

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

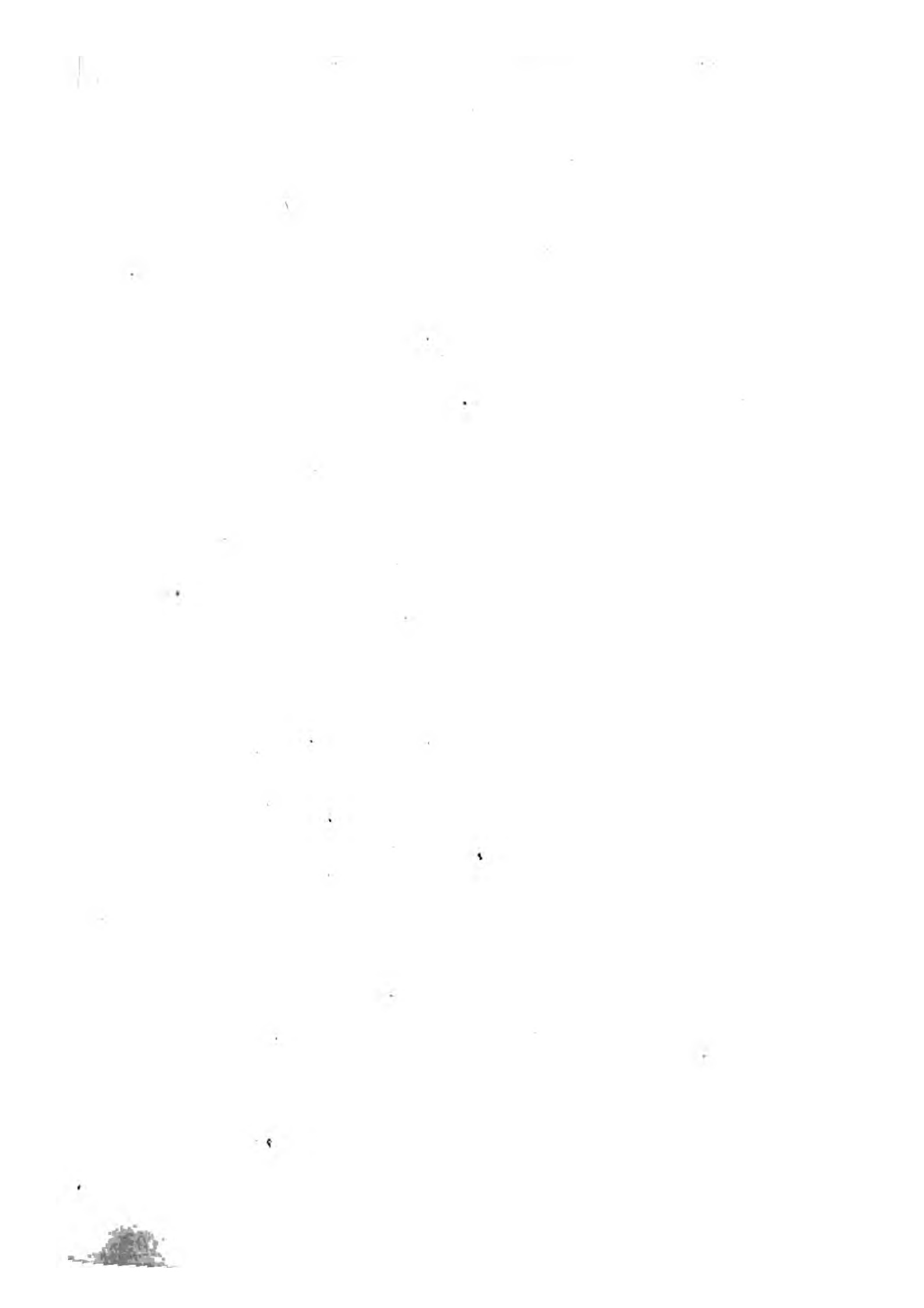
<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

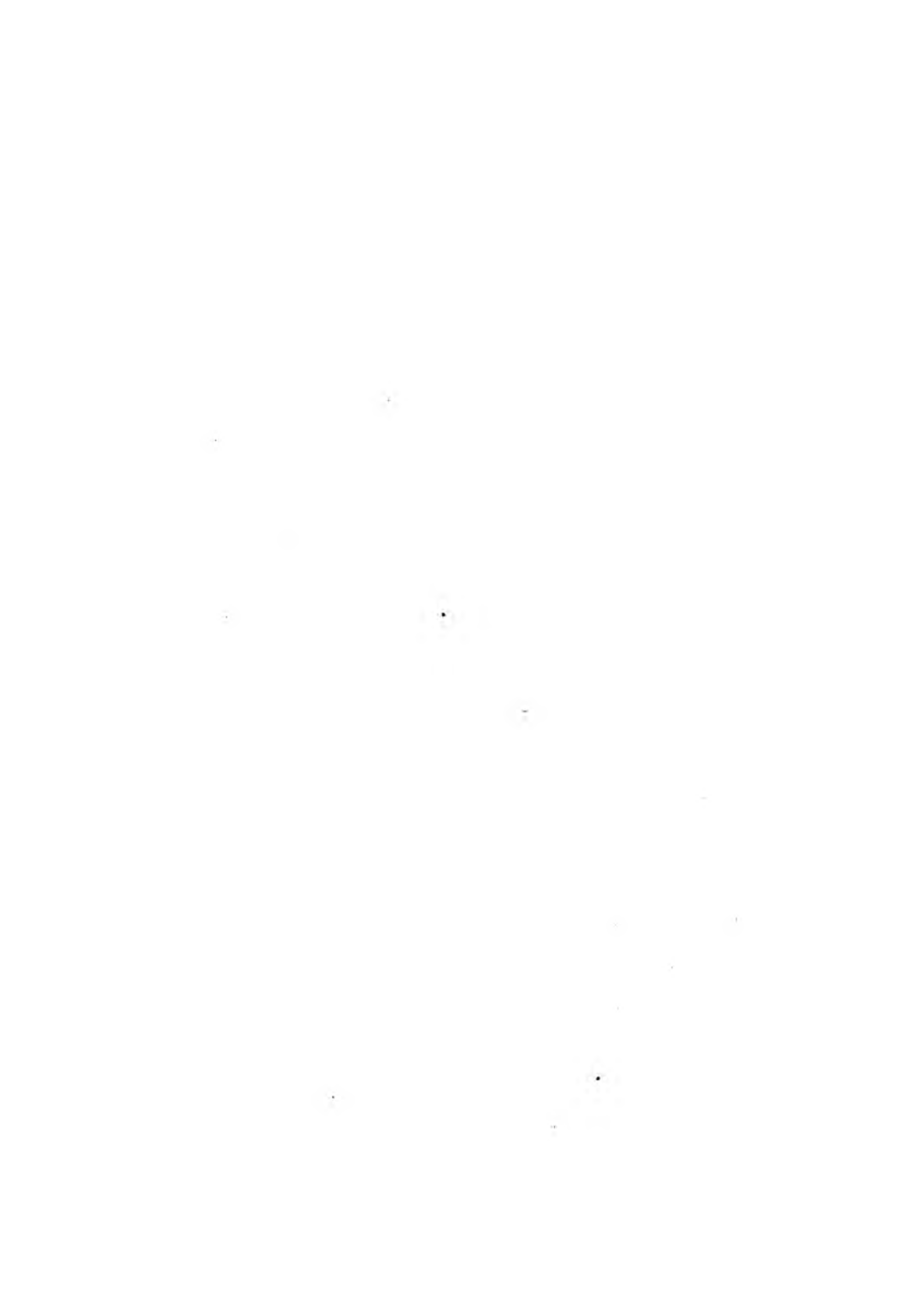

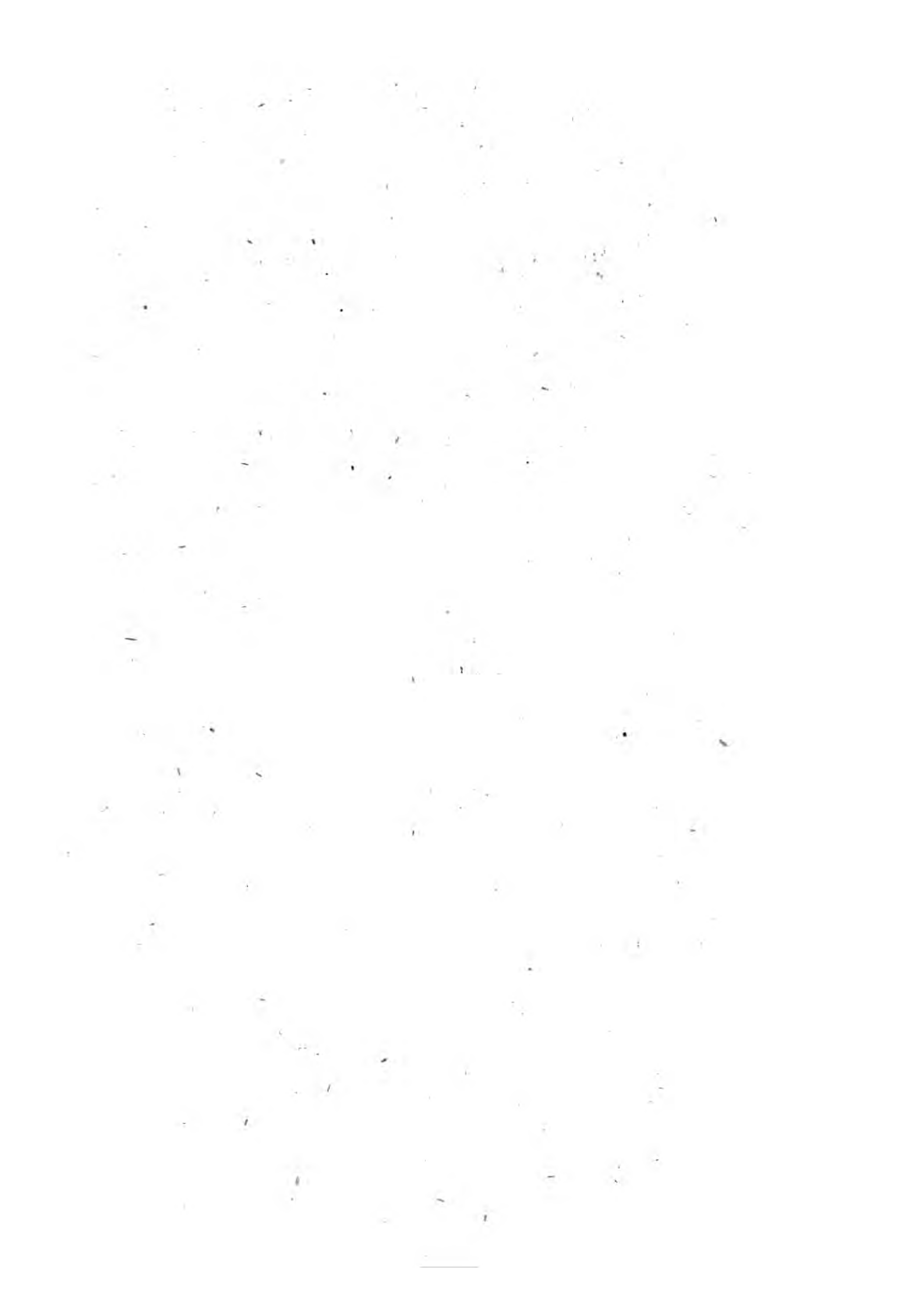
This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

Mason
P. 27.

**TITI FLAUI
CLEMENTIS ALEXANDRINI
OPERA OMNIA.**

**RECOGNOUIT
REINHOLDUS KLOTZ.**

VOL. II.

CONTINENS STROMATORUM LIBROS I—IV.

LIPSIÆ

SUMPTIBUS E. B. SCHWICKERTI.

1831.

BIBLIOTHECA SACRA
PATRUM ECCLESIAE
GRAECORUM.

PARS III.

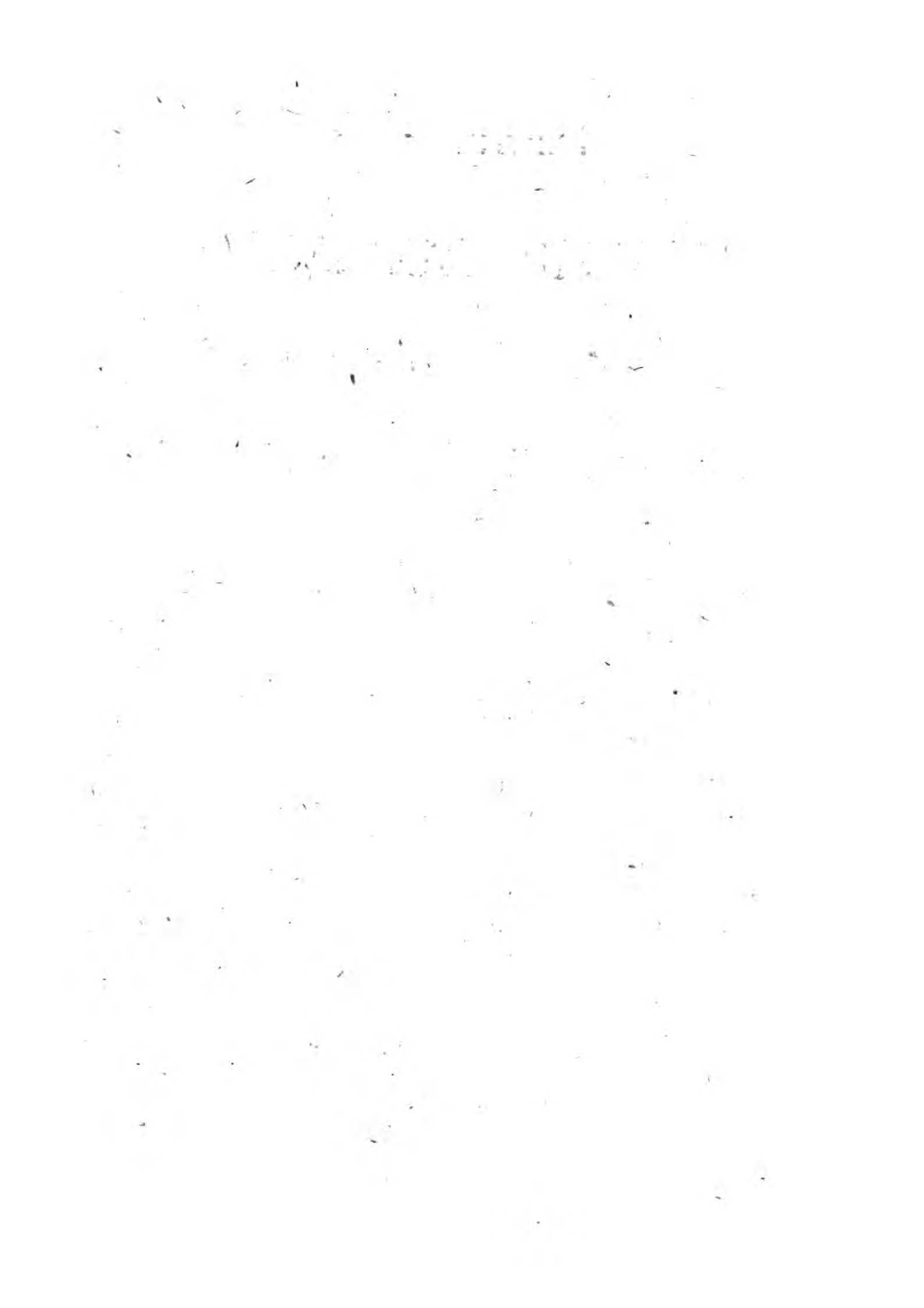
TITI FLAUI
CLEMENTIS ALEXANDRINI
OPERUM OMNIUM

TOM. II.

LIPSIAE

SUMPTIBUS E. B. SCHWICKERTI.

1831.

Et si in praefatione quam ad primum Clementis volumen adiunxi satis est explicatum quid in hac editione adornanda secutus sim, tamen videtur de his quoque stromatorum libris breuiter dicendum, ne quae ego tum de iis potissimum libris qui volumine primo continentur dixeram, ea de his quoque libris dicta esse videantur. horum enim librorum longe alia est ratio atque illorum. quum enim plures libri manu scripti iique auctoritate ad modum diuersa istos libros contineant, stromata nobis videntur vno tantum codice, sed eo satis antiquo seruata esse, ex quo primum fluxit editio Florentina quae plerumque manifestis vitis vix exceptis antiquissimi istius libri scri-

pturam exhibet. hinc Fr. Sylburgius prudenter editionem - ita deriuauit suam vt librariorum menda quantum in se esset tolleret, quum non celaret quibus locis ab editione principe discedendum fuisset. ex huius editione ceterae emanarunt, quarum alia est alia vitiosior. vna tamen paullo melior, eam dico quam Io. Potterus edendam curauit, quanquam is quoque pleraque vitia in suam editionem recepit, id quod eo debet videri mirabilius, quod collationem libri Parisini habebat vnde poterat discere quid falso quid recte fecissent critici. nam ille liber siue est idem quo P. Victorius vsus erat in editione Florentina curanda siue alius, ex eodem tamen fonte est deriuatus, habet easdem lacunas quam editio princeps, habet eandem Clementis orationem, habet eadem librariorum vitia aperta pariter atque tectiora, ita vt eius collatio quae est ad editionem Potterianam adiuncta nullam fere aliam diuersitatem contineat nisi vbi editores imperitissimi artis criticae sine vlllo iudicio a Victori vel Sylburgi editione discesserant, paucis exceptis locis vbi aut ex aliorum scriptorum auctoritate aut ex doctorum hominum coniectura aliquid mutatum est: id recte a me dici satis superque ex annotationibus quas vltimo volumini adiciam criticis patebit. quam ob causam nolo hic exempla quae pene sunt innumerabilia turpissimorum errorum adscribere. illud dico

me editionem Sylburgi quam etiam olim dicebam esse sequendam ita litteris mandasse, vt cum libro Parisino cuius accuratam collationem Potterus exhibuit, conferrem et quae alii critici praestitissent antiquiora ex editionis Potterianae fide acciperem, recentiora ex hominum doctorum commentariis colligerem, in qua re quid ab aliis acceperim, quid ipse exantlauerim patebit ex annotatione critica. illud tamen hic quoque debeo profiteri me nec voluisse nec potuisse nunc nouam horum librorum recensio- nem instituere, accuratam me recognitionem suscepisse peritus nemo negabit. postremo hoc mihi videtur annotandum editionem Sylburgianam editam esse a. MDXCII. video enim multos in quibus etiam eos quos non putabam his in rebus posse falli editiones eas quae Sylburgio plane indignae sunt tanquam Sylburgi laudare vt Parisiensem et Colonien- sem, ita vt eum saepe Sylburgianae paginae nu- merum citatum viderim ad quem nunquam ac- creuit Sylburgi editio quae edita est *ex typogra- phico Hieronymi Commelini Cl. MDXCII.* et constat paginis 386. librariorum autem menda *) quorum non spero multa relictata esse indagare nunc quidem

*) In vol. I. praeter annotata p. 283. v. 14. scribe μακρὰ et p. 316. v. 19. ἑμπρόπεις

propter temporis angustias non potui, eaque indicabo in fine voluminis proximi quod stromatorum qui restant libros complectetur. quartum autem volumen postremam Clementis scriptionem, quae continet quaestionem *num dñes saluetur*, fragmenta, annotationes criticas, indices continebit breuique speramus haec volumina iri absolutum.

Scr. Lipsiae

d. XIV. m. Octobr.

R. Klotz, phil. doct.

MDCCCXXXI.

P.
116.
Sylb.

K A H M E N T O Σ

ΤΟΤ

P.
315.
Pott.

A Λ Ε Ξ Α Ν Δ Ρ Ε Ω Σ

ΤΩ Ν

ΣΤΡΩΜΑΤΕΩΝ ΛΟΓΩΝ 'Ο ΠΡΩΤΟΣ.

**CLEMENTIS ALEXANDRINI
STROMATUM LIBER PRIMUS.**

A r g u m e n t u m.

Cap. I. Praefatio perpaucis in principio amissis quid sibi proposuerit auctor exponit quantumque utilitatis scriptores legentibus afferant ostendit (§. 1—18.). C. II. occurrit quorundam obiectioni vituperantium quod tam multa e philosophia desumpta libris suis inserat (§. 19—21.). C. III. contra sophistas et inutilis scientiae iactatores (§. 22—24.). C. IV. humanas artes non minus quam rerum diuinarum scientiam a deo esse profectas (§. 25—27.). C. V. philosophiam theologiae ancillari, quod illustrat allegorica interpretatione historiae Sarae et Hagaris (§. 28—32.). C. VI. institutione plerumque non natura bonos fieri multumque ad virtutem conferre eruditionem (§. 33—36.). C. VII. philosophiam ad diuinam virtutem viam aperire eamque non singularis alicuius scholae, sed eclecticam (§. 37. 38.). C. VIII. artem sophisticam aliasque quae in verbis tantum versentur non perinde vtilis esse (§. 39—42.). C. IX. litteras humaniores ad scripturas recte intelligendas esse omnino necessarias (§. 43—45.). C. X. maiorem bene faciendi quam bene dicendi curam esse (§. 46—48.). C. XI. quaenam sit sapientia mun-

Clement. Alex. vol. II.

A

2 CLEM. ALEX. STROM. L. I. C. I. §. 1.

δὰνα et philosophia quam denotare nos velit apostolus (§. 49 — 54.). C. XII. fidei mysteria non esse cum uno quoque communicanda, ideo quod non omnes sint idonei veritatis auditores (§. 55. 56.). C. XIII. variarum philosophiae scholarum unam quamque aliquam veritatis particulam sibi arripuisse (§. 57. 58.). C. XIV. philosophorum apud Graecos successio (§. 59—65.). C. XV. Graecorum philosophiam a barbaris magna ex parte haustam esse (§. 66—73.). C. XVI. aliarum etiam artium inventores fere barbaros fuisse (§. 74—80.). C. XVII. de dicto illo servatoris: *omnes qui me praecesserunt fures erant et latrones* (§. 81—87.). C. XVIII. illustrat dictum illud apostoli: *perdam sapientiam sapientum* (§. 88—90.). C. XIX. philosophos aliquam veritatis partem percepisse probat (§. 91—96.). C. XX. quam ratione philosophia conferat ad divinae veritatis comprehensionem (§. 97—100.). C. XXI. ex Moysis aliorumque prophetarum aetate prolixè cum temporibus Graecorum comparata ostenditur instituta et leges Iudaeorum multo esse antiquiora philosophia Graecorum (§. 101—147.). C. XXII. de Graeca veteris testamenti interpretatione (§. 148—150.). C. XXIII. de Moysis aetate, ortu, vita (§. 151—157.). C. XXIV. quo modo Moyses ducis partes exegerit aliisque ad idem munus exsequendum exemplo suo praeiverit (§. 158—164.). C. XXV. quo modo Plato in legibus suis condendis Moysem imitatus sit (§. 165. 166.). C. XXVI. Moysem recte dici divinae legis latorem, licet Christo inferiorem, et longe potiore iure quam Graecorum legis latores Minoem et Lycorgum (§. 167—170.) C. XXVII. legem commodo hominum spectare, etiam si corrigat et puniat (§. 171—175.). C. XXVIII. quadripartita legis Moysaicae divisio (§. 176—179.). C. XXIX. Graecos recte ab Aegypto pueros dictos respectu ad Hebraeos eorumque instituta habito (§. 180—182.).

Cap. I.

λείπει ἡ ἀρχή.

§. 1. *** ἵνα ὑπὸ χεῖρα ἀναγνώσκῃς αὐτὰς καὶ ἰδῇς ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνάγκη τὸν νόμον ἀναγνῶσθαι αὐτὰς. πρότερον δ' οὐδ' ὅλως ἢ τισὶ καταλείπειν συγγράμματα; καὶ εἰ μὲν τὸ πρότερον, τίς ἢ τῶν γραμμάτων χρεία; εἰ δὲ τὸ ἕτερον, ἦτοι τοῖς σπουδαίοις ἢ τοῖς μὴ; γελοῖον μὲν τὸν εἶη τὴν

τῶν σπουδαίων ἀποδοκιμάζοντα γραφήν τοὺς μὴ τοιοῦτους ἀποδέχεσθαι συντάττοντας. ἀλλ' ἄρα Θεοπόμπῳ μὲν καὶ Τιμαίῳ μύθους καὶ βλασφημίας συντάττουσιν, πρὸς δὲ καὶ Ἐπικούρῳ ἀθεότητος κατάρχοντι, ἔτι δὲ Ἰππώνακτι καὶ Ἀρχιλόγῳ αἰσχροῶς οὕτως ἐπιτρεπτόν γράφειν· τὸν δὲ τὴν ἀλήθειαν κηρύσσοντα κωλυτέον τοῖς ὕστερον ἀνθρώποις ὠφέλειαν ἀπολιπεῖν; καλὸν δ' οἶμαι καὶ παιδας ἀγαθοὺς τοῖς ἔπειτα καταλείπειν. οἱ μὲν γε παῖδες σωματίων, 10 ψυχῆς δὲ ἔγγονοι οἱ λόγοι. αὐτίκα πατέρας τοὺς P. κατηγήσαντάς φασιν, κοινωνικὸν δὲ ἢ σοφία καὶ 317. φιλάνθρωπον. λέγει γοῦν ὁ Σαλομῶν· „νιέ, ξάνPott. δεξάμενος ῥῆσιν ἐντολῆς ἐμῆς κρύψης παρὰ σεαυτῶ, ὑπακούσεται σοφίας τὸ οὖς σου” *). σπειρόμενον τὸν 15 λόγον κρύπτεσθαι μηνύει καθάπερ ἐν γῆ τῇ τοῦ μανθάνοντος ψυχῆ, καὶ αὕτη πνευματικὴ φυτεία.

§. 2. Διὸ καὶ ἐπιφέρει· „καὶ παραβαλεῖς καρδίαν σου εἰς σύνεσιν, παραβαλεῖς δὲ αὐτήν εἰς νοσητέτησιν τῷ νιῷ σου.” ψυχὴ γὰρ οἶμαι ψυχῆ καὶ 20 πνεῦμα πνεύματι συναπτόμενα κατὰ τὴν τοῦ λόγου σποράν αὖξει τὸ καταβληθὲν καὶ ζωογονεῖ· νιὸς δὲ πᾶς ὁ παιδευόμενος καθ' ὑπακοὴν τοῦ παιδεύοντος. „νιέ,” φησὶν, „ἐμῶν θεσμῶν μὴ ἐπιλανθάνου” **). εἰ δὲ μὴ πάντων ἢ γνῶσις ***), ὄνος λύρας ἢ φασὶν οἱ παροιμιάζομενοι τοῖς πολλοῖς τὰ συγγράμματα. 25 ἕες γοῦν βορβόρῳ ἤδονται μᾶλλον ἢ καθαρῷ ὕδατι. διὰ τοῦτό φησιν ὁ κύριος, „ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσι, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσι, καὶ οὐ συνίασι”, τὴν ἄγνοιαν αὐτοῖς μὴ 30 ὡς παρέχοντος τοῦ κυρίου, μὴ γὰρ οὐ θεμιτὸν οὕτω φρονεῖν †), ἀλλὰ τὴν ὑπάρχουσαν διελέγξαντος προφητικῶς καὶ ἀσυνέτους τῶν λεγομένων ἔσομένους μὴ νύσαντος.

*) Prouerb. 2, 1 sq. **) Ibid. 3, 1. ***) Cf. 1 Cor. 8, 7. †) Matth. 13, 13.

§. 3. Ἦδη δὲ καταφαίνεται ἐκ περιουσίας ὁ σω-
 τῆρ αὐτὸς*) κατὰ τὴν τοῦ λαμβάνοντος δύναμιν, ἢ
 δὴ ἐκ συνασκήσεως, αὖξιν τοῖς δούλοις τὰ ὑπάρ-
 χοντα διανείμας, αὖθις ἐπανελθὼν τιθέναι λόγον
 5 μετ' αὐτῶν, ὀπηνίκα τοὺς μὲν αὖξήσαντας τὸ ἀρ-
 γύριον αὐτοῦ τοὺς ἐν ὀλίγῳ πιστοὺς ἀποδεξάμενος
 καὶ ἐπαγγειλάμενος ἐπὶ πολλῶν καταστήσειν εἰς τὴν
 τοῦ κυρίου χαρὰν προσέταξεν εἰσελθεῖν, τῷ δὲ ἀπο-
 κρουσθεμένῳ τὸ πιστευθὲν ἀργύριον εἰς τὸ ἐκδανεῖσαι
 10 καὶ αὐτὸ ὅπερ ἔλαβεν ἀποδιδόντι ἀργὸν, „πονηρὲ
 δοῦλε”, εἶπεν, „καὶ ὀκνηρὲ, ἔδει σε βαλεῖν τὸ ἀρ-
 γύριόν μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομι-
 σάμην ἂν τὸ ἐμόν.” ἐπὶ τούτοις ὁ ἀχρεῖος δοῦλος
 εἰς τὸ ἐξώτερον ἐμβληθήσεται σκότος. „σὺ οὖν ἐν-
 15 δυναμοῦ”, καὶ Παῦλος λέγει, „ἐν χάριτι τῇ ἐν Χρι-
 στῷ Ἰησοῦ, καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν
 μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἳ
 τινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι” **). καὶ
 πάλιν, σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον πωραστῆσαι τῷ Ρ.
 20 θεῷ ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον ὀρθοτομοῦντα τὸν λό-318.
 γον τῆς ἀληθείας” ***). Ρουτ.

§. 4. Εἰ τοίνυν ἄμφω κηρύττουσι τὸν λόγον, ὁ
 μὲν τῇ γραφῇ, ὁ δὲ τῇ φωνῇ, πῶς οὐκ ἄμφω ἀποδε-
 κτέοι, ἐνεργὸν τὴν πίστιν διὰ τῆς ἀγάπης πεποιημένοι;
 25 τῇ δὲ αἰτία τοῦ μὴ τὸ βέλτιστον ἐλομένου Θεοῦ ἀναί-
 τιος. αὐτίκα τῶν μὲν ἐκδανεῖσαι τὸν λόγον ἔργον ἐστίν,
 τῶν δὲ δοκιμάσαι καὶ ἦτοι ἐλέσθαι ἢ μὴ, ἡ κρίσις δὲ
 ἐν αὐτοῖς κρίνεται. ἀλλ' ἡ μὲν κηρυκικὴ ἐπιστήμη,
 ἡ δὲ πῶς ἀγγελικὴ, ὁποτέρως ἂν ἐνεργῇ, διὰ τε τῆς
 30 χειρὸς διὰ τε τῆς γλώττης ὠφελοῦσα. „ὅτι ὁ σπεί-
 ρων εἰς τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν
 αἰώνιον· τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν” †).
 συμβάλλεται γοῦν τὰ μέγιστα τῷ περιτυχόντι κατὰ

*) Cf. Matth. 25, 14 sqq. Luc. 19, 12 sqq. **) 2 Ti-
 moth. 2, 1 sq. ***) Ibid. v. 15. †) ad Galat. 6, 8 sq.

τὴν θεϊαν πρόνοιαν, ἀρχὴν πίστεως, πολιτείας προθυμίας, ὁρμὴν τὴν ἐπὶ τὴν ἀλίθειαν, κίνησιν ζητητικὴν, ἴχνος γνώσεως, ὃ συνελόντι εἰπεῖν ἀφορμὰς δίδωσι σωτηρίας. οἱ δὲ ἐντραφέντες γνησίως τοῖς τῆς Π. ἀληθείας λόγοις ἐφόδια ζωῆς αἰδίου λαβόντες εἰς 117 οὐρανὸν περροῦνται. θανμασιώτατα τοίνυν ὁ ἀπό-
 8ylb.στολος ἐν παντὶ, φησὶ, „συνιστάντες ἑαυτοὺς ὡς
 θεοῦ διάκονοι, ὡς πτωχοὶ, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες,
 ὡς μηδὲν ἔχοντες καὶ πάντα κατέχοντες, τὸ στόμα
 10 ἡμῶν ἀνέωγε πρὸς ὑμᾶς” *). „διαμαρτύρομαι δὲ,”
 τῷ Τιμοθέῳ φησὶν ἐπιστέλλων, „ἐνώπιον τοῦ θεοῦ
 καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα
 ταῦτα φυλάξης χωρὶς προκρίματος μηδὲν ποιῶν κατὰ
 πρόσκλισιν” **).

15 §. 5. Ἀνάγκη τοίνυν ἄμφω τοῦτω δοκιμάζειν
 σφᾶς αὐτοὺς, τὸν μὲν εἰ ἄξιός τις λέγειν τε καὶ ὑπο-
 μνήματα καταλιμπάνειν, τὸν δὲ εἰ ἀκροῦσθαι τε καὶ
 ἐντογχάνειν δίκαιος. ἢ καὶ τὴν εὐχαριστίαν τινὲς δια-
 νεύσαντες ὡς ἔθος αὐτὸν δὴ ἕκαστον τοῦ λαοῦ λα-
 20 βεῖν τὴν μοῖραν ἐπιτρέπουσιν. ἀρίστη γὰρ πρὸς τὴν
 ἀκριβῆ αἵρεσίν τε καὶ φυγὴν ἢ συνείδησις. θεμέλιος
 δὲ αὐτῆς βέβαιος ὀρθὸς βίος ἅμα μαθήσει τῆ κα-
 25 θηκούσῃ, τό τε ἐπεσθαι ἑτέροις δοκιμασθεῖσιν ἤδη
 καὶ κατωρθωκόσιν ἄριστον πρὸς τε τῆς ἀληθείας τὴν
 25 νόησιν καὶ τὴν κατάπραξιν τῶν ἐντολῶν. „ὥστε ὃς
 ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον καὶ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ κυ-
 ρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ
 αἵματος τοῦ κυρίου. δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαν-
 τὸν καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ
 30 ποτηρίου πινέτω” ***).

P.

§. 6. Σκοπεῖσθαι οὖν ἀκόλουθον, ἄρα τῶν 319.
 τὴν ὠφέλειαν τῶν πλησίον ἐπανηρημένων, —εἰ μὴ Pott.
 θρασέως καὶ τισιν ἀντιζηλούμενος ἐπεπήδησεν τῇ

*) 2 Corinth. 6, 4. 10 sq. **) 1 Timoth. 5, 21.

***) 1 Corinth. 11, 27 sq.

διδασκαλία, εἰ μὴ φιλόδοξος ἢ κοινωνία τοῦ λόγου, εἰ τοῦτον μόνον καρποῦται τὸν μισθὸν τὴν σωτηρίαν τῶν ἐπαιόντων τό τε μὴ πρὸς χάριν ὁμιλεῖν, δωροδοκίας τε αὐτὴ διαβολὴν διαπέφενγεν ὁ δὲ ὑπομνημάτων λαλῶν· οὔτε γὰρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν καθὼς οἴδατε,” φηαὶν ὁ ἀπόστολος, “οὔτε [ἐν] προφάσει πλεονεξίας, θεὸς μάρτυς, οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν οὔτε ἀφ’ ὑμῶν οὔτε ἀπ’ ἄλλων. δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς Χριστοῦ ἀπόστολοι, ἀλλ’ ἐγενήθημεν ἡπιοὶ ἐν μέσῳ ὑμῶν, ὡς ἂν τροφὸς θάλαπῃ τὰ ἑαυτῆς τέκνα” *). κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τοὺς τῶν θείων μεταλαμβάνον-
 15 εἰς τόδε ἀφικνοῦνται, εἰ μὴ μεταλήψεως χάριν τῶν κοσμικῶν προσίεσιν κοινωνικοῖς τῶν ἐπιτηδείων μαθόντες τοὺς καθωσιωμένους τῷ Χριστῷ, ἀλλ’ οἱ μὲν ὑποκριταὶ καὶ δὴ ἐάσθωσαν· εἰ δέ τις οὐ δοκεῖν δίκαιος, ἀλλ’ εἶναι θέλη, συνιέναι τὰ κάλλιστα τοῦτον
 20 αὐτῷ προσήκει.

§. 7. Εἰ γοῦν ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται βραχεῖς, τῷ ὄντι δεῖσθαι καθήκει ὅπως ὅτι μάλιστα πλειόνων ἡμῖν ἐργατῶν εἰπορία γένηται **). ἡ γεωργία δὲ διττή· ἡ μὲν γὰρ ἄγραφος, ἡ δ’ ἐγγρα-
 25 φος. ὁποῖός τις δ’ ἂν ὁ τοῦ κυρίου ἐργάτης σπείρη τοὺς ἐγγεγεῖς πυροὺς καὶ τοὺς στάχυς αἰξίση τε καὶ θερίση, θεῖος ὄντως ἀγαφανήσεται γεωργός. “ἐργάζεσθε,” φησὶν ὁ κύριος, “μὴ τὴν ἀπολλυμένην βρωσίαν, ἀλλὰ τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον” ***).
 30 τροφή δὲ καὶ ἡ διὰ σιτίων καὶ ἡ διὰ λόγων λαμβάνεται, καὶ τῷ ὄντι “μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοὶ” †), οἱ τοὺς ἐνταῦθα κατὰ τὸν βίον καὶ τὴν πλάνην πρὸς τῆς ἀγνοίας πολεμουμένους μεταδιδάσκοντες καὶ με-

*) 1 Thess. 2, 5—8. **) Cf. Matth. 9, 37. Luc. 10, 2. ***) Ioann. 6, 27. †) Matth. 5, 9.

τάγοντες εἰς εἰρήνην τὴν ἐν λόγῳ καὶ βίῳ τῶ κατὰ
 τὸν Θεὸν καὶ τοὺς πεινῶντας δικαιοσύνην *)), τρέφον-
 τες τῇ τοῦ ἄρτου διανομῇ. εἰσὶ γὰρ καὶ ψυχὰ ἰδίας
 ἔχουσαι τροφάς, αἱ μὲν κατ' ἐπίγνωσιν καὶ ἐπιστή-
 μην αὐξοῦσαι, αἱ δὲ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν νεμόμεναι
 φιλοσοφίαν, ἧς καθάπερ καὶ τῶν καρύων οὐ τὸ πᾶν
 ἐδώδιμον. «ὁ φυτεύων δὲ καὶ ὁ ποτίζων» τοῦ αὐ-
 ξοντος ὄντες διάκονοι «ἐν εἰσι» κατὰ τὴν διακο-
 νίαν, «ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ
 10 τὸν ἴδιον κόπον. Θεοῦ γὰρ ἔσμεν συνεργοί, Θεοῦ Ρ.
 γεώργιον, Θεοῦ οἰκοδομὴ ἔστε» **), κατὰ τὸν ἀπό-320.
 στολον. Pott.

§. 8. Οὐκ οὐδὲ ἀπὸ συγκρίσεως τὸ δοκίμιον
 ποιῆσθαι τοῖς ἀκροωμένοις ἐπιτρεπτόν, οὐδὲ εἰς
 15 ἐξέτασιν ἔκδοτον παραδοτέον τὸν λόγον τοῖς ἐντε-
 δραμμένοις λόγων παντοδαπῶν τέχναις καὶ δυνάμε-
 σιν ἐπιχειρημάτων ἀγκωμένων τοῖς προκατειλημμένοις
 ἤδη τὴν ψυχὴν καὶ μὴ προκεκενωμένοις. ὁ δ' ἂν
 ἐκ πίστεως ἔληται τις ἐστιῶσαι, βέβαιος οὗτος εἰς
 20 Θεῶν λόγων παραδοχὴν, κρίσιν εὐλογον τὴν πίστιν
 κεκτημένος. ἔπεται δὲ ἐνθένδε αὐτῷ ἢ πειθῶ ἐκ
 περιουσίας. καὶ τοῦτ' ἦν ἄρα τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο·
 «ἂν μὴ πιστεύσητε, οὐδὲ μὴ συνῆτε» ***). «ἄρ'
 οἶν ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς
 25 πᾶντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πί-
 στεως» †). ἕκαστος δὲ τούτων κατὰ τὸν μακάριον
 Δαβὶδ' εὐχαριστῶν ψαλλέτω· «ῥαντιεῖς με ὑσώπῳ
 καὶ καθαρισθήσομαι, πλυνεῖς με καὶ ὑπὲρ χιόνα λευ-
 κανθήσομαι, ἀκουτιεῖς με εὐφροσύνην καὶ ἀγαλλίασιν
 30 ἀγαλλιάσονται ὅσα τεταπεινωμένα, ἀπόστρεψον τὸ
 πρόσωπόν σου ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ τὰς ἀνο-
 μίας μου ἐξάλειψον. καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ
 ὁ Θεός, καὶ πνεῦμα εὐθές ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις

*) Matth. 5, 6. **) 1 Corinth. 3, 6—9. ***) Iesai.
 7, 9. †) ad Galat. 6, 10.

μού. μὴ ἀπορρίψῃς με ἀπὸ τοῦ προσώπου σου καὶ τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλης ἀπ' ἐμοῦ. ἀπόδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου καὶ πνεύματι ἡγεμονικῶ στήριζόν με" *).

5 §. 9. Ὁ μὲν οὖν πρὸς παρόντας λέγων καὶ χρόνῳ δοκιμάζει καὶ κρίσει δικάζει καὶ διακρίνει τῶν ἄλλων τὸν οἶόν τε ἀκούειν, ἐπιτηρῶν τοὺς λόγους, τοὺς τρόπους, τὰ ἥθη, τὸν βίον, τὰς κινήσεις, τὰς σχέσεις, τὸ βλέμμα, τὸ φθέγμα, τὴν τρίοδον, τὴν πέ-
P.τραν, τὴν πατουμένην ὁδὸν, τὴν καρποφόρον γῆν,
118 τὴν ὑλομανοῦσαν χώραν, τὴν εὐφορον καὶ καλὴν
Sylb. καὶ γεωργομένην, τὴν πολυπλασιάσαι τὸν σπόρον δυναμένην. ὁ δὲ δι' ὑπομνημάτων λαλῶν πρὸς τὸν Θεὸν ἀφοσιοῦται ταῦτα κεκραγῶς ἐγγράφως· μὴ κέρ-
15δους ἔνεκα, μὴ κενοδοξίας χάριν, μὴ προσπαθεία νικᾶσθαι, μὴ φόβῳ δουλοῦσθαι, μὴ ἡδονῇ ἐπαίρεσθαι, μόνῃς δὲ τῆς τῶν ἐντυγχανόντων ἀπολαύειν σωτηρίας, ἧς οὐδὲ κατὰ τὸ παρὸν μεταλαμβάνει, ἀλλὰ ἐλπίδι ἀπεκδεχόμενος τὴν ἀποδοθησομένην πάν-
20τως ἀμοιβὴν παρὰ τοῦ τὸν μισθὸν τοῖς ἐργάταις κατ' ἀξίαν ἀποδώσειν ὑπεσχημένου. ἀλλ' οὐδὲ ἀντιμισθίας ἐφίεσθαι χρὴ τῷ εἰς ἄνδρας ἐγγραφομένῳ. οὐ γὰρ ὁ μὲν καυχησάμενος εὐποίαν τὴν ἀμοιβὴν ἀπέιληφεν δι' εὐδοξίας, ὁ δὲ τῶν προσηκόντων δι'
25 ἀντιμισθίαν πρῶσσων τι ἦτοι ὡς εὐεργὸς σπεύδων P. ἀπολαβεῖν ἢ ὡς κακοεργὸς τὴν ἀμοιβὴν περιστύμε-
321. νος, οὐχὶ τῇ κοσμικῇ ἐνέχεται συνηθεία; δεῖ δὲ Pott. ὡς οἶόν τε τὸν κίριον μιμεῖσθαι. οὗτος δ' ἂν εἴη ὁ τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ ἐξυπηρετῶν, δωρεὰν λαβῶν,
30 δωρεὰν διδοῦς **), μισθὸν ἀξιόλογον ἀπολαμβάνων τὴν πολιτείαν αὐτήν· οὐκ εἰσελεύσεται δὲ εἰς τὰ ἅγια μίσθωμα πόρνης" ***) φησίν.

§. 10. Ἀπείρηται γοῦν προσφέρειν τῷ θυσια-

*) Psalm. 51, 12. **) Cf. Matth. 10, 8. ***) Deut. 23, 2. 8.

στηρίω ἀλλαγμὰ κυνός· ὄτω δὲ ἀπήμβλυται κακὴ τροφή τε καὶ διδασκαλία τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα πρὸς τὸ οἰκεῖον φῶς βαδιζέτω ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν τὴν ἐγγράφως τὰ ἄγραφα δηλοῦσαν· „οἱ διψῶντες πορεύεσθε ἐφ' ὕδωρ” *)), Ἡσαΐας λέγει, καὶ „πῖνε ὕδωρ ἀπὸ σῶν ἀγγείων” **), ὁ Σαλομὼν παραινεῖ, ἐν γοῦν τοῖς νόμοις ὁ ἐξ Ἑβραίων φιλόσοφος Πλάτων κελεύει τοὺς γεωργοὺς μὴ ἐπαρδεῦσαι μηδὲ λαμβάνειν ὕδωρ παρ' ἐτέρων, εἴ μὴ πρότερον ὀρίξαντες παρ' αὐτῶν ἄχρι τῆς παρθενίου καλουμένης ἀνδρον εὔρωσι τὴν γῆν. ἀπορία γὰρ ἐπαρκεῖν οὐ δίκαιον, ἀργίαν δὲ ἐφοδιάζειν οὐ καλόν, εἰ καὶ φορτίον συνεπιτιθέναι μὲν εὐλόγον, συγκαθαιρεῖν δὲ οὐ προσήκειν ὁ Πυθαγόρας ἔλεγεν. συνεξάπτει δὲ ἡ γραφή τὸ ζώπυρον τῆς ψυχῆς καὶ συντείνει τὸ οἰκεῖον ὄμμα πρὸς Θεωρίαν τάχα μὲν τι καὶ ἐντιθεῖσα οἶον ὁ ἐγκεντρίζων γεωργός, τὸ δὲ ἐνυπάρχον ἀνακινουῖσα. „πολλοὶ γὰρ ἐν ἡμῖν” κατὰ τὸν Θεῖον ἀπόστολον ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί. εἰ δὲ Ρ. 20) αὐτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα” ***)). 322.

§. 11. Ἦδη δὲ οὐ γραφὴ εἰς ἐπίδειξιν τετε- Pott. χνασμένη ἦδε ἡ πραγματεία, ἀλλὰ μοι ὑπομνήματα εἰς γῆρας θησαυρίζεται, λήθης φάρμακον, εἶδωλον ἀτεχνῶς καὶ σκιογραφία τῶν ἐναργῶν καὶ ἐμψύχων 25) ἐκείνων, ὧν κατηξιώθην ἐπακοῦσαι λόγων τε καὶ ἀνδρῶν μακαρίων καὶ τῷ ὄντι ἀξιολόγων. τούτων ὁ μὲν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, ὁ Ἰωνικός, οἱ δὲ ἐπὶ τῆς μεγάλης Ἑλλάδος, τῆς κοίλης θάτερος αὐτῶν Συρίας ἦν, ὁ δὲ ἀπ' Αἰγύπτου, ἄλλοι δὲ ἀνὰ τὴν ἀνατο- 30) λην, καὶ ταύτης ὁ μὲν τῆς τῶν Ἀσσυρίων, ὁ δὲ ἐν Παλαιστίνῃ Ἑβραῖος ἀνέκαθεν, ὑστάτω δὲ περιτυχῶν, δυνάμει δὲ οὗτος πρῶτος ἦν. ἀνεπαυσάμην ἐν Αἰγύπτῳ θηράσας λεληθότα, Σικελικὴ τῷ ὄντι

*) Ies. 55, 1. **) Prouerb. 5, 15. ***) 1 Corinth. 10, 31 sq.

ἡ μέλιττα, προφητικοῦ τε καὶ ἀποστολικοῦ λειμῶνος τὰ ἄνθη δρεπόμενος ἀκήρατόν τι γνώσεως χοῆμα ταῖς τῶν ἀκρωμένων ἐνεγέννησε ψυχαῖς. ἀλλ' οἱ μὲν τὴν ἀληθῆ τῆς μακαρίας σώζοντες διδασκαλίας παράδοσιν εὐθὺς ἀπὸ Πέτρου τε καὶ Ἰακώβου, Ἰωάννου τε καὶ Παύλου τῶν ἁγίων ἀποστόλων παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεχόμενος, ὀλίγοι δὲ οἱ πατράσιν ὅμοιοι.

§. 12. Ἐκον δὴ σὺν Θεῷ καὶ εἰς ἡμᾶς τὰ προ-**P.**
 γονικὰ ἐκεῖνα καὶ ἀποστολικά καταθησόμενοι σπέρ-**323.**
10ματα· καὶ εὖ οἶδ' ὅτι ἀγαλλιάσονται, οὐχὶ τῇ ἐκ-**Pott.**
 φράσει ἡσθέντες λέγω τῆδε, μόνη δὲ τῇ κατὰ τὴν
 ὑποσημείωσιν τηρήσει. ποθοῦσης γὰρ οἶμαι ψυχῆς
 τὴν μακαρίαν παράδοσιν ἀδιάδραστον φυλάττειν ἢ
 τοιάδε ὑποτύπωσις. ἀνδρὸς δὲ φιλοῦντος σοφίαν
15εὐφρανθήσεται πατήρ^{*)}). τὰ φρέατα ἐξαντλούμενα
 διειδέστερον ὕδωρ ἀναδίδωσι, τρέπεται δὲ εἰς φθο-
 ρὰν ὧν μεταλαμβάνει οὐδεὶς. καὶ τὸν σίδηρον ἢ
 χρῆσις καθαρώτερον φυλάσσει, ἢ δὲ ἀχρηστία τοῦ
 τούτου γεννητικῆ. συνελόντι γὰρ φάναι ἢ συγγυμα-
20σία ἕξιν ἐμποιεῖ ὑγιεινὴν καὶ πνεύμασι καὶ σώμασιν.
 οὐδεὶς ἄπει λύχνον καὶ ὑπὸ τὸν μόδιον τίθησιν,
 ἀλλ' ἐπὶ τῆς λυχνίας φαίνειν^{**)}) τοῖς τῆς ἐστίασεως
 τῆς αὐτῆς κατηξιωμένοις. τί γὰρ ὄφελος σοφίας μὴ
 σοφιζούσης τὸν οἶόν τε ἐπαίειν; ἔτι τε καὶ ὁ σωτήρ
25σώζει αἰεὶ καὶ αἰεὶ ἐργάζεται, ὡς βλέπει τὸν πατέ-
 ρα^{***)}). διδάσκων τις μανθάνει πλεῖον καὶ λέγων
 συνακροᾷται πολλάκις τοῖς ἐπακούουσιν αὐτοῦ· εἰς
 γὰρ ὁ διδάσκαλος καὶ τοῦ λέγοντος καὶ τοῦ ἀκρω-
 μένου, ὁ ἐπιπηγάζων καὶ τὸν νοῦν καὶ τὸν λόγον.

30 §. 13. Ἦι καὶ οὐ κεκάλυκεν ὁ κύριος ἀπὸ ἀγα-
 θοῦ σαββατίζειν, μεταδιδόναι δὲ τῶν θείων μυστη-
 ρίων καὶ τοῦ φωτὸς ἐκείνου τοῦ ἁγίου τοῖς χωρεῖν
 δυναμένοις συγκεχώρηκεν. αὐτίκα οὐ πολλοῖς ἀπε-

*) Proneb. 29, 3. **) Cf. Matth. 5, 25. Marc. 4, 21.
 Luc. 8, 16. 11, 33. ***) Cf. Ioann. 5, 17. 19.

κάλυψεν ἃ μὴ πολλῶν ἦν, ὀλίγοις δὲ οἷς προσήκειν
 ἠπίστατο τοῖς οἰοῖς τε ἐκδέξασθαι καὶ τυπωθῆναι
 πρὸς αὐτὰ, τὰ δὲ ἀπόρρητα καθάπερ ὁ θεὸς λόγῳ
 πιστεύεται, οὐ γράμματι· κἂν τις λέγῃ γεγράφθαι·
 5 οὐδὲν κρυπτόν ὃ οὐ φανερωθήσεται, οὐδὲ κεκα-
 λυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται” *), ἀκουσάτω
 καὶ παρ’ ἡμῶν ὅτι τῷ κρυπτῶς ἐπαίοντι τὸ κρυ-
 πτόν φανερωθήσεσθαι διὰ τοῦδε προεδέσπισεν τοῦ
 λογίου, καὶ τῷ παρακεκαλυμμένως τὰ παραδιδόμενα
 10 οἷω τε παραλαμβάνειν δηλωθήσεται τὸ κεκαλυμμέ-
 νον ὡς ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ τοῖς πολλοῖς κρυπτόν,
 P. τοῦτο τοῖς ὀλίγοις φανερόν γενήσεται· ἐπεὶ διὰ τί
 119 μὴ πάντες ἴσασι τὴν ἀλήθειαν; διὰ τί δὲ μὴ ἡγα-
 sylb. πήθη ἡ δικαιοσύνη, εἰ πάντων ἡ δικαιοσύνη; ἀλλὰ
 15 γὰρ τὰ μυστήρια μυστικῶς παραδίδονται, ἵνα ἢ ἐν P.
 στόματι λαλοῦντος καὶ ὃ λαλεῖται· μᾶλλον δὲ οὐκ 324.
 ἐν φωνῇ, ἀλλ’ ἐν τῷ νοεῖσθαι. δέδωκεν δὲ ὁ Pott.
 θεὸς” τῇ ἐκκλησίᾳ τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ
 προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας
 20 καὶ διδασκάλους πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων
 εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ
 Χριστοῦ” **).

§. 14. Ἡ μὲν οὖν τῶνδὲ μοι τῶν ὑπομνημά-
 των γραφὴ ἀσθενῆς μὲν εὐ οἶδ’ ὅτι παραβαλλομένη
 25 πρὸς τὸ πνεῦμα ἐκεῖνο τὸ κεχαριτωμένον, οὐ κατη-
 ξιώθημεν ὑπακοῦσαι, εἰκὼν δ’ ἂν εἴη ἀναμιμνή-
 σκουσα τοὺς ἀρχετύπους τὸν θύρω πλεληγότα·
 “σοφῶ γὰρ”, φησί, “λάλει καὶ σοφώτερος ἔσται,”
 καὶ τῷ ἔχοντι δὲ προστεθήσεται. ἐπαγγέλλεται δὲ
 30 οὐχ ὥστε ἐρμηνεῦσαι τὰ ἀπόρρητα ἱκανῶς, πολλοῦ
 γε καὶ δεῖ, μόνον δὲ τοῦ ὑπομνήσαι, εἴτε ποτὲ ἐκλα-
 θοίμεθα εἴτε ὅπως μὴδ’ ἐκλανθανοίμεθα. πολλὰ δὲ
 εὐ οἶδα παρεροίηκεν ἡμᾶς χρόνου μίκει ἀγράφως
 διαπεσόντα. ὅθεν τὸ ἀσθενὲς τῆς μνήμης τῆς ἐμῆς

*) Matth. 10, 26. **) Ephes. 4, 11 sq.

ἐπικουφίζων, κεφαλαίων συστηματικὴν ἔκθεσιν, μνή-
 μης ὑπόμνημα σωτήριον πορίζων ἑμαυτῷ, ἀναγκαίως
 κέχρημαι τῆδε τῇ ὑποτυπώσει. ἔστι μὲν οὖν τινὰ
 μηδὲ ἀπομνημονευθέντα ἡμῖν, πολλὴ γὰρ ἢ παρὰ
 5 τοῖς μακαρίοις δύναντις ἦν ἀνδράσιν, ἔστι δὲ καὶ
 ἀνυποσημείωτα μεμενηκότα τῷ χρόνῳ ἃ νῦν ἀπέδρα,
 τὰ δὲ ὅσα ἐσβέννυτο ἐν αὐτῇ μαραινόμενα τῇ δια-
 νοίᾳ, ἐπεὶ μὴ ῥάδιος ἢ τοιάδε διακονία τοῖς μὴ δε-
 δοκιμασμένοις, ταῦτα δὲ ἀναζωπυρῶν ὑπομνήμασι,
 10 τὰ μὲν ἑκὼν παραπέμπομαι ἐκλέγων ἐπιστημόνως,
 φοβούμενος γράφειν ἢ καὶ λέγειν ἐφυλαξάμην, οὐ τί
 · που φθονῶν—οὐ γὰρ θέμις—, δεδιώς δὲ ἄρα περὶ τῶν
 ἐντυγχανόντων, μή πη ἑτέρως σφαλεῖεν καὶ παιδὶ μά-
 χαιραν, ἣ φασὶν οἱ παροιμιαζόμενοι, ὀρέγοντες εὖρε-
 15 θῶμεν. οὐ γὰρ ἔστι τὰ γραφέντα μὴ ἐκπεσεῖν
 καίτοι ἀνέκδοτα ὑπὸ γ' ἑμοῦ μεμενηκότα, κυλιόμενα
 δὲ αἰεὶ μόνῃ μιᾷ χρώμενα τῇ ἐγγράφῳ φωνῇ πρὸς
 τὸν ἐπανερόμενον οὐδὲν πλέον παρὰ τὰ γεγραμμένα
 ἀποκρίνεται· δεῖται γὰρ ἐξ ἀνάγκης βοηθοῦ ἢ τοῦ
 20 ἐγγραψαμένου ἢ καὶ ἄλλου τοῦ εἰς τὸ αὐτὸ ἶχνος
 ἐμβεβηκότος.

§. 15. Ἔστι δὲ ἃ καὶ ἀνίξεται μοι γραφή,
 καὶ τοῖς μὲν παραστήσεται, τὰ δὲ μόνον ἔρει, πει-
 ράσεται δὲ καὶ λανθάνουσα εἰπεῖν καὶ ἐπικρυπτομένη
 25 ἐκφῆσαι καὶ δεῖξαι σιωπῶσα. τὰ τε παρὰ τῶν ἐπι-
 σήμων δογματιζόμενα αἰρέσεων παραθήσεται, καὶ
 τούτοις ἀντερεῖ πάνθ' ὅσα προοικονομηθῆναι καθή-
 κει τῆς κατὰ τὴν ἐποπτικὴν θεωρίαν γνώσεως, ἣ P.
 προβήσεται ἡμῖν κατὰ τὸν εὐκλεῆ καὶ σεμνὸν τῆς 325.
 30 παραδόσεως κανόνα ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως Pott.
 προἰεῦσιν ἀναγκαίως ἔχοντα προδιαληφθῆναι τῆς
 φυσικῆς θεωρίας προπαρατιθεμένη καὶ τὰ ἐμποδῶν
 ιστάμενα τῇ ἀκολουθίᾳ προαπολυομένη, ὡς ἐτοίμους
 ἔχειν τὰς ἀκοῦς πρὸς τὴν παραδοχὴν τῆς γνωστικῆς
 παραδόσεως προκεκαθαρμένης τῆς γῆς ἀπὸ τε τῶν
 ἀκανθῶν καὶ τῆς πόας ἀπάσης γεωργικῶς εἰς κατα-

φύτευσιν ἀμπελῶνος· ἀγῶν γὰρ καὶ ὁ προαγῶν καὶ
 μυστήρια τὰ πρὸ μυστηρίων, οὐδὲ ὀκνήσει συγχρή-
 σασθαι φιλοσοφίας καὶ τῆς ἄλλης προπαιδείας τοῖς
 καλλίστοις τὰ ὑπομνήματα ἡμῖν. «οὐ γὰρ μόνον
 5 δι' Ἑβραίους καὶ τοῖς ὑπὸ νόμον» κατὰ τὸν ἀπό-
 στολον «εὐλογον Ἰουδαῖον γενέσθαι, ἀλλὰ καὶ διὰ
 τοὺς Ἕλληνας Ἕλληνα, ἵνα πάντας κερδάνωμεν» *).
 καὶ τῇ πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολῇ «νουθετοῦντες,
 γράφει, «πάντα ἄνθρωπον καὶ διδάσκοντες ἐν πάσῃ
 10 σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον
 ἐν Χριστῷ» **).

§. 16. Ἀρμόζει δὲ καὶ ἄλλως τῇ τῶν ὑπομνη-
 μάτων ὑποτυπώσει τὸ γλαφυρὸν τῆς θεωρίας. αὐ-
 τικά καὶ ἡ τῆς χρηστομαθίας περιουσία οἷον ἡδυ-
 15 σμά τί ἐστιν παραπεπλεγμένον ἀθλητοῦ βρώματι,
 ὡ τρυφητιῶντος, ὄρεξιν δὲ ἀγαθὴν φιλοτιμίαν λαμ-
 βάνοντος. ψάλλοντες γοῦν τὸ ὑπέρονον τῆς σεμνό-
 τητος ἐμμελῶς ἀνίμεν. καθάπερ δὲ οἱ βουλόμενοι
 δήμῳ προσομιλῆσαι διὰ κήρυκος τοῦτο πολλάκις ποι-
 20 οῦσιν ὡς μᾶλλον ἐξάκουστα γενέσθαι τὰ λεγόμενα,
 οὕτω κἀνταῦθα· πρὸς πολλοὺς γὰρ ἡμῖν ὁ λόγος ὁ
 πρὸ αὐτῆς τῆς παραδόσεως λεγόμενος τῆς συνήθους.
 διὸ δὴ παραθετέον δόξας τε καὶ φωνὰς τὰς ἐμβροώ-
 σας παρ' ἕκαστα αὐτοῖς, δι' ὧν μᾶλλον οἱ ἀκούον-
 25 τες ἐπιστραφίσονται. καὶ δὴ συνελόντι φάναι, ἐν
 πολλοῖς γὰρ τοῖς μαργαρίταις τοῖς μικροῖς ὁ εἷς, ἐν
 δὲ πολλῇ τῶν ἰχθύων ἄγρα ὁ καλλιχθῆς· χρόνῳ δὲ
 καὶ πόνῳ τάληθές ἐκλάμπει ἀγαθοῦ παρατυχόντος
 βοηθοῦ, δι' ἀνθρώπων γὰρ θεύθεν αἱ πλείσται εὐ-
 30 εργεσίαι χορηγοῦνται.

§. 17. Πάντες μὲν οὖν ὅσοι ταῖς ὀψεσι κεχρή-
 μεθα, θεωροῦμεν τὰ προσπίπτοντα αὐταῖς· ἄλλοι
 δὲ ἄλλων ἕνεκα. αὐτικά οὐχ ὁμοίως θεωρεῖ τὸ P. 326.
 πρόβατον ὁ μάγειρός τε καὶ ὁ ποιμήν. ὁ μὲν γὰρ Pott.

*) 1 Corinth. 9, 20 sq. **) Coloss. 1, 28.

εἰ πῖόν ἐστι πολυπραγμονεῖ, ὃ δὲ εἰς εὐγένειαν τηρεῖ.
 τὸ γάλα τοῦ προβάτου ὃ μὲν τις ἀμελεῖται, εἰ χρή-
 ζει τροφῆς, τὸν μαλλὸν κειράτω, εἰ σκέπης δεῖται.
 ὧδέ μοι καὶ τῆς Ἑλληνικῆς χρηστομαθίας ὃ καθ-
 5 πὸς προχωρεῖτω. οὐκ οἶμαι γὰρ τινα οὕτως εὐτυχῆ
 γραφὴν ἠγεῖσθαι, ἢ μηδεὶς ἀντερεῖ, ἀλλ' ἐκείνην
 εὐλογον νομιστέον, ἢ μηδεὶς εὐλόγως ἀντερεῖ. καὶ
 πράξιν ἅμα καὶ αἴρεσιν ἀποδεκτέον οὐ τὴν ἀμεμφῆ,
 P. ἀλλ' ἢν οὐδεὶς εὐλόγως καταμέμφεται. οὐκ εὐθὺς
 120 δ' εἴ τις μὴ προηγουμένως ἐπιτελεῖ, κατὰ περίστασιν
 Sylb. αὐτὸ ποιεῖ, ἀλλὰ οἰκονομούμενός τι θεοσόφως καὶ
 συμπεριφερόμενος ἐνεργήσει. οὔτε γὰρ ὃ ἔχων τὴν
 ἀρετὴν χρήξει τῆς ἐπὶ τὴν ἀρετὴν ἔτι ὁδοῦ, οὐδ' ὃ
 ἐρωμένος ἀναλήψεως. καθάπερ γὰρ οἱ γεωργοὶ προ-
 15 αρδεύσαντες τὴν γῆν, οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς τῷ ποτίμῳ
 τῶν παρ' Ἑλλησι λόγων προαρδεύομεν τὸ γεῶδες
 αὐτῶν, ὡς παραδέξασθαι τὸ καταβαλλόμενον σπέρμα
 πνευματικὸν καὶ τοῦτο εὐμαρῶς ἐκθρέψαι δύνασθαι.
 §. 18. Περιέξουσι δὲ οἱ στρωματεῖς ἀναμεμι-
 20 γμένην τὴν ἀλήθειαν τοῖς φιλοσοφίας δόγμασι, μάλ-
 λον δὲ ἐγκεκαλυμμένην καὶ ἐπικεκρυμμένην, καθάπερ
 τῷ λεπύρω τὸ ἐδώδιμον τοῦ καρύου· ἀρμόζει γὰρ
 οἶμαι τῆς ἀληθείας τὰ σπέρματα μόνοις φυλάσσε-
 σθαι τοῖς τῆς πίστεως γεωργοῖς. οὐ λέληθεν δέ με
 25 κατὰ τὰ θρυλούμενα πρὸς τινῶν ἀμαθῶς ψοφοδεῶν
 χρῆναι λεγόντων περὶ τὰ ἀναγκαιότατα καὶ συνέχοντα
 τὴν πίστιν καταγίνεσθαι, τὰ δὲ ἔξωθεν καὶ περιττὰ
 ὑπερβαίνειν μάτην ἡμᾶς τρίβοντα καὶ κατέχοντα περὶ
 τοῖς οὐδὲν συμβαλλομένοις πρὸς τὸ τέλος. οἱ δὲ καὶ
 30 πρὸς κακοῦ ἂν τὴν φιλοσοφίαν εἰσδεδυκέναι τὸν βίον
 νομίζουσιν ἐπὶ λύμῃ τῶν ἀνθρώπων πρὸς τινος εὐρε-
 τοῦ πονηροῦ. ἐγὼ δὲ ὅτι μὲν ἡ κακία κακὴν φύσιν
 ἔχει καὶ οὐ ποτ' ἂν καλοῦ τινὸς ὑποσταίῃ γεωργὸς
 γενέσθαι, παρ' ὅλους ἐνδείξομαι τοὺς στρωματεῖς P.
 αἰνισσόμενος ἀμηγέπη θείας ἔργον προνοίας καὶ 327.
 φιλοσοφίαν. Pott.

Cap. II.

§. 19. Ὑπὲρ δὲ τῶν ὑπομνημάτων τῶν περιειληφότων κατὰ τοὺς ἀναγκαίους καιροὺς τὴν Ἑλληνικὴν δόξαν τοσοῦτόν φημι τοῖς φιλεγκλήμοσι· πρῶτον δὲ εἴ καὶ ἄχρηστος εἴη φιλοσοφία, εἴ εὐχρηστος ἢ τῆς ἀχρηστίας βεβαίωσις, εὐχρηστος· ἔπειτα οὐδὲ καταψηφίσασθαι τῶν Ἑλλήνων οἷόν τε ψιλῇ τῇ περὶ τῶν δογματισθέντων αὐτοῖς χρωμένους φράσει, μὴ συνεμβαίνοντας εἰς τὴν κατὰ μέρος ἄχρι συγγνώσεως ἐκκάλυψιν. πιστὸς γὰρ εὖ μάλα ὁ μετ' ἐμπειρίας ἔλεγχος, ὅτι καὶ τελειοτάτῃ ἀπόδειξις εὐρίσκειται ἢ γνώσις τῶν κατεγνωσμένων. πολλὰ δ' οὖν καὶ μὴ συμβαλλόμενα εἰς τέλος συγκοσμεῖ τὸν τεχνίτην, καὶ ἄλλως ἢ πολυμαθία διασυστατικὴ τυγχάνει τοῦ παρὰ τὸν κυριώτατα τῶν δογμάτων πρὸς πειθῶ τῶν ἀκροωμένων θαυμασμὸν ἐγγενῶσα τοῖς κατηγορούμενοις καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν συνίστησιν.

§. 20. Ἀξιοπίστος δὲ ἡ τοιαύτη ψυχαγωγία, δι' ἧς κακουμένην οἱ φιλομαθεῖς παραδέχονται τὴν ἀλήθειαν, πρὸς τὸ μήτε αὐτὴν φιλοσοφίαν λυμαίνεσθαι τὸν βίον ψευδῶν πραγμάτων καὶ φάσεων ἔργων δημιουργὸν ὑπάρχουσαν, ἣν τινες διαβεβλήκασιν ἀληθείας οὖσαν εἰκόνα ἐναργῆ, θεῖαν δωρεὰν Ἑλλησι δεδομένην, μήτε ἡμᾶς ἀποσπᾶσθαι τῆς πίστεως, οἷον ἀπὸ τινος ἀπατηλοῦ τέχνης καταγοητευομένους, ἀλλ' ὡς ἔπος εἰπεῖν, περιβολῇ πλείονι χρωμένους, ἀμηγέπη συγγυμνασίαν τινὰ πίστεως ἀποδεικτικὴν ἐκπορίζεσθαι. καὶ μὴν καὶ συναφῇ τῶν δογμάτων διὰ τῆς ἀντιπαραθέσεως τὴν ἀλήθειαν μνηστέεται, δι' ἧς ἐξηκολούθηκεν ἡ γνώσις, οὐ κατὰ προηγοούμενον λόγον τῆς φιλοσοφίας παρελθούσης, διὰ δὲ τὸν ἀπὸ τῆς γνώσεως καρπὸν ἡμῶν βέβαιον λαμβανόντων πείσμα τῆς ἀληθοῦς καταλήψεως διὰ τῆς τῶν ἱπποκουμένων ἐπιστήμης. σιωπῶ γὰρ ὅτι οἱ στρω-

ματεῖς τῇ πολυμαθία σωματοποιούμενοι κρύπτειν ἐντέχνως τὰ τῆς γνώσεως βούλονται σπέρματα.

§. 21. Καθάπερ οὖν ὁ τῆς ἄγρας ἐρωτικὸς ζητήσας, ἀνιχνεύσας, ἐρευνήσας, κυνοδρομήσας αἶρεῖ ἐπὶ θηρίον, οὕτω καὶ τὰληθῆς γλυκύτητι φαίνεται ζητηθὲν καὶ πόνῳ πορισθὲν. τί δὴ ποτ' οὖν ὧδε διατετάχθαι φίλον ἔδοξεν εἶναι τοῖς ὑπομνήμασιν; ὅτι μέγας ὁ κίνδυνος τὸν ἀπόρρητον ὡς ἀληθῶς τῆς Ρ. ὄντως φιλοσοφίας λόγον ἐξορχήσασθαι τοῖς ἀφει-328. 10 δῶς πάντα μὲν ἀντιλέγειν ἐθέλουσιν οὐκ ἐν δίκῃ, Pott. πάντα δὲ ὀνόματα καὶ ῥήματα ἀπορρίπτουσιν οὐδαμῶς κοσμίως, αὐτοὺς τε ἀπατῶντες καὶ τοὺς ἐχομένους αὐτῶν γοητεύοντες. Ἐβραῖοι μὲν γὰρ σημεῖα αἰτοῦσιν, ἢ φησὶν ὁ ἀπόστολος, Ἐλληνες δὲ 15 σοφίαν ζητοῦσι" *).

Cap. III.

§. 22. Πολὺς δὲ ὁ τοιόσδε ὄχλος· οἱ μὲν αὐτῶν ἡδοναῖς δεδουλωμένοι ἀπιστεῖν ἐθέλοντες γελῶσι τὴν ἀπάσης σεμνότητος ἀξίαν ἀλήθειαν, τὸν βάρ-20 βαρον ἐν παιδείᾳ τιθέμενοι, οἱ δὲ τινες σφᾶς αὐτοὺς ἐπαίροντες διαβολὰς τοῖς λόγοις ἐξευρίσκειν βιάζονται, ζητήσεις ἐριστικὰς ἐκπορίζοντες, λεξειδίων θηρότατες, ζηλωταὶ τεχνυδρίων, ἐριδαντέες καὶ ἱμαντελικτέες, ὡς ὁ Ἀβδηρίτης ἐκεῖνός φησιν· στρεπτή 25 γὰρ γλῶσσα, φησὶ, βροτῶν·

πολέες δ' ἐνὶ μῦθοι·

παντοίων ἐπέων δὲ πολὺς νομὸς ἐνθα καὶ ἐνθα.
καὶ

ὀπποῖόν κ' εἶπησθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις **).
30 ταύτῃ γοῦν ἐπαιρόμενοι τῇ τέχνῃ οἱ κακοδαίμονες σοφισταὶ τῇ σφῶν αὐτῶν στωμυλλόμενοι τερθρεία, ἀμφὶ τὴν διάκρισιν τῶν ὀνομάτων καὶ τὴν ποιάν

*) 1 Corinth. 1, 22. **) Hom. Iliad. v. v. 248—250.

τῶν λέξεων σύνθεσιν τε καὶ περιπλοκὴν τὸν πάντα πονούμενοι βίον τρυγόνων ἀναφαίνονται λαλίστεροι· κνήθοντες *) καὶ γαργαλίζοντες οὐκ ἀνδρικῶς, ἐμοὶ δοκεῖν, τὰς ἀκοὰς τῶν κνίσασθαι γλιχομένων, ποστιαμὸς ἀτέχνων ῥημάτων, νοῦ δὲ σταλαγμὸς, ἀμέλει καὶ καθάπερ τῶν παλαιῶν ὑποδημάτων τὰ μὲν ἄλλα αὐτοῖς ἀσθενεῖ καὶ διαρρεῖ, μόνη δὲ ἡ γλῶσσα ὑπολείπεται.

§. 23. Παγκάλως ὁ Ἀθηναῖος ἀποτείνεται καὶ ἰσγράφει Σόλων·

P. εἰς γὰρ γλῶσσαν ὁρᾶτε καὶ εἰς ἔπη αἰμύλου ἀνδρός·

121 [εἰς ἔργον δ' οὐδὲν γιγνόμενον βλέπετε.] P.

Sylb. ὑμῶν δ' εἰς μὲν ἕκαστος ἀλώπεκος ἴχνησι βαίνει, 329.

σύμπασιν δ' ὑμῖν χαῦνος ἔνεστι νόος. Pott.

15 τοῦτο που αἰνίσσεται ἡ σωτήριος ἐκείνη φωνή· αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνη" **)· μόνω γὰρ οἶμαι τῷ πιστεύοντι, διακεκριμένω τέλεον τῶν ἄλλων τῶν πρὸς τῆς γραφῆς θηρίων εἰρημένων, ἐπαναπαύεται τὸ κεφάλαιον τῶν ὄντων, ὁ χρηστὸς καὶ ἡμερος λόγος, ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν· κύριος" γὰρ "μόνος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν ὅτι εἰσὶ μάταιοι" ***)· σοφοὺς δὴ που τοὺς σοφιστὰς τοὺς περὶ τὰς λέξεις 25 καὶ τὰς τέχνας περιττοὺς καλοῖσιν τῆς γραφῆς.

§. 24. "Ὄθεν οἱ Ἕλληνες καὶ αὐτοὶ τοὺς περὶ ὀτιοῦν πολυπράγμονας σοφοὺς ἅμα καὶ σοφιστὰς παρωνύμως κεκλήκασι. Κρατῖνος γοῦν ἐν τοῖς Ἀρχιλόχοις ποιητὰς καταλέξας ἔφη·

30 οἶον σοφιστῶν σμῆνος ἀνεδιφήσατε.

Ἰσοφῶν τε ὁμοίως ὁ κωμικὸς ἐν ἀλωδοῖς σατύροις ἐπὶ ῥαψωδῶν καὶ ἄλλων τινῶν λέγει·

*) Cf. 2 Timoth. 4, 3. **) Matth. 8, 20. Luc. 9, 58.

***) Iob. 3, 13. 1 Corinth. 3, 19 sq. Psalm. 94, 11.

καὶ γὰρ εἰσελήλυθεν
πολλῶν σοφιστῶν ὄχλος ἐξηρητημένος.
ἐπὶ τούτων καὶ τῶν παραπλησίων ὅσοι τοὺς κενοὺς
μεμελετήκασι λόγους ἢ θεία γραφὴ παγκάλως λέγει.
5 ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν καὶ τὴν σύνεσιν τῶν
συνειῶν ἀθετήσω” *).

Cap. IV.

§. 25. Ὅμηρος δὲ καὶ τέκτονα σοφὸν καλεῖ**) καὶ
περὶ τοῦ Μαρσίτου, εἰ δὴ αὐτοῦ, ὡδέ πως γράφει·
10 τὸν δ’ οὐτ’ ἄρ’ σκαπτῆρα θεοὶ θέσαν, οὐτ’ ἄρο- P.
τῆρα 330.
οὐτ’ ἄλλως τι σοφὸν· πάσης δ’ ἡμάρτανε τέχνης. Pott.
Ἡσίοδος γὰρ τὸν καθαριστὴν Αἴνον παντοίας σοφίας
δεδαηκότα εἰπὼν καὶ ναύτην οὐκ ὀκνεῖ λέγειν σοφὸν
15 οὔτε τι ναυτιλίας σεσοφισμένον ***)
γράφων. Δανιήλ δὲ ὁ προφήτης “τὸ μυστήριον,”
φησὶν, “ὃ ὁ βασιλεὺς ἐρωτᾷ, οὐκ ἔστι σοφῶν, μά-
γων, ἐπαιδῶν, Γαζαρητῶν δύναμις τοῦ ἀναγγεῖλαι
τῷ βασιλεῖ, ἀλλ’ ἔστι θεὸς ἐν οὐρανῷ ἀποκαλύ-
20 πτων” †), καὶ δὴ τοὺς Βαβυλῶνος σοφοὺς προσ-
αγορεύει. ὅτι δὲ σοφίαν ὁμωνύμως καλεῖ ἢ γραφὴ
πᾶσαν τὴν κοσμικὴν εἴτε ἐπιστήμην εἴτε τέχνην· ἄλ-
λαι δὲ εἰσιν αἱ κατ’ ἐπισύνθεσιν ἀνθρωπίνῳ λογι-
σμῷ ἐπινοητέαι, καὶ ὡς θεόθεν ἢ τεχνικὴ καὶ ἢ
25 σοφὴ ἐπίνοια, σαφὲς ἔσται παραθεμένοις τήνδε τὴν
λέξιν· “καὶ ἐλάλησεν κύριος πρὸς Μωϋσῆν λέγων·
ἰδοὺ ἀνάκέκληκα τὸν Βεσελεὶλ τὸν τοῦ Οὐρι, τὸν
Ἔρ, τῆς φυλῆς Ἰούδα, καὶ ἐπέπλησα αὐτὸν πνεῦμα
θεῖον σοφίας καὶ συνέσεως καὶ ἐπιστήμης ἐν παντί
30 ἔργῳ διανοεῖσθαι καὶ ἀρχιτεκτονῆσαι, ἐργάζεσθαι τὸ
χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον καὶ τὸν χαλκὸν καὶ τὴν

*) Iesai. 29, 14. 1 Corinth. 1, 19. **) cf. Iliad. ο.
v. 411. ***) Hesiod. ἔργ. καὶ ἡμέρ. v. 647. †) Daniel. 2,
27 sq.

ὑάκινθον καὶ τὴν πορφύραν καὶ τὸ κόκκινον καὶ τὰ λιθουργικὰ καὶ τεκτονικὴν τῶν ξύλων ἐργάζεσθαι, ἕως καὶ ἅπαντα τὰ ἔργα" *).

§. 26. Ἐπειτα ἐπιφέρει καθολικὸν δὴ λόγον, 5 καὶ παντὶ τῷ συνετῷ καρδίᾳ δέδωκα σύνεσιν." τουτέστιν τῷ οἴῳ τε ἐπιδέξασθαι πόνῳ καὶ συνασκήσει. πάλιν τε αὖ διαρρήδην ἐξ ὀνόματος κυρίου γέγραπται· καὶ σὺ λάλησον πᾶσι τοῖς σοφοῖς τῇ διανοίᾳ, οὓς ἐνέπλησα πνεῦμα αἰσθήσεως" **). ἔχουσι 10 μὲν τι οἰκεῖον φύσεως ἰδίωμα οἱ σοφοὶ τῇ διανοίᾳ, λαμβάνουσι δὲ πνεῦμα αἰσθήσεως παρὰ τῆς κυριωτάτης σοφίας διπλὸν ἐπιτηδεῖους σφᾶς αὐτοὺς παραστήσαντες. οἱ μὲν γὰρ τὰς βαναύσους μετιόντες τέχνας τοῦ περὶ τὰς αἰσθήσεις ἀπολαίουσιν περιττοῦ, 15 ἀκοῆς μὲν ὁ κοινῶς λεγόμενος μουσικὸς, ἀφῆς δὲ ὁ πλαστικὸς, καὶ φωνῆς ὁ ᾠδικὸς, ὁ σφρήσεως ὁ μυρμηκικὸς, ὅψεων ὁ τῶν εἰ ταῖς σφραγῖσιν ἐντυπωμάτων τορευτικὸς. οἱ δὲ ἀμφὶ τὴν παιδείαν διατρίβοντες τὴν συναίσθησιν χορηγοῦνται, καθ' ἣν τῶν 20 μέτρων οἱ ποιηταὶ καὶ τῆς λέξεως οἱ σοφισταὶ καὶ τῶν συλλογισμῶν οἱ διαλεκτικοὶ καὶ οἱ φιλόσοφοι τῆς κατ' αὐτοὺς θεωρίας ἀντιλαμβάνονται. εὐρετικὸν γὰρ καὶ ἐπινοητικὸν ἡ συναίσθησις ἐπιβάλλειν πιθα- P. νῶς ἀναπέιθουσα, συναύξει δὲ τὴν ἐπιβολὴν ἵ εἰς 331. 25 ἐπιστήμην συνάσκησις. Pott.

§. 27. Εἰκότως τοίνυν ὁ ἀπόστολος πολυποίκιλον εἶρηκεν τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ ***) πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως †), διὰ τέχνης, διὰ ἐπιστήμης, διὰ πίστεως, διὰ προφητείας, τὴν ἑαυτῆς ἐνδεικνυμένην 30 δύναμιν εἰς τὴν ἡμετέραν εὐεργεσίαν, ὅτι πᾶσα σοφία παρὰ κυρίου καὶ μετ' αὐτοῦ ἐστὶν εἰς τὸν αἰῶνα" ††), ἣ φησὶν ἡ τοῦ Ἰησοῦ σοφία. "ἐὰν γὰρ τὴν φρόνησιν τὴν τε αἰσθήσιν ἐπικαλέσῃ μεγάλη τῇ

*) Exod. 30, 2—6. **) Ibid. 28, 3. ***) Cf. Ephes. 3, 10. †) Cf. ad Hebr. 1, 1. ††) Eccles. 1, 1.

φωνῆ καὶ ζητήσης αὐτὴν ὡσπερ ἀργυρίου θησαυ-
 ροὺς καὶ προθύμως ἐξιγνιάσης, νοήσεις θεοσέβειαν
 καὶ αἴσθησιν θείαν εὐρήσεις" *). πρὸς ἀντιδιαστο-
 λὴν τῆς κατὰ φιλοσοφίαν αἰσθήσεως εἴρηκεν ὁ προ-
 5 φήτης, ἦν μεγαλοφυῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐξερευνῶν
 διδάσκει εἰς τὴν ἐπὶ τὴν θεοσέβειαν προκοπὴν. ἀν-
 τέθηκεν οὖν αὐτῇ τὴν ἐν θεοσεβείᾳ αἴσθησιν τὴν
 γνῶσιν αἰνισσόμενος καὶ τάδε λέγων· „ὁ γὰρ θεὸς
 δίδωσι σοφίαν ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ στόματος αἴσθησιν τε
 10 ἄμα καὶ φρόνησιν καὶ θησαυρίζει δικαίοις βοή-
 θειαν”, τοῖς γὰρ ὑπὸ φιλοσοφίας δεδικαιωμένοις
 βοήθεια θησαυρίζεται καὶ ἡ εἰς θεοσέβειαν συναί-
 σθησις.

15

Cap. V.

§. 28. Ἦν μὲν οὖν πρὸ τῆς τοῦ κυρίου παρου-
 σίας εἰς δικαιοσύνην Ἑλλησιν ἀναγκαία φιλοσοφία,
 νυνὶ δὲ χρησίμη πρὸς θεοσέβειαν γίνεται, προπαι-
 20 δεία τις οὕσα τοῖς τὴν πίστιν δι' ἀποδείξεως καρ-
 πουμένοις, ἔτι „ὁ ποῦς σου,” φησὶν, „οὐ μὴ προσ-
 κόψη” **), ἐπὶ τὴν πρόνοιαν τὰ κατὰ ἀναφέροντος,
 ἴαν τε Ἑλληνικὰ ἢ ἴαν τε ἡμέτερα. πάντων μὲν γὰρ
 αἴτιος τῶν καλῶν ὁ θεὸς, ἀλλὰ τῶν μὲν κατὰ προη-
 γούμενον ὡς τῆς τε διαθήκης τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς
 Ρ. νέας, τῶν δὲ κατ' ἐπακολούθημα ὡς τῆς φιλοσο-
 122 φίας. τάχα δὲ καὶ προηγουμένως τοῖς Ἑλλησιν ἐδόθη
 Sylb. τότε πρὶν ἢ τὸν κύριον καλέσαι καὶ τοὺς Ἑλληνας,
 ἐπαιδαγῶγει γὰρ καὶ αὐτὴ τὸ Ἑλληνικὸν ὡς ὁ νόμος
 τοὺς Ἑβραίους εἰς Χριστόν ***). προπαρασκευάζει
 30 τοίνυν ἡ φιλοσοφία προοδοποιῶσα τὸν ὑπὸ Χριστοῦ
 τελειούμενον. ἀντίκα „τὴν σοφίαν,” ὁ Σαλομῶν,
 „περιχαράκωσον,” φησὶν, „καὶ ὑπερυψώσει σε, στε-

*) Prouerb. 2, 3—7. **) Ibid. 3, 23. ***) Cf. ep. ad Galat. 3, 24.

πάνω δὲ τρυφῆς ὑπερασπίσει σε" *), ἐπεὶ καὶ σὺ τῷ θριγκῷ ὑπεροχυρώσας αὐτὴν διὰ φιλοσοφίας καὶ πολυτελείας ὀρθῆς ἀνεπίβατον τοῖς σοφισταῖς τηρήσῃς.

5 §. 29. Μία μὲν οὖν ἡ τῆς ἀληθείας ὁδὸς, ἀλλ' εἰς αὐτὴν καθάπερ εἰς ἀένναον ποταμὸν ἐκρέουσι τὰ ρεῖθρα ἄλλα ἄλλοθεν. ἐνθάως οὖν ἄρα εἴρηται· "ἄκουε νιέ μου καὶ δέξαι ἐμοὺς λόγους," φησὶν, "ἵνα σοὶ γένωνται πολλαὶ ὁδοὶ βίου, ὁδοὺς γὰρ P. 10 σοφίας διδάσκω σε, ὅπως μὴ ἐκλίπωσίν σε αἱ πη-332. γαί" **) αἱ τῆς αὐτῆς ἐκβλύζουσαι γῆς. οὐ δὴ μό-Pott. νον ἑνός τινος δικαίου ὁδοὺς πλείονας σωτηρίους κατέλεξεν, ἐπιφέρει δὲ ἄλλας πολλῶν πολλὰς δικαίων ὁδοὺς, μηνύων ὡδέ πως· αἱ δὲ ὁδοὶ τῶν δικαίων 15 ὁμοίως φωτὶ λάμπουσιν" ***). εἶεν δ' ἂν καὶ αἱ ἐν-τολαὶ καὶ αἱ προπαιδεῖται, ὁδοὶ καὶ ἀφορμαὶ τοῦ βίου. "Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ποσάκισ ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σοῦ, ὡς ὄρνις τοὺς νεοσσοὺς" †). "Ἱερουσαλήμ δὲ ὄρασις εἰρήνης" ἐρμηνεύε- 20 ται. δηλοῖ τοίνυν προφητικῶς τοὺς εἰρηρικῶς ἐποπτεύσαντας πολυτρόπως εἰς κλήσιν παιδαγωγεῖσθαι. τί οὖν; ἠθέλησε μὲν, οὐκ ἠδυνήθη δέ· ποσάκισ δὲ ἦ ποῦ; δις, διὰ τε προφητῶν καὶ διὰ τῆς παρουσίας. πολύτροπον μὲν οὖν τὴν σοφίαν ἡ ποσάκισ ἐνδείκνυται 25 λέξις καὶ καθ' ἕνα ἕκαστον τρόπον ποιότητός τε καὶ ποσότητος πάντως σώζει τινὰς, ἐν τε τῷ χρόνῳ, ἐν τε τῷ αἰῶνι, "ὅτι πνεῦμα κυρίου πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην" ††). κἄν τις βιαζόμενος λέγη· "μὴ πρόσεχε φαίλη γυναικί, μέλι γὰρ ἀποστάζει ἀπὸ χειλέων γυν- 30 ναικῶς πόρνης," τὴν Ἑλληνικὴν εἶναι παιδείαν, ἐπακουσάτω τῶν ἑξῆς· "ἢ πρὸς καιρὸν λιπαίνει σὸν φύργγα," φησὶ, φιλοσοφία δὲ οὐ κολακεύει. τίνα τοίνυν αἰνίσσεται τὴν ἐκπορνεύουσαν; ἐπιφέρει ῥητῶς·

*) Prouerb. 4, 8sq. **) Ibid. v. 10sq. v. 21. ***) Ibid. v. 18. †) Matth. 23, 37. Luc. 13, 34. ††) Sapient. 1, 7.

τῆς γὰρ ἀφροσύνης οἱ πόδες κατάγουσι τοὺς χρω-
 μένους αὐτῇ μετὰ θάνατον εἰς Αἴδην, τὰ δὲ ἴχνη
 αὐτῆς οὐκ ἐρεΐδεται." μακρὰν οὖν ποιήσον ἀπὸ τῆς
 ἀφρονος ἡδονῆς τὴν σὴν ὁδόν, "μὴ ἐπιστῆς θύραις
 σοῦκων αὐτῆς, ἵνα μὴ προῆ ἄλλοις τὴν σὴν ζωὴν."
 καὶ ἐπιμαρτυρεῖ· εἶτα μεταμελήσει σοὶ ἐπὶ γήρωσ,
 ἥνικα ἂν κατατριβῶσί σου σάρκες σώματος." τοῦτο
 γὰρ τέλος τῆς ἀφρονος ἡδονῆς. καὶ ταῦτα μὲν ταύ-
 τη, ὀπηνίκα δ' ἂν γῆ, "μὴ πολὺς ἴσθι πρὸς ἄλ-
 10λοτριάν" *), χρῆσθαι μὲν, οὐκ ἐνδιατρίβειν δὲ καὶ
 ἐναπομένειν τῇ κοσμικῇ παιδείᾳ παραινεῖ, προπαι-
 δεύει γὰρ τῷ κυριακῷ λόγῳ τὰ κατὰ τοὺς προσήκοντας
 καιροὺς ἐκύστη γενεᾷ συμφερόντως δεδομένα. ἤδη
 γὰρ τινες τοῖς φίλτροις τῶν θεραπευίδων δελεα-
 15σθέντες ὀλιγώρησαν τῆς δεσποίνης φιλοσοφίας, καὶ
 κατεγήρασαν οἱ μὲν αὐτῶν ἐν μουσικῇ, οἱ δὲ ἐν γεω-Ρ.
 μετρίᾳ, ἄλλοι δὲ ἐν γραμματικῇ, οἱ πλεῖστοι δὲ ἐν333.
 ῥητορικῇ. Pott.

§. 30. Ἄλλ' ὡς τὰ ἐγκύκλια μαθήματα συμ-
 20βάλλεται πρὸς φιλοσοφίαν τὴν δέσποιναν αὐτῶν,
 οὕτω καὶ φιλοσοφία αὐτῇ πρὸς σοφίας κτῆσιν συν-
 εργεῖ. ἔστι γὰρ ἡ μὲν φιλοσοφία ἐπιτίδευσις, ἡ
 σοφία δὲ ἐπιστίμη θεῶν καὶ ἀνθρώπων καὶ τῶν
 τούτων αἰτίων. κυρία τοίνυν ἡ σοφία τῆς φιλοσο-
 25φίας ὡς ἐκείνη τῆς προπαιδείας. εἰ γὰρ ἐγκράτειαν
 φιλοσοφία ἐπαγγέλλεται γλώσσης τε καὶ γαστροῦ καὶ
 τῶν ὑπὸ γαστέρα, καὶ ἔστι δι' αὐτὴν αἰρετὴ, σε-
 μνοτέρα φανεῖται καὶ κυριωτέρα, εἰ θεοῦ τιμῆς τε
 καὶ γνώσεως ἐνεκεν ἐπιτηδεύοιτο. τῶν εἰρημένων μαρ-
 30τυρίαν παρέξει ἡ γραφὴ διὰ τῶνδε· Σάρρα στεῖρα
 ἦν πάλαι, Ἀβραάμ δὲ γυνή, μὴ τίκτουσα ἡ Σάρρα
 τὴν ἑαυτῆς παιδίσκην ὀνόματι Ἄγαρ τὴν Αἰγυπτίαν
 εἰς παιδοποιίαν ἐπιτρέπει τῷ Ἀβραάμ. ἡ σοφία
 τοίνυν ἡ τῷ πιστῷ σύνοικος. πιστὸς δὲ εὐλογίσθη

*) Prouerb. 5. v. 2—3. 3. 5. 8 sq. 11. 20.

Ἀβραὰμ καὶ δίκαιος. στείρα ἦν ἔτι καὶ ἄτεκνος κατὰ τὴν γενεὰν ἐκείνην, μηδέπω μηδὲν ἐνάρετον ἀποκνήσασα τῷ Ἀβραὰμ, ἡξίου δὲ εἰκότως τὸν ἤδη καιρὸν ἔχοντα προκοπῆς τῇ κοσμικῇ παιδείᾳ. Αἴγυπτος δὲ ὁ κόσμος ἀλληγορεῖται, συνευνασθῆναι πρότερον, ἕστερον δὲ καὶ αὐτῇ προσελθόντα κατὰ τὴν θείαν πρόνοιαν γεννησάκει τὸν Ἰσαάκ.

§. 31. Ἐρμηνεύει δὲ ὁ Φίλων τὴν μὲν Ἄγαρ P. παροίκησιν, ἐνταῦθα γὰρ εἶρηται, «μη πολὺς 334. 10 ἴσθι πρὸς ἀλλοτρίαν» *), τὴν Σάρρα δὲ «ἀρχήν Pott. μου.» ἔνεστιν οὖν προπαιδευθέντα ἐπὶ τὴν ἀρχικωτάτην σοφίαν ἐλθεῖν, ἀφ' ἧς τὸ Ἰσραηλιτικὸν γένος αὐξεται. ἐξ ὧν δείκνυται διδακτικὴν εἶναι τὴν σοφίαν, ἣν μετήλθεν Ἀβραὰμ, ἐκ τῆς τῶν οὐρανίων 15 θείας μετιῶν εἰς τὴν κατὰ θεὸν πίστιν τε καὶ δικαιοσύνην. Ἰσαάκ δὲ τὸ αὐτομαθὲς ἐνδείκνυται, διὸ καὶ Χριστοῦ τύπος εὐρίσκειται. οὗτος μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ τῆς Ρεβέκκας, ἣν ὑπομονὴν μεταφράζουσιν. πλείοσι δὲ συνέρχεσθαι ὁ Ἰακώβ λέγεται ὡς ἂν ἀσκη- 20 τὴς ἐρμηνευόμενος, διὰ πλειόνων δὲ καὶ διαφερόντων αἱ ἀσκήσεις δογματίων, ὅθεν καὶ Ἰσραὴλ οὗτος μετονομάζεται ὁ τῷ ὄντι διορατικὸς ὡς ἂν πολὺπειρὸς τε καὶ ἀσκητικὸς. εἴη δ' ἂν τι καὶ ἄλλο δηλούμενον διὰ τῶν τριῶν προπατόρων κυρίαν εἶναι τὴν 25 σφραγίδα τῆς γνώσεως ἐκ φύσεως καὶ μαθήσεως καὶ ἀσκήσεως συνεστῶσαν. ἔχοις δ' ἂν καὶ ἄλλην εἰκόνα τῶν εἰρημένων τὴν Θίμμορ ἐπὶ τριόδου καθισθεῖσαν καὶ πόρνης δόξαν παρασχούσαν, ἣν ὁ φιλομαθὴς P. Ἰούδας — δυνατὸς δὲ ἐρμηνεύεται — ὁ μηδὲν ἄσκεπτον P. 123 καὶ ἀδιερεύνητον καταλιπὼν ἐπεσκέψατο καὶ πρὸς 335. Sylb. αὐτὴν ἐξέκλινεν, σώζων τὴν πρὸς τὸν θεὸν ὁμο-Pott. λογίαν.

§. 32. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀβραὰμ παραζηλούσης τῆς Σάρρας τὴν Ἄγαρ παρενδοκιμοῦσαν αὐτὴν ὡς

*) Prouerb. 5, 20.

ἂν τὸ χρήσιμον ἐκλεξάμενος μόνον τῆς κοσμικῆς φι-
 λосоφίας· ἰδοῦ ἢ παιδίσκη ἐν ταῖς χερσί σου,
 χρῶ αὐτῇ ὡς ἂν σοι ἀρεστὸν ἦ^{*}), φησὶ δηλῶν ὅτι
 ἀσπάζομαι μὲν τὴν κοσμικὴν παιδείαν καὶ ὡς νεωτέ-
 ραν καὶ ὡς σὴν θεραπευίδαν, τὴν δὲ ἐπιστήμην τὴν
 σὴν ὡς τελείαν δέσποιναν τιμῶ καὶ σέβω. «καὶ ἐκά-
 κωσεν αὐτὴν Σάρρα» ἴσον τῷ ἔσωφρόνισε καὶ ἐνου-
 θήτησεν. εὖ γοῦν εἶρηται· «παιδείας Θεοῦ, υἱέ, μὴ
 ὀλιγώρει, μηδὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος, ὃν
 10 γὰρ ἀγαπᾷ κύριος παιδεύει, μιστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν
 ὃν παραδέχεται^{**}). κατ' ἄλλους μέντοι γε τόπους
 ἐξεταζόμεναί αἱ προειρημέναί γραφαὶ ἄλλα μυστήρια
 μνησίουσι παρεστάναι. φαιμέν τοίνυν ἐνθένδε γυμνῶ
 τῷ λόγῳ τὴν φιλοσοφίαν ζήτησιν ἔχειν περὶ ἀληθείας
 15 καὶ τῆς τῶν ὄντων φύσεως, ἀλήθεια δὲ αὕτη περὶ
 ἧς ὁ κύριος αὐτὸς εἶπεν· «ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια^{***}),
 τὴν τε αὐτὴν προπαιδείαν τῆς ἐν Χριστῷ ἀναπαύσεως
 γυμνάξιν τὸν νοῦν καὶ διεγείρειν τὴν σύνεσιν ἀγχι-
 νοίαν γεννώσαν ζητητικὴν διὰ φιλοσοφίας ἀληθοῦς.
 20 ἦν εἰρόντες, μᾶλλον δὲ εἰληφότες, παρ' αὐτῆς τῆς
 ἀληθείας ἔχουσιν οἱ μύσται.

Cap. VI.

§. 33. Πολλὰ δ' ἢ ἐτοιμότης πρὸς τὸ τὰ δέοντα
 ὄρᾳν διὰ τῆς προγυμνασίας συμβάλλεται. εἴη δ' ἂν
 25 γυμνασία τῷ νῶ τὰ νοητά. τριττὴ δὲ ἢ τούτων φύ-
 σις ἐν τε πόσοις καὶ πηλίκις καὶ λεκτοῖς θεωρουμένη.
 ὁ γὰρ ἀπὸ τῶν ἀποδείξεων λόγος ἀκριβῆ πίστιν ἐντί-
 θησι τῇ ψυχῇ τοῦ παρακολουθοῦντος, ὥστε μηδ'
 ἂν ἄλλως ἔχειν τὸ ἀποδειχθὲν οἶεσθαι, τοῖς τε αὐ-
 30 δι' ἀπάτην ὑποτρέχουσιν ἡμῖν ὑποπίπτειν οὐκ ἔᾶ. ἐν
 τούτοις οὖν τοῖς μαθήμασι ἐκκαθαίρεται τε τῶν

^{*}) Genes. 16, 6. ^{**}) Prouerb. 3, 11 sq. Hebr. 12,
 5 sq. ^{***}) Ioann. 14, 6.

αἰσθητῶν καὶ ἀναζωπυροῦται ἡ ψυχὴ, ἵνα δὴ ποτε ἀλήθειαν διδεῖν δυνηθῇ. τροφή γὰρ καὶ ἡ παιδεύσις ἢ χρηστὴ σωζομένη φύσεις ἀγαθὰς ποιῆ, καὶ P. αἱ φύσεις αἱ χρησταὶ τοιαύτης παιδείας ἀντιλαμ-336. νόμηναι ἔτι βελτίους τῶν πρότερον φύονται εἰς τε Pott. τὰ ἄλλα καὶ εἰς τὸ γεννᾶν, ὡσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις. διὸ καὶ φησὶν· “ἴθι πρὸς τὸν μύρμηκα, ὃ ὀκνηρὸν, καὶ γενοῦ ἐκείνου σοφώτερος” *), ὃς “πολλὴν” καὶ παντοδαπὴν “ἐν τῷ ἀμῆτι παρατίθεται” 10 πρὸς τὴν τοῦ χειμῶνος ἀπειλὴν “τὴν τροφήν”, ἢ πορεύθητι πρὸς τὴν μέλισσαν καὶ μάθε ὡς ἐργάτις ἔστι, καὶ αὐτὴ γὰρ πάντα τὸν λειμῶνα ἐπινεμομένη ἐν κηρίον γεννᾷ.

§. 34. Εἰ δὲ “ἐν τῷ ταμείῳ εὐχῆ” **), ὡς ὁ 15 κύριος ἐδίδαξε “πνεύματι προσκυνεῖν” ***), οὐκέτι περὶ τὸν οἶκον εἴη ἂν μόνη ἢ οἰκονομία, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν ψυχὴν τίνα τε ἐπινεμητέον αὐτῇ καὶ ὅπως καὶ ὅπουσον, τίνα τε ἀποθετέον καὶ ἀποθησαυριστέον εἰς αὐτήν, καὶ ὅτε ταῦτα προκομιστέον καὶ πρὸς 20 οὐστίνας. οὐ γὰρ φύσει, μαθήσει δὲ οἱ καλοὶ κάγαθοὶ γίνονται, καθάπερ ἰατροὶ καὶ κυβερνήται. ὁρῶμεν γοῦν κοινῶς οἱ πάντες τὴν ἄμπελον καὶ τὸν ἵππον, ἀλλ’ ὁ μὲν γεωργὸς εἴσεται, εἰ ἀγαθὴ πρὸς καρποφορίαν ἢ κακὴ ἢ ἄμπελος, καὶ ὁ ἵππι- 25 πὸς ἄθυμον ἢ ταχὺν διακρίνει ῥαδίως. τὸ δ’ ἄλλους παρ’ ἄλλους εὖ πεφυκέναι πρὸς ἀρετὴν ἐπιτηδεύματα μὲν τίνα τῶν οὕτω πεφυκότων παρὰ τοὺς ἑτέρους ἐνδείκνυται, τελειότητα δὲ κατ’ ἀρετὴν οὐδ’ ἠντινοῦν τῶν ἄμεινον φύντων κατηγορεῖ, ὅποτε καὶ 30 οἱ κακῶς πεφυκότες πρὸς ἀρετὴν τῆς προσηκούσης παιδείας τυχόντες ὡς ἐπίπαν καλοκάγαθίας ἤνυσαν, καὶ αὐτὰ ἐναντία οἱ ἐπιτηδείως φύντες ἀμελεία γε-

*) Prouerb. 6, 6—8. **) Matth. 6, 6. ***) Ioann. 4, 23.

γόνασι κακοί. φύσει δ' αὖ κοινωνικούς καὶ δικαίους ὁ θεὸς ἡμᾶς ἐδημιούργησεν.

§. 35. Ὅθεν οὐδὲ τὸ δίκαιον ἐκ μόνης φαίνεσθαι τῆς θείσεως ῥητέον, ἐκ δὲ τῆς ἐντολῆς ἀναζωπυρεῖσθαι τὸ τῆς δημιουργίας ἀγαθὸν νοητέον, μαθήσει παιδευθείσης τῆς ψυχῆς ἐθέλειν αἰρεῖσθαι τὸ κάλλιστον· ἀλλὰ καθάπερ καὶ ἄνευ γραμμάτων πιστὸν εἶναι δυνατὸν φαμεν, οὕτως συνεῖναι τὰ ἐν τῇ πίστει λεγόμενα οὐχ οἷόν τε μὴ μαθόντα ὁμολο-
10γοῦμεν. τὰ μὲν γὰρ εὖ λεγόμενα προσίεσθαι, τὰ δὲ ἀλλότρια μὴ προσίεσθαι οὐχ ἁπλῶς ἢ πίστις, ἀλλ' ἢ περὶ τὴν μάθησιν πίστις ἐμποιεῖ. εἰ δ' ἢ ἄγνοια ἀπαιδευσία τε ἅμα καὶ ἀμαθία τὴν ἐπιστή-
15δασκαλία. ἀλλ' ὡς ἐν πενία βίου ὀρθῶς ἔστι βιοῦν, οὕτω δὲ καὶ ἐν περιουσίᾳ ἔξεστιν, καὶ ῥᾶον ἅμα καὶ θᾶττον σὺν τῇ προπαιδείᾳ θηρᾶσαι ἄν τινα τὴν ἀρετὴν ὁμολογοῦμεν οὐδὲ δίχα τούτων ἀθήρατον οὔσαν, πλὴν καὶ τότε τοῖς μεμαθηκόσι καὶ τὰ
20αἰσθητήρια συγγεγυμνασμένοις *). „μῖσος μὲν γὰρ”, Ρ. φησὶν ὁ Σαλομών, „ἐγείρει νεῖκος, ὁδοὺς δὲ ζωῆς 337. φυλάσσει παιδεία”, ὡς μὴ ἀπατηθῆναι, ὡς μὴ κλα-
Ρott. πῆναι πρὸς τῶν ἐπὶ βλάβῃ τῶν ἀκροωμένων κακο-
τεχνίαν ἡσκηκότων. παιδεία δὲ ἀνεξέλεγκτος πλα-
25νῶται” **), φησὶν, καὶ χρὴ μετεῖναι τὸ ἐλεγκτικὸν εἶδος ἕνεκα τοῦ τὰς δόξας τὰς ἀπατηλὰς διακροῦεσθαι τῶν σοφιστῶν.

§. 36. Εὖ γοῦν καὶ Ἀνάξαρχος ὁ εὐδαιμονικὸς ἐν τῷ περὶ βασιλείας γράφει· πολυμαθείη κάρτα μὲν
30ὠφελεί, κάρτα δὲ βλάπτει τὸν ἔχοντα· ὠφελεί μὲν τὸν δεξιὸν ὄντα, βλάπτει δὲ τὸν ῥηιδίως φωνέοντα πᾶν ἔπος κίη παντὶ δήμῳ. χρὴ δὲ καιροῦ μέτρα εἰδέναι, σοφίης γὰρ οὗτος ὄρος. ὅσοι δὲ καὶ θύ-
ρησιν αἰδουσιν, ἢ ἦν πη πεπνυμένην αἰδῶσιν, οὐ

*) Cf. Hebr. 5, 14. **) Proverb. 11, 12. 17.

τιθέμενοι ἐν σοφίῃ, γνώμην δ' ἔχουσι μωρίας. καὶ Ἡσίοδος·

P. Μουσάων, αἵτ' ἄνδρα πολυφραδέοντα τιθεῖσαι
124 θέσπιον, αὐδήεντα·

8ylb. εὐπορον μὲν γὰρ ἐν λόγοις τὸν πολυφράδμονα λέ-
γει, δεινὸν δὲ τὸν αὐδήεντα *), καὶ θέσπιον τὸν
ἐμπειρον καὶ φιλόσοφον καὶ τῆς ἀληθείας ἐπιστή-
μονα.

Cap. VII.

10 §. 37. Καταφαίνεται τοίνυν προπαιδεία ἡ Ἑλ-
ληνικὴ σὺν καὶ αὐτῇ φιλοσοφίᾳ θεόθεν ἦκειν εἰς
ἀνθρώπους οὐ κατὰ προηγούμενον, ἀλλ' ὃν τρόπον
οἱ ὑετοὶ καταρτίζονται εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν καὶ
εἰς τὴν κοπρίαν καὶ ἐπὶ τὰ δώματα, βλαστάνει δ'
15 ὁμοίως καὶ πόα καὶ πυρὸς, φύεται τε καὶ ἐπὶ
τῶν μνημάτων συκῆ καὶ εἴ τι τῶν ἀναιδεστέρων
δένδρων, καὶ τὰ φνόμενα ἐν τύπῳ προκύπτει τῶν
ἀληθῶν, ὅτι τῆς αὐτῆς τοῦ ὑετοῦ ἀπέλαυσε δυνά-
μειως, ἀλλ' οὐ τὴν αὐτὴν ἔσχηκε χάριν τοῖς ἐν τῷ
20 πλίονι φνεῖσιν ἦτοι ξηρανθέντα ἢ ἀποτιλθέντα. καὶ
δὴ κἀνταῦθα χορησιμῶει ἡ τοῦ σπόρου παρα-
βολή **), ἣν ὁ κύριος ἠρμήνευσεν. εἰς γὰρ ὁ τῆς
ἐν ἀνθρώποις γῆς γεωργὸς ὁ ἄνωθεν σπείρων ἐκ
καταβολῆς κόσμου τὰ θρεπτικὰ σπέρματα, ὁ τὸν
25 κύριον καθ' ἕκαστον καιρὸν ἐπομβρίσας λόγον, οἱ
καιροὶ δὲ καὶ οἱ τόποι οἱ δεκτικοὶ τὰς διαφορὰς ἐγέν-
νησαν. ἄλλως τε ὁ γεωργὸς οὐ πυρὸς μόνον, καί-
τοι καὶ τούτων πλείους εἰσὶ διαφοραὶ, σπείρει δὲ καὶ
τὰ ἄλλα σπέρματα, κριθάς τε καὶ κνάμους καὶ πι- P.
30 σὸν καὶ ἄρακα καὶ τὰ κηπευόμενα καὶ τὰ ἀνθεν-338.
τικὰ σπέρματα· τῆς αὐτῆς δὲ γεωργίας καὶ ἡ φυ-Pott.

*) Cf. Hom. Odys. κ. ν. 136. **) Cf. Matth. c. 13.
Marc. c. 4.

τουργία ἐργάζεσθαι ὅσα εἰς αὐτά τε τὰ φυτώρια
καὶ εἰς παραδείσους καὶ τὰ ὠραῖα καὶ ὅλως παν-
τοίων δένδρων φύσιν καὶ τροφήν. ὡσαύτως δὲ οὐχ
ἢ ποιμενικὴ μόνη, ἀλλὰ καὶ ἢ βουκολικὴ, ἵπποτρο-
5φικὴ τε καὶ κυνοτροφικὴ καὶ μελισσοτροφικὴ τέχνηαι
πᾶσαι, συνελόντι δ' εἰπεῖν, ἀγελοκομικὴ τε καὶ ζωο-
τροφικὴ ἀλλήλων μὲν τῷ μᾶλλον καὶ ἥττον διαφέ-
ρουσι, πλὴν αἱ πᾶσαι βιωφελεῖς. φιλοσοφίαν δὲ οὐ
τὴν Σιωϊκὴν λέγω οὐδὲ τὴν Πλατωνικὴν ἢ τὴν
10 Ἐπικοῦρειόν τε καὶ Ἀριστοτελικὴν, ἀλλ' ὅσα εἴρηται
παρ' ἐκάστη τῶν αἰρέσεων τούτων καλῶς δικαιο-
σύνην μετὰ εἰσεβοῦς ἐπιστήμης ἐκδιδάσκοντα, τοῦτο
σύμπαν τὸ ἐκλεκτικὸν φιλοσοφίαν φημί. ὅσα δὲ
ἀνθρωπίνων λογισμῶν ἀποτεμύμενοι παρεχάραξαν,
15 ταῦτα οὐκ ἂν ποτε θεῖα εἴποιμ' ἂν.

§. 38. Ἦδη δὲ κάκεινο σκοπιῶμεν, ὡς εἴ ποτε
οἱ μὴ ἐπιστάμενοι διαβιοῦσι καλῶς εὐ ποιεῖν, εὐ-
ποιία γὰρ περιπεπτώκασιν, ἔνιοι δὲ καὶ εἰστοχοῦσι
διὰ συνέσεως εἰς τὸν περὶ ἀληθείας λόγον. «Ἀβραάμ
20 δὲ οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἀλλ' ἐκ πίστεως» *).
οὐδὲν οἶν ὄφελος αὐτοῖς μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ βίου
κἂν εὐεργεῖς ὡσι νῦν, εἰ μὴ πίστιν ἔχοιεν. διὰ τοῦτο
γὰρ Ἑλλήνων φωνῇ ἠρμηνείθησαν αἱ γραφαί, ὡς μὴ
πρόφασιν ἀγνοίας προβάλλεσθαι δυνήθῃναί ποτε αὐ-
25 τοὺς, οἷους τε ὄντας ἐπακοῦσαι καὶ τῶν παρ' ἡμῖν,
ἦν μόνον ἐθελήσωσιν. ἄλλως τις περὶ ἀληθείας λέ-
γει, ἄλλως ἢ ἀλήθεια ἑαυτὴν ἐρμηνεύει. ἕτερον στο-
χασμὸς ἀληθείας, ἕτερον ἢ ἀλήθεια, ἄλλο ὁμοίωσις,
ἄλλο αὐτὸ τὸ ὄν, καὶ ἢ μὲν μαθήσει καὶ ἀσκήσει
30 περιγίνεται, ἢ δὲ δυνάμει καὶ πίστει. διωρεὰ γὰρ
ἢ διδασκαλία τῆς θεοσεβείας, χάρις δὲ ἢ πίστις.
ποιῶντες γὰρ τὸ θέλημα γινώσκομεν. «ὄνοῖξατε
οὖν», φησὶν ἡ γραφή, «πύλας δικαιοσύνης, ἵνα ἐν
αὐταῖς εἰσελθὼν ἐξομολογήσωμαι τῷ κυρίῳ.» ἀλλ'

*) Cf. Roman. c. 4.

αἱ μὲν εἰς δικαιοσύνην ὁδοὶ πολυτρόπως σώζοντος τοῦ Θεοῦ — ἀγαθὸς γάρ — πολλαί τε καὶ ποικίλαι καὶ φέρουσαι εἰς τὴν κυρίαν ὁδὸν τε καὶ πύλην. ἔαν δὲ P. τὴν βασιλικὴν τε καὶ αὐθεντικὴν εἴσοδον ζητῆς, 339. 5 ἀκούσῃ· “αὕτη ἡ πύλη τοῦ κυρίου, δίκαιοι εἰσε- Pott. λεύσονται ἐν αὐτῇ” *). πολλῶν τοίνυν ἀνεωγμένων πυλῶν ἐν δικαιοσύνῃ, αὕτη ἦν ἐν Χριστῷ, ἐν ἣ μακάριοι πάντες οἱ εἰσελθόντες καὶ κατευθύνοντες τὴν πορείαν αὐτῶν ἐν ὁσιότητι γνωστικῇ. αὐτίκα ὁ Κλή- 10 μης ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ κατὰ λέξιν φησὶ τὰς διαφορὰς ἐκτιθέμενος τῶν κατὰ τὴν ἐκκλησίαν δοκίμων· “ἦτω τις πιστὸς, ἦτω δυνατὸς τις γνῶσιν ἔξειπεῖν, ἦτω σοφὸς ἐν διακρίσει λόγων, ἦτω γοργὸς ἐν ἔργοις” **).

15

Cap. VIII.

§. 39. Ἡ δὲ σοφιστικὴ τέχνη ἦν ἐξηλώκασιν Ἑλληνες δυνάμεις ἐστὶ φανταστικὴ διὰ λόγων, δοξῶν ἐμπειρητικὴ ψευδῶν ὡς ἀληθῶν· παρέχει γὰρ πρὸς μὲν πειθῶ τὴν ῥητορικὴν, πρὸς τὸ ἀγωνιστικὸν δὲ 20 τὴν ἐριστικὴν. αἱ τοίνυν τέχναι εἰ μὴ μετὰ φιλοσοφίας γένωνται, βλαβερώτεραι παντί που εἶεν ὄν. ἄντικρυς γὰρ οὖν ὁ Πλάτων κακοτεχνίαν προσεῖπεν τὴν σοφιστικὴν, ὃ τε Ἀριστοτέλης ἐπόμενος κλεπτικὴν τινα αὐτὴν ἀποφαίνεται, ἅτε τὸ ὅλον τῆς σο- 25 φίας ἔργον πιθανῶς ὑφαιρουμένην καὶ ἐπαγγελιομένην σοφίαν ἦν οὐκ ἐμελέτησεν. ἐν βραχεῖ δὲ εἰπεῖν, καθάπερ τῆς ῥητορικῆς ἀρχὴ μὲν τὸ πιθανόν, ἔργον δὲ τὸ ἐπιχείρημα, καὶ τέλος ἡ πειθῶ, οὕτω τῆς ἐριστικῆς ἀρχὴ μὲν τὸ δόξαν, ἔργον δὲ τὸ ἀγώνισμα, 30 καὶ τέλος ἡ νίκη. τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον καὶ τῆς σοφιστικῆς ἀρχὴ μὲν τὸ φαινόμενον, ἔργον δὲ δι-

*) Psalm. 117, 19 sq.

***) Cf. Clement. Roman. ep. ad Corinth. I. c. 48.

τόν, τὸ μὲν ἐκ ῥητορικῆς διεξοδικὸν φαινόμενον, τὸ δὲ ἐκ διαλεκτικῆς ἐρωτητικὸν, τέλος δὲ αἰτῆς ἢ ἐκπληξίς. ἢ τε αὖ θρυλουμένη κατὰ τὰς διατριβὰς διαλεκτικὴ γύμνασμα φιλοσόφου περὶ τὸ ἔνδοξον ὁδεύκνυται ἀντιλογικῆς ἕνεκεν δυνάμεως· οὐδαμοῦ δ' ἐν τούτοις ἢ ἀλήθεια.

§. 40. Εἰκότως τοίνυν ὁ γενναῖος ἀπόστολος ἐκφανλίζων τὰς περιττὰς ταύτας τῶν λέξεων τέχνας, “εἴ τις μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσι λόγοις”, φησὶ, **P.** 10 διδασκαλίᾳ δέ τινι τετύφωται μηδὲν ἐπιστάμενος, 340. “ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας ἐξ ὧν γί-**Ροιτ.** **P.** νεται ἕρις, φθόνος, βλασφημία, ὑπὸνοιαι πονηραὶ, 125 διαπαραιτριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν **Sylb.** καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας” *). ὁρᾷς ὅπως 15 πρὸς αὐτοὺς κεκίνηται “νόσον” ὀνομάζων τὴν λογικὴν τέχνην αὐτῶν, ἐφ’ ἣ σεμνύνονται οἷς φίλη ἢ στωμύλος αὕτη κακοτεχνία εἴτε Ἕλληνες εἶεν εἴτε καὶ βάρβαροι σοφισταί. παγκάλως οὖν ὁ τραγικὸς **Εὐ-** **ριπίδης** ἐν ταῖς **Φοινίσσαις** λέγει·

20 ὁ δ’ ἄδικος λόγος
νοσῶν ἐν αὐτῷ φαρμάκων δεῖται σοφῶν.
ὑγιαίνων μὲν γὰρ ὁ σωτήριος εἶρηται λόγος αὐτὸς
ῶν ἀλήθεια, καὶ τὸ ὑγιαῖνον αἰεὶ ἀθάνατον μένει,
ἢ δὲ ἀπὸ τοῦ ὑγιεινοῦ τε καὶ θείου διάκρισις **) 25
ἀθεότης τε καὶ πάθος θανατηφόρον. λύκοι οὗτοι
ἄρπαγες προβάτων κωδίοις ἐγκεκρυμμένοι, ἀνδρα-
ποδισταί τε καὶ ψυχαγωγοὶ εὐγλωσσοι, κλέπτοντες
μὲν ἀφανῶς, διελεγχόμενοι δὲ λησται, αἶρειν ἀγωνι-
ζόμενοι καὶ δόλω καὶ βία ἡμᾶς δὴ τοὺς ἀπερίττους,
30 ὥς ἂν εἰπεῖν ἀδυνατωτέρους.

§. 41. Ἀγλωσσία δὲ πολλάκις ληφθεὶς ἀνὴρ,
δίκαια λέξας, ἤσσον εὐγλώσσου φέρει.
νῦν δ’ εὐρόοισι στόμασι τὰ ληθέστατα
κλέπτουσιν, ὥστε μὴ δοκεῖν ἂ χρῆ δοκεῖν·

*) 1 **Timoth.** 6, 3—5. **) **Cf. Matth.** 7, 17.

ἡ τραγωδία λέγει. τοιοῦτοι δὲ οἱ ἐριστικοὶ οὗτοι εἴτε αἰρέσεις μετίοιεν εἴτε καὶ διαλεκτικὰ συνασκοῖεν τεχνύδρια, οὗτοι οἱ τὰ κατάρτια κατασπῶντες καὶ μηθὲν ὑφαίνοντες, φησὶν ἢ γραφῇ, ματαιοπονίαν ἐξηλωκότες, ἣν κυβείαν αὐτὴν ὁ ἀπόστολος ἐκάλεσε *) καὶ πανουργίαν, πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης ἐπιτήδειον. „εἰσὶ γὰρ”, φησὶ, „πολλοὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι, φρεναπατοῦντες” **). οὐκ οὐκ οὐ πᾶσιν εἴρηται, „ὕμεῖς ἐστὲ οἱ ἅλες τῆς γῆς” ***). εἰσὶ γὰρ τινες τῶν καὶ τοῦ λόγου ἐπα-
 10 κηκοότων τοῖς ἰχθύσι τοῖς θαλασσίοις ἑοικότες, οἳ δὴ ἐν ἄλμῃ ἐκ γενετῆς τρεφόμενοι ἄλῶν ὅμως πρὸς τὴν σκευασίαν δέονται. ἐγὼ γοῦν καὶ πάννυ ἀποδέχομαι τὴν τραγωδίαν λέγουσαν·

ὦ παῖ, γένοιτ' ἂν εὖ λέγομενοι λόγοι
 15 ψευδεῖς· ἐπαῶν δὲ κάλλεσιν νικῶεν ἂν
 τάληθές· ἀλλ' οὐ τοῦτο τάκριβέστατον
 ἀλλ' ἢ φύσις καὶ τούρθον· ὅς δ' εὐγλωσσία
 νικᾷ, σοφὸς μὲν, ἀλλ' ἐγὼ τὰ πράγματα
 κρεῖσσω νομίζω τῶν λόγων αἰεὶ ποτε.

P.
 341.
 Pou.

οὐ ποτε ἄρα ὀρεκτέον τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν. ἃ μὲν
 20 γὰρ ἐκείνους εἰδείην οὐκ ἀσκοῦμεν ἡμεῖς, ἃ δὲ ἡμεῖς
 ἴσμεν μακρὰν ἐστὶ τῆς ἐκείνων διαθέσεως. „μὴ γινώμεθα κενόδοξοι”, φησὶν ὁ ἀπόστολος, „ἀλλήλους προκαλοῦμενοι, ἀλλήλους φθονοῦντες” †).

§. 42. Ταύτη τοι ὁ φιλαλήθης Πλάτων οἶον
 25 θεοφορούμενος, ὡς ἐγὼ τοιοῦτος, φησὶν, ὅποιος οὐ-
 δενὶ ἄλλῳ ἢ τῷ λόγῳ πείθεσθαι, ὡς ἂν μοι σκο-
 πουμένῳ βέλτιστος φαίνοιτο. αἰτιᾶται γοῦν τοὺς
 ἄνευ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δόξαις πιστεύοντας, ὡς μὴ
 προσῆκον ἀφεμένους τοῦ ὀρθοῦ καὶ ὑγιοῦς λόγου τῷ
 30 κοινωνοῦντι τοῦ ψεύδους πιστεῖειν. τὸν μὲν γὰρ
 ἐψεῦσθαι τῆς ἀληθείας κακὸν ἐστὶ, τὸ δὲ ἀληθεύειν

*) Cf. Ephes. 4, 14. **) Tit. 1, 10. ***) Matth. 5, 13. †) Galat. 5, 26.

καὶ τὰ ὄντα δοξάζειν ἀγαθόν. τῶν δὲ ἀγαθῶν ἀκου-
 σίως μὲν στέρονται ἄνθρωποι, στέρονται δὲ ὁμῶς ἢ
 κλαπέντες ἢ γοητευθέντες ἢ βιασθέντες καὶ μὴ πι-
 στεύσαντες. ὁ μὲν δὴ πιστεύσας ἐκὼν ἤδη παρα-
 5ναλίσκεται, κλέπεται δὲ ὁ μεταπεισθεὶς, ἐκλαθό-
 μενος ὅτι τῶν μὲν ὁ χρόνος, τῶν δὲ ὁ λόγος ἐξαι-
 ρούμενος λανθάνει. βιάζεται τε πολλάκις ὀδύνη τε
 καὶ ἀλγηδῶν, φιλονεικία τε αὖ καὶ θυμὸς μετὰ τὸ
 δοξάσαι, καὶ ἐπὶ πᾶσι γοητεύονται, οἳ ἦτοι ὑφ' ἰδο-
 10νῆς κληθέντες, ἢ ὑπὸ φόβου δείσαντες, πᾶσαι δὲ
 ἐκούσιοι τροπαὶ, καὶ τούτων οὐδὲν ἄν ποτε ἐπιστήμη
 ἐκλάβοι.

Cap. IX.

§. 43. Ἐνιοὶ δὲ εὐφρεῖς οἰόμενοι εἶναι ἀξιοῦσι
 15 μῆτε φιλοσοφίας ἄπεισθαι μῆτε διαλεκτικῆς, ἀλλὰ
 μηδὲ τὴν φυσικὴν θεωρίαν ἐκμανθάνειν, μόνην δὲ
 καὶ ψιλὴν τὴν πίστιν ἀπαιτοῦσιν, ὥσπερ εἰ μηδε-
 μίαν ἡξιῶν ἐπιμέλειαν ποιησάμενοι τῆς ἀμπέλου εὐ-
 20 θῦς ἐξ ἀρχῆς τοὺς βότρυνας λαμβάνειν. «ἀμπελος» *)
 δὲ ὁ κύριος ἀλληγορεῖται, παρ' οὗ μετ' ἐπιμελείας
 καὶ τέχνης γεωργικῆς τῆς κατὰ τὸν λόγον τὸν καρ-
 πὸν τρυγητέον, κλαδεῦσαι δεῖ, σκάψαι, ἀναδῆσαι
 καὶ τὰ λοιπὰ ποιῆσαι, δρεπάνου τε οἶμαι καὶ μα- P.
 κέλλης καὶ τῶν ἄλλων ὀργάνων τῶν γεωργικῶν πρὸς 342.
 25 τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἀμπέλου χρεια, ἵνα ἡμῖν τὸν Ρου.
 ἐδώδιμον καρπὸν ἐκφέρῃ. καθάπερ δὲ ἐν γεωργίᾳ,
 οὕτω καὶ ἐν ἱατρικῇ χρηστομαθῆς ἐκεῖνος ὁ ποικι-
 λωτέρων μαθημάτων ἀψάμενος, ὡς βέλτιον γεωργεῖν
 τε καὶ ὑγιάζειν δύνασθαι. οὕτω κἀνταῦθα χρηστο-
 30 μαθῆ φημι τὸν πάντα ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν ἀναφέ-
 ροντα, ὥστε καὶ ἀπὸ γεωμετρίας καὶ μουσικῆς καὶ
 ἀπὸ γραμματικῆς καὶ φιλοσοφίας αὐτῆς δρεπόμενον

*) Ioann. 15, 1.

τὸ χρήσιμον ἀνεπιβούλευτον φυλάσσειν τὴν πίστιν. παροράται δὲ καὶ ὁ ἀθλητὴς, ὡς προείρηται, ἀλλ' εἰς τὴν σύνταξιν συμβαλλόμενος.

§. 44. Αὐτίκα καὶ κιβερνήτην τὸν πολύπειρον δέπαινοῦμεν, ὃς πολλῶν ἀνθρώπων εἶδεν ἄστεα *), καὶ ἰατρὸν τὸν ἐν πείρᾳ πολλῶν γεγενημένον. ἤ τι- νές καὶ τὸν ἐμπειρικὸν ἀναπλάττουσιν. ὁ δὲ πρὸς τὸν βίον ἀναφέρων ἕκαστα τὸν ὀρθὸν ἐκ τε τῶν Ἑλ- ληνικῶν καὶ τῶν βαρβαρικῶν ὑποδείγματα κομίζων πολύπειρος οὗτος τῆς ἀληθείας ἰχνευτὴς καὶ τῶ ὄντι πολύμητις δίκην τῆς βασάνου λίθου. ἡ δ' ἔστι Λυδὴ διακρίνειν πεπιστευμένη τὸ νόθον ἀπὸ τοῦ ἰθαγενοῦς χρυσοῦ. καὶ ἰκανὸς ὢν χωρίζειν ὁ πολυῖδρις ἡμῶν καὶ γνωστικὸς σοφιστικὴν μὲν φιλο- 15σοφου, κομμωτικὴν δὲ γυμναστικῆς, καὶ ὀψοποιικὴν Ρ.ἰατρικῆς, καὶ ῥητορικὴν διαλεκτικῆς, καὶ μετὰ τοῦτο 126 τὰς ἄλλας τὰς κατὰ τὴν βάρβαρον φιλοσοφίαν αἰ- 8ylb.ρέσεις αὐτῆς τῆς ἀληθείας. πῶς δὲ οὐκ ἀναγ- καίον περὶ νοητῶν φιλοσοφοῦντα διαλαβεῖν τὸν ἐπι- 20ποθοῦντα τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως ἐπίβολον γενέ- σθαι; πῶς δὲ οὐχὶ καὶ διαιρεῖσθαι χρήσιμον τὰς τε ἀμφιβόλους φωνὰς τὰς τε ὁμωνύμως ἐκφερομένας κατὰ τὰς διαθήκας; παρ' ἀμφιβολίαν γὰρ ὁ κύ- ριος **) τὸν διάβολον κατὰ τὸν τοῦ πειρασμοῦ 25σοφίζεται χρόνον, καὶ οὐκέτι ἔγωγε ἐνταῦθα συνορῶ, ὅπως ποτὲ ὁ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς διαλεκτικῆς εὔρετης, ὡς τινες ὑπολαμβάνουσιν, παράγεται τῶ κατ' ἀμφιβολίαν ἀπατώμενος τρόπῳ.

§. 45. Εἰ δὲ οἱ προφῆται καὶ οἱ ἀπόστολοι οὐ 30τὰς τέχνας ἐγνώκεισαν, δι' ὧν τὰ κατὰ φιλοσοφίαν ἐμφαίνεται γυμνάσματα, ἀλλ' ὁ νοῦς γε τοῦ προ- φητικοῦ καὶ τοῦ διδασκαλικοῦ πνεύματος ἐπικεκρυμ- μένως λαλούμενος διὰ τὸ μὴ πάντων εἶναι τὴν συν- εἶσαν ἀκοήν, τὰς ἐντέχνους ἀπαιτεῖ πρὸς σαφήνειαν

*) Cf. Hom. Odys. α. ν. 3. **) Cf. Matth. 4, 4.

διδασκαλίας. ἀσφαλῶς γὰρ ἐγνώκεσαν τὸν νοῦν ἐκεί-
 νων οἱ προφήται καὶ οἱ τοῦ πνεύματος μαθηταί·
 ἐκ γὰρ πίστεως καὶ ὡς οὐχ οἷόν τε ῥαδίως, ὡς τὸ
 πνεῦμα εἶρηκεν, ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐκδέξασθαι μὴ με- P.
 5 μαθηκότας. „τὰς δὲ ἐντολάς” φησὶν „ἀπογράψαι 343.
 10 δισσῶς βουλήσει καὶ γνώσει τοῦ ἀποκρίνασθαι” *) Ροι.
 λόγους ἀληθείας τοῖς προβαλλομένοις σοί. τίς οὖν
 ἢ γνώσις τοῦ ἀποκρίνασθαι ἢ τίς καὶ τοῦ ἐρωτᾶν;
 εἴη δ' ἂν αὕτη διαλεκτική. τί δ'; οὐχὶ καὶ τὸ λέ-
 10 γειν ἔργον ἐστὶ, καὶ τὸ ποιεῖν ἐκ τοῦ λόγου γίνε-
 ται; εἰ γὰρ μὴ λόγῳ πράττομεν, ἀλόγως ποιοῦμεν
 ἂν. τὸ λογικὸν δὲ ἔργον κατὰ θεὸν ἐκτελεῖται· καὶ
 οὐδὲν χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο” **), φησὶ, τοῦ λόγου
 τοῦ θεοῦ. ἢ οὐχὶ καὶ ὁ κύριος λόγῳ πάντα ἔπρασ-
 15 σεν; ἐργάζεται δὲ καὶ τὰ κτήνη ἐλαυνόμενα ἀναγκά-
 ζοντι τῷ φόβῳ. οὐχὶ δὲ καὶ οἱ ὀρθοδόξασται κα-
 λούμενοι ἔργοις προσφέρονται καλοῖς, οὐκ εἰδότες
 ἂ ποιῶσιν;

Cap. X.

20 §. 46. Διὰ τοῦτο οὖν ὁ σωτὴρ ἄρτον λαβὼν
 πρῶτον ἐλάλησεν καὶ εὐχαρίστησεν· εἶτα κλάσας τὸν
 ἄρτον προέθηκεν, ἵνα δὴ φάγωμεν λογικῶς, καὶ τὰς
 γραφὰς ἐπιγιγνόντες πολιτευσώμεθα καθ' ὑπακοήν.
 καθάπερ δὲ οἱ λόγῳ χρώμενοι πονηρῶ οὐδὲν τῶν
 25 ἔργῳ χρωμένων πονηρῶ διαφέρουσιν· ἢ γὰρ διαβολὴ
 ξίφους διάκονος, καὶ λύπην ἐμποιεῖ βλασφημία, ἐξ
 ὧν αἱ τοῦ βίου ἀνατροπαί, ἔργα τοῦ πονηροῦ λόγου
 εἶεν ἂν ταῦτα, οὕτω καὶ οἱ λόγῳ ἀγαθῶ κεχρημένοι
 συνεγγίζουσι τοῖς τὰ καλὰ τῶν ἔργων ἐπιτελοῦσιν.
 30 ἀνακτᾶται γοῦν καὶ ὁ λόγος τὴν ψυχὴν καὶ ἐπὶ κα-
 λοκάγαθίαν προτρέπει· μακάριος δὲ ὁ περιδέξιος.
 οὗτ' οὖν βλασφημητέος ὁ εὐποιητικὸς πρὸς τοῦ εὐ

*) Prouerb. 22, 20 sq. **) Ioann. 1, 3.

λέγειν δυναμένου, οὐδὲ μὴν κακιστέος ὁ οἶός τε εὖ λέγειν πρὸς τοῦ εὖ ποιῆν ἐπιτηδείου, πρὸς δὲ ὧ ἐκότερος πέφυκεν ἐνεργοῦντων. ὁ δ' οὖν τὸ ἔργον δείκνυσιν τοῦτο ἄτερος λαλεῖ, οἷον ἐτοιμάζων τῇ δευποία τὴν ὁδὸν καὶ ἐπὶ τὴν εὐεργεσίαν ἄγων τοὺς ἀκούοντας. ἔστι γὰρ καὶ σωτήριος λόγος, ὡς καὶ ἔργον σωτήριον. ἡ δικαιοσύνη γοῦν οὐ χωρὶς λόγου συνίσταται.

§. 47. Ὡς δὲ τὸ εὖ πάσχειν περιαιρεῖται, ἐὰν
10 τὸ εὖ ποιῆν ἀφέλωμεν, οὕτως ἡ ὑπακοή καὶ πίστις ἀναιρεῖται μήτε τῆς ἐντολῆς μήτε τοῦ τὴν ἐντολὴν σαφηνιοῦντος συμπαραλαμβανομένων. νυνὶ δὲ ἀλλήλων ἕνεκα εὐποροῦμεν καὶ λόγων καὶ ἔργων. τὴν δὲ ἔριστικὴν τε καὶ σοφιστικὴν τέχνην παραιτητέον
15 παντελῶς, ἕπει καὶ αἱ λέξεις αὐταὶ τῶν σοφιστῶν οὐ μόνον γοητεύουσι, κλέπτουσι τοὺς πολλοὺς, βια- P. ζόμεναι δὲ ἔσθ' ὅτε Καδμείαν νίκην ἀπηνέγκαντο. 344. παντὸς γὰρ μᾶλλον ἀληθείης ὁ ψαλμὸς ἐκεῖνος Pott. ὁ δίκαιος ζήσεται εἰς τέλος, ὅτι οὐκ ὕψεται κατα-
20 φθορὰν, ὅταν ἴδῃ σοφοὺς ἀποθνήσκοντας" *). τίνας δὲ σοφοὺς λέγει; ἀκουσον ἐκ τῆς σοφίας Ἰησοῦ· "οὐκ ἔστι σοφία πονηρίας ἐπιστήμη" **). ταύτην δὲ λέγει ἦν ἐπενόησαν τέχνηαι λεκτικαὶ τε καὶ διαλεκτικαί. "ζητήτε οὖν σοφίαν παρὰ κακοῖς καὶ
25 οὐχ εὐρήσεις" ***). κἂν πύθῃ πάλιν ποίαν ταύτην, "στόμα δικαίου", φήσει σοὶ, "ἀποστήξει σοφίαν" †). "σοφία δὲ ὁμωνύμως τῇ ἀληθείᾳ ἢ σοφιστικῇ λέγεται τέχνη.

§. 48. Ἐμοὶ δὲ εἰκότως οἶμαι πρόκειται βιοῦν
30 μὲν κατὰ τὸν λόγον καὶ νοεῖν τὰ σημαινόμενα, εὐ- γλωττίαν δὲ μὴ ποτε ζηλοῦντα ἀρκεῖσθαι μόνῳ τῷ αἰνίξασθαι τὸ νοούμενον. ὁποῖω δὲ ὀνόματι δηλοῦται τοῦτο ὅπερ παραστήσαι βούλομαι, οὐθέν μοι

*) Psalm. 48, 9 sq. **) Eccles. 19, 22. ***) Proverb. 14, 6. †) Ibid. 10, 31.

μέλει. σωθῆναι γὰρ εὖ οἶδ' ὅτι καὶ συνάρασθαι τοῖς σώζεσθαι γλιχομένοις βέλτιστόν ἐστιν οὐχὶ συνθεῖναι τὰ λεξείδια καθάπερ τὰ κόσμια. κἄν φυλάξης, φησὶν ὁ Πυθαγόρειος ἐν τῷ Πλάτωνος ποσειτικῷ, τὸ μὴ σπουδάζειν ἐπὶ τοῖς ὀνόμασι πλουσιώτερος εἰς γῆρας ἀναφανήσῃ φρονήσεως. καὶ ἐν γε τῷ Θεαιτήτῳ εὖροις ἂν πάλιν· τὸ δὲ εὐχερές τῶν ὀνομάτων τε καὶ ῥημάτων καὶ μὴ δι' ἀκριβείας ἐξεταζόμενον, τὰ μὲν πολλὰ οὐκ ἀγεννές, ἀλλὰ μᾶλλον
 10 τὸ τούτου ἐναντίον ἀνελεύθερον, ἔστιν δ' ὅτε ἀναγκαῖον. ταῦτα ὡς ἐνὶ μάλιστα διὰ βραχέων ἐξήνεγκεν ἢ γραφῇ «μὴ πολὺς ἐν ῥήμασι γίνου» λέγουσα· ἢ μὲν γὰρ λέξις οἷον ἐσθῆς ἐπὶ σώματος, τὰ δὲ πράγματα, σάρκες εἰσὶ καὶ νεῦρα. οὐ χρῆ
 15 τοίνυν τῆς ἐσθῆτος πρὸ τῆς τοῦ σώματος σωτηρίας κήδεσθαι. εὐτελῆ γὰρ οὐ μόνον δίαιταν, ἀλλὰ καὶ λόγον ἀσκητέον ἀπεριττόν τε καὶ ἀπεριεργον τῷ τὸν ἀληθῆ βίον ἐπανηρομένῳ, εἴ γε τὴν τρυφήν ὡς δολεράν τε καὶ ἄσωτον παραιτούμεθα, καθάπερ τὸ
 20 μύρον καὶ τὴν πορφύραν οἱ παλαιοὶ Λακεδαιμόνιοι, δολερά μὲν τὰ ἴματα, δολερά δὲ τὰ χρήματα ὑπο-
 P. λαβόντες ὀρθῶς καὶ ὀνομάσαντες, ἐπεὶ μήτε ἐκείνη
 127 καλὴ σκευασία τροφῆς ἢ πλείω τῶν τρεφόντων P.
 Sylb. ἔχουσα τὰ ἡδύσματα μήτε λόγου χρῆσις ἀστεία 345.
 25 ἢ τέρπειν μᾶλλον ἢ ὠφελεῖν τοὺς ἀκούοντας δυνα- Pott.
 μένη. Μούσας Σειρήνων ἡδίους ἡγεῖσθαι Πυθαγόρας παραινεῖ, τὰς σοφίας ἀσκεῖν μὴ μετὰ ἡδονῆς διδάσκων, ἀπατηλὸν δὲ τὴν ἄλλην διελέγγων ψυχαγωγίαν. Σειρήνας δὲ παραπλεύσας εἰς ἄρκει, καὶ
 30 τῇ Σφιγγὶ ὑποκρινάμενος ἄλλος εἷς, εἰ δὲ βούλεσθε μηδὲ εἷς.

§. 49. Οὐκ οὖν πλατύνειν τὰ φυλακτῆρια χρῆ ποτε **) κενοδοξίαν ζηλοῦντας, ἀρκεῖ δὲ τῷ γνωστι-

*) Cf. Matth. 23, 5.

κῶ κἄν εἷς μόνος ἀκροατῆς εὐρεθῆ. ἔστι γοῦν ἀκοῦ-
σαι καὶ Πινδάρου τοῦ Βοιωτίου γράφοντας,
μὴ πρὸς ἅπαντας ἀναροῆσαι τὸν ἀχρεῖον λόγον
ἔσθ' ὅτε πιστοτάτα σιγᾶς ὁδὸς, κέντρον δὲ μάχας
5 ὁ κρατιστείων λόγος.

διατείνεται οὖν εὖ μάλα ὁ μακάριος ἀπόστολος πα-
ραινῶν ἡμῖν «μὴ λογομαχεῖν τε δι' οὐδὲν χρήσιμον
ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκούοντων, τὰς δὲ βεβήλους
κενοφωνίας περιόσασθαι. ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκό-
10 πτουσιν ἀσεβείας, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα
νομήν ἔξει» *).

Cap. XI.

§. 50. Αἴτη οὖν ἡ σοφία τοῦ κόσμου μωρία
παρὰ Θεῷ ἐστίν, καὶ τούτων τῶν σοφῶν κύριος γι-
15 νώσκει τοὺς διαλογισμοὺς ὅτι εἰσὶ μάταιοι **). μη-
δεὶς τοίνυν καυχᾶσθω ἐν ἀνθρωπίνῃ προανέχων δια-
νοίᾳ. εὖ γάρ τοι ἐν τῷ Ἱερεμῖα γέγραπται· «μὴ
καυχᾶσθω ὁ σοφὸς ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ, καὶ μὴ καυ-
χᾶσθω ὁ ἰσχυρὸς ἐν τῇ ἰσχυρίᾳ αὐτοῦ, καὶ μὴ καυ-
20 χᾶσθω ὁ πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ, ἀλλ' ἢ ἐν
τούτῳ καυχᾶσθω ὁ καυχώμενος συνιέναι καὶ γινώ-
σκειν ὅτι ἐγὼ εἰμι κύριος ὁ ποιῶν ἔλεος καὶ κρίμα
καὶ δικαιοσύνην ἐπὶ τῆς γῆς, ὅτι ἐν τούτοις τὸ θέ-
λημα μου, λέγει κύριος ***). ἵνα μὴ πεποιθότες
25 ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς
νεκροὺς», ὁ ἀπόστολος φησὶν, «ὅς ἐκ τηλικούτου
θανάτου ἐρρύσατο ἡμᾶς, ἵνα ἡ πίστις ἡμῶν μὴ ᾖ
ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει Θεοῦ. ὁ γὰρ
πνευματικὸς ἀνακρίνει πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς P.
30 ἀνακρίνεται" †). ἐπαίω δὲ κακείνων αὐτοῦ· «ταῦ-346.
τα δὲ λέγω ἵνα μηδεὶς ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πι-Pott.

*) 2 Timoth. 2, 14. 16 sq. **) 1 Corinth. 3, 20 sq.
***) Jerem. 9, 23 sq. †) 2 Corinth. 1, 9 sq. 2, 5. 15.

θανολογία” μηδὲ ὑπεισέρχεται ὁ συλαγωγῶν” *). καὶ πάλιν· “βλέπετε οὖν μή τις ἔσται ὑμῶς ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ Χριστόν” **). φιλοσοφίαν μὲν οὐ πᾶσαν, ἀλλὰ τὴν Ἐπικούρειον, ἧς καὶ μέμνηται ἐν ταῖς πράξεσιν τῶν ἀποστόλων ὁ Παῦλος ***) , διαβάλλων πρόνοιαν ἀναιροῦσαν καὶ ἡδονὴν ἐκθειάζουσαν καὶ εἰ δὴ τις ἄλλη τὰ στοιχεῖα
 10 ἐκτετίμηκεν μὴ ἐπιστήσασα τὴν ποιητικὴν αἰτίαν τούτοις, μηδὲ ἐφαντάσθη τὸν δημιουργόν.

§. 51. Ἀλλὰ καὶ οἱ Στωϊκοὶ ὧν καὶ αὐτῶν μέμνηται †) σῶμα ὄντα τὸν θεὸν διὰ τῆς ἀτιμοτάτης ὕλης πεφοιτηκέναι λέγουσιν, οὐ καλῶς. παρὰ
 15 δοσιν δὲ ἀνθρωπίνην τὴν λογικὴν τερθρείαν λέγει. διὸ κάκεῖνα ἐπιστέλλει· “τὰς νεωτέρας ζητήσεις φεύγετε” ††). μειρακιώδεις γὰρ αἱ τοιαῦται φιλονεικίαι. ἀρετὴ δὲ οὐ φιλομειράκιον, ὁ φιλόσοφος λέγει Πλάτων· καὶ τὸ ἀγώνισμα ἡμῶν κατὰ τὸν Λεοντῖνον
 20 Γοργίαν, διττῶν δὲ ἀρετῶν δεῖται, τόλμης καὶ σοφίας. τόλμης μὲν τὸ κίνδυνον ὑπομεῖναι, σοφίας δὲ τὸ αἴνιγμα γινῶναι. ὁ γάρτοι λόγος καθάπερ τὸ κήρυγμα τὸ Ὀλυμπιάσι καλεῖ μὲν τὸν βουλόμενον, στεφανοῖ δὲ τὸν δυνάμενον, ἀκίνητον μὲν ὅτι πρὸς
 25 ἀλήθειαν καὶ τῷ ὄντι ἀργὸν οὐ βούλεται εἶναι τὸν πιστεύσαντα ὁ λόγος· “ζητεῖτε” γὰρ “καὶ εὐρήσετε” †††), λέγει, ἀλλὰ τὴν ζήτησιν εἰς εὗρεσιν περαιοῖ τὴν καινὴν ἐξελάσας φλυαρίαν, ἐγκρίνων δὲ τὴν ὀχυροῦσαν τὴν πίστιν ἡμῖν θεωρίαν. τοῦτο
 30 δὲ λέγω ἵνα μή τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογία” ††††), φησὶν ὁ ἀπόστολος, διακρίνειν δηλονότι τὰ ὑπ’ αὐτῶν λεγόμενα μεμαθηκόσι καὶ ἀπαντᾶν πρὸς τὰ ἐπιφερόμενα δεδιδαγμένοις.

*) Coloss. 2, 4. 8. **) Ibidem. ***) Cf. Actor. 17, 18. †) 1. 1. ††) Confudit Clemens 2 Timoth. 2, 22 et 23. †††) Matth. 7, 7. ††††) Coloss. 2, 4.

§. 52. Ὡς οὖν παρελάβετε Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ καὶ βεβαιούμενοι ἐν τῇ πίστει *) , πειθῶ δὲ ἢ βεβαιώσις τῆς πίστεως· 5 «βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς [ἔσται] ὁ συλαγωγῶν» ἀπὸ τῆς πίστεως τῆς εἰς τὸν Χριστὸν «διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης» τῆς ἀναιρούσης τὴν πρόνοιαν κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων· ἢ γὰρ κατὰ τὴν θείαν παράδοσιν φιλοσοφία ἴστησι τὴν 10 πρόνοιαν καὶ βεβαιοῖ, ἧς ἀναιρεθείσης μῦθος ἢ περὶ Ρ. τὸν σωτῆρα οἰκονομία φαίνεται, κατὰ τὰ στοιχεῖα 347. τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ Χριστὸν» φερομένων ἡμῶν. Ρott. ἢ γὰρ ἀκόλουθος Χριστῷ διδασκαλία καὶ τὸν δημιουργὸν ἐκθειάζει καὶ τὴν πρόνοιαν μέχρι τῶν κατὰ 15 μέρος ἄγει καὶ τρεπτὴν καὶ γενητὴν οἶδεν τὴν τῶν στοιχείων φύσιν καὶ πολιτεύεσθαι εἰς δύναμιν ἕξομοιωτικὴν τῷ Θεῷ διδάσκει καὶ τὴν οἰκονομίαν ὡς ἡγεμονικὸν τῆς ἀπάσης προΐεσθαι παιδείας. στοιχεῖα δὲ σέβουσι Διογένης μὲν τὸν ἄερα, Θάλης δὲ τὸ ὕδωρ, Ἴππασος δὲ τὸ πῦρ, καὶ οἱ τὰς ἀτόμους ἀρχὰς ὑποτιθέμενοι φιλοσοφίας ὄνομα ὑποδυόμενοι 20 ἄθεοί τινες ἀνθρωπίσκοι καὶ φιλήδονοι.

§. 53. Διὰ τοῦτο προσείχομαι», φησὶν, «ἵνα ἢ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθῆσει εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα» **), «ἐπεὶ ὅτε ἡμεν νήπιοι» φησὶν 25 ὁ αὐτὸς ἀπόστολος, «ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἡμεν δεδουλωμένοι, ὁ δὲ νήπιος κἂν κληρονόμος ἢ οὐδὲν δούλον διαφέρει ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρὸς» ***). νήπιοι οὖν καὶ οἱ φιλόσοφοι ἐὰν μὴ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἀπανδρωθῶσιν. εἰ γὰρ «οὐ κληρονομήσει ὁ υἱὸς τῆς παιδείας μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρως» †), ἀλλὰ γοῦν σπέρμα ἐστὶν Ἀβραὰμ τὸ μὴ

*) Coloss. 2, 6—8. **) Philipp. 1, 9 sq. ***) Galat. 4, 3. 1 sq. †) Genes. 21, 10. Galat. 4, 3.

Ρ. ἐξ ἐπαγγελίας, τὸ ἴδιον εἰληφὸς δωρεάν. τε-
 128 λείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή τῶν διὰ τὴν ἔξιν
 Sylb. τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρι-
 σιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ. πῶς γὰρ ὁ μετέχων γάλα-
 κτος ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης *) νήπιος ὢν καὶ
 μηδέπω ἐπιστάμενος τὸν λόγον καθ' ὃν πεπίστευκέ
 τε καὶ ἐνεργεῖ μήτε ἀποδοῦναι δυνάμενος τὴν αἰτίαν
 ἐν αὐτῷ. „πάντα δὲ δοκιμάζετε”, ὁ ἀπόστολός
 φησι, „καὶ τὸ καλὸν κατέχετε” **). τοῖς πνευματι-
 10κοῖς λέγων τοῖς ἀνακρίνουσι πάντα κατὰ ἀλήθειαν
 λεγόμενα, πότερον δοκεῖ ἢ οὕτως ἔχεται τῆς ἀλη-
 θείας.

§. 54. Παιδεία δὲ ἀνεξέλεγκτος πλανᾶται, καὶ
 αἱ πληγαὶ καὶ οἱ ἔλεγχοι διδόνασιν παιδείαν σο-
 15φίας ***), οἱ μετ' ἀγάπης δηλονότι ἔλεγχοι. „καρ-
 δία γὰρ εὐθεῖα ἐκζητεῖ γινῶσιν, ὅτι ὁ ζητῶν τὸν
 Θεὸν εὐρήσει γινῶσιν μετὰ δικαιοσύνης, οἱ δὲ ὀρθῶς
 ζητήσαντες αὐτὴν εἰρήνην εὔρον.” „καὶ γνώσομαι”,
 φησὶν, „οὐ τὸν λόγον τῶν πεφουσιωμένων, ἀλλὰ τὴν
 20δύναμιν”, τοὺς δοκησισόφους καὶ οἰομένους εἶναι,
 οὐκ ὄντας δὲ σοφοὺς ἐπιρραπιζῶν γράφει. „οὐ γὰρ
 ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ” †), οὐ τῷ μὴ ἀληθεῖ,
 ἀλλὰ καθ' ὑπόληψιν πιθανῷ, ἐν δυνάμει δὲ εἶπεν, Ρ.
 μόνη γὰρ ἡ ἀλήθεια δυνατὴ. καὶ πάλιν, „εἴ τις 348.
 25δοκεῖ ἐγνωκέναι τι, οὐπω ἔγνω καθὸ δεῖ γινῶναι”. Ποι.
 οὐ γὰρ ποτε ἡ ἀλήθεια οἴησις, ἀλλ' ἡ μὲν ὑπόλη-
 ψις „τῆς γνώσεως φυσιοῖ” καὶ τύφου ἐμπύλησις,
 „οἰκοδομεῖ δὲ ἡ ἀγάπη”, μὴ περὶ τὴν οἴησιν, ἀλλὰ
 περὶ τὴν ἀλήθειαν ἀναστρεφομένη. ὅθεν „εἴ τις
 30ἀγαπᾷ οἷτος ἔγνωσται” ††) λέγει.

*) Hebr. 5, 14. 13. **) 1 Thessal. 5, 21. ***) Pro-
 verb. 10, 17. 29, 15. †) 1 Corinth. 19, 20. ††) 1 Co-
 rinth. 8, 1—3.

Cap. XII.

§. 55. Ἐπεὶ δὲ μὴ μόνη ἡ παράδοσις καὶ πάν-
 δημος τῷ γε αἰσθημένῳ τῆς μεγαλειότητος τοῦ λό-
 γου, ἐπικρουπιέον οὖν τὴν ἐν μυστηρίῳ λαλουμένην
 σοφίαν *), ἣν ἐδίδαξεν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. ἤδη γοῦν
 καὶ Ἡσαΐας ὁ προφήτης πρὸς καθαίρεται τὴν γλῶτ-
 ταν, ὡς εἰπεῖν δυνηθῆναι τὴν ὄρασιν, καὶ οὐδὲ τὴν
 γλῶτταν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀκοὰς ἀγνίζεσθαι προσ-
 ῆκει ἡμῖν, εἴ γε τῆς ἀληθείας μεθεκτοὶ εἶναι πειρώ-
 10 μεθα. ταῦτα ἦν ἐμποδῶν τοῦ γράφειν ἐμοὶ, καὶ
 νῦν ἔτι εὐλαβῶς ἔχω, ἧ φησὶν «ἐμπροσθεν τῶν χοί-
 ρων τοὺς μαργαρίτας βάλλειν μή ποτε καταπατή-
 σωσι τοῖς ποσὶ καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ἡμᾶς" **).
 χαλεπὸν γὰρ τοὺς περὶ τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς καθα-
 15 ροὺς ὄντως καὶ διανγεῖς ἐπιδείξαι λόγους ἀκροατῶν
 τοῖς ὑώδεσί τε καὶ ἀπαιδεύτοις, σχεδὸν γὰρ οὐκ ἔστι
 τούτων πρὸς τοὺς πολλοὺς καταγελαστώτερα ἀκού-
 σματα, οὐδ' αὖ πρὸς τοὺς εὐφρεῖς θαυμασιώτερά
 τε καὶ ἐνθουσιαστικώτερα.

20 §. 56. Ἐν ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ
 τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ, μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστίν" ***).
 σοφοὶ δὲ οὐκ ἐκφέρουσιν ἐκ στόματος ἢ διαλογίζον-
 ται ἐν συνεδρίῳ. ἀλλ' ὁ ἀκούετε εἰς τὸ οὐρανόν, φη-
 σὶν ὁ κύριος, «κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωματίων" †), τὰς
 25 ἀποκρύφους τῆς ἀληθοῦς γνώσεως παραδόσεις ὑψη-
 λῶς καὶ ἐξόχως ἐρμηνευομένας ἐνδέχεσθαι κελεύων,
 καὶ καθάπερ ἠκούσαμεν εἰς τὸ οὐρανόν, οὕτω καὶ πα-
 ραδιδόναι οἷς θέον, οὐχὶ δὲ πᾶσιν ἀνέδην ἐκδιδόναι
 τὰ ἐν παραβολαῖς εἰρημένα πρὸς αὐτοὺς παραγγέλ-
 30 λων. ἀλλ' ἔστι τῷ ὄντι ἢ τῶν ὑπομνημάτων ὑπο-
 τύπωσις ὅσα διασποράδην καὶ διερριμμένως ἐγκατε-
 σπαρμένην ἔχουσι τὴν ἀλήθειαν, ὅπως ἂν λάθοι τοὺς

*) Cf. 1 Corinth. 2, 7. **) Matth. 7, 6. ***) 1 Co-
 rinth. 2, 14. †) Matth. 10, 27.

δίκην κολοιῶν σπερμολόγους. ἐπὶ δὲ ἀγαθοῦ τύχῃ γεωργοῦ ἐκφύσει τε ἕκαστον αὐτῶν καὶ τὸν πυρὸν ἀναδείξει.

Cap. XIII.

5 §. 57. Μιᾶς τοίνυν οὔσης τῆς ἀληθείας, τὸ γὰρ ψεῦδος μυρίας ἐκτροπὰς ἔχει, καθάπερ αἱ βάκχαι τὰ τοῦ Πενθέως διαφορήσασαι μέλη αἰ τῆς φιλοσοφίας τῆς τε βαρβάρου τῆς τε Ἑλληνικῆς αἰρέ- Ρ. σεις, ἐκάστη ὅπερ ἔλαχεν, ὡς πᾶσαν αὐχεῖ τὴν 349. ἀλήθειαν, φωτὸς δ' οἶμαι ἀνατολῇ πάντα φωτίζει- Ρου. ται. ζύμπαντες οὖν Ἕλληνες τε καὶ βάρβαροι, ὅσοι τὰ ληθοῦς ἀρέχθησαν οἱ μὲν οὐκ ὀλίγα, οἱ δὲ μέρος τι εἶπερ ἄρα τοῦ τῆς ἀληθείας λόγου ἔχοντες ἀναδειχθεῖεν. ὁ γοῦν αἰὼν τοῦ χρόνου τὸ μέλλον 15 καὶ τὸ ἐνεστῶς, αὐτὰρ δὴ καὶ τὸ παρωχηκὸς ἀκαριέως συνίστησι, πολὺ δὲ πλέον δυνατωτέρα τοῦ αἰῶνος ἢ ἀλήθεια συναγαγεῖν τὰ οἰκεῖα σπέρματα κἂν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐκπέσῃ γῆν, πάμπολλα γὰρ τῶν παρὰ ταῖς αἰρέσεσι δοξαζομένων εὔροισιν ἂν 20 ὄσαι μὴ τέλειον ἐκκεκώφηνται μηδὲ ἐξετμήθησαν τὴν φυσικὴν ἀκολουθίαν καθάπερ τὸν ἄνδρα αἱ γυναικωνίτιδες ἀποκοψάμεναι τὸν Χριστὸν, εἰ καὶ ἀλλήλοις ἀνόμοιοι εἶναι δοκεῖν τῷ γένει γε καὶ ὅλη τῇ ἀληθείᾳ ὁμολογοῦνται. ἢ γὰρ ὡς μέρος ἢ ὡς μέρος ἢ ὡς εἶδος 25 ἢ ὡς γένος εἰς ἓν συνέπεται. ἤδη δὲ καὶ ἡ ὑπάτη ἐναντία τῇ νεάτῃ οὔσα, ἀλλ' ἄμφω γε ἁρμονία μία, ἐν τε ἀριθμοῖς ὁ ἄρτιος τῷ περιττῷ διαφέρεται, ὁμολογοῦσι δὲ ἄμφω τῇ ἀριθμητικῇ ὡς τῷ σχήματι ὁ κύκλος καὶ τὸ τρίγωνον καὶ τὸ τετράγωνον καὶ 30 ὄσα τῶν σχημάτων ἀλλήλων διενήνοχεν. ἀτὰρ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ παντὶ τὰ μέρη σύμπαντα κἂν διαφέρεται πρὸς ἀλλήλα τὴν πρὸς τὸ ὅλον οἰκειότητα διαφυλάττει. οὕτως οὖν ἢ τε βάρβαρος ἢ τε Ἑλληνικὴ φιλοσοφία τὴν αἰδίου ἀλήθειαν σπαραγμόν

τινα, οὐ τῆς Διονύσου μυθολογίας, τῆς δὲ τοῦ λόγου τοῦ ὄντος αἰὲ θεολογίας πεποιήται. ὁ δὲ τὰ διηρημένα συνθεῖς αὐθις καὶ ἐνοποιήσας τέλειον τὸν λόγον ἀκινδύνως εὖ ἴσθ' ὅτι κατόψεται τὴν ἀλήθειαν.

§. 58. Γέγραπται γοῦν ἐν τῷ ἐκκλησιαστῇ· καὶ προσέθηκα σοφίαν ἐπὶ πᾶσιν, οἱ δὲ ἐγένοντο P. ἔμπροσθέν μου ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἡ καρδία μου 350. εἶδεν πολλὰ, σοφίαν καὶ γνῶσιν παραβολὰς καὶ Prou. 10 ἐπιστήμην ἔγνω ὅτι καὶ γε τοῦτό ἐστι προαίρεσις πνεύματος ὅτι ἐν πλήθει σοφίας πλήθος γνώσεως" *). P. ὁ δὲ τῆς παντοδαπῆς σοφίας ἔμπειρος οὗτος κυρίως 129 ἂν εἴη γνωστικός. αὐτίκα γέγραπται, περισσεύει 871b. γνώσεως τῆς σοφίας ζωοποιήσῃ τὸν παρ' αὐτῆς" **). 15 πάλιν τε αὐτὸ βεβαιοῖ σαφέστερον τὰ εἰρημένα ἤδε ἡ ῥῆσις, "πάντα ἐνώπια τοῖς νοῦσι" ***), τὰ δὲ πάντα Ἑλληνικά ἐστι καὶ βαρβαρικά, θάτερα δὲ οὐκέτι πάντα. ὀρθὰ δὲ τοῖς βουλομένοις ἀπενέγκασθαι αἰσθησιν. ἀνθαιρεῖσθε παιδείαν καὶ μὴ ἀργύριον, 20 καὶ γνῶσιν ὑπὲρ χρυσοῦν δεδοκιμασμένον, ἀνθαιρεῖσθε δὲ καὶ αἰσθησιν χρυσοῦν καθαροῦ· κρείσσων γὰρ σοφία λίθων πολυτελῶν, πᾶν δὲ τίμιον οὐκ ἄξιον αὐτῆς" †).

Cap. XIV.

25 §. 59. Φασὶ δὲ Ἕλληνες μετὰ γε Ὀρφέα καὶ Αἰνον καὶ τοὺς παλαιοτάτους παρὰ σφίσι ποιητὰς ἐπὶ σοφία πρώτους θανμυσθῆναι τοὺς ἐπτά τοὺς ἐπικληθέντας σοφοὺς, ὧν τέσσαρες μὲν ἀπὸ Ἀσίας ἦσαν, Θάλης τε ὁ Μιλήσιος καὶ Βίας ὁ Πριηνεὺς 30 καὶ Πιπτακὸς ὁ Μιτυληναῖος καὶ Κλειόβουλος ὁ Αἰνιδιος, δύο δὲ ἀπὸ Εὐρώπης, Σόλων τε ὁ Ἀθηναῖος

*) Eccles. 1, 17. **) Ibid. 7, 12. ***) Prouerb. 8, 9—11. †) Cf. Prouerb. 3, 14 sq.

καὶ Χίλων ὁ Λακεδαιμόνιος, τὸν δὲ ἑβδομον οἱ μὲν
Περίανδρον εἶναι λέγουσιν τὸν Κορίνθιον, οἱ δὲ Ἀνά-
χαρσιν τὸν Σκύθην, οἱ δὲ Ἐπιμενίδην τὸν Κοῤῥητα, ὃν
Ἑλληνικὸν οἶδε προφήτην, οὗ μέμνηται ὁ ἀπόστολος
5 Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Τίτον ἐπιστολῇ λέγων οὕτως·

“εἰπὲν τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος προφήτης οὕτως,

Κοῤῥητες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί·
καὶ ἡ μαρτυρία αὕτη ἔστιν ἀληθής” *). ὁρᾷς ὅπως
κἂν τοῖς Ἑλλήνων προφήταις δίδωσὶ τι τῆς ἀλη-
10 θείας καὶ οὐκ ἐπαισχύνεται πρὸς τε οἰκοδομὴν καὶ
πρὸς ἐντροπὴν διαλεγόμενος τινῶν Ἑλληνικοῖς συγ-
χρησθαι ποιήμασι; πρὸς γοῦν Κορινθίους, οὗ γὰρ
ἐνταῦθα μόνον, περὶ τῆς τῶν νεκρῶν ἀναστάσεως
διαλεγόμενος, λαμβεῖω συγκέχρηται τραγικῶ· “τί
15 μοι ὄφελος”; λέγων, “οἱ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; φά-
γωμεν καὶ πίωμεν· αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. μὴ
πλανᾶσθε·

φθείρουσιν ἢ θη χρήσθ’ ὁμιλῖαι κακαί.

οἱ δὲ Ἀκουσίλιον τὸν Ἀργεῖον ἐγκατέλεξαν τοῖς ἑπτὰ
20 σοφοῖς, ἄλλοι δὲ Φερεκύδην τὸν Σύριον. Πλάτων P.
δὲ ἀντὶ Περίανδρον ὡς ἀναξίου σοφίας διὰ τὸ τε-351.
τυραννηκεῖν ἀντικατατάττει Μύσωνα τὸν Χηνέα. Ροι.

§. 60. Ὡς μὲν οὖν κάτω πρὸς τῆς Μωϋσέως ἡ-
λικίας οἱ παρ’ Ἑλλήσι σοφοὶ γέγονασι, μικρὸν ὕστε-
25 ρον δειχθήσεται. ὁ δὲ τρόπος τῆς παρ’ αὐτοῖς φι-
λοσοφίας ὡς Ἑβραϊκὸς καὶ αἰνιγματώδης ἤδη ἐπι-
σκεπτέος. βραχυλογίαν γοῦν ἠσπάζοντο, τὴν παραι-
νετικὴν, τὴν ὠφελιμωτάτην. αὐτίκα Πλάτων πά-
λαι τὸ διὰ σπουδῆς γεγονέναι τόνδε τὸν τρόπον λέ-
30 γει, κοινῶς μὲν πᾶσιν Ἑλλήσιν, ἐξαιρέτως δὲ Λακε-
δαιμονίοις καὶ Κορησὶ τοῖς εὐνομιωτάτοις. τὸ μὲν
οὖν “γνώθι σαυτὸν” οἱ μὲν Χίλωνος ὑπειλίφρασι,
Χαρμαιλέων δὲ ἐν τῷ περὶ θεῶν, Θαλοῦ, Ἀριστοτέ-
λης δὲ τῆς Πυθίας. δύναται δὲ τὴν γνώσιν ἐγχε-

*) Tit. 1, 12 sq.

λεύεσθαι μεταδιώκειν. οὐκ ἔστι γὰρ ἄνευ τῆς τῶν ὄλων οὐσίας εἰδέναι τὰ μέρη, δεῖ δὲ τὴν γένεσιν τοῦ κόσμου πολυπραγμονῆσαι δι' ἧς καὶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν καταμαθεῖν ἐξέσται.

5 §. 61. Πάλιν αὖ Χίλωνι τῷ Λακεδαιμονίῳ ἀνα-
φέρουσι τὸ μηδὲν ἄγαν· Στρατίων δὲ ἐν τῷ περὶ
εὐρημάτων Στρατοδίμῳ τῷ Τεγεάτῃ προσάπτει τὸ
ἀπόφθεγμα, Δίδυμος δὲ Σόλωνι αὐτὸ ἀνατίθησιν,
ὡπερ ἀμέλει Κλεοβούλῳ τὸ μέτρον ἄριστον. τὸ
10δ' ἐγγυᾶ, πάρα δ' ἄτα, Κλεομένης μὲν ἐν τῷ
περὶ Ἡσιόδου Ὀμήρῳ φησὶ προειρηθῆσθαι διὰ τού-
των,

δειλαί τοι δειλῶν τε καὶ ἐγγυαὶ ἐγγυάασθαι·

οἱ δὲ περὶ Ἀριστοτέλη *) Χίλωνος αὐτὸ νομίζουσι,
15 Δίδυμος δὲ Θαλοῦ φησὶν εἶναι τὴν παροιμίαν. ἔπειτα
ἐξῆς τὸ πάντες ἀνθρώποι κακοὶ, ἢ οἱ πλείστοι τῶν
ἀνθρώπων κακοὶ· διχῶς γὰρ ἐκφέρεται τὸ αὐτὸ ἀπό-
φθεγμα, οἱ περὶ Σωτᾶδαν τὸν Βυζάντιον Βιάντος
λέγουσιν εἶναι, καὶ τὸ μελέτη πάντα καθαίρει Πε-
20 ρυάνδρου τυγχάνειν βούλονται, ὁμοίως δὲ τὴν γνώθι
καιρὸν παροιμίαν Πιπτακοῦ καθεστάναι. ὁ μὲν
οὖν Σόλων Ἀθηναίσις, Πιπτακὸς δὲ Μιτυληναίσις
ἐνομοθέτησαν. ὁπὲρ δὲ Πυθαγόρας ἔ Φερεκύδους
γνώριμος φιλόσοφον ἑαυτὸν πρῶτος ἀνηγόρευσε.

25 §. 62. Φιλοσοφίας τοίνυν μετὰ τοὺς προειρη- P.
μένους ἄνδρας τρεῖς γέγονασι διαδοχαὶ ἐπώνυμοι 352.
τῶν τόπων περὶ οὓς διέτριψαν, Ἰταλικὴ μὲν ἢ ἀπὸ Ροττ.
Πυθαγόρου, Ἰωνικὴ δὲ ἢ ἀπὸ Θαλοῦ, Ἐλεατικὴ δὲ
ἢ ἀπὸ Ξενοφάνους. Πυθαγόρας μὲν οὖν Μνησά-
30 χου Σάμιος, ὡς φησὶν Ἰππόβοτος, ὡς δὲ Ἀριστό-
ξενος ἐν τῷ Πυθαγόρου βίῳ καὶ Ἀρίσταρχος καὶ Θεό-
πομπος Τυρρηνὸς ἦν, ὡς δὲ Νεάνθης Σύριος ἢ Τύ-
ριος. ὥστε εἶναι κατὰ τοὺς πλείστους τὸν Πυθα-
γόρου βάρβαρον τὸ γένος. ἀλλὰ καὶ Θαλῆς, ὡς

*) Hom. Odys. θ. v. 351.

Λέανδρος καὶ Ἡρόδοτος ἱστοροῦσι Φοίνιξ ἦν, ὡς
 δέ τινες ὑπειλήφασι Μιλήσιος. μόνος οὗτος δοκεῖ
 τοῖς τῶν Αἰγυπτίων προφήταις συμβεβληκέναι, δι-
 δάσκαλος δὲ αὐτοῦ οὐδεὶς ἀναγράφεται, ὡσπερ οὐδὲ
 5 Φερεκίδου τοῦ Συρίου, ὃ Πυθαγόρας ἐμαθήτευσεν.

§. 63. Ἄλλ' ἢ μὲν ἐν Μεταποντίῳ τῆς Ἰταλίας
 ἢ κατὰ Πυθαγόραν φιλοσοφία ἢ Ἰταλικὴ κατεγήρα-
 σεν. Ἀναξίμανδρος δὲ Πραξιδάμου Μιλήσιος Θά-
 λην διαδέχεται, τοῦτον δὲ Ἀναξιμένης Εὐρυστράτου
 10 Μιλήσιος, μεθ' ὃν Ἀναξαγόρας Ἡγησιβούλου Κλα-
 ζομένιος. οὗτος μετήγαγεν ἀπὸ τῆς Ἰωνίας Ἀθήναζε
 τὴν διατριβήν. τοῦτον διαδέχεται Ἀρχέλαος, οὗ Σω-
 κράτης διήκουσεν.

ἐκ δ' ἄρα τῶν ἀπέκλινε λαοζόος ἐννομολέσχης, 353.
 15 Ἑλλήνων ἐπαιδός. Pott.

ὁ Τίμων φησὶν ἐν τοῖς Σίλλοις διὰ τὸ ἀποκεκλικέ-
 ναι ἀπὸ τῶν φυσικῶν ἐπὶ τὰ ἠθικά. Σωκράτους
 δὲ ἀκούσας Ἀντισθένης μὲν ἐκύνισε, Πλάτων δὲ εἰς
 P. τὴν Ἀκαδημίαν ἀνεχώρησε. παρὰ Πλάτῳ Ἀρίστο-
 130 τέλης φιλοσοφίας μετελθὼν εἰς τὸ Λίκειον κτίζει
 Sylb. τὴν περιπατητικὴν αἴρεσιν. τοῦτον διαδέχεται Θεό-
 φραστος, ὃν Σιράτιν, ὃν Λύκων, εἶτα Κριτόλαος,
 εἶτα Διόδωρος. Σπείσιππος δὲ Πλάτωνα διαδέχε-
 ται, τοῦτον δὲ Ξενοκράτης, ὃν Πολέμων. Πολέ-
 25 μωνος δὲ ἀκουσται Κράτης τε καὶ Κράντωρ, εἰς
 οὓς ἢ ἀπὸ Πλάτωνος κατέληξεν ἀρχαία Ἀκαδημία.
 Κράντορος δὲ μετέσχεν Ἀρκεσίλαος, ἀφ' οὗ μέχρι
 Ἡγησιλάου ἠνθῆσεν Ἀκαδημία ἢ μέση.

§. 64. Εἶτα Καρνεάδης διαδέχεται Ἡγησίλαον
 80 καὶ οἱ ἐφεξῆς. Κράτητος δὲ Ζήνων ὁ Κιτιεὺς ὁ
 τῆς Στωϊκῆς ἀρχῆς αἰρέσεως γίνεται μαθητῆς. τοῦ-
 τον διαδέχεται Κλεάνθης, ὃν Χρῦσιππος καὶ οἱ μετ'
 αὐτόν. τῆς δὲ Ἑλεατικῆς ἀγωγῆς Ξενοφάνης ὁ Κο-
 λοφώνιος κατάρχει, ὃν φησι Τίμαιος κατὰ Ἰέρωνα
 τὸν Σικελίας δυνάστην καὶ Ἐπίχαρμον τὸν ποιητὴν
 γεγονέναι, Ἀπολλόδωρος δὲ κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν

Ὀλυμπιάδα γενόμενον παρατετακέναι ἄχρι τῶν Δα-
 ρείου τε καὶ Κύρου χρόνων. Παρμενίδης τοίνυν Ξε-
 νοφάνους ἀκουστικῆς γίνεται, τούτου δὲ Ζήνων, εἶτα
 Δεύκιππος, εἶτα Δημοκρίτος. Δημοκρίτου δὲ ἀκου-
 δονται Πρωταγόρας ὁ Ἀβδηρίτης καὶ Μητρόδωρος ὁ
 Χίος, οὗ Διογένης ὁ Συρναῖος, οὗ Ἀνάξαρχος,
 τούτου δὲ Πύρρων, οὗ Ναυσιφάνης. τοῦτου φασὶν
 ἔνιοι μαθητὴν Ἐπίκουρον γενέσθαι. καὶ ἡ μὲν δια-
 δοχὴ τῶν παρ' Ἑλλήσι φιλοσόφων ὡς ἐν ἐπιτομῇ
 10 ἴδε, οἱ χρόνοι δὲ τῶν προκεταρξάντων τῆς φιλοσο-
 φίας αὐτῶν ἐπομένως λεκτέοι, ἵνα δὴ ἐν συγκρίσει
 ἀποδείξωμεν πολλαῖς γενεαῖς πρεσβυτέραν τὴν κατὰ
 Ἑβραίουσιν φιλοσοφίαν.

§. 65. Καὶ περὶ μὲν Ξενοφάνους εἶρηται, ὅς τῆς
 15 Ἑλεατικῆς ἤρξε φιλοσοφίας, Θύλην δὲ Εὐδημος ἐν Ρ.
 ταῖς ἀστρολογικαῖς ἱστορίαις τὴν γενομένην ἔκλειψιν 354.
 τοῦ ἡλίου προειπεῖν φησὶ, καθ' οὓς χρόνους συνῆ-Ρου.
 ψαν μάχην πρὸς ἀλλήλους Μῆδοί τε καὶ Λυδοί
 βασιλεύοντος Κρυζάρου μὲν τοῦ Ἀστυάγου πα-
 20 τρὸς Μίδων, Ἀλυάττου δὲ τοῦ Κροίσου Λυδῶν.
 συνάδει δὲ αὐτῷ καὶ Ἡρόδοτος ἐν τῇ πρώτῃ. εἰσὶ
 δὲ οἱ χρόνοι ἀμφὶ τὴν πεντηκοστὴν Ὀλυμπιάδα. Πυ-
 θαγόρας δὲ κατὰ Πολυκράτη τὸν τύραννον περὶ τὴν
 ἐξηκοστὴν δευτέραν Ὀλυμπιάδα εὐρίσκειται. Σόλωνος
 25 δὲ ζηλωτῆς Μνησίφιλος ἀναγράφεται, ὃ Θεμιστο-
 κλῆς συνδιέτριψεν. ἤκμασεν οὖν ὁ Σόλων κατὰ τὴν
 τεσσαρακοστὴν ἕκτην Ὀλυμπιάδα. Ἡράκλειτος γὰρ
 ὁ Βαίσιωνος Μελαγκόμαν τὸν τύραννον ἔπεισεν ἀπο-
 θέσθαι τὴν ἀρχήν. οὗτος βασιλέα Δαρεῖον παρακα-
 30 λούντα ἤκειν εἰς Πέρσας ὑπερεΐδεν.

Cap. XV.

§. 66. Οἶδε μὲν οἱ χρόνοι τῶν παρ' Ἑλλήσι
 πρεσβυτάτων σοφῶν τε καὶ φιλοσόφων, ὡς δὲ οἱ
 πλείστοι αὐτῶν βάρβαροι τὸ γένος καὶ παρὰ βαρ-

βάροις παιδευθέντες τί δεῖ καὶ λέγειν; εἴ γε Τυρρη-
 νὸς ἢ Τυρρήνιος ὁ Πυθαγόρας ἐδείκνυτο, Ἀντισθέ-
 νης δὲ Φοῦξ ἦν καὶ Ὀρφεὺς Ὀδρύσης ἢ Θραῦξ,
 Ὅμηρον γὰρ οἱ πλεῖστοι Αἰγύπτιον φαίνουσιν. Θά-
 5 λης δὲ Φοίνιξ ὢν τὸ γένος καὶ τοῖς Αἰγυπτίων προ-
 φήταις συμβεβληκέναι εἴρηται, καθάπερ καὶ ὁ Πυ-
 θαγόρας αὐτοῖς γε τοῖτοις, δι' οἷς καὶ περιετέμετο,
 ἵνα δὴ καὶ εἰς τὰ ἄδύτα κατελθὼν τὴν μυστικὴν Ρ.
 παρ' Αἰγυπτίων ἐκμάθοι φιλοσοφίαν, Χαλδαίων 355.
 10 τε καὶ μάγων τοῖς ἀρίστοις συνεγένετο καὶ τὴν ἐκ-Ροτ-
 κησίαν τὴν νῦν οὕτω καλουμένην τὸ παρ' αὐτῷ
 ὀμακοεῖον αἰνίττειται. Πλάτων δὲ οὐκ ἀρνεῖται τὰ
 κάλλιστα εἰς φιλοσοφίαν παρὰ τῶν βαρβάρων ἐμ-
 πορεύεσθαι, εἰς τε Αἴγυπτον ἀφικέσθαι ὁμολογεῖ.
 15 δύνασθαι γοῦν ἐν τῷ Φαίδωι πανταχόθεν τὸν φι-
 λόσοφον ὠφελεῖσθαι γράφων, πολλὴ μὲν ἢ Ἑλλάς,
 ἔφη, ὧ Κέβης, ἢ δ' ὅς, ἐν ἧ εἰσὶ πάμπαν ἀγαθοὶ
 ἄνδρες, πολλὰ δὲ καὶ τὰ τῶν βαρβάρων γένη.
 §. 67. Οὕτως οἶεται ὁ Πλάτων καὶ βαρβάρων
 20 φιλοσόφους τινὰς εἶναι, ὃ δὲ Ἐπίκουρος ἔμπαλιν
 ὑπολαμβάνει μόνους φιλοσοφῆσαι Ἑλληνας δύνα-
 σθαι. ἐν τε τῷ συμποσίῳ ἐπαινῶν Πλάτων τοὺς
 βαρβάρους, ὡς διαφερόντως ἀσχήσαντας μόνους
 ἀληθῶς γησι καὶ ἄλλοθι πολλαχοῦ καὶ ἐν Ἑλλήσι
 25 καὶ βαρβάρους, ὧν καὶ ἱερὰ πολλὰ ἤδη γέγονε διὰ
 τοὺς τοιοῦτους παῖδας. δῆλοι δὲ εἰσιν οἱ βάρβαροι
 διαφερόντως τιμήσαντες τοὺς αὐτῶν νομοθέτας τε
 καὶ διδασκάλους θεοὺς προσειπόντες. ψυχὰς γὰρ
 ἀγαθὰς κατὰ Πλάτωνα καταλιπούσας τὸν ὑπερου-
 30 ράνιον τόπον ὑπομεῖναι ἔλθεῖν εἰς τόνδε τὸν τάρ-
 ταρον καὶ σῶμα ἀναλαβοῦσας τῶν ἐν γενέσει κα-
 κῶν ἀπάντων μετασχεῖν ὑπολαμβάνουσι, κηδεμόνας
 τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους, αἱ νόμους τε ἔθεσαν
 καὶ φιλοσοφίαν ἐκήρυξαν, οὗ μείζον ἀγαθὸν τῷ
 τῶν ἀνθρώπων γένει οὐτ' ἤλθεν ποτε ἐκ θεῶν οὐτ'
 ἀφίξεται.

§. 68. Καί μοι δοκοῦσιν αἰσθόμενοι τῆς μεγάλης εὐποιίας τῆς διὰ τῶν σοφῶν σεβασθῆναι τε τοὺς ἄνδρας καὶ δημοσίᾳ φιλοσοφῆσαι, Βραχμῶνες τε σύμπαρες καὶ Ὀδρῦσαι καὶ Γέται καὶ τὸ τῶν Αἰγυπτίων γένος ἐθεολόγησαν ἀκριβῶς τὰ ἐκείνων, Χαλδαῖοί τε καὶ Ἀράβιοι οἱ κληθέντες εὐδαίμονες καὶ ὅσοι γε τὴν Παλαιστίνην κατώκησαν καὶ τοῦ Περσικοῦ γένους οὐ τὸ ἐλάχιστον μέρος καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις γένη μυρία. ὁ δὲ Πλάτων δῆλον ὡς σε-
 10 μνύων αἰεὶ τοῖς βαρβάροις εὐρίσκειται, μεμνημέ-
 νος αὐτοῦ τε καὶ Πυθαγόρου τὰ πλεῖστα καὶ γεν- P.
 ναϊότατα τῶν δογμάτων ἐν βαρβάροις μαθόντας. 356.
 διὰ τοῦτο καὶ γένη βαρβάρων εἶπεν γένη φιλοσό- Pott.
 φων ἀνδρῶν βαρβάρων γινώσκων ἐν τε τῷ Φαί-
 P. δρω τὸν Αἰγύπτιον βασιλέα καὶ τοῦ Θωῦθ ὑμῖν σο-
 131 φώτερον δείκνυσιν, ὃν τινα Ἑρμῆν οἶδεν ὄντα. ἀλλὰ
 Syll. κὰν τῷ Χαρμίδῃ Θρακῆς τινος ἐπιστάμενος φαίνε-
 ται, οἱ λέγονται ἀθανατίζειν τὴν ψυχὴν.

§. 69. Ἰστορεῖται δὲ Πυθαγόρας μὲν Σώγχηδι
 20 τῷ Αἰγυπτίῳ ἀρχιπροφήτῃ μαθητεῦσαι, Πλάτων δὲ
 Σεχνούφιδι τῷ Ἡλιοπολίτῃ, Εὐδοξος δὲ ὁ Κνίδιος
 Κονούφιδι τῷ καὶ αὐτῷ Αἰγυπτίῳ. ἐν δὲ τῷ περὶ
 ψυχῆς Πλάτων πάλιν προφητείαν γνωρίζων φαίνεται
 προφήτην εἰσάγων τὸν τῆς λαχέσεως λόγον ἐξαγγέλ-
 25 λοντα πρὸς τὰς κληρουμένας ψυχὰς προθεσπίζοντα.
 κὰν τῷ Τιμαίῳ τὸν σοφώτατον Σόλωνα μανθάνοντα
 εἰσάγει πρὸς τοῦ βαρβάρου. ἔχει δὲ τὰ τῆς λέξεως
 ὧδε· ὦ Σόλων, Σόλων, Ἕλληνες ὑμεῖς αἰεὶ παῖδες
 ἔστε, γέρον δὲ Ἕλλην οὐδεὶς· οὐ γὰρ ἔχετε μάθημα
 30 χρόνῳ πολιόν. Δημόκριτος γὰρ τοὺς Βαβυλωνίους
 λόγους ἠθικοὺς πεποιήται· λέγεται γὰρ τὴν Ἀκικάρου
 στήλην ἐρμηνευθεῖσαν τοῖς ἰδίῳις συντάξαι συγγράμ- P.
 μασι. κἄστιν ἐπισημῆνασθαι παρ' αὐτοῦ, τὰδε 357.
 λέγει Δημόκριτος, γραφοῦτος. καὶ μὴν καὶ περὶ Pott.
 αὐτοῦ, ἧ σεμνυνόμενός φησὶ πού ἐπὶ τῇ πολυμαθίᾳ·
 ἐγὼ δὲ τῶν κατ' ἐμαυτὸν ἀνθρώπων γῆν πλείστην

ἐπεπλανησίμην ἱστορέων τὰ μήκιστα καὶ ἀέρας τε καὶ γέως πλείστας εἶδον καὶ λογίων ἀνθρώπων πλείστων ἐσέκουσα καὶ γραμμέων συνθέσιος μετὰ ἀποδείξιος οὐδείς κίω με παρήλλαξεν οὐδ' οἱ Αἰγυπτίων 5καλεόμενοι Ἀρπεδονάπται, σὺν τοῖς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἐπ' ἔτε ὀγδώκοντα ἐπὶ ξείνης ἐγενήθην. ἐπῆλθε γὰρ Βαβυλωνία τε καὶ Περσίδα καὶ Αἴγυπτον τοῖς τε μάγοις καὶ τοῖς ἱερεῦσι μαθητείων. Ζωροάστρην δὲ τὸν μάγον τὸν Πέρσῃν ὁ Πυθαγόρας ἐζήλωσεν, βίβλους ἀποκρύφους τάνδρὸς τοῦδε οἱ τὴν Προδίκου 10μετιόντες ἀίρεσιν αἰχῆσι κεκτῆσθαι.

§. 70. Ἀλέξανδρος δὲ ἐν τῷ περὶ Πυθαγορικῶν συμβόλων Ναζαράτω τῷ Ἀσσυρίῳ μαθητεῦσαι ἱστορεῖ τὸν Ρ. Πυθαγόραν — Ἰεζεκιήλ τοῦτον ἡγοῦνται τινες, οὐκ 358. 15ἔστι δὲ ὡς ἔπειτα δηλωθίσειται — ἀκηκοέναι τε πρὸς Ρουτούτοις Γαλατῶν καὶ Βραχμάνων τὸν Πυθαγόραν βούλεται. Κλέαρχος δὲ ὁ περιπατητικὸς εἰδέναι φησὶ τινὰ Ἰουδαῖον ὃς Ἀριστοτέλει συνεγένετο. Ἡράκλειτος γὰρ οὐκ ἀνθρωπίνως φησὶν, ἀλλὰ σὺν θεῷ μᾶλλον Σιβύλλῃ 20βύλλῃ πεφάνθαι. φησὶ γοῦν ἐν Δελφοῖς παρὰ τὸ βουλευτήριον δείκνυσθαι πέτραν τινὰ, ἐφ' ἧς λέγεται καθίζεσθαι τὴν πρώτην Σίβυλλαν ἐκ τοῦ Ἐλικῶνος παραγενομένην ὑπὸ τῶν Μουσῶν τραφεῖσαν. ἔνιοι δὲ φασὶν ἐκ Μαλιαίων ἀρικήσθαι Δαμίς οἶσαν θυγατέρα τῆς 25Σιδῶνος. Σαραπίων δὲ ἐν τοῖς ἔπεσι μηδὲ ἀποθανούσαν λῆξαι μαντικῆς φησὶ τὴν Σίβυλλαν, καὶ τὸ μὲν εἰς ἀέρα χωρήσαν αὐτῆς μετὰ τελευτῆν, τοῦτ' εἶναι τὸ ἐν φήμαις καὶ κληθῆσι μαρτυρόμενον, τοῦ δὲ εἰς γῆν μεταβαλέντος σώματος πῶας ὡς εἰκὸς ἀναφνείσης 30ὅσα ἂν αὐτὴν ἐπινημηθῆ ἑρέμματα κατ' ἐκεῖνον δῆπουθεν γεγόμενα τὸν τόπον ἀκριβῆ τὴν διὰ τῶν σπλάγγων τοῖς ἀνθρώποις προφαίνειν τοῦ μέλλοντος δῆλωσιν γράφει, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτῆς εἶναι τὸ ἐν τῇ σελήνῃ φαινόμενον πρόσωπον οἶεται.

§. 71. Τάδε μὲν περὶ Σιβύλλης, Νουμᾶς δὲ ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς Πυθαγόρειος μὲν ἦν, ἐκ δὲ τῶν

Μωϋσέως ὠφεληθεὶς διεκώλυσεν ἀνθρωποειδῆ καὶ Ρ.
ζωόμορφον εἰκόνα Θεοῦ Ῥωμαίους κτίζειν. ἐν γοῦν 359.
ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα τοῖς πρώτοις ἔτεσι ναοὺς Ροι.
οἰκοδομοῦμενοι ἄγαλμα οὐδὲν οὔτε πλαστὸν οὔτε
ζῆν γραπτὸν ἐποίησαντο. ἐπεδείκνυτο γὰρ αὐτοῖς ὁ
Νουμῆς δι' ἐπικρύψεως ὡς οὐκ ἐφάσασθαι τοῦ
βελτίσιτον δυνατὸν ἄλλως ἢ μόνω τῷ νῶ. φιλοσο-
φία τοίνυν πολυωφελές τι χρῆμα πάλαι μὲν ἤκμασε
παρὰ βαρβάροις κατὰ τὰ ἔθνη διαλάμπασα, ὕστε-
10ρον δὲ καὶ εἰς Ἑλληνας κατῆλθεν. προέστησαν δ'
αὐτῆς Αἰγυπτίων τε οἱ προφῆται καὶ Ἀσσυρίων οἱ
Χαλδαῖοι καὶ Γαλατῶν οἱ Δρυῖδαι καὶ Σαμαναῖοι,
Βάκτρων καὶ Κελτῶν οἱ φιλοσογήσαντες καὶ Περ-
σῶν οἱ μάγοι· οἱ μὲν γε καὶ τοῦ σωτῆρος προεμή-
15νυσαν τὴν γένεισιν ἀστέρος αὐτοῖς καθηγουμένον εἰς
τὴν Ἰουδαίαν ἀφικνούμενοι γῆν, Ἰνδῶν τε οἱ γυ-
μνοσοφισταὶ, ἄλλοι τε φιλόσοφοι βάρβαροι. διττὸν
δὲ τούτων τὸ γένος· οἱ μὲν Σαρμαῖται αὐτῶν, οἱ δὲ
Βραχμῆται καλούμενοι. καὶ τῶν Σαρμανῶν οἱ ἀλ-
20λόβιοι προσαγορευόμενοι οὔτε πόλεις οἰκοῦσιν οὔτε
στέγας ἔχουσιν, δένδρων δὲ ἀμφιέννυνται φλοιοῖς
καὶ ἀκρόδρου σιτοῦνται καὶ ὕδωρ ταῖς χερσὶ πίνου-
σιν, οὐ γάμον, οὐ παιδοποιῶν ἴσασιν, ὥσπερ οἱ
νῦν ἐγκρατῆται καλούμενοι. εἰσὶ δὲ τῶν Ἰνδῶν οἱ
25τοῖς Βούττα πειθόμενοι πυραγγέλμασιν, ὃν δι' ὑπερ-
βολὴν σεμνότητος εἰς Θεὸν τετιμῆκασιν.

§. 72. Σκύθης δὲ καὶ Ἀνάχαρσις ἦν, καὶ πολ-
λῶν παρ' Ἑλλησι διαφέρων οὗτος ἀναγράφεται φι-
λοσόφων. τοὺς δὲ Ὑπερβορέους Ἑλλάνικος ὑπὲρ τὰ
30Ῥίπαια ὄρη οἰκεῖν ἰστορεῖ, διδάσκεισθαι δὲ αὐτοὺς
δικαιοσύνην μὴ κρεωφαγοῦντας, ἀλλ' ἀκροδρόσις χρω-Ρ.
μένους. τοὺς ἐξηκονταετείς οὗτοι ἔξω πυλῶν ἄγον-360.
τες ἀφανίζουσιν. εἰσὶ δὲ καὶ παρὰ Γερμανοῖς αἱ Ροι.
ἱεραὶ καλούμεναι γυναῖκες, αἱ ποταμῶν δίναις προ-
βλέπουσαι καὶ ρευμάτων ἐλιγμοῖς καὶ ψόφοις τεκμαί-
ρονται καὶ προθεσπίζουσι τὰ μέλλοντα. αὗται γοῦν

οὐκ εἶασαν αὐτοὺς τὴν μάχην θέσθαι πρὸς Καίσαρα πρὶν ἐπιλάμψαι σελήνην τὴν νέαν. τούτων ἀπάντων πρεσβύτατον μακροῦ τὸ Ἰουδαῖον γένος, καὶ τὴν παρ' αὐτοῖς φιλοσοφίαν ἔγγραπτον γενομένην προκατάρξαι στήσ παρ' Ἑλλησι φιλοσοφίας διὰ πολλῶν ὁ Πυθα-
P. γόρειος ὑποδείκνυσι Φίλων. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Ἄρι-
 132 στόβουλος ὁ περιπατητικὸς καὶ ἄλλοι πλείους, ἵνα
 Sylb. μὴ κατ' ὄνομα ἐπιὼν διατρέβω, φανερώτατα δὲ
 Μεγασθένης ὁ συγγραφεὺς ὁ Σελεύκω τῷ Νικάτορι
 100 συμβεβιωκῶς ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Ἰνδικῶν ὧδε γράφει·
 ἅπαντα μέντοι τὰ περὶ φύσεως εἰρημένα παρὰ τοῖς
 ἀρχαίοις λέγεται καὶ παρὰ τοῖς ἔξω τῆς Ἑλλάδος
 φιλοσοφοῦσι, τὰ μὲν παρ' Ἰνδοῖς ὑπὸ τῶν Βραχμά-
 νων, τὰ δὲ ἐν τῇ Συρίᾳ ὑπὸ τῶν καλουμένων Ἰου-
 15 δαίων.

§. 73. Τινὲς δὲ μυθικώτερον τῶν Ἰδαίων κα-
 λουμένων δακτύλων σοφούς τινας πρώτους γενέσθαι
 λέγουσιν, εἰς οὓς ἢ τε τῶν Ἐφεσίων λεγομένων γραμ-
 μάτων καὶ ἢ τῶν κατὰ μουσικὴν εὐρεσις ῥυθμῶν
 20 ἀναφέρεται. δι' ἣν αἰτίαν οἱ παρὰ τοῖς μουσικοῖς
 δάκτυλοι τὴν προσηγορίαν εἰλήφασιν. Φρύγες δὲ ἦσαν
 καὶ βάρβαροι οἱ Ἰδαῖοι δάκτυλοι. Ἡρόδωρος δὲ τὸν
 Ἡρακλέα μάντιν καὶ φυσικὸν γενόμενον ἱστορεῖ παρὰ
 Ἄτλαντος τοῦ βαρβάρου τοῦ Φρυγῆος διαδέχεσθαι
 25 τοὺς τοῦ κόσμου κίονας, αἰνιττομένου τοῦ μύθου
 τὴν τῶν οὐρανίων ἐπιστήμην μαθήσει διαδέχεσθαι.
 ὁ δὲ Βηρύτιος Ἑρμιππος Χείρωνα τὸν Κένταυρον
 σοφὸν καλεῖ, ἐφ' οὗ καὶ ὁ τὴν Τιτανομαχίαν γρά-
 φας φησὶν ὡς πρῶτος οὗτος·

P.

30 εἰς τε δικαιοσύνην Θνητῶν γένος ἤγαγε δείξας 361.
 ὄρκους καὶ Θυσίας ἰλαρὰς καὶ σχήματ' Ὀλύμπου. **Ρου.**
 παρὰ τούτῳ Ἀχιλλεὺς παιδεύεται ὁ ἐπ' Ἴλιον στρα-
 τεύσας, Ἴππῳ δὲ ἢ θυγάτηρ τοῦ Κενταύρου συνοι-
 κήσασα Αἰόλω ἐδιδάξατο αὐτὸν τὴν φυσικὴν θεω-
 ρίαν τὴν πατριὸν ἐπιστήμην. μαρτυρεῖ καὶ Εὐριπί-
 δης περὶ τῆς Ἴππουσ ὧδέ πως·

ἢ πρῶτα μὲν τὰ θεῖα προῦμαντεύσατο
 χρησιμοῖσι σαφέσιν ἀστέρων ἐπ' ἀντολαῖς.
 παρὰ τῷ Αἰόλῳ τούτῳ Ὀδυσσεὺς μετὰ τὴν Ἰλίου
 ἄλωσιν ξενίζεται. παρατήρει μοι τοὺς χρόνους εἰς
 σύγκρισιν τῆς Μωϋσέως ἡλικίας καὶ τῆς κατ' αὐ-
 τὸν ἀρχαιοτάτης φιλοσοφίας.

Cap. XVI.

§. 74. Οὐ μόνης δὲ φιλοσοφίας, ἀλλὰ καὶ πά-
 σης σχεδὸν τέχνης εὔρεται βάρβαροι. Αἰγύπτιοι
 10 γοῦν πρῶτοι ἀστρολογίαν εἰς ἀνθρώπους ἐξήνεγκαν,
 ὁμοίως δὲ καὶ Χαλδαῖοι. Αἰγύπτιοι λόχνους τε αὖ
 καίειν πρῶτοι κατέδειξαν καὶ τὸν ἐνιαυτὸν εἰς δώ-
 δεκα μῆνας διεῖλον καὶ ἐν ἱεροῖς μίσησθαι γυναιξὶν
 ἐκώλυσαν μηδ' εἰς ἱερὰ εἰσιέναι ἀπὸ γυναικὸς ἀλού-
 15 τούς ἐνομοθέτησαν, γεωμετρίας τε αὖ εὔρεται γε-
 γόνασιν. εἰσὶν δὲ οἱ Κῆρας τὴν δι' ἀστέρων πρό-
 γνωσιν ἐπινενοηκέναι λέγουσιν. πτήσεις δὲ ὀρνίθων
 παρεμφυλάξαντο πρῶτοι Φοῖγες· καὶ θυτικὴν ἠκρί-
 βωσαν Τοῦσκοι Ἰταλίας γείτονες. Ἰσαυροὶ δὲ καὶ
 20 Ἀραβες ἐξεπόνθησαν τὴν οἰωνιστικὴν, ὥσπερ Τελμι-
 σεῖς τὴν δι' ὀνείρων μαντικὴν. Τυρρηνοὶ σάλπιγγα
 ἐπενόησαν καὶ Φοῖγες αὐλόν· Φοῖγες γὰρ ἦσθη
 Ὀλυμπός τε καὶ Μαρσύας. P.

§. 75. Κάδμος δὲ Φοῖνιξ ἦν ὁ τῶν γραμμά-362.
 25 τῶν Ἑλλήσιν εὔρετης, ὡς φησὶν Εὐφορος, ὅθεν Pott.
 καὶ Φοινικῆα τὰ γράμματα Ἡρόδοτος κεκλήσθαι
 γράφει. οἱ δὲ Φοινίκας καὶ Σύρους γράμματα ἐπι-
 νοῆσαι πρῶτους λέγουσιν. ἰατρικὴν δὲ Ἄπιν Αἰγύ-
 πτιον αὐτόχθονα πρὶν εἰς Αἴγυπτον ἀφικέσθαι τὴν
 30 Ἰώ. μετὰ δὲ ταῦτα Ἀσκληπιὸν τὴν τέχνην ἀδῆσαι
 λέγουσιν. Ἄτλας δὲ ὁ Αἰβύς πρῶτος ναῦν ἐναυπη-
 γήσατο καὶ τὴν θάλασσαν ἐπλενσε. Κέλμις τε αὖ καὶ
 Δαμναμενεὺς τῶν Ἰδαίων δάκτυλοι πρῶτοι σίδη-
 ρον εὔρον ἐν Κύπρῳ, Δέλας δὲ ἄλλος Ἰδαῖος εὔρε χαλ-

κοῦ κροῖσιν, ὡς δὲ Ἡσίοδος, Σκύθης, καὶ μὲν Θραῖ-
 κες πρῶτοι τὴν καλομένην ἄρπην εἶρον, ἔστι δὲ
 μάχαιρα καμπύλη, καὶ πρῶτοι πέλταις ἐπὶ τῶν ἵπ-
 πων ἐχρίσαντο. ὁμοίως δὲ καὶ Ἰλλήριοι τὴν καλου-
 5 μένην πέλιαν ἐξεῖρον. ἔτι φασὶ Τουσκανοῖς τὴν πλα-
 στικὴν ἐπινοῆσαι, Ἰτανόν τε — Σαννίτης οὗτος ἦν — P.
 πρῶτον θυρεὸν κατασκευάσαι. Κάδμος γὰρ ὁ Φοί-363.
 νιξ λιθοτομίαν ἐξεῦρε καὶ μέταλλα χρυσοῦ τὰ περὶ Ροι.
 τὸ Πάγκαιον ἐπενόησεν ὄρος. ἤδη δὲ καὶ ἄλλο
 10 ἔθνος Καππάδοκες πρῶτοι εἶρον τὸν κάβλαν καλοί-
 μενον, ὃν τρόπον καὶ τὸ δίχορδον Ἀσσύριοι. Καρ-
 χηδόσιοι γὰρ πρῶτοι τετρήρη κατασκεύασαν, ἐναυ-
 πήγησε δὲ αὐτὴν Βόσπορος αὐτοσχέδιον.

§. 76. Μίδειά τε ἢ Αἰίτου ἢ Κολχίς πρώτη
 15 βασιλῆν τριχῶν ἐπενόησεν. ἀλλὰ καὶ Νώροπες — ἔθνος
 ἐστὶ Παιονικόν, νῦν δὲ Νωρικόν καλοῦνται — κατειρ-
 γάσαντο χαλκὸν καὶ σίδηρον ἐκάθησαν πρῶτοι.
 Ἄμνκος τε ὁ Βεβρίκων βασιλεὺς ἱμάντις πυκτικῶς
 πρῶτος εὔρε. περὶ τε μουσικὴν Ὀλυμπος ὁ Μυσοῦς
 20 τὴν Ἀύδιον ἁρμονίαν ἐφιλοτέχνησεν. οἳ τε Τρω-
 γλοδύται καλούμενοι σαμβύκην εἶρον ὄργανον μου-
 σικόν. φασὶ δὲ καὶ τὴν πλαγίαν σύριγγα Σάτυρον
 εὔρειν τὸν Φρύγα· [τρίχορδον δὲ ὁμοίως καὶ τὴν
 διάτονον ἁρμονίαν Ὑαγριν τὸν καὶ αὐτὸν Φρύγα·]
 25 κρούματα δὲ Ὀλυμπον ὁμοίως τὸν Φρύγα, καθάπερ
 Φρύγιον ἁρμονίαν καὶ μιξοφρύγιον καὶ μιξολύδιον
 Μαρσύαν τῆς αὐτῆς ὄντα τοῖς προειρημένοις χώρας,
 καὶ τὴν Δώριον Θάμυρον ἐπινοῆσαι τὸν Θραῖκα.
 Πέρσας τε πρῶτους ἀκηκόαμεν ἀπίρην καὶ κλίνην
 30 καὶ ὑποπόδιον ἐργάσασθαι τοὺς τε Σιδονίους τρι- P.
 κωπον ναῦν κατασκευάσαι. Σικελοὶ τε οἱ πρὸς τῆ 364.
 Ἰταλία πρῶτοι φόρμιγγα εἶρον οὐ πολὺ τῆς κιθά- Ροι.
 ρας λειπομένην καὶ κρόταλα ἐπενόησαν. ἐπὶ τε Σε-
 μιράμεως βασιλείῳ Αἰγυπτίων τὰ βύσσινα ἱμάτια
 εὔρησθαι ἱστοροῦσιν. καὶ πρώτην ἐπιστολὰς συ-

τάξαι Ἄτοσσαν τὴν Περσῶν βασιλεύουσάν φησιν Ἑλλάνικος.

§ 77. Σκάμων μὲν οὖν ὁ Μιτυληναῖος καὶ Θεόφραστος ὁ Ἐρέσιος Κίδιππός τε ὁ Μαντινεὺς, ἔτι τε Ρ. Ἀντιφάνης καὶ Ἀριστιόδημος καὶ Ἀριστοτέλης, πρὸς 133 τούτοις δὲ Φιλοστέφανος, ἀλλὰ καὶ Στράτων ὁ περι-
Sylb. πατητικὸς ἐν τοῖς περὶ εὐρημάτων ταῦτα ἰστύρησαν. παρεθέμην δὲ αὐτῶν ὀλίγα εἰς σύστασιν τῆς παρὰ βαρβάροις εὐρετικῆς καὶ βιωφελοῦς φύσεως, παρ' ὧν 10 Ἕλληνες τὰ ἐπιτηδεύματα ὠφέληνται. εἰ δέ τις τὴν φωνὴν διαβάλλει τὴν βάρβαρον, ἐμοὶ δέ, φησὶν ὁ Ἀνάχαρσις, πάντες Ἕλληνες σκυθίζουσιν. οὗτος ἦν ὁ παρ' Ἑλλησι θαιμασθεῖς ὁ φήσας ἐμοὶ περίβλημα γλαῖνα, δεῖπνον γάλα, τυρός. ὕψος φιλοσοφίαν βάρ- 15 βαρον ἔργα ἐπαγγελιομένην, οὐ λόγους.

§. 78. Ὁ δὲ ἀπόστολος οὕτω φησὶν· καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς γλώσσης ἂν μὴ εὖσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλούμενον; ἔσεσθε γὰρ εἰς ἄερα λαλοῦντες." τοσαῦτα εἰ τίχοι γένη φωνῶν εἶσιν ἐν 20 κόσμῳ καὶ οὐδὲν ἄφωνον. ἂν οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος, καὶ "ὁ λαλῶν ἐμοὶ βάρβαρος." καὶ "ὁ καλῶν γλώσση προσενχέσθω ἵνα διερμηνεύῃ" *). καὶ μὴν ὅπρ' ἔποτε εἰς Ἑλληνας ἢ πῶν λόγων παρήλθε διδασκαλίαι τε 25 καὶ γραφή. Ἀλκμαίων γοῦν Περίθου Κρητωνιάτης πρῶτος φυσικὸν λόγον συνέταξεν. οἱ δὲ Ἀναξαγόραν Ἠγησιβοῖλου Κλαζομένιον πρῶτον διὰ γραφῆς ἐκδοῖναι βιβλίον ἱστοροῦσιν. μέλος τε αὐτῷ πρῶτος περιέθηκε τοῖς ποιήμασι καὶ τοὺς Λακεδαιμο-Ρ. 30 νίων νόμους ἐμελοποίησε Τέρπανδρος ὁ Ἀντισσαῖος, 365. διθύραμβον δὲ ἐπενόησεν Λάσσοσ Ἐρμιονεὺς, ὕμνον Ρolt. Στησίχορος Ἰμεραῖος, χορείαν Ἀλκμίων Λακεδαιμόνιος, τὰ ἐρωτικὰ Ἀνακρέων Τήμιος, ὑπόρχησιν Πίν-

*) 1 Corinth. 14, 9—13.

δαρος Θηβαῖος, νόμους τε πρώτους ἤσεν ἐν χορῷ καὶ κιθάρα Τιμόθεος ὁ Μιλήσιος.

§. 79. Ναὶ μὴν Ἰαμβον μὲν ἐπενόησεν Ἀρχίλοχος ὁ Πάριος, χωλὸν δὲ Ἰαμβον Ἰππώναξ ὁ Ἐφέσιος, καὶ τραγωδίαν μὲν Θέσπις ὁ Ἀθηναῖος, κωμωδίαν δὲ Σουσαρίων ὁ Ἰκαριεύς. τοὺς χρόνους τούτων παῖδες παραδιδόασιν γραμματικῶν, μακρὸν δ' ἂν εἴη τούτους ἀκριβολογούμενον παραθέσθαι αὐτοῦ δεικνυμένου τοῦ Διονύσου, δι' ὃν καὶ Διονύσια καὶ
 10 θέα μεταγενεστέρον Μωϋσέως ἢ αὐτίκα μάλα. φασὶ δὲ καὶ τοὺς κατὰ διατριβὴν λόγους καὶ τὰ ῥητορικὰ ἰδιώματα εὐρεῖν καὶ μισθοῦ συνηγορῆσαι πρῶτον δικανικὸν λόγον εἰς ἔκδοσιν γραψάμενον Ἀντιφῶντα Φίλου Ῥαινοῖσιον, ὡς φησι Διόδωρος, Ἀπολλό-
 15 δωρος δὲ ὁ Κυμαῖος πρῶτος τοῦ κριτικοῦ εἰσηγήσατο τοῦνομα καὶ γραμματικὸς προσηγορεύθη. ἐνιοὶ δὲ Ἐρατοσθένη τὸν Κυρηναῖον φασιν, ἐπειδὴ ἐξέδωκεν αὐτός βιβλία δύο γραμματικὰ ἐπιγράψας, ὠνομάσθη δὲ γραμματικὸς ὡς νῦν ὀνομάζομεν πρῶ-
 20 τος Πραξιφάνης Διονυσοφάνους Μιυληναῖος. Ζάλευκός τε ὁ Λοκρὸς πρῶτος ἰστόρηται νόμους θέσθαι, οἱ δὲ Μίνω τὸν Διὸς ἐπὶ Λυγκέως. οὗτος μετὰ Δαναὸν γίνεται ἑνδεκάτῃ ἄνωθεν ἀπὸ Ἰνάχου καὶ Ρ. Μωϋσέως γενεᾷ, ὡς ὀλίγον ὑποβάντες δείξομεν. *Αν-366.*
 25 κοῦργος δὲ μετὰ πολλὰ τῆς Ἰλίου ἀλώσεως γεγονώς *Pott.* ἔτη πρὸ τῶν Ὀλυμπιάδων ἔτεσιν ἑκατὸν πενήκοντα νομοθετεῖ Λακεδαιμονίοις, Σόλωνος γὰρ τοὺς χρόνους προειρήκαμεν.

§. 80. Δράκων δὲ ὁ καὶ αὐτὸς νομοθέτης περὶ
 30 τὴν τριακοστὴν καὶ ἑννάτην Ὀλυμπιάδα γεγονώς εὐρίσκεται. Ἀντίλοχος δὲ αὐτὸς τοὺς ἱστορίας πραγματευσάμενος ἀπὸ τῆς Πυθαγόρου ἡλικίας ἐπὶ τὴν Ἐπικούρου τελευτὴν, γαμηλιῶνος δὲ δεκάτῃ ἱσταμένου γενομένην ἔτη φέρει τὰ πάντα τριακόσια δώδεκα. ἔτι φασὶ τὸ ἡρώων τὸ ἑξάμετρον Φανοθέαν τὴν γυναῖκα Ἰκαρίου, οἱ δὲ Θέμιν μίαν τῶν Τιτανίδων

εὐρεῖν. Δίδυμος δ' ἐν τῷ περὶ Πυθαγορικῆς φιλοσοφίας Θεανῶ τὴν Κροτωνιάτιν πρώτην γυναικῶν φιλοσοφῆσαι καὶ ποιήματα γράψαι ἱστορεῖ. ἡ μὲν οὖν Ἑλληνικὴ φιλοσοφία ὡς μὲν τινες κατὰ περίπτωσιν ἐπήβολος τῆς ἀληθείας ἀμγγέπη, ἀμυδρῶς τε καὶ οὐ πάσης γίνεται, ὡς δὲ ἄλλοι βούλονται ἐκ τοῦ διαβόλου τὴν κίνησιν ἴσχει. ἔτιοι δὲ δυνάμεις τινὰς ὑποβεβηκυίας ἐμπνεῦσαι τὴν πᾶσαν φιλοσοφίαν ὑπειλήφασιν. ἀλλ' εἰ καὶ μὴ καταλαμβάνει ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία τὸ μέγεθος τῆς ἀληθείας, ἔτι δὲ ἐξασθενεῖ πράττειν τὰς κυριακὰς ἐντολάς, ἀλλ' οὖν γε προκατασκευάζει τὴν ὁδὸν τῆ βασιλικωτάτῃ διδασκαλίᾳ, ἀμγγέπη σοφρονίζουσα καὶ τὸ ἦθος προτυποῦσα καὶ προστύφουσα εἰς παραδοχὴν τῆς ἀληθείας τὴν πρόνοιαν δοξάζοντα.

Cap. XVII.

§. 81. Ναὶ φασὶν γεγράφθαι „πάντες οἱ πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου κλέπται εἰσὶ καὶ λησται” *). πάντες μὲν οὖν οἱ ἐν λόγῳ — οὗτοι δὲ οἱ πρὸ τῆς τοῦ λόγου σαρκώσεως — ἐξακούονται καθολικώτερον. ἀλλ' οἱ μὲν προφητῆται ἄτε ἀποσταλέντες καὶ ἐμπνευσθέντες ὑπὸ τοῦ κυρίου οὐ κλέπται, ἀλλὰ διάκονοι. φησὶ γοῦν ἡ γραφή, „ἀπέστειλεν ἡ σοφία τοὺς ἑαυτῆς δούλους συγκαλοῦσα μετὰ ὑψηλοῦ κηρύγματος ἐπὶ κρατῆρα οἴνου” **). φιλοσοφία δὲ οὐκ ἀπεστάλη ὑπὸ κυρίου, ἀλλ' ἦλθε, φησὶ, κλαπεῖσα ἢ παρὰ κλέπτου δοθεῖσα, εἴτ' οὖν δύναμις ἢ ἄγγελος μαθῶν τι τῆς ἀληθείας καὶ μὴ καταμείνας ἐν P. αὐτῇ, ταῦτα ἐνέπνευσε καὶ κλέψας ἐδίδαξεν οὐχὶ μὴ εἰδότος τοῦ κυρίου τοῦ καὶ τὰ τέλη τῶν ἔσο-Ρου. μένων πρὸ καταβολῆς τοῦ ἑκαστον εἶναι ἐγνωκότος, ἀλλὰ μὴ κωλύσαντος· εἶχεν γὰρ τινα ὠφέλειαν τότε

*) Ioann. 10, 8. **) Proverb. 11, 3.

ἢ εἰς ἀνθρώπους ἐρχομένη κλοπῇ, οὐ τοῦ ὑφελο-
μένου τὸ συμφέρον σκοπούμενον, κατευθυνούσης δὲ
εἰς τὸ συμφέρον τῆς προνοίας τὴν ἔκβασιν τοῦ τολ-
μήματος.

5 §. 82. Οἶδα πολλοὺς ἀδιαλείπτως ἐπιφρομένους
P. ἡμῶν καὶ τὸ μὴ κωλύον αἴτιον εἶναι λέγοντας, φασὶ
134 γὰρ αἴτιον εἶναι κλοπῆς τὸν μὴ φυλάξαντα ἢ τὸν
Sylb. μὴ κωλύσαντα, ὡς τοῦ ἐμπρησμοῦ τὸν μὴ σβέσαντα
τὸ δεινὸν ἀρχόμενον καὶ τοῦ ναυαγίου τὸν κυβερ-
10νήτην μὴ στείλαντα τὴν ὀφθόνην, ἀντίκα κολάζον-
ται πρὸς τοῦ νόμου οἱ τούτων αἴτιοι. ὧ γὰρ κω-
λύσαι δύναμις ἦν τούτῳ καὶ ἡ αἰτία τοῦ συμβαι-
νοντος προσάπτεται. φημὲν δὲ πρὸς αὐτοὺς τὸ αἴ-
τιον ἐν τῷ ποιεῖν καὶ ἐνεργεῖν καὶ δοῦν νοεῖσθαι,
15 τὸ δὲ μὴ κωλύον κατὰ γε τοῦτο ἀνεκέργητον εἶναι.
ἔτι τὸ μὲν αἴτιον πρὸς τῇ ἐνεργείᾳ ἐστὶ, καθάπερ
ὁ μὲν ναυπηγὸς πρὸς τὸ γίνεσθαι τὸ σκάφος, ὁ δὲ
οἰκοδόμος πρὸς τὸ ἐκτίσθαι τὴν οἰκίαν, τὸ δὲ μὴ
κωλύον κεχώρισται τοῦ γινομένου. διὰ τοῦτο γοῦν
20 ἐπιτελεῖται, ὅτι τὸ κωλύσαι δυνάμενον οὐκ ἐνεργεῖ
οὐδὲ κωλύει. τί γὰρ ἐνεργεῖ ὁ μὴ κωλύων; ἤδη δὲ
καὶ εἰς ἀπέμφασιν αὐτοῖς ὁ λόγος χωρεῖ, εἴ γε τῆς
τρώσεως, οὐχὶ τὸ βέλος, ἀλλὰ τὴν ἀσπίδα τὴν μὴ
κωλύσαντα τὸ βέλος διελθεῖν αἰτιάζονται· οὐδὲ γὰρ
25 τὸν κλέπτην, ἀλλὰ τὸν μὴ κωλύσαντα τὴν κλοπὴν
καταμέμψονται.

§. 83. Καὶ τὰς ναῦς τοίνυν τῶν Ἑλλήνων μὴ
τὸν Ἔκτορα ἐμπροῆσαι λεγόντων, ἀλλὰ τὸν Ἀχιλλέα,
διότι κωλύσαι τὸν Ἔκτορα δυνάμενος οὐ κεκώλυκεν,
30 ἀλλ' ὁ μὲν διὰ μῆνιν, ἐπ' αὐτῷ δὲ ἦν καὶ μηνίειν
καὶ μὴ, καὶ μὴν οὐκ ἀπέϊργε τὸ πῦρ, καὶ ἴσως συν-
αἴτιος, ὁ δὲ διάβολος ἀντεξούσιος ὢν καὶ μετα- P.
νοῆσαι οἷός τε ἦν καὶ κλέψαι, καὶ ὁ αἴτιος αὐτὸς 368.
τῆς κλοπῆς οὐχ ὁ μὴ κωλύσας κύριος. ἀλλ' οὐδ' Ἦρι.
ἐπιβλαβῆς ἢ δόσις ἦν ἵνα ἡ κώλυσις παρέλθῃ. εἰ
δὲ χρὴ ἀκριβολογεῖσθαι πρὸς αὐτοὺς, ἴστωσαν τὸ

μὲν μὴ κωλυτικὸν ὅπερ φημὲν ἐπὶ τῆς κλοπῆς γε-
 γομέναι μὴδ' ὅλως αἰτίον εἶναι, τὸ δὲ κωλυτικὸν
 ἐνέχεσθαι τῷ τοῦ αἰτίου ἐγκλίματι. ὁ γὰρ προα-
 σπίζων αἰτίος ἐστὶ τῷ προασπιζομένῳ τοῦ μὴ τι-
 στρώσκεσθαι κωλύων τὸ τρωθῆναι αὐτὸν, καὶ τῷ
 Σωκράτει τὸ δαιμόνιον αἰτίον ἦν οὐχὶ μὴ κωλύον,
 ἀλλὰ προτρέπον εἰ καὶ μὴ προέτρεπεν. οὔτε δὲ οἱ
 ἔπαινοι οὔτε οἱ φόβοι οὔθ' αἱ τιμαὶ οὔθ' αἱ κολά-
 σεις δίκαιαι, μὴ τῆς ψυχῆς ἐχούσης τὴν ἐξουσίαν
 10 τῆς ὁρμῆς καὶ ἀφορμῆς, ἀλλ' ἀκουσίου τῆς κακίας
 οὔσης.

§. 84. Ὅθεν ὁ μὲν κωλύσας αἰτίος, ὁ δὲ μὴ
 κωλύσας τὴν αἵρεσιν τῆς ψυχῆς κρίνει δίκαιως, ἴν'
 ὅτι μάλιστα ὁ θεὸς μὲν ἡμῖν κακίας ἀναίτιος, ἐπεὶ
 15 δὲ τῶν ἁμαρτημάτων προαίρεσις καὶ ὁρμὴ κατάρ-
 χη, διημαρτημένη δὲ ὑπόληψις ἔσθ' ὅτε κρατεῖ ἥς
 ἀγνοίας καὶ ἀμαθίας οὔσης ὀλιγοροῦμεν ἀποστῆναι
 ἐκόντως αἱ κολάσεις. καὶ γὰρ τὸ πυρέττειν ἀκού-
 σιον, ἀλλ' ὅταν δι' ἑαυτὸν τις καὶ δι' ἀκρασίαν
 20 πυρέττη αἰτιώμεθα τοῦτον. ὡς δὲ καὶ τῆς κακίας
 ἀκουσίου οὔσης, οὐ γὰρ αἰρεῖται τις κακὸν ἢ κα-
 κὸν, τῇ δὲ περὶ αὐτῷ ἡδονῇ συναπαγόμενος ἀγαθὸν
 ὑπολαβὼν ληπτὸν ἡγεῖται. ὧν οὔτως ἐχόντων τὸ
 ἀπαλλάττεσθαι τῆς τε ἀγνοίας τῆς τε αἰρέσεως τῆς
 25 φανύλης καὶ ἐπιτεροῦς καὶ πρὸ τούτων τὸ μὴ συγ-
 κατατίθεσθαι ταῖς ἀπατηλαῖς ἐκείναις φαντασίαις
 ἀπόκειται ἐφ' ἡμῖν. λησιτῆς δὲ καὶ κλέπτης ὁ διά-
 βολος λέγεται ψευδοπροφήτας ἐγκαταμίξας τοῖς προ-
 φήταις, καθάπερ τῷ πυρῷ τὰ ζιζάνια, πάντες
 30 οὖν οἱ πρὸ κυρίου κλέπται καὶ λησται" (*), οὐχ
 ἀπλῶς πάντες ἄνθρωποι, πάντες δὲ οἱ ψευδοπρο-
 φῆται καὶ πάντες οἱ μὴ κυρίως ὑπ' αὐτοῦ ἀποστα-
 λέντες.

§. 85. Εἶχον δὲ καὶ οἱ ψευδοπροφῆται τὸ κλέμμα

*) Ioann. 10, 8.

τὸ ὄνομα τὸ προφητικὸν προφητῆται ὄντες, ἀλλὰ τοῦ
 ψεύστου. λέγει γὰρ ὁ κύριος, ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς
 ὑμῶν τοῦ διαβόλου ἐστέ καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πα- P.
 τρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν, ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος 369.
 ἦν ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἔστηκεν, ὅτι Pott.
 οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ, ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος,
 ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψευστής ἐστι καὶ ὁ πατήρ
 αὐτοῦ*). ἐν δὲ τοῖς ψεύδεσι καὶ ἀληθῆ τινα ἔλε-
 γον οἱ ψευδοπροφητῆται καὶ τῷ ὄντι οὗτοι ἐν ἐκστά-
 10σει προεφήτεον ὡς ἂν ἀποστάτου διάκονοι. λέγει
 δὲ καὶ ὁ ποιμὴν ὁ ἄγγελος τῆς μετανοίας τῷ Ἐρμῶ
 περὶ τοῦ ψευδοπροφήτου· τίνα γὰρ ῥήματα ἀληθῆ
 λαλεῖ, ὁ γὰρ διάβολος αὐτὸν πληροῖ τῷ ἑαυτοῦ
 πνεύματι, εἰ τίνα δυνήσεται ῥῆξαι τῶν δικαίων.
 15πάντα μὲν οὖν οἰκονομεῖται ἄνωθεν εἰς καλὸν, ἵνα
 γνωρισθῇ διὰ τῆς ἐκκλησίας ἢ πολυποίκιλος σοφία
 τοῦ Θεοῦ κατὰ πρόγνωσιν τῶν αἰώνων ἣν ἐποίησεν
 ἐν Χριστῷ**). τῷ Θεῷ δὲ οὐδὲν ἀντίκειται οὐδὲ
 ἐναντιοῦται τι αὐτῷ κυρίῳ καὶ παντοκράτορι ὄντι.

20 §. 86. Ἀλλὰ καὶ αἱ τῶν ἀποστατησάντων βου-
 λαί τε καὶ ἐνέργειαι μερικαὶ οὐσαι γίνονται μὲν ἐκ
 φάουλῆς διαθέσεως καθάπερ καὶ αἱ νόσοι αἱ σωμα-
 τικαί, κυβερνῶνται δὲ ὑπὸ τῆς καθόλου προνοίας
 ἐπὶ τέλος ὑγιεινὸν κἂν νοσοποιὸς ἦ ἢ αἰτία. μέγι-
 25στον γοῦν τῆς θείας προνοίας τὸ μὴ εἶσαι τὴν ἐξ
 ἀποστάσεως ἐκουσίου φρεῖσαν κακίαν ἄχρηστον καὶ
 ἀνωφελῆ μένειν μηδὲ μὴν κατὰ πάντα βλαβεράν
 αὐτὴν γενέσθαι, τῆς γὰρ θείας σοφίας καὶ ἀρετῆς
 καὶ δυνάμεως ἔργον ἐστὶν οὐ μόνον τὸ ἀγαθο-
 30ποιεῖν — φύσις γὰρ ὡς εἰπεῖν αὕτη τοῦ Θεοῦ ὡς
 τοῦ πυρὸς τὸ θερμαίνειν καὶ τοῦ φωτὸς τὸ φωτί-
 ζειν —, ἀλλὰ καὶ κείνο μάλιστα τὸ διὰ κακῶν τῶν ἐπι-
 νοηθέντων πρὸς τινῶν, ἀγαθόν τι καὶ χρηστὸν τέ-

*) Ioann. 8, 44. **) Ephes. 3, 10 sq.

λος ἀποτελεῖν καὶ ὠφελίμως τοῖς δοκοῦσι φαύλοις χρῆσθαι καθάπερ καὶ τῷ ἐκ πειρασμοῦ μαρτυρίῳ.

§. 87. Ἔστιν οὖν καὶ φιλοσοφία τῇ κλαπίσῃ καθάπερ ὑπὸ Προμηθέως πῦρ ὀλίγον εἰς φῶς ἐπιτήδειον χρησίμως ζωπυρούμενον ἵχνος τι σοφίας καὶ κινήσεις παρὰ θεοῦ. ταῦτα δ' ἂν εἶεν κλέπται καὶ λησταὶ οἱ παρ' Ἑλλησι φιλόσοφοι καὶ πρὸ τῆς τοῦ Ρ. κυρίου παρουσίας παρὰ τῶν Ἑβραϊκῶν προφητῶν 135 μέρη τῆς ἀληθείας οὐ κατ' ἐπίγνωσιν λαβόντες, 8ylb. ἀλλ' ὡς ἴδια σφετερισάμενοι δόγματα καὶ τὰ μὲν παραχαράξαντες, τὰ δὲ ὑπὸ περιεργίας ἀμαθῶς σοφισάμενοι, τὰ δὲ καὶ ἐξευρόντες, ἴσως γὰρ καὶ πνεῦμα αἰσθήσεως *) ἐσχήκασιν. ὠμολόγησε δὲ καὶ Ἀριστο-Ρ. τέλης τῇ γραφῇ κλεπτικὴν σοφίας τὴν σοφιστικὴν 370. 15 εἰπὼν ὡς προεμνήσαμεν. ὁ δὲ ἀπόστολος ἅ καὶ Pott. λαλοῦμεν", λέγει οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος" **). ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν προφητῶν, "πάντες", φησὶν, "ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἐλάβομεν" ***), δηλονότι τοῦ 20 Χριστοῦ. ὥστε οὐ κλέπται οἱ προφηταὶ. "καὶ ἡ διδαχὴ ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐμὴ", ὁ κύριος λέγει, "ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός" †). ἐπὶ δὲ τῶν κλεπτόντων, "ὁ δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ", φησὶ, "λαλῶν τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ." τοιοῦτοι δὲ οἱ Ἕλληνες "φίλαυ- 25 τοι καὶ ἀλαζόνες" ††). σοφοὺς δὲ αὐτοὺς λέγουσα ἡ γραφὴ οὐ τοὺς ὄντως σοφοὺς διαβάλλει, ἀλλὰ τοὺς δοκῆσει σοφοὺς.

Cap. XVIII.

§. 88. Καὶ τούτων φησὶν, "ἀπολῶ τὴν σοφίαν 30 τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω" †††). ἐπιφέρει γοῦν ὁ ἀπόστολος "ποῦ σοφός;

*) Cf. Exod. 28, 3. **) 1 Corinth. 2, 13. ***) Ioann. 1, 16. †) Ibid. 7, 16. 18. ††) 2 Timoth. 3, 2. †††) 1 Corinth. 1, 19 sq.

ποῦ γραμματεῦς; ποῦ συζητητῆς τοῦ αἰῶνος τού-
 του;” πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν γραμματέων τοὺς
 τοῦ αἰῶνος τούτου ζητητὰς τοὺς ἐξ ἔθνῶν φιλο-
 σόφους τάξας. “οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν
 5 τοῦ κόσμου;” ἐπίσης τῷ μωρῶν ἔδειξε καὶ οὐκ ἄληθῆ
 ὡς ᾤοντο. καὶν πύθῃ τὴν αἰτίαν τῆς δοξοσοφίας αὐ-
 τῶν “διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν” *), ἐρεῖ,
 “ἐπειδὴ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ”, τουτέστι διὰ τῶν
 προφητῶν κατηγγελμένη, “οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ
 10 τῆς σοφίας” τῆς διὰ τῶν προφητῶν λαλούσης “αὐ-
 τὸν”, δηλονότι τὸν θεὸν, “εὐδόκησεν οὗτος ὁ θεὸς
 διὰ τοῦ κηρύγματος τῆς μωρίας” τῆς δοκούσης “Ἐλ-
 λησιν εἶναι μωρίας “σῶσαι τοὺς πιστεύοντας, ἐπειδὴ
 Ἰουδαῖοι”, φησὶ, “σημεῖα αἰτοῦσι” πρὸς πίστιν,
 15 “Ἕλληνες δὲ σοφίαν ζητοῦσι” τοὺς ἀναγκαστικούς
 καλουμένους λόγους καὶ τοὺς ἄλλους συλλογισμούς
 δηλονότι, “ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Ἰησοῦν Χριστὸν
 ἔσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον” διὰ τὸ
 εἰδότας τὴν προφητείαν μὴ πιστεύειν τῇ ἐκβάσει,
 20 “Ἕλλησι δὲ μωρίαν.” μωθῶδες γὰρ ἡγοῦνται οἱ δο-
 κησίσοφοι διὰ τε ἀνθρώπου υἱὸν θεοῦ λαλεῖν υἱὸν
 τε ἔχειν τὸν θεὸν καὶ δὴ καὶ πεπονθέναι τοῦτον,
 ὅθεν αὐτοὺς ἢ πρόληψις τῆς οἰήσεως ἀναπεῖθει ἀπι-
 στεῖν, ἢ γὰρ παρουσία τοῦ σωτῆρος οὐ μωροῦς
 25 ἐποίησεν καὶ σκληροκαρδίους καὶ ἀπίστους, ἀλλὰ
 συνετοὺς καὶ εὐπειθεῖς καὶ πρὸς ἔτι πιστοὺς, ἐδεί-
 χθησαν δὲ ἐκ τῆς τῶν ὑπακουσάντων ἔκουσίου προσ-
 κλίσεως χωρισθέντες οἱ μὴ ἐθελήσαντες πείθεσθαι
 ἀσύνητοί τε καὶ ἄπιστοι καὶ μωροὶ, “αὐτοῖς δὲ τοῖς
 30 κλητοῖς Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι Χριστὸς θεοῦ δύ-
 ναμὶς ἐστὶ καὶ θεοῦ σοφία” **).

P.

§. 89. Μὴ τι οὖν ὅπερ καὶ ἄμεινον ἀποφατι-371.
 κὸν ἡγητέον τὸ “οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν”
 τοῦ κόσμου”, ἐπίσης οὐκ ἐμώρανεν, ἵνα μὴ ἡ αἰτία

*) Ephes. 4, 18. **) 1 Corinth. 1, 21 — 24.

τῆς σκληροκαρδίας αὐτοῖς, ἵνα τὸ θεοῦ φαίνεται
γενομένη "τοῦ μωράνατος τὴν σοφίαν", ἐν πᾶσι
γὰρ καίτοι σοφοὶ ὄντες ἐν μείζονι αἰτία γεγονάσι
μὴ πιστεύσαντες τῷ κηρύγματι, ἐκούσιος γὰρ ἢ τε
δαίρεσις ἢ τε τῆς ἀληθείας ἐκλογή. ἀλλὰ καὶ τὸ
"ἀπολωτὴν τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν" τῇ τῆς καταφρο-
νουμένης ὑπερορρωμένης βαρβάρου φιλοσοφίας ἀντι-
παραθέσει καταλάμπει φησὶν, ὡς καὶ ὁ λίχνος ὑπὸ
τοῦ ἡλίου καταλαμπόμενος ἀπολωλέναι λέγεται τῷ
10 μὴ τὴν ἴσην ἐκτελεῖν ἐνέργειαν. πάντων τοίνυν ἀν-
θρώπων κεκλημένων οἱ ὑπακοῦσαι βουληθέντες "κλη-
τοὶ" ὠνομάσθησαν. οὐ γὰρ ἐστὶν ἀδικία παρὰ τῷ
θεῷ. αὐτίκα ἐξ ἑκατέρου γένους οἱ πιστεύσαντες,
οὗτοι "λαὸς περιούσιος." κἂν ταῖς πράξεσι τῶν
15 ἀποστόλων εὖροις ἂν κατὰ λέξιν "οἱ μὲν οὖν ἀπο-
δεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ ἐβαπτίσθησαν" *), οἱ δὲ
μὴ θελήσαντες πείθεσθαι ἑαυτοὺς ἀπέστησαν δη-
λαδῆ.

§. 90. Πρὸς τούτους ἡ προφητεία λέγει, "κἂν
20 θέλητε καὶ εἰσακοίσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φύ-
γεσθε", ἐφ' ἡμῖν κείμενα διελέγχουσα καὶ τὴν αἵρε-
σιν καὶ τὴν ἐκτροπὴν, θεοῦ δὲ εἶρηκεν ὁ ἀπόστολος
τὴν κατὰ τὸν κύριον διδασκαλίαν**), σοφίαν, ἵνα
δείξῃ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν δι' υἱοῦ παραδιδωμέ-
25 νην. ἀλλὰ γὰρ καὶ ὁ δοκησίσοφος παραινέσεις ἔχει
τινάς τὰς παρὰ τῷ ἀποστόλῳ κελευούσας ἐνδύ-
σασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ θεὸν κτι-
σθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας.
διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος λαλεῖτε ἀλήθειαν, μὴ δι-
30 δοτε τόπον τῷ διαβόλῳ. ὁ κλέπτων μηκέτι κλε-
πτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιᾷτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγα-
θόν", ἐργάζεσθαι δὲ ἐστὶ τὸ προσεκπονεῖν ζητοῦντα
τὴν ἀλήθειαν, σὺν γὰρ τῇ λογικῇ εὐπορίᾳ, "ἵνα
ἔχητε μεταδοῦναι τῷ χρεῖαν ἔχοντι" καὶ τῆς κοσμι-

*) Actor. 2, 41. **) Iesai. 1, 19.

κῆς περιουσίας καὶ τῆς θείας σοφίας. βούλεται γὰρ ἐκδιδάσκεισθαι τὸν λόγον καὶ εἰς τὰς τραπέζας τὸ ἀργύριον βάλλεσθαι δεδοκίμασμένον ἀκριβῶς εἰς τὸ ἐκδανείζεσθαι. ὅθεν ἐπιφέρει „λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω”, σαπρὸς λόγος οὗτος ὁ ἐξ οἰήσεως, „ἀλλ’ εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας ἵνα δῶ χάριν τοῖς ἀκούουσιν” *). ἀγαθοῦ δ’ ἂν ἀνάγκη θεοῦ ἀγαθὸν τὸν λόγον. πῶς δὲ οὐκ ἀγαθὸς ὁ σῶζων;

10

Cap. XIX.

§. 91. Ἐπεὶ οὖν μαρτυροῦνται ἀληθῆ τινὰ δογματίζειν καὶ Ἕλληνας, ἔξεστι κἀντεῦθεν σκοπεῖν. ὁ Παῦλος ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων ἀναγράφεται λέγων πρὸς τοὺς Ἀρεοπαγίτας· δεισιδαιμο- P. 15νεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ, διερχόμενος γὰρ καὶ ἴστο-372. ρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν εὖρον βωμὸν ἐν ᾧ ἀνε-Pott. P. γέγραπτο· ἀγνώστῳ θεῷ. ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσε- 136 βεῖτε τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. ὁ θεὸς ὁ Sylb. ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος 200 οὐρανοῦ καὶ γῆς ὑπάρχων κύριος οὐκ ἐν χειροποιή- τοις ναοῖς κατοικεῖ, οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρωπίνων θεραπεύεται προσδεόμενός τις, αὐτὸς δὸς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα, ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς πᾶν γένος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ παντὸς προσώ- 25που τῆς γῆς, ὀρίσας προστεταγμένους καιροῖς καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν ζητεῖν τὸ θεῖον, εἰ ἄρα ψήλαφήσειαν ἢ εὐροῖεν ἂν, καίτοι οὐ μακρὰν ἀπὸ ἑνὸς ἐκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντος, ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν, ὡς καὶ τινες 30τῶν καθ’ ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασιν, τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν” *). ἐξ ὧν δῆλον ὅτι καὶ ποιητικοῖς χρώμενος παραδεί-

*) Ephes. 4, 24. 25. 27--29. **) Actos. 17, 22—28.

γμασιν ἐκ τῶν Ἀράτου φαινομένων δοκιμάζει τὰ παρ' Ἑλλησι καλῶς εἰρημένα, καὶ διὰ τοῦ ἀγνώστου Θεοῦ τιμᾶσθαι μὲν κατὰ περίφρασιν πρὸς τῶν Ἑλλήνων τὸν δημιουργὸν Θεὸν ἠνίξαστο, κατ' ἐπίγνωσιν δὲ δεῖν δι' υἱοῦ παραλαβεῖν τε καὶ μαθεῖν.

§. 92. Ἀπέστειλα οὖν διὰ τοῦτο σε εἰς τὰ ἔθνη ἀνοῖξαι, φησὶν, ὀφθαλμοὺς αὐτῶν τοῦ ἐπιστρέψαι ἀπὸ σκότους εἰς φῶς καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἐπὶ Θεὸν, τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ 10 κληροῦν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πίστει τῇ εἰς ἐμέ" *). οὗτοι οὖν οἱ ἀνοιγόμενοι τυφλῶν ὀφθαλμοὶ ἢ δι' υἱοῦ ἐπίγνωσίς ἐστι τοῦ πατρὸς ἢ τῆς περιφράσεως τῆς Ἑλληνικῆς κατάληψις, τό τε ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἐπιστρέψαι τὸ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐστὶ 15 μεταβάλλεσθαι δι' ἣν ἡ δουλεία ἐγγόνει. οὐ μὴν ἀπλῶς πᾶσαν φιλοσοφίαν ἀποδεχόμεθα, ἀλλ' ἐκείνην περὶ ἧς καὶ ὁ παρὰ Πλάτωνι λέγει Σωκράτης· εἶδὲ γὰρ δὴ ὡς φασὶ περὶ τὰς τελετὰς ναρθηκοφόροι μὲν πολλοὶ, βᾶκχοι δὲ γε παῦροι, πολλοὺς μὲν τοὺς 20 κλητοὺς, ὀλίγους δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς" **) αἰνιττόμενος. ἐπιφέρει γοῦν σαφῶς· οὗτοι δὲ εἰσι κατὰ τὴν ἐμὴν δόξαν οὐκ ἄλλοι ἢ οἱ πεφιλοσοφηκότες ὀρθῶς, ὧν δὴ καγὼ κατὰ γε τὸ δυνατόν οὐδὲν ἀπέλιπον ἐν τῷ βίῳ, ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ προὔθυμήθην γενέσθαι. εἰ 25 δὲ ὀρθῶς προὔθυμήθην καὶ τί ἠνίσαμεν ἐκεῖσε ἐλθόντες τὸ σαφές εἰσόμεθα, ἐὰν Θεὸς θέλη ὀλίγον Ρ. ὕστερον. 373.

§. 93. Ἄρ' οὐ δοκεῖ σοὶ πίστεως ἐκ τῶν Ρομ. Ἑβραϊκῶν γραφῶν τὴν μετὰ θάνατον ἐλπίδα τοῦ 30 δικαίου σαφηνίζειν κἂν τῷ Δημοδόκῳ, εἰ δὴ τοῦ Πλάτωνος τὸ σύγγραμμα· μηδὲ ἡγοῦ τὸ φιλοσοφεῖν λέγειν περὶ τὰς τέχνας κυπτάζοντας ζῆν οὐδὲ πολυμαθοῦντα, ἀλλὰ ἄλλο τι, ἐπεὶ ἔγωγε ὦμην καὶ ὄνειδος εἶναι. ἤδει γὰρ, οἶμαι, ὡς ἄρα ἤδη πολυ-

*) Actor. 26, 17 sq. **) Matth. 20, 16. 22, 14.

μαθῆ νόον ἔχει, ὃ δὲ διδάσκει καθ' Ἡράκλειτον. ἔν τε τῷ πέμπτῳ τῆς πολιτείας, τούτους οὖν πάντας, φησὶ, καὶ ἄλλους τοιούτων τινῶν μαθηματικοῖς καὶ τῶν τεχνυδρίων φιλοσόφους θήσομεν; οὐδαμῶς, εἶπεν, ἀλλ' ὁμοίους μὲν φιλοσόφοις, τοὺς δ' ἀληθινοῖς, ἔφη, τίνας λέγεις; τοὺς τῆς ἀληθείας, ἦν δ' ἐγὼ, φιλοθεάμονας, οὐ γὰρ ἐν γεωμετρίας αἰτήματα καὶ ὑποθέσεις ἐχούσῃ φιλοσοφία, οὐδ' ἐν μουσικῇ στοχαστικῇ γε οὔσῃ, οὐδ' ἐν ἀστρονομίᾳ φυσικῶν καὶ ῥεόντων καὶ εἰκότων βεβυσμένη λόγων, ἀλλ' αὐτοῦ ἀγαθοῦ δι' ἐπισιτήμης καὶ τῆς ἀληθείας ἑτέρων μὲν ὄντων τὰγαθοῦ ὁδῶν, ὡσπερ δὲ ἐπὶ τὰγαθόν. ὡστ' οὐδ' αὐτὸς τὴν ἐγκύκλιον παιδείαν συντελεῖν πρὸς τὰγαθὸν δίδωσιν, συνεργεῖν δὲ πρὸς τὸ διεγείρειν καὶ συγγυμνάζειν πρὸς τὰ νοητὰ τὴν ψυχὴν.

§. 94. Εἴτ' οὖν κατὰ περίπτωσιν φασὶν ἀποφθέγγασθαι τινὰ τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας τοὺς Ἑλληνικῆς θείας οἰκονομίας ἢ περίπτωσις — οὐ γὰρ ταυτοτόματον ἐκδειάσει τις διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλοτιμίαν —, εἴτε κατὰ συντυχίαν οὐκ ἀπρονόητος ἢ συντυχία, εἴτ' αὐτοῦ φυσικὴν ἐννοίαν ἐσχηκέναι τοὺς Ἑλληνικῆς λέγει τὸν τῆς φύσεως δημιουργὸν ἕνα γινώσκωμεν, καθὸ καὶ τὴν δικαιοσύνην φυσικὴν εἰρήκα-
25μεν, εἴτε μὴν κοινὸν ἐσχηκέναι τοῦν τίς ὁ τούτου Ρ. πατὴρ καὶ τίς κατὰ τὴν τοῦ νοῦ διανομὴν δικαιο-374. σὴν σκοπίσωμεν. ἂν γὰρ προαναφώνησιν τις Ρομ. εἴπῃ καὶ συνεκφώνησιν αἰτιάζηται, προφητείας εἶδη λέγει. καὶ μὴν κατ' ἔμφασιν ἀληθείας ἄλλοι θέ-
30λοῦσιν εἰρησθαι τινὰ τοῖς φιλοσόφοις. ὃ μὲν οὖν θεσπέσιως ἀπόστολος ἐφ' ἡμῶν γράφει· «βλέπομεν γὰρ νῦν ὡς δι' ἐσόπτρου» καὶ ἀνάκλασιν ἐπ' αὐτοῦ ἑαυτοὺς γινώσκοντες καὶ τοῦ ἐν ἡμῖν θείου τὸ ποιητικὸν αἴτιον ὡς οἶόν τε συνθεωροῦντες. εἶδες γὰρ», φησὶ, «τὸν ἀδελφόν σου, εἶδες τὸν θεόν

σου" *), τὸν σωτῆρα οἶμαι θεὸν εἰρησθαι ἡμῖν τὰ νῦν. μετὰ δὲ τὴν τῆς σαρκὸς ἀπόθεσιν "πρόσωπον πρὸς πρόσωπον", τότε ἤδη ὀριστικῶς καὶ καταληπτικῶς, ὅταν καθαρὰ ἢ καρδία γένηται. καὶ κατ' ἔμφρασιν δὲ καὶ διάφρασιν οἱ ἀκριβῶς παρ' Ἑλλησι φιλοσοφῆσαντες διορθῶσι τὸν θεόν· τοιαῦται γὰρ αἱ κατ' ἀδυναμίαν φαντασίαι ἀληθεῖς ὡς φαντασία καθορᾶται, ἐν τοῖς ὕδασιν ὄρωμεν καὶ τὰ διὰ τῶν διαφανῶν καὶ διανγῶν σωματίων.

10 §. 95. Καλῶς οὖν ὁ Σολομῶν, "ὁ σπείρων", φησὶ, "δικαιοσύνην ἐργάζεται πίστιν. εἰσὶ" δὲ "οἱ τὰ ἴδια σπείροντες οἱ πλείονα ποιοῦσιν" **). καὶ πάλιν, "ἐπιμελοῦ τῶν ἐν τῷ πεδίῳ χλωρῶν καὶ κερεῖς πόαν, καὶ συνάγαγε χόρτον ὠριμον ἵνα ἔχῃς 137 ὑπόβρατα εἰς ἱματισμόν" ***). ὁρᾷς ὅπως καὶ τῆς ἔξωθεν σκέπης τε καὶ φυλακῆς φροντιστέον. "γνωστῶς δὲ ἐπιγνώσῃ ψυχὰς ποιμνίου σου" †), "ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῶσιν, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσὶ νό- 20μος" ††) τῆς ἀκροβυστίας τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου Ρ. φυλασσοῦσης κατὰ τὸν ἀπόστολον καὶ πρὸ τοῦ νόμου 137 καὶ πρὸ τῆς παρουσίας. οἷον δὲ σύγκρισιν ποιού- 8ylb-μενος ὁ λόγος τῶν ἀπὸ φιλοσοφίας πρὸς τοὺς αἰ- ρητικούς καλουμένους ἐμφανῶς πάνν, "κρείσσων", 25 φησὶ, "φίλος ἐγγὺς ἢ ἀδελφὸς μακρὰν οἰκίαν" †††), "ὅς δὲ ἐρείδεται ἐπὶ ψεύδεσιν, οὗτος ποιμαίνει ἀνέ- μους καὶ διώκει ὄρνεα πτερωτά." ἀνὰ οἶμαι φιλο- σοφίαν λέγειν τὰ νῦν τὸν λόγον, καίτοι ἐν πολλοῖς Ρ. τὰ εἰκότα ἐπιχειρεῖ καὶ πιθανεύεται φιλοσοφίᾳ, 375. 30 ἀλλὰ τὰς αἰρέσεις ἐπιρραπίζει. ἐπιφέρει γοῦν· ἀπέ-Pott. λιπεν γὰρ ὁδαὺς τοῦ ἑαυτοῦ ἀμπελῶνος, τὰς δὲ τρο- χιάς τοῦ ἰδίου γεωργίου πεπλάνηται." αὗται δὲ εἰ-

*) 1 Corinth. 3, 12. **) Prouerb. 11, 21. 24. ***) Ibid. 27, 25 sq. †) Ibid. v. 23. ††) Roman. 2, 14. †††) Pro- uerb. 27, 10.

σιν αἱ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀπολείπουσαι ἐκκλησίαν. αὐτίκα ὁ εἰς αἵρεσιν ὑποπεσὼν διέρχεται δι' ἐρημίας ἀνύδρου" τὸν ὄντως ὄντα Θεὸν καταλιπὼν ἐρημος Θεοῦ, ὕδωρ ἀνύδρον ζητῶν, "τὴν ἀοίκητον καὶ δίψιον ἔπερχόμενος γῆν, συνάγων χερσὶν ἀκαρπίαν."

§. 96. Καὶ τοῖς ἐνδεέσι φρενῶν παρακελεύομαι", λέγουσα φησὶν ἡ σοφία τοῖς ἀμφὶ τὰς αἵρέσεις δηλονότι, "ἄρτων κρυφίων ἠδέως ἄψασθε καὶ ὕδατος κλοπῆς γλυκεροῦ", ἄρτον καὶ ὕδωρ οὐκ ἐπ' ἄλλων τιῶν, ἀλλ' ἡ ἐπὶ τῶν ἄρτω καὶ ὕδατι κατὰ τὴν προσφορὰν μὴ κατὰ τὸν κανόνα τῆς ἐκκλησίας χρωμένων αἵρέσεων ἐμμανῶς ταπτούσης τῆς γραφῆς. εἰσὶ γὰρ οἱ καὶ ὕδωρ ψιλὸν εὐχαριστοῦσιν. ἀλλὰ ἀποπήδησον μὴ χρονίσῃς ἐν τῷ τόπῳ αὐτῆς." τὸν 15 πον τὴν συναγωγὴν, οὐχὶ δὲ ἐκκλησίαν ὁμιωνύμως προσεῖπεν. εἶτα ἐπιφωνεῖ· "οὕτω γὰρ διαβήσῃ ὕδωρ ἀλλότριον", τὸ βάπτισμα τὸ αἵρετικὸν, οὐκ οἰκειὸν καὶ γνήσιον ὕδωρ λογιζομένη· "καὶ ὑπερβήσῃ ποταμὸν ἀλλότριον" *) τὸν παραφέροντα καὶ κατασύ- 20 ροντα εἰς θάλασσαν εἰς ἣν ἐκδίδεται ὁ παρεκτραπείς ἐκ τῆς κατ' ἀλήθειαν ἐδραιότητος συνεκρούεισ ἀνθρῖς εἰς τὰ ἐθνικὰ καὶ ἄτακτα τοῦ βίου κύματα.

Cap. XX.

§. 97. Ὡς δὲ οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι οἱ καθέλκον- 25 τες τὴν ναῦν οὐ πολλὰ αἷτια λέγουντ' ἄν, ἀλλ' ἐκ πολλῶν αἷτιον ἔν· οὐκ ἔστι γὰρ αἷτιος ἕκαστος τοῦ καθέλκεσθαι τὴν ναῦν, ἀλλὰ σὺν τοῖς ἄλλοις, οὕτω καὶ ἡ φιλοσοφία πρὸς κατάληψιν τῆς ἀληθείας ζήτησις οὐσα ἀληθείας συλλαμβάνεται, οὐκ αἷτια οὐσα 30 καταλήψεως, σὺν δὲ τοῖς ἄλλοις αἷτια καὶ συνεργός. τάχα δὲ καὶ τὸ συναίτιον αἷτιον. ὡς δὲ ἐνὸς ὄντος τοῦ εὐδαιμονεῖν αἷτιαί τι γυγάνουσιν αἱ ἀρεταὶ

*) Prouerb. 9, 12. 16—18.

πλείονες ὑπάρχουσαι, καὶ ὡς τοῦ θερμαίνεσθαι ὁ τε ἥλιος τό τε πῦρ βαλακείον τε καὶ ἐσθῆς, οὕτω μιᾶς οὔσης τῆς ἀληθείας πολλὰ τὰ συλλαμβανόμενα πρὸς ζήτησιν αὐτῆς, ἢ δὲ εὐρεσις δι' οὐνοῦ. εἰ γοῦν σκο- P. 376. 5ποιμεν, μία κατὰ δύναμιν ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, ταύτην δὲ συμβέβηκεν τοίτοις μὲν τοῖς πράγμασιν ἐγγενο- Pott. 6μένην λέγεσθαι φρόνησιν, ἐν τούτοις δὲ σωφροσύνην, ἐν τούτοις δὲ ἀνδρείαν ἢ δικαιοσύνην. ἀνὰ τὸν αὐ- 7τὸν οὖν λόγον καὶ μιᾶς οὔσης ἀληθείας ἐν γεωμετρίας 10μὲν γεωμετρίας ἀλήθεια, ἐν μουσικῇ δὲ μουσικῆς· καὶ φιλοσοφία τῇ ὀρθῇ Ἑλληνικῇ εἴη ἂν ἀλήθεια. 11μόνη δὲ ἢ κυρία αὕτη ἀλήθεια ἀπαρεγχείρητος, ἦν παρὰ τῷ οὐνοῦ τοῦ θεοῦ παιδευόμεθα.

§. 98. Τοῦτον μὲν οὖν φησὶν τὸν τρόπον μιᾶς 15καὶ τῆς αὐτῆς δραχμῆς τῷ μὲν ναυκλήρῳ δοθείσης λέγεσθαι ναῦλον, τῷ δὲ τελώνῃ τέλος καὶ ἐνοίκιον μὲν τῷ σταθμούχῳ, μισθὸν δὲ τῷ διδασκάλῳ καὶ τῷ πιπράσκοντι ἀρραβῶνα. ἐκάστη δὲ εἴτε ἀρετὴ 20εἴτε καὶ ἀλήθεια συνωνύμως καλουμένη μόνου τοῦ κατ' ἑαυτὴν ἀποτελέσματος ἐστὶν αἰτία. κατὰ σύγ- 21χρησιν δὲ τούτων γίνεται τὸ εὐδαιμόνως ζῆν, μὴ γὰρ δὴ εὐδαιμονῶμεν πρὸς τὰ ὀνόματα, ὅταν τὸν ὀρθὸν βίον εὐδαιμονίαν λέγωμεν καὶ εὐδαιμόνα τὸν κεκοσμημένον τὴν ψυχὴν ἐναρέτως. εἰ δὲ καὶ πόρ- 25ρωθεν συλλαμβάνεται φιλοσοφία τῇ πρὸς τὴν ἀλή- θειαν εὐρέσει κατὰ διαφόρους ἐπιβολὰς διατείνουσα ἐπὶ τὴν προσεχῶς ἀπτομένην τῆς ἀληθείας τὴν κατ' ἡμᾶς εἶδησιν, ἀλλὰ συλλαμβάνεται γε τῷ λογικῶς 30ἐπιχειρεῖν ἐσπονδακότη ἀνθάπτεσθαι γνώσεως. χω- ρίζεται τε ἡ Ἑλληνικὴ ἀλήθεια τῆς κατ' ἡμᾶς, εἰ καὶ τοῦ αὐτοῦ μετέληφεν ὀνόματος καὶ μεγέθει γνώσεως καὶ ἀποδείξει κυριωτέρα καὶ θεία δυνάμει καὶ τοῖς ὁμοίοις· θεοδίδακτοι γὰρ ἡμεῖς ἱερὰ ὄντως γράμματα παρὰ τῷ οὐνοῦ τοῦ θεοῦ παιδευόμενοι, ἔνθεν οὐδ' ὡς αὐτῶς κινουῦσι τὰς ψυχὰς, ἀλλὰ δια- φέρω διδασκαλίᾳ.

§. 99. Εἰ δὲ καὶ διαστέλλεσθαι ἡμᾶς διὰ τοὺς φιλεγκλήμονας δεήσει, συναίτιον φιλοσοφίαν καὶ συνεργὸν λέγοντες τῆς ἀληθοῦς καταλήψεως ζήτησιν οὖσαν ἀληθείας προπαιδείαν αὐτὴν ὁμολογήσομεν τοῦ γνωστικῶ, οὐκ αἴτιον τιθέμενοι τὸ συναίτιον οὐδὲ μὴν τὸ συνεργὸν συνεκτικὸν οὐδ' ὡς ἥς οὐκ ἄνευ τῆν φιλοσοφίαν, ἐπεὶ σχεδὸν οἱ πάντες ἄνευ τῆς ἐγκυκλίου παιδείας καὶ φιλοσοφίας τῆς Ἑλληνικῆς, οἱ δὲ καὶ ἄνευ γραμμῶν τῆ θεία καὶ βαρ-
 10 βάρῳ κινήθεντες φιλοσοφία δυνάμει τὸν περὶ Θεοῦ διὰ πίστεως παρειλήφαμεν λόγον, αὐτουρογῶ σοφία πεπαιδευμένοι. ὃ δὲ μεθ' εἰέρον ποιῆ ἀτελὲς ὄν P. καθ' αὐτὸ ἐνεργεῖν, συνεργὸν φημὲν καὶ συναίτιον 377. ἀπὸ τοῦ συναίτιου αἴτιον ὑπάρχειν, ἀπὸ τοῦ ἑτέρῳ P. 15
 15 συνελθεῖν, αἴτιον γίνεσθαι ὠνομασμένον· καθ' ἑαυτὸ δὲ μὴ δύνασθαι τὸ ἀποτέλεσμα τὸ κατ' ἀλήθειαν παρέχειν, καίτοι καὶ καθ' ἑαυτὴν ἐδικαίου ποτὲ καὶ ἡ φιλοσοφία τοὺς Ἑλληνας, οὐκ εἰς τὴν καθόλου δὲ δικαιοσύνην, εἰς ἣν εὐρίσκειται συνεργὸς, καθάπερ
 20 καὶ ὁ πρῶτος καὶ ὁ δεῦτερος βυθμὸς τῶ εἰς τὸ ὑπερῶν ἀνιόντι καὶ ὁ γραμματιστῆς τῶ φιλοσοφήσοντι, οὐχ ὡς κατὰ τὴν ἀφαίρεσιν αὐτῆς ἤτοι ἐλλείπειν τῶ P. καθόλου λόγῳ ἢ ἀνατροεῖσθαι τὴν ἀλήθειαν, ἐπεὶ καὶ
 138 ἢ ὄψις συμβάλλεται καὶ ἡ ἀκοή καὶ ἡ φωνὴ πρὸς Sylb. ἀλήθειαν, νοῦς δὲ ὁ γνωρίζων αὐτὴν προσφυῶς. ἀλλὰ τῶν συνεργῶν τὰ μὲν πλείονα, τὰ δ' ἐλάσσονα προσφέρεται δύναμιν. ἡ γοῦν σαφήνεια συνεργεῖ πρὸς τὴν παράδοσιν τῆς ἀληθείας, καὶ ἡ διαλεκτικὴ πρὸς τὸ μὴ ὑποπίπτειν ταῖς κατατρε-
 30 χούσαις αἰρέσεσιν.

§. 100. Ἀνιτελής μὲν οὖν καὶ ἀπροσδεής ἡ κατὰ τὸν σωτῆρα διδασκαλία δύναμις οὖσα καὶ σοφία τοῦ Θεοῦ, προσιοῦσα δὲ φιλοσοφία ἡ Ἑλληνικὴ οὐ δυνατωτέραν ποιῆ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἀδύνατον παρέχουσα τὴν κατ' αὐτῆς σοφιστικὴν ἐπιχείρησιν καὶ διακρονομένη τὰς δολεράς κατὰ τῆς ἀληθείας

ἐπιβουλὰς φραγμὸς οἰκεῖος εἴρηται καὶ θρηγκὸς εἶναι τοῦ ἀμπελιῶνος. καὶ ἡ μὲν, ὡς ἄρτος ἀναγκαῖα πρὸς τὸ ζῆν ἢ κατὰ τὴν πίστιν ἀλήθεια· ἡ προπαιδεῖα δὲ προσοψήματι ἔοικεν καὶ τραγήματι.

5 δείπνου δὲ λέγοντος γλυκὺ τραγάλιον, κατὰ τὸν Θηβαῖον Πίνδαρον. ἄντικρος δὲ ἔξεῖπεν ἡ γραφή· „πανουργότερος ἔσται ἄκακος συννῶν, ὁ δὲ σοφὸς δέξεται γνώσιν” *). καὶ ὁ μὲν ἀφ’ ἑαυτοῦ λαβὼν τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ, φησὶν ὁ κύριος, 10 ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτὸν ἀληθῆς ἔστι καὶ ἀδικία οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ” **). ἔμπαι-
 λιν οὖν ἀδικεῖ ὁ σφετερισάμενος τὰ βαρβάρων καὶ ὡς ἰδίαν αἰχλὼν τὴν ἑαυτοῦ δόξαν αὔξων καὶ ψευ-
 δόμενος τὴν ἀλήθειαν, οὗτος κλέπτῃς ὑπὸ τῆς γρα-
 15 φῆς εἴρηται. φησὶ γοῦν „εἰ, μὴ γίνου ψεύστης· ὁδηγεῖ γὰρ τὸ ψεῦμα πρὸς τὴν κλοπὴν.” ἤδη δὲ ὁ κλέπτῃς ὅπερ ὑφελόμενος ἔχει ἀληθῶς ἔχει καὶ χρυσίαν ἢ καὶ ἄργυρον καὶ λόγος καὶ δόγμα. ἐκ P.
 μέρους τοίνυν ἃ κεκλόφασιν ἀληθῆ μὲν, στοχαστι-378.
 20 κῶς δὲ καὶ ταῖς τῶν λόγων ἀνάγκαις ἴσασι. μαθη-Pott.
 τωθέντες οὖν καταληπτικῶς ἐπιγνώσκονται.

Cap. XXI.

§. 101. Καὶ περὶ μὲν τοῦ παρ’ Ἑβραίων τὰ τῶν φιλοσόφων ἐσκευωρησθαι δόγματα μικρὸν ὅστε-
 25 οὖν διαληφόμεθα, πρότερον δὲ ὅπερ ἀκόλουθον ἦν περὶ τῶν κατὰ Μαυῦσέου χρόνων ἤδη λεκτέον, δι’ ὧν δειχθήσεται ἀναμφηρόστως πάσης σοφίας ἀρχαιοτάτη ἢ κατὰ Ἑβραίους φιλοσοφία. εἴρηται μὲν οὖν περὶ τούτων ἀκριβῶς Τατιανῷ ἐν τῷ πρὸς Ἕλληνας, εἰ-
 30 ρηται δὲ καὶ Κασσιανῷ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐξηγητι-
 κῶν, ἀπαιτεῖ δὲ ὁμοῦς τὸ ὑπόμνημα καὶ ἡμᾶς ἐπι-
 δραμεῖν τὰ κατὰ τὸν τόπον εἰρημένα. Ἀπίων τοίνυν

*) Prouerb. 21, 11. **) Ioann. 7, 18,

ὁ γραμματικὸς ὁ πλειστονικῆς ἐπικληθεὶς ἐν τῇ τε-
 τάρτῃ τῶν Αἰγυπτιακῶν ἱστοριῶν, καίτοι φιλαπε-
 χθηνόμως πρὸς Ἑβραίους διακείμενος, ἅτε Αἰγύπιος
 τὸ γένος ὡς καὶ κατὰ Ἰουδαίων συντάξασθαι βί-
 βλίον, Ἀμώσιος τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέως μεμνημένος
 καὶ τῶν κατ' αὐτὸν πράξεων μάρτυρα παρατίθεται
 Πτολεμαῖον τὸν Μενδήσιον, καὶ τὰ τῆς λέξεως
 αὐτοῦ ὧδε ἔχει· κατέσκαψε δὲ τὴν Ἀθυρίαν Ἀμω-
 σις κατὰ τὸν Ἀργεῖον γενόμενος Ἰναχον, ὡς ἐν τοῖς
 10 χρόνοις ἀνέγραψεν ὁ Μενδήσιος Πτολεμαῖος. ὁ δὲ
 Πτολεμαῖος οὗτος ἱερεὺς μὲν ἦν, τὰς δὲ τῶν Αἰ-Ρ.
 γυπτίων βασιλέων πράξεις ἐν τρισὶν ὄλαις ἐκθέ-379.
 μενος βίβλοις κατὰ Ἀμωσιν φησὶν Αἰγύπτου βασι-Ροι.
 λέα Μωϋσέως ἡγουμένου γεγονέναι Ἰουδαίοις τὴν ἐξ
 15 Αἰγύπτου πορείαν. ἐξ ὧν συνῶπται κατὰ Ἰναχον
 ἠκμακέναι τὸν Μωϋσέα.

§. 102. Παλαιτέρα δὲ τῶν Ἑλληνικῶν τὰ Ἀρ-
 γολικὰ, τὰ ἀπὸ Ἰνάχου λέγω, ὡς Διονύσιος ὁ Ἀλι-
 καρνασσεὺς ἐν τοῖς χρόνοις διδάσκει. τούτων δὲ τισ-
 20 σαράκοντα μὲν γενεαῖς νεώτερα τὰ Ἀττικὰ τὰ ἀπὸ
 Κέκροπος τοῦ διφυοῦς δὴ καὶ αὐτόχθονος, ὡς φησι
 κατὰ λέξιν ὁ Τατιανὸς, ἐννέα δὲ τὰ Ἀρκαδικὰ, τὰ
 ἀπὸ Πελασγοῦ· λέγεται δὲ καὶ οὗτος αὐτόχθων,
 τούτων δὲ ἄλλα πενήκοντα δυοῖν νεώτερα, τὰ Φθιω-
 25 τικὰ, τὰ ἀπὸ Δευκαλίωνος. εἰς δὲ τὸν χρόνον τῶν
 Τρωικῶν ἀπὸ Ἰνάχου γενεαὶ μὲν εἴκοσι ἢ πλείους
 διαριθμοῦνται, ἔτη δὲ ὡς ἔπος εἰπεῖν τετρακόσια καὶ
 πρόσω. εἰ δὲ τὰ Ἀσσυρίων πολλοῖς ἔτεσι πρεσβύ-
 30 σεται τῷ δευτέρῳ καὶ τριακοστῷ ἢ Μωϋσέως κατὰ
 Ἀμωσιν τὸν Αἰγύπτιον καὶ κατὰ Ἰναχον τὸν Ἀργεῖον
 ἐξ Αἰγύπτου κίνησις. ἦν δὲ κατὰ τὴν Ἑλλάδα κατὰ
 μὲν Φορωνέα τὸν μετὰ Ἰναχον ὁ ἐπὶ Ὠγόγου κατα-Ρ.
 κλυσμὸς καὶ ἢ ἐν Σικυῶνι βασιλεία πρώτου μὲν 380.
 Αἰγιαλέως, εἶτα Εὐρωπος, εἶτα Τελχῖνος, καὶ ἢ Ροι.
 Κρητὸς ἐν Κρήτῃ. Ἀκουσίλαος γὰρ Φορωνέα πρῶ-

τον ἄνθρωπον γενέσθαι λέγει, ὅθεν καὶ ὁ τῆς Φορωνίδος ποιητῆς εἶναι αὐτὸν ἔφη πατέρα θνητῶν ἀνθρώπων.

§. 103. Ἐντεῦθεν ὁ Πλάτων ἐν Τιμαίῳ κατα-
 δολουθήσας Ἀκουσιλάῳ γράφει· καὶ ποτε προαγα-
 γεῖν βουλευθεὶς αὐτοῦς περὶ τῶν ἀρχαίων εἰς λόγους
 τῶν τῆδε τῆ πόλει τὰ ἀρχαιότατα λέγειν ἐπιχειρεῖ περὶ
 Φορωνέως τε τοῦ πρώτου λεχθέντος καὶ Νεώβης
 καὶ τὰ μετὰ τὸν κατακλυσμόν. κατὰ δὲ Φόρβαντα
 10 Ἀκταῖος, ἀφ' οὗ Ἀκταία ἢ Ἀττική. κατὰ δὲ Τριό-
 παν Προμηθεὺς καὶ Ἄτλας καὶ Ἐπιμηθεὺς καὶ ὁ
 διφυῆς Κέκροψ καὶ Ἰνώ. κατὰ δὲ Κρότωπον ἢ ἐπὶ
 Φαέθοντος ἐκπύρωσις καὶ ἐπὶ Δευκαλίωνος ἐπομ-
 βρία. κατὰ δὲ Σθένελον ἢ τε Ἀμφικτυόνος βασι-
 15 λεία καὶ ἢ εἰς Πελοπόννησον Δαναοῦ παρουσία
 καὶ ὑπὸ Δαρδάνου τῆς Δαρδανίας κτίσις, ὃν
 πρῶτον,

φησὶν Ὅμηρος,

τέκετο νεφεληγερέτα Ζεὺς *),

20 ἢ τε ἐκ Κρήτης εἰς Φοινίκην ἀνακομιδῆ. κατὰ δὲ
 Λυγκέα τῆς κόρης ἢ ἀρπυγῆ καὶ ἢ τοῦ ἐν Ἐλευ-Ρ.
 σῖνι τεμένους καθίδρουσις Τριπτολέμου τε γεωργία 381.
 καὶ ἢ Κάδμου εἰς Θήβας παρουσία Μίνωός τε Ροιι.
 βασιλεία. κατὰ δὲ Προῖτον ὁ Εὐμόλπου πρὸς Ἀθη-
 Ρ. ναίους πόλεμος. κατὰ δὲ Ἀκρίσιον Πέλοπος ἀπὸ
 139 Φρυγίας διάβασις καὶ Ἰωνος εἰς Ἀθήνας ἀφιξίς
 8y1b· καὶ ὁ δεύτερος Κέκροψ αἰ τε Περσέως καὶ Διονύ-
 σου πράξεις, Ὀρφεὺς τε καὶ Μουσαῖος.

§. 104. Κατὰ δὲ τὸ ὀκτωκαιδέκατον ἔτος τῆς
 30 Ἀγαμέμνονος βασιλείας Ἴλιον ἐάλω, Δημοφῶντος
 τοῦ Θησέως βασιλεύοντος Ἀθήνησι τῷ πρώτῳ ἔτει,
 θαρρηλιῶνος μηνὸς δευτέρῃ ἐπὶ δέκα, ὡς φησι Διο-
 νύσιος ὁ Ἀργεῖος, Ἀγίας δὲ καὶ Δερκύλος ἐν τῇ
 τρίτῃ μηνὸς πανέμου ὀγδόῃ φθίνοντος, Ἑλλάνικος

*) Iliad. v. v. 215.

γὰρ δωδεκάτῃ Φαργηλιῶνος μηνὸς, καὶ τινες τῶν τὰ
Ἀιτικὰ συγγραψαμένων ὀγδόῃ φθίνοντος βασιλεύον-
τος τὸ τελευταῖον ἔτος Μενεσθέως πληθυνούσης σε-
λήνης,

5 νῦξ μὲν ἔην,

φησὶν ὁ τὴν μικρὰν Ἰλιάδα πεποιηκῶς,

μισάτα, λαμπρὰ δ' ἐπέτελλε σελάνα·

ἕτεροι σκισσοφοριῶνος τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. Θεσεὺς δὲ
ὁ Ἡρακλέους ζηλωτὴς ὢν πρεσβύτερός ἐστι τῶν
10 Τρωϊκῶν μιᾷ γενεᾷ. τοῦ γοῦν Τληπολέμου, ὃς ἦν
υἱὸς Ἡρακλέους, Ὀμηρος μέμνηται ἐπὶ Ἴλιον στρα-
τεύσαντος.

§. 105. Προτερεῖν ἄρα Μωϋσῆς ἀποδείκνυται
τῆς μὲν Διονύσου ἀποθεώσεως ἔτη ἑξακόσια τέσσαρα,
15 εἰ γὰρ τῆς Περσέως βασιλείας τῷ τριακοστῷ δευτέρῳ
ἔτει ἐκθεοῦται, ὡς φησὶν Ἀπολλόδωρος ἐν τοῖς χρῶ-Ρ.
νικοῖς. ἀπὸ δὲ Διονύσου ἐπὶ Ἡρακλέα καὶ τοὺς 382.
περὶ Ἰάσονα ἀριστιῆς τοὺς ἐν τῇ Ἀργοῦ πλεύσαντας^{Poll.}
συνάγεται ἔτη ἑξήκοντα τρία· Ἀσκληπιὸς τε καὶ
20 Διόσκουροι συνέπλειον αὐτοῖς ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ῥόδιος
Ἀπολλώνιος ἐν τοῖς Ἀργοναυτικοῖς. ἀπὸ δὲ τῆς
Ἡρακλέους ἐν Ἀργεὶ βασιλείας ἐπὶ τὴν Ἡρακλέους
αὐτοῦ καὶ Ἀσκληπιοῦ ἀποθέωσιν ἔτη συνάγεται τριά-
κοντα ὀκτὼ κατὰ τὸν χρονογράφον Ἀπολλόδωρον. ἐν-
25 τεῦθεν δὲ ἐπὶ τὴν Καστορος καὶ Πολυδεύκους ἀπο-
θέωσιν ἔτη πενήκοντα τρία. ἐνταῦθα ποὺ καὶ ἡ
Ἰλίου κατάληψις. εἰ δὲ χρὴ πείθεσθαι καὶ Ἡσιόδῳ
τῷ ποιητῇ ἀκούσωμεν αὐτοῦ·

Ζηνὶ δ' ἄρ' Ἀτλαντὶς Μαίη τέκε κίδημον Ἑρμῆν,
30 κήρυκ' ἀθανάτων, ἱερὸν λέχος εἰσαναβάσα·

Καδμείη δ' ἄρα οἱ Σεμέλη τέκε φαιδίμον υἱὸν,
Μιχθεῖσ' ἐν φιλότῃτι Διώνυσον πολυγηθέα *).

§. 106. Κάδμος μὲν ὁ Σεμέλης πατὴρ ἐπὶ Λυγ-
κέως εἰς Θήβας ἔρχεται καὶ τῶν Ἑλληνικῶν γραμ-

*) Theogon. v. 938 sqq.

μάτων εύρετις γίνεται, Τριόπας δὲ συγχρονεῖ Ἰσιδι
 ἐβδόμη γενεᾷ ἀπὸ Ἰνάχου — Ἴσιν δὲ τὴν καὶ Ἰώ φα-
 σιν διὰ τὸ ἶναί αὐτὴν διὰ πάσης τῆς γῆς πλανω-
 μένην —, ταύτην δὲ Ἰστρος ἐν τῷ περὶ τῆς Αἰγυ-
 πτίων ἀποικίας Προμηθεύς θυγατέρα φησὶ, Προ-
 μηθεὺς δὲ κατὰ Τριόπαν ἐβδόμη γενεᾷ μετὰ Μωϋ-
 σέα, ὥστε καὶ πρὸ τῆς καθ' Ἑλληνας ἀνθρωπογο-
 νίας ὁ Μωϋσῆς ἠκμακέναι φαίνεται. Λέων δὲ ὁ
 τὰ περὶ τῶν καθ' Αἴγυπτον θεῶν πραγματευσάμενος
 10τὴν Ἴσιν ὑπὸ Ἑλλήνων Δίμητρα καλεῖσθαι φησιν,
 ἢ κατὰ Λυγκέα γίνεται ἐνδεκάτῃ ὕστερον Μωϋσέως Ρ.
 γενεᾷ. Ἄπις τε ὁ Ἄργους βασιλεὺς Μέμφιν οἰκίζει, 383.
 ὡς φησιν Ἀριστιππος ἐν πρώτῃ Ἀρκαδικῶν. τοῦ-Ροτ-
 τον δὲ Ἀριστέας ὁ Ἀργεῖος ἐπονομασθῆναι φησὶ Σά-
 15ραπιν καὶ τοῦτον εἶναι ὃν Αἰγύπτιοι σέβουσι.
 Νυμφόδωρος δὲ ὁ Ἀμφιπολίτης ἐν τρίτῳ νομίμων
 Ἀσίας τὸν Ἄπιν τὸν ταῦρον τελευτήσαντα καὶ ταρι-
 χευθέντα εἰς σορὸν ἀποτίθεσθαι τῷ ναῶ τοῦ τιμω-
 μένου δαίμονος, κἀντεῦθεν Σορόαπιν κληθῆναι καὶ
 20Σάραπιν συνηθεῖα τινὶ τῶν ἐγχωρίων ὕστερον. Ἄπις
 δὲ τρίτος ἐστὶν ἀπὸ Ἰνάχου.

§. 107. Ναὶ μὲν ἡ Λητώ κατὰ Τιτυὸν γίνεται,
 Λητώ γὰρ ἠλκῆσε Διὸς κνδρὴν παράκοιτιν *),
 Τιτυὸς δὲ συνεχρόνισεν Ταντάλῳ. εἰκότως ἄρα καὶ
 25ὁ Βοιώτιος Πίνδαρος γράφει

ἐν χρόνῳ δὲ γένητ' Ἀπόλλων,
 καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν, ὅπου γε καὶ Ἀδμήτῳ θητεύων
 εὐρίσκειται σὺν καὶ Ἡρακλεῖ μέγαν εἰς ἐνιαυτόν.
 Ζῆθος δὲ καὶ Ἀμφίων οἱ μουσικῆς εὐρεταὶ περὶ
 30τὴν Κάδμου γεγόνασιν ἡλικίαν. κἀν τις ἡμῖν λέγῃ
 Φημονόην πρώτην χρησιμωδῆσαι Ἀκρισίῳ, ἀλλ'
 ἴστω γε ὅτι μετὰ Φημονόην ἔτεσιν ὕστερον εἴκοσι
 ἑπτὰ οἱ περὶ Ὀρφέα καὶ Μουσαῖον καὶ Αἶνον τὸν
 Ἡρακλέους διδάσκαλον. Ὅμηρος δὲ καὶ Ἡσίοδος

*) Homer. Odys. λ. ν. 580.

πολλῶ νεώτεροι τῶν Ἰλιακῶν, μεθ' οὓς μακρῶ νεώτεροι οἱ παρ' Ἑλλησι νομοθέται Λυκοῦργός τε καὶ Σόλων καὶ οἱ ἑπτὰ σοφοὶ οἱ τε ἀμφὶ τὸν Σύριον Φερεκῦδην καὶ Πυθαγόραν τὸν μέγαν κάτω πρὸς περὶ τὰς ὀλυμπιάδας γενομένους ὡς παρεστήσαμεν. καὶ θεῶν ἄρα τῶν πλείστων παρ' Ἑλλησιν οὐ μόνον τῶν λεγομένων σοφῶν τε καὶ ποιητῶν ὁ Μωϋ-Ρ. σῆς ἡμῖν ἀποδέδεικται πρεσβύτερος. 384.

§. 108. Καὶ οὗτι γε μόνος οὗτος, ἀλλὰ καὶ ἡΡοττ.
10 Σίβυλλα Ὀρφέως παλαιότερα· λέγεται γὰρ καὶ περὶ τῆς ἐπωνυμίας αὐτῆς καὶ περὶ τῶν χρησμῶν τῶν καταπεφημισμένων ἐκείνης εἶναι λόγοι πλείους, Φουγίαν τε οὖσαν κεκληῆσθαι Ἄρτεμιν καὶ ταύτην παραγενομένην εἰς Δελφοὺς ἄσαι·

15 ὦ Δελφοὶ, θεράποντες ἐκηβόλου Ἀπόλλωνος, ἦλθον ἐγὼ χρῆσουσα Διὸς νόον αἰγιόχοιο, αὐτοκασιγνήτω κεχολωμένη Ἀπόλλωνι.

ἔστι δὲ καὶ ἄλλη Ἐρυθραία Ἡροφίλη καλουμένη· μέμνηται τούτων Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός ἐν τῷ
20 περὶ χρηστηρίων. ἐῶ δὲ τὴν Αἰγυπτίαν καὶ τὴν Ἰταλὴν ἢ τὸ ἐν Ῥώμῃ Κάρομαλον ὤκησεν, ἧς υἱὸς Εὐάνδρος ὁ ἐν Ῥώμῃ τοῦ Πανὸς ἱερὸν τὸ Λουπέρκιον καλούμενον κτίσας.

§. 109. Ἄξιον δὲ ἐνταῦθα γενομένους διερε-
25 νῆσαι καὶ τῶν ἄλλων τῶν μετὰ Μωϋσέα παρὰ τοῖς Ἑβραίοις προφητῶν τοὺς χρόνους. μετὰ τὴν Μωϋσέως τοῦ βίου τελευτὴν διαδέχεται τὴν ἡγεμονίαν τοῦ λαοῦ Ἰησοῦς πολεμῶν μὲν ἔτη ξέ', ἐν δὲ τῇ
Ρ. γῆ τῇ ἀγαθῇ ἄλλα πέντε καὶ εἴκοσι ἀναπαυσάμενος.
140 ὡς δὲ τὸ βιβλίον τοῦ Ἰησοῦ περιέχει διεδέξατο τὸν Sylb. Μωϋσέα ὁ προειρημένος ἀνὴρ ἔτη κζ'. ἔπειτα ἁμαρτιόντες οἱ Ἑβραῖοι παραδίδονται Χουσαχάρ βασιλεῖ Μεσοποταμίας ἔτεσιν ὀκτώ, ὡς ἡ τῶν κριτῶν ἱστορεῖ βίβλος *). δεηθέντες δὲ ὑστερον τοῦ θεοῦ

*) Indic. 3, 8.

λαμβάνουσιν ἡγεμόνα Γοθονιήλ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Χαλέβ τὸν νεώτερον ἐκ φυλῆς Ἰούδα, ὃς ἀποκτείναντας τὸν τῆς Μεσοποταμίας βασιλέα ἤρξε τοῦ λαοῦ ἔτεσιν ἐφεξῆς ν'. καὶ πάλιν ἁμαρτόντες παρεδόθησαν Αἰγλῶμ βασιλεῖ Μωαβιτῶν ἔτεσιν ὀκτωκαίδεκα, ἐπιστρεψάντων δὲ αὐτῶν αὖθις ἠγήσατο αὐτῶν Ἀὐδ P. ἔτεσιν ὀγδοήκοντα, ἀνὴρ ἀμφοτεροδέξιος ἐκ φυλῆς 385. Ἐφραΐμ· οὗτός ἐστιν ὁ ἀνελὼν τὸν Αἰγλῶμ. Ρουτ

§. 110. Τελευτήσαντος δὲ Ἀὐδ ἁμαρτήσαντες 10 αὖθις παρεδόθησαν βασιλεῖ Χαναὰν Ἰαβεὶμ ἔτεσιν εἴκοσι· ἐπὶ τούτου προφητεύει Δεββώρα γυνὴ Λαβιδῶθ ἐκ φυλῆς Ἐφραΐμ, καὶ ἦν ἀρχιερεὺς Ὁζιοῦς ὁ τοῦ Ριησοῦ. διὰ ταύτης ἠγησάμενος τῆς στρατιᾶς Βαράκ ὁ τοῦ Βεννήρ ἐκ φυλῆς Νεφθαλίμ πα- 15 ραταξάμενος Σισάρα τῷ ἀρχιστρατήγῳ τοῦ Ἰαβεὶμ ἐνίκησε, καὶ ἤρξεν ἐντεῦθεν τοῦ λαοῦ διακρίνουσα ἢ Δεββώρα ἔτη τεσσαράκοντα. τελευτησάσης δὲ αὐτῆς ἁμαρτιῶν αὖθις ὁ λαὸς παραδίδεται Μαδι- 20 νηαίοις ἔτη ἐπτὰ. ἐπὶ τούτοις Γεδειὼν ἐκ φυλῆς Μανασσῆ ὁ τοῦ Ἰωᾶς τριακοσίους ἐκστρατεύσας καὶ δώδεκα μυριάδας αὐτῶν ἀπολέσας ἤρξεν ἔτη τεσσα- 25 ράκοντα, μεθ' ὃν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀχιμέλεχ ἔτη τρία. διαδέχεται τούτον Βωλεῦς υἱὸς Βηδᾶν υἱοῦ Χαροῶν ἐκ φυλῆς Ἐφραΐμ ἄρξας ἔτη τρία πρὸς τοῖς εἴκοσι. 30 μεθ' ὃν ἑξαμαρτῶν πάλιν ὁ λαὸς ἔτεσιν ὀκτωκαίδεκα Ἀμμανίταις παραδίδεται.

§. 111. Μετανοησάντων δὲ αὐτῶν ἡγεῖται 35 Ἰεφθαὲ ὁ Γαλααδίτης ἐκ φυλῆς Μανασσῆ, καὶ ἤρξεν ἔτη ἕξ, μεθ' ὃν ἤρξεν Ἀβαθὰν ὁ ἐκ Βηθλεέμ φυλῆς Ἰούδα ἔτη ἐπτὰ, ἔπειτα Ἐβρών ὁ Ζαβου- 40 λωνίτης ἔτη ὀκτώ, ἔπειτα Ἐγλῶμ Ἐφραΐμ ἔτη ὀκτώ. ἔτιοι δὲ τοῖς τοῦ Ἀβαθὰν ἔτεσιν ἐπτὰ συνάπτουσι τὰ Ἐβρώμ τεσσαράκοντα ἔτη. καὶ μετὰ τούτον ἑξαμαρτῶν πάλιν ὁ λαὸς ὑπὸ ἄλλοφύλοις γίνεται τοῖς 45 Φυλιστιεῖμ ἔτη τεσσαράκοντα. ἐπιστρεψάντων δὲ αὐτῶν Σαμψὼν ἡγεῖται ἐκ φυλῆς Δὰν νικήσας ἐν

πολέμῳ τοὺς ἄλλοφύλους. οὗτος ἤρξεν ἔτεσιν εἴκοσι. καὶ μετὰ τοῦτον ἀναρχίας οὐσης διέκρινε τὸν λαὸν Ἡλὶ ὁ ἱερεὺς τεσσαράκοντα ἔτη. τοῦτον δὲ διαδέχεται Σαμουὴλ ὁ προφήτης, σὺν οἷς Σαοὺλ ἐβασίλευσεν ἔτη εἴκοσι ἑπτὰ κατασχών. οὗτος καὶ τὸν **Ρ** Δαβὶδ ἔχρισεν. 386

§. 112. Ἐτελεύτα δὲ Σαμουὴλ δυοῖν ἐτῶν πρό-Ρου-
τερος τοῦ Σαοὺλ ἐπὶ ἀρχιερέως Ἀβιμέλεχ. οὗτος
τὸν Σαοὺλ εἰς βασιλέα ἔχρισεν, ὃς πρῶτος ἐβασί-
10 λевσεν ἐπὶ Ἰσραὴλ μετὰ τοὺς κριτὰς, ὧν ὁ πᾶς
ἀριθμὸς ἕως τοῦ Σαμουὴλ γίνεται ἔτη τετρακόσια
ἑξήκοντα τρία μῆνες ἑπτὰ. ἔπειτα διὰ τῆς πρώτης
βίβλου τῶν βασιλειῶν τοῦ Σαοὺλ ἔτη εἴκοσι, ἐπεὶ ἀνα-
καινισθεὶς ἐβασίλευσε. μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν Σαοὺλ
15 βασιλεύει Δαβὶδ τὸ δεύτερον ἐν Χεβρων ὁ τοῦ Ἰε-
σαι ἐκ φυλῆς Ἰούδα ἔτη τεσσαράκοντα, ὡς περι-
έχει ἢ δευτέρα τῶν βασιλειῶν, καὶ ἦν ἀρχιερεὺς
Ἀβιάθαρ ὁ τοῦ Ἀβιμέλεχ ἐκ συγγενείας Ἡλὶ, προ-
φητείουσι δὲ Γὰδ καὶ Νάθαν ἐπ' αὐτοῦ. γίνονται
20 οὖν ἀπὸ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἕως παρέλαβε τὴν βασι-
λειάν Δαβὶδ ὡς μὲν τινες ἔτη τετρακόσια πενή-
κοντα, ὡς δὲ ἡ προκειμένη δείκνυσι χρονογραφία
συνάγονται ἔτη πεντακόσια εἴκοσι τρία μῆνες ἑπτὰ
εἰς τὴν τοῦ Δαβὶδ τελευτὴν.

25 §. 113. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐβασίλευσε Σολομῶν
νιὸς Δαβὶδ ἔτη τεσσαράκοντα. διαμένει ἐπὶ τούτου
Νάθαν προφητεύων, ὃς καὶ παρεκάλει αὐτὸν περὶ
τῆς τοῦ ναοῦ οἰκοδομῆς· ὁμοίως καὶ Ἀχίας ἐκ Ση-
λώμ προφητεύει, ἦσαν δὲ καὶ οἱ βασιλεῖς ἄμφω ὃ
30 τε Δαβὶδ ὃ τε Σολομῶν προφῆται. Σαδὼκ δὲ ὁ
ἀρχιερεὺς πρῶτος ἐν τῷ ναῷ ὃν ᾠκοδόμησε Σολο-
μῶν ἱεράτευσεν, ὄγδοος ὢν ἀπὸ Ἀαρῶν τοῦ πρώτου
ἀρχιερέως. γίνονται οὖν ἀπὸ Μωϋσέως ἐπὶ τὴν Σο-
λομῶνος ἡλικίαν ὡς μὲν τινὲς φασιν ἔτη πεντακόσια
35 ἐννεήκοντα πέντε, ὡς δὲ ἕτεροι πεντακόσια ἑβδο-
μήκοντα ἕξ. εἰ δὲ τις τοῖς ἀπὸ Ἰησοῦ μέχρι Δαβὶδ

τετρακοσίοις πενήκοντα ἔτεσι συγκαταριθμήσαι τὰ τῆς Μωϋσέως στρατηγίας τεσσαράκοντα καὶ τὰ ἄλλα τὰ ὀγδοήκοντα ἔτη, ἃ γέγονει ὁ Μωϋσῆς πρὸ τοῦ τὴν ἔξοδον τοῖς Ἑβραίοις ἀπὸ Αἰγύπτου γεγόνεναι, προσθείη τε τούτοις τὰ τῆς βασιλείας τῆς Δαβὶδ τεσσαράκοντα ἔτη, συνάξει ἔτη τὰ πάντα ἑξακόσια δέκα.

§. 114. Ἀκριβέστερον δὲ ἢ καθ' ἡμᾶς χρονογραφία πρόεισιν, εἰ τοῖς πεντακοσίοις εἴκοσι καὶ τρισὶ 10 καὶ μηνὶν ἑπτὰ μέχρι τῆς Δαβὶδ τελευτῆς προσθείη τις τὰ τε τοῦ Μωϋσέως ἑκατὸν εἴκοσι ἔτη τὰ τε τοῦ Σολομῶνος μ'. συνάξει γὰρ τὰ πάντα ἐπὶ τὴν Σολομῶνος τελευτὴν ἔτη ἑξακόσια ὀγδοήκοντα τρία μῆνας ἑπτὰ. Ἐΐραμος τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα Σολομῶνι δίδωσι καθ' οὓς χρόνους μετὰ τὴν Τροίας P. ἄλωσιν Μενελάω εἰς Φοινίκην ἄφιξις, ὡς φησι 387. Μένανδρος ὁ Περγαμηνὸς καὶ Λυκίος ἐν τοῖς 390. Φοινικικοῖς. μετὰ δὲ Σολομῶνα βασιλεύει Ῥοβοὰμ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ἑπτακαίδεκα, καὶ ἦν ἀρχιερεὺς Ἀβιμέλεχ ὁ τοῦ Σαδώκ. ἐπὶ τούτου μερισθείσης τῆς βασιλείας ἐν Σαμαρείᾳ βασιλεύει Ἰεροβοὰμ ἐκ φυλῆς Ἐφραΐμ ὁ δοῦλος Σολομῶνος, προφητεύει δὲ ἔτι Ἀχίας ὁ Σηλωνίτης καὶ Σαμαίας υἱὸς Ἀμαμῆ καὶ ὁ ἐξ Ἰούδα ἀπελθὼν ἐπὶ Ῥοβοὰμ καὶ προφητεύσας 25 ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου.

§. 115. Μετὰ τούτου βασιλεύει Ἀβιούμ υἱὸς P. αὐτοῦ ἔτη εἴκοσι τρία, καὶ ὁμοίως ὁ τούτου υἱὸς 141 Ἀσαμάν· οὗτος ἐπὶ γήρωσ ἐποδάγησε, προφητεύει δὲ ἐπ' αὐτοῦ Ἰού υἱὸς Ἀνανίου. μετὰ τοῦ 30τον βασιλεύει Ἰωσαφὰτ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ε'. ἐπὶ τούτου προφητεύουσιν Ἡλίας ὁ Θεσβίτης καὶ Μιχαίας υἱὸς Ἰεβλαῦ καὶ Ἀβδίας υἱὸς Ἀνανίου. ἐπὶ δὲ Μιχαίου καὶ ψευδοπροφήτης ἦν Σεδεκίας ὁ τοῦ Χαναάν. ἔπειτα τούτοις ἡ βασιλεία Ἰωρὰμ τοῦ υἱοῦ 33 Ἰωσαφὰτ ἐπὶ ἔτη ὀκτώ, ἐφ' οὗ προφητεύει Ἡλίας καὶ μετὰ Ἡλίαν Ἐλισσαῖος ὁ τοῦ Σαφάτ. ἐπὶ τού-

του οἱ ἐν Σαμαρεία κόπρον ἔφαγον περιστερᾶς καὶ τὰ τέκνα τὰ ἑαυτῶν. ὁ δὲ χρόνος Ἰωσαφὰτ ἀπὸ τῶν ὑστάτων τῆς τρίτης τῶν βασιλείων ἄχου τῆς τετάρτης ἐπεκτείνει. ἐπὶ δὲ τοῦ Ἰωρὰμ ἀνεκλήφθη ἑμὲν Ἡλίας, ἤρξατο δὲ προφητεύειν Ἐλισσαῖος υἱὸς Σαφὰτ ἔτη ἕξ ὧν ἑτῶν τεσσαράκοντα. εἶτα Ὀχοζίας ἐβασίλευσεν ἔτος ἓν, ἐπὶ τούτου ἔτι προφητεύει Ἐλισσαῖος καὶ σὺν αὐτῷ Ἀβδαδωναῖος.

§. 116. Μετὰ τοῦτον ἡ μήτηρ Ὀζίου Γοθολία P. βασιλεύει ἔτη ὀκτὼ κατακτείνασα τὰ τέκνα τοῦ 388. ἀδελφοῦ αὐτῆς, ἐκ γὰρ τοῦ γένους ἦν Ἀχαάβ. Pott. ἡ δὲ ἀδελφὴ Ὀζίου Ἰωσαβαία ἐξέκλεψε τὸν υἱὸν Ὀζίου Ἰωᾶς καὶ τούτῳ περιέθηκεν ὕστερον τὴν βασιλείαν. ἐπὶ τῆς Γοθολίας ταύτης ἔτι ὁ Ἐλισσαῖος 15. προφητεύει, μεθ' ἣν βασιλεύει ὡς προεῖπον Ἰωᾶς ὁ περισωθεὶς ὑπὸ Ἰωσαβαίας τῆς Ἰωδαῆ τοῦ ἀρχιερέως γυναικὸς, καὶ τὰ πάντα γίνεται ἔτη τεσσαράκοντα. συνάγεται οὖν ἀπὸ Σολομῶνος ἐπὶ Ἐλισσαίου τοῦ προφήτου τελευτῆν ἔτη ὡς μὲν τινὲς φασιν ἑκατοτὸν ε', ὡς δὲ ἕτεροι ἑκατὸν δύο, ὡς δὲ ἡ προκειμένη δηλοῖ χρονογραφία ἀπὸ βασιλείας τῆς Σολομῶνος ἔτη ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ἓν.

§. 117. Ἀπὸ δὲ τῶν Τρωϊκῶν ἐπὶ τὴν Ὀμήρου γένεσιν κατὰ μὲν Φιλόχορον ἑκατὸν ὀγδοήκοντα 25. ἔτη γίνεται ὕστερον τῆς Ἰωνικῆς ἀποικίας. Ἀρισταρχος δὲ ἐν τοῖς Ἀρχιλογείοις ὑπομνήμασι κατὰ τὴν Ἰωνικὴν ἀποικίαν φησὶ φέρεσθαι αὐτὸν, ἢ ἐγένετο μετὰ ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἔτη τῶν Τρωϊκῶν. Ἀπολλόδωρος δὲ μετὰ ἔτη ἑκατὸν τῆς Ἰωνικῆς ἀποικίας Ἀγησιλάου τοῦ Δορυσσαίου Λακεδαιμονίων βασιλεύοντος, ὥστε ἐπιβαλεῖν αὐτῷ Ἀσκούργον τὸν νομοθέτην ἔτι νέον ὄντα. Εὐθυμένης P. δὲ ἐν τοῖς χρονικοῖς συνακμύσαντα Ἡσιόδῳ ἐπὶ 389. Ἀκάστου ἐν Χίῳ γενέσθαι περὶ τὸ διακοσιοστὸν Pott. 35. ἔτος ὕστερον τῆς Ἰλίου ἀλώσεως. ταύτης δὲ ἐστὶ τῆς δόξης καὶ Ἀρχέμαχος ἐν Εὐβοϊκῶν τρίτῳ ὡς

εἶναι αὐτόν τε καὶ τὸν Ἡσίοδον καὶ Ἐλισσαίου τοῦ
 προφήτου νεωτέρους. κὰν ἐπεσθαί τις βουληθῆ τῶ
 γραμματικῶ Κράττητι καὶ λέγη περὶ τὴν Ἡρακλειδῶν
 κάθοδον Ὅμηρον γεγονέναι μετὰ ἔτη ὀγδοήκοντα
 5 τῆς Ἰλίου ἀλώσεως, εὔρεθήσεται πάλιν Σολομῶνος
 μεταγενέστερος, ἐφ' οὗ ἡ Μενελάου εἰς Φοινίκην
 ἀφιξίς ὡς προείρηται. Ἐρατοσθένης δὲ μετὰ τὸ
 ἑκατοστὸν ἔτος τῆς Ἰλίου ἀλώσεως τὴν Ὀμήρου
 ἡλικίαν φέρει. ναὶ μὴν Θεόπομπος μὲν ἐν τῇ τεσ-
 10 σαρακοστῇ τρίτῃ τῶν Φιλιππικῶν μετὰ ἔτη πεντα-
 κόσια τῶν ἐπὶ Ἰλίῳ στρατευσάντων γεγονέναι τὸν
 Ὅμηρον ἱστορεῖ. Εὐφορίων δὲ ἐν τῷ περὶ Ἀλιά-
 δων κατὰ Γύγην αὐτὸν τίθησι γεγονέναι, ὃς βασι-
 λεύειν ἤρξατο ἀπὸ τῆς ὀκτωκαιδεκάτης ὀλυμπιάδος,
 15 ὃν καὶ φησι πρῶτον ἀνομιάσθαι τύραννον. Σωσί-
 βιος δὲ ὁ Λάκων ἐν χρόνων ἀναγραφῇ κατὰ τὸ
 ὀγδοὸν ἔτος τῆς Χαρίλλου τοῦ Πολυδέκτου βασι-
 λείας Ὅμηρον φέρει. βασιλεύει μὲν οὖν Χάριλ-
 λος ἔτη ἐξήκοντα τέσσαρα, μεθ' ὃν υἱὸς Νίκαν-
 20 δρος ἔτη τριάκοντα ἐννέα· τούτου κατὰ τὸ τρια-
 κοστὸν τέταρτον ἔτος τεθῆναί φησι τὴν πρώτην
 ὀλυμπιάδα. ὡς εἶναι ἐννεηήκοντά που ἔτων πρὸ τῆς
 τῶν ὀλυμπίων θέσεως Ὅμηρον.

§. 118. Μετὰ δὲ τὸν Ἰωάν διαδέχεται τὴν βασι-
 25 λείαν Ἀμασίας ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη τριάκοντα ἐννέα,
 τοῦτον Ὀζίας ὁμοίως ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐπὶ ἔτη πενήκοντα
 δύο, καὶ λεπρῶν οὗτος ἐτελεύτα· προφητεύουσι δὲ ἐπ'
 αὐτοῦ Ἀμὼς καὶ Ἡσαΐας ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ Ὡσηὲ ὁ τοῦ Ρ.
 Βηρεὶ καὶ Ἰωνᾶς ὁ τοῦ Ἀμαθὶ ὁ ἐκ Γέθ Χοβὲρ ὁ 390.
 30 κηρύξας Νινευτίαις ὁ ἐκ τοῦ κήτους προελθών. ἔπειτα Pott.
 βασιλεύει Ἰωνάθαν ὁ υἱὸς Ὀζίου ἔτη ἑκαταίδεκα· ἐπὶ
 τούτου ἔτι Ἡσαΐας προφητεύει καὶ Ὡσηὲ καὶ Μι-
 χαΐας ὁ Μωραηθίτης καὶ Ἰωὴλ ὁ τοῦ Βαθουήλ.

§. 119. Τοῦτον διαδέχεται ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀχαζ
 35 ἐπὶ ἔτη ἑκαταίδεκα· ἐπὶ τούτου πεντεκαιδεκάτῳ ἔτει
 ὁ Ἰσραὴλ εἰς Βαβυλῶνα ἀπήχθη, Σαλμανασάρ τε

ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων μετόπισσε τοὺς ἐν Σαμαρείᾳ εἰς Μήδους καὶ Βαβυλῶνα. πάλιν τὸν Ἀχαζ διαδέχεται Ὡσηὲ ἐπὶ ἔτη ὀκτώ, εἶτα Ἐζεκίας ἐπὶ ἔτη εἴκοσι ἑννέα. τούτῳ δὲ ὀσιότητα πρὸς τῷ τέλει 5 τοῦ βίου γενομένῳ διὰ Ἡσαΐου δωρεῖται ὁ θεὸς ἄλλα ἔτη βιωσάτω πεντεκαίδεκα δι' ἀναποδισμοῦ ἡλίου. μέχρι τούτου διατείνουσι προφητεύοντες Ἡσαΐας καὶ Ὡσηὲ καὶ Μιχαίας. λέγονται δὲ οὗτοι μετὰ τὴν 10 Λυκούργου τοῦ νομοθέτου Λακεδαιμονίων ἡλικίαν γεγονέναι, Διευχίδας γὰρ ἐν τετάρτῳ Μεγαρικῶν περὶ τὸ διακοσιοστὸν ἑννενηκοστὸν ἔτος ὕστερον τῆς Ἰλίου ἀλώσεως τὴν ἀκμὴν Λυκούργου φέρει. Ἡσαΐας δὲ ἀπὸ τῆς Σολομῶντος βασιλείας, ἐφ' οὗ Μενέλεως εἰς Φοινίκην γενόμενος ἐδείχθη, διακοσιοστῷ ἔτει 15 προφητεύων ἔτι φαίνεται Μιχαίας τε σὺν αὐτῷ καὶ Ὡσηὲ καὶ Ἰωὴλ ὁ τοῦ Βαθουήλ.

§. 120. Μετὰ δὲ Ἐζεκίαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μακασσῆς βασιλεύει ἔτη πενήτηκοντα πέντε, ἔπειτα ὁ τούτου υἱὸς Ἀμὼς ἔτη δύο, μεθ' ὃν Ἰωσίας ὁ υἱὸς 20 αὐτοῦ ὁ νομικώτατος ἔτη τριάκοντα καὶ ἓν. οὗτος ἐπέθηκε τὰ κῶλα τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τὰ κῶλα τῶν Ρ. εἰδώλων καθὼς ἐν τῷ Λευιτικῷ γέγραπται. ἐπὶ 142 τούτου ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει τὸ πάσχα ἤχθη ἕξ οὗ Sylb. ἀπὸ Σαμουήλ μήτε ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ τελεσθέν. 25 ἰότε καὶ Χελκίας ὁ ἱερεὺς ὁ τοῦ προφήτου Ἰερεμίου πατὴρ περιτυχὼν τῷ τοῦ νόμου βιβλίῳ ἐν τῷ ἱερῷ Ρ. ἀποκειμένῳ ἀναγνοὺς ἐτελεύτησεν. ἐπὶ τούτου προ-391. φητεύει Ὀλδᾶ καὶ Σοφωνίας καὶ Ἰερεμίας. ἐπὶ δὲ Pott. Ἰερεμίου ψευδοπροφήτης γίνεται Ἀνανίας ὁ Ἰωσίου. 30 οὗτος παρακούσας Ἰερεμίου τοῦ προφήτου ὑπὸ Νεχαὶ βασιλέως Αἰγύπτου ἀνηρέθη κατὰ ποταμὸν Ἐφράτην ὀρμῶντι αὐτῷ πρὸς Ἀσσυρίους ἀπαντήσας.

§. 121. Ἰωσίαν διαδέχεται Ἰεχωνίας καὶ Ἰωά-35 χας ὁ υἱὸς αὐτοῦ μῆνας τρεῖς καὶ ἡμέρας δέκα. τοῦτον Νεχαὶ βασιλεὺς Αἰγύπτου δῆσας ἀπήγαγεν

εἰς Αἴγυπτον καταστήσας ἀντ' αὐτοῦ βασιλέα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰωακείμ ἐπὶ φόρῳ τῆς γῆς ἔτη ἑνδεκα. μετὰ τοῦτον ὁ ὁμώνυμος αὐτοῦ Ἰωακείμ τρίμηνον βασιλεύει, εἶτα Σεδεκίας ἔτη ἑνδεκα. καὶ μέγχοι τοῦτου προφητεύων διατείνει Ἰερεμίας, προφητεύουσι δὲ καὶ Βουζὶ καὶ Οὐρίας ὁ υἱὸς Σαμαίου καὶ Ἀμβακούμ σὺν αὐτῷ, καὶ τέλος ἔχει τὰ τῶν Ἑβραϊκῶν βασιλέων. γίνονται οὖν ἀπὸ μὲν τῆς Μωϋσείως γενέσεως ἕως τῆς μετοικεσίας ταύτης ἔτη, 10 ὡς μὲν τινες, ἑννακόσια ἑβδομήκοντα δύο, κατὰ δὲ τὴν ἀκριβῆ χρονογραφίαν χίλια ὀγδοήκοντα πέντε μῆνες ἕξ ἡμέραι δέκα· ἀπὸ δὲ τῆς Δαβὶδ βασιλείας ἕως τῆς αἰχμαλωσίας τῆς ὑπὸ Χαλδαίων γενομένης ἔτη τετρακόσια πενήκοντα δύο μῆνες ἕξ, 15 ὡς δὲ ἢ καθ' ἡμᾶς τῶν χρόνων ἀκρίβεια συνάγει ἔτη τετρακόσια ὀγδοήκοντα δύο μῆνες ἕξ ἡμέραι δέκα.

§. 122. Ἐν δὲ τῷ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας Ναβουχοδονόσορ πρὸ τῆς Περσῶν ἡγεμονίας 20 ἔτεσιν ἑβδομήκοντα ἐπὶ Φοίνικας καὶ Ἰουδαίους ἐστράτευσεν, ὡς φησι Βῆρωσσοσ ἐν ταῖς Ρομ. Χαλδαϊκαῖς ἱστορίαις. Ἰούβας δὲ περὶ Ἀσσυρίων γράφων ὁμολογεῖ τὴν ἱστορίαν παρὰ Βηρώσσου εἰληφέναι μαρτυρῶν τἀλήθειαν τάνδρι. ὁ τοίνυν Να- 25 βουχοδονόσορ τυφλώσας τὸν Σεδεκίαν εἰς Βαβυλῶνα ἀπάγει καὶ τὸν λαὸν πάντα μετοικίζει καὶ γίνεται ἡ αἰχμαλωσία ἐπὶ ἔτη ἑβδομήκοντα πλὴν ὀλίγων οἳ εἰς Αἴγυπτον κατέφυγον. προφητεύουσι δὲ καὶ ἐπὶ Σεδεκίου ἔτι Ἰερεμίας καὶ Ἀμβακούμ, ἐν δὲ τῷ πέμ- 30 πτω ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν Βαβυλῶνι προφητεύουσιν Ἰεζεκιήλ, μεθ' ὃν Ναούμ ὁ προφήτης, ἔπειτα Δανιήλ, πάλιν αὖ μετὰ τοῦτον προφητεύουσιν Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας ἐπὶ Δαρείου τοῦ πρώτου ἔτη δύο, μεθ' ὃν ὁ ἐν τοῖς δώδεκα ἄγγελος.

35 §. 123. Μετὰ δὲ Ἀγγαῖον καὶ Ζαχαρίαν Νεεμίας ὁ ἀρχιοινοχόος Ἀρταξέρξου, υἱὸς δὲ Ἀχηλῆ

τοῦ Ἰσραηλίτου οἰκοδομεῖ τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ
καὶ τὸν νεῶν ἐπισκευάζει. ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ταύτῃ
γίνεται Αἰσθῆρ καὶ Μαρδοχαῖος, οὗ φέρεται βιβλίον
ὡς καὶ τὸ τῶν Μακκαβαϊκῶν. κατὰ τὴν αἰχμαλω-
σίαν ταύτην τῇ εἰκόνι λατρεῦσαι μὴ θελήσαντες,
Μισαήλ, Ἀνανίας τε καὶ Ἀζαρίας εἰς κάμινον ἐμ-
βληθέντες πυρὸς δι' ἐπιφανείας ἀγγέλου σώζονται.
τότε διὰ δράκοντα Δανιήλ εἰς λάκκον λεόντων βλη-
θεὶς ὑπὸ Ἀμβακοῦμ προνοία Θεοῦ τραφεὶς ἑβδομαῖος
10 ἀνασώζεται. ἐνταῦθα καὶ τὸ σημεῖον ἐγένετο Ἰωνᾶ,
καὶ Τωβίας διὰ Ῥαφαήλ τοῦ ἀγγέλου Σάρραν ἄγε-
ται γυναῖκα τοῦ δαίμονος αὐτῆς ἐπὶ τοὺς πρώτους
μνησιῆρας ἀνελόντος, καὶ μετὰ τὸν γάμον Τωβίου
ὁ πατὴρ αὐτοῦ Τωβῆτ ἀναβλέπει.

15 §. 124. Ἐνταῦθα Ζοροβάβελ σοφία νικήσας
τοὺς ἀνταγωνιστὰς τυγχάνει παρὰ Δαρείου ὠνησά-
μενος ἀνανέωσιν Ἱερουσαλήμ, καὶ μετὰ Ἑσδρα εἰς
τὴν πατρίαν γῆν ἀναξεύγνυσι. δι' οὗ γίνεται ἡ
ἀπολύτρωσις τοῦ λαοῦ καὶ ὁ τῶν θεοπνεύστων ἀνα-
20 γγνωρισμὸς καὶ ἀνακαινισμὸς λογίων καὶ τὸ σωτή-
ριον ἄγεται πάσχα καὶ λύσις ἁθνηίας ἐπιγαμβρίας.
προκεκηρύχει δὲ καὶ Κῦρος τὴν Ἑβραίων ἀποκατά-Ρ.
στασιν, τελεσθείσης δὲ ἐπὶ Δαρείου τῆς ὑποσχέ-393.
σεως ἡ τῶν ἔγκαινίων ἄγεται ἑορτὴ, καθὼς καὶ Pott.
25 ἐπὶ τῆς σκηνῆς. καὶ γίνεται τὰ πάντα ἔτη σὺν τοῖς
τῆς αἰχμαλωσίας μέχρι τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ
λαοῦ ἀπὸ μὲν τῆς Μωϋσέως γενέσεως ἔτη χίλια ἑκα-
τὸν νὲ μῆνες ἕξ ἡμέραι δέκα, ἀπὸ δὲ τῆς Δαβὶδ
βασιλείας ἔτη ὡς μὲν τινες τριακόσια πενήκοντα
30 δύο, ὡς δὲ ἀκριβέστερον πεντακόσια ἑβδομήκοντα
δύο μῆνες ἕξ ἡμέραι δέκα.

§. 125. Πεπλήρωται τοίνυν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας
τῆς ἐπὶ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου εἰς Βαβυλῶνα γε-
νομένης τὰ ὑπὸ Δανιήλ τοῦ προφήτου εἰρημένα ὡ-
35 τως ἔχοντα, ἑβδομήκοντα ἑβδομάδες συνετμήθησαν
ἐπὶ τὸν λαόν σου καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν τοῦ

συντελεσθῆναι ἁμαρτίαν καὶ τοῦ σφραγῖσαι ἁμαρτίας καὶ τοῦ ἀπαλεῖψαι τὰς ἀδικίας καὶ τοῦ ἐξιλάσασθαι καὶ τοῦ ἀγαγεῖν δικαιοσύνην αἰώνιον καὶ τοῦ σφραγῖσαι ὄρασιν καὶ προφήτην καὶ τοῦ χρῖσαι ἅγιον δάγων, καὶ γνώση καὶ συνήσεις ἀπὸ ἐξόδου λόγου τοῦ ἀποκρίνασθαι καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλήμ ἕως χριστοῦ ἡγουμένου ἑβδομάδες ἑπτὰ καὶ ἑβδομάδες ἐξήκοντα δύο, καὶ ἐπιστρέψει καὶ οἰκοδομηθήσεται πλατεῖα καὶ τεῖχος, καὶ κενωθήσονται οἱ καιροὶ 10 καὶ μετὰ τὰς ἐξήκοντα δύο ἑβδομάδας ἐξολοθρευθήσεται χρῖσμα καὶ κρῖμα οὐκ ἔσται ἐν αὐτῷ καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ ἅγιον διαφθερεῖς σὺν τῷ ἡγουμένῳ τῷ ἐρχομένῳ· [καὶ] ἐκκοπήσονται ἐν κατακλυσμῷ, καὶ ἕως τέλους πολέμου συντετμημένου ἀφανισμοῖς καὶ 15 δυναμῶσει διαθήκην πολλὴν ἑβδομάς μία, καὶ ἡμί-Ρ. σι τῆς ἑβδομάδος ἀρθήσεται μου θυσία καὶ σπον-394. Ρ. δῆ· καὶ ἐπὶ τὸ ἱερόν βδέλυγμα τὸ ἐρημώσεων καὶ Pott. 143 ἕως συντελείας καιροῦ συντέλεια δοθήσεται ἐπὶ τὴν 871b. ἐρημώσιν. καὶ ἡμισυ τῆς ἑβδομάδος καταπαύσει 20 θυμίαμα θυσίας καὶ πτερυγίου ἀφανισμοῦ ἕως συντελείας καὶ σπονδῆς τάξιν ἀφανισμοῦ” *).

§. 126. “Ὅτι μὲν οὖν ἐν ἑπτὰ ἑβδομάσιν οἰκοδομήθη ὁ ναὸς, τοῦτο φανερόν ἐστι· καὶ γὰρ ἐν τῷ Ἑσδρα γέγραπται, καὶ οὕτως ἐγένετο Χριστὸς 25 βασιλεὺς Ἰουδαίων ἡγούμενος πληρουμένων τῶν ἑπτὰ ἑβδομάδων ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐν ταῖς ἐξήκοντα δύο ἑβδομάσιν ἠσύχασεν ἅπασα ἡ Ἰουδαία καὶ ἐγένετο ἄνευ πολέμων, καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Χριστὸς “ἅγιος τῶν ἁγίων” ἐλθὼν καὶ πληρώσας “τὴν ὄρασιν” καὶ 30 “τὸν προφήτην ἐχρίσθη” τὴν σάρκα τῷ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ πνεύματι· ἐν ταύταις “ταῖς ἐξήκοντα δύο ἑβδομάσι”, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης καὶ “ἐν τῇ μιᾷ ἑβδομάδι”, ἧς ἑβδομάδος τὸ ἡμισυ κατέσχεν Νέρων βασιλεύων καὶ ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει Ἱερου-

*) Daniel. 9, 24—27.

σαλήμ ἔστησεν τὸ βδέλυγμα καὶ ἐν τῷ ἡμίσει τῆς ἑβδομάδος ἀνηρέθη καὶ αὐτὸς καὶ Ὀθων καὶ Γάμβας καὶ Οὐιτέλλιος, Οὐεσπεσιανὸς δὲ ἐκράτησε καὶ καθεῖλεν τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὸ ἅγιον ἠρήμωσεν. καὶ ὡς ταῦθ' οὕτως ἔχει τῷ γε συνιέναι δυναμένῳ δῆλον καθ' ἃ καὶ ὁ προφήτης εἶρηκεν.

§. 127. Τρῦ ἐνδεκάτου τοίνυν ἔτους πληρουμένου κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐπομένου βασιλεύοντος Ἰωακείμ ἢ αἰχμαλωσία εἰς Βαβυλῶνα γίνεται ὑπὸ βασιλέως Ναβουχοδονόσορ τῷ ἑβδόμῳ ἔτει βασιλεύοντος αὐτοῦ Ἀσσυρίων, Αἰγυπτίων δὲ Οὐαφρηοῦς βασιλεύοντος τῷ δευτέρῳ ἔτει, Φιλίππου δὲ Ἀθήνησιν ἄρ-395. χοντος τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς ὀγδόης καὶ τεσσαρακο-Ροι. στῆς ὀλυμπιάδος, καὶ ἔμεινε ἡ αἰχμαλωσία ἐπὶ ἔτη 15 ἑβδομηκοντα καταλήξασα εἰς τὸ δεύτερον ἔτος τῆς Δαρείου τοῦ Ὑσιάσπου τοῦ Περσῶν καὶ Ἀσσυρίων καὶ Αἰγυπτίων γεγενημένον βασιλέως, ἐφ' οὗ ὡς προεῖπον Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας καὶ ὁ ἐκ τῶν δώδεκα ἄγγελος προφητεύουσι, καὶ ἦν ἀρχιερεὺς Ἰησοῦς 200 τοῦ Ἰωσεδέκ. καὶ τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς Δαρείου βασιλείας, ὃν φησὶν Ἡρόδοτος καταλῦσαι τὴν τῶν μάγων ἀρχὴν, ἀποστέλλεται Ζοροβάβελ ὁ τοῦ Σαλαθιῆλ ἐγεῖραι καὶ ἐπικοσμηῖσαι τὸν νεὼν τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις.

§. 128. Συνάγονται οὖν καὶ τῶν Περσῶν οἱ 25 χρόνοι οὕτως· Κῦρος ἔτη τριάκοντα, Καμβύσης δέκα ἐννέα, Δαρεῖος ἕξ καὶ τεσσαράκοντα, Ξέρξης ἕξ καὶ εἴκοσι, Ἀρταξέρξης ἓν καὶ τεσσαράκοντα, Δαρεῖος ὀκτὼ, Ἀρταξέρξης τεσσαράκοντα δύο, Ὄχος ἢ Ἀρσῆς τρία. συνάγεται ἐπὶ τὸ αὐτὸ τῶν Περσικῶν 30 ἔτη διακόσια τριάκοντα πέντε. καθελὼν δὲ τὸν Δαρεῖον τοῦτον Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν κατὰ τὰ προκείμενα ἔτη βασιλεύειν ἀρχεται. ὁμοίως οὖν καὶ τῶν Μακεδονικῶν βασιλέων οἱ χρόνοι οὕτω καταγονται. Ἀλέξανδρος ἔτη δέκα ὀκτὼ, Πτολεμαῖος ὁ Ρ. 35 Λαγοῦ ἔτη τεσσαράκοντα, Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελ-396. φος ἔτη εἴκοσι ἑπτὰ, εἶτα ὁ Εὐεργέτης ἔτη πέντε Ροι.

καὶ εἴκοσι, εἶτα ὁ Φιλοπάτωρ ἔτη ἑπτακαίδεκα, μεθ' ὃν ὁ Ἐπιφανῆς ἔτη τέσσαρα καὶ εἴκοσι, τοῦτον διαδέχεται ὁ Φιλομήτωρ καὶ βασιλεύει ἔτη πέντε καὶ τριάκοντα, μεθ' ὃν ὁ Φύσκων ἔτη ἑννέα καὶ εἴκοσι, εἶτα ὁ Λάθουρος ἔτη ἕξ καὶ τριάκοντα, εἶτα ὁ ἐπικληθεὶς Διόνυσος ἔτη ἑννέα καὶ εἴκοσι.

§. 129. Ἐπὶ πᾶσιν ἡ Κλεοπάτρα ἐβασίλευσεν ἔτη δύο καὶ εἴκοσι, μεθ' ἣν ἡ τῶν Καππαδοκῶν βασιλεία ἡμερῶν ὀκτωκαίδεκα. γίνονται τοίνυν ἐπὶ 10 τὸ αὐτὸ καὶ οἱ τῶν Μακεδόνων βασιλέων χρόνοι ἔτη τριακόσια δώδεκα ἡμέραι ὀκτωκαίδεκα. ἀποδείκνυνται τοίνυν οἱ ἐπὶ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου προφητεύσαντες κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας καὶ ὁ ἐκ τῶν 15 δώδεκα ἄγγελος κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ὀγδόης καὶ τεσσαρακοστῆς Ὀλυμπιάδος προφητεύσαντες πρεσβύτεροι εἶναι Πυθαγόρου τοῦ κατὰ τὴν δευτέραν καὶ ἑξηκοστὴν Ὀλυμπιάδα φερομένου καὶ τοῦ πρεσβυτάτου τῶν παρ' Ἑλλησι σοφῶν Θαλοῦ περὶ τὴν 20 πεντηκοστὴν Ὀλυμπιάδα γενομένου. συνεχρόνισαν δὲ οἱ συγκαταλεγέντες σοφοὶ τῷ Θαλεῖ ὡς φησὶν Ἄνδρων ἐν τῷ τρίποδι. Ἡράκλειτος γὰρ μεταγενέστερος ὢν Πυθαγόρου μέμνηται αὐτοῦ ἐν τῷ συγγράμματι.

25 §. 130. Ὅθεν ἀναμφιλέκτως τῆς τῶν προειρημένων προφητῶν ἡλικίας σὺν καὶ τοῖς ἐπὶ λέγομένοις σοφοῖς προγενεσιτέρα ἂν εἴη ἡ Ὀλυμπιάς ἢ πρώτη, ἢ καὶ ὑστέρα τῶν Ἰλιακῶν δείκνυται ἔτεσι 30 τετρακοσίοις ἐπτά. ῥάδιον τοίνυν συνιδεῖν Σολομῶνα τὸν κατὰ Μενέλαον γενομένον — ὁ δὲ κατὰ τὰ Ἰλιακὰ ἦν — πολλοῖς ἔτεσι πρεσβύτερον τῶν παρ' Ἑλλησι σοφῶν. τούτου δ' αὖ ὁπόσοις ἔτεσι Μωϋσῆς προτερεῖ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἡμῖν δεδήλωται. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Πολύιστωρ ἐπικληθεὶς ἐν τῷ περὶ Ἰου- 35 δαίων συγγράμματι ἀνέγραψεν τινὰς ἐπιστολάς Σολομῶνος μὲν πρὸς τε Οὐάφρη τὸν Αἰγύπτου βασι-

λέα πρὸς τε τὸν Φοινίκης Τυρίων τὰς τε αὐτῶν πρὸς Σολομῶντα, καθ' ἃ δείκνυται ὁ μὲν Οὐάφρης ὀκτῶ μυριάδας ἀνδρῶν Αἰγυπτίων ἀπεσταλκέναι αὐτῷ εἰς οἰκοδομὴν τοῦ νεῶ, ἄτερος δὲ τὰς ἴσας σὺν ἀρχι-
5τέκτονι Τυρίῳ ἐκ μητρὸς Ἰουδαίας ἐκ τῆς φυλῆς Δαβὶδ, ὡς ἐκεῖ γέγραπται, Ὑπέρων τοῦνομα. P.

§. 131. Ναὶ μὴν Ὀνομάκριτος ὁ Ἀθηναῖος, οὗ 397.
τὰ εἰς Ὀρφέα φερόμενα ποιήματα λέγεται εἶναι, Pott.
κατὰ τὴν τῶν Πεισιστρατιδῶν ἀρχὴν περὶ τὴν πεν-
10τηκοστὴν ὀλυμπιάδα εὐρίσκεται, Ὀρφεύς τε ὁ συμ-
πλεύσας Ἡρακλεῖ Μουσαίου μαθητῆς, Ἀμφίων γὰρ
P. δυοὶ προάγει γενεαῖς τῶν Ἰλιακῶν, Δημόδοκος δὲ
144 καὶ Φήμιος μετὰ τὴν Ἰλίου ἄλωσιν, ὁ μὲν γὰρ
Sylb. παρὰ τοῖς Φαίαξιν, ὁ δὲ παρὰ τοῖς μνησιτῆρσι
15κατὰ τὸ κιθαρίζειν εὐδοκίμουν. καὶ τοὺς μὲν ἀνα-
φερομένους εἰς Μουσαῖον χρησμούς Ὀνομακρίτου
εἶναι λέγουσι, τὸν Κράτητα δὲ τὸν Ὀρφέως Ζωπί-
ρον τοῦ Ἡρακλεώτου, τὴν τε εἰς Ἄιδου κατάβασιν
Προδίκου τοῦ Σαμίου. Ἴων δὲ ὁ Χῖος ἐν τοῖς τρι-
20γράμμοις καὶ Πυθαγόραν εἰς Ὀρφέα ἀνενεγκεῖν τινὰ
ἱστορεῖ. Ἐπιγένης δὲ ἐν τοῖς περὶ τῆς εἰς Ὀρφέα
ποιήσεως Κέρκωπος εἶναι λέγει τοῦ Πυθαγορείου τὴν
εἰς Ἄιδου κατάβασιν καὶ τὸν ἱερὸν λόγον, τὸν δὲ
πέπλον καὶ τὰ φυσικὰ Βροντίου. ναὶ μὴν καὶ
25 Τέρπανδρον ἀρχαῖζουσί τινες, Ἑλλάνικος γοῦν τοῦ-
τον ἱστορεῖ κατὰ Μίδα γεγονέναι, Φανείας δὲ πρὸ P.
Τέρπανδρου τιθεὶς Λέσχην τὸν Λέσβιον Ἀρχιλό-398.
χου νεώτερον φέρει τὸν Τέρπανδρον, διημιλλῆσθαι Pott.
δὲ τὸν Λέσχην Ἀρχίνῳ καὶ νενικηκέναι, Ξάνθος
30 δὲ ὁ Λυδὸς περὶ τὴν ὀκτωκαιδεκάτην ὀλυμπιάδα,
ὡς δὲ Διονύσιος περὶ τὴν πεντεκαιδεκάτην Θάσον
ἐκτίσθαι. ὡς εἶναι συμφανὲς τὸν Ἀρχίλοχον μετὰ
τὴν εἰκοστὴν ἤδη γνωρίζεσθαι ὀλυμπιάδα. μέμνηται
γοῦν καὶ τῆς Μαγνητῶν ἀπωλείας προσφάτως γεγενη-
35 μένης. Σιμωνίδης μὲν οὖν κατὰ Ἀρχίλοχον φέρεται,
Καλλῖνος δὲ πρεσβύτερος οὐ μακρῷ, τῶν γὰρ Μαγνη-

τῶν ὁ μὲν Ἀρχίλοχος ἀπολωλότων ὁ δὲ εὐήμεροῦντων μένεται, Εὐμηλος δὲ ὁ Κορίνθιος πρεσβύτερος ὧν ἐπιβεβληκέναι Ἀρχία τῷ Συρακούσας κτίσαντι.

§. 132. Καὶ ταῦτα μὲν προήχθημεν εἰπεῖν, ὅτι μάλιστα ἐν τοῖς πάνυ παλαιοῖς τοὺς τοῦ κύκλου ποιητὰς τιθέασιν. ἤδη δὲ καὶ παρ' Ἑλλησι χρησολόγοι συχνοὶ γεγονέναι φέρονται, ὡς οἱ Βάκιδες — ὁ μὲν Βοιώτιος, ὁ δὲ Ἀρκὰς — πολλὰ πολλοῖς προαγορεύσαντες. τῇ δὲ τοῦ Ἀθηναίου
 10 Ἀμφιλήτου συμβουλῇ καὶ Πεισίστρατος ἐκράτνε τὴν τυραννίδα τὸν καιρὸν τῆς ἐπιθέσεως δηλώσαντος. σιγᾶσθω γὰρ Κομήτης ὁ Κρής, Κινύρας ὁ Κύπριος, Ἀδμητος ὁ Θετταλὸς, Ἀρισταῖος ὁ Κυρηναῖος, Ρ. Ἀμφιάραιος ὁ Ἀθηναῖος, Τιμόξενος ὁ Κερκυραῖος, 399.
 15 Δημαίνετος ὁ Φωκαεὺς, Ἐπιγένης ὁ Θεσπιεὺς, Νι-Ροττι-κίος ὁ Κροῦστιος, Ἀρίστων ὁ Θετταλὸς, Διονύσιος ὁ Καρχηδόσιος, Κλεοφῶν ὁ Κορίνθιος, Ἰππῶ τε ἢ Χείρωνος καὶ Βοιωτῶ καὶ Μαντιῶ καὶ τῶν Σιβυλλῶν τὸ πλῆθος ἢ Σαμία ἢ Κολοφωνία ἢ Κυμαία ἢ Ἐρου-
 20 θραία ἢ Φυτῶ ἢ Ταραξάνδρα ἢ Μακέτις ἢ Θετταλὴ ἢ Θεσπρωτις, Κάλχας τε αὖ καὶ Μόψος οἱ κατὰ τὰ Τρωϊκὰ γέγονασι, πρεσβύτερος δὲ ὁ Μόψος ὡς ἂν συμπλεύσας τοῖς Ἀργοναύταις.

§. 133. Φασὶ δὲ τὴν Μόψου καλομένην μαντικὴν
 25 συντάξαι τὸν Κυρηναῖον Βάττον, Δωρόθεός τε ἐν τῷ πρώτῳ πανδέκτῃ ἀκκρόνος καὶ κοροίνης ἐπακαῦσαι τὸν Μόψον ἱστορεῖ. προγνώσει δὲ καὶ Πυθαγόρας ὁ μέγας προσανεῖχεν αἰεὶ, Ἀβαρίς τε ὁ Ὑπερβόρειος καὶ Ἀρισταῖος ὁ Προκορνήσιος, Ἐπιμενίδης τε ὁ Κρής ὅστις
 30 εἰς Σπάρτην ἀφίκετο καὶ Ζωροάστρης ὁ Μήδος Ἐμπεδοκλῆς τε ὁ Ἀκραγαγῆτινος καὶ Φορμίων ὁ Λάκιον, καὶ μὴν Πολυάρατος ὁ Θάσιος Ἐμπεδοκλῆς τε ὁ Συρακούσιος, ἐπὶ τε τούτοις Σωκράτης ὁ Ἀθηναῖος μάλιστα ἔστι γάρ μοι, φησὶν ἐν τῷ Θεάγει, ἐκ παιδός ἀρ-
 35 ξάμενον θεία μοῖρα παραγινόμενον δαιμόνιον σημεῖον, τοῦτο δὲ ἔστι φωνή, ἢ ὅταν γένηται, ἐπίσχει τοῦτο

ὁ μέλλω πράττειν, προτρέπει δὲ οὐδέποτε. Ἐξήκεστός τε ὁ Φωκέων τύραννος δύο δακτυλίους φορῶν γεγοητευμένους τῷ ψόφῳ τῷ πρὸς ἀλλήλους διησθάνετο τοὺς καιροὺς τῶν πράξεων, ἀπέθανεν δὲ ὁμοῦς δολοφονηθεὶς καίτοι προσημήνακτος τοῦ ψόφου ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Φωκέων πολιτείᾳ.

§. 134. Ἀλλὰ καὶ τῶν παρ' Αἰγυπτίοις ἀνθρώπων ποτὲ, γενομένων δὲ ἀνθρωπίνῃ δόξῃ θεῶν, Ἑρμῆς τε ὁ Θηβαῖος καὶ Ἀσκληπιὸς ὁ Μιμαφίτης, 10 Τειρεσίᾳς τε αὐτὸ καὶ Μαντῶ ἐν Θήβαις ὡς φησὶν Εὐριπίδης, Ἐλενος ἤδη καὶ Λαοκόων καὶ Οἰνῶνη καὶ Βοῆρος ἐν Ἰλίῳ, Κρηῆνος γὰρ εἰς τῶν Ἡρακλειδῶν ἐπιφανῆς φέρεται μάντις, καὶ Ἰαμος ἄλλος ἐν Ἡλίδι ἀφ' οὗ οἱ Ἰαμίδαι, Πολύιδός τε ἐν Ἄργει 15 καὶ ἐν Μεγάρῳ οὗ μέμνηται ἡ τραγωδία. τί μοι Τηλέμον καταλέγειν, ὃς Κωκλώπων μάντις ὢν Πορλυφήμῳ θεσπίζει τὰ κατὰ τὴν Ὀδυσσεῶς πλάνην, 40 ἢ τὸν Ἀθήνησιν Ὀνομάκριτον ἢ τὸν Ἀμφιάρεων^{Pott.} τὸν σὺν τοῖς ἑπτὰ τοῖς ἐπὶ Θήβας στρατεύσασιν μῦθενᾶ τῆς Ἰλίου ἀλώσεως πρεσβύτερον φερόμενον, ἢ Θεοκλύμενον ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἢ Τελμισὸν ἐν Καρίᾳ ἢ Γάλεον ἐν Σικελίᾳ; εἶεν δ' ἂν καὶ ἕτεροι πρὸς τούτοις, Ἰδμων ὁ σὺν τοῖς Ἀργοναύταις, Φημονὴ Δελφίς, Μόψος ὁ Ἀπόλλωνος καὶ Μαντοῦς ἐν Παι- 25 φυλῖᾳ καὶ Κιλικίᾳ καὶ Ἀμφίλοχος Ἀμφιαράου ἐν Κιλικίᾳ, Ἀλκμέων ἐν Ἀχαρνᾶσιν, Ἀνίας ἐν Δήλῳ, Ἀρίστανδρός τε ὁ Τελμισσεὺς ὁ σὺν Ἀλεξάνδρῳ γενόμενος, ἤδη δὲ καὶ Ὀρφέα Φιλόχορος μάντιν ἱστορεῖ γενέσθαι ἐν τῷ πρώτῳ περὶ μαντικῆς.

30 §. 135. Θεόπομπος δὲ καὶ Ἐφορος καὶ Τιμαῖος Ὀρθαγόραν τινὰ μάντιν ἀναγράφουσι, καθάπερ ὁ Σάμιος Πυθουκλῆς ἐν τετάρτῳ Ἰταλικῶν Γαίῳ Ἰούλιον Νέπωτα. ἀλλ' οἱ μὲν κλέπται πάντες καὶ λησταὶ^{*)}, ὡς φησὶν ἡ γραφή, τὰ πλεῖστα ἐκ παρα-

*) Ioann. 10, 18.

τηρήσεως καὶ ἐξ εἰκότων προειρηκότες καθάπερ οἱ
 φυσιογνωμονοῦντες ἰατροί τε καὶ μάντις, οἱ δὲ καὶ
 ὑπὸ δαιμόνων κινηθέντες ἢ ὑδάτων καὶ θυμιαμάτων
 καὶ ἀέρος ποιοῦ ἔκταραχθέντες, παρὰ Ἑβραίοις δὲ
 σοὶ προφηταὶ δυνάμει θεοῦ καὶ ἐπιπνοίᾳ, πρὸ μὲν
 τοῦ νόμου Ἀδὰμ ἐπὶ τε τῆς γυναικὸς ἐπὶ τε τῆς
 ζώων ὀνομασίας προθεσπίσας καὶ Νῶε μετάνοιαν
 Ρ. κηρύξας, Ἀβραάμ τε καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ἀντι-
 145 κρουσ οὐκ ὀλίγα τῶν μελλόντων καὶ ἤδη ἐνεστῶτων
 87b. προφαίνοντες. σὺν δὲ τῷ νόμῳ Μωϋσῆς τε καὶ
 Ἀαρῶν, μεθ' οὓς προφητεύουσιν Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ,
 Σαμουὴλ, Γὰδ, Νάθαν, Ἀχίας, Σαμαίας, Ἰού,
 Ἡλίας, Μιχαίας, Ἀβδιοῦ, Ἐλισσαῖος, Ἀβδαδωναί,
 Ἀμώς, Ἡσαΐας, Ὡσηὲ, Ἰωνᾶς, Ἰωὴλ, Ἱερεμίας,
 15 Σοφωνίας Βουζι, Ἰεζεκιὴλ, Οὐρίας, Ἀμβακοῦμ,
 Ναοῦμ, Δανιὴλ, Μισαὴλ, ὁ τοὺς συλλογισμοὺς,
 Ἀγγαῖος, Ζαχαρίας καὶ ὁ ἐν τοῖς δώδεκα ἄγγελος.

§. 136. Γίνονται δὲ οἱ πάντες προφηταὶ πέντε
 καὶ τριάκοντα. γυναικῶν δὲ — καὶ γὰρ καὶ αὐταὶ
 20 προεφήτευσον — Σάρρα τε καὶ Ρεβέκκα καὶ Μα-
 ριὰμ Δεββώρα τε καὶ Ὀλδά. ἔπειτα περὶ τοὺς αὐ-Ρ.
 τοὺς χρόνους Ἰωάννης προφητεύει μέχρι τοῦ σωτη-401.
 ρίου βαπτίσματος, μετὰ δὲ τὴν γένεσιν τοῦ Χρι-Ρolt.
 στευ Ἄννα καὶ Σιμέων. Ζαχαρίας γὰρ ὁ Ἰωαννοῦ
 25 πατρὸς καὶ πρὸ τοῦ παιδὸς προφητεύειν ἐν τοῖς εὐ-
 αγγελίαις λέγεται. ἄνωθεν οὖν ἀπὸ Μωϋσέως συν-
 ἀγάγωμεν τὴν καθ' Ἑλληνικὰς χρονολογίαν, ἀπὸ τῆς
 Μωϋσέως γενέσεως ἐπὶ τὴν ἐξ Αἰγύπτου τῶν Ἰου-
 δαίων ἔξοδον ἔτη ὀγδοήκοντα, καὶ τὰ μέχρι τῆς τε-
 30 λευτῆς αὐτοῦ ἄλλα τεσσαράκοντα, γίνεται ἡ ἔξοδος
 κατὰ Ἰναχον πρὸ τῆς Σωθιακῆς περιόδου ἐξελθόντος
 ἀπ' Αἰγύπτου Μωϋσέως ἔτισι πρότερον τριακοσίαις
 τεσσαράκοντα εἰ. ἀπὸ δὲ τῆς Μωϋσέως στρατηγίας
 καὶ Ἰνάχου ἐπὶ τὸν Δευκαλίωνος κατακλυσμὸν, τὴν
 35 δευτέραν λέγω ἐπομβρίαν, καὶ ἐπὶ τὸν Φαέθοντος ἐμ-
 πρησμὸν, ἃ δὴ συμβαίνει κατὰ Κρότωνον, γενεαὶ τεσ-

σαράκοντα ἀριθμοῦνται, εἰς μέντοι τὰ ἑκατὸν ἔτη
 τρεῖς ἐγκαταλέγονται γενεαί. ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλυ-
 σμοῦ ἐπὶ τὸν Ἰδης ἐμνηστικὸν καὶ τὴν εὐρεσίαν τοῦ
 σιδήρου καὶ Ἰδαίουσ δακτύλους ἔτη ἑβδομήκοντα
 πέντε, ὡς φησὶν Θράσυλλος. καὶ ἀπὸ Ἰδης ἐμ-
 νηστικὸν ἐπὶ Γανυμήδους ἀρπαγὴν ἔτη ἑξήκοντα
 πέντε.

§. 137. Ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ τὴν Περσέως στρα-
 τείαν ὅτε καὶ Γλαῦκος ἐπὶ Μελικέρτη τὰ Ἰσθμια
 10 ἔθνηκον ἔτη πεντεκαίδεκα. ἀπὸ δὲ Περσέως στρα-
 τείας ἐπὶ Ἰλίου κτίσιν ἔτη τριάκοντα τέσσαρα. ἐν-
 τεῦθεν ἐπὶ τὸν εἰσπλον τῆς Ἀργοῦσ ἔτη ἑξήκοντα
 τέσσαρα. ἐκ τούτου ἐπὶ Θησεία καὶ Μινώταυρον
 ἔτη τριάκοντα δύο, εἶτα ἐπὶ τοὺς ἑπτὰ ἐπὶ Θίβαισ
 15 ἔτη δέκα, ἐπὶ δὲ τὸν Ὀλυμπιάσιν ἀγῶνα ὃν Ἡρα-
 κλῆσ ἔθνηκον ἐπὶ Πέλοπι ἔτη τρία, εἰς τε τὴν Ἀμα-
 ζόνων εἰς Ἀθήνας στρατείαν καὶ τὴν Ἑλένης ὑπὸ
 Θησέως ἀρπαγὴν ἔτη ἑννέα. ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν Ἡρα-
 κλέουσ ἀποθέωσιν ἔτη ἑνδεκά, εἶτα ἐπὶ τὴν Ἑλένης
 20 ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ἀρπαγὴν ἔτη τέσσαρα. ἀπὸ δὲ
 Τροίας ἀλώσεως ἐπὶ τὴν Αἰνείου κάθοδον καὶ κτί-
 σιν Λαουινίου ἔτη δέκα, ἐπὶ τε τὴν Ἀσκανίου ἀρ-
 χὴν ἔτη ὀκτώ, καὶ ἐπὶ τὴν Ἡρακλειδῶν κάθοδον ἔτη
 ἑξήκοντα ἑν, ἐπὶ τε τὴν Ἰφίτου Ὀλυμπιάδα ἔτη τρια-
 25 κόσια τριάκοντα ὀκτώ. 402.

§. 138. Ἐρατοσθένησ δὲ τοὺς χρόνονσ ὡδε Pott.
 ἀναγράφει· ἀπὸ μὲν Τροίας ἀλώσεως ἐπὶ Ἡρακλει-
 δῶν κάθοδον ἔτη ὀγδοήκοντα, ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ τὴν
 Ἰωνίας κτίσιν ἔτη ἑξήκοντα, τὰ δὲ τούτοισ ἑξῆσ ἐπὶ
 30 μὲν τὴν ἐπιτροπίαν τὴν Λυκούργου ἔτη ἑκατὸν πεν-
 τήκοντα ἑννέα, ἐπὶ δὲ προηγούμενον εἰὸσ τῶν πρῶ-
 των Ὀλυμπίων ἔτη ἑκατὸν ὀκτώ. ἀφ' ἧσ Ὀλυμπιά-
 δος ἐπὶ τὴν Ξέρξου διάβασιν ἔτη διακόσια ἑννενή-
 κοντα ἑπτὰ. ἀφ' ἧσ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ Πελοπον-
 35 νησιακοῦ πολέμου ἔτη τεσσαράκοντα ὀκτώ, καὶ ἐπὶ
 τὴν κατάλυσιν καὶ Ἀθηναίων ἤτταν ἔτη εἴκοσι ἑπτὰ,

καὶ ἐπὶ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην ἔτη τριάκοντα τέσσαρα, μεθ' ἣν ἐπὶ τὴν Φιλίππου τελευτὴν ἔτη τριάκοντα πέντε. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρου μεταλλαγὴν ἔτη δώδεκα. πάλιν ἀπὸ τῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος ἔτιοι φασιν ἐπὶ Ῥώμης κτίσιν συνάγεσθαι ἔτη εἴκοσι τέσσαρα. ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνος ἀναίρεσιν ὑπάτοι ἐγένοντο ἐπὶ ἔτη διακόσια τεσσαράκοντα τρία, ἀπὸ δὲ τῆς Βαβυλῶνος ἀλώσεως ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν ἔτη ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ἕξ.

§. 139. Ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν Αὐγούστου νίκην ὅτε Ἀντώνιος ἀπέσφαξεν ἑαυτὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἔτη διακόσια ἑννεήκοντα τέσσαρα, ὑπάτευεν Αὐγούστος τὸ τέταρτον. ἀφ' οὗ χρόνου ἐπὶ τὸν ἀγῶνα ὃν ἔθηκε Δομετιανὸς ἐν Ῥώμῃ ἔτη ἑκατὸν δέκα τέσσαρα, ἀπὸ δὲ τοῦ πρώτου ἀγῶνος ἐπὶ τὴν Κομόδου τελευτὴν ἔτη ἑκατὸν ἑνδεκά. εἰσὶ δὲ αἱ ἀπὸ Κέκροπος μὲν ἐπὶ Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα συνάγουσιν ἔτη χίλια ὀκτακόσια εἴκοσι ὀκτώ, ἀπὸ δὲ Δημοφῶντος χί-Ρ. 20λια διακόσια πενήκοντα, καὶ ἀπὸ Τροίας ἀλώσεως 403. ἐπὶ τὴν Ἡρακλειδῶν κάθοδον ἔτη ἑκατὸν εἴκοσι ἢ Ρott. ἑκατὸν ὀγδοήκοντα. ἀπὸ τούτου ἐπὶ Εὐαίνετον ἄρχοντα ἐφ' οὗ φασιν Ἀλέξανδρον εἰς τὴν Ἀσίαν διαβῆναι ὡς μὲν Φανείας ἔτη ἑπτακόσια δέκα πέντε, 25ὡς δὲ Ἐφορος ἑπτακόσια τριάκοντα πέντε, ὡς δὲ Τίμαιος καὶ Κλείταρχος ὀκτακόσια εἴκοσι, ὡς δὲ Ἐρατοσθένης ἑπτακόσια ἑβδομήκοντα τέσσαρα, ὡς δὲ Δοῦρις ἀπὸ Τροίας ἀλώσεως ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρου εἰς Ἀσίαν διάβασιν ἔτη χίλια, ἐντεῦθεν ἐπὶ Εὐαίνε- 30τον τὸν Ἀθήνησιν ἄρχοντα ἐφ' οὗ θνήσκει Ἀλέξανδρος ἔτη ια'. ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν Γερμανικοῦ Κλαυδίου Καίσαρος ἔτη τριακόσια ἑξήκοντα πέντε, ἀφ' οὗ χρόνου δῆλα γίνεται καὶ τὰ ἐπὶ τὴν Κομόδου τελευτὴν ἔτη ὅσα γε συνάγεται.

§. 140. Μετὰ δὲ τὰ Ἑλληνικὰ καὶ ἀπὸ τῶν 35 κατὰ τοὺς βαρβάρους χρόνων ἀποδοτέον κατὰ τὰ

μέγιστα διαστήματα, ἀπὸ μὲν Ἀδὰμ ἕως τοῦ κατα-
 κλυσμοῦ συνάγεται ἔτη δισχίλια ἑκατὸν τεσσαράκοντα
 Ρ. ὀκτὼ ἡμέραι τέσσαρες, ἀπὸ δὲ Σῆμ ἕως Ἀβραὰμ
 146 ἔτη χίλια διακόσια ν', ἀπὸ δὲ Ἰσαὰκ ἕως τῆς κλη-
 Sylb. ροδοσίας ἔτη ἑξακόσια δέκα ἕξ. ἔπειτα ἀπὸ κριτῶν
 ἕως Σαμουὴλ ἔτη τετρακόσια ἑξήκοντα τρία μῆνες
 ἑπτὰ. καὶ μετὰ τοὺς κριτὰς βασιλειῶν ἔτη πεντα-
 κόσια ἑβδομήκοντα δύο μῆνες ἕξ ἡμέραι δέκα. μεθ'
 οὗς χρόνους Περσικῆς βασιλείας ἔτη διακόσια τριά-
 10κοντα πέντε, ἔπειτα τῆς Μακεδονικῆς ἕως Ἀντωνίου
 ἀναιρέσεως ἔτη τριακόσια δώδεκα, ἡμέραι δέκα ὀκτώ-
 μεθ' ὃν χρόνον ἡ Ῥωμαίων βασιλεία ἕως τῆς Κο-
 μόδου τελετιῆς ἔτη διακόσια εἴκοσι δύο. πάλιν τε
 αὖ ἀπὸ τῆς ἑβδομηκονταετοῦς αἰχμαλωσίας καὶ τῆς
 15τοῦ λαοῦ εἰς πατρίαν γῆν ἀποκαταστάσεως εἰς τὴν
 αἰχμαλωσίαν τὴν ἐπὶ Οὐεσπεσιανοῦ ἔτη συνάγεται
 τετρακόσια δέκα, τελευταῖα δὲ ἀπὸ Οὐεσπεσιανοῦ
 ἕως τῆς Κομόδου τελετιῆς εὐρίσκεται ἔτη ἑκατὸν
 εἴκοσι ἓν μῆνες ἕξ ἡμέραι εἴκοσι τέσσαρες.

20 §. 141. Δημήτριος δὲ φησιν ἐν τῷ περὶ τῶν
 ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ βασιλέων τὴν Ἰούδα φυλὴν καὶ Βε-
 νιαμειν καὶ Λεβὶ μὴ αἰχμαλωτισθῆναι ὑπὸ τοῦ Σε-
 ναχηρείμ, ἀλλ' εἶναι ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ταύτης
 εἰς τὴν ἐσχάτην ἦν ἐποίησατο Ναβουχοδονόσορ ἕξ
 25 Ἰεροσολύμων ἔτη ἑκατὸν εἴκοσι ὀκτὼ μῆνας ἕξ.
 ἀφ' οὗ δὲ αἱ φυλαὶ αἱ δέκα ἐκ Σαμαρείας αἰχμά-
 λωτοι γέγονασιν ἕως Πτολεμαίου τετάρτου ἔτη πεν-
 τακόσια ἑβδομήκοντα τρία μῆνας ἑννέα, ἀφ' οὗ δὲ
 ἕξ Ἰεροσολύμων ἔτη τριακόσια τριάκοντα ὀκτὼ μῆνας Ρ.
 30 τρεῖς. Φίλων δὲ καὶ αὐτὸς ἀνέγραψε τοὺς βασι-404.
 λεῖς τοὺς Ἰουδαίων διαφώνως τῷ Δημητρίῳ. ἔτι Ρου.
 δὲ καὶ Εὐπόλεμος ἐν τῇ ὁμοίᾳ πραγματείᾳ τὰ πάντα
 ἔτη φησιν ἀπὸ Ἀδὰμ ἄχρι τοῦ πέμπτου ἔτους Δη-
 μητρίου βασιλείας Πτολεμαίου τὸ δωδέκατον βασι-
 35 λείοντος Αἰγύπτου συνάγεσθαι ἔτη ερμθ'. ἀφ' οὗ
 δὲ χρόνου ἐξήγαγε Μωϋσῆς τοὺς Ἰουδαίους ἕξ Αἰ-

γύπτου ἐπὶ τὴν προειρημένην προθεσμίαν συνάγεσθαι ἔτη δισχίλια πεντακόσια ὀγδοήκοντα. ἀπὸ δὲ τοῦ χρόνου τούτου ἄχρι τῶν ἐν Ῥώμῃ ὑπάτων Γαίου Δομετιανοῦ Κασσιανοῦ συναθροίζεται ἔτη ἑκατὸν εἰκοσι.

§. 142. "Εφορος δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ιστορικῶν καὶ ἔθνη καὶ γλώσσας πέντε καὶ ἑβδομήκοντα λέγουσιν εἶναι ἐπακούσαντες τῆς φωνῆς Μιούσείως λεγούσης· "ἦσαν δὲ πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ἐξ Ἰακώβ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα αἱ εἰς Αἴγυπτον κατελθοῦσαι" *). φαίνονται δὲ εἶναι καὶ κατὰ τὸν ἀληθῆ λόγον αἱ γενικαὶ διάλεκτοι δύο καὶ ἑβδομήκοντα ὡς αἱ ἡμέτεραι παραδιδόουσι γραφαί, αἱ δὲ ἄλλαι αἱ πολλαὶ ἐπὶ κοινῶν διαλέκτων δύο ἢ τριῶν ἢ καὶ πλειόνων γίνονται. διάλεκτος δὲ ἐστὶ λέξις ἴδιον χαρακτῆρα τόπου ἐμφαίνουσα ἢ λέξις ἴδιον ἢ κοινὸν ἔθνος ἐπιφαίνουσα χαρακτῆρα. φασὶ δὲ οἱ Ἕλληνες διαλέκτους εἶναι τὰς παρὰ σφίσι πέντε, Ἀιθίδα, Ἰάδα, Δωρίδα, Αἰολίδα καὶ πέμπτην τὴν κοινὴν, ἀπεριλήπτους δὲ οὖσας τὰς βυρβάρων φωνὰς μηδὲ διαλέκτους, ἀλλὰ γλώσσας λέγεσθαι.

§. 143. Ὁ Πλάτων δὲ καὶ τοῖς θεοῖς διάλεκτον ἀπονέμει τινά· μάλιστα μὲν ἀπὸ τῶν ὄνειράτων Ρ. τεκμαιρόμενος καὶ τῶν χρησμῶν, ἄλλως δὲ καὶ 405. ἀπὸ τῶν δαιμονίωντων, οἱ τὴν αὐτῶν οὐ φθέγ-Ρου. γονται φωνὴν οὐδὲ διάλεκτον, ἀλλὰ τὴν τῶν ὑπεισίωντων δαιμόνων. οἴεται δὲ καὶ ἀλόγων ζώων διαλέκτους εἶναι, ὧν τὰ ὁμογενῆ ἐπακούειν. ἐλέφαντος γοῦν ἰμπεσόντος εἰς βόρβορον καὶ βοήσαντος παρῶν 30τις ἄλλος καὶ τὸ συμβᾶν θεωρήσας ὑποστρέψας μετ' οὐ πολὺ ἄγει μεθ' ἑαυτοῦ ἀγέλην ἐλεφάντων καὶ σώζει τὸν ἰμπεπτωκότα. φασὶ δὲ καὶ ἐν τῇ Λιβύῃ σκορπίον εἶναι μὴ ἐφικνῆται παίειν τὸν ἄνθρωπον ἀπιόντα μετὰ πλειόνων ἀναστρέφειν, ἐξαρτώ-

*) Genes. 46, 27.

μενον δὲ θάτερον θατέρου ἀλύσειως δίκην, οὕτως δὴ φθάνειν ἐπιχειροῦντα τῇ ἐπιβουλῇ, οὐ δὴ που νεύματι ἀφανεῖ τῶν ἀλόγων ζώων κεχρομένων οὐδὲ μὴν τῷ σχήματι μηνυόντων σφίσι, ἀλλ' οἶμαι τῇ σοικείᾳ διαλέκτῳ. φασὶ δὲ καὶ ἄλλοι τινὲς ὡς εἴ τις ἰχθῦς ἀνασπώμενος τῆς μηρίνθου ἀποσφραγείσης ἀποδράσει οὐκέτ' ἂν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ τοῦ αὐτοῦ εἶδους ἰχθῦς αὐτῆς ἐκείνης εὐρεθῆσεται τῆς ἡμέρας. αἱ δὲ πρῶται καὶ γενικαὶ διάλεκτοι βάρβαροι μὲν, 10 φύσει δὲ τὰ ὀνόματα ἔχουσιν, ἐπεὶ καὶ τὰς εἰχὰς ὁμολογοῦσιν αἱ ἄνθρωποι δυνατωτέρας εἶναι τὰς βαρβάρῳ φωνῇ λεγομένας. καὶ Πλάτων δὲ ἐν Κρατύλῳ τὸ πῦρ ἐρμηνεύσαι βουλόμενος βαρβαρικόν φησιν εἶναι τὸ ὄνομα. μαρτυρεῖ γοῦν τοὺς Φρύγας 15 οὕτω καλοῦντας μικρόν τι παρακλίνοντας.

§. 144. Οὐδὲν δὲ οἶμαι ἐπὶ ταύτοις χεῖρον καὶ τοὺς χρόνους τῶν Ῥωμαϊκῶν βασιλέων παραθέσθαι εἰς ἐπίδειξιν τῆς τοῦ σωτήρος γενέσεως. Αὐγουστος 20 ἔτη τεσσαράκοντα τρία, Τιβέριος ἔτη κβ', Γάιος P. βαρ ἔτος ἐν, Οὐεσπεσιανὸς ἔτη ι', Τίτος ἔτη γ', Pott. Δομιτιανὸς ἔτη ιε', Νέρβας ἔτος α', Τραιανὸς ἔτη ιθ', Ἀδριανὸς ἔτη κα', Ἀντωνῖνος ἔτη κα', ὁμοίως πάλιν Ἀντωνῖνος καὶ Κόμοδος ἔτη λβ'. γίνεται τὰ 25 πάντα ἀπὸ Αὐγούστου ἕως Κομόδου ἔτη σκβ', καὶ τὰ ἀπὸ Ἀδάμ ἕως Κομόδου τελευτῆς ἔτη εψπδ' μῆνες δύο ἡμέραι δώδεκα. τινὲς μέντοι τοὺς χρόνους τῶν Ῥωμαϊκῶν βασιλέων οὕτως ἀναγράφουσι, Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ ἔτη γ' μῆνας δ' ἡμέρας 30 ε', μεθ' ὃν Αὐγουστος ἐβασίλευσεν ἔτη μ ε' μῆνας δ' ἡμέραν μίαν, ἔπειτα Τιβέριος ἔτη κ ε' μῆνας ε' ἡμέρας ιθ', ὃν διαδέχεται Γάιος Καῖσαρ ἔτη τρία μῆνας ι' ἡμέρας ὀκτώ, τοῦτον Κλαύ- P. διος ἔτη ιγ' μῆνας η' ἡμέρας κη', Νέρων ἔτη ιγ' 147 μῆνας ὀκτώ ἡμέρας κη', Γάλβας μῆνας ἐπὶ Syllb. ἡμέρας ε', Ὄθων μῆνας ε' ἡμέραν α', Οὐιτέλ-

λιος μῆνας ἑπτὰ ἡμέραν α', Οὐεσπεσιανὸς ἔτη ια' μῆνας ια' ἡμέρας κβ', Τίτος ἔτη β' μῆνας β', Δομιτιανὸς ἔτη ιε' μῆνας η' ἡμέρας ε', Νέρβας ἔτος α' μῆνας δ' ἡμέρας ι', Τραϊανὸς ἔτη ιθ' μῆνας ζ' ἡμέρας ιε', Ἀδριανὸς ἔτη κ' μῆνας ι' ἡμέρας κη', Ἀντωνῖνος ἔτη κβ' μῆνας τρεῖς ἡμέρας ζ', Μάρκος Ἀυρήλιος Ἀντωνῖνος ἔτη ιθ' ἡμέρας ια', Κόμοδος ἔτη ιβ' μῆνας θ' ἡμέρας ιδ'. ἀπὸ Ἰουλίου τοίνυν Καίσαρος ἕως Κομόδου τελευ-
¹⁰τῆς γίνονται ἔτη σλς' μῆνες ε'. συνάγεται δὲ πάντα τὰ ἀπὸ Ῥωμύλου τοῦ κτίσαντος Ῥώμην ἕως Κομό-
 δου τελευτῆς ἔτη Dvγ' μῆνες ε'.

§. 145. Ἐγεννήθη δὲ ὁ κύριος ἡμῶν τῷ ὀγδόῳ P. καὶ εἰκοσιῷ ἔτει ὅτε πρῶτον ἐκέλευσαν ἀπογραφὰς⁴⁰⁷.
¹⁵γενέσθαι ἐπὶ Αὐγούστου. ὅτι δὲ τοῦτ' ἀληθές ἐστιν Ροῦτ.
 ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τῷ κατὰ Λουκᾶν γέγραπται οὕτως·
 ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ ἐπὶ Τιβερίου Καίσαρος ἐγένετο ῥῆμα κυρίου ἐπὶ Ἰωάννην τὸν Ζαχαρίου υἱόν" *). καὶ πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ· ἦν δὲ Ἰησοῦς
²⁰εορχόμενος ἐπὶ τὸ βάπτισμα ὡς ἐτῶν λ'" **). καὶ ὅτι ἐνιαυτὸν μόνον ἔδει αὐτὸν κηρῦσαι καὶ τοῦτο γέγραπται οὕτως· ἐνιαυτὸν δεκτὸν κυρίου κηρῦ-
 ξαι ἀπέστειλὲν με" ***). τοῦτο καὶ ὁ προφήτης εἶ-
²⁵πεν καὶ τὸ εὐαγγέλιον, πεντεκαιδεκάτῳ οὖν ἔτει Τι-
 βερίου καὶ πέντεκαιδεκάτῳ Αὐγούστου, οὕτω πλη-
 ροῦται τὰ τριάκοντα ἔτη ἕως οὗ ἔπαθεν. ἀφ' οὗ
 δὲ ἔπαθεν ἕως τῆς καταστροφῆς Ἰερουσαλήμ γίνον-
 ται ἔτη μβ' μῆνες γ'. καὶ ἀπὸ τῆς καταστροφῆς
 Ἰερουσαλήμ ἕως Κομόδου τελευτῆς ἔτη ρκη' μῆ-
³⁰νες ι' ἡμέραι γ'. γίνονται οὖν ἀφ' οὗ ὁ κύριος
 ἐγεννήθη ἕως Κομόδου τελευτῆς τὰ πάντα ἔτη ἑκα-
 τὸν ἑννεήκοντα τέσσαρα μὴν εἰς ἡμέραι ιγ'. εἰσι
 δὲ οἱ περιεργότερον τῇ γενέσει τοῦ σωτῆρος ἡμῶν

*) Luc. 2, 1. **) Ibid. 3, 1 sq. ***) Iesai. 61, 1
 sq. Luc. 4, 19.

οὐ μόνον τὸ ἔτος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡμέραν προστι-
θέντες, ἦν φασιν ἔτους κή' Αὐγούστου ἐν πέμπτῃ
Πάχων καὶ εἰκάδι.

§. 146. Οἱ δὲ ἀπὸ Βασιλείδου καὶ τοῦ βαπτί-Ρ.
δοματος αὐτοῦ τὴν ἡμέραν ἐορτάζουσι προδιανυκτε-408.
ρεύοντες ἀναγνώσει. φασὶ δὲ εἶναι τὸ πεντεκαὶ-Pott.
δέκατον ἔτος Τιβερίου Καίσαρος τὴν πεντεκαίδε-
κάτην τοῦ Ἰυβὶ μηνός, τινὲς δὲ αὐτὴν ἐνδεκάτην
τοῦ αὐτοῦ μηνός. τὸ τε πάθος αὐτοῦ ἀκριβολο-
10γούμενοι φέρουσιν οἱ μὲν τινες τῷ ἐκκαίδεκάτῳ ἔτει
Τιβερίου Καίσαρος Φαμενώθ κέ', οἱ δὲ Φαρμουθὶ
κέ'. ἄλλοι δὲ Φαρμουθὶ ιθ' πεπορθέναι τὸν σω-
τῆρα λέγουσιν. καὶ μὴν τινες αὐτῶν φασὶ Φαρ-
μουθὶ γεγενῆσθαι κδ' ἢ κέ'. ἔτι δὲ κάκεινα τῇ
15χρονογραφίᾳ προσαποδοτέον, τὰς ἡμέρας λέγω ὡς
αἰνίττεται Δαυιὴλ ἀπὸ τῆς ἐρημώσεως Ἱερουσαλήμ,
τὰ Οὐεσπεσιανοῦ ἔτη ζ' μηνῶν ζ'. τὰ γὰρ δύο
ἔτη προσλαμβάνεται τοῖς Ὀθωνος καὶ Γάλβα καὶ
Οὐιτελλίου μηνὶ ιζ' ἡμέραις ἡ'. καὶ οὕτω γίνεται
20ἔτη τρία καὶ μῆνες ε', ὃ ἔστι τὸ ἥμισυ τῆς
ἐβδομάδος*), καθὼς εἶρηκε Δαυιὴλ ὁ προφήτης.
εἶρηκεν δὲ β' ἡμέρας γενέσθαι ἀφ' οὗ ἔστι τὸ
βδέλυγμα ὑπὸ Νέρωνος εἰς τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν με-
χρι τῆς καταστροφῆς αὐτῆς. οὕτω γὰρ τὸ ῥητὸν
25τὸ ὑποτεταγμένον δείκνυσιν· «ἕως πότε ἡ ὄρασις
στήσεται ἢ θυσία ἢ ἀρθεῖσα ἢ ἡμαρτία ἐρημωθή-
σεται ἢ δοθεῖσα καὶ ἡ δύναμις καὶ τὸ ἅγιον συμ-
πατηθήσεται· καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἕως ἑσπέρας καὶ πρωῶ
ἡμέραι β'· καὶ ἀρθήσεται τὸ ἅγιον**). αὐταὶ
30οὖν αἱ β' ἡμέραι γίνονται ἔτη ε' μῆνες δ', ὧν
τὸ ἥμισυ κατέσχε Νέρων βασιλεύων, καὶ ἐγένετο
ἥμισυ ἐβδομάδος· τὸ δὲ ἥμισυ Οὐεσπεσιανὸς σὺν Ρ.
Ὀθωνί καὶ Γάλβα καὶ Οὐιτελλίῳ. καὶ διὰ τοῦτο409.
λέγει Δαυιὴλ· «μακάριος ὁ φθάσας εἰς ἡμέρας Pott.

*) Dan. 9, 27. **) Ibid. 8, 13 sq.

ατλέ” *). μέχρι γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ὁ πόλεμος ἦν, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπαύσατο.

§. 147. Δείκνυται δὲ καὶ οὗτος ὁ ἀριθμὸς ἐκ τοῦ ὑποτεταγμένου κεφαλαίου ἔχοντος ὧδε· “καὶ ἀπὸ σκαιροῦ παραλλάξεως τοῦ ἐνδελεχισμοῦ καὶ δοθῆναι βδέλυγμα ἐρημώσεως ἡμέρας χιλίους διακοσίους ἐννεήκοντα, μακάριος ὁ ὑπομένων καὶ φθάσας εἰς ἡμέρας ατλέ.” Φλαύιος δὲ Ἰώσηπος ὁ Ἰουδαῖος ὁ τὰς Ἰουδαϊκὰς συντάξας ἱστορίας καταγαγὼν τοὺς ¹⁰ χρόνους φησὶν ἀπὸ Μωϋσέως ἕως Δαβὶδ ἔτη γίνεσθαι φπέ, ἀπὸ δὲ Δαβὶδ ἕως Οὐεσπεσιανοῦ δευτέρου ἔτους αροθ’, εἶτα ἀπὸ τούτου μέχρι Ἀντωνίνου δεκάτου ἔτους ἔτη οζ’, ὡς εἶναι ἀπὸ Μωϋσέως ἐπὶ τὸ δέκατον ἔτος Ἀντωνίνου πάντα ἔτη ¹⁵ αωλγ’. ἄλλοι δὲ μέχρι τῆς Κομόδου τελευτῆς ἀριθμήσαντες ἀπὸ Ἰνάχου καὶ Μωϋσέως ἔτη ἔφησαν γίνεσθαι βωμβ’, οἱ δὲ βλκα’. ἐν δὲ τῷ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίῳ ἢ ἀπὸ Ἀβραὰμ γενεαλογία μέχρι Μαρίας τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου περαιοῦται· ²⁰ “γίνονται γὰρ”, φησὶν, ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως Δαβὶδ γενεαὶ ιδ’, καὶ ἀπὸ Δαβὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ ιδ’· καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ ὁμοίως ἄλλαι γενεαὶ ιδ’ **), τρία διαστήματα μυστικὰ ἕξ ἑβδομάσι τελειούμενα.

25

Cap. XXII.

§. 148. Καὶ τὰ μὲν περὶ τῶν χρόνων διαφόρως πολλοῖς ἱστορηθέντα καὶ πρὸς ἡμῶν ἐκτεθέντα ὧδε ἐχέτω, ἐρμηνευθῆναι δὲ τὰς γραφὰς τὰς τε τοῦ νόμου καὶ τὰς προφητικὰς ἐκ τῆς τῶν Ἑβραίων δια- ³⁰ λέκτου εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶτταν φασιν ἐπὶ βασιλέως Πτολεμαίου τοῦ Λάγου, ἢ ὡς τινες ἐπὶ τοῦ Ρ. Φιλαδέλφου ἐπικληθέντος τὴν μεγίστην φιλοτιμίαν ⁴¹⁰.

Pott.

*) Dan. 12, 11 sq. **) Matth. 1, 17.

εἰς τοῦτο προσενεγκαμένου Δημητρίου τοῦ Φαλη-
ρέως καὶ τὰ περὶ τὴν ἑρμηνείαν ἀκριβῶς πραγμα-
τευσαμένου· ἔτι γὰρ Μακεδόνων τὴν Ἀσίαν κατε-
χόντων φιλοτιμώμενος ὁ βασιλεὺς τὴν ἐν Ἀλεξαν-
P. δρεία πρὸς αὐτὸν γενομένην βιβλιοθήκην πάσαις
148 κατακοσμηῆσαι γραφαῖς ἠξίωσε καὶ τοὺς Ἱεροσολυ-
Sylb.μίτας τὰς παρ' αὐτοῖς προφητείας εἰς τὴν Ἑλλάδα
διάλεκτον ἑρμηνεῖσαι.

§. 149. Οἱ δὲ ἅτε ἔτι ὑπακούοντες Μακεδόσι
10 τῶν παρὰ σφῖσιν εὐδοκιμωτάτων περὶ τὰς γραφὰς
ἐμπείρους καὶ τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτου εἰδήμονας
ἑβδομήκοντα πρεσβυτέρους ἐκλεξάμενοι ἀπέστειλαν
αὐτῶ μετὰ καὶ τῶν θείων βιβλίων. ἐκάστου δὲ ἐν
μέρει κατ' ἰδίαν ἐκάστην ἑρμηνεύσαντος προφητείας
15 συνέπνευσαν αἱ πᾶσαι ἑρμηνεῖαι συναντιβληθεῖσαι
καὶ τὰς διανοίας καὶ τὰς λέξεις, Θεοῦ γὰρ ἦν βού-
λημα μεμελετημένον εἰς Ἑλληνικὰς ἀκοάς. οὐ δὲ
ξένον ἐπιπνοία Θεοῦ τοῦ τὴν προφητείαν δεδωκότος
καὶ τὴν ἑρμηνείαν οἶονεῖ Ἑλληνικὴν προφητείαν ἐνε-
20 γεῖσθαι, ἐπεὶ καὶ τῇ Ναβουχοδονόσορ αἰχμαλωσία
διαφθαρειῶν τῶν γραφῶν κατὰ τοὺς Ἀρταξέρξου
τοῦ Περσῶν βασιλέως χρόνους ἐπίπνους Ἔσδρας ὁ
Λευίτης ὁ ἱερεὺς γενόμενος πάσας τὰς παλαιὰς αὐ-
θις ἀνανεούμενος προεφίτευσε γραφάς.

25 §. 150. Ἀριστόβουλος δὲ ἐν τῷ πρώτῳ τῶ πρὸς
τὸν Φιλομήτορα κατὰ λέξιν γράφει· κατηκολού-
θηκε δὲ καὶ ὁ Πλάτων τῇ καθ' ἡμᾶς νομοθεσίᾳ, P.
καὶ φανερός ἐστι περιεργασάμενος ἕκαστα τῶν ἐν 411.
αὐτῇ λεγομένων. διειρημένεται δὲ πρὸ Δημητρίου Pott.
30 ὑφ' ἑτέρου πρὸ τῆς Ἀλεξάνδρου καὶ Περσῶν ἐπι-
κρατήσεως τὰ τε κατὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου ἐξαγωγὴν
τῶν Ἑβραίων τῶν ἡμετέρων πολιτῶν καὶ ἡ τῶν γε-
γονότων ἀπάντων αὐτοῖς ἐπιφάνεια καὶ κράτησις τῆς
χώρας καὶ τῆς ὅλης νομοθεσίας ἐπεξήγησις. ὥστε
35 εὐδὴλον εἶναι τὸν προειρημένον φιλόσοφον εἰληφέναι
πολλά — γέγονε γὰρ πολυμαθὴς — καθὼς καὶ Πυ-

θαγόρας πολλὰ τῶν παρ' ἡμῖν μετενέγκας εἰς τὴν ἑαυτοῦ δογματοποιίαν. Νουμήνιος δὲ ὁ Πυθαγόρειος φιλόσοφος ἄντικρως γράφει· τί γάρ ἐστι Πλάτων ἢ Μωϋσῆς ἀτικίζων; οὗτος ὁ Μωϋσῆς θεολόγος καὶ προφήτης, ὡς δέ τινες νόμων ἱερῶν ἐρμηνεὺς ἦν. τὸ γένος αὐτοῦ καὶ τὰς πράξεις καὶ τὸν βίον ἀξιόπιστοι κηρύσσουν αὐταὶ αἱ γραφαί, λεκτέον δὲ ὁμῶς καὶ ἡμῖν ὡς ὅτι μάλιστα.

Cap. XXIII.

10 §. 151. Μωϋσῆς ἄνωθεν τὸ γένος Χαλδαῖος ὢν ἐν Αἰγύπτῳ γεννᾶται τῶν προγόνων αὐτοῦ διὰ πολυχρόνιον λιμὸν ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Αἴγυπτον μεταναστάντων. ἐβδόμη γενεᾷ γεννηθεὶς καὶ τραφεὶς βασιλικῶς περιστάσει κέχρηται τοιαύτη. εἰς πολυαν-
15 θρωπίαν ἐπιδεδωκότων ἐν Αἰγύπτῳ τῶν Ἑβραίων δέσπας ὁ βασιλεὺς τῆς χώρας τὴν ἐκ τοῦ πλήθους ἐπιβουλὴν τῶν γεννωμένων ἐκ τῶν Ἑβραίων κελεύει τὰ μὲν θήλαα τρέφειν αὐτοὺς — ἀσθενὲς γὰρ εἰς
20 πόλεμον γυνή —, διαφθείρειν δὲ τὰ ἄρρενα εὐαλκῆ ὑφορώμενος. εὐπαιρίδην δὲ τὸν παῖδα ὄντα τρεῖς ἐφεξῆς κοῦπτοντες ἔτρεφον μῆνας οἱ γονεῖς Ρ. νικώσης τῆς φυσικῆς εὐνοίας τὴν τυραννικὴν ὠμό-412. τητα, δέσαντες δὲ ὕστερον μὴ συναπόλωνται τῷ Pott. παιδί ἐκ βίβλου τῆς ἐπιχωρίου σκευῆς τι ποιησάμενοι
25 τὸν παῖδα ἐνθήμεροι ἐκτιθέασιν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ ἐλώδους ὄντος, ἐπέτρηει δὲ τὸ ἀποβησόμενον ἄνωθεν ἐσιῶσα τοῦ παιδὸς ἢ ἀδελφῆ.

§. 152. Ἐνταῦθα ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως, συχνῶ χρόνῳ μὴ κῦσκουσα, τέκνον δὲ ἐπιθυμοῦσα,
30 ἐκείνης ἀφικνεῖται τῆς ἡμέρας ἐπὶ τὸν ποταμὸν λουτροῖς καὶ περιρραντηρίοις χρησομένη, ἐπακούσασα δὲ κλαυθμυριζομένου τοῦ παιδὸς κελεῖει προσενεχθῆναι αὐτῇ, καὶ κατοικτεῖρασα ἐζήτει τροφόν. ἐνταῦθα προσδραμοῦσα ἢ ἀδελφῆ τοῦ παιδὸς ἔχειν

ἔφασκεν Ἑβραίαν γυναῖκα μὴ πρὸ πολλοῦ τετοκυῖαν παραστήσειν αὐτῇ τροφὸν, εἰ βούλοιτο· τῆς δὲ συνθεμένης καὶ δεηθείσης παρήνευκε τὴν μητέρα τὴν τοῦ παιδὸς τροφὸν ἔσομένην ὡς τινα ἄλλην οὔσαν ἐπὶ ῥητῶ μισθῶ. εἶτα τίθεται τῷ παιδίῳ ὄνομα ἢ βασιλῆς Μωϋσῆν ἐτύμως διὰ τὸ ἐξ ὕδατος ἀνελῆσθαι αὐτό· τὸ γὰρ ὕδωρ μωϋ ὀνομάζουσιν Αἰγύπτιοι, εἰς ὃ ἐκτέθειται τεθνηξόμενος. καὶ γάρ τοι Μωϋσῆν τὸν ἀποπνεύσαντα τῷ ὕδατι προσ-
10 αγορεύουσι.

§. 153. Δῆλον οὖν ὡς ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ περιτμηθέντι τῷ παιδίῳ οἱ γονεῖς ἔθεντο ὄνομά τι, ἔκαλεῖτο δὲ Ἰωακείμ. ἔσχεν δὲ καὶ τρίτον ὄνομα ἐν οὐρανῶ μετὰ τὴν ἀνάληψιν ὡς φασιν οἱ μύσταιΡ.
15 Μελχι. ἐν δὲ ἡλικίᾳ γενόμενος ἀριθμητικὴν τε καὶ 413. γεωμετρίαν, ῥυθμητικὴν τε καὶ ἀρμονικὴν, ἔτι τε Pott. ἰατρικὴν ἅμα καὶ μουσικὴν παρὰ τοῖς διαπρέπουσιν Αἰγυπτίων ἐδιδάσκετο, καὶ προσέτι τὴν διὰ συμβόλων φιλοσοφίαν ἣν ἐν τοῖς ἱερογλυφικοῖς γράμ-
20 μασι ἐπιδείκνυται, τὴν δὲ ἄλλην ἐγκύκλιον παιδείαν Ἑλληνας ἐδίδασκον ἐν Αἰγύπτῳ, ὡς ἂν βασιλικὸν παιδίον, ἧ φησὶ Φίλων ἐν τῷ Μωϋσέως βίῳ. προσεμάθη δὲ τὰ Αἰγυπτίων γράμματα καὶ τὴν τῶν οὐρανίων ἐπιστήμην παρὰ τε Χαλδαίων παρὰ
25 τε Αἰγυπτίων, ὅθεν ἐν ταῖς πράξεσι „πᾶσαν σοφίαν Αἰγυπτίων πεπαιδεῦσθαι” *) φέρεται. Εὐπόλεμος δὲ ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ βασιλέων τὸν Μωϋσῆ φησὶ πρῶτον σοφὸν γενέσθαι καὶ γραμματικὴν πρῶτον τοῖς Ἰουδαίοις παραδοῦναι, καὶ
30 παρὰ Ἰουδαίων Φοίνικας παραλαβεῖν, Ἑλληνας δὲ παρὰ Φοινίκων. εἰς δὲ τὴν αὐτῶν φύσιν ἄξας ἐπέτεινε τὴν φρόνησιν τὴν συγγενικὴν καὶ προγονικὴν ζηλώσας παιδείαν ἄχρι καὶ τὸν Αἰγύπτιον τὸν τῷ Ἑβραίῳ ἀδίκως ἐπιθέμενον πατάξας ἀποκτεῖναι.

*) Actor. 7, 22.

§. 154. Φασὶ δὲ οἱ μύσται λόγῳ μόνῳ ἀνελεῖν τὸν Αἰγύπτιον ὡσπερ ἀμέλει ὕστερον Πέτρος ἐν Ρ. ταῖς πράξεσι *) φέρεται τοὺς νοσηρισμένους τῆς 149 τιμῆς τοῦ χωρίου καὶ ψευσαμένους λόγῳ ἀποκτείνας. *Sylb.* Ἀρτάπανος γοῦν ἐν τῷ περὶ Ἰουδαίων συγγράμματι ἱστορεῖ κατακλεισθέντα εἰς φυλακὴν Μωϋσέα ὑπὸ Χενεφρέους τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέως ἐπὶ τῷ παραιτεῖσθαι τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύπτου ἀπολυθῆναι νύκτωρ ἀνοιχθέντος τοῦ δεσμοτηρίου κατὰ βούλησιν τοῦ 10 Θεοῦ ἐξελθόντα καὶ εἰς τὰ βασίλεια παρελθόντα, ἐπιστῆναι κοιμωμένῳ τῷ βασιλεῖ καὶ ἐξεγεῖραι αὐτὸν, τὸν δὲ καταπλαγέντα τῷ γεγονότι κελεῦσαι τῷ Μωϋσεῖ τὸ τοῦ πέμψαντος εἰπεῖν ὄνομα Θεοῦ, καὶ τὸν μὲν προσκύψαντα πρὸς τὸ οὖς εἰπεῖν, ἀκούσαντα δὲ τὸν βασιλέα ἄφρωνον πεσεῖν, διακρατηθέντα δὲ ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως πάλιν ἀναβιαῖναι. P.

§. 155. Περὶ δὲ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ Μωϋσέως 414. συνάσεται ἡμῖν καὶ ὁ Ἐζεκὴλος ὁ τῶν Ἰουδαϊκῶν *Pott.* τραγωδιῶν ποιητῆς ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ δράματι 20 Ἐξαγωγή γράφων ὡδε ἐκ προσώπου Μωϋσέως·

ἰδὼν γὰρ ἡμῶν γένναν ἄλις ἠὲξημένην
 δόλον καθ' ἡμῶν πολὺν ἐμηχανήσατο
 βασιλεὺς Φαραὼ, τοὺς μὲν ἐν πλινθεύμασιν
 οἰκοδομίας τε βάρεσιν αἰκίζων βροτοὺς
 25 πόλεσί τε πύργους σφῶν ἔκρητι δυσμόρων.
 ἔπειτα κηρύσσει μὲν Ἑβραίων γένει
 τάρσενικὰ ῥίπτειν ποταμὸν ἐς βαθύρροον.
 ἐνταῦθα μήτηρ ἢ τεκοῦσ' ἔκρυπτε με
 τρεῖς μῆνας ὡς ἔφασκεν, οὐ λαθοῦσα δὲ
 30 ὑπέξέθηκε κόσμον ἀμφιθεῖσά μοι
 παρ' ἄκρα ποταμοῦ λάσιον εἰς ἔλος βαθύ·
 Μαριὰμ δ' ἀδελφὴ μου κατώπτευεν πέλας.
 κάπειτα θυγάτηρ βασιλέως ἄβραις ὁμοῦ
 κατήλθε λυτροῖς χρῶτα φαιδρῦναι νέον.

*) Cf. Actor. 5, 1.

- ἰδοῦσά μ' εὐθὺς καὶ λαβοῦσ' ἀνείλετο.
 ἔγνω δ' Ἐβραῖον ὄντα, καὶ λέγει τάδε
 Μαριὰμ ἀδελφὴ προσδραμοῦσα βασιλίδι·
 θέλεις τροφὸν σοι παιδί τῶδ' εὐρω ταχὺ
 5 ἐκ τῶν Ἐβραίων; ἡ δ' ἐπέσπευσεν κόρη.
 μολοῦσα δ' εἶπεν μητρὶ, καὶ παρῆν ταχὺ
 αὐτῇ γε μήτηρ κάλαβέν μ' εἰς ἀγκάλας.
 εἶπεν δὲ θυγάτηρ βασιλέως· τοῦτον γύναι
 τρέφευε, καὶ γὰρ μισθὸν ἀποδώσω σέθεν.
 10 ὄνομα δὲ Μωσῆν ὠνόμαζε τοῦ χάριν
 ὑγρᾶς ἀνείλε ποταμίας ἀπ' ἡόνος.
 ἐπεὶ δὲ καιρὸς νηπίων παρῆλθέ με,
 ἤγέεν με μήτηρ βασιλίδος πρὸς δώματα
 ἅπαντα μυθεύσασα καὶ λέξασά με,
 15 γένος πατρῶον καὶ θεοῦ δωρήματα.
 ἕως μὲν οὖν τὸν παιδὸς εἶχομεν χρόνον,
 τροφαῖσι βασιλικαῖσι καὶ παιδεύμασιν
 ἅπανθ' ὑπισχνείθ', ὡς ἀπὸ σπλάγχνων ἑῶν·
 ἐπεὶ δὲ πλήρης κόλπος ἡμερῶν παρῆν,
 20 ἐξῆλθον οἰκῶν βασιλικῶν.

§. 156. Ἐπειτα τὴν διαμάχην τοῦ θ' Ἐβραίου
 καὶ τοῦ Αἰγυπτίου διηγησάμενος καὶ τὴν ταφὴν τὴν
 ἐν τῇ ψάμμῳ τοῦ Αἰγυπτίου ἐπὶ τῆς ἐτέρας μάχης
 φησὶν οὕτως·

- 25 τί τύπτεις ἀσθενέστερον σέθεν;
 ὁ δ' εἶπεν· ἡμῖν τίς σ' ἀπέστειλεν κριτὴν
 ἢ πιστάτην ἐνταῦθα; μὴ κτείνεις δέ με
 ὡσπερ τὸν ἐχθρὸς ἄνδρα; καὶ δείσας ἐγὼ
 ἔλεξα· πῶς ἐγένετο συμφανὲς τόδε;
 30 φεύγει δὴ ἐντεῦθεν καὶ ποιμαίνει πρόβατα προδι-
 δασκόμενος εἰς ἡγεμονίαν ποιμενικὴν, προγυμνασία
 γὰρ βασιλείας τῶ μέλλοντι τῆς ἡμερωτάτης τῶν
 ἀνθρώπων ἐπιστατεῖν ἀγέλης ἢ ποιμενικῆ καθάπερ
 καὶ τοῖς πολεμικοῖς τῇ φύσει ἢ θηρευτικῇ. ἄγει δὲ
 35 αὐτὸν ἐντεῦθεν ὁ θεὸς ἐπὶ τὴν τῶν Ἐβραίων στρα-
 τηλίαν.

P.
 415.
 Pott.

§. 157. Ἐπειτα νοουθετοῦνται μὲν Αἰγύπτιοι πολ-
λάκις οἱ πολλάκις ἀσύνετοι, θεαταὶ δὲ Ἑβραῖοι ἐγί-
νοντο ὧν ἕτεροι κακῶν ὑπέμενον ἀκινδύνως ἐκμαν-
θάνοντες τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ. ἐπεὶ δὲ Αἰγύπτιοι
δακῆ μὴ παραδεχόμενοι τὰ τῆς δυνάμεως ἀποτε-
λέσματα δι' ἀφροσύνην οἱ νήπιοι ἀπιστοῦντες, τότε,
ὡς εἴρηται, ῥεχθὲν δέ τε οἱ νήπιοι ἔγνωσαν *), ὕστε-
ρόν τε ἐξιόντες οἱ Ἑβραῖοι πολλὴν λείαν τῶν Αἰ-
γυπτίων ἐκφορήσαντες ἀπήεσαν οὐ διὰ φιλοχορημα-
10τίαν, ὡς οἱ κατήγοροί φασιν — οὐδὲ γὰρ ἀλλοτριῶν
αὐτοῦς ἀνέπειθεν ἐπιθυμεῖν ὁ θεός —, ἀλλὰ πρῶτον
μὲν ὧν παρὰ πάντα τὸν χρόνον ὑπηρέτησαν τοῖς
Αἰγυπτίοις μισθὸν ἀναγκαῖον κομιζόμενοι, ἔπειτα δὲ
καὶ τρόπον τινὰ ἡμύναντο ἀντιλυποῦντες ὡς φιλαρ-
15γύρους Αἰγυπτίους τῇ τῆς λείας ἐκφορῆσει, καθά-
περ ἐκεῖνοι τοὺς Ἑβραίους τῇ καταδουλώσει, εἴτ' οὖν P.
ὡς ἐν πολέμῳ φαίη τις τοῦτο γεγονέναι τὰ τῶν 416.
ἐχθρῶν φέρειν ἡξίουν νόμῳ τῶν κεκρατηκόων ὡς Pott.
κρείττονες ἡττόνων. καὶ τοῦ πολέμου ἡ αἰτία δι-
20καία. ἰκέται διὰ λιμὸν Ἑβραῖοι ἦκον πρὸς Αἰγυ-
πτίους. οἱ δὲ τοὺς ξένους καταδουλωσάμενοι τρό-
πον αἰχμαλώτων ὑπηρετεῖν ἠνάγκασαν σφῖσι μηδὲ
τὸν μισθὸν ἀποδιδόντες. εἴτε ὡς ἐν εἰρήνῃ μισθὸν
ἔλαβον τὴν λείαν παρὰ ἀκόντων τῶν πολὺν χρόνον
25οὐκ ἀποδιδόντων, ἀλλὰ ἀποστεροῦντων.

Cap. XXIV.

§. 158. Ἔστιν οὖν ὁ Μωϋσῆς ἡμῖν προφητικὸς,
νομοθετικὸς, τακτικὸς, στρατηγικὸς, πολιτικὸς, φι-
λόσοφος. ὅπως μὲν οὖν ἦν προφητικὸς μετὰ ταῦτα
30λεχθήσεται, ὀπηνίκα ἂν περὶ προφητείας διαλαμ-
βάνωμεν· τὸ τακτικὸν δὲ μέρος ἂν εἴη τοῦ στρα-
τηγικοῦ, τὸ στρατηγικὸν δὲ τοῦ βασιλικοῦ. πάλιν
τε αὖ τὸ νομοθετικὸν μέρος ἂν εἴη τοῦ βασιλικοῦ,

*) Cf. Hesiod. Ἔργ. v. 216.

καθάπερ καὶ τὸ δικαστικόν. τοῦ δὲ βασιλικοῦ τὸ
 μὲν θεῖον μέρος ἐστίν, οἷον τὸ κατὰ τὸν θεὸν καὶ
 τὸν ἅγιον υἱὸν αὐτοῦ, παρ' ὧν τὰ τε ἀπὸ γῆς ἀγα-
 θὰ καὶ τὰ ἐκτὸς καὶ ἡ τελεία εὐδαιμονία χορηγεῖ-
 ται, αἰτεῖσθε γὰρ, φησὶ, τὰ μεγάλα καὶ τὰ μικρὰ
 P. ἱμῖν προστεθήσεται *). δεῦτερον δὲ ἐστὶν εἶδος βα-
 150 σιλείας μετὰ τὴν ἀκραιφνῶς λογικὴν καὶ θεῖαν διοί-
 Sylb. κησιν τὸ μόνον τῷ θυμοειδεῖ τῆς ψυχῆς εἰς βασι-
 λείαν συγχρώμενον, καθ' ὃ εἶδος Ἡρακλῆς μὲν Ἄρ-
 10 γους, Ἀλέξανδρος δὲ Μακεδόνων ἐβασίλευσε. τρίτον
 δὲ τὸ ἐνὸς ἐφιέμενον τοῦ νικῆσαι μόνον καὶ κατα-
 στρέψασθαι. τὸ δὲ πρὸς κακὸν ἢ ἀγαθὸν τὴν νίκην
 ποιεῖσθαι τῷ τοιούτῳ οὐ πρόσεστιν, ὡς Πέρσαι ἐπὶ
 τὴν Ἑλλάδα στρατεύσαντες συνεχρήσαντο. τοῦ γὰρ
 15 θυμοῦ τὸ μὲν φιλόνηκον μόνον ἐστὶν αὐτοῦ τοῦ κρα-
 τεῖν ἕνεκα τὴν δυναστείαν πεποιημένον, τὸ δὲ φιλόκα-
 λον εἰς καλὴν καταχρωμένης τῆς ψυχῆς τῷ θυμῷ.

§. 159. Τετάρτη δὲ ἡ πασῶν κακίστη, ἡ κατὰ
 τὰς ἐπιθυμίας τάττεται βασιλεία, ὡς ἡ Σαρδανα-
 20 πάλλου καὶ τῶν τὸ τέλος ποιουμένων ταῖς ἐπιθυ-
 μίαις ὡς πλεῖστα χαρίζεσθαι. τοῦ δὲ βασιλικοῦ τοῦ
 τε κατ' ἀρετὴν νικῶντος καὶ τοῦ κατὰ βίαν ὄργανον P.
 τὸ τακτικόν, ἄλλο δὲ κατ' ἄλλην φύσιν τε καὶ ὕλην. 417.
 ἐν μὲν γε ὄπλοις καὶ τοῖς μαχίμοις ζώοις δι' ἐμφύ- Pott.
 25 χων τε καὶ ἀψύχων ψυχῆ τὸ τάττον ἐστὶ καὶ νοῦς,
 ἐν δὲ τοῖς τῆς ψυχῆς πάθεσιν ὧν ἐπικρατοῦμεν τῆ
 ἀρετῆ λογισμὸς ἐστὶ τὸ τακτικὸν ἐπισφραγιζόμενος
 ἐγκράτειαν καὶ σωφροσύνην μεθ' ὁσιότητος καὶ γνῶ-
 σιν ἀγαθὴν μετ' ἀληθείας τὸ τέλος εἰς εὐσέβειαν
 30 ἀναφέρων θεοῦ, οὕτω γὰρ τῆ ἀρετῆ χρωμένοις φρό-
 νησις ἢ τάττουσά ἐστι, τὰ δὲ θεῖα ἢ σοφία, τὰ
 ἀνθρώπεια δὲ ἢ πολιτικὴ, σύμπαντα δὲ ἢ βασιλική.
 βασιλεὺς τοίνυν ἐστὶν ὁ ἄρχων κατὰ νόμους ὁ τὴν
 τοῦ ἄρχου ἐκόντων ἐπιστήμην ἔχων, οἷός ἐστιν ὁ

* Cf. Matth. 6, 33.

κύριος τοὺς εἰς αὐτὸν καὶ δι' αὐτοῦ πιστεύοντας προϊέμενος, πάντα γὰρ παρέδωκεν ὁ Θεὸς, καὶ πάντα ὑπέταξεν Χριστῷ τῷ βασιλεῖ ἡμῶν, „ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψη ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἑξομολογήσῃται ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ πατρὸς” *).

§. 160. Ἰδέαις δὲ ἐνέχεται τὸ στρατήγημα τρισίν, ἀσφαλεῖ, παραβόλῳ καὶ τῷ ἐκ τούτων μικτῷ, 10 συντίθεται δὲ τούτων ἕκαστον ἐκ τριῶν ἢ διὰ λόγου ἢ δι' ἔργων ἢ καὶ δι' ἀμφοτέρων ἅμα τούτων. ταῦτα δὲ ὑπάρξει πάντα ἐπιτελεῖν ἢ πείθοντας ἢ βιαζομένους ἢ ἀδικοῦντας ἐν τῷ ἀμύνασθαι, οἷς ἐμπεριέχεται ἢ τὰ δίκαια ποιοῦντας ἢ ψευδομένους ἢ ἀληθεύοντας, 15 ἢ καὶ τούτων ἅμα τισὶ χρωμένους κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν. ταῦτα δὲ σύμπαντα καὶ τὸ πῶς δεῖ χρῆσθαι τούτων ἕκαστῳ παρὰ Μωϋσέως λαβόντες Ἕλληνες ὠφέληνται. τύπου δὲ ἕνεκεν ἑνὸς ἢ καὶ δευτέρου ἐπιμνησθήσομαι παραδείγματος στρατηγικοῦ. 20 Μωϋσῆς τὸν λαὸν ἔξαγαγὼν ὑποπτέυσας ἐπιδιώξει τοὺς Αἰγυπτίους τὴν ὀλίγην καὶ σύντομον ἀπολιπῶν ὁδὸν ἐπὶ τὴν ἔρημον ἐτρέπετο, καὶ νύκτωρ τὰ πολλὰ τῆ πορεία ἐκέχρητο. ἑτέρα γὰρ ἦν οἰκονομία καθ' ἣν ἐπαιδεύοντο Ἑβραῖοι δι' ἐρημίας πολλῆς καὶ χρό- 25 νου μακροῦ εἰς μόνον τὸ πιστεύειν τὸν Θεὸν εἶναι δι' ὑπομονῆς ἐθιζόμενοι σώφρονος.

§. 161. Τὸ γοῦν στρατήγημα τοῦ Μωϋσέως διδάσκει πρὸ τῶν κινδύνων δεῖν τὰ χρήσιμα συνιδεῖν καὶ οὕτως ἐπιβαλεῖν. ἀμέλει γέγονεν ὅπερ καὶ ὑπώ- 30 πτευσεν, ἐπιδιώξαν γὰρ οἱ Αἰγύπτιοι ἐφ' ἵππων καὶ ὄχημάτων, ἀλλ' ἀπώλοντο θᾶττον ῥαγείσης τῆς θαλάσσης καὶ ἀν' ἵπποις καὶ ἄρμασιν αὐτοὺς κατακλυσάσης ὡς μηδὲ λείψανον αὐτῶν ἀπολειφθῆναι. μετὰ δὲ ταῦτα σιτῆλος πυρὸς ἐπόμενος, ὠδήγει γὰρ

*) Philipp. 2, 10 sq.

ἔμπροσθεν αὐτῶν, ἤγε νύκτωρ τοὺς Ἑβραίους δι' Ῥ. ἀβάτου, ἐν πόνοις καὶ ὁδοιπορίαις εἰς τε ἀνδρείαν⁴¹⁸ εἰς τε καρτερίαν γυμνάζων καὶ συμβιβάζων αὐτούς, ^{Ρομ.} ἵνα καὶ χρηστὰ τὰ τῆς χώρας μετὰ τὴν πείραν τῶν ὑδοκούντων δεινῶν φανῆ εἰς ἣν ἐξ ἀνοδίας παρέπεμ-
πεν αὐτούς.

§. 162. Ναὶ μὴν καὶ τοὺς πολεμίους τοὺς τῆς χώρας προκαθεζομένους τροπωσάμενος ἀπέκτεινεν ἐξ ἐρήμου καὶ τραχείας ὁδοῦ — τοιαύτη γὰρ ἡ ἀρετὴ ¹⁰ τοῦ στρατηγικοῦ — ἐπιθέμενος αὐτοῖς. ἐμπειρίας γὰρ καὶ στρατηγίας ἔργον ἦν τὸ τὴν χώραν τῶν πολεμίων λαβεῖν. τοῦτο συνιδῶν Μιλτιάδης ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς ὁ τῆ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ νικῆσας τοὺς Πέρσας ἐμιμήσατο τόνδε τὸν τρόπον. ¹⁵ ἤγαγε τοὺς Ἀθηναίους νύκτωρ δι' ἀνοδίας βαδίσας καὶ πλανήσας τοὺς τηροῦντας αὐτὸν τῶν βαρβάρων, ὁ γὰρ Ἰππίας ὁ τῶν Ἀθηναίων ἀποστὰς ἐπήγαγε τοὺς βαρβάρους εἰς τὴν Ἀττικὴν· καὶ τοὺς ἐπικαίρους τῶν τόπων προκαταλαβόμενος ἐφύλαττεν διὰ ²⁰ τῆς χώρας ἔχειν τὴν ἐμπειρίαν. ἔργον μὲν οὖν ἦν τὸν Ἰππίαν λαθεῖν, ὅθεν εἰκότως ὁ Μιλτιάδης συγχρησάμενος ἀνοδία τε καὶ νυκτὶ ἐπιθέμενος τοῖς Πέρσαις ὣν Δάτις ἠγεῖτο τὰ κατὰ τὸν ἀγῶνα μετ' ἐκείνων ὣν αὐτὸς ἠγεῖτο κατέρθωσεν.

²⁵ §. 163. Ἀλλὰ καὶ Θρασυβούλω τοὺς ἐκπεσόντας ἀπὸ Φυλῆς καταγαγόντι καὶ βουλομένῳ λαθεῖν στυλὸς ὁδηγὸς γίνεται διὰ τῶν ἀτριβῶν ἰόντι. τῷ Θρασυβούλω νύκτωρ ἀσελήνου καὶ δυσχειμερίου τοῦ καταστήματος γεγονότος πῦρ ἔωρᾶτο προηγούμενον, ³⁰ ὅπερ αὐτοὺς ἀπταιστώσως προπέμψαν κατὰ τὴν Μουνυχίαν ἐξέλιπεν, ἔνθα νῦν ὁ τῆς Φωσφόρου βωμὸς ἐστι. πιστὰ τοίνυν τὰ ἡμέτερα κἂν ἐντεῦθεν γενέσθω τοῖς Ἑλλησιν, ὅτι ἄρα δυνατὸν τῷ παντοκράτορι θεῷ προηγεῖσθαι ποιῆσαι τοῖς Ἑβραίοις νύκτωρ ³⁵ στυλὸν πυρὸς τὸν καὶ καθηγησάμενον αὐτοῖς τῆς ὁδοῦ. λέγεται δὲ καὶ ἐν χρησμῶ τινί·

στιῦλος. Θηβαίοισι Διώνυσσος πολυγηθῆς,
 P. ἐκ τῆς παρ' Ἑβραίοις ἱστορίας. ἀλλὰ καὶ Εὐριπί-
 151 δης ἐν Ἀντιόπῃ φησὶν,

Sylb. ἔνδον δὲ θαλάμοις βουκόλον
 5 κομῶντα κισσῶ στιῦλον Εὐίου θεοῦ.

σημαίνει δὲ ὁ στιῦλος τὸ ἀνεικόνηστον τοῦ θεοῦ, ὁ
 δὲ πεφωτισμένος στιῦλος πρὸς τῷ τὸ ἀνεικόνηστον
 σημαίνειν δηλοῖ τὸ ἔστωσ καὶ μόνιμον τοῦ θεοῦ καὶ
 τὸ ἀτρεπτον αὐτοῦ φῶς καὶ ἀσχημάτιστον.

10 §. 164. Πρὶν γοῦν ἀκριβοῦθῆναι τὰς τῶν ἀγαλ-
 μάτων σχέσεις κίονας ἰστάντες οἱ παλαιοὶ ἔσεβον
 τούτους ὡς ἀφιδρίματα τοῦ θεοῦ. γράφει γοῦν ὁ
 τὴν Φορωνίδα ποιήσας·

Καλλιθόη κλειδοῦχος Ὀλυμπιάδος βασιλείης,

15 Ἴρης Ἀργείης ἢ στέμμασι καὶ θυσάνοισι

πρώτη ἐκόσμησεν περὶ κίονα μακρὸν ἀνάσσης. P.
 ἀλλὰ καὶ ὁ τὴν Εὐρωπαϊαν ποιήσας ἱστορεῖ τὸ ἐν 419.
 Δελφοῖς ἄγαλμα Ἀπόλλωνος κίονα εἶναι διὰ τῶνδε· Poit.

ὄφρα θεῷ δεκάτην ἀκροθίνιά τε κρεμάσαιμεν

20 σταθμῶν ἐκ ζαθέων καὶ κίονος ἕψηλοῖο.

Ἀπόλλων μὲν τοι μυστικῶς κατὰ σιέρησιν τῶν πολλῶν
 νοούμενος ὁ εἷς ἐστὶ θεός. ἀλλ' οὖν τὸ πῦρ ἐκεῖνο τὸ
 ἰοικὸς στιῦλῳ καὶ πῦρ τὸ διὰ βάτου σύμβολόν ἐστι
 φῶτος ἀγίου τοῦ διαβαίνοντος ἐκ γῆς καὶ ἀνατρέ-
 25 γο. τοσ αὐθις εἰς οὐρανὸν διὰ τοῦ ξύλου δι' οὗ καὶ
 τὸ βλέπειν ἡμῖν νοητῶς δεδώρηται.

Cap. XXV.

§. 165. Πλάτων δὲ ὁ φιλόσοφος ἐκ τῶν Μωϋ-
 σείως τὰ περὶ τὴν νομοθεσίαν ὠφεληθεὶς ἐπετίμησε
 30 μὲν τῇ Μίνωσ καὶ Λυκούργου πολιτεία πρὸς ἀν-
 δρείαν μόνην ἀποβλεπομέναις, ἐπήνεσε δὲ ὡς σεμνο-
 τέραν τὴν ἐν τι λέγουσαν καὶ πρὸς δόγμα ἐν νεύου-
 σαν αἰεὶ, καὶ γὰρ ἰσχύϊ καὶ σεμνότητι καὶ φρονή-
 σει πρόπειν ἂν μᾶλλον φιλοσοφεῖν ἡμᾶς λέγει πρὸς
 τὰ ἀξίωμα τοῦ οὐρανοῦ ἀμετανοήτως χρωμένους

γνώμη τῆ αὐτῆ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν. ἄρα οὖν τὰ κατὰ τὸν νόμον ἐρμηνεύει πρὸς ἓνα θεὸν ἀφορᾶν καὶ δικαιοπραγεῖν ἐντελλόμενος. τοῦ δὲ πολιτικοῦ δύο εἶδη λέγει, τὸ μὲν νομικὸν, τὸ δὲ πολιτικὸν ὁμωνύμως δῶνομασμένον, καὶ πολιτικὸν μὲν κυρίως αἰνίττεται τὸν δημιουργὸν ἐν τῷ ὁμωνύμῳ βιβλίῳ, τοὺς τε εἰς αὐτὸν ἀφορῶντας καὶ βιοῦντας ἐνεργῶς καὶ δικαίως σὺν καὶ τῆ θεωρίᾳ καὶ αὐτοὺς πολιτικοὺς ὀνομάζει, τὸ δὲ ἐπ' ἴσης τῷ νομικῷ κεκλημένον πολιτικὸν εἰς τε κο-
 10σμικὴν μεγαλόνοιαν διαιρεῖ εἰς τε ἰδιωτικὴν σύνταξιν ἣν κοσμιότητα καὶ ἁρμονίαν καὶ σωφροσύνην ὠνόμασεν, ὅταν ἄρχοντες μὲν πρέπωσι τοῖς ἀρχομένοις, πειθίγιοι δὲ οἱ ἀρχόμενοι τοῖς ἄρχουσι γίγνωνται, ὅπερ ἡ κατὰ Ρ. Μωϋσέα πραγματεία διὰ σπουδῆς ἔχει γενέσθαι. 420.
 15 §. 166. Ἔτι τὸ μὲν νομικὸν πρὸς γενέσεως^{Ρομ.} εἶναι, τὸ πολιτικὸν δὲ πρὸς φιλίας καὶ ὁμονοίας ὃ Πλάτων ὠφελήθεις τοῖς μὲν νόμοις τὸν φιλόσοφον τὸν ἐν τῆ ἐπινομίᾳ συνέταξεν τὸν τὴν διέξοδον πάσης γενέσεως τῆς διὰ τῶν πλανωμένων εἰδύτα, φι-
 20λόσοφον δὲ ἄλλον τὸν Τιμαῖον ὄντα ἀστρονομικὸν καὶ θεωρητικὸν τῆς ἐκείνων φορᾶς συμπαθείας τε καὶ κοινωνίας τῆς πρὸς ἄλληλα ἐπομένους τῆ πολιτεία συνάπτει. ἔπειτα, τέλος γὰρ οἶμαι τοῦ τε πολιτικοῦ τοῦ τε κατὰ νόμον βιοῦντος ἢ θεωρία,
 25ἀναγκαῖον γοῦν τὸ πολιτεῖεσθαι ὀρθῶς, ἄριστον δὲ τὸ φιλοσοφεῖν. ὃ γὰρ νοῦν ἔχων πάντα τὰ αὐτοῦ εἰς γνώσιν συντείνας βιώσειεν, κατευθύνας μὲν τὸν βίον ἔργοις ἀγαθοῖς, ἀτιμάσας δὲ τὰ ἐναντία τὰ τε πρὸς ἀλήθειαν συλλαμβανόμενα μεθέπων μαθήματα.
 30νόμος δὲ ἐστὶν οὐ τὰ νομιζόμενα — οὐδὲ γὰρ τὰ ὀρώμενα ὄρασις — οὐδὲ δόξα πᾶσα — οὐ γὰρ καὶ ἡ πονηρὰ —, ἀλλὰ νόμος ἐστὶ χρησιτὴ δόξα, χρησιτὴ δὲ ἡ ἀληθὴς, ἀληθὴς δὲ ἡ τὸ ὄν εὐρίσκουσα καὶ τούτου τυγχάνουσα, «ὃ ὢν δὲ ἔξαπέσταλκέν με» *),

*) Exod. 3, 15.

φησὶν ὁ Μωϋσῆς. ἢ τινὲς ἀκολούθως δηλονότι τῆ χρηστῆ δόξῃ λόγον ὀρθὸν τὸν νόμον ἔφασαν, προσ-
τακτικὸν μὲν ὧν ποιητέον, ἀπαγορευτικὸν δὲ ὧν οὐ
ποιητέον.

Cap. XXVI.

§. 167. Ὅθεν ὁ νόμος εἰκότως εἴρηται διὰ Μωϋ-
σέως δεδόσθαι κανὼν τυγχάνων δικαίων τε καὶ ἀδί-
κων. καὶ τοῦτον κυρίως θεσμὸν ἂν εἴποιμεν τὸν
ὑπὸ θεοῦ διὰ Μωϋσέως παραδεδομένον. ἔχει γοῦν
10τὴν ἀγωγὴν εἰς τὸ θεῖον. λέγει δὲ καὶ ὁ Παῦλος· P.
ὁ νόμος τῶν παραβάσεων χάριν ἐτέθη ἄχρις ἂν 421.
ἔλθῃ τὸ σπέρμα ᾧ ἐπήγγελται.” εἶτα οἷονεὶ ἐπεξ-^{Pott.}
ηγούμενος τὴν διάνοιαν ἐπιφέρει· “πρὸ τοῦ δὲ ἐλ-
θεῖν τὴν πίστιν ὑπὸ νόμον ἐφρουροίμεθα συγκε-
15κλεισμένοι φόβῳ, δηλαδὴ ἀπὸ ἁμαρτιῶν, εἰς τὴν
μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθήσεσθαι. ὥστε ὁ νό-
μος παιδαγωγὸς ἡμῶν ἐγένετο εἰς Χριστὸν ἵνα ἐκ
πίστεως δικαιωθῶμεν” *). ὁ νομοθετικὸς δὲ ἐστίν
ὁ τὸ προσῆκον ἐκάστῳ μέρει τῆς ψυχῆς καὶ τοῖς τού-
20των ἔργοις ἀπονέμων, Μωϋσῆς δὲ συνελόντι εἰπεῖν
νόμος ἔμψυχος ἦν τῷ χρηστῷ λόγῳ κυβερνώμενος.

§. 168. Πολιτεία γοῦν διηκόνησεν ἀγαθὴν, ἣ
δὲ ἐστὶ τροφή ἀνθρώπων καλὴ κατὰ κοινωνίαν. αὐ-
τίκα τὴν δικαστικὴν μετεχειρίζετο ἐπιστήμην οὔσαν
25διορθωτικὴν τῶν ἁμαρτανομένων ἕνεκεν τοῦ δικαίου.
σύστοιχος δὲ αὐτῇ ἢ κολαστικὴ τοῦ κατὰ τὰς κολά-
σεις μέτρου ἐπιστημονικὴ τις οὔσα. κόλασις δὲ οὔσα
διόρθωσις ἐστὶ ψυχῆς. ἐστὶ δὲ ὡς ἔπος εἰπεῖν τῷ
Μωϋσεὶ ἢ πᾶσα ἀγωγὴ παιδευτικὴ μὲν, τῶν οἷων
30τε γενέσθαι καλῶν κάγαθῶν ἀνδρῶν· θηρευτικὴ δὲ
τῶν ὁμοίων τούτοις, ἣτις ἂν εἴη στρατηγική· ἢ δὲ
χρηστικὴ τοῖς θηρευθεῖσι λόγῳ κατὰ τρόπον σοφία

*) Galat. 19, 23 sq.

εἴη ἂν νομοθετική· κτᾶσθαι τε γὰρ καὶ χρῆσθαι ταύτης ἴδιον βασιλικωτάτης οὔσης. μόνον γοῦν τὸν Ρ. σοφὸν οἱ φιλόσοφοι βασιλέα, νομοθέτην, στρατηγὸν, 152 δίκαιον, ὅσιον, Θεοφιλῆ κηρύττουσιν. εἰ δὲ ταῦτα Sylb. περὶ τὸν Μωϋσέα εὐροῖμεν, ὡς ἐξ αὐτῶν δείκνυται τῶν γραφῶν, εὖ μάλα πεπεισμένως ἂν ἀγορεύοιμεν σοφὸν τῷ ὄντι τὸν Μωϋσέα.

§. 169. Καθάπερ οὖν τὴν ποιμενικὴν τὸ τῶν προβάτων προνοεῖν φαμέν, οὕτω γὰρ “ὁ ἀγαθὸς 10 ποιμὴν τὴν ψυχὴν τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων” *), οὕτω γε καὶ τὴν νομοθετικὴν τὴν ἀνθρώπων ἀρετὴν κατασκευάζειν ἐροῦμεν τὸ ἀνθρώπινον κατὰ δύναμιν ἀγαθὸν ἀναζωπυροῦσαν, ἐπιστατικὴν οὔσαν καὶ κηδεμονικὴν τῆς ἀνθρώπων ἀγέλης. εἰ δὲ ἡ ποιμὴν ἢ 15 ἀλληγορουμένη πρὸς τοῦ Θεοῦ οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀγέλη τις ἀνθρώπων ἐστίν, ὁ αὐτὸς ἐστὶν ποιμὴν τε καὶ νομοθέτης ἀγαθὸς μιᾶς τῆς ἀγέλης “τῶν αὐτοῦ ἐπαϊόντων προβάτων” **), ὁ εἰς κηδεμῶν, ὁ τὸ ἀπολωλὸς ἐπιζητῶν τε καὶ εὐρίσκων νόμῳ καὶ λόγῳ, εἴ 20 γε ὁ νόμος πνευματικὸς καὶ ἐπὶ τὴν εἰδαιμονίαν ἄγων· ὁ γὰρ πνεύματι ἀγίῳ γενόμενος πνευματικὸς οὔτος. δὲ ὁ τῷ ὄντι νομοθέτης, ὃς οὐ μόνον ἐπαγγέλλεται τὰ ἀγαθὰ τε καὶ καλὰ, ἀλλὰ καὶ ἐπίσταται ***). τούτου καὶ ὁ νόμος τοῦ τὴν ἐπιστήμην 25 ἔχοντος τὸ σωτήριον πρόσταγμα, μᾶλλον δὲ ἐπιστήμης πρόσταγμα ὁ νόμος, “δύναμις γὰρ καὶ σοφία ὁ λόγος” †) τοῦ Θεοῦ. νόμων τε αὖ ἐξηγητὴς οὔτος δι’ οὗ ὁ νόμος ἐδόθη, ὁ πρῶτος ἐξηγητὴς τῶν θείων Ρ. προσταγμάτων, ὁ τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς ἐξηγοῦμε-422. 30νος υἱὸς μονογενής. Pott.

§. 170. Ἐπειτα οἱ μὲν πειθόμενοι τῷ νόμῳ τῷ τε γνῶσιν ἔχειν τινὰ αὐτοῦ οὐτ’ ἀπιστεῖν οὐτ’ ἀγνοεῖν δύνανται τὴν ἀλήθειαν, οἱ δὲ ἀπιστοῦντες ἤκι-

*) Ioann. 10, 11. **) Ibid. v. 16. ***) Cf. Matth. 18, 12. †) 1 Corinth. 1, 24.

στά τε ἐν τοῖς ἔργοις εἶναι βεβουλημένοι, εἴπερ τινὲς ἄλλοι καὶ οὗτοι ἀγνοεῖν ὁμολογοῦνται τὴν ἀλήθειαν. τίς τοίνυν ἢ ἀπιστία τῶν Ἑλλήνων; μή πη βούλεσθε πείθεσθαι τῇ ἀληθείᾳ φασκούσῃ θεόθεν διὰ Μωϋσέως δεδόσθαι τὸν νόμον, ὅποτε γε καὶ αὐτοὶ ἐκ τῶν παρὰ σφῖσι τιμῶσι Μωϋσῆ; τὸν τε Μίνω παρὰ Διὸς δι' ἐννάτου ἔτους λαμβάνειν τοὺς νόμους ἱστοροῦσι φοιτῶντα εἰς τὸ τοῦ Διὸς ἄντρον, τὸν τε αὖ Λυκοῦργον τὰ νομοθετικὰ εἰς Δελφοὺς πρὸς τὸν 10 Ἀπόλλωνα συνεχῆς ἀπιόντα παιδεύεσθαι γράφουσι Πλάτων τε καὶ Ἀριστοτέλης καὶ Ἐφορος, Χαμαιλέων τε ὁ Ἡρακλειώτης ἐν τῷ περὶ μέθης καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Λοκρῶν πολιτείᾳ Ζάλευκον τὸν Λοκρὸν παρὰ τῆς Ἀθηνῶς τοὺς νόμους λαμβάνειν ἀπο- 15 μνημονεύουσιν. οἱ δὲ τὸ ἀξιώπιστον τῆς παρ' Ἑλλήσι νομοθεσίας ὡς οἶόν τε αὐτοῖς ἐπαίροντες εἰς τὸ θεῖον κατ' εἰκόνα τῆς κατὰ τὸν Μωϋσέα προφητείας ἀγνώμονες οἶκ' αὐτόθεν ὁμολογοῦντες τὴν τε ἀλήθειαν καὶ τὸ ἀρχέτυπον τῶν παρὰ σφῖσιν ἱστορουμένων.

§. 171. Μὴ τοίνυν κατατρεχέτω τις τοῦ νόμου διὰ τῆς τιμωρίας ὡς οὐ καλοῦ κάγαθοῦ· οὐ γὰρ ὁ μὲν τὴν τοῦ σώματος νόσον ἀπάγων εὐεργέτης δόξει, 25 ψυχῆς δὲ ἀδικίας ὁ πειρώμενος ἀπαλλάττειν οὐ μᾶλλον ἢ εἴη κηδεμῶν, ὅσῳ περ ψυχὴ σώματος ἐντιμότερον. ἀλλ' ἄρα τῆς μὲν τοῦ σώματος ὑγείας ἕνεκα καὶ τομᾶς καὶ καύσεις καὶ φαρμακοποσίας ὑφιστάμεθα, καὶ ὁ ταῦτα προσάγων σωτὴρ τε καὶ 30 ἰατρὸς καλεῖται, οὐ φθόνῳ τινὶ οὐδὲ δυσμενείᾳ τῇ πρὸς τὸν πάσχοντα, ὡς δ' ἂν ὁ τῆς τέχνης ὑπαγορεύοι λόγος καὶ μέρη τινὰ ἀποτέμνων, ὡς μὴ τὰ ὑγιαίνοντα συνδιαφθείρεσθαι αὐτῷ, καὶ οὐκ ἂν τις πονηρίας αἰτιάσαιτο τοῦ ἰατροῦ τὴν τέχνην, τῆς δὲ ψυχῆς ἕνεκα οἶκ' ὁμοίως ὑποστησόμεθα, εἴαν τις

φεύγειν εἴαν τε ἐκτίνειν ζημίαις εἴαν τε δεσμὰ, εἰ μέλλοι τις μόνον ἐξ ἀδικίας ποτὲ δικαιοσύνην κτῆσθαι; ὁ γὰρ νόμος κηδόμενος τῶν ὑπηκόων πρὸς μὲν τὴν Θεοσέβειαν παιδεύει καὶ ὑπαγορεύει τὰ ποιητέα, εἰργασγαι τε ἕκαστον τῶν ἁμαρτημάτων δίκας ἐπιτιθεὶς τοῖς μετρίοις αὐτῶν, ὅταν δέ τινα οὕτως ἔχοντα κατίδη ὡς ἀνίατον δοκεῖν εἰς ἔσχατον ἀδικίας ἐλαύνοντα, τότε ἤδη τῶν ἄλλων κηδόμενος ὅπως ἂν μὴ διαφθείρωνται πρὸς αὐτοῦ, ὥσπερ μέρος τι τοῦ Π. 10 παντὸς σώματος ἀποτεμῶν οὕτω πρὸς τὸν τοιοῦτον 423. ὑγιέστατα ἀποκτίννυσι. Pot.

§. 172. “Κρινόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ κυρίου”, φησὶν ὁ ἀπόστολος, “παιδευόμεθα ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν” *). προεῖπεν γὰρ ὁ προφήτης 15 “παιδεύων ἐπαίδευσέν με ὁ κύριος, τῷ δὲ θανάτῳ οὐ παρέδωκέν με” **), “ἕνεκα γὰρ τοῦ διδάξαι σε τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ ἐπαίδευσέν σε”, φησὶ, “καὶ ἐπειρασέν σε καὶ ἐλιμαγχόνησέν σε καὶ ἐδίψησέν σε ἐν γῆ ἐρήμῳ, ἵνα γνωσθῇ πάντα τὰ δικαιώματα 20 καὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι σοι σήμερον, καὶ γνώσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὡς εἴ τις παιδεύσει ἄνθρωπος τὸν υἱὸν αὐτοῦ, οὕτω παιδεύσει σε κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν” ***). ὅτι δὲ τὸ ὑπόδειγμα σωφρονίζει αὐτίκα φησὶ, “πυρ- 25 οῦργος ἰδὼν τιμωρούμενον πονηρὸν κραταιῶς αὐτὸς παιδεύεται, ἐπεὶ γενεὰ σοφίας φόβος κυρίου” †).

§. 173. Μέγιστον δὲ καὶ τελεώτατον ἀγαθὸν, ὅταν τινὰ ἐκ τοῦ κακῶς πράττειν εἰς ἀρετὴν τε καὶ εὐπραγίαν μετάγειν δύνηται τις, ὅπερ ὁ νόμος ἐργάζεται. ὥστε καὶ ἕταν ἀνηκέστῳ τινὶ κακῶ περιπέσῃ τις ὑπὸ τε ἀδικίας καὶ πλεονεξίας καταληφθεὶς εὐεργετοῖτ' ἂν ὁ ἀποκτιννύμενος, εὐεργέτης γὰρ ὁ νόμος τοὺς μὲν δικαίους ἐξ ἀδίκων ποιεῖν δυνάμε-

*) 1 Corinth. 11, 32. **) Psalm. 118, 18. ***) Deuter. 3, 2 sq. 5. 11. †) Proverb. 22, 3 sq.

νος, ἦν μόνον ἐπαίειν ἐφελήσωσιν αὐτοῦ, τοὺς δὲ ἀπαλλάττων τῶν παρόντων κακῶν, τοὺς γὰρ σωφρόνως καὶ δικαίως βιοῦν ἐλομένους ἀθανατίζειν ἐπάγεται. τὸ δὲ γινῶναι νόμον διανοίας ἐστὶν ἀγαθῆς. καὶ πάλιν· «ἄνδρες κακοὶ οὐ νοοῦσι νόμον, οἱ δὲ ζητοῦντες τὸν κύριον συνήσουσιν ἐν παντὶ ἀγαθῷ» *). δεῖ δὴ τὴν διοικοῦσαν πρόνοιαν κυρίαν τε P. εἶναι καὶ ἀγαθὴν, ἀμφοῖν γὰρ ἡ δύναμις οἰκονομεῖ 153 σωτηρίαν, ἡ μὲν κολάσει σωφρονίζουσα ὡς κυρία, Sylb. ἡ δὲ δι' εὐποίας χρηστευομένη ὡς εὐεργέτις. ἔστι δὲ μὴ εἶναι ἀπειθείας υἱὸν, ἀλλὰ μεταβαίνειν ἐκ τοῦ σκότους εἰς ζωὴν καὶ παραθέντα τῇ σοφίᾳ τὴν ἀκοὴν νόμιμον εἶναι Θεοῦ, δοῦλον μὲν τὰ πρῶτα, ἔπειτα δὲ πιστὸν γενέσθαι θεράποντα, φοβούμενον 15 κύριον τὸν Θεόν, εἰ δέ τις ἐπαναβαίῃ, τοῖς υἱοῖς ἐγκαταλέγεται· ἐπὶ δὲ «ἀγάπη καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν» **), μακαρίας ἐλπίδος τελειώσει ἀνξήθεντα ἐν ἀγάπῃ ἐκδέχεσθαι τοῦτον ἐγκαταταγέντα τῇ ἐκλεκτῇ υἱοθεσίᾳ τῇ φιλῇ κεκλημένη τοῦ Θεοῦ 20 ἄδοντα ἤδη τὴν εὐχὴν καὶ λέγοντα· «γενέσθω μοι κύριος εἰς Θεόν.»

§. 174. Τοῦ νόμου δὲ τὴν εὐποίαν διὰ τῆς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους περικοπῆς δεδήλωκεν ὁ ἀπόστολος γράφων ὡδέ πως· «ἶδε σὺ Ἰουδαῖος· ἐπονο- P. 25 μάζῃ καὶ ἐπαναπαύῃ νόμῳ καὶ καυχᾶσαι ἐν Θεῷ 424· καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ δοκιμάζεις ποτὶ τὰ διαφέροντα κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου πέποιθάς τε σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει, παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων, ἔχοντα 30 τὴν μὀρφωσιν τῆς γνώσεως καὶ ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ» ***). ταῦτα γὰρ δύνασθαι τὸν νόμον ὁμολογεῖται, κἂν οἱ κατὰ νόμον μὴ πολιτευόμενοι ὡς ἐν νόμῳ ἀλαζονεύωνται βιοῦντες· «μακάριος δὲ ἀνὴρ

*) Proverb. 28, 5. **) 1 Petr. 4, 8. ***) Roman. 2, 17—20.

ὅς εἶδεν σοφίαν καὶ θνητὸς ὅς εἶδεν φρόνησιν, ἔκ
δὲ τοῦ στόματος αὐτῆς", τῆς σοφίας δηλονότι, "δι-
καιοσύνη ἐκπορεύεται, νόμον δὲ καὶ ἔλεον ἐπὶ γλώσ-
σης φορεῖ" *). ἐνὸς γὰρ κυρίου ἐνέργεια ὅς ἐστι
5 "δύναμις καὶ σοφία" **) τοῦ θεοῦ ὃ τε νόμος τό
τε εὐαγγέλιον, καὶ ὃν ἐγέννησε φόβον ὁ νόμος ἐλεή-
μων οὗτος εἰς σωτηρίαν. "ἐλεημοσύνη δὲ καὶ πί-
στεις καὶ ἀλήθεια μὴ ἐκλιπέτωσάν σε, ἀφαισὶ δὲ
αὐτὰς περὶ σῶ τραχήλῳ" ***).

10 §. 175. Ὁμοίως δὲ τῷ Παύλῳ ἢ προφητεία ὄνει-
δίξει τὸν λαὸν ὡς μὴ συνιέντα τὸν νόμον. "σίντριμμα
καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν καὶ ὁδὸν εἰρήνης
οὐκ ἔγνωσαν" ****), "οὐκ ἔστι φόβος θεοῦ ἀπέναντι
τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν" †). "φάσκοντες εἶναι σοφοὶ
15 ἐμωράνθησαν" ††). "οἶδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος
ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆσται. οἱ δὲ θέλοντες εἶναι
νομοδιδάσκαλοι οὐ νοοῦσι", φησὶν ὁ ἀπόστολος, "οὔτε
ἂ λέγουσιν οὔτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται, τὸ δὲ τέλος
τῆς παραγγελίας ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνει-
20 δήσεως ἀγαθῆς καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου" †††).

Cap. XXVIII.

§. 176. Ἡ μὲν οὖν κατὰ Μωϋσεία φιλοσοφία
τετραχῆ τέμνεται εἰς τε τὸ ἱστορικὸν καὶ τὸ κυρίως
λεγόμενον νομοθετικὸν, ἄπερ ἂν εἴη τῆς ἠθικῆς
25πραγματείας ἴδια, τὸ τρίτον δὲ εἰς τὸ ἱερουργικὸν,
ὃ ἐστὶν ἤδη τῆς φυσικῆς θεωρίας, καὶ τέταρτον ἐπὶ
πᾶσι τὸ θεολογικὸν εἶδος ἢ ἐπισημεία, ἣν φησὶν ὁ
Πλάτων τῶν μεγάλων ὄντως εἶναι μυστηρίων, Ἀρι-
στοτελέης δὲ τὸ εἶδος τοῦτο μετὰ τὰ φυσικὰ καλεῖ.
30 καὶ ἢ γε κατὰ Πλάτωνα διαλεκτικὴ ὡς φησὶν ἐν τῷ
πολιτικῷ τῆς τῶν ὄντων ὁηλώσεως εὐρετικὴ τίς ἐστὶν

*) Proverb. 3, 12. 16. **) 1 Corinth. 1, 24. ***) Pro-
verb. 3, 3. ****) Iesai. 59, 7 sq. Roman. 3, 16 sq.
†) Psalm. 36, 1. Roman. 3, 18. ††) Roman. 1, 22.
†††) 1 Timoth. 1, 8. 7. 5.

ἐπιστήμη, κτητὴ δὲ αὕτη τῷ σώφρονι οὐχ ἔνεκα τοῦ λέγειν τι πράττειν τι τῶν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, P. ὥσπερ οἱ νῦν διαλεκτικοὶ περὶ τὰ σοφιστικὰ ἀσχο-425. λούμενοι ποιοῦσιν, ἀλλὰ τῷ θεῷ κεχαρισμένα μὲν Pott. δέγειν δύνασθαι, κεχαρισμένα δὲ πράττειν τὸ πᾶν ἄς δύναμιν.

§. 177. Μικτὴ δὲ φιλοσοφία οὕσα τῇ ἀληθείᾳ ἢ ἀληθῆς διαλεκτικὴ ἐπισκοποῖσα τὰ πράγματα καὶ τὰς δυνάμεις καὶ τὰς ἐξουσίας δοκιμάζουσα ὑπεξ-10 νυβαίνει περὶ τὴν πάντων κρατίστην οὐσίαν, τολμᾷ τε ἐπέκεινα ἐπὶ τὸν τῶν ὄλων θεὸν οὐκ ἐμπειρίαν τῶν θνητῶν, ἀλλ' ἐπιστήμην τῶν θείων καὶ οὐρα- νίων ἐπαγγελλομένη, ἣ συνέπεται καὶ ἡ περὶ τῶν ἀνθρωπείων περὶ τε τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις 15 οἰκεία χρῆσις. εἰκότως ἄρα καὶ ἡ γραφὴ τοιοῦτους τινὰς ἡμᾶς διαλεκτικούς οὕτως ἐθέλουσα γενέσθαι παραινεῖ. „γίνεσθε δὲ δόκιμοι τραπεζῖται” *), τὰ μὲν ἀποδοκιμάζοντες, τὸ δὲ καλὸν κατέχοντες **), αὕτη γὰρ τῷ ὄντι ἡ διαλεκτικὴ φρόνησις ἐστὶ περὶ 20 τὰ νοητὰ διαιρετικὴ ἐκάστου τῶν ὄντων ἀμίκτως τε καὶ εἰλικρινῶς τοῦ ὑποκειμένου δεικτικὴ, ἡ δύναμις περὶ τὰ τῶν πραγμάτων γένη διαιρετικὴ, μέχρι τῶν ἰδικωτάτων καταβαίνουσα, παρεχομένη ἐκάστου τῶν ὄντων καθαρὸν οἶόν ἐστι φαίνεσθαι.

§. 178. Διὸ καὶ μόνη αὕτη ἐπὶ τὴν ἀληθῆ σο- 25 φίαν χειραγωγεῖ, ἥτις ἐστὶ δύναμις θεία, τῶν ὄν- των ὡς ὄντων γνωστικὴ, τὸ τέλειον ἔχουσα, παντὸς πάθους ἀπηλλαγμένη, οὐκ ἄνευ τοῦ σωτῆρος τοῦ καταγαγόντος ἡμῶν τῷ θεῷ λόγῳ τοῦ ὁρατικοῦ τῆς 30 ψυχῆς τὴν ἐπιχυθεῖσαν ἐκ φαύλης ἀναστροφῆς ἄγνοιαν ἀχλυώδη καὶ τὸ βέλτιστον ἀποδεδωκότος, ὅφρ' εὖ γινώσκουμεν ἡμὲν τὸν θεὸν ἠδὲ καὶ ἄνδρα ***).

*) De hoc dicto vid. adnotat. **) Cf. 1 Thessalon. 5, 21. ***) Cf. Homer. II. ε. ν. 128.

αὐτός ἐστιν ὁ τῷ ὄντι δείξας ὅπως τε γνωστόν ἐαυ-
 τούς, οἷτος ὁ τῶν ὅλων τὸν πατέρα ἐκκαλύπτων,
 ᾧ ἂν βούληται, καὶ ὡς οἷόν τε τὴν ἀνθρωπίνην
 φύσιν χωρῆσαι νοεῖν, „οὐδεὶς γὰρ ἔγνω τὸν υἱὸν εἰ
 μὴ ὁ πατήρ, οὐδὲ τὸν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ᾧ
 ἂν ὁ υἱὸς ἀποκαλίψῃ” *).

§. 179. Εἰκότως ἄρα ὁ ἀπόστολος „κατὰ ἀπο-
 κάλυψιν” φησὶν „ἔγνωκέναί το μυστήριον καθὼς
 προέγραψα ἐν ὀλίγῳ πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώσκον-
 10τες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ P.
 Χριστοῦ” **). „πρὸς ὃ δύνασθε” εἶπεν, ἐπεὶ ἦδει 426.
 τινὰς γάλα μόνον εἰληφότας, οὐδέπω δὲ καὶ βρώμα, Ρου.
 αὐτίκα οὐχ ἁπλῶς γάλα. τετραχῶς δὲ ἡμῖν ἐκλη-
 πτέον τοῦ νόμου τὴν βούλησιν, ἢ ὡς σημεῖον ἐμ-
 15φαίνουσαν ἢ ὡς ἐντολὴν κυροῦσαν εἰς πολιτείαν ὀρ-
 θὴν ἢ θεσπίζουσαν ὡς προφητείαν. ἀνδρῶν δὲ εἰ
 P. οἶδ’ ὅτι τὰ τοιαῦτα διακρίνειν τε καὶ λέγειν, οὐ γὰρ
 154 δὴ μία Μύκονος ἢ πᾶσα πρὸς νόησιν γραφή, ἢ
 Sylb. φασὶν οἱ παροιμιαζόμενοι· διαλεκτικώτερον δὲ ὡς
 20 ἐνὶ μάλιστα προσιτέον αὐτῇ τὴν ἀκολουθίαν τῆς
 θείας διδασκαλίας θηρωμένοις.

Cap. XXIX.

§. 180. Ὅθεν παγκάλως ὁ παρὰ τῷ Πλάτωνι
 Αἰγύπτιος ἱερεὺς, Ὡ Σόλων, Σόλων, εἶπεν, Ἑλλη-
 25νες ὑμεῖς αἰεὶ παῖδές ἐστε, οὐδ’ ἠντινοῦν ἐν ταῖς
 ψυχαῖς ἔχοντες δι’ ἀρχαίαν ἀκοὴν παλαιὰν δόξαν,
 γέρον δὲ Ἑλλήνων οὐκ ἔστιν οὐδεὶς. γέροντας οἶμαι
 εἰπὼν τοὺς τὰ πρεσβύτερα τουτέστι τὰ ἡμέτερα εἰ-
 δότας, ὡς ἔμπαλιν νέους τοὺς τὰ νεώτερα καὶ ὑπὸ Ἑλ-
 30λήνων ἐπιτετηθευμένα τὰ χθρῆς καὶ πρῶν γενόμενα
 ὡς παλαιὰ καὶ ἀρχαῖα ἱστοροῦντας. ἐπήγαγεν οὖν
 μάθημα χρόνῳ πολὺν κατὰ βαρβαρικόν τινα τρό-
 πον ἀπλάστῳ καὶ οὐκ εὐκρινεῖ χρωμένων ἡμῶν τῇ

*) Matth. 11, 27. **) Ephes. 3, 3 sq.

μεταφορᾷ. ἀτεχνῶς γοῦν οἱ εὐγνώμονες ὄλω τῷ πλάσματι τῷ τῆς ἑρμηνείας προσίασιν, ἐπὶ δὲ τῶν Ἑλλήνων φησὶ τὴν οἴησιν αὐτῶν βραχὺ τι διαφέρειν μύθων, οὐ γὰρ μύθων παιδικῶν ἑξακουστέον· οὐδὲ μὴν τῶν τοῖς παισὶ γενομένων μύθων· παῖδας δὲ εἶρηκεν αὐτούς γε τοὺς μύθους, ὡς ἂν μικρὸν διορώντων τῶν παρ' Ἑλλήσιν οἴησισόφων, ἀνιπτόμενος τὸ μάθημα τὸ πολὺν τὴν παρὰ βαρβάροις προγενεσιτάτην ἀλήθειαν, ᾧ ῥήματι τέθεικε τὸ παῖς μῦθος, τὸ μυθικὸν τῆς τῶν νεωτέρων ἐπιβολῆς διελέγχων ὡς δίκην παιδῶν μηδὲν πρεσβύτερον ἐχούσης, ἅμφω κοινῶς τοὺς μύθους αὐτῶν καὶ τοὺς λόγους παιδικούς εἶναι παριστάς.

§. 181. Θεῖως τοίνυν ἡ δύναμις ἡ τῷ Ἑρμᾷ κατὰ ἀποκάλυψιν λαλοῦσα τὰ ὄραματὰ φησι καὶ τὰ ἀποκαλύμματα, διὰ τοὺς διψύχους τοὺς διαλογιζομένους ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, εἴ ἄρα ἔστι ταῦτα ἢ οὐκ ἔστιν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐκ τῆς πολυμαθοῦς περιουσίας ἀποδείξει ἰσχυροποιῶσι καὶ βεβαιούσι P. καὶ θεμελιούσι τοὺς ἀποδεικτικούς, ὅσον ἔτι αἰ427. αὐτῶν ὡς νέων φρένες ἠερέθονται *). „λαμπτήρ Pott. ἄρα ἐντολὴ ἀγαθὴ”, κατὰ τὴν γραφὴν, „νόμος δὲ φῶς ὁδοῦ, ὁδοὺς γὰρ βιότιτος ἐλέγχει παιδεία” **).

νόμος ὁ πάντων βασιλεὺς
25 θνατῶν τε καὶ ἀθανάτων,
λέγει Πίνδαρος. ἐγὼ δὲ τὸν θέμενον τὸν νόμον διὰ τούτων ἑξακούω, καὶ τό γε Ἡσιόδειον ἐπὶ τοῦ πάντων λελέχθαι θεοῦ λαμβάνω, εἰ καὶ στοχαστικῶς εἴρηται τῷ ποιητῇ, ἀλλ' οὐ καταληπτικῶς.
30 τόνδε γὰρ ἀνθρώποισι νόμον διέταξε Κρονίων,
ἰχθύσι γὰρ καὶ θηρσί καὶ οἰωνοῖς πετεηνοῖς,
ἔσθμεν ἀλλήλους, ἐπεὶ οὐ δίκη ἐστὶ μετ' αὐτῶν·
ἀνθρώποισι δ' ἔδωκε δίκην, ἢ πᾶλλον ἀρίστη **).

*) Cf. Homer. Iliad. γ. v. 108.

***) Prouerb. 6, 23.

***) Hesiod. ἐργ. v. 274—277.

§. 182. Εἴτ' οὖν τὸν ἅμα τῇ γενέσει φύσει νόμον εἶτε καὶ τὸν αὐθις δοθέντα πλὴν ἐκ Θεοῦ, ὃ τε τῆς φύσεως ὃ τε τῆς μαθήσεως νόμος εἷς, ὡς καὶ Πλάτων ἐν τῷ πολιτικῷ ἓνα τὸν νομοθέτην φησὶν, ἐν δὲ τοῖς νόμοις ἓνα τὸν συνήσοντα τῶν μουσικῶν, διὰ τούτων διδάσκων τὸν λόγον εἶναι ἓνα καὶ τὸν Θεὸν ἓνα. Μωϋσῆς δὲ φαίνεται τὸν κύριον διαθήκην καλῶν· «ἰδοὺ ἐγὼ», λέγων, «ἡ διαθήκη μου μετὰ σοῦ» *). «ἐπεὶ καὶ πρότερον εἶπεν διαθήκην
 10 μὴ ζητεῖν αὐτὴν ἐν γραφῇ. ἔστι γὰρ διαθήκη ἣν ὁ αἷτιος τοῦ παντός Θεὸς τίθεται, Θεὸς δὲ παρὰ τὴν θέσιν εἶρηται καὶ τάξιν τὴν διακόσμησιν. ἐν δὲ τῷ Πέτρου κηρίγματι εὗροισ ἄν νόμον καὶ λόγον τὸν κύριον προσαγορευόμενον. ἀλλ' ὁ μὲν κατὰ τὴν
 15 ἀληθῆ φιλοσοφίαν γνωστικῶν ὑπομνημάτων πρῶτος ἡμῖν στρωματεὺς ἐνταυθοῖ περιγεγράφθω.

Περὶ τῶν κατὰ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν ὑπομνημάτων στρωματεὺς πρῶτος.

*) Genes. 17, 4.

K Λ Η Μ Ε Ν Τ Ο Σ

ΤΟΥ

Α Λ Ε Ξ Α Ν Δ Ρ Ε Ω Σ

ΤΩΝ

ΣΤΡΩΜΑΤΕΩΝ ΛΟΓΩΝ Ὁ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

P.
428.
Pott.

CLEMENTIS ALEXANDRINI
STROMATUM LIBER SECUNDUS.

A r g u m e n t u m.

Cap. I. Praefatio in qua res deinceps a se tractandas proponit (§. 1—3.). C. II. per fidem solam ad dei cognitionem posse perueniri (§. 4—9.). C. III. contra haereticos disputat qui fidem ex naturae necessitate prouenire statuunt (§. 10. 11.). C. IV. denno de vtilitate credendi, fidemque esse omnis scientiae fundamentum (§. 12—19.). C. V. Graecos ex sacris scriptoribus plurima hausisse multis exemplis probat (§. 20—24.). C. VI. de fidei praestantia et vtilitate (§. 25—31.). C. VII. timoris vsum ostendit eumque a vituperantium obiectionibus vindicat (§. 32—35.). C. VIII. Basilidae et Valentini deliria de timore vt rerum caussa refutat (§. 36—40.). C. IX. virtutes Christianas esse inter se connexas (§. 41—45.). C. X. quid sibi vindicet philosophus Christianus (§. 46. 47.). C. XI. cognitionem illam quae per fidem traditur esse omnium certissimam (§. 48—52.). C. XII. de fide duplici (§. 53—55.). C. XIII. de prima et secunda poenitentia (§. 56—59.). C. XIV. quot modis fiat inuoluntarium (§. 60. 61.). C. XV. de diuersis voluntari et peccatorum exinde sequentiam generibus (§. 62—71.). C. XVI. quo modo loci sacrae scripturae exponendi sint qui affectus humanos deo tribuunt (§. 72—75.). C. XVII. de variis co-

Clement. Alex. vol. II.

L

gnitionis generibus (§. 76. 77.). C. XVIII. legem Moysaicam omnis doctrinae moralis esse fontem atque inde Graecos ἠθικὰ sua hausisse (§. 78—96.). C. XIX. de vero gnostico qui sit dei imitator praecipue in beneficentia (§. 97—102.). C. XX. eundem tolerantiam et abstinentiam exercere (§. 103—126.). C. XXI. recenset varias philosophorum de summo bono sententias (§. 127—130.). C. XXII. Plato summum bonum in assimilatione cum deo ait consistere, quocum concordant sacri scriptores (§. 131—136.). C. XXIII. de matrimonio commodis et praeceptis in eius usu observandis, quae plenius tractat libro sequenti (§. 137—146.).

Cap. I.

§. 1. Ἐξῆς δ' ἂν εἶη διαλαβεῖν, ἐπεὶ κλέπτας τῆς βαρβάρου φιλοσοφίας Ἑλληνας εἶναι προσεῖπεν ἢ γραφῆ, ὅπως τοῦτο δι' ὀλίγων δειχθήσεται. οὐ γὰρ μόνον τὰ παράδοξα τῶν παρ' ἡμῖν ἱστορουμένων ἀπομιμουμένους ἀναγράφειν αὐτοὺς παραστή-Ρ. σομεν, πρὸς δὲ τὰ κυριώτατα τῶν δογμάτων⁴²⁹ σκευωρουμένους καὶ παραχαράσσοντας προγενεστέ-Ροι-ρων οὐσῶν τῶν παρ' ἡμῖν γραφῶν ὡς ἀπεδείξαμεν ¹⁰διελέγξομεν, ἐν τε τοῖς περὶ πίστεως περὶ τε σοφίας γνώσεώς τε καὶ ἐπιστήμης, ἐλπίδος τε καὶ ἀγάπης, περὶ τε μετανοίας καὶ ἐγκρατείας καὶ δὴ καὶ φόβου Θεοῦ, σμῆνος ἀτεχνῶς τῶν ἀληθείας ἀρετῶν, ὅσα τε ἀπαιτήσῃ ἢ κατὰ τὸν τόπον τὸν προκείμενον ¹⁵ὑποσημείωσις περιληφθήσεται καὶ ὡς τὰ μάλιστα τὸ ἐπικεκρυμμένον τῆς βαρβάρου φιλοσοφίας, τὸ συμβολικὸν τοῦτο καὶ αἰνιγματῶδες εἶδος, ἐζήλωσαν οἱ πραγματικῶς τὰ τῶν ἀρχαίων φιλοσοφήσαντες χρησιμώτατον, μᾶλλον δὲ ἀναγκαιότατον τῇ γνώσει τῆς ²⁰ἀληθείας ὑπάρχον.

§. 2. Ἐπὶ τούτοις ἀκόλουθον οἶμαι ὑπὲρ ὧν κατατρέχουσιν ἡμῶν Ἑλληνες ἀπολογήσασθαι ὀλίγαις συγχρωμένοις γραφαῖς, εἴ πως ἡρέμα καὶ ὁ Ἰουδαῖος ἐπαῖων ἐπιστρέψαι δυνηθεῖη ἐξ ὧν ἐπίστευσεν, εἰς

ὄν οὐκ ἐπίστευσεν. διαδέξεται δὲ εἰκότως τοὺς γεν-
 ναίους τῶν φιλοσόφων ἔλεγχος ἀγαπητικὸς τοῦ βίου
 τε αὐτῶν καὶ τῆς εὐρέσεως τῶν καινῶν δογμάτων
 Ρ. οὐκ ἀμυνομένων ἡμῶν τοὺς κατηγοροῦς, πολλοῦ γε
 155 καὶ δεῖ, τοὺς εὐλογεῖν μεμαθηκότας τοὺς καταρω-
 871b-μένους, κἂν βλασφήμους κενῶς καταφέρωσιν ἡμῶν
 λόγους, ἀλλ' εἰς ἐπιστροφὴν τὴν ἐκείνων αὐτῶν,
 εἴ πως ἐπαισχυνθεῖεν οἱ πάνσοφοι δι' ἐλέγχου βαρβά-
 ρου σωφρονισθέντες, ὡς διδεῖν ὄψε γοῦν δυνηθῆναι,
 10 ὅποια ἄρα εἴη τὰ μαθήματα, ἐφ' ἃ στέλλονται τὰς
 ἀποδημίας τὰς διαποντίους. ὧν μὲν γὰρ δὴ κλέ-
 πται καὶ δὴ καὶ ταῦτα ἀποδεικτέα περιαιρεθείσης
 αὐτοῖς τῆς φιλαυτίας, ἃ δὲ αὐτοὶ διζησάμενοι ἑαυ-
 τοὺς ἐξευρηκέναι φρονάττονται τούτων ὁ ἔλεγχος,
 15 κατεπακολούθημα δὲ καὶ περὶ τῆς ἐγκυκλίου καλου-
 μένης παιδείας εἰς ὅσα ἄχρηστος, περὶ τε ἀστρολο-
 γικῆς καὶ μαθηματικῆς καὶ μαγικῆς γοητείας τε ἐπι-
 δραμητέον. ἀχοῦσι γὰρ δὴ καὶ ἐπὶ ταῖσδε οἱ Παν-
 Ἕλληνες ὡς μεγίσταις ἐπιστήμαις. «ὅς δ' ἐλέγχει
 20 μετὰ παρησίας εἰρηνοποιεῖ» *).

§. 3. Ἐφαμεν δὲ πολλάκις ἤδη μήτε μεμελετη-
 κέναι μήτε μὴν ἐπιτηδεύειν ἑλληνίζειν, ἱκανὸν γὰρ
 δὴ τοῦτο ἀποδημαγωγεῖν τῆς ἀληθείας τοὺς πολ-
 λούς. τὸ δὲ τῷ ὄντι φιλοσόφημα οὐκ εἰς τὴν γλῶσ-
 25 σαν, ἀλλ' εἰς τὴν γνώμην ὀνήσει τοὺς ἐπαίοντας.
 δεῖ δ' οἶμαι τὸν ἀληθείας κηδόμενον οὐκ ἐξ ἐπι-Ρ.
 βουλῆς καὶ φροντίδος τὴν φράσιν συνθεῖναι, πει-430.
 ρᾶσθαι δὲ ὀνομάζειν μόνον ὡς δύναται ὁ βούλεται, Pott.
 τοὺς γὰρ τῶν λέξεων ἐχομένους καὶ περὶ ταύτας
 30 ἀσχολουμένους διαδιδράσκει τὰ πράγματα. γεωργοῦ
 μὲν οὖν ἴδιον τὸ ἐν ἀκάνθαις φυόμενον ῥόδον ἀβλα-
 βῶς λαβεῖν, καὶ τεχνίτου τὸν ἐν ὄστρείῳ σαρκὶ κα-
 τορρωγμένον μαργαρίτην ἐξευρεῖν. φασὶ δὲ καὶ τὰς
 ὄρνιθας ἡδίστην ἔχειν τὴν σαρκὸς ποιότητα ὅτε οὐκ

*) Prouerb. 10, 11.

ἀφθόνου τροφῆς παρατεθείσης αὐταῖς αἱ δὲ σκα-
λεύουσαι τοῖς ποσὶν ἐκλέγονται μετὰ πόνου τὰς τρο-
φάς. εἴ τις οὖν τοῦ ὁμοίου θεωρητικὸς ἐν πολλοῖς
τοῖς πιθανοῖς τε καὶ Ἑλληνικοῖς τὸ ἀληθὲς διαλε-
5 ληθέναι ποθεῖ καθάπερ ὑπὸ τοῖς μορμολυκείοις τὸ
πρόσωπον τὸ ἀληθινὸν πολυπραγμονήσας, θηράσε-
ται. φησὶ γὰρ ἐν τῷ δράματι τῷ Ἑρμῆ ἢ δύναμις
ἢ φανεῖσα· ὃ ἐὰν ἐνδέχεται σοὶ ἀποκαλυφθῆναι,
ἀποκαλυφθήσεται.

10

Cap. II.

§. 4. Ἐπὶ δὲ σῆ σοφία μὴ ἐπαίρου", αἱ πα-
ροιμίαι λέγουσιν, ἐν πάσαις δὲ ὁδοῖς γνώριζε αὐ-
τήν, ἵνα ὀρθοτομῇ τὰς ὁδοὺς σου, ὃ δὲ ποῦς σου
οὐ μὴ προσκόπη" *). βούλεται μὲν γὰρ διὰ τού-
15 των δεῖξαι ἀκόλουθα δεῖν γενέσθαι τῷ λόγῳ τὰ ἔργα,
ἣδη δὲ ἐμφαίνειν χρῆναι τὸ ἐξ ἀπάσης παιδείας χρή-
σιμον ἐκλεγομένους ἡμᾶς ἔχειν. αἱ δὲ ὁδοὶ σοφίας
ποικίλαι ὀρθοτομεῖν ἐπὶ τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας,
ὁδὸς δὲ ἡ πίστις· ὃ δὲ ποῦς σου μὴ προσκοπτέ-
20 τω", λέγει περὶ τινῶν ἐναντιοῦσθαι δοκούντων τῇ
μῖᾳ καὶ θεῖα τῇ προνοητικῇ διοικήσει. ὄθεν ἐπά-
γει· "μὴ ἴσθι φρόνιμος παρὰ σεαυτῷ", κατὰ τοὺς
ἀθέους λογισμοὺς τοὺς ἀντιστασιώδεις τῇ οἰκονομίᾳ
τοῦ θεοῦ, "φοβοῦ δὲ τὸν" μόνον δυνατὸν "θεόν",
25 ὃ ἐπεταὶ μηδὲν ἀντικεῖσθαι τῷ θεῷ. ἄλλως τε καὶ
ἡ ἐπαγωγή διδάσκει σαφῶς, ὅτι "ὁ θεῖος φόβος ἐκ-
κλισίς ἐστι κακοῦ." φησὶ γάρ· "καὶ ἐκκλινον ἀπὸ
παντὸς κακοῦ"· αὕτη παιδεία σοφίας· ὃν γὰρ
ἀγαπᾷ κύριος παιδεύει", ἀλγεῖν μὲν ποιῶν εἰς σύνε-
30 σιν, ἀποκαθιστὰς δὲ εἰς εἰρήνην καὶ ἀφθαρσίαν.

§. 5. Ἡ μὲν οὖν βάρβαρος φιλοσοφία ἦν με-
θέπομεν ἡμεῖς τελεία τῷ ὄντι καὶ ἀληθής. φησὶ

*) Prouerb. 3, 5—7. 12. 13.

γούν ἐν τῇ σοφίᾳ· αὐτὸς γάρ μοι δέδωκεν τῶν ὄντων γνώσιν ἀψευδῆ εἰδέναι σύστασιν κόσμου” *) καὶ τὰ ἐξῆς ἕως “καὶ δυνάμεις ῥιζῶν.” ἐν τούτοις ἅπανσι τὴν φυσικὴν ἐμπεριείληφε θεωρίαν τὴν κατὰ τὸν αἰσθητὸν κόσμον ἁπάντων τῶν γεγονότων. ἐξῆς δὲ καὶ περὶ τῶν νοητῶν αἰνίττεται δι’ ὧν ἐπάγει· “ὅσα τέ ἐστι κρυπτὰ καὶ ἐμφανῆ ἔγνω, ἡ γὰρ πάντων τεχνίτις ἐδίδαξέ με σοφία.” ἔχεις ἐν βραχεῖ τὸ Ρ. ἐπάγγελμα τῆς καθ’ ἡμᾶς φιλοσοφίας. ἀνάγει δὲ 431. 10 ἡ τούτων μάθησις μετὰ ὀρθῆς πολιτείας ἀσκηθεῖσα Ρου. διὰ τῆς πάντων τεχνίτιδος σοφίας ἐπὶ τὸν ἡγεμόνα τοῦ παντὸς δυσάλωτόν τι χρῆμα καὶ δυσθήρατον ἐξαναχωροῦν αἰεὶ καὶ πόρρω ἀφιστάμενον τοῦ διώκοντος. ὁ δὲ αὐτὸς μακρὰν ὡν ἐγγυτάτω βέβηκεν 15 θαῦμα ἄρρητον· “θεὸς ἐγγύζων ἐγὼ” **), φησὶ κύριος· πόρρω μὲν κατ’ οὐσίαν· πῶς γὰρ ἂν συγγίσει ποτὲ τὸ γεννητὸν ἀγεννήτω; ἐγγυτάτω δὲ δυνάμει, ἡ τὰ πάντα ἐγκεκόλπιστα. “εἰ ποιήσει τις κρύφα” φησὶ “τι καὶ οὐκ ἐπόψομαι αὐτόν;” καὶ 20 δὴ πάρεστιν αἰεὶ τῇ τε ἐποπτικῇ τῇ τε εὐεργετικῇ τῇ τε παιδευτικῇ ἀποτομένη ἡμῶν δυνάμει δύναμις τοῦ θεοῦ.

§. 6. “Ὄθεν ὁ Μωϋσῆς οὐποτε ἀνθρωπίνῃ σοφίᾳ γνωσθήσεσθαι τὸν θεὸν πεπεισμένος, “ἐμφάνισόν μοι σεαυτὸν” ***), φησὶ καὶ εἰς τὸν γνώφον οὗ ἦν ἡ φωνὴ τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν βιάζεται, τουτέστιν εἰς τὰς ἀδύτους καὶ ἀειδεῖς περὶ τοῦ ὄντος ἐννοίας, οὐ γὰρ ἐν γνώφῳ ἢ τόπῳ ὁ θεὸς, ἀλλ’ ὑπεράνω καὶ τόπου καὶ χρόνου καὶ τῆς τῶν γεγονότων 30 ἰδιότητος. διὸ οὐδ’ ἐν μέρει καταγίνεται ποτὲ οὔτε περιέχων οὔτε περιεχόμενος ἢ κατὰ ὄρισμόν τινα ἢ κατὰ ἀποτομήν. “ποῖον γὰρ οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι; λέγει κύριος” †), ἀλλ’ οὐδὲ ἑαυτῷ ὠκοδόμησεν

*) Sapient. 7, 17. 20—22. **) Ierem. 23, 23 sq.
 ***) Exod. 33, 13. †) Iesai. 66, 1.

ἀχώρητος ὢν, κὰν ὁ οὐρανὸς θρόνος” αὐτοῦ λέγεται οὐδ’ οὕτω περιέχεται, ἐπαναπαύεται δὲ τερπόμενος τῇ δημιουργίᾳ. δῆλον οὖν ἡμῖν ἐστὶ κεκρύφθαι τὴν ἀλήθειαν, εἰ καὶ ἐξ ἑνὸς παραδείγματός ἤδη δέδεικται, μικρὸν δ’ ὑστερον καὶ διὰ πλειόνων παραστήσομεν.

§. 7. Πῶς δ’ οὐχὶ ἀποδοχῆς ἄξιοι οἱ τε μαθεῖν P. ἐθέλοντες οἱ τε δυνάμενοι κατὰ τὸν Σολομῶντα⁴³². γνῶναι σοφίαν καὶ παιδείαν νοῆσαι τε λόγους^{P¹¹¹}. P. φρονήσεως δέξασθαι τε στροφὰς λόγων νοῆσαι τε 156 δικαιοσύνην ἀληθῆ*)· ὡς οὕσης καὶ ἐτέρας τῆς Sylb. μὴ κατὰ τὴν ἀλήθειαν διδασκομένης πρὸς τῶν νόμων τῶν Ἑλληνικῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν φιλοσόφων, “καὶ κρίματα”, φησὶν, “εὐθῦναι”, οὐ τὰ 15δικαστικά, ἀλλὰ τὸ κριτήριον τὸ ἐν ἡμῖν ὑγιὲς καὶ ἀπλανὲς ἔχειν δεῖν μηνῦει, “ἵνα δῶ ἀκάκοις πανουργίαν, παιδὶ δὲ νέῳ αἴσθησίν τε καὶ εὐνοίαν. τῶνδε γὰρ ἀκούσας σοφὸς” ὁ ὑπακούειν ταῖς ἐντολαῖς πεπεισμένος, “σοφώτερος ἐστὶ” κατὰ τὴν γνῶσιν, “ὁ 20δὲ νοήμων κυβέρνησιν κτήσεται, νοήσει τε παραβολὴν καὶ σκοτεινὸν λόγον ῥήσεις τε σοφῶν καὶ αἰνίγματα”. οὐ γὰρ κιβδήλους οἱ ἐπιπνοὶ ἐκ Θεοῦ λόγους προφέρουσιν οὐδ’ οἱ παρὰ τούτων ἐμπορευόμενοι, οὐδὲ μὴν πάγας αἷς οἱ πολλοὶ τῶν σοφιστῶν 25τοὺς νέους ἐμπλέκουσι πρὸς οὐδὲν ἀληθὲς σχολάζοντες, ἀλλ’ οἱ μὲν τὸ ἅγιον πνεῦμα” κεκτημένοι “ἔρευνῶσι τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ”**), τουτέστι τῆς περὶ τὰς προφητείας ἐπικρύψεως ἐπήβολοι γινόμενοι, “τῶν δὲ ἁγίων μεταδιδόναι τοῖς κυσὶν”***) ἀπαγορεύεται ἔστ’ ἂν μένη θηρία, οὐ γὰρ ποτε ἐγκρινάναί προσήκει φθονεροῖς καὶ τεταραγμένοις ἀπίστοις τε ἔτι ἠθεσιν, εἰς ὑλακὴν ζητήσεων ἀναιδέσι τοῦ Θεοῦ καὶ καθαροῦ νάματος τοῦ ζῶντος ὕδατος.

*) Prouerb. 1, 2—6. **) 1 Corinth. 2, 10. ***) Matth. 7, 6.

§. 8. Μὴ δὴ ὑπερεκχέισθω σοὶ ὕδατα ἔξω πηγῆς σου, εἰς δὲ σὰς πλατείας διαπορευέσθω σὰ ὕδατα *)). οὐ γὰρ φρονέουσι τοιαῦτα πολλοὶ ὀκνοῦσι ἐγκυρσεύουσιν, οὐδὲ μαθόντες γινώσκουσιν, ἐωῦτοῖσι δὲ δοκέουσι, κατὰ τὸν γενναῖον Ἡράκλειτον. ἄρ' οὐ δοκεῖ σοὶ καὶ οὗτος τοὺς μὴ πιστεύοντας ψέγειν; «ὁ δὲ δίκαιός μου ἐκ πίστεως ζήσεται» **), ὁ προφήτης εἶρηκεν. λέγει δὲ καὶ ἄλλος προφήτης: «ἐὰν μὴ πιστεύσητε, οὐδὲ μὴ συνῆτε» ***). πῶς γὰρ τούτων ὑπερφυᾶ θεωρίαν χωρήσαι πότ' ἂν ψυχὴ διαμαχομένης ἔνδον τῆς περὶ τὴν μάθησιν ἀπιστίας; πίστις δὲ ἦν διαβάλλουσι κενὴν καὶ βάρβαρον νομίζοντες Ἕλληνες πρόληψις ἐκούσιός ἐστι, θεοσεβείας συγκατάθεσις, ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων, κατὰ τὸν θεῖον Ρ. ἀπόστολον, «ταύτη γὰρ» μάλιστα «ἐμαρτυρήθησαν 433. οἱ πρεσβύτεροι, χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατόν ἐστιν ἔστιν ἔνταυθα εὐαρεστῆσαι» †) Θεῷ.

§. 9. Ἄλλοι δ' ἀφανοῦς πράγματος ἐνωτικὴν συγκατάθεσιν ἀπέδωκαν εἶναι τὴν πίστιν, ὥσπερ ἀμέλει τὴν ἀπόδειξιν ἀγνωστοῦ πράγματος φανερὰν συγκατάθεσιν. εἰ μὲν οὖν προαίρεσις ἐστὶν ὀρεκτικῆς οὕσα ἢ ὄρεξις νῦν διανοητικῆ, ἐπεὶ δὲ πράξεως ἀρχὴ ἢ προαίρεσις πίστις εὐρίσκεται, ἀρχὴ γὰρ πράξεως θεμέλιος ἔμφρονος προαιρέσεως προαποδεικνύντος τινὸς αὐτῷ διὰ τῆς πίστεως τὴν ἀπόδειξιν. ἐθέλοντῆν δὲ συνέπεσθαι τῷ συμφέροντι, συνέσεως ἀρχή. μεγάλην γοῦν εἰς γνῶσιν ῥοπὴν ἀπερίσπαστος παρέχει προαίρεσις. αὐτίκα ἢ μελέτη τῆς πίστεως ἐπιστήμη γίνεται θεμελίῳ βεβαίῳ ἐπερηρησμένη. τὴν γοῦν ἐπιστήμην ὀρίζονται φιλοσόφων παῖδες ἔξιν ἀμετάπτωτον ὑπὸ λόγου. ἔστιν οὖν ἄλλη τις τοιαύτη κατάστασις ἀληθῆς θεοσεβείας αὐτῆς,

*) Prouerb. 5, 16. **) Habac. 2, 4. ***) Ies. 7, 9. †) Hebr. 11, 1 sq. 6.

ἥς μόνος διδάσκαλος ὁ λόγος; οὐκ ἔγωγε οἶμαι. Θεόφραστος δὲ τὴν αἴσθησιν ἀρχὴν εἶναι πίστεως φησιν, ἀπὸ γὰρ ταύτης αἱ ἀρχαὶ πρὸς τὸν λόγον τὸν ἐν ἡμῖν καὶ τὴν διάνοιαν ἐκτείνονται. ὁ πιστεύσας τοίνυν ταῖς γραφαῖς ταῖς θείαις τὴν κρίσιν βεβαίαν ἔχων ἀπόδειξιν ἀναντίρρητον τὴν τοῦ τὰς γραφὰς δεδωρημένου φωνῆν λαμβάνει θεοῦ· οὐκέτ' οὖν πίστις γίνεται δι' ἀποδείξεως ὠχυρωμένη. μακάριοι τοίνυν οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες⁵⁵ *).

10 αἱ γοῦν τῶν Σειρήνων ἐπιτελέσεις δύναμιν ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐνδεικνύμεναι ἐξέπληττον τοὺς παρατυγχάνοντας πρὸς τὴν τῶν λεγομένων παραδοχὴν σχεδὸν ἄκοντας εὐτρεπίζουσαι.

Cap. III.

15 §. 10. Ἐνταῦθα φυσικὴν ἠγοῦνται τὴν πίστιν οἱ ἀμφὶ τὸν Βασιλείδην, καθ' ὃ καὶ ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τάτιουσιν αὐτὴν τὰ μαθήματα ἀναποδείκτως εὐρίσκουσαν καταλίψει νοητικῇ, οἱ δὲ ἀπὸ Οὐαλεντίνου τὴν μὲν πίστιν τοῖς ἄπλοῖς ἀπονεύσαντες ἡμῖν, αὐ-

20 τοῖς δὲ τὴν γνῶσιν τοῖς φύσει σωζομένοις κατὰ τὴν P. τοῦ διαφέροντος πλεονεξίαν σπέρματος ἐνυπάρχειν⁴³⁴. βούλονται μακροῦ δὴ κεχωρισμένην πίστεως ἢ τὸ P. πνευματικὸν τοῦ ψυχικοῦ λέγοντες. ἔτι φασὶν οἱ ἀπὸ Βασιλείδου πίστιν ἅμα καὶ ἐκλογὴν οἰκείαν

25 εἶναι καθ' ἕκαστον διάστημα, καθ' ἕπακολούθημα δ' αὖ τῆς ἐκλογῆς τῆς ὑπερχοσμίου τὴν κοσμικὴν ἀπάσης φύσεως συνέπεσθαι πίστιν, κατάλληλόν τε εἶναι τῇ ἑκάστου ἐλπίδι καὶ τῆς πίστεως τὴν δωρεάν.

30 §. 11. Οὐκέτ' οὖν προαιρέσεως κατόρθωμα ἢ πίστις, εἰ φύσεως πλεονέκτημα, οὐδὲ ἀμοιβῆς δικαίας τεύξεται ἀνάτιος ὢν ὃ μὴ πιστεύσας, καὶ οὐκ

*) Ioann. 20, 29.

αἴτιος ὁ πιστεύσας, πᾶσα δὲ ἡ τῆς πίστεως καὶ ἀπιστίας ιδιότης καὶ διαφορότης οὐτ' ἐπαίνω οὐτε μὴν φόγω ὑποπέσοι ἂν ὀρθῶς λογιζομένοις προηγουμένην ἔχουσα τὴν ἐκ τοῦ τὰ πάντα δυνατοῦ φυσικὴν ἀνάγκην γενομένην, νευροσπαστουμένων δὲ ἡμῶν ἀψύχων δίκην φυσικαῖς ἐνεργείας τό τε ἀκούσιον παρέλκει, ὁρμή τε ἡ προκαθηγουμένη τούτων. καὶ οὐκ ἔτι ἔγωγε ἐννοῶ ζῶον τοῦτο οὐ τὸ ὀρμητικὸν ἀνάγκη λέλογχεν ὑπὸ τῆς ἔξωθεν αἰτίας κινούμενον. ποῦ δὲ ἔτι ἡ τοῦ ποτὲ ἀπίστου μετάνοια δι' ἣν ἄφρασις ἀμαρτιῶν; ὥστε οὐδὲ βάπτισμα ἔτι εὐλογον οὐδὲ μακαρία σφραγίς οὐδὲ ὁ υἱὸς οὐδὲ ὁ πατήρ, ἀλλὰ θεὸς οἶμαι ἡ τῶν φύσεων αὐτοῖς εὐρίσκεται διανομὴ τὸν θεμέλιον τῆς σωτηρίας τὴν ἰσικούσιον πίστιν οὐκ ἔχουσα.

Cap. IV.

§. 12. Ἡμεῖς δὲ οἱ τὴν αἵρεσιν καὶ φυγὴν δε-
 Ρ.δόσθαι τοῖς ἀνθρώποις αὐτοκρατορικὴν παρὰ τοῦ
 157 κυρίου διὰ τῶν γραφῶν παρειληφότες, ἀμεταπτώτῳ
 sylb. κριτηρίῳ τῇ πίστει ἐπαναπανώμεθα τὸ πνεῦμα
 πρόθυμον ἐνδειξάμενοι, ὅτι εἰλόμεθα τὴν ζωὴν καὶ
 τῷ θεῷ διὰ τῆς ἐκείνου φωνῆς πεπιστεύκαμεν· καὶ
 ὁ τῷ λόγῳ πιστεύσας οἶδεν τὸ πρῶγμα ἀληθές, ἀλή-
 θεια γὰρ ὁ λόγος· ὁ δὲ ἀπιστήσας τῷ λέγοντι ἠπί-
 25στησε τῷ θεῷ. „πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς
 αἰῶνας ῥήματι θεοῦ εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὸ
 βλεπόμενον γεγονέναι”, φησὶν ὁ ἀπόστολος· „πίστει
 πλείονα θυσίαν Ἀβελ παρὰ Κάϊν προσήνεγκε, δι' ἧς
 ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς
 30δώροις αὐτῷ τοῦ θεοῦ· καὶ δι' αὐτῆς ἀποθανῶν
 ἔτι λαλεῖ” καὶ τὰ ἐξῆς ἕως „ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἀμαρ- Ρ.
 τίας ἀπόλαυσιν” *). τούτους μὲν οὖν καὶ πρὸ νόμου 436.
 Pott.

*) Hebr. 11, 3 sq. 25.

ἡ πίστις δικαιοῦσα κληρονόμους κατέστησε τῆς θείας ἐπαγγελίας.

§. 13. Τί οὖν ἔτι τὰ τῆς πίστεως ἐκ τῆς παρ' ἡμῶν ἱστορίας ἀναλεγόμενος παρατίθεμαι μαρτύρια; 5 ἐπιλείπει γὰρ με διηγούμενον ὁ χρόνος περὶ Γεδεών, Βαράκ, Σαμψών, Ἰεφθαῆ, Δαβὶδ τε καὶ Σαμουὴλ καὶ τῶν προφητῶν *) καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα. τεσσάρων δὲ ὄντων ἐν οἷς τὸ ἀληθές, αἰσθήσεως, νοῦ, ἐπιστήμης, ὑπολήψεως, φύσει μὲν πρῶτος ὁ νοῦς, 10 ἡμῶν δὲ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἡ αἰσθησις, ἐκ δὲ αἰσθήσεως καὶ τοῦ νοῦ ἡ τῆς ἐπιστήμης συνίσταται οὐσία, κοινὸν δὲ νοῦ τε καὶ αἰσθήσεως τὸ ἐναργές. ἀλλ' ἡ μὲν αἰσθησις ἐπιβάθρα τῆς ἐπιστήμης, ἡ πίστις δὲ διὰ τῶν αἰσθητῶν ὁδεύουσα ἀπολείπει τὴν 15 ὑπόληψιν, πρὸς δὲ τὰ ἀψευδῆ σπεύδει καὶ εἰς τὴν ἀλήθειαν καταμένει. εἰ δέ τις λέγοι τὴν ἐπιστήμην ἀποδεικτικὴν εἶναι μετὰ λόγου, ἀκουσάτω ὅτι καὶ αἱ ἀρχαὶ ἀναπόδεικτοι· οὔτε γὰρ τέχνη οὔτε μὴν φρονήσει γνωσταί. ἡ μὲν γὰρ περὶ τὰ ἐνδεχόμενά 20 ἔστιν ἄλλως ἔχειν, ἡ δὲ ποιητικὴ, μονονουχὶ δὲ καὶ θεωρητικὴ.

§. 14. Πίστει οὖν ἐφικέσθαι μόνη οἴονται τῆς τῶν ὄλων ἀρχῆς. πᾶσα γὰρ ἐπιστήμη διδακτὴ ἔστι, τὸ δὲ διδακτὸν ἐκ προγινώσκουμένου. οὐ προεγινώσκειτο δὲ ἡ τῶν ὄλων ἀρχὴ τοῖς Ἕλλησιν· οὐτ' οὖν 25 Θάλῃ ὕδωρ ἐπισταμένῳ τὴν πρώτην αἰτίαν οὔτε τοῖς ἄλλοις τοῖς φυσικοῖς τοῖς ἐξῆς, ἐπεὶ καὶ Ἀναξαγόρας πρῶτος ἐπέστησε τὸν νοῦν τοῖς πράγμασιν· ἀλλ' οὐδὲ οὗτος ἐτήρησε τὴν ἀξίαν τὴν ποιητικὴν, 30 δίνους τινὰς ἀνοήτους ἀναζωγραφῶν σὺν τῇ τοῦ νοῦ ἀπραξία τε καὶ ἀνοία. διὸ καὶ φησιν ὁ λόγος „μὴ εἴπητε ἑαυτοῖς διδάσκαλον ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ μὲν γὰρ ἐπιστήμη ἕξις ἀποδεικτικὴ” **)· ἡ πίστις δὲ χάρις ἐξ ἀναποδείκτων εἰς τὸ καθόλου ἀναβιβάζουσα τὸ

*) Hebr. 11, 32. **) Matth. 23, 9.

ἀπλοῦν, ὃ οὔτε σὺν ὕλῃ ἐστὶν οὔτε ὕλῃ οὔτε ὑπὸ ὕλης.

§. 15. Οἱ δὲ ἄπιστοι ὡς ἔοικεν ἐξ οὐρανοῦ καὶ τοῦ ἀοράτου πάντα ἔλκουσιν εἰς γῆν ταῖς χερ- P. 50
 50σὶν ἀτεχνῶς πέτρας καὶ δρυὲς περιλαμβάνοντες 436.
 κατὰ τὸν Πλάτωνα· τῶν γὰρ τοιούτων ἐφαπτόμενοι Pott.
 πάντων δυσχυρίζονται τοῦτ' εἶναι μόνον, ὅπερ ἔχει
 προσβολὴν καὶ ἐπαφήν τινα· ταυτὸν σῶμα καὶ οὐ-
 σίαν ὀριζόμενοι πρὸς αὐτοὺς ἀμφισβητοῦντες μάλα
 10εὐλαβῶς ἄνωθεν ἐξ ἀοράτου ποθὲν ἀμύνονται νοητὰ
 ἄττα καὶ ἀσώματα εἶδη, βιαζόμενοι τὴν ἀληθινὴν
 οὐσίαν εἶναι. Ἰδοὺ δὴ, ποιῶ καινὰ", ὁ λόγος φησὶν,
 "ἃ ὀφθαλμοὶ οὐκ εἶδεν οὐδὲ οἶς ἤκουσεν οὐδὲ ἐπὶ
 15καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη" *)· καινῶ ὀφθαλμῶ, καινῆ
 15ἀκοῆ, καινῆ καρδίᾳ ὅσα ὄρατὰ καὶ ἀκουστὰ, καταλη-
 πτὰ διὰ τῆς πίστεως καὶ συνέσεως πνευματικῶς λεγόν-
 των, ἀκούοντων, προτιόντων τῶν τοῦ κυρίου μαθη-
 τῶν· ἔστι γὰρ δόκιμον νόμισμα καὶ ἄλλο κίβδηλον,
 ὅπερ οὐδὲν ἔλαττον ἀπατᾷ τοὺς ἰδιώτας, οὐ μὴν τοὺς
 20ἀργυραμοιβοὺς, οἳ ἴσασι μαθόντες τό τε παρακεχα-
 ραγμένον καὶ τὸ δόκιμον χωρίζειν καὶ διακρίνειν.
 οὕτως ὁ ἀργυραμοιβὸς τῷ ἰδιώτῃ τὸ νόμισμα τοῦτο
 μόνον ὅτι κίβδηλόν ἐστὶ φησι· τὸ δὲ πῶς μόνος ὁ
 τοῦ τραπεζίτου γνώριμος καὶ ὁ ἐπὶ τοῦτο ἀλειφόμε-
 25νος μανθάνει. Ἀριστοτέλης δὲ τὸ ἐπόμενον τῇ ἐπι-
 στήμῃ κρῖμα ὡς ἀληθές, τὸ δὲ τι πίστιν εἶναι
 φησι. κυριώτερον οὖν τῆς ἐπιστήμης ἢ πίστις καὶ
 ἔστιν αὐτῆς κριτήριον.

§. 16. Ὑποκρίνεται δὲ τὴν πίστιν ἢ εἰκασία
 30ἀσθενῆς οὕσα ὑπόληψις, καθάπερ ὁ κόλαξ τὸν φί-
 λον καὶ ὁ λύκος τὸν κύνα. ἐπειδὴ δὲ ὄρων ὁ τέκτων
 ὅτι μαθὼν τινα τεχνίτης γίνεται καὶ ὁ κυβερνή-
 της παιδευθεὶς τὴν τέχνην κυβερνᾶν δυνήσεται, οὐκ
 ἀπαρκεῖν λογιζόμενος τὸ βούλεσθαι καλὸν γενέσθαι

*) Iesai. 43, 19.

καγαθὸν, ἀνάγκη δὲ ἄρα πειθόμενον μαθεῖν· τὸ δὲ πείθεσθαι τῷ λόγῳ, ὃν διδάσκαλον ἀνηγορεύσαμεν, αὐτῷ ἐκείνῳ πιστεῦσαι ἔστι κατ' οὐδὲν ἀντιβαίνοντα. πῶς γὰρ οἷόν τε ἀντεπίστασθαι τῷ θεῷ; 5πιστὴ τοίνυν ἢ γνῶσις, γνωστὴ δὲ ἢ πίστις θεία τινὶ ἀκολουθία τε καὶ ἀντακολουθία γίνεται. ναὶ μὴν καὶ ὁ Ἐπίκουρος ὁ μάλιστα τῆς ἀληθείας προ-Ρ. τιμήσας τὴν ἡδονὴν πρόληψιν εἶναι διανοίας τὴν 437. πίστιν ὑπολαμβάνει, πρόληψιν δὲ ἀποδίδωσιν ἐπι-Ρου. 10βολὴν ἐπὶ τι ἐναργῆς καὶ ἐπὶ τὴν ἐναργῆ τοῦ πράγματος ἐπίνοιαν· μὴ δύνασθαι δὲ μηδένα μήτε ζητῆσαι μήτε ἀπορῆσαι μηδὲ μὴν δοξάσαι, ἀλλ' οὐδὲ ἐλέγξαι χωρὶς προλήψεως.

§. 17. Πῶς δ' ἂν μὴ ἔχων τις πρόληψιν οὐ 15ἐφίεται μάθοι περὶ οὗ ζητεῖ; ὁ μαθὼν δὲ ἔδῃ κατὰληψιν ποιεῖ τὴν πρόληψιν. εἰ δὲ ὁ μανθάνων οὐκ ἄνευ προλήψεως μανθάνει τῆς τῶν λεγομένων παραδεκτικῆς, αὐτὸς μὲν ὧτα ἔχει τὰ ἀκουστικὰ τῆς ἀληθείας· μακάριος δὲ ὁ λέγων εἰς ὧτα ἀκουόντων 20ὡσπερ ἀμέλει μακάριος καὶ αὐτὸς ὁ τῆς ὑπακοῆς. τὸ δὲ κατακοῦσαι συνεῖναι ἔστιν. εἰ τοίνυν ἢ πίστις οὐδὲν ἄλλο ἢ πρόληψις ἔστι διανοίας περὶ τὰ Ρ. λεγόμενα, καὶ τοῦτο ὑπακοή τε εἴρηται σύνεσις τε 158 πειθῶ, οὐ μὴν μαθήσεται τις ἄνευ πίστεως, ἐπεὶ Sy1b.μηδὲ ἄνευ προλήψεως. ἀληθῆς δ' οὖν ὃν πάντως μᾶλλον ἀποδείκνυται τὸ ὑπὸ τοῦ προφήτου εἰρημέ- 30νον· «ἐὰν μὴ πιστεύσητε, οὐδὲ μὴ συνῆτε» *). τοῦτο καὶ Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος τὸ λόγιον παραφράσας εἴρηκεν· ἐὰν μὴ ἔλπηται, ἀνέλπιστον οὐκ 30ἐξευρήσει, ἀνεξερευνητον ἔδον καὶ ἄπορον.

§. 18. Ἀλλὰ καὶ Πλάτων ὁ φιλόσοφος ἐν τοῖς νόμοις τὸν μέλλοντα μακάριόν τε καὶ εὐδαίμονα γενέσθαι τῆς ἀληθείας ἐξ ἑρχῆς εὐθύς εἶναι μέτοχον χρῆναί φησιν, ἵν' ὡς πλεῖστον χρόνον ἀληθῆς ὢν

*) Iesai. 7, 9.

διαβιώη· πιστὸς γάρ. ὁ δὲ ἄπιστος, ὡς φίλον ψεῦ-Ρ.
 δος ἐκοίσιον· ὅτῳ δὲ ἀκούσιον ἄνους· ὧν οὐδ' 438.
 ἕτερον ζηλωτόν· ἄφιλος γὰρ πᾶς ὁ γε ἄπι-Ρου.
 στος καὶ ἀμαθής. καὶ μὴ τι ταύτην σοφίαν
 βρασιλικὴν ἐν Εὐθυδήμῳ ἐπικεκρυμμένως λέγει. ἐν
 γοῦν τῷ πολιτικῷ πρὸς λέξιν φησίν· ὥστε ἡ τοῦ
 ἀληθινοῦ βασιλέως ἐπιστήμη βασιλικὴ καὶ ὁ ταύ-
 την κεκτημένος ἐάν τε ἄρχων ἐάν τε ιδιώτης ὧν
 τυγχάνη πάντως κατὰ γε τὴν τέχνην αὐτὴν βασι-
 10λικὸς ὀρθῶς προσαγορευθήσεται. αὐτίκα οἱ εἰς τὸν
 Χριστὸν πεπιστευκότες χρηστοὶ τε εἰσὶ καὶ λέγονται,
 ὡς οἱ τῷ ὄντι βασιλικοὶ βασιλεῖ μεμελημένοι. ὡς
 γὰρ οἱ σοφοὶ σοφία εἰσὶ σοφοὶ καὶ οἱ νόμιμοι νόμῳ
 νόμιμοι, οὕτως οἱ Χριστῷ βασιλεῖ βασιλεῖς καὶ οἱ
 15Χριστοῦ Χριστιανοί. εἰδ' ὑποβὰς ἐπιφέρει σαφῶς·
 τὸ μὲν ὀρθὸν ἂν εἴη νόμιμον καὶ νόμος φύσει ὧν
 ὁ λόγος ὁ ὀρθὸς καὶ οὐκ ἐν γράμμασιν οὐδὲ ἑτέ-
 ροις. ὅ τε Ἐλεάτης ξένος τὸν βασιλικὸν καὶ πολι-
 τικὸν ἄνδρα νόμον ἔμψυχον ἀποφαίνεται.

20 §. 19. Τοιοῦτος δὲ ὁ πληρῶν μὲν τὸν νόμον,
 “ποιῶν δὲ τὸ θελημα τοῦ πατρὸς” *)· ἀναγεγραμμέ-
 νος δὲ ἀντικρυς ἐπὶ ξύλου τινὸς ὑψηλοῦ παράδειγμα
 θείας ἀρετῆς τοῖς διορᾶν δυναμένοις ἐκκείμενος.
 ἴσασι δὲ Ἕλληνες τὰς τῶν ἐν Λακεδαίμονι ἐφόρων
 25σκυτάλας νόμῳ ἐπὶ ξύλων ἀναγεγραμμένας· ὁ δὲ
 ἐμὸς νόμος ὡς προείρηται βασιλικὸς τέ ἐστι καὶ
 ἔμψυχος καὶ λόγος ὁ ὀρθός·

νόμος ὁ πάντων βασιλεὺς
 θνατῶν τε καὶ ἀθανάτων,

30ὡς ὁ Βουώτιος ἄδει Πίνδαρος. Σπεύσιππος γὰρ ἐν
 τῷ πρὸς Κλεοφῶντα πρώτῳ τὰ ὅμοια τῷ Πλάτωνι
 ἔοικε διὰ τούτου γράφειν· εἰ γὰρ ἡ βασιλεία σπου-
 δαῖον ὅ τε σοφὸς μόνος βασιλεὺς καὶ ἄρχων ὁ νό-
 μος λόγος ὧν ὀρθὸς σπουδαῖος· ἢ καὶ ἐστίν. τού-

*) Matth. 21, 31.

τοῖς ἀκόλουθα οἱ Στωϊκοὶ φιλόσοφοι δογματίζουσιν βασιλείαν, ἱερωσύνην, προφητείαν, νομοθετικὴν, πλοῦτον, κάλλος ἀληθινόν, εὐγένειαν, ἐλευθερίαν μόνῳ προσάπτοντες τῷ σοφῷ, ὃ δὲ δυσεύρετος ἐπάνυ σφόδρα καὶ πρὸς αὐτῶν ὁμολογεῖται.

Cap. V.

§. 20. Πάντα τοίνυν τὰ προειρημένα φαίνεται Ρ. παρὰ Μωϋσέως τοῦ μεγάλου ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας⁴³⁹ διαδεδόσθαι δόγματα. πάντα μὲν οὖν τοῦ σοφοῦ Ροι.
10 ὑπάρχειν διὰ τούτων διδάσκει· καὶ διότι ἠλέησέν με ὁ θεὸς, ἔστι μοι πάντα *). “θεοφιλῆ δὲ αὐτὸν μηνύει λέγων· θεὸς Ἀβραάμ, θεὸς Ἰσαὰκ, θεὸς Ἰακώβ” **). ὁ μὲν γὰρ “φίλος” ἄντικρος κεκλημένος εὐρίσκεται, ὁ δὲ “ὄρων τὸν θεὸν” ***) με-
15 τωνομασμένος δείκνυται· τὸν τε Ἰσαὰκ ὡς καθωσιωμένον ἱερεῖον ἀλληγορήσας ἐξελέξατο ἑαυτῷ τύπον ἐσόμενον ἡμῖν οἰκονομίας σωτηρίου. παρὰ τε Ἕλλησιν ἄδεται ὁ Μίνως ἐννέωρος βασιλεὺς ὁριστῆς Διὸς, ἀκηκοότων αὐτῶν ὅπως ποτὲ μετὰ Μωϋ-
20 σέως διελέγετο ὁ θεὸς, “ὡς εἴ τις λαλήσαι πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον” †).

§. 21. Ἦν δ’ οὖν ὁ μὲν Μωϋσῆς σοφὸς, βασιλεὺς, νομοθέτης, ὁ σωτὴρ δὲ ἡμῶν ὑπερβάλλει πᾶσαν ἀνθρωπίνην φύσιν· καλὸς μὲν ὡς ἀγαπᾶ-
25 σθαι μόνος πρὸς ἡμῶν τὸ καλὸν τὸ ἀληθινὸν ἐπιποθούντων, “ἦν γὰρ τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν” ††). βασιλεὺς δὲ καὶ ὑπὸ παιδῶν ἀπέρων ἔτι καὶ ὑπὸ Ἰουδαίων ἀπιστούντων καὶ ἀγνοούντων ἀναγορευόμενος καὶ πρὸς αὐτῶν προφητῶν ἀνακηρυττόμενος δει-
30 κνυται· πλούσιος δὲ εἰς τοσοῦτον, ὡς πᾶσαν τὴν γῆν καὶ τὸ ὑπὲρ γῆς καὶ ὑπ’ αὐτὴν χρυσίον ὑπερη-

*) Genes. 33, 11. **) Exod. 3, 16. ***) Iacob. 2, 23. †) Exod. 33, 11. ††) Ioann. 1, 9.

φάνησεν σὺν καὶ δόξῃ πάσῃ διδόμενα αὐτῷ πρὸς τοῦ ἀντικειμένου. τί δεῖ λέγειν, ὡς μόνος ὁ ἀρχιερεὺς ὁ μόνος ἐπιστήμων τῆς τοῦ Θεοῦ θεραπείας; «*βασιλεὺς εἰρήνης Μελχισεδέκ*» *), ὁ πάντων ἰκαδνώτατος ἀφηγεῖσθαι τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους. νομοθέτης δὲ ὡς ἂν διδοὺς τὸν νόμον ἐν τῷ στόματι τῶν προφητῶν τὰ τε πρακτέα καὶ μὴ σαφέστατα ἐντελλόμενός τε καὶ διδάσκων.

§. 22. Τίς δ' ἂν τούτου εὐγενέστερος, οὐ μόνος πατήρ ὁ Θεός; φέρε δὴ καὶ Πλάτωνα τοῖς αὐτοῖς ἐπιβάλλοντα παραστησώμεθα δόγμασιν· πλούσιον μὲν τὸν σοφὸν εἶρηκεν ἐν τῷ Φαίδρῳ· ὦ φίλε Πᾶν, λέγων, καὶ ὅσοι ἄλλοι τῆδε Θεοὶ, δοίητέ μοι καλῶ γενέσθαι τ' ἀνδοθῆν, ἔξωθεν δὲ ὅσα ἔχω τοῖς 15ἐντιός εἶναι μοι φίλα, πλούσιον δὲ νομίζοιμι τὸν σοφόν. καταμεμφόμενος δὲ ὁ Ἀθηναῖος ξένος τῶν οἰομένων πλουσίους εἶναι τοὺς πολλὰ κεκτημένους χρήματα ὧδε λέγει· πλουσίους δ' αὖ σφόδρα εἶναι καγαθούς ἀδύνατον, οὓς γε δὴ πλουσίους οἱ πολλοὶ 20καταλέγουσι· λέγουσι δὲ τοὺς κεκτημένους ἐν ὀλίγοις τῶν ἀνθρώπων πλείστου νομίσματος ἄξια κτή- P. ματα, ἃ καὶ κακός τις κέκτηται. τοῦ πιστοῦ ὅλος 440. ὁ κόσμος τῶν χρημάτων, ὁ Σολομῶν λέγει, τοῦ δὲ Ροτ. ἀπίστου οὐδὲ ὀβολός. πιστέον οὖν πολλῶ μᾶλλον 25τῇ γραφῇ λεγούσῃ «*Θᾶττον κάμηλον διὰ τρυπήματος βελόνης διελεύσεσθαι ἢ πλούσιον*» **) φιλοσοφεῖν· μακαρίζει δ' ἔμπαλιν τοὺς πένητας, ὡς συνῆκεν Πλάτων λέγων, πενίαν δὲ ἡγητέον, οὐ τὸ τὴν Ρ. οὐσίαν ἐλάττω ποιεῖν, ἀλλὰ τὸ τὴν ἀπληστίαν πλείω· 159 οὐ γάρ ποτε ἢ ὀλιγοχρηματῖα ἀλλ' ἢ ἀπληστία, Syb. ἤς φροῦδος ὁ ἀγαθὸς ὢν καὶ πλούσιός γ' ἂν εἴη. ἐν τε τῷ Ἀλκιβιάδῃ δουλοπρεπὲς μὲν τὴν κακίαν προσαγορεύει, ἐλευθεροπρεπὲς δὲ τὴν ἀρετήν. «*ἄρατε*», φησὶν, «*ἀφ' ὑμῶν τὸν βαρὺν ζυγὸν καὶ λάβετε τὸν*

*) Hebr. 7, 2. **) Matth. 18, 24.

πρᾶον", ἡ γραφή φησι, καθάπερ καὶ οἱ ποιηταὶ
 "δούλειον" καλοῦσι "ζυγόν." καὶ τὸ "ἐπράθητε
 ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν" *) τοῖς προειρημένοις συνάδει.
 πᾶς μὲν οὖν ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστιν,
 50 δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα,
 ἐὰν δὲ ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ἐλεύθεροι ἔσεσθε
 καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς" **). καλὸν δ' αὖ
 εἶναι τὸν σοφὸν ὁ Ἀθηναῖος ξένος ὡδὶ λέγει ὡς εἴ-
 τις δυσχυρίζοιτο εἶναι τοὺς δικαίους, ἂν καὶ τυγχά-
 10νωσιν ὄντες αἰσχροὶ τὰ σώματα, κατὰ γε τὸ δι-
 καιότατον ἦθος ταύτῃ ἂν καλοὺς εἶναι σχεδὸν οὐ-
 δεῖς ἂν λέγων οὕτω πλημμελῶς δόξειεν λέγειν· καὶ
 τὸ εἶδος αὐτοῦ ἐκλείπον παρὰ πάντα τοὺς υἱοὺς
 "τῶν ἀνθρώπων ἦν" ***) ἡ προφητεία προηγόρευ-
 15σεν. Πλάτων δὲ βασιλέα τὸν σοφὸν εἶρηκεν ἐν τῷ
 πολιτικῷ, καὶ πρόκειται ἡ λέξις.

§. 23. Τούτων δὴ ἐπιδεδειγμένων ἀναδράμωμεν
 αὐθις ἐπὶ τὸν περὶ τῆς πίστεως λόγον. ναὶ μὲν
 μετὰ πάσης ἀποδείξεως ὁ Πλάτων ὅτι πίστεως χρεῖα
 20πανταχοῦ ὡδέ πως παρίστησιν ἐξυμνῶν ἅμα τὴν
 εἰρήνην· πιστὸς μὲν γὰρ καὶ ὑγιής ἐν στάσεσιν οὐκ
 ἂν που γένοιτο ἄνευ ζυμπάσης ἀρετῆς, μαχητικοὶ P.
 δὲ καὶ ἐθελονταὶ ἀποθνήσκουσιν ἐν πολέμῳ τῶν μι-441.
 σθοφόρων εἶναι πάμπολλοι, ὧν πλεῖστοι γίνονται Pott.
 25θρασεῖς καὶ ἄδικοι ὑβρισταὶ τε καὶ ἄφρονες ἐκτὸς
 δὴ τινῶν μάλα ὀλίγων. εἰ δὲ ταῦτα ὀρθῶς λέγεται
 πᾶς νομοθέτης οὐ καὶ σμικρὸν ὄφελος παρὰ τὴν
 μεγίστην ἀρετὴν ἀποβλέπων μάλιστα σταθήσεται
 τοὺς νόμους. αὕτη δὲ ἐστὶ πιστότης ἧς κατὰ
 30πάντα καιρὸν χρῆζομεν ἐν τε εἰρήνῃ καὶ παντὶ πο-
 λέμῳ κἂν τῷ ἄλλῳ σύμπαντι βίῳ, συλλαβοῦσα γὰρ
 ἔοικε τὰς ἄλλας περιέχειν, τὸ δὲ ἄριστον οὐδ' ὁ πό-
 λεμος οὔτε ἡ στάσις, ἀπευκτὸν γὰρ τὸ δεηθῆναι

*) Matth. 11, 28 — 30.

**) Ioann. 8, 32 — 36.

***) Iesai. 53, 3.

τούτων, εἰρήνη δὲ πρὸς ἀλλήλους ἅμα καὶ φιλοφροσύνη τὸ κρῆτιστον. ἐκ δὲ τούτων καταφαίνεται μεγίστη μὲν εὐχή τὸ εἰρήνην ἔχειν κατὰ Πλάτωνα, μεγίστη δὲ ἀρειῶν μήτηρ ἢ πίστις.

5 §. 24. Εἰκότως οὖν εἴρηται παρὰ τῷ Σολομῶντι „σοφία ἐν στόματι πιστῶν” *), ἐπεὶ καὶ Ξενοκράτης ἐν τῷ περὶ φρονήσεως τὴν σοφίαν ἐπιστήμην τῶν πρώτων αἰτίων καὶ τῆς νοητῆς οὐσίας εἶ-
 10πρακτικὴν, τὴν δὲ θεωρητικὴν, ἣν δὲ σοφίαν ὑπάρχειν ἀνθρωπίνην. διόπερ ἡ μὲν σοφία φρόνησις, οὐ μὴν πᾶσα φρόνησις σοφία. δέδεικται δὲ τῆς τῶν ὄλων ἀρχῆς ἐπιστίμη πιστῆ, ἀλλ’ οὐκ ἀπόδειξις εἶ-
 15ναί. καὶ γὰρ ἄτοπον τοὺς μὲν Πυθαγόρου τοῦ Σαμίου ζηλωτὰς τῶν ζητουμένων τὰς ἀποδείξεις παραιτουμένους τὸ αὐτὸς ἔφα πίστιν ἠγεῖσθαι καὶ ταύτη ἀρκεῖσθαι μόνῃ τῇ φωνῇ πρὸς τὴν βεβαίωσιν ὧν P. ἀκηκόασι, τοὺς δὲ τῆς ἀληθείας φιλοθεάμονας ἀπι-442. στεῖν ἐπιχειροῦντας ἀξιοπίστῳ διδασκάλῳ τῷ μόνῳ Pott,
 20σωατῆρι θεῷ βασάνους τῶν λεγομένων ἀπαιτεῖν παρ’ αὐτοῦ, ὃ δὲ „ὃ ἔχων ὠτα ἀκούειν ἀκουέτω” **) λέγει. καὶ τίς οὗτος; Ἐπίχαρμος εἰπάτω·
 νοῦς ὄρη καὶ νοῦς ἀκούει, τᾶλλα κωφὰ καὶ τυφλά. ἀπίστους εἶναί τινας ἐπιστύφων Ἡράκλειτος φησίν·
 25ἀκοῦσαι οὐκ ἐπιστάμενοι οὐδ’ εἰπεῖν, ὠφεληθεῖς δὴ πουθεν παρὰ Σολομῶντος, „ἐὰν ἀγαπήσης ἀκούειν ἐκδέξῃ καὶ ἐὰν κλίνῃς τὸ οὖς σου σοφὸς ἔσῃ” ***).

Cap. VI.

30 §. 25. „Κύριε, τίς ἐπίστευσεν τῇ ἀκοῇ ἡμῶν” †); Ἡσαΐας φησίν. „ἡ μὲν γὰρ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ

*) Eccles. 15, 10. **) Matth. 11, 15. ***) Eccles. 6, 35. †) Iesai. 53, 1.

ἀκοή διὰ ῥήματος Θεοῦ", φησὶν ὁ ἀπόστολος. πῶς οὖν ἐπικαλέσονται εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν; πῶς δὲ πιστεύσουσιν, οὗ οὐκ ἤκουσαν; πῶς δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύσσοντος; πῶς δὲ κηρύξουσιν, εἰ μὴ ἀποσταλαῶσι; καθὼς γέγραπται· ὡς ὠραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθὰ;" *) ὁρᾷς πῶς ἀνάγει τὴν πίστιν δι' ἀκοῆς καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων κηρύξεως ἐπὶ τὸ ῥῆμα κυρίου καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ; οὐδέπω συνέμεν ἀπόδειξιν εἶναι τὸ ῥῆμα κυρίου. 10 ὥσπερ οὖν τὸ σφαιρίζειν οὐκ ἐκ τοῦ κατὰ τέχνην πέμποντος τὴν σφαῖραν ἤρτηται μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ εὐρύθμως ἀποδεχομένου προσδεῖ αὐτῷ, ἵνα δὴ κατὰ νόμους τοὺς σφαιρητικούς τὸ γυμνάσιον ἐκτελῆται, οὕτω καὶ τὴν διδασκαλίαν ἀξιόπιστον εἶναι 15 συμβέβηκεν, ὅταν ἡ πίστις τῶν ἀκροωμένων τέχνη τις ὡς εἰπεῖν ὑπάρχουσα φυσικὴ πρὸς μάθησιν συλλαμβάνει.

§. 26. Συνεργεῖ οὖν καὶ ἡ γόνιμος ὑπάρχουσα πρὸς τὴν τῶν σπερμάτων καταβολὴν, οὔτε γὰρ τῆς 20 ἀρίστης παιδείσεως ὄφελός τι ἄνευ τῆς τοῦ μανθάνοντος παραδοχῆς οὔτε μὴν προφητείας οὔτε τῆς τῶν ἀκούοντων εὐπειθείας μὴ παρούσης. καὶ γὰρ τὰ κάρφη τὰ ξηρὰ ἔτοιμα ὄντα καταδέχεσθαι τὴν δύναμιν τὴν καυστικὴν ῥᾶν ἐξάπτεται, καὶ ἡ λίθος 25 ἢ θρυλουμένη ἔλκει τὸν σίδηρον διὰ συγγένειαν, ὡσ-Ρ. περ καὶ τὸ δάκρυον τὸ σούχιον ἐπισπᾶται τὰ κάρφη⁴⁴³. καὶ τὸ ἤλεκτρον τὰς ἀχυρμιάς ἀνακινεῖ, πείθεται δὲ^{Pott.} αὐτοῖς τὰ ἐλκόμενα ἀρρήτω ἐλκόμενα πνεύματι οὐχ ὡς αἷτια, ἀλλ' ὡς συναίτια. διπλοῦ τοίνυν ὄντος 30 τοῦ τῆς κακίας εἶδους τοῦ μὲν μετὰ ἀπάτης καὶ τοῦ λανθάνειν, τοῦ δὲ μετὰ βίας ἄγοντος καὶ φέροντος, ὁ Θεῖος λόγος κέκραγεν πάντας συλλήβδην καλῶν, εἰδὼς μὲν καὶ μάλιστα τοὺς μὴ πεισθησο-

*) Roman. 10, 17. 14 sq.

Ρ. μένους, ὁμως δ' οὖν ὅτι ἐφ' ἡμῖν τὸ πείθεσθαι τε
 160 καὶ μὴ ὡς μὴ ἔχειν ἀγνοίαν προφασίσασθαι τινὰς
 Sylb.δικαίαν τὴν κλήσιν πεποιήται, τὸ κατὰ δύναμιν
 δὲ ἐκάστου ὑπαιτεῖ. τοῖς μὲν γὰρ ὁμοῦ τῷ θέλειν
 καὶ τὸ δύνασθαι πάρεστιν, ἐκ συνασκήσεως ἠϋξή-
 κόσι τοῦτο καὶ κεκαθαρμένοις, οἱ δὲ εἰ καὶ μήπω
 δύνανται τὸ βούλεσθαι ἤδη ἔχουσιν. ἔργον δὲ τὸ
 μὲν βούλεσθαι ψυχῆς, τὸ πράττειν δὲ οὐκ ἄνευ σώ-
 ματος. οὐδὲ μὴν τῷ τέλει παραμετρεῖται μόνῳ τὰ
 10 πράγματα, ἀλλὰ καὶ τῇ ἐκάστου κρίνεται προαιρέ-
 σει, εἰ ῥαδίως εἴλετο, εἰ ἐφ' οἷς ἡμαρτεν μετενόη-
 σεν, εἰ σύνεσιν ἔλαβεν ἐφ' οἷς ἔπταισεν καὶ μετέγνω
 ὅπερ ἔστι μετὰ ταῦτα ἔγνω· βραδεῖα γὰρ γνῶσις
 μετάνοια, γνῶσις δὲ ἡ πρώτη ἀναμαρτησία.

15 §. 27. Πίστεως οὖν καὶ ἡ μετάνοια κατόρθωμα,
 ἂν γὰρ μὴ πιστεύσῃ ἀμάρτημα εἶναι ὧ̄ προκατέ-
 χετο, οὐδὲ μεταθήσεται· κἂν μὴ πιστεύσῃ, κόλα-
 σιν μὲν ἐπηρτησθαι τῷ πλημμελοῦντι, σωτηρίαν δὲ
 τῷ κατὰ τὰς ἐντολὰς βιοῦντι, οὐδ' οὕτως μεταβα-
 20 λείπεται. ἤδη δὲ καὶ ἡ ἐλπίς ἐκ πίστεως συνέστηκεν.
 ὀρίζονται γοῦν οἱ ἀπὸ Βασιλείδου τὴν πίστιν ψυχῆς
 συγκατάθεσιν πρὸς τι τῶν μὴ κινούντων αἰσθησιν
 διὰ τὸ μὴ παρεῖναι. ἐλπίς δὲ προσδοκία κτήσεως
 ἀγαθοῦ. πιστὴν δὲ ἀνάγκη τὴν προσδοκίαν εἶναι,
 25 πιστὸς δὲ ὁ ἀπαραβάτως τηρητικὸς τῶν ἐγχειρισθέν-
 των, ἐγχειρίζονται δὲ ἡμῖν οἱ περὶ Θεοῦ λόγοι καὶ
 οἱ θεῖοι λόγοι αἱ ἐντολαὶ σὺν τῇ καταπράξει τῶν
 παραγγελμάτων. οὗτός ἐστιν ὁ δοῦλος ὁ πι-
 στὸς *) ὁ πρὸς τοῦ κυρίου ἐπαινούμενος. ἐπὶ δὲ
 30 εἶπη, „πιστὸς ὁ Θεός” **) ὧ̄ ἀποφαινομένῳ πιστεύ-
 ειν ἄξιον μνησθῆναι, ἀποφαίνεται δὲ ὁ λόγος αὐτοῦ καὶ
 αὐτὸς ἂν εἴη πιστὸς ὁ Θεός. πῶς οὖν εἰ τὸ πι-
 στεῦεν ὑπολαμβάνειν ἔστι, βέβαια τὰ παρ' αὐτῶν
 οἱ φιλόσοφοι νομίζουσιν; οὐ γὰρ ἔστιν ὑπόληψις

*) Matth. 24, 35. 25, 21. **) 1 Corinth. 1, 9. 10. 13.

ἢ ἐκούσιος προαποδείξεως συγκατάθεσις, ἀλλὰ συγ-Ρ.
κατάθεσις ἰσχυρῶ τινί. 444.

§. 28. Τίς δ' ἂν εἴη δυνατώτερος Θεοῦ; ἢ Ρομ.
δὲ ἀπιστία ὑπόληψις τοῦ ἀντικειμένου ὁσθενῆς ἀπο-
5 φρατικῆ· καθάπερ ἢ δυσπιστία ἕξις δυσπαράδεκτος
πίστεως. καὶ ἢ μὲν πίστις ὑπόληψις ἐκούσιος καὶ
πρόληψις εὐγνώμονος προκαταλήψεως, προσδοκία δὲ
δόξα μέλλοντος, ἢ δὲ τῶν ἄλλων προσδοκία δόξα
ἀδύλου, πεποιθήσις δὲ διάληψις βεβαία περὶ τινος.
10 διὸ πιστεύομεν ὡς ἂν πεποιθότες ὦμεν εἰς δόξαν
Θείαν καὶ σωτηρίαν, πεποιθάμεν δὲ τῷ μόνῳ Θεῷ,
ὃν γινώσκομεν ὅτι οὐ παραβήσεται τὰ καλῶς ἡμῖν
ἐπηγγελμένα καὶ διὰ ταῦτα δεδημιουργημένα καὶ δε-
δωρημένα ὑπ' αὐτοῦ ἡμῖν εὐνοϊκῶς. εὐνοία δὲ ἐστὶ
15 βούλησις ἀγαθῶν ἑτέρῳ ἕνεκεν αὐτοῦ ἐκείνου. ὁ μὲν
γὰρ ἐστὶν ἀνευθεῆς, εἰς ἡμᾶς δὲ ἢ εὐεργεσία καὶ ἢ
παρὰ τοῦ κυρίου εὐμένεια καταλήγει εὐνοία Θεία
οὔσα καὶ εὐνοία πρὸς τὸ εὐποιεῖν οὔσα. εἰ δὲ τῷ
Ἀβραάμ πιστεύσαντι ἐλογίσθη εἰς δικαιοσύνην^{*)}),
20 σπέρμα δὲ Ἀβραάμ ἡμεῖς δι' ἀκοῆς καὶ ἡμῖν πιστευ-
τέον. Ἰσραηλίται γὰρ ἡμεῖς οἱ μὴ διὰ σημείων, δι'
ἀκοῆς δὲ εὐπειθεῖς. διὰ τοῦτο εὐφράνθητι στείρα
ἢ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον^{**)}, φησὶν, ἢ οὐκ
ᾠδινοῖσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ
25 τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα. ἐβίωσας εἰς τὸ περίφραγμα
τοῦ λαοῦ, ἐνευλογήθησαν τὰ τέκνα σου εἰς τὰς σκη-
νάς τῶν πατέρων^{***)}). εἰ δὲ αἱ αὐταὶ μοναὶ ὑπὸ
τῆς προφητείας ἡμῖν τε αὖ καὶ τοῖς πατριάρχαις
καταγγέλλοντο, εἰς ἀμφοῖν ταῖν διαθήκαιν δείκνυται
30 ὁ Θεός.

§. 29. Ἐπιφέρει γοῦν σαφέστερον ἐκκληρονό-
μησας τὴν διαθήκην τοῦ Ἰσραήλ^{***)}), τῇ ἕξ ἐθνῶν
κλήσει, λέγων, τῇ στείρᾳ ποτὲ τούτου τοῦ ἀνδρός,

*) Roman. 4, 9.

**) Iesai. 54, 1. Galat. 4, 27.

***) Cf. Iesai. 54, 2. 10.

ὅς ἐστιν ὁ λόγος, τῇ ἐρήμῳ πρότερον τοῦ νυμφίου.
 ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται" *), τῆς κατὰ τὴν
 διαθήκην καὶ τὰς ἐντολάς, ἐπειδὴ δύο αὐταὶ ὀνό-
 ματι καὶ χρόνῳ καθ' ἡλικίαν καὶ προκοπὴν οἰκονο-
 μικῶς δεδομέναι δυνάμει μία οὔσαι, ἡ μὲν παλαιά,
 ἡ δὲ καινὴ, διὰ υἱοῦ πατρὸς ἑνὸς Θεοῦ χορηγοῦνται.
 ἢ καὶ ὁ ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ
 λέγει· "δικαιοσύνη γὰρ Θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτει-
 ται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν" **) τὴν μίαν τὴν ἐκ προ-
 10φητείας εἰς εὐαγγέλιον τετελειωμένην δι' ἑνὸς καὶ τοῦ
 αὐτοῦ κυρίου διδάσκων σωτηρίαν. "ταύτην", ἔφη,
 "παρατίθεμαι σοὶ τὴν παραγγελίαν, τέκνον Τιμό-
 15θεε, κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σὲ προφητείας, ἵνα
 στρατεύσῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν ἔχων πί- P.
 15στιν καὶ ὑγαθὴν συνείδησιν, ἣν τινες ἀπώσάμενοι 445.
 περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν" ***), ὅτι τὴν Θεόθεν Pott.
 ἤκουσαν συνείδησιν ἀπιστία κατεμίαναν.

§. 30. Οὐκ οὖν ἔτ' εἰκότως πρόχειρον τὴν πί-
 στιν διαβλητέον ὡς εὐκόλον τε καὶ πάνδημον καὶ
 20πρὸς ἔτι τῶν τυχόντων. εἰ γὰρ ἀνθρώπινον ἦν τὸ
 ἐπιτίθεον ὡς Ἕλληνας ὑπέλαβον, καὶν ἀπέσβη, εἰ
 δὲ αὐξεί, οὐκ ἔστιν ἐνθά οὐκ ἔστιν. φημὶ τοίνυν
 τὴν πίστιν εἴτε ὑπὸ ἀγάπης θεμελιωθῆ ἢ εἴτε καὶ ὑπὸ
 φόβου ἢ φασὶν οἱ κατήγοροι θεῖόν τι εἶναι, μήτε
 25ὑπὸ ἄλλης φιλίας κοσμικῆς διασπωμένην μήτε ὑπὸ
 φόβου παρόντος διαλυομένην. ἡ μὲν γὰρ ἀγάπη τῇ
 πρὸς τὴν πίστιν φιλία τοὺς πιστοὺς ποιεῖ, ἡ δὲ πί-
 στις ἔδρασμα ἀγάπης ἀντεπάγουσα τὴν εὐποιάν,
 ὅτε καὶ τοῦ νόμου παιδαγωγὸς φόβος ἀφ' ὧν π-
 30στεύεται καὶ φόβος εἶναι πιστεύεται. εἰ γὰρ ἐν τῷ
 ἐνεργεῖν τῷ εἶναι δείκνυται, ὁ δὲ μέλλων καὶ ἀπει-
 λῶν, οὐχὶ δὲ ἐνεργῶν καὶ παρῶν πιστεύεται καὶ τὸ
 εἶναι πιστευόμενος οὐκ αὐτὸς τῆς πίστεως γεννη-

*) Roman. 1, 17.
 1, 18 sq.

**) Ibidem.

***) 1 Timoth.

τικὸς ὁ γε πρὸς αὐτῆς ἀξιόπιστος εἶναι δοκιμασθεῖς.

§. 31. Θεία τοίνυν ἡ τοσαύτη μεταβολὴ ἐξ ἀπιστίας πιστόν τι γενόμενον καὶ τῇ ἐλπίδι καὶ τῷ φόβῳ πιστεῦσαι. καὶ δὴ ἡ πρώτη πρὸς σωτηρίαν *Sylb.* νεῦσις ἢ πίστις ἡμῖν ἀναφαίνεται, μεθ' ἣν φόβος τε καὶ ἐλπίς καὶ μετάνοια σὺν τε ἐγκρατεία καὶ ὑπομονῇ προκόπτουσαι ἄγουσιν ἡμᾶς ἐπὶ τε ἀγάπην ἐπὶ τε γνῶσιν. εἰκότως οὖν ὁ ἀπόστολος Βαρνάβας, 10 ἀφ' οὗ, φησὶν, ἔλαβον μέρους ἐσπούδασα καταμικρὸν ὑμῖν πέμψαι, ἵνα μετὰ τῆς πίστεως ὑμῶν τελείαν ἔχητε καὶ τὴν γνῶσιν. τῆς μὲν οὖν πίστεως ἡμῶν εἰσὶν οἱ συλλήπτορες φόβος καὶ ὑπομονή, τὰ δὲ συμμαχοῦντα ἡμῖν μακροθυμία καὶ ἐγκράτεια. 15 τούτων οὖν, φησὶ, τὰ πρὸς τὸν κύριον μενόντων ἀγνώως συνευφραίνονται αὐτοῖς σοφία, σύνεσις, ἐπιστήμη, γνῶσις. στοιχείων γοῦν τῆς γνώσεως τῶν προειρημένων ἀρετῶν στοιχειωδεστέραν εἶναι συμβέβηκε τὴν πίστιν οὕτως ἀναγκαίαν τῷ γνωστικῷ ὑπάρχουσαν, ὡς τῷ κατὰ τὸν κόσμον τόνδε βιοῦντι πρὸς τὸ ζῆν τὸ ἀναπνεῖν. ὡς δ' ἄνευ τῶν τεσσάρων στοιχείων οὐκ ἔστι ζῆν οὐδ' ἄνευ πίστεως γνῶσιν ἐπακολουθῆσαι. αὕτη τοίνυν κρηπίς ἀληθείας.

Cap. VII.

25 §. 32. Οἱ δὲ τοῦ φόβου κατηγοροῦντες κατα-*P.* τρέχουσι τοῦ νόμου. εἰ δὲ τοῦ νόμου δῆλόν που 446. ὡς καὶ τοῦ δεδωκότος τὸν νόμον Θεοῦ. τρία γὰρ *Pou.* ταῦτα ἐξ ἀνάγκης ὑφέστηκεν παρὰ τὸ ὑποκείμενον, ὁ διοικῶν, ἡ διοίκησις, τὸ διοικούμενον. εἰ γοῦν 30 καθ' ὑπόθεσιν ἐξέλοιεν τὸν νόμον, ἀνάγκη δήπου ἕκαστον ὃς ἄγεται ὑπὸ ἐπιθυμίας ἡδονῆς χαριζόμενον ἀμελεῖν μὲν τοῦ καλῶς ἔχοντος, ὑπερφρονεῖν δὲ τοῦ Θεοῦ, ἀσεβεῖν δὲ ἅμα καὶ ἀδικεῖν ἀδεῶς ἀποσκιρτήσαντα τῆς ἀληθείας. ναί, φασὶν, ἄλογος ἔκκλησις

ὁ φόβος ἐστὶ καὶ πάθος. τί σὺ λέγεις; καὶ πῶς ἂν σοι ἔτι σώζοιτο οὗτος ὁ ὄρος διὰ λόγου δοθείσης μοι τῆς ἐντολῆς, ἐντολὴ δὲ ἀπαγορεύει τὸν φόβον ἐπαρτῶσα διὰ παιδείαν τὸν οὕτως ἐπιδεχόμενον νοουθετεῖσθαι. οὐ ταίνυν ἄλογος ὁ φόβος, λογικὸς μὲν οὖν· πῶς γὰρ οὐ; παραινῶν, „οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις” *). ἀλλ’ εἰ σοφίζονται τὰ ὀνόματα, εὐλάβειαν καλούντων οἱ φιλόσοφοι τὸν τοῦ νόμου φόβον εὐλογον οὐσαν ἔκκλισιν.

§. 33. Ὀνοματομάχους τούτους οὐκ ἄπο τρόπου ὁ Φασηλίτης ἐκάλει Κριτόλαος. ἀστεία μὲν οὖν ἦδη καὶ καλλίστη πέφηνε τοῖς ἐγκαλοῦσιν ἡμῶν ἡ ἐντολὴ ὀνόματος ἐναλλαγῆ νοηθεῖσα. ἡ οὖν εὐλάβεια λογικὴ δείκνυται τοῦ βλάπτοντος ἔκκλισις οὕσα. ἐξῆς ἡ μετάνοια τῶν προημαρτημένων φύεται· „ἀρχὴ γὰρ σοφίας φόβος κυρίου, σύνεσις δὲ ἀγαθῆ πᾶσι τοῖς ποιοῦσιν αὐτήν” **). τὴν σοφίαν λέγει ποίησιν ἡ ἐστὶ φόβος Θεοῦ ὁδοποιῶν εἰς σοφίαν. εἰ δὲ ὁ νόμος φόβου ἐμποιητικὸς ἀρχὴ σοφίας γνῶσις νόμου, καὶ οὐκ ἔστιν ἄνευ νόμου σοφός. ἄσοφοι ταίνυν οἱ παραιτούμενοι τὸν νόμον, ᾧ ἔπεται ἀθέους αὐτοὺς λογιζέσθαι. παιδεία δὲ ἀρχὴ σοφία. „σοφίαν δὲ καὶ παιδείαν ἀσεβεῖς ἐξουθενήσουσιν” ***), λέγει ἡ γραφή. τίνα δὲ τὰ φοβερὰ ὁ νόμος καταγγέλλει θεασώμεθα.

§. 34. Εἰ μὲν τὰ μεταξὺ ἀρετῆς καὶ κακίας Ρ. οἶον πενίαν καὶ νόσον καὶ ἀδοξίαν καὶ δυσγένειαν 447. καὶ ὅσα παραπλήσια, ταῦτα μὲν καὶ οἱ κατὰ πόλιν Ρott. νόμοι προτείνοντες ἐπαινοῦνται, καὶ τοῖς ἐκ περιπάτου τρία γένη τῶν ἀγαθῶν εἰσηγουμένοις καὶ τὰ τούτων ἐναντία λογιζομένοις εἶναι κακὰ ἁρμόνιος ἦδε ἡ δόξα, ἡμῶν δὲ ὁ δοθεὶς νόμος τὰ τῶ ὄντι κακὰ

*) Exod. 20, 13—16. **) Psalm. 111, 10. Proverb. 1, 7. ***) Prouerb. 1. c.

ἀποφεύγειν προστάττει μοιχείαν, ἀσέλγειαν, παιδε-
 ραστίαν, ἄγνοιαν, ἀδικίαν, νόσον ψυχῆς θάνατον, οὐ
 τὸν διαλύοντα ψυχὴν ἀπὸ σώματος, ἀλλὰ τὸν δια-
 λύοντα ψυχὴν ἀπὸ ἀληθείας, δειναὶ γὰρ καὶ φοβε-
 5 ραὶ τῷ ὄντι κακίαι αὗται καὶ αἱ ἀπὸ τούτων ἐνέρ-
 γειαι. οὐ μὴν ἀδίκως ἐκτείνεσθαι δίκτυα περὶ
 τοῖς” λέγουσιν οἱ χρησμοὶ οἱ θεῖοι, “αὐτοὶ γὰρ αἰ-
 μάτων μετέχοντες θησαυρίζουσιν ἑαυτοῖς κακά” *).
 πῶς οὖν ἔτι οὐκ ἀγαθὸς ὁ νόμος πρὸς τινῶν αἰρέ-
 10 σεων λέγεται ἐπιβουμένων τὸν ἀπόστολον λέγοντα
 “διὰ γὰρ νόμου γινώσκεις ἁμαρτίας” **); πρὸς οὓς
 φάμεν, ὁ νόμος οὐκ ἐποίησεν, ἀλλ’ ἔδειξεν τὴν ἁμαρ-
 τίαν· προστάξας γὰρ ἃ ποιητέον ἤλεγξε τὰ μὴ ποιη-
 τέα. ἀγαθοῦ δὲ τὸ μὲν σωτήριον ἐκδιδάξαι, τὸ δὲ
 15 δηλητήριον ἐπιδειῖξαι, καὶ πῶ μὲν χρῆσθαι συμβου-
 λεῦσαι, τὸ δὲ ἀποφυγεῖν κελεῦσαι.

§. 35. Ἀντίκα ὁ ἀπόστολος ὃν οὐ συνιῖσι γινώ-
 σιν εἶπεν ἁμαρτίας διὰ νόμου πεφανερῶσθαι, οὐχὶ
 ὑπόστασιν εἰληφέναι. πῶς δ’ οὐκ ἀγαθὸς ὁ παι-
 20 δεύων νόμος “ὁ παιδαγωγὸς εἰς Χριστὸν” ***) δο-
 θεῖς, ἵνα δὴ ἐπιστρέψωμεν διὰ φόβου παιδευτικῶς
 κατευθυνόμενοι πρὸς τὴν διὰ Χριστοῦ τελείωσιν; οὐ
 βούλομαι”, φησὶν, “τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ
 ὡς τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ” †). μετάνοιαν δὲ ἐντολῇ
 25 ποιῆ κωλυτικὴν μὲν τῶν μὴ ποιητέων, ἐπαγγελτικὴν
 δὲ τῶν εὐεργεσιῶν. θάνατον οἶμαι τὴν ἄγνοιαν λέ-
 γει· καὶ “ὁ ἐγγὺς κυρίου πλήρης μαστίγων” ††).
 ὁ συνεγγίζων δηλονότι τῇ γνώσει κινδύνων, φόβων,
 ἀνιῶν, θλίψεων, διὰ τὸν πόθον τῆς ἀληθείας ἀπο-
 30 λαύει, “υἱὸς γὰρ πεπαιδευμένος σοφὸς ἀπέβη καὶ
 διεσώθη ἀπὸ καίματος υἱὸς νοήμων, υἱὸς δὲ νοή-
 μων δέξεται ἐντολὰς” †††). καὶ Βαρνάβας ὁ ἀπό-

*) Próverb. 1, 17 sq. **) Roman. 3, 20. ***) Galat. 3, 24. †) Ezech. 23, 11. 18, 23. 32. ††) Iudith. 8, 27. †††) Próverb. 20, 4 sq. 8.

στολος οὐαὶ οἱ συνετοὶ παρ' ἑαυτοῖς καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἐπιστήμονες" *) προστάξας ἐπήγαγεν· πνευματικοὶ γενώμεθα, ναὸς τέλειος τῷ θεῷ ἐφ' ὅσον ἐστὶν ἐφ' ἡμῖν μελετῶμεν τὸν φόβον τοῦ θεοῦ καὶ φυλάσσειν ἀγωνιζώμεθα τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, ἵνα ἐν τοῖς δικαιομασιν αὐτοῦ εὐφρανθῶμεν. ὁθεν ἀρχὴ Π. σοφίας φόβος θεοῦ" **) θεῖως λέλεκται.

448.

Pott.

Cap. VIII.

§. 36. Ἐνταῦθα οἱ ἀμφὶ τὸν Βασιλεῖδην τοῦτο 10 ἐξηγούμενοι τὸ ῥητὸν αὐτὸν φασιν ἄρχοντα ἐπα-
P. κόσαντα τὴν φάσιν τοῦ διακονουμένου πνεύματος
162 ἐκπλαγῆναι τῷ τε ἀκούσματι καὶ τῷ θεάματι παρ'
Sylb. ἐλπίδας εὐηγγελισμένον, καὶ τὴν ἐκπληξιν αὐτοῦ
φόβον κληθῆναι ἀρχὴν γενόμενον σοφίας φυλοκρινη-
15τικῆς τε καὶ διακριτικῆς καὶ τελεωτικῆς καὶ ἀποκα-
ταστατικῆς· οὗ γὰρ μόνον τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ τὴν
ἐκλογὴν διακρίνας ὁ ἐπὶ πᾶσι προπέμπει. ἔοικε δὲ
καὶ Οὐαλεντῖνος ἐν τινι ἐπιστολῇ τοιαῦτά τινα ἐν
νῷ λαβὼν, αὐταῖς γράφει ταῖς λέξεσι· καὶ ὡς πε-
20ρίφοβος ἐπ' ἐκείνου τοῦ πλάσματος ὑπῆρξε τοῖς ἀγ-
γέλοις ὅτε μείζονα ἐφθέγγετο τῆς πλάσεως διὰ τὸν
ἀοράτως ἐν αὐτῷ σπέρμα δεδωκότα τῆς ἀνωθεν οὐ-
σίας καὶ παρρησιαζόμενον, οὕτω καὶ ἐν ταῖς γενεαῖς
τῶν κοσμικῶν ἀνθρώπων φόβοι τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώ-
25πων ταῖς ποιῶσιν ἐγένετο, οἷον ἀνδριάντες καὶ εἰ-
κόνες καὶ πάνθ' ἃ χεῖρες ἀνόουσιν εἰς ὄνομα θεοῦ,
εἰς γὰρ ὄνομα ἀνθρώπου πλασθεὶς Ἀδὰμ φόβον πα-
ρέσχεν πρῶτοντος ἀνθρώπου ὡς δὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ
καθεστῶτος, καὶ κατεπλάγησαν καὶ ταχὺ τὸ ἔργον
30 ἠφάνισαν.

§. 37. Μιᾶς δ' οὔσης ἀρχῆς ὡς δειχθήσεται ἕστερον τερετίσματα καὶ μινυρίσματα ἀναπλάσσον-

*) Iesai. 5, 21. **) Prouerb. 1, 7.

τες οἶδε οἱ ἄνδρες φανήσονται, ἐπειδὴ δὲ ἐκ νόμου
καὶ προφητῶν προπαιδεύεσθαι διὰ κυρίου τῷ θεῷ
συμφέρειν ἔδοξεν „ἀρχὴ σοφίας φόβος” εἴρηται „κυ-
ρίου” *), παρὰ κυρίου διὰ Μωϋσέως δοθεὶς τοῖς
ἐκπαίδευσι καὶ σκληροκαρδίοις. οὗς γὰρ οὐχ αἰρεῖ
λόγος, τιθασσεύει τούτους φόβος· ὃ καὶ προῖδων
ἄνωθεν ὁ παιδεύων λόγος ἐκατέρω τῶν τρόπων ἐκ-
καθαίρων οικείως εἰς θεοσέβειαν ἤρμοσεν ὄργανον.
ἔστι μὲν οὖν ἡ μὲν ἐκπλήξις φόβος ἐκ φαντασίας
10 ἁσυνήθους, ἡ ἐπ’ ἀπροσδοκίῳ φαντασία ἅτε καὶ
ἀγγελίας, φόβος δὲ ὡς γεγονότι ἢ ὄντι, ἢ θαυμα-
σιότης ὑπερβάλλουσα. οὐ συνορῶσι τοίνυν ἐμπαθῆ P.
ποιήσαντες δι’ ἐκπλήξεως τὸν μέγιστον καὶ πρὸς 449.
αὐτῶν ἀνυμνούμενον θεὸν καὶ πρὸ γε τῆς ἐκπλή- Potti.
15 ξεως ἐν ἀγνοίᾳ γενόμενον. εἰ δὲ ἀγνοία προκατήρξε
τῆς ἐκπλήξεως, εἰ δ’ ἡ ἐκπλήξις καὶ ὁ φόβος ἀρχὴ
σοφίας φόβος τοῦ θεοῦ γεγένηται, κινδυνεύει τῆς τε
σοφίας, τοῦ θεοῦ καὶ τῆς κοσμοποιίας ἀπάσης, ἀλλὰ
καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως αὐτῆς τῆς ἐκλογῆς ἀγνοία
20 προκατάρχειν αἰτιώδης.

§. 38. Πότερον οὖν τῶν καλῶν ἢ φαύλων ἡ
ἀγνοία; ἀλλ’ εἰ μὲν τῶν καλῶν, τί παύεται ἐκ-
πλήξει καὶ παρέλκει ὁ διάκονος αὐτοῖς καὶ τὸ κήρυ-
γμα καὶ τὸ βάπτισμα; εἰ δὲ τῶν φαύλων, πῶς τῶν
25 καλλίστων αἴτιον τὸ κακόν; εἰ μὴ γὰρ προῦπήρχεν
ἀγνοία, οὐκ ἂν ὁ διάκονος κατήλθεν, οὐδ’ ἂν ἐκ-
πλήξις εἴλε τὸν ἄρχοντα, ὡς αὐτοὶ λέγουσιν, οὐδ’
ἂν ἀρχὴν σοφίας ἐκ τοῦ φόβου ἔλαβεν εἰς τὴν φυ-
λοκρίνησιν τῆς τε ἐκλογῆς τῶν τε κοσμικῶν. εἰ δὲ
30 ὁ φόβος τοῦ προόντος ἀνθρώπου ἐπιβούλους τοῦ
σφετέρου πλάσματος πεποίηκε τοὺς ἀγγέλους, ὡς
ἐνιδρυμένου τῷ δημιουργήματι ἀοράτου τοῦ σπέρ-
ματος τῆς ἄνωθεν οὐσίας, ἡ ὑπολήψει κενῆ παρε-
ζήλωσαν ὅπερ ἀπίθανον ἀγγέλους δημιουργίας ἦς

*) Psalm. 111, 10.

ἐπιστεύθησαν οἷον τέκνου τινὸς αὐθέντας γενέσθαι ἄγνοιαν πᾶσαν κατεγνωσμένους, ἢ προγνώσει ἐνεχόμενοι κελίηται· ἀλλ' οὐκ ἂν ἐπεβούλευσαν δι' οὗ ἐπεχείρησαν, ᾧ προέγνωσαν, οὐδ' ἂν κατεπλάγησαν τὸ ἔργον τὸ αὐτῶν ἐκ προγνώσεως τὸ ἄνωθεν σπέρμα νενοηκότες, ἢ τὸ τελευταῖον γνώσει πεποιθότες ἐτόλμησαν ὃ καὶ αὐτὸ ἀδύνατον μαθόντες τὸ διαφέρον τὸ ἐν πληρώματι ἀνθρώπῳ ἐπιβουλεύειν, ἔτι καὶ τὸ κατ' εἰκόνα ἐν ᾧ καὶ τὸ ἀρχέτυπον καὶ 10^ο σὺν τῇ γνώσει τῇ λοιπῇ ἀφθαρτον παρειλήφισαν.

§. 39. Τούτοις τε ὄν αὐτοῖς καὶ ἑτέροις τισί, μάλιστα δὲ τοῖς ἀπὸ Μαρκίωνος ἐκβοᾷ οὐκ ἐπαΐουσιν ἢ γραφή· «ὃ δὲ ἐμοῦ ἀκούων ἀναπαύσεται ἐπ' 15 εἰρήνης πεποιθῶς καὶ ἡσυχάσει ἀφόβως ἀπὸ παντὸς κακοῦ» *). τί τοίνυν τὸν νόμον βούλονται; κακὸν μὲν οὖν οὐ φήσουσι, δίκαιον δὲ διαστέλλοντες τὸ ἀγαθὸν τοῦ δικαίου. ὃ δὲ κύριος φοβεῖσθαι τὸ κακὸν προστάτων οὐ κακῶ τὸ κακὸν ἀπαλλάττει, τῷ 20 δὲ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον καταλύει. ἀγαθῷ δὲ κακὸν ἐναντίον ὡς δίκαιον ἀδίκῳ. εἰ τοίνυν κακῶν ἀρχὴν ἀφοβίαν εἴρηκεν ἢ ὃ τοῦ κυρίου φόβος ἐργάζεται, P. ἀγαθὸν ὃ φόβος, καὶ ὃ ἐκ τοῦ νόμου φόβος οὐ 450. μόνον δίκαιος, ἀλλὰ καὶ ἀγαθὸς κακίαν ἀναιρῶν, Pott. 25 φόβῳ δὲ ἀφοβίαν εἰσάγων οὐ πάθει ἀπάθειαν, παιδεία δὲ μετριοπάθειαν ἐμποιεῖ. ἐπὶ οὖν ἀκούσωμεν, «τίμα τὸν κύριον καὶ ἰσχύσεις, πλην δὲ αὐτοῦ μὴ φοβοῦ ἄλλον **»), τὸ φοβεῖσθαι ἁμαρτάνειν, ἔπεσθαι δὲ ταῖς ὑπὸ Θεοῦ δοθείσαις ἐντολαῖς τιμὴν 30 ἢ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκδεχόμεθα.

§. 40. Δέος δὲ ἐστὶ φόβος Θεοῦ. ἀλλ' εἰ καὶ πάθος ὃ φόβος ὡς βούλονται τινες ὅτι φόβος ἐστὶ πάθος, οὐχ ὃ πᾶς φόβος πάθος· ἢ γοῦν δεισιδαιμονία πάθος, φόβος δαιμόνων οὕσα ἐκπαθῶν τε

*) Prouerb. 1, 33. **) Ibid. 7, 2.

καὶ ἐμπαθῶν. ἔμπαλιν οὖν ὁ τοῦ ἀπαθοῦς Θεοῦ φόβος ἀπαθῆς, φοβεῖται γὰρ τις οὐ τὸν Θεόν, ἀλλὰ τὸ ἀποπεσεῖν τοῦ Θεοῦ. ὁ δὲ τοῦτο δεδιῶς τὸ τοῖς κακοῖς περιπεσεῖν φοβεῖται καὶ δέδιεν τὰ κακά. ὁ δὲ διῶς δὲ τὸ πτῶμα ἄφθαρτον ἑαυτὸν καὶ ἀπαθῆ εἶναι βούλεται. «σοφὸς φοβηθεὶς ἐξέκλινεν ἀπὸ κακοῦ, ὁ δὲ ἄφρων μίγνυται πεποιθῶς» ἡ γραφή λέγει· αὐθὶς τε «ἐν φόβῳ κυρίου ἐλπίς ἰσχύος» *) φησὶν.

10

Cap. IX.

§. 41. Ἀνάγει γοῦν ὁ τοιοῦτος φόβος ἐπὶ τε τὴν μετάνοιαν ἐπὶ τε τὴν ἐλπίδα. ἐλπίς δὲ προσδοκία ἀγαθῶν ἢ ἀπόντος ἀγαθοῦ εὐελπίς. ἀμέλει καὶ ἡ ἐμπρωσία λαμβάνεται εἰς εὐέλπιδα ἢ ἐπὶ τὴν 15 ἀγάπην χειραγωγεῖν μεμαθήκαμεν. ἀγάπη δὲ ὁμόνοια ἂν εἴη τῶν κατὰ τὸν λόγον καὶ τὸν βίον καὶ P. τὸν τρόπον ἢ συνελόντι φάναι κοινωνία βίου ἢ 163 ἐκτένεια φιλίας καὶ φιλοστοργίας μετὰ λόγου ὁρθοῦ Syll. περὶ χρῆσιν ἑταίρων. ὁ δὲ ἑταῖρος ἕτερος ἐγώ. ἢ 20 καὶ ἀδελφοὺς τοὺς τῷ αὐτῷ λόγῳ ἀναγεννηθέντας προσαγορεύομεν. παράκειται δὲ τῇ ἀγάπῃ ἢ τε φιλοξενία φιλοτεχνία τις οὕσα περὶ χρῆσιν ξένων· ξένοι δὲ ὧν ξένα τὰ κοσμικὰ, κοσμικοὺς γὰρ τοὺς εἰς γῆν ἐλπίζοντας καὶ τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας ἐξακού- 25 ομεν· «μὴ συσχηματίζεσθε» φησὶν ὁ ἀπόστολος τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοῦς εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον" **). ἀναστρέφει τοίνυν ἡ φιλοξενία περὶ τὸ ὠφέλιμον τοῖς P. 30 ξένοις, ξένοι δὲ οἱ ἐπίξενοι, ἐπίξενοι δὲ οἱ φίλοι, 451. φίλοι δὲ οἱ ἀδελφοί· (φίλε κασίγνητε' ***) φησὶν Pott.

*) Prouerb. 14, 16. 26. **) Roman. 12, 2. ***) Πιαδ. ε. ν. 359.

Ὅμηρος, ἢ τε φιλανθρωπία δι' ἣν καὶ ἡ φιλοστοργία φιλικὴ χρῆσις ἀνθρώπων ὑπάρχουσα ἢ τε φιλοστοργία φιλοτεχνία τις οὕσα περὶ στέρεξιν φίλων ἢ οἰκείων συμπαρομαρτοῦσιν ἀγάπη.

§. 42. Εἰ δὲ τῷ ὄντι ἄνθρωπος ὁ ἐν ἡμῖν ἐστὶν ὁ πνευματικὸς, φιλαδελφία ἢ φιλανθρωπία τοῖς τοῦ αὐτοῦ πνεύματος κεκοινωνηκόσιν, στέρεξις δ' αὐτῆς ῥησις ἐστὶν εὐνοίας ἢ ἀγαπήσεως, ἀγάπησις δὲ ἀποδείξις παντελής, καὶ τὸ ἀγαπᾶσθαι ἀρέσκεσθαι τῷ ἡθελῆαι ἀγόμενόν τε καὶ ἀπαγόμενον. ἄγονται δὲ εἰς τυντότητα δι' ὁμόνοιαν ἐπιστήμην οὕσαν κοινῶν ἀγαθῶν. καὶ γὰρ ἡ ὁμογνωμοσύνη συμφωνία γνωμῶν. καὶ «ἡ ἀγάπη» φησὶν «ἀνυπόκριτος ἐστὼ ἡμῖν, αὐτοὶ τε ἀπροστυγοῦντες τὸ πονηρὸν γινώμεθα κολιζώμενοι τῷ ἀγαθῷ τῆς φιλαδελφίας τε» *) καὶ τὰ ἔξης ἕως «εἰ δυνατόν τὸ ἐξ ὑμῶν μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες.» ἔπειτα «μὴ νικῶ» λέγει «ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νικά ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.» Ἰουδαίοις τε ὁ αὐτὸς ἀπόστολος «μαρτυρεῖν» ὁμολογεῖ «ὅτι ζῆλον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν, ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην καὶ τὴν ἰδίαν ζητοῦντες στήσαι τῆς δικαιοσύνης τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν» **)· οὐ γὰρ τὸ βούλημα τοῦ νόμου ἔγνωσαν τε καὶ ἐποίησαν, ἀλλ' ὁ ὑπέλαβον αὐτοὶ τοῦτο καὶ βούλεσθαι τὸν νόμον ᾤήθησαν, οὐδ' ὡς προφητεύοντι τῷ νόμῳ ἐπίστευσαν, λόγῳ δὲ ψιλῷ καὶ φόβῳ, ἀλλ' οὐ διαθέσει καὶ πίστει ἠκολούθησαν· «τέλος γὰρ νόμου Χριστὸς εἰς δικαιοσύνην» ὁ ὑπὸ νόμον προφητευθεὶς «παντὶ τῷ πιστεύοντι.»

§. 43. Ὅθεν εἴρηται τούτοις παρὰ Μωϋσέως· «ἐγὼ παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπ' ἔθνει ἄσυνέτῳ παροργισῶ ὑμᾶς» ***) τῷ εἰς ὑπακοὴν δηλονότι εὐτρεπεῖ γενομένῳ. καὶ διὰ Ἡσαΐου «εὐρέ-

*) Roman. 12, 9 sq. 18. 21.

**) Ibid. 10, 2—4.

***) Ibid. v. 19. Deuteron. 32, 21.

θην" λέγει "τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμφανῆς ἐγε- νόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι" *)), πρὸ τῆς τοῦ κυρίου παρουσίας δηλαδή, μεθ' ἣν καὶ τῷ Ἰσραὴλ ἐκεῖνα τὰ προφητευθέντα οἰκειῶς λέγεται νῦν, "ἐξέ- σπέντασα τὰς χεῖράς μου ὅλην τὴν ἡμέραν ἐπὶ λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα." ὁρᾷς τὴν αἰτίαν τῆς ἐξ ἔθνῶν κλήσεως σαφῶς πρὸς τοῦ προφήτου ἀπει- θειαν τοῦ λαοῦ καὶ ἀντιλογίαν εἰρημένην; εἶθ' ἡ ἀγαθότης καὶ ἐπὶ τούτοις δείκνυται τοῦ Θεοῦ. φησὶ 10 γὰρ ὁ ἀπόστολος. "ἀλλὰ τῷ αὐτῶν παραπτώματι ἢ σωτηρία τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ παραζηλώσαι αὐ- 452. τοὺς" **) καὶ μετανοῆσαι βουληθῆναι. ὁ ποιμὴν δὲ Ρομ. ἀπλῶς ἐπὶ τῶν κεκοιμημένων θεῖς τὴν λέξιν δικαίους οἶδέ τινας ἐν ἔθνεσι καὶ ἐν Ἰουδαίοις οὐ μόνον πρὸ 15 τῆς τοῦ κυρίου παρουσίας, ἀλλὰ καὶ πρὸ νόμου κατὰ τὴν πρὸς Θεὸν εὐαρέστησιν, ὡς Ἀβελ, ὡς Νῶε, ὡς εἴ τις ἕτερος δίκαιος.

§. 44. Φησὶ γοῦν τοὺς ἀποστόλους καὶ διδα- σκάλους τοὺς κηρύξαντας τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ 20 Θεοῦ καὶ κοιμηθέντας τῇ δυνάμει καὶ τῇ πίστει κη- ρῦξαι τοῖς προκεκοιμημένοις. εἶτα ἐπιφέρει. καὶ αὐτοὶ ἔδωκαν αὐτοῖς τὴν σφραγίδα τοῦ κηρύγματος. κατέβησαν οἶν μετ' αὐτῶν εἰς τὸ ὕδωρ καὶ πάλιν ἀνέβησαν. ἀλλ' οὗτοι ζῶντες κατέβησαν καὶ πάλιν 25 ζῶντες ἀνέβησαν, ἐκεῖνοι δὲ οἱ προκεκοιμημένοι νε- κροὶ κατέβησαν, ζῶντες δὲ ἀνέβησαν. διὰ τούτων οἶν ἐζωοποιήθησαν καὶ ἐπέγνωσαν τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο καὶ συνανέβησαν μετ' αὐ- τῶν καὶ συνήρμισαν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πύργου 30 καὶ ἀλατόμητοι συνωκοδομήθησαν, ἐν δικαιοσύνῃ ἐκοιμήθησαν καὶ ἐν μεγάλῃ ἀγνείᾳ, μόνην δὲ τὴν σφραγίδα ταύτην οὐκ ἔσχον. "ὅταν γὰρ ἔθνη τα μὴ νόμον ἔχοντα φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῶσιν, οὗτοι

*) Roman. 10, 30 sq. Iesai. 65, 1 sq.

**) Roman.

11, 11.

νόμον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσὶ νόμος" *) κατὰ τὸν ἀπόστολον.

§. 45. Ὡς μὲν οὖν ἀντακολουθοῦσιν ἀλλήλαις αἱ ἀρεταὶ τί χρὴ λέγειν, ἐπιδεδειγμένοι ἤδη ὡς πιστοὶς μὲν ἐπὶ μετανοίᾳ ἐλπίζεται, εὐλάβεια δὲ ἐπὶ πίστει, καὶ ἡ ἐν ταύτοις ἐπιμονή τε καὶ ἄσκησις ἅμα μαθήσει συμπεραιουῦται εἰς ἀγύπην, ἡ δὲ τῇ γνώσει τελειοῦται. ἐκεῖνο δὲ ἐξ ἀνάγκης παρασημειωτέον ὡς μόνον τὸ θεῖον σοφὸν εἶναι φύσει νοεῖσθαι χρὴ. 10διὸ καὶ ἡ σοφία δύναμις θεοῦ ἢ διδάξασα τὴν ἀλήθειαν· κἀνταῦθά που εἴληπται ἡ τελείωσις τῆς γνώσεως, φιλεῖ δὲ καὶ ἀγαπᾷ τὴν ἀλήθειαν ὁ φιλόσοφος ἐκ τοῦ θεράπων εἶναι γνήσιος δι' ἀγάπην ἤδη φίλος νομισθεὶς. ταύτης δὲ ἀρχὴ τὸ θαυμάσαι τὰ 15πράγματα ὡς Πλάτων ἐν Θεαιτήτῳ λέγει, καὶ Ματθαίου ἐν ταῖς παραδόσεσι παραινῶν, θαύμασον τὰ παρόντα, βαθμὸν τοῦτον πρῶτον τῆς ἐπέκεινα γνώσεως ὑποτιθέμενος. ἢ κἀν τῷ κατ' Ἑβραίους εὐαγγελίῳ ὁ θαυμάσας βασιλεύσει· γέγραπται καὶ ὁ βασιλεύσας ἀναπαήσεται· ἀδύνατον οὖν τὸν ἀμαθῆ ἔσθ' 20ἀν μὲν ἁμαθῆς, φιλοσοφεῖν δὲ τὸν γε μὴ ἔννοιαν σοφίας εἰληφότα φιλοσοφίας οὔσης ὀρέξεως τοῦ ὄντως P. ὄντος καὶ τῶν εἰς τοῦτο συντεινόντων μαθημάτων, 164 κἀν τῷ ποιεῖν καλῶς ἢ τισιν ἐξησκημένον, ἀλλὰ τὰ 8ylb. ἐπίστασθαι ὡς χρηστέον καὶ ποιητέον καὶ συνεκπληντέον, καθὸ καὶ ὁμοιοῦται τις θεῷ, θεῷ λέγω τῷ σωτήρι, θεραπέων τὸν τῶν ὄλων θεὸν διὰ τοῦ ἀρχιερέως λόγου δι' οὗ καθορᾶται τὰ κατ' ἀλήθειαν καλὰ καὶ δίκαια. εὐσέβειά ἐστι πρᾶξις ἐπομένη καὶ 30ἀκάλουτος θεῷ.

*) Roman. 2, 14.

Cap. X.

§. 46. Τριῶν τοίνυν τούτων ἀντέχεται ὁ ἡμε-
δαπὸς φιλόσοφος, πρῶτον μὲν τῆς θεωρίας, δεύτε-
ρον δὲ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐπιτελέσεως, τρίτον ἀνδρῶν
δαγαθῶν κατασκευῆς. ἃ δὴ συνελθόντα τὸν γνωστι-
κὸν ἐπιτελεῖ. ὅ τι δ' ἂν ἐνδέη τούτων χωλεῦει τὰ
τῆς γνώσεως. ὅθεν θείως ἡ γραφή φησι· “καὶ
εἶπεν κύριος πρὸς Μωϋσῆν λέγων· λάλησον τοῖς
υἱοῖς Ἰσραὴλ καὶ ἔρεῖς πρὸς αὐτούς· ἐγὼ κύριος ὁ
10 Θεὸς ὑμῶν. κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα γῆς Αἰγύπτου
ἐν ἣ κατωκῆσατε ἐν αὐτῇ, οὐ ποιήσετε, καὶ κατὰ
τὰ ἐπιτηδεύματα γῆς Χαναὰν εἰς ἣν ἐγὼ εἰσάγω
ὑμᾶς ἐκεῖ, οὐ ποιήσετε, καὶ τοῖς νομίμοις αὐτῶν οὐ
πορεύσεσθε, τὰ κρίματά μου ποιήσετε καὶ τὰ προσ-
15 τάγματά μου φυλάξεσθε, πορεύσεσθε ἐν αὐτοῖς, ἐγὼ
κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν· καὶ φυλάξεσθε πάντα τὰ προσ-
τάγματά μου καὶ ποιήσετε αὐτά. ὁ ποιήσας αὐτὰ
ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς. ἐγὼ κύριος ὁ Θεὸς
ὑμῶν” *).

20 §. 47. Εἴτ' οὖν κόσμου καὶ ἀπάτης εἴτε παθῶν
καὶ κακιῶν σύμβολον Αἰγύπτου καὶ ἡ Χαναανίτις γῆ
ῶν μὲν ἀφεκτέον, ὅποια δὲ ἐπιτηδευτέον ὡς θεῖα
καὶ οὐ κοσμικὰ ἐπιδείκνυσιν ἡμῖν τὸ λόγιον. ὅταν
δὲ εἶπῃ “ὁ ποιήσας ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς”,
25 τὴν τε Ἑβραίων αὐτῶν ἐπανόρθωσιν τὴν τε τῶν
πέλας ἡμῶν αὐτῶν συνάσκησιν τε καὶ προκοπὴν P.
ζωὴν λέγει αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν· “οἱ γὰρ νεκροὶ 454.
τοῖς παραπτώμασι σωζοποιοῦνται Χριστῶ” **) διὰ Pott.
τῆς ἡμετέρας διαθήκης. πολλάκις δὲ ἐπαναλαμβά-
30 νουσα ἡ γραφή τὸ “ἐγὼ κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν” δυσ-
ωπεῖ μὲν διατρεπτικώτατα ἐπεσθαι διδάσκουσα τῶ
τὰς ἐντολὰς δεδωκότι θεῶ, ὑπομνησκει δὲ ἡρέμα
ζητεῖν τὸν θεὸν καὶ ὡς οἶόν τε γινώσκειν ἐπιχειρεῖν,

*) Leuit. 18, 1—5. **) Ephes. 2, 5.

ἥτις ἂν εἴη θεωρία μέγιστη, ἢ ἐποπτικὴ ἢ τῷ ὄντι ἐπιστήμη, ἢ ἀμετάπτωτος λόγῳ γινομένη, αὕτη ἂν εἴη μόνη ἢ τῆς σοφίας γνῶσις ἧς οὐδέποτε χωρίζεται ἢ δικαιπραγία.

5

Cap. XI.

§. 48. Ἄλλ' ἢ μὲν τῶν οἰησισόφων εἴτε αἰρέσεις εἴεν βάρβαροι εἴτε οἱ παρ' Ἑλλησι φιλόσοφοι „γνώσις φυσιοῖ” *) κατὰ τὸν ἀπόστολον, πιστὴ δὲ ἢ γνῶσις ἥτις ἂν εἴη ἐπιστημονικὴ ἀπόδειξις τῶν κατὰ 10 τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν παραδιδομένων. φήσαιμεν δ' ἂν αὐτὴν λόγον εἶναι τοῖς ἀμφισβητουμένοις ἐκ τῶν ὁμολογουμένων ἐκπορίζοντα τὴν πίστιν. πίστεως δ' οὔσης διττῆς τῆς μὲν ἐπιστημονικῆς, τῆς δὲ δοξαστικῆς οὐθὲν κωλύει ἀπόδειξιν ὀνομάζειν διττὴν, 15 τὴν μὲν ἐπιστημονικὴν, τὴν δὲ δοξαστικὴν, ἐπεὶ καὶ ἡ γνῶσις καὶ ἡ πρόγνωσις διττὴ λέγεται, ἢ μὲν ἀπικριβωμένην ἔχουσα τὴν ἑαυτῆς φύσιν, ἢ δὲ ἑλλιπῆ. καὶ μή τι ἢ παρ' ἡμῖν ἀπόδειξις μόνη ἂν εἴη ἀληθῆς, ἄτε ἐκ θείων χορηγουμένη γραφῶν τῶν ἱερῶν 20 γραμμάτων καὶ τῆς Θεοδιδάκτου**) σοφίας κατὰ τὸν ἀπόστολον. μάθησις γοῦν καὶ τὸ πείθεσθαι ταῖς ἐντολαῖς, ὃ ἐστὶ πιστεύειν τῷ Θεῷ. καὶ ἡ πίστις δύναμις τις τοῦ Θεοῦ ἰσχὺς οὕσα τῆς ἀληθείας.

§. 49. Αὐτίκα φησὶν „ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς 25 κόκκον σινάπεως, μεταστήσετε τὸ ὄρος” ***). καὶ πάλιν „κατὰ τὴν πίστιν σοὺ γενηθήτω σοί” †). καὶ ὃ μὲν θεραπεύεται προσλαβὼν τῇ πίστει τὴν ἴασιν, ὃ δὲ νεκρὸς ἀνίσταται διὰ τὴν τοῦ πιστεύσαντος ὅτι ἀναστήσεται ἰσχύν. ἢ δὲ δοξαστικὴ ἀπόδειξις ἀν- 30 θρωπικὴ τέ ἐστι καὶ πρὸς τῶν ῥητορικῶν γινομένη ἐπιχειρημάτων ἢ καὶ διαλεκτικῶν συλλογισμῶν. ἢ

*) 1 Corinth. 8, 1. **) Cf. 1 Thessal. 4, 9. ***) Matth. 19, 20. †) Ibid. 9, 29.

γὰρ ἀνωτάτω ἀπόδειξις ἦν ἠνιξάμεθα ἐπιστημονικὴν πίστιν ἐντίθησι διὰ τῆς τῶν γραφῶν παραθέσεώς τε καὶ διοίξεως ταῖς τῶν μανθάνειν ὀρεγομένων ψυχαῖς, ἣτις ἂν εἴη γνῶσις. εἰ γὰρ τὰ παραλαμβανόμενα ἔπρὸς τὸ ζητούμενον ἀληθῆ λαμβάνεται, ὡς ἂν θεία ὄντα καὶ προφητικά, δῆλόν που ὡς καὶ τὸ συμπέρασμα τὸ ἐπιφερόμενον αὐτοῖς ἀκολουθῶς ἀληθές P. ἐπενεχθήσεται· καὶ εἴη ἂν ὀρθῶς ἡμῖν ἀπόδειξις 455. ἢ γνῶσις. Pott.

- 10 §. 50. Ἦνίκα γοῦν τῆς οὐρανίου καὶ θείας τροφῆς τὸ μνημόσυνον ἐν στάμνῳ χρυσῷ καθιεροῦσθαι προσετέτακτο, „τὸ γόμορ” φησὶ „τὸ δέκατον τῶν τριῶν μέτρον ἦν” *)· ἐν ἡμῖν γὰρ αὐτοῖς τρία μέτρα, τρία κριτήρια μνηύεται, αἰσθησις μὲν αἰσθη-
 15 τῶν, λεγομένων δὲ ὀνομάτων καὶ ῥημάτων ὁ λόγος, νοητῶν δὲ νοῦς, ὁ τοίνυν γνωστικὸς ἀφέξεται μὲν τῶν κατὰ λόγον καὶ τῶν κατὰ διάνοιαν καὶ τῶν κατὰ αἰσθησιν καὶ ἐνέργειαν ἁμαρτημάτων, ἀκη-
 20 κοῦς ὅπως „ὁ ἰδὼν πρὸς ἐπιθυμίαν ἐμίχεν-
 20 σεν” **)· λαβὼν τε ἐν νῶ ὡς „μακάριοι οἱ καθαροὶ τῆ καρδία ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται” ***)· κακεῖνο ἐπιστάμενος ὅτι „οὐ τὰ εἰσερχόμενα εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὰ ἐξερχόμενα διὰ τοῦ στόματος ἐκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἐκ
 25 γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοί” †). τοῦτ’ οἶμαι τὸ κατὰ θεὸν ἀληθινὸν καὶ δίκαιον μέτρον ᾧ μετρεῖται τὰ μετρούμενα ἢ τὸν ἄνθρωπον συν-
 30 έχουσα δεκάς, ἣν ἐπὶ κεφαλαίων τὰ προειρημένα τρία ἐδήλωσεν μέτρα. εἴη δ’ ἂν σῶμά τε καὶ ψυχὴ αἰ-
 30 τε πέντε αἰσθήσεις καὶ τὸ φωνητικὸν καὶ σπερμα-
 τικὸν καὶ τὸ διανοητικὸν ἢ πνευματικὸν ἢ ὅπως καὶ βούλει καλεῖν.

*) Exod. 16, 36. **) Matth. 5, 28. ***) Ibid. v. 8.

†) Ibid. 15, 11. 19.

§. 51. Χρηθὲ δὲ ὡς ἔπος εἰπεῖν τῶν ἄλλων πάντων ὑπεραναβαίροντας ἐπὶ τὸν νοῦν ἴστασθαι ὡσπερ ἀμέλει κἄν τῷ κόσμῳ τὰς ἐννέα μοῖρας ὑπερηδήσαντας, πρώτην μὲν τὴν διὰ τῶν τεσσάρων στοιχείων ἐν μιᾷ χώρᾳ τιθεμένων διὰ τὴν ἴσην τροπὴν, ἔπειτα δὲ τὰς ἐπὶ τὰς πλανωμένας, τὴν τε ἀπλανῆ ἐννάτην ἐπὶ τὸν τέλειον ἀριθμὸν τὸν ὑπεράνω τῶν θεῶν, τὴν δὲ δεκάτην μοῖραν ἐπὶ τὴν γνῶσιν ἀφικνεῖσθαι τοῦ θεοῦ, συνελόντι φάναι μετὰ τὴν κτίσιν τὸν ποιητὴν ἐπιποθοῦντας. διὰ τοῦτο αἱ δεκάται τοῦ τε οἴφι τῶν τε ἱερείων τῷ θεῷ προσεκομίζοντο, καὶ ἡ τοῦ πάσχα ἑορτὴ ἀπὸ δεκάτης ἤρ-Ρ. χετο παντὸς πάθους καὶ παντὸς αἰσθητοῦ διάβα-456. σις οὔσα. πέπηγεν οὖν τῇ πίστει ὁ γνωστικὸς, ὁ Ροττ. 15δὲ οἰησίσοφος ἐκ τῶν τῆς ἀληθείας οὐχ ἄπτεται ἀστάτοις καὶ ἀνιδρότοις ὁρμαῖς κεχορημένος. εἰκότως οὖν γέγραπται· «ἐξῆλθεν δὲ Κάϊν ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ καὶ ᾤκησεν ἐν γῆ Ναὶθ κατέναντι Ἐδέμ» *). ἐρμηνεύεται δὲ ἡ μὲν Ναὶθ σάλος, ἡ δὲ Ἐδέμ 20τροφὴ, πίστις δὲ καὶ γνῶσις καὶ εἰρήνη ἡ τροφὴ, ἧς ὁ παρακούσας ἐκβάλλεται, ὁ δὲ οἰησίσοφος τὴν ἀρχὴν οὐδὲ ἐπαίειν βούλεται τῶν θεῶν ἐντολῶν, ἀλλ' οἷον αὐτομαθῆς ἀφηνιάσας εἰς σάλον κυμαινόμενον ἐκὼν μεθίσταται, εἰς τὰ θνητὰ τε καὶ γε- 25νητὰ καταβαίνων ἐκ τῆς τοῦ ἀγενήτου γνώσεως ἄλλοτε ἄλλοιτε δοξάζων· «οἷς δὲ μὴ ὑπάρχει κυβέρνησις πίπτουσιν ὡσπερ φύλλα» **). ὁ λογισμὸς καὶ τὸ ἡγεμονικὸν ἄπταιστον μένον καὶ καθηγούμενον τῆς ψυχῆς κυβερνήτης αὐτῆς εἴρηται· ὄντως γὰρ 30ἀτρέπτως πρὸς τὸ ἄτρεπτον ἢ προσαγωγή.

§. 52. Οὕτως «Ἀβραὰμ ἐστὼς ἦν ἀπέναντι κυρίου καὶ ἐγγίσας εἶπεν» ***). καὶ τῷ Μωϋσεῖ λέγεται «σὺ δὲ αὐτοῦ στήθι μετ' ἐμοῦ» †). οἱ δὲ ἀμφὶ

*) Genes. 4, 16. **) Proverb. 11, 14. ***) Genes. 18, 22 sq. †) Exod. 34, 2.

τὸν Σίμωνα τῷ ἐστῶτι ὄν σέβουσιν ἕξομοιοῦσθαι
τρόπον βούλονται. ἡ πίστις οὖν ἢ τε γνῶσις τῆς
ἀληθείας αἰεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχειν κα-
τασκευάζουσι τὴν ἐλομένην αὐτὰς ψυχὴν. συγγενὲς
5 δὲ τῷ ψεύδει μετάβασις, ἐκτροπὴ καὶ ἀπόστασις,
ὡσπερ τῷ γνωστικῷ ἡρεμία καὶ ἀνάπαυσις καὶ εἰ-
ρήνη. καθάπερ οὖν τὴν φιλοσοφίαν ὁ τυφὸς καὶ ἡ P.
οἴησις διαβέβληκεν, οὕτως καὶ τὴν γνῶσιν ἡ ψευ-457.
δῆς γνῶσις ἢ τε ὁμωνύμως καλουμένη, περὶ ἧς ὁ Prou.
10 ἀπόστολος γράφων «ὦ Τιμόθεε» φησὶν «τὴν πα-
ρακαταθήκην φύλαξον ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους
κενοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως
ἦν τινες ἐπαγγελόμενοι περὶ τὴν πίστιν ἠστόχη-
σαν» *). ὑπὸ ταύτης ἐλεγχόμενοι τῆς φωνῆς οἱ ἀπὸ
15 τῶν αἰρέσεων τὰς πρὸς Τιμόθειον ἀθετοῦσιν ἐπιστο-
λάς. φέρε οὖν εἰ ὁ κύριος ἀλήθεια καὶ σοφία καὶ
δύναμις θεοῦ, ὡσπερ οὖν ἐστὶ, δειχθεῖν ὅτι τῷ ὄντι
γνωστικὸς ὁ τοῦτον ἐγνωκὼς καὶ τὸν πατέρα τὸν
αὐτοῦ δι' αὐτοῦ, συναίσθεται γὰρ τοῦ λέγοντος.
20 «χείλη δικαίων ἐπίσταται ὑψηλά» **).

Cap. XII.

§. 53. Τῆς δὲ πίστεως καθάπερ τοῦ χρόνου
διττῶν ὄντων εὐροίμεν ἂν διττὰς ἀρετὰς συνοικούσας
ἄμφω. τοῦ γὰρ χρόνου τῷ μὲν παρωχηκότι ἢ μνήμη,
25 τῷ δὲ μέλλοντι ἐλπίς ἐστὶ, πιστεύομεν δὲ τὰ παρω-
χηκότα γεγονέναι καὶ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι, ἀγαπῶ-
μέν τε αὐτὸ οὕτως ἔχειν τὰ παρωχηκότα πίστει πε-
πεισμένοι, τὰ μέλλοντα ἐλπίδι ἀπεκδεχόμενοι. διὰ
πάντων γὰρ ἡ ἀγάπη τῷ γνωστικῷ πεφοίτηκεν ἕνα
30 θεὸν εἰδόντι, «καὶ ἰδοὺ πάντα ὅσα δεδημιούργηκε
λίαν καλὰ» ***), οἰδέν τε καὶ θαυμάζει, θεοσέβεια

*) 1 Timoth. 6, 20 sq. **) Prouerb. 10, 21. 12, 1.
***) Genes. 1, 31.

δὲ προστίθῃσι μῆκος βίου, καὶ φόβος κυρίου προσ-
 τίθῃσιν ἡμέρας. ὡς οὖν αἱ ἡμέραι μόριον βίου τοῦ
 κατ' ἐπανάβασιν, οὕτω καὶ ὁ φόβος τῆς ἀγάπης ἀρχὴ
 κατὰ παραύξησιν πίστις γινόμενος, εἶτα ἀγάπη. ἀλλ'
 50 οὐχ ὡς φοβοῦμαι τὸ θηρίον, καὶ μισῶ διπτοῦ τυγ-
 χάνοντος τοῦ φόβου, ὡς δὲ καὶ τὸν πατέρα δέδια,
 ὃν φοβοῦμαι ἅμα καὶ ἀγαπῶν· πάλιν φοβούμενος μὴ
 κολασθῶ, ἑμαυτὸν ἀγαπῶ αἰρούμενος τὸν φόβον.
 ὁ φοβούμενος προσκόψαι τῷ πατρὶ ἀγαπᾷ ἑαυτόν.
 10 μακάριος οὖν ὃς πιστὸς γίνεται ἀγάπῃ καὶ φόβῳ
 κεκραμένος, πᾶσις δὲ ἰσχύς εἰς σωτηρίαν καὶ δύνα-
 μίς εἰς ζωὴν αἰώνιον.

§. 54. Πάλιν ἡ προφητεία πρόγνωσις ἐστίν, ἡ
 δὲ γνῶσις προφητείας νόησις, οἷον γνῶσις τῶν ἐκεί-
 15 νοις προεγνωσμένων ὑπὸ τοῦ προφαίνοντος τὰ πάντα
 κυρίου. ἡ τοίνυν γνῶσις τῶν προαγορευθέντων τρι-
 τὴν ἐνδείκνυται τὴν ἔκβασιν ἢ γεγονυῖαν πάλαι ἢ
 ἐνεστηκυῖαν ἤδη ἢ ἔσεσθαι μέλλουσαν. εἰθ' αἱ μὲν
 ἀκρότητες ὑποπεπτώκασι πίστει ἢ τελεσθέντων ἢ
 20 ἐλπίζομένων, πειθῶ δὲ παρέχει ἢ ἐνεστηκυῖα ἐνέρ-
 γεια πρὸς τὴν βεβαίωσιν ἀμφοῖν τοῖν ἄκροισιν. εἰ 458.
 γὰρ μιᾶς οὔσης τῆς προφητείας τὸ μὲν ἤδη τελει-
 25 ται, τὸ δὲ πεπλήρωται, πιστὸν ἐντεῦθεν καὶ τὸ ἐλ-
 πιζόμενον καὶ τὸ παρωχηκὸς ἀληθές. πρότερον γὰρ
 25 ἐνεστῶς ἦν, εἶτα ἡμῖν παρώχηκεν ὡς εἶναι καὶ τὴν
 τῶν παρωχηκότων πίστιν κατάληψιν παρωχηκότος,
 καὶ τὴν μὲν ἔσομένην ἐλπίδα κατάληψιν ἔσομένου
 πράγματος, τὰς δὲ συγκαταθέσεις οὐ μόνον οἱ ἀπὸ
 Πλάτωνος, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Στοῆς ἐφ' ἡμῖν
 30 εἶναι λέγουσιν.

§. 55. Πᾶσα οὖν δόξα καὶ κρίσις καὶ ὑπόληψις
 καὶ μάθησις οἷς ζῶμεν καὶ σύνεσμεν αἰεὶ τῷ γένει
 τῶν ἀνθρώπων συγκατάθεσις ἐστίν, ἡ δ' οὐδὲν ἄλλο
 ἢ πίστις εἴη ἂν, ἡ τε ἀπιστία ἀποσύστασις οἷσα τῆς
 35 πίστεως δυνατὴν δείκνυσι τὴν συγκατάθεσιν τε καὶ
 πίστιν· ἀνπαροξία γὰρ στέρησις οὐκ ἂν λεχθεῖη. κἄν

τις τάληθές σκοπῆ, εὐρήσει τὸν ἄνθρωπον φύσει διαβεβλημένον μὲν πρὸς τὴν τοῦ ψεύδους συγκατάθεσιν, ἔχοντα δὲ ἀφορμὰς πρὸς πίστιν τάληθούς. ἢ τοίνυν συνέχουσα τὴν ἐκκλησίαν, ὡς φησιν ὁ ποιημὴν, ἀρετὴ ἢ πίστις ἐστὶ, δι' ἧς σώζονται οἱ ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ, ἢ δὲ ἀνδριζομένη ἐγκράτεια. ἔπεται δ' αὐταῖς ἀπλότης, ἐπιστήμη, ἀκακία, σεμνότης, ἀγάπη. πᾶσαι δὲ αὐταὶ πίστεώς εἰσι θυγατέ-
 P. ρες. καὶ πάλιν προηγεῖται μὲν πίστις, φόβος δὲ οὐ-
 166 κοδομεῖ, τελειοῖ δὲ ἡ ἀγάπη. φοβητέον οὖν τὸν
 Sylb. κύριον, λέγει, εἰς οἰκοδομὴν, ἀλλ' οὐ τὸν διάβολον
 εἰς καταστροφὴν. ἔμπαλιν δὲ τὰ μὲν ἔργα τοῦ κυ-
 ρίου, τουτέστι τὰς ἐντολάς, ἀγαπητέον καὶ ποιη-
 τέον, τὰ δὲ ἔργα τοῦ διαβόλου φοβητέον καὶ οὐ
 15 ποιητέον, ὁ μὲν γὰρ τοῦ Θεοῦ φόβος παιδεύει καὶ
 εἰς ἀγάπην ἀποκαθίστησιν, ὁ δὲ τῶν τοῦ διαβόλου
 ἔργων μῖσος ἔχει σύνοικον. ὁ δὲ αὐτὸς καὶ τὴν με-
 τάνοιαν σύνεσιν εἶναι φησι μεγάλην, μετανοῶν γὰρ
 ἐφ' οἷς ἔδρασεν οὐκ ἔτι ποιεῖ ἢ λέγει, βασανίζων
 20 δὲ ἐφ' οἷς ἡμαρτεν τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀγαθοεργεῖ.
 ἄφεις τοίνυν ἁμαρτιῶν μετανοίας διαφέρει, ἄμφω
 δὲ δείκνυσι τὰ ἐφ' ἡμῖν.

Cap. XIII.

§. 56. Τὸν οὖν εἰληφότα τὴν ἄφειν τῶν P.
 25 ἁμαρτιῶν οὐκ ἔτι ἁμαρτάνειν χρή. ἐπὶ γὰρ τῇ
 πρώτη καὶ μόνῃ μετανοίᾳ τῶν ἁμαρτιῶν αὕτη ἄν P. 011.
 εἶη τῶν προὑπαρξάντων κατὰ τὸν ἐθνικὸν καὶ πρῶ-
 τον βίον τὸν ἐν ἀγνοίᾳ λέγω. αὐτίκα τοῖς κλη-
 θεῖσι πρόκειται μετάνοια ἢ καθαίρουσα τὸν τόπον
 30 τῆς ψυχῆς ἀπὸ τῶν πλημμελημάτων, ἵνα ἡ πίστις
 θεμελιωθῇ. καρδιογνώστης δὲ ὢν ὁ κύριος καὶ τὰ
 μέλλοντα προγινώσκων τό τε εὐμετάβολον τοῦ ἄν-
 θρώπου καὶ τὸ παλίμβολον καὶ πανοὔργον τοῦ δια-
 βόλου ἄνωθεν ἀρχῆθεν προεῖδεν, ὡς ζηλώσας ἐπὶ

τῇ ἀφέσει τῶν ἁμαρτιῶν τὸν ἄνθρωπον προστρέψη-
ται τινὰς αἰτίας τῶν ἁμαρτημάτων τοῖς δούλοις τοῦ
θεοῦ, φρονίμως πονηρευόμενος, ὅπως δὴ καὶ αὐτοὶ
συνεκπέσοιεν αὐτῷ.

5 §. 57. Ἐδωκεν οὖν ἄλλην ἐπὶ τοῖς κἂν τῇ πί-
στη περιπίπτουσί τιμὴ πλημμελήματι πολυέλεος ὢν
μετάνοιαν δευτέραν, ἣν εἴ τις ἐκπειρασθεῖη μετὰ
τὴν κλήσιν, βιασθεῖς δὲ καὶ κατασοφισθεῖς μίαν ἔτι
μετάνοιαν ἀμετανόητον λάβῃ. ἔκουσίως γὰρ ἁμαρ-
10τανόντων ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς
ἀληθείας οὐκ ἔτι περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία,
φοβερὰ δὲ τις ἐκδοχὴ κρίσεως καὶ πυρὸς ζῆλος ἐσθί-
ειν μέλλοντος τοὺς ὑπεναντίους^{*)}). αἱ δὲ συνε-
χεῖς καὶ ἐπάλληλοι ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι μετάνοιαι
15οὐδὲν τῶν καθάπαξ μὴ πεπιστευκότων διαφέρουσι
ἢ μόνῳ τῷ συναισθῆσθαι ὅτι ἁμαρτάνουσι, καὶ οὐκ
οἶδ' ὀπότερον αὐτοῖν χεῖρον ἢ τὸ εἰδότα ἁμαρτάνειν
ἢ μετανοήσαντα ἐφ' οἷς ἡμαρτέν πλημμελεῖν αὐθις
τῷ ἐλέγχεσθαι γὰρ ἐκατέρωθεν ἢ ἁμαρτία φαίνεται,
20ἢ μὲν ἐπὶ τῷπραχθῆναι καταγινωσκομένη πρὸς τοῦ
ἐργάτου τῆς ἀνομίας, ἢ δὲ τὸ πραχθησόμενον προ-
γινώσκοντος ὡς φαῦλον ἐπιχειροῦντος. καὶ ὅς μὲν
θυμῷ χαρίζεται ἴσως καὶ ἡδονῇ οὐκ ἀγνοῶν τίσι
χαρίζεται, ὁ δὲ ἐφ' οἷς ἐχαρίσατο μετανοῶν, εἴτα
25παλινδρομῶν αὐθις εἰς ἡδονὴν συνάπτει τῷ τὴν
ἀρχὴν ἐκουσίως ἐξαμαρτάνοντι, ἐφ' ᾧ γὰρ τις με-
τενόησεν αὐθις τοῦτο ποιῶν οὐ πρόσσει κατεγνωκῶς
τοῦτο ἐκὼν ἐπιτελεῖ.

§. 58. Ὁ μὲν οὖν ἐξ ἐθνῶν καὶ τῆς προβιότη-Ρ.
30τος ἐκείνης ἐπὶ τὴν πίστιν ὀρμήσας ἀπαξ ἔτυχεν460.
ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, ὁ δὲ καὶ μετὰ ταῦτα ἁμαρτή-Ροι.
σας, εἴτα μετανοῶν, κἂν συγγνώμης τυγχάνῃ, αἰδεῖ-
σθαι ὀφείλει μηκέτι λουόμενος εἰς ἀφῆσιν ἁμαρτιῶν.
δεῖ γὰρ οὐ τὰ εἰδῶλα μόνον καταλιπεῖν ἀ πρότερον

*) Hebr. 10, 26 sq.

ἔξεθείαζεν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔργα τοῦ προτέρου βίου
 τὸν οὐκ ἔξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός *)), ἐν πνεύματι δὲ ἀναγεννώμενον. ὅπερ εἴη
 ἂν τὸ μὴ εἰς ταυτὸν ὑπενεχθέντα πλημμέλημα με-
 5 στανοῆσαι· μελέτη γὰρ ἔμπαλιν ἁμαρτιῶν τὸ πολ-
 λάκις μετανοεῖν καὶ ἐπιτηδειότης εἰς εὐτρεψίαν ἔξ
 ἀνασκησίας.

§. 59. Δόκησις τοίνυν μετανοίας, οὐ μετάνοια,
 τὸ πολλάκις αἰτεῖσθαι συγγνώμην, ἐφ' οἷς πλημμε-
 10 λοῦμεν πολλάκις· δικαιοσύνη δὲ ἁμώμους ὀρθο-
 τομεῖ ὁδοὺς **)· κέκραγεν ἡ γραφή. καὶ πάλιν αὖ,
 ἢ τοῦ ἀκάκου δικαιοσύνη κατορθώσει τὴν ὁδὸν αὐ-
 τοῦ ***)· ναὶ μὴν, καθὼς οἰκτεῖρει πατὴρ υἱοὺς
 ὠκτείρησεν κύριος τοὺς φοβουμένους αὐτὸν ****)
 15 Δαβὶδ γράφει· «οἱ σπεύροντες» οὖν ἐν δάκρυ-
 σιν ἐν ἀγαλλιάσει «θεριοῦσι» †), τῶν ἐν μετανοία
 ἔξομολογουμένων· «μακάριοι γὰρ πάντες οἱ φοβού-
 μενοι τὸν κύριον» ††). ὅρῳ τὸν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ
 ἐμπερῆ μακαρισμόν; «μὴ φοβοῦ», φησὶν, «ὅταν
 20 πλουτήσῃ ἄνθρωπος καὶ ὅταν πληθυνθῇ ἡ δόξα τοῦ
 οἴκου αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἐν τῷ ἀποθνήσκειν αὐτὸν λή-
 ψεται τὰ πάντα οὐδὲ συγκαταβήσεται αὐτῷ ἡ δόξα
 αὐτοῦ» †††), «ἐγὼ δὲ ἐν τῷ ἔλεει σοὺ εἰσελεύσομαι
 εἰς τὸν οἶκόν σου, προσκυνήσω πρὸς ναὸν ἁγίον σου
 25 ἐν φόβῳ σου. κύριε ὁδήγησόν με ἐν τῇ δικαιοσύνῃ
 σου» ††††). ὁρμὴ μὲν οὖν φορὰ διανοίας ἐπὶ τι
 ἢ ἀπό του, πάθος δὲ πλεονάζουσα ὁρμὴ ἢ ὑπερτί-
 νουσα τὰ κατὰ τὸν λόγον μέτρα ἢ ὁρμὴ ἐκφερομένη
 καὶ ἀπειθῆς λόγῳ. παρὰ φύσιν οὖν κινήσις ψυχῆς
 30 κατὰ τὴν πρὸς τὸν λόγον ἀπειθειαν τὰ πάθη, ἢ δ'
 ἀπόστασις καὶ ἔκστασις καὶ ἀπειθεια ἐφ' ἡμῖν ὡσ-
 περ καὶ ἡ ὑπακοὴ ἐφ' ἡμῖν, διὸ καὶ τὰ ἐκούσια κρι-

*) Ioann. 1, 13. **) Prouerb. 11, 5. ***) Ibid. 13, 6. ****) Psalm. 103, 13. †) Ibid. 126, 5. ††) Ibid. 128, 1. †††) Ibid. 49, 16 sq. ††††) Ibid. 5, 7 sq.

νεται. αὐτίκα καθ' ἕνα καὶ ἕνα τῶν παθῶν εἴ τις P.
ἐπεξίλοι ἀλόγους ὀρέξεις εὐροὶ ἂν αὐτά. 461.
Poti.

Cap. XIV.

§. 60. Τὸ γοῦν ἀκούσιον οὐ κρίνεται. διπλὸν
δὲ τοῦτο, τὸ μὲν γινόμενον μετ' ἀγνοίας, τὸ δὲ
ἀνάγκη, ἐπεὶ πῶς ἂν καὶ δικάσειας περὶ τῶν κατὰ
τοὺς ἀκουσίους τρόπους ἀμαρτάνειν λεγομένων; ἢ
γὰρ αὐτόν τις ἠγνόησεν ὡς Κλεομένης καὶ Ἀθάμας
οἱ μανέντες, ἢ τὸ πρᾶγμα ὁ πρόσσει, ὡς Αἰσχύ-
10λος τὰ μυστήρια ἐπὶ σκηρῆς ἐξειπὼν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ
κρίθεις οὕτως ἀφείθη ἐπιδείξας αὐτὸν μὴ μεμνημέ-
νον, ἢ ὅπερ πράττεται ἀγνοήσας τις, ὡσπερ ὁ τὸν
ἀντίπαλον ἀφείσκει καὶ ἀποκτείνας οἰκεῖον ἀντὶ τοῦ
πολεμίου, ἢ τὸ ἐν τίνι πράττεται καθάπερ ὁ ταῖς
15σφαιρωμέναις λόγχαις γυμναζόμενος καὶ ἀποκτείνας
P. τινὰ τοῦ δόρατος ἀποβαλόντος τὴν σφαῖραν, ἢ τὸ
167 παρὰ τὸ πῶς, ὡς ὁ ἐν σταδίῳ ἀποκτείνας τὸν ἀν-
871b. ταγωνιστήν· οὐ γὰρ θανάτου, ἀλλὰ νίκης χάριν
ἠγωνίζετο, ἢ τὸ οὐ ἕνεκα πράττεται, οἷον ὁ ἰατρὸς
20 δέδωκεν ἀντίδοτον ὑγιεινὴν καὶ ἀπέκτεινεν, ὁ δὲ οὐ
τούτου χάριν δέδωκεν, ἀλλὰ τοῦ σῶσαι.

§. 61. Ἐκράτει μὲν οὖν ὁ νόμος τότε καὶ τὸν
ἀκουσίως φονεύσαντα ὡς τὸν ἀκουσίως γονορρυῆ,
ἀλλ' οὐ κατ' ἴσον τῷ ἐκουσίως. καίτοι κάκεινος ὡς
25 ἐπὶ ἐκουσίῳ κολασθήσεται εἴ τις μεταγάγοι τὸ πά-
θος ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν· τῷ ὄντι γὰρ κολαστέος ὁ
ἀκρατῆς τοῦ γονίμου λόγον, ὁ καὶ αὐτὸ πάθος ἐστὶ
ψυχῆς ἄλογον, ἐγγὺς ἀδολεσχίας ἴον· πιστὸς δὲ
ἠρηται πνοῇ κρύπτειν πράγματα *). τὰ προαιρε-
30 τικὰ τοίνυν κρίνεται. κύριος γὰρ ἐτίλλει καρδίας
καὶ νεφρούς **). καὶ ὁ „ἐμβλέψας πρὸς ἐπιθυ-

*) Prouerb. 11, 13. **) Psalm. 7, 9. Ierem. 12, 10.

μίαν" *) κρίνεται. διὸ "μηδὲ ἐπιθυμῆσης" **) λέγει καὶ "ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χεῖλεσί με τιμᾶ" φησὶν, "ἢ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἐστὶν ἀπ' ἐμοῦ" ***). εἰς αὐτὴν γὰρ ἀφορᾷ τὴν γνώμην ὁ θεὸς, ἐπεὶ καὶ 5 τὴν Λὼτ γυναῖκα ἐπιστραφεῖσαν μόνον ἐκουσίως ἐπὶ τὴν κακίαν τὴν κοσμικὴν κατέλιπεν ἀναίσθητον, ὡς λίθον δείξας ἀλατίνην καὶ στήσας εἰς τὸ μὴ πρόσω χωρεῖν οὐ μωρὰν καὶ ἄπρακτον εἰκόνα, ἀρτύσαι δὲ καὶ στῦψαι τὸν πνευματικῶς δυνάμενον διορᾶν.

10

Cap. XV.

§. 62. Τὸ δ' ἐκούσιον ἢ τὸ κατ' ὄρεξιν ἐστὶν ἢ τὸ κατὰ προαίρεσιν ἢ τὸ κατὰ διάνοιαν. αὐτίκα P. παράκειται πῶς ταῦτα ἀλλήλοις, ἀμάρτημα, ἀτύχημα, ἀδίκημα. καὶ ἐστὶν ἀμάρτημα μὲν φέρε Pott. 15 εἰπεῖν τὸ τρυφητικῶς καὶ ἀσελγῶς βιοῦν, ἀτύχημα δὲ τὸ φίλον ὡς πολέμιον ὑπ' ἀγνοίας βαλεῖν, ἀδίκημα δὲ ἢ τυμβωρυχία ἢ ἢ ἱεροσυλία, τὸ δὲ ἀμαρτάνειν ἐκ τοῦ ἀγνοεῖν κρίνειν ὅτι χροῖ ποιεῖν συνίσταται, ἢ τῷ ἀδυνατεῖν ποιεῖν, ὡς περ ἀμέλει καὶ 20 βόθρῳ περιπίπτει τις ἢ τοι ἀγναήσας ἢ ἀδυνατήσας ὑπερβῆναι δι' ἀσθένειαν σώματος. ἀλλ' ἐφ' ἡμῖν γε ἢ τε πρὸς τὴν παιδείαν ἡμῶν παράστασις ἢ τε πρὸς τὰς ἐντολάς ὑπακοή.

§. 63. Ὡν εἰ μὴ μετέχειν βουληθείημεν θυμῷ 25 τε καὶ ἐπιθυμίᾳ ἐκδότους σφᾶς αὐτοὺς ἐπιδόντες ἀμαρτησόμεθα, μᾶλλον δὲ ἀδικήσομεν τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν. ὁ μὲν γὰρ Λάιος ἐκεῖνος κατὰ τὴν τραγωδίαν φησὶν.

λέληθε δ' οὐδὲν τῶνδέ μ' ὦν σὺ νοουθετεῖς, 30 γνώμην δ' ἔχοντά μ' ἢ φύσις βιάζεται

*) Matth. 5, 28. **) Exod. 20, 17. ***) Iesai. 29, 13. Matth. 15, 18. Marc. 7, 6.

τουτέστι τὸ ἐκδοτὸν γεγενῆσθαι τῷ πάθει. ἡ Μή-
δεια δὲ καὶ αὐτὴ ὁμοίως ἐπὶ τῆς σκηνῆς βοᾷ·

καὶ μανθάνω μὲν οἷα δρᾶν μέλλω κακὰ,
θυμὸς δὲ κρείσσω τῶν ἐμῶν βουλευμάτων.

ἄλλ' οὐδὲ Αἴας σιωπᾶ, μέλλων δὲ ἑαυτὸν ἀποσφάτ-
τειν κέκραγεν· οὐδὲν οὖν ἦν πῆμα ἑλευθέρου ψυ-
χὴν δάκνον οὕτως ὡς ἀνδρὸς ἀτιμία

οὕτως πέπονθα καὶ με συμφοροῦσα *

βαθεῖα κηλὶς ἐκ βυθῶν ἀναστρέφει

10 λύσσης πικροῖς κέντροισιν ἠρεθισμένον.

§. 64. Τούτους μὲν οὖν ὁ θυμὸς, μυρίους δὲ
ἄλλους ἢ ἐπιθυμία τραγωδεῖ, τὴν Φαῖδραν, τὴν
Ἀνθίαν, τὴν Ἐριφύλην·

ἢ χρυσὸν φίλου ἀνδρὸς ἐδέξατο τιμήεντα *).

15 τὸν γὰρ κωμικὸν ἐκεῖνον Θρασωνίδην ἄλλη σκηνῆ, P.
παιδισκάριον με², φησὶν, εὐτελὲς καταδεδοῦλωκεν. 463.

ἀτύχημα δὲ νοῦ παράλογός ἐστιν ἁμαρτία, ἢ δὲ Pott.
ἁμαρτία ἐκούσιος ἀδικία, ἀδικία δὲ ἐκούσιος κακία.

ἔστιν οὖν ἢ μὲν ἁμαρτία ἐμὸν ἐκούσιον. διὸ καὶ

20 φησὶν· ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κριεῦσει, οὐ γὰρ

ἔστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν **), τοῖς ἤδη πε-

πιστευκόσι λέγων, ὅτι τῷ μάλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς λά-

30 θημεν ***). ἀτυχία δὲ ἐστὶν ἄλλον εἰς ἐμὲ πρᾶξις

ἀκούσιος, ἢ δὲ ἀδικία μόνη εὐρίσκεται ἐκούσιος εἴτε

25 ἐμῇ εἴτε ἄλλου.

§. 65. Ταύτας δ' αἰνίσσεται τῶν ἁμαρτιῶν τὰς

διαφορὰς ὁ ψαλμωδὸς μακαρίους λέγων ὡν ὁ θεὸς

τὰς μὲν ἀπήλειψεν ἀνομίας, τὰς δὲ ἐπεκάλυψεν ἁμαρ-

τίας, οὐκ ἐλογίσατό τε τὰς ἄλλας καὶ ἀφῆκε τὰς

30 λοιπὰς. γέγραπται γὰρ μακάριοι ὡν ἀφῆθησαν αἱ

ἀνομίαι καὶ ὡν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι· μα-

κάριος ἀνὴρ ᾧ οὐ μὴ λογίσηται κύριος ἁμαρτίαν

οὐδὲ ἔστιν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ δόλος †). οὗτος

*) Hom. Od. λ. 327. **) Roman. 6, 14. ***) Iesai. 53, 5. 1 Petr. 2, 24. †) Psalm. 32, 1 sq. Roman. 4, 7 sq.

ὁ μακαρισμὸς ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἐκλελεγμένους ἀπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. καλύπτει μὲν γὰρ ἀγάπη πλῆθος ἁμαρτιῶν *)), ἀπαλείφει δὲ ὁ “τὴν μετάνοιαν μᾶλλον τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἢ τὸν θάνατον αἰρούμενος” **).

§. 66. Οὐ λογίζονται δὲ ὅσαι μὴ κατὰ προαίρεσιν συνίστανται. ὁ γὰρ ἐπιθυμήσας ἤδη μεμοίχευκε” ***) φησὶν. ἀφήσὶ τε τὰς ἁμαρτίας ὁ φωτίζων λόγος. “καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, φησὶν ὁ 10κύριος, ζητήσουσιν τὴν ἀδικίαν Ἰσραὴλ καὶ οὐχ ὑπάρξει καὶ τὰς ἁμαρτίας Ἰούδα καὶ οὐ μὴ εὐρεθῶσιν” †) “ὅτι τίς ὡσπερ ἐγώ; καὶ τίς ἀντιστήσεται κατὰ πρόσωπόν μου” ††); ὁρᾷς ἓνα Θεὸν κα-Ρ. ταγγελνόμενον ἀγαθὸν τῶν κατ’ ἀξίαν ἀπονεμητι-464. 15κόν τε καὶ ἀφαικὸν ἁμαρτημάτων. φαίνεται δὲ Pott. καὶ Ἰωάννης ἐν τῇ μείζονι ἐπιστολῇ τὰς διαφορὰς τῶν ἁμαρτιῶν ἐκδιδάσκων ἐν τούτοις. “ἐάν τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσῃ καὶ δώσει αὐτῷ ζωὴν τοῖς ἁμαρ-20τάνουσι· μὴ πρὸς θάνατον” εἶπεν. “ἔστι γὰρ ἁμαρτία πρὸς θάνατον· οὐ περὶ ἐκείνης λέγω, ἵνα ἔρωτήσῃ τις. πᾶσα ἀδικία ἁμαρτία ἐστὶ, καὶ ἔστιν ἁμαρτία μὴ πρὸς θάνατον” †††).

§. 67. Ἀλλὰ καὶ Δαβὶδ καὶ πρὸ Δαβὶδ ὁ Μωϋ-25σῆς τῶν τριῶν δογμάτων τὴν γνῶσιν ἐμφαίνουσιν διὰ τούτων· μακάριος ἀνὴρ ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν⁵⁵. καθὼς οἱ ἰχθύες πορεύονται ἐν σκότει εἰς τὰ βάθη, οἱ γὰρ λεπίδα μὴ ἔχοντες ὡν Ρ. ἀπαγορεύει Μωϋσῆς ἐφάπτεσθαι κάτω τῆς θαλάσ-168 σης νέμονται· οὐδὲ ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν ἔστη”, Sylb. καθὼς οἱ δοκοῦντες φοβεῖσθαι τὸν κύριον ἁμαρτάνουσιν ὡς ὁ χοῖρος, πεινῶν γὰρ κραυγάζει, πλη-

*) 1 Petr. 4, 8. **) Ezech. 33, 11. ***) Matth. 5. 28. †) Jerem. 50, 20. ††) Ibid. 49, 19. †††) 1 Ioann. 5, 16 sq.

ρωθεὶς δὲ τὸν δεσπότην οὐ γνωρίζει· οὐδὲ ἐπὶ κα-
 θέδραν λοιμῶν ἐκάθισεν” *), καθὼς τὰ πτηνὰ εἰς
 ἄρπαγὴν ἔτοιμα. παρήνεσε δὲ Μωϋσῆς **) οὐ φά-
 γεσθαι χοῖρον οὐδὲ αἰτὸν οὐδὲ ὀξύπτερον οὐδὲ κό-
 5ρακα οὐδὲ πάντ’ ἰχθύν ὅς οὐκ ἔχει λεπίδα ἐν αὐτῷ.
 ταῦτα μὲν ὁ Βαρνάβας, ἀκήκοα δ’ ἔγωγε σοφοῦ τὰ
 τοιαῦτα ἀνδρὸς „βουλήν μὲν ἀσεβῶν” τὰ ἔθνη λέ-
 γοντος, „ὁδὸν δὲ ἀμαρτωλῶν” τὴν Ἰουδαϊκὴν ὑπό-
 10ληψιν καὶ „καθέδραν λοιμῶν” τὰς αἱρέσεις ἐκλαμ-
 βάνοντος.

§. 68. Ἄλλος δὲ κυριώτερον ἔλεγεν τὸν μὲν
 πρῶτον μακαρισμὸν τετάχθαι ἐπὶ τῶν μὴ κατακο-
 λουθησάντων ταῖς γνώμας ταῖς πονηραῖς ταῖς ἀπο-
 στατησάσαις τοῦ Θεοῦ, τὸν δεύτερον δὲ ἐπὶ τῶν τῆ
 15εὐδρυχώρῳ καὶ πλατεῖα ὁδῷ οὐκ ἐμμενόντων ἢ τῶν
 ἐν νόμῳ τραφέντων ἢ καὶ τῶν ἐξ ἔθνῶν μετανενοη- P.
 κότων, „καθέδρα δὲ λοιμῶν” καὶ τὰ θέατρα καὶ 465.
 τὰ δικαστήρια εἶη ἄν. ὕπερ καὶ μᾶλλον ἢ ἑξακο- Pott.
 λούθησις ταῖς πονηραῖς καὶ ταῖς λυμαντικαῖς ἔξου-
 20σίαις καὶ ἢ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν κοινωνία. „ἀλλ’ ἢ
 ἐν τῷ νόμῳ κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ” ***). ὁ Πέ-
 τρος ἐν τῷ κηρύγματι νόμον καὶ λόγον τὸν κύριον
 προσεῖπεν. δοκεῖ δὲ καὶ ἄλλως τριῶν ἀποδοχῆν ἀμαρ-
 25τίας τρόπων διδάσκειν ὁ νομοθέτης, τῶν μὲν ἐν λό-
 γῳ διὰ τῶν ἰχθύων τῶν ἀναύδων, ἔστι γὰρ τῷ ὄντι
 οὐ σιγῇ λόγου διαφέρει· ἔστι καὶ

σιγῆς ἀκίνδυνον γέρας·

τῶν δὲ ἐν ἔργῳ διὰ τῶν ἀρπακτικῶν καὶ σαρκοβόρων
 ὀρνέων, χοῖρος βορβόρῳ ἤδεται καὶ κόπρω· καὶ χρῆ
 30μηδὲ „τὴν συνείδησιν” ἔχειν „μεμολυσμένην” †).

§. 69. Εἰκότως οὖν φησὶν ὁ προφήτης, „οὐχ
 οὕτως”, φησὶν, „οἱ ἀσεβεῖς, ἀλλ’ ἢ ὡσεὶ χνοῦς ὃν
 ἐκρίπτει ὁ ἄνεμος ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.” διὰ τοῦτο

*) Psalm. 1, 1. **) Cf. Leuit. c. 11. Deuterou. c. 14.

***) Psalm. 1, 2. †) 1 Corinth. 8, 7.

οὐκ ἀναστήσονται ἀσεβεῖς ἐν κρίσει, οἱ ἤδη κατα-
 κεκοιμένοι, ἐπεὶ «ὁ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται» *).
 «οὐδὲ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐν βουλῇ δικαίων» **) οἱ ἤδη
 κατέγνωσμένοι εἰς τὸ μὴ ἐνωθῆναι τοῖς ἀπταιστώσ
 5 βεβιωκόσιν, «ὅτι γινώσκει κύριος ὁδὸν δικαίων καὶ
 ὁδὸς ἀσεβῶν ἀπολεῖται» ***). πάλιν ὁ κύριος δεί-
 κνυσιν ἄντικρος ἐφ' ἡμῖν καὶ τὰ παραπτώματα καὶ
 τὰ πλημμελήματα τρόπους θεραπείας καταλλήλους
 τοῖς πάθεσιν ὑποτιθέμενος, πρὸς τῶν ποιμένων ἐπα-
 10 νορθοῦσθαι βουλόμενος ἡμῶς διὰ Ἰεζεκιήλ· αἰτιώ-
 μενος αὐτῶν οἷμαί τινος ἐφ' οἷς οὐκ ἐτήρησαν τὰς
 ἐντολάς· «τὸ ἠσθενηκὸς οὐκ ἐνισχύσατε» ****) καὶ
 τὰ ἐξῆς ἕως «καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐπιζητῶν οὐδὲ ἀποστρέ-
 φων» †). «μεγάλῃ γὰρ χαρὰ παρὰ τῷ πατρὶ ἐνὸς
 15 ἁμαρτωλοῦ σωθέντος» ††) ὁ κύριος φησι. ταύτη
 πλέον ἐπαινετὸς ὁ Ἀβραάμ ὅτι ἐπορεύθη καθάπερ
 ἐλάλησεν αὐτῷ ὁ κύριος.

§. 70. Ἐντεῦθεν ἀρυσάμενός τις τῶν παρ' Ἑλ-
 λησι σοφῶν τὸ εἶπον θεῷ ἀπεφθέγγετο. «οἱ δὲ ἐν-
 20 σεβεῖς», φησὶν Ἰσαΐας, «συνετὰ ἐβουλεύσαντο» †††).
 βουλὴ δὲ ἐστὶ ζήτησις περὶ τοῦ πῶς ἂν ἐν τοῖς πα-Ρ.
 ροῦσι πράγμασιν ὀρθῶς διεξάγοιμεν, εἰβουλία δὲ 466.
 φρόνησις πρὸς τὰ βουλευμάτα. τί δέ; οὐχὶ καὶ ὁ Ρott.
 θεὸς μετὰ τὴν ἐπὶ τῷ Κάιν συγγνώμην ἀκολούθως
 25 οὐ πολλῶ ὕστερον τὸν μετανοήσαντα Ἐνώχ εἰσάγει
 δηλῶν ὅτι συγγνώμη μετάνοια πέφυκε γεννᾶν; ἢ
 συγγνώμη δὲ οὐ κατὰ ἄφεσιν, ἀλλὰ κατὰ ἴασιν συν-
 ἰσταται. τὸ δ' αὐτὸ γίνεται καὶ τῇ κατὰ τὸν Ἀα-
 ρῶν τοῦ λαοῦ μοσχοποιᾷ. ἐντεῦθεν τις τῶν παρ'
 30 Ἑλλησι σοφῶν συγγνώμη τιμωρίας κρεῖσσον ἀπεφθέγγ-
 ξετο, ὡσπερ ἀμέλει καὶ τὸ ἐγγύα, πάρα δ' ἄτα',
 ἀπὸ τῆς Σολομώντος φωνῆς λεγούσης, «νιῆ; ἐὰν

*) Psalm. 1, 4 sq. **) Ioann. 3, 8. ***) Psalm. 1,
 5 sq. ****) Ezech. 34, 4. †) Ibid. v. 6. ††) Cf. Luc.
 c. 15. †††) Iesai. 32, 8.

ἐγγνήσῃ σὸν φίλον, παραδώσεις σὴν χεῖρα ἐχθρῶ, παγίς γὰρ ἀνδρὶ ἰσχυρὰ τὰ ἴδια χεῖλη, καὶ ἀλίσκεται ῥήμασιν ἰδίου στόματος" *). μυστικώτερον δὲ ἤδη τὸ γινῶθι σαυτὸν' ἐκεῖθεν εἴληπται, εἶδες τὸν ἀδελφόν σου, εἶδες τὸν θεόν σου.

§. 71. Ταύτη πού «ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης καρδίας καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν· ἐν ταύταις" λέγει «ταῖς ἐντολαῖς ὅλον τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας κρεμᾶσθαι τε καὶ ἐξηρθοῦσθαι" **). συνάδει τούτοις κακεῖνα· «ταῦτα λέκάληκα ὑμῖν ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πληρωθῇ, αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς" ***). «ἐλεήμων γὰρ καὶ οἰκτίρων ὁ κύριος" ****), καὶ Χριστὸς κύριος τοῖς σύμψασι. Ἰσαφρέστερον δὲ τὸ γινῶθι σαυτὸν' παρεγγυῶν ὁ Μωϋσῆς λέγει πολλάκις «πρόσεχε σεαυτῶ" †). ἐλεημοσύναις οὖν καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι· τῷ δὲ φόβῳ κυρίου ἐκκλίνει πᾶς ἀπὸ κακοῦ" ††). «φόβος δὲ κυρίου παιδεία καὶ σοφία" †††).

§. 72. Ἐνταῦθα πάλιν ἐπιφύονται οἱ κατήγοροι χαρὰν καὶ λύπην πάθη ψυχῆς λέγοντες, τὴν μὲν γὰρ χαρὰν εὐλογον ἐπαρσιν ἀποδιδόασιν, καὶ τὸ ἀγάλλεσθαι χαίρειν ἐπὶ καλοῖς, τὸ δὲ ἔλεος λύπην ἐπὶ P. 25 ἀναξίως κακοπαθοῦντι. τροπὰς δὲ εἶναι ψυχῆς καὶ 467. πάθη τὰ τοιαῦτα. ἡμεῖς δὲ ὡς ἔοικεν οὐ πανό. Pott. μεθὰ τὰ τοιαῦτα σαρκικῶς νοοῦντες τὰς γραφὰς καὶ ἀπὸ τῶν ἡμετέρων παθῶν ἀναγόμενοι τὰ βούλημα τοῦ ἀπαθοῦς θεοῦ ὁμοίως τοῖς ἡμεδαποῖς κινήμασιν

*) Proverb. 6, 1 sq. **) Luc. 10, 27. Matth. 22, 37. 39 sq. Marc. 12, 30. ***) Ioann. 15, 11 sq. ****) Psalm. 102, 8. 110, 4. †) Genes. 24, 6. Exod. 10, 28. 34, 12. Deuteron. 4, 9. ††) De his dictis vid. annotat. †††) Eccl. 1, 27.

ἀπεκδεχόμενοι. ὡς δ' ἡμεῖς ἀκοῦσαι δυνατοὶ οὕτως ἔχειν ἐπὶ τοῦ παντοκράτορος ὑπολαμβάνοντες ἀθέως πλανώμεθα. οὐ γὰρ ὡς ἔχει τὸ θεῖον, οὕτως οἶόν τε ἦν λέγεσθαι, ἀλλ' ὡς οἶόν τε ἦν ἐπαίειν ἡμᾶς ὁσαυτὴν πεπεδημένους, οὕτως ἡμῖν ἐλάλησαν οἱ προφηταὶ συμπεριφερομένου σωτηρίας τῇ τῶν ἀνθρώπων ἀσθενείᾳ τοῦ κυρίου.

§. 73. Ἐπεὶ τοίνυν βούλημά ἐστι τοῦ θεοῦ σώζεσθαι τὸν ταῖς ἐντολαῖς πειθήνιον τὸν τε ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων μετανοοῦντα, χαίρομεν δὲ ἡμεῖς ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ ἡμῶν, τὸ χαρτὸν ἡμῶν ἐξειδιποιήσατο Ρ. ὁ διὰ τῶν προφητῶν λαλήσας κύριος, καθάπερ ἐν 169 τῷ εὐαγγελίῳ φιλανθρωπῶς λέγων, „ἐπείνασα καὶ Syb. ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐδώκατέ μοι πιεῖν, 15ῶ γὰρ ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων πεποιήκατε, ἐμοὶ πεποιήκατε” *). ὥσπερ οὖν τρέφεται μὴ τρεφόμενος διὰ τὸ τετράφθαι ὄνπερ βούλεται, οὕτως ἐχάρη μὴ τραπείσ διὰ τὸ ἐν χαρᾷ γεγονέναι τὸν μετανοηκῶτα ὡς ἐβούλετο. ἐπεὶ δὲ πλουσίως ἐλεεῖ ἀγαθὸς 20ῶν ὁ θεὸς τὰς τε ἐντολάς διδούς διὰ νόμον, διὰ προφητῶν καὶ προσεχέστερον ἤδη διὰ τῆς τοῦ υἱοῦ παρουσίας, σώζων καὶ ἐλεῶν ὡς εἴρηται τοὺς ἡλεημένους, κυρίως τε ἐλεεῖ ὁ κρείττων τὸν ἐλάσσω, καὶ κρείττων μὲν ἄνθρωπος ἀνθρώπου οὐκ ἂν εἴη, 25καθὸ ἄνθρωπος πέφυκεν, κρείττων δὲ ὁ θεὸς τοῦ ἀνθρώπου κατὰ πάντα, εἰ τοίνυν ὁ κρείττων τὸν ἡσσῶ ἐλεεῖ, μόνος ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐλεήσει, κοινωνικὸς μὲν γὰρ ἄνθρωπος ὑπὸ δικαιοσύνης γίνεται καὶ μεταδίδωσιν ὧν ἔλαβεν παρὰ τοῦ θεοῦ διὰ τε φυσικὴν 30εὐνοίαν καὶ σχέσιν διὰ τε τὰς ἐντολάς αἷς πείθεται.

§. 74. Ὁ θεὸς δὲ οὐδὲ μίαν ἔχει πρὸς ἡμᾶς φυσικὴν σχέσιν ὡς οἱ τῶν αἱρέσεων κτίσται θέλουσιν οὐτ' εἰ ἐκ μὴ ὄντων ποιοίη οὐτ' εἰ ἐξ ὕλης δι-

*) Matth. 25, 35. 40.

ὅλως ὄν, ἢ δὲ κατὰ πάντα ἕτερα τυγχάνει τοῦ Θεοῦ, εἰ μὴ τις μέρος αὐτοῦ καὶ ὁμοουσίους ἡμᾶς τῷ Θεῷ τολμήσει λέγειν· καὶ οὐκ οἶδ' ὅπως ἀνέξεται τις ἐπαίτων τούτου Θεὸν ἐγνωκῶς ἀπιδὼν εἰς τὸν βίον τὸν ἡμέτερον ἐν ὅσοις φρυόμεθα κακοῖς. εἴη γὰρ ἂν P. οὕτως ὁ μηδ' εἰπεῖν θέμις μερικῶς ἀμαρτάνων ὁ468. Θεός, εἴ γε τὰ μέρη τοῦ ὅλου μέρη καὶ συμπληρω- Pott. τικὰ τοῦ ὅλου, εἰ δὲ μὴ συμπληρωτικά, οὐδὲ μέρη εἴη ἂν. ἀλλὰ γὰρ φύσει πλούσιος ὢν ὁ Θεὸς ἐν 10 ἐλέω διὰ τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα κήδεται ἡμῶν μήτε μορίων ὄντων αὐτοῦ μήτε φύσει τέκνων.

§. 75. Καὶ δὴ ἡ μέγιστη τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότη-
τος ἐνδειξίς αὕτη τυγχάνει ὅτι οὕτως ἐχόντων ἡμῶν
πρὸς αὐτὸν καὶ φύσει ἀπηλλοτριωμένων παντελῶς
15 ὁμῶς κήδεται. φυσικὴ μὲν γὰρ ἢ πρὸς τὰ τέκνα
φιλοστοργία τοῖς ζώοις ἢ τε ἐκ συνηθείας τοῖς ὁμο-
γνώμοσι φίλια, Θεοῦ δὲ ὁ ἔλεος εἰς ἡμᾶς πλουσίως
τοὺς κατὰ μηδὲν αὐτῷ προσήκοντας ἢ οὐσίᾳ ἡμῶν
λέγω ἢ φύσει ἢ δυνάμει τῇ οἰκείᾳ τῆς οὐσίας ἡμῶν,
20 ὁμῶν δὲ τῷ ἔργον εἶναι τοῦ θελήματος αὐτοῦ, καὶ
δὴ τὸν ἐκόντα μετὰ ἀσκήσεως καὶ διδασκαλίας τὴν
γνώσιν τῆς ἀληθείας ἐπαρηρημένον εἰς νίοθεσίαν
καλεῖ τὴν μέγιστην πασῶν προκοπῆν. παρανομίαι
δὲ ἄνδρα ἀγρεύουσι, σειραῖς δὲ τῶν ἐαυτοῦ ἀμαρτιῶν
25 ἕκαστος σφίγγεται*)), καὶ ἔστιν ὁ Θεὸς ἀναίτιος καὶ
τῷ ὄντι μεκάριος ἀνὴρ ὃς καταπτήσσει πάντα δι'
εὐλάβειαν⁵⁵ **)).

Cap. XVII.

§. 76. Ὡς οὖν ἡ ἐπιστήμη ἐπιστητικὴ ἐστίν
30 ἕξις ἀφ' ἧς τὸ ἐπίστασθαι συμβαίνει, γίνεται δὲ ἡ
κατάληψις αὐτῇ ἀμετάπτωτος ὑπὸ λόγου, οὕτω καὶ

*) Prouerb. 5, 22. **) Ibid. 28, 14.

ἡ ἀγνοία φαντασία ἐστὶν εἰκονα μεταπτωτικὴ ὑπὸ λόγου, τὸ δὲ μεταπίπτον ὡς καὶ τὸ συνασκούμενον ἐκ λόγου ἐφ' ἡμῖν. παράκειται δὲ τῇ ἐπιστήμῃ ἢ τ' ἐμπειρία καὶ ἡ εἶδησις, σύνεσις τε καὶ νόησις καὶ γνῶσις. καὶ ἡ μὲν εἶδησις ἐπιστήμη τῶν καθ' ὅλου καθ' εἶδος εἴη ἂν, ἡ δὲ ἐμπειρία ἐπιστήμη ὥστε καὶ οἷόν ἐστιν ἕκαστον πολυπραγμονεῖν, νόησις δὲ ἐπιστήμη νοητοῦ, καὶ σύνεσις ἐπιστήμη περιληπτικὴ συμβλητοῦ ἢ σύμβλησις ἀμετάπτωτος ἢ συμβλητικὴ δύναμις, ὧν φρό-
 10νησίς ἐστι καὶ ἐπιστήμη καὶ ἐνὸς καὶ ἑκάστου καὶ πάντων τῶν εἰς ἓνα λόγον, γνῶσις δὲ ἐπιστήμη τοῦ ὄντος αὐτοῦ ἢ ἐπιστήμη σύμφωνος τοῖς γινομένοις, ἀλήθειά τε ἐπιστήμη ἀληθοῦς, ἡ δὲ ἕξις τῆς ἀληθείας ἐπιστήμη ἀληθῶν.

§. 77. Ἡ δὲ ἐπιστήμη διὰ τοῦ λόγου συνίστα-
 15ται καὶ ἀμετάπτωτός ἐστιν ἄλλω λόγῳ ἐνταῦθα τὴν P. γνῶσιν πολυπραγμονεῖ. ἃ δὲ μὴ ποιοῦμεν, ἦτοι διὰ 469· τὸ μὴ δύνασθαι οὐ ποιοῦμεν ἢ διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι Pott. ἢ δι' ἀμφοτέρα. οὐχ ἰπτάμεθα μὲν οὖν, ἐπειδὴ οὔτε δυνάμεθα οὔτε βουλόμεθα, οὐ νηχόμεθα δὲ φέρ' εἰ-
 20πεῖν ἄρτι, ἐπειδὴ δυνάμεθα μὲν, οὐ βουλόμεθα δὲ οὐκ ἐσμέν δὲ ὡς ὁ κύριος, ἐπειδὴ βουλόμεθα μὲν, οὐ δυνάμεθα δέ. «οὐδεὶς γὰρ μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, ἀρχετὸν δὲ ἢ γενώμεθα ὡς ὁ διδάσκαλος» *), οὐ καθ' οὐσίαν, ἀδύνατον γὰρ ἴσον εἶναι πρὸς τὴν
 25ὑπαρξίν τὸ θέσει τῷ φύσει, τὸ δὲ αἰδίους γεγονέναι καὶ τὴν τῶν ὄντων θεωρίαν ἐγνωκέναι καὶ νίους προσηγορεῦσθαι καὶ τὸν πατέρα ἀπὸ τῶν οικείων καθορᾶν μόνον. προηγείται τοίνυν πάντων τὸ βούλεσθαι, αἱ γὰρ λογικαὶ δυνάμεις τοῦ βούλεσθαι διάκονοι πεφύ-
 30κασιν θέλει, φησὶ, καὶ δυνήσῃ τοῦ γνωστικοῦ δὲ καὶ ἡ βούλησις καὶ ἡ κρίσις καὶ ἡ ἄσκησις ἢ αὐτή. εἰ γὰρ αἱ αὐταὶ προθέσεις τὰ αὐτὰ καὶ τὰ δόγματα καὶ αἱ κρίσεις, ἵνα δὴ ὡσιν αὐτῶ καὶ οἱ λόγοι καὶ ὁ βίος καὶ ὁ τρόπος ἀκόλουθοι τῇ ἐνστάσει καρδία δὲ

*) Matth. 10, 24 sq. Luc. 6, 40.

εὐθεΐα ἐκζητεῖ γνώσεις καὶ ἐκείνων ἐπαίει. ὁ θεὸς
 δεδίδαχέν με σοφίαν καὶ γινῶσιν ἁγίων ἔγνωκα^ς *)).

Cap. XVIII.

§. 78. Προφανεῖς μὲν οὖν καὶ πᾶσαι ἄλλαι ἀρε-
 5ται αἱ παρὰ τῷ Μωϋσεῖ ἀναγεγραμμέναι ἀρχὴν Ἑλ-
 λησι παντὸς τοῦ ἠθικοῦ τόπου παρασχόμεναι, ἀνδρεί-
 10αν λέγω καὶ σωφροσύνην καὶ φρόνησιν καὶ δικαιο-
 σύνην, καρτερίαν τε καὶ ὑπομονὴν καὶ τὴν σεμνότη-
 15τα καὶ ἐγκράτειαν τὴν τε ἐπὶ τούτοις εὐσέβειαν.
 ἀλλ' ἢ μὲν εὐσέβεια παντὶ που δήλη τὸ ἀνωτάτω καὶ
 πρᾶξίμω αἴτιον σέβειν καὶ τιμᾶν διδάσκουσα. καὶ
 δικαιοσύνην δὲ αὐτὸς ὁ νόμος παρίστησι παιδεύων
 τὴν τε φρόνησιν διὰ τῆς τῶν αἰσθητῶν εἰδώλων ἀπο-
 20γῆς καὶ τῆς πρὸς τὸν ποιητὴν καὶ πατέρα τῶν ὄλων
 προσκληρώσεως, ἀφ' ἧς δόξης οἷον πηγῆς πᾶσα σύνε-
 25P. σις αὐξεται. «Φυσίαὶ γὰρ ἀνόμων βδέλυγμα κυρίω,
 170. εὐχαὶ δὲ κατευθυνόντων δεκταὶ παρ' αὐτῶ^ς **).

ἐπεὶ δεκτὴ παρὰ θεῶ δικαιοσύνη μᾶλλον ἢ φυσία. P.

§. 79. Τοιαῦτα καὶ τὰ παρὰ Ἡσαΐα^ς τί μοι 470.
 20πλήθος τῶν φυσιῶν ὑμῶν, λέγει κύριος^ς ***), καὶ Pott.
 πᾶσα ἢ περικοπὴ, λύε πάντα σύνδεσμον ἀδικίας, αὕτη
 γὰρ φυσία θεῶ δεκτὴ καρδία συντετριμμένη καὶ ζη-
 25τοῦσα τὸν πεπλακότα †). «Ὑγὰ δόλια βδέλυγμα ἔναντι
 θεοῦ, σταθμίον δὲ δίκαιον δεκτὸν αὐτῶ^ς ††). ἐντεῦθεν
 30εὐγὸν μὴ ὑπερβαίνειν Πυθαγόρας παραινεῖ. δικαιο-
 σύνη δὲ δολία εἴρηται ἢ τῶν αἰρέσεων ἐπαγγελία,
 καὶ γλῶσσα μὲν ἀδίκων ἐξολεῖται, στόμα δὲ δικαίων
 ἀποστᾶζει σοφίαν †††). ἀλλὰ γὰρ τοὺς σοφοὺς καὶ
 φρονίμους φαύλους καλοῦσιν ††††). μακρὸν δ' ἂν
 εἴη περὶ τῶν ἀρετῶν τούτων μαρτυρίας παρατίθε-

*) Prouerb. 33, 3. **) Ibid. 15, 8. ***) Iesai. 1,
 11. †) Ibid. 58, 6. ††) Prouerb. 10, 1. †††) Ibid.
 v. 31. ††††) Ibid. 16, 21.

σθαί ἀπάσης ταύτας ἐξυμνούσης τῆς γραφῆς, ἐπεὶ δ' οὐκ τὴν μὲν ἀνδρείαν ὀρίζονται ἐπιστήμην δεινῶν καὶ οὐ δεινῶν καὶ τῶν μεταξὺ, τὴν δὲ σωφροσύνην ἔξιν εἶναι αἰρέσει καὶ φυγῇ σώζουσιν τὰ τῆς φρονήσεως κρίματα, παράκειται τῇ μὲν ἀνδρεία ἢ τε ὑπομονὴ ἢν καρτερίαν καλοῦσιν ἐπιστήμην ἐμμενετέων καὶ οὐκ ἐμμενετέων, ἢ τε μεγαλοψυχία ἐπιστήμη τῶν συμβαινόντων ὑπεραίρουσα, ἀλλὰ καὶ τῇ σωφροσύνη ἢ εὐλάβεια ἐκκλισίς οὐσα σὺν λόγῳ.

10 §. 80. Φυλακὴ δὲ τῶν ἐντολῶν τήρησις οὐσα αὐτῶν ἀβλαβῆς περιποίησις ἐστὶν ἀσφαλείας βίου. καὶ οὐκ ἐστὶν ἄνευ ἀνδρείας καρτερικὸν εἶναι, οὐδὲ μὴν ἄνευ σωφροσύνης ἐγκρατῆ. ἀντακολουθοῦσι δὲ ἀλλήλαις αἱ ἀρεταί, καὶ παρ' ὧ αἱ τῶν ἀρετῶν ἀκο-
15 λουθίαί, παρὰ τούτῳ καὶ ἡ σωτηρία τήρησις οὐσα τοῦ εὖ ἔχοντος. εἰκότως ἔτι περὶ τούτων διαλαβόντες τῶν ἀρετῶν περὶ πασῶν ἂν εἴημεν ἐσκεμμένοι, ὅτι ὁ μίαν ἔχων ἀρετὴν γνωστικῶς πάσας ἔχει διὰ τὴν ἀντακολουθίαν. αὐτίκα ἡ ἐγκράτεια διάθεσις
20 ἐστὶν ἀνυπέρβατος τῶν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον φανέντων. ἐγκρατεύεται δὲ ὁ κατέχων τὰς παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ὁρμὰς ἢ ὁ κατέχων αὐτὸν ὥστε μὴ ὀρ-
μῶν παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον. σωφροσύνη δὲ αὐτῆ471.
οὐκ ἄνευ ἀνδρείας, ἐπειδὴ ἐξ ἐντολῶν γίνεται ἐπο-
25 μένη τῷ διατεταγμένῳ θεῷ φρόνησις τε καὶ ἡ μιμη-
τικὴ τῆς θείας διαθέσεως δικαιοσύνη, καθ' ἣν ἐγκρατενοίμενοι καθαροὶ πρὸς εὐσέβειαν καὶ τὴν ἐπο-
μένην ἀκολουθῶν τῷ θεῷ προὔξιν στελλόμεθα ἔξο-
μοιοῦμενοι τῷ κυρίῳ κατὰ τὸ δυνατόν ἡμῖν ἐπική-
30 ροις τὴν φύσιν ὑπάρχουσιν.

§. 81. Τοῦτο δὲ ἐστὶν δίκαιον καὶ ὀσιον μετὰ φρονήσεως γενέσθαι. ἀνευθεὲς μὲν γὰρ τὸ θεῖον καὶ ἀπαθές, ὅθεν οὐδὲ ἐγκρατὲς κυρίως· οὐ γὰρ ὑποπίπτει πάθει ποτὲ, ἵνα καὶ κρατήσῃ τοῦδε, ἢ δὲ ἢ-
35 μετέρα φύσις ἐμπαθῆς οὐσα ἐγκρατείας δεῖται, δι' ἣς πρὸς τὸ ὀλιγοδεὲς συνασκουμένη συνεγγίζειν πειράται

κατὰ διάθεσιν τῇ θεῖα φύσει ὁ γὰρ σπουδαῖος ὀλι-
 γοδεὴς, ἀθανάτου καὶ θνητῆς φύσεως μεθόριος, τὸ
 μὲν ἐνδεὲς διὰ τε τὸ σῶμα διὰ τε τὴν γένεσιν αὐτὴν
 ἔχων, ὀλίγων δὲ διὰ τὴν λογικὴν ἐγκράτειαν δεῖσθαι δε-
 σδιδασκόμενος, ἐπεὶ τίνα λόγον ἔχει τὸ ἀπειπεῖν τὸν νόμον
 „ἀνδρὶ γυναικὸς ἀμπεγόνην ἀναλαμβάνειν” *); ἢ οὐχὶ
 ἀνδρείζεσθαι ἡμᾶς βούλεται μήτε κατὰ τὸ σῶμα καὶ τὰ
 ἔργα μήτε κατὰ τὴν διάνοιαν καὶ τὸν λόγον ἐκθηλυνο-
 μένους; ἢ ῥοενῶσθαι γὰρ τὸν ἀληθεῖα σχολάζοντα ἐν τε
 10 ὑπομοναῖς ἐν τε καρτερίαις κἂν τῷ βίῳ κἂν τῷ τρό-
 πῳ κἂν τῷ λόγῳ κἂν τῇ ἀσκήσει νύκτωρ τε καὶ μεθ’
 ἡμέραν καὶ εἴ ποιν μαρτυρίου δι’ αἵματος χωροῦντος
 ἐπικαταλάβοι χρεῖα βούλεται.

§. 82. Πάλιν „εἴ τις,” φησὶ, „γεωστὶ δειμάμενος
 15 οἰκίαν οὐκ ἔφθη εἰσοικίσασθαι ἢ ἀμπελῶνα νεόφυτον
 ἐργασάμενος μηδέπω τοῦ καρποῦ μετέληφεν, ἢ παρ-
 θένον ἐγγνησάμενος οὐδέπω ἐγγημεν **). τούτους ἀρεῖ-
 σθαι τῆς στρατείας ὁ φιλάνθρωπος κελεύει νόμος,
 στρατηγικῶς μὲν ὡς μὴ περισπώμενοι πρὸς τὰς ἐπι-
 20 θνημίας ἀπρόθυμοι τῷ πολέμῳ ἐξυπηρετῶμεν, ἐλεύ-
 θεροι γὰρ τὰς ὁρμὰς οἱ ἀπροφασίστως τοῖς δεινοῖς
 ἐπαποδύομενοι, φιλάνθρωπῶς δὲ ἐπειδὴ τὰ κατὰ
 τοὺς πολέμους ἄδηλα, ἄδικον εἶναι λογισάμενος τὸν
 μὲν μὴ ὄνασθαι τῶν αὐτοῦ πόνων, ἕτερον δὲ τὰ τῶν
 25 καμώντων ἀταλαιπώρως λαβεῖν.

§. 83. Ἐοικεν δὲ ὁ νόμος καὶ τὴν τῆς ψυχῆς P.
 ἐμφαίνειν ἀνδρείαν δεῖν νομοθετῶν τὸν φυτεύσαντα 472.
 καρποῦσθαι καὶ τὸν οἰκοδομησάμενον οἰκεῖν καὶ τὸν Pott.
 μνώμενον γαμεῖν, οὐ γὰρ ἀτελεῖς τὰς ἐλπίδας τοῖς
 30 ἀσκήσασι κατὰ τὸν λόγον τὸν γνωστικὸν κατασκευάζει,
 τελευτήσαντος γὰρ καὶ ζῶντος ἀνδρὸς ἀγαθοῦ οὐκ
 ἀπόλλυται ἐλπίς ***). „ἐγὼ,” φησὶ, „τοὺς ἐμὲ φιλοῦν-
 τας ἀγαπῶ,” ἢ σοφία λέγει, „οἱ δὲ ἐμὲ ζητοῦντες

*) Deuteron. 22, 5. **) Ibid. 20, 5. 7. ***) Cf. Pronerb.
 11, 7.

εὐρήσουσιν εἰρήνην" *) καὶ τὰ ἐξῆς. τί δέ; οὐχὶ αἱ
Μαθηναίων γυναῖκες τῷ κάλλει τῷ σφῶν πολεμοῦν-
τας τοὺς Ἑβραίους ἐκ σωφροσύνης δι' ἀκρασίαν εἰς
ἀθεότητα ὑπηγάγοντο; προσεταιρισάμεναι γὰρ τοὺς
5 ἐκ τῆς σεμνῆς ἀσκήσεως εἰς ἡδονὰς ἑταιρικὰς τῷ
κάλλει δελεάσασαι ἐπὶ τε τὰς τῶν εἰδώλων θυσίας ἐπὶ τε
τὰς ἀλλοδαπὰς ἐξέμηναν γυναῖκας, γυναικῶν δὲ ἅμα καὶ
ἡδονῆς ἠττηθέντες ἀπέστησαν μὲν τοῦ θεοῦ, ἀπέστησαν
δὲ καὶ τοῦ νόμου, καὶ μικρὸν δεῖν ὁ πᾶς λεῶς ὑποχείριος
10 τοῖς πολεμίοις γυναικείῳ στρατηγήματι ἐγεγόνει ἕως
αὐτοὺς κινδυνεύοντας ἀνεχαίτισε νοουθετήσας φόβος.

§. 84. Αὐτίκα οἱ περιλειφθέντες φιλοκινδύνως
τὸν ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶνα ἀράμενοι κύριοι κατέστη-
σαν τῶν πολεμίων. ἀρχὴ οὖν σοφίας θεοσέ-
15 βεια, σύνεσις δὲ ἀγίων προμήθεια, τὸ δὲ γνῶναι νό-
μον διανοίας ἐστὶν ἀγαθῆς" **). οἱ τοίνυν ἐμπαθοῦς
P. φόβου περιποιητικὸν τὸν νόμον ὑπολαβόντες οὔτε
171. ἀγαθοὶ συνιέναι οὔτε ἐνενόησαν τῷ ὄντι τὸν νόμον.
Sylb. φόβος γὰρ κυρίου ζωὴν ποιεῖ. ὁ δὲ πλανώμενος
20 ὀδυνηθήσεται ἐν πόνοις οἷς οὐκ ἐπισκέπτεται γνῶ-
σις" ***). ἀμέλει μυστικῶς ὁ Βαρνάβας· ὁ δὲ θεὸς ὁ
τοῦ παντὸς κόσμου κυριεύων, φησὶ, δῶν καὶ ὑμῖν
σοφίαν καὶ σύνεσιν, ἐπιστήμην, γνῶσιν τῶν δικαιο-
ματιῶν αὐτοῦ, ὑπομονήν. γίνεσθε οὖν θεοδίδακτοι
25 ἐκζητοῦντες τί ζητεῖ ὁ κύριος ἀφ' ὑμῶν, ἵνα εὐρηται
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. τοὺς τούτων ἐπιβούλους ἀγάπης
τέκνα καὶ εἰρήνης γνωστικῶς προσηγόρευσεν. περὶ τε
τῆς μεταδόσεως καὶ κοινωνίας πολλῶν ὄντων ἀπόχρη P.
μόνον τοῦτο εἶπεῖν, ὅτι ὁ νόμος ἀπαγορεύει ἀδελφῶ 473.
30 θανεῖζειν †), ἀδελφὸν ὀνομάζων οὐ μόνον τὸν ἐκ Pott.
τῶν αὐτῶν φύντα γονέων, ἀλλὰ καὶ ὅς ἂν ὁμόφυλος
ᾖ, ὁμογνώμων τε καὶ τοῦ αὐτοῦ λόγου κεκοινωνηκῶς,
οὐ δικαιοῶν ἐκλέγειν τόκους ἐπὶ χρήμασιν, ἀλλὰ ἀνει-

*) Prouerb. 8, 17. **) Ibid. 9, 10. ***) Ibidem.
19, 23. †) Cf. Leuit. 25, 35 sq. Deuteron. 23, 19 sq.

μέναις χερσὶ καὶ γνώμαις χαρίζεσθαι τοῖς δεομένοις, θεὸς γὰρ ὁ κτίστης τοιαῦδε χάριτος, ἤδη δὲ ὁ μεταδοτικὸς καὶ τόκους ἀξιολόγους λαμβάνει τὰ τιμιώτατα τῶν ἐν ἀνθρώποις, ἡμερότητα, χρηστότητα, μεγαλόνοιαν, εὐφημίαν, εὐκλειαν.

§. 85. Ἄρ' οὐ δοκεῖ σοὶ φιλανθρωπίας εἶναι τὸ παράγγελμα τοῦτο ὡσπερ καὶ κεῖνο, „μισθὸν πένητος αὐθήμερόν ἀποδιδόναι” *); ἀνυπερθέτως δεῖν διδάσκει ἐκτίνειν τὸν ἐπὶ ταῖς ὑπηρεσίαις μισθόν, παρᾶλύεται γὰρ οἶμαι ἢ προθυμία τοῦ πένητος ἀτροφήςαντος πρὸς τοῦπιόν. ἔτι φησὶ, δανειστῆς μὴ ἐπιστῆ χρεώστου οἰκία **), ἐνέχυρον μετὰ βίας ληψόμενος, ἀλλ' ὁ μὲν ἔξω προφέρειν κελευέτω, ὁ δὲ ἔχων μὴ ἀναδύεσθω. ἐν τε τῷ ἀμήτῳ ***)) τὰ ἀποπίπτοντα τῶν δραγμάτων ἀναιρεῖσθαι κωλύει τοὺς κτήτορας, καθάπερ καὶ τῷ θερισμῷ ὑπολείπεσθαι τι παραινεῖ ἀτμητον, διὰ τούτου εὖ μάλα τοὺς μὲν κτήτορας εἰς κοινωνίαν καὶ μεγαλοφροσύνην συνασκῶν ἐκ τοῦ προιέναι τι τῶν ἰδίων τοῖς δεομένοις, τοτοῖς πένησι δὲ ἀφορμὴν πορίζων τροφῶν.

§. 86. Ὅρας ὅπως ἡ νομοθεσία τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην ἅμα καὶ ἀγαθότητα καταγγέλλει τοῦ πᾶσιν ἀφθόνως χορηγοῦντος τὰς τροφάς. ἐν τε αὐτῇ τρυγῇ †) τὸ ἐπιέναι πάλιν τὰ καταλειφθέντα δρεπομένους καὶ τὸ τὰς ἀποπιπτούσας ῥῶγας συλλέγειν κεκώλυκεν, τὰ δ' αὐτὰ καὶ τοῖς ἐλάας συλλέγουσιν διατάσσεται. ναὶ μὴν καὶ αἱ δεκάται τῶν τε καρπῶν καὶ τῶν θρεμμάτων εὐσεβεῖν τε εἰς τὸ θεῖον καὶ μὴ πάντα εἶναι φιλοκερδεῖς, μεταδιδόναι δὲ φιλανθρωπίας καὶ τοῖς πλησίον ἐδίδασκον. ἐκ τούτων γὰρ οἶμαι τῶν ἀπαρχῶν καὶ οἱ ἱερεῖς διετρέφοντο. ἤδη οὖν συνίμεν εἰς εὐσέβειαν καὶ εἰς κοινωνίαν καὶ εἰς δικαιοσύνην καὶ εἰς φιλανθρωπίαν παιδευομένους

*) Leuit. 19, 13. Deuteron. 24, 14 sq. **) Cf. Deut. 24, 10 sq. ***) Cf. Leuit. 19, 9. 23, 22. Deuteron. 24, 19. †) Cf. Leuit. 22, 30. 32. Numer. 18, 21. 24.

ἡμᾶς πρὸς τοῦ νόμου. ἢ γὰρ οὐχὶ διὰ μὲν τοῦ ἐβδόμου ἔτους *) ἀργὴν ἀνίσταται τὴν γῶραν προστάττει, τοὺς πένητας δὲ ἀδεῶς τοῖς κατὰ θεὸν φρεῖσι καρποῖς χρῆσθαι ἐκέλευεν τῆς φύσεως τοῖς βουλομένοις γεωργοῦσης; πῶς οὖν οὐ χρηστὸς ὁ νόμος καὶ δικαιοσύνης διδάσκαλος; πάλιν τε αὐτῷ πεντηκοστῷ ἔτει *) τὰ αὐτὰ ἐπιτελεῖν κελεύει, ἃ καὶ τῷ ἐβδόμῳ, προσαποδιδούς ἐκάστῳ τὸ ἴδιον εἴ τις ἐν τῷ μεταξὺν διὰ τινα περίστασιν ἀφηρεῖται χωρίον, τὴν τε ἐπιθυ-
 10μίαν τῶν κτᾶσθαι ποθοῦντων περιορίζων χρόνῳ μετρημένῳ καρπώσεως τοὺς τε πενία μακροῦ ὑποσχόντας δίκην μὴ διὰ βίου κολαζομένους ἐλῶν· ἐλεημοσύναι δὲ καὶ πίστεις φυλακαὶ βασιλικαὶ **), εὐλογία δὲ εἰς κεφαλὴν τοῦ μεταδιδόντος ***), καὶ ὁ
 15ἐλεῶν πτωχοὺς μακαρισθήσεται †), ὅτι τὴν ἀγάπην ἐνδείκνυται εἰς τὸ ὅμοιον διὰ τὴν ἀγάπην τὴν πρὸς τὸν δημιουργὸν τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους.

§. 87. Ἐχει μὲν οὖν καὶ ἄλλας ἐκδόσεις τὰ προειρημένα φυσικωτέρας περὶ τε ἀναπαύσεως καὶ τῆς
 20ἀπολήψεως τῆς κληρονομίας, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ παρόντι λέλεκται, ἀγάπη δὲ πολλαχῶς νοεῖται διὰ πραότητος, διὰ χρησιμότητος, δι' ὑπομονῆς, δι' ἀφθονίας καὶ ἀζηλίας, δι' ἀμισίας, δι' ἀμνησικακίας· ἀμέριστός ἐστιν ἐν πᾶσιν, ἀδιάκριτος, κοινωνική. πάλιν “ἐὰν ἴδῃς”, P.
 25φησὶ, “τῶν οἰκείων ἢ φίλων ἢ καθόλου ὧν γνωρίζεις 475 ἀνθρώπων ἐν ἐρημίᾳ πλανώμενον ὑποζύγιον, ἀπαγα- Pott.
 γῶν ἀπόδος. κἂν οὖν τύχη μακρὰν ἀφεστῶς ὁ δεσπότης μετὰ τῶν σαυτοῦ διαφυλάξας ἄχρως ἂν κομίσῃται ἀπόδος ††). φυσικὴν κοινωνίαν διδάσκει τὸ εὔρημα
 30παρακαταθήκην λογίζεσθαι μηδὲ μνησικακεῖν τῷ ἐχθρῷ.

§. 88. Πρόσταγμα κυρίου πηγὴ ζωῆς” ὡς ἀληθῶς “ποιεῖ ἐκκλίνειν ἐκ παγίδος θανάτου” †††), τί δέ;

*) Cf. Levit. 25, 8 sqq.

***) Prouerb. 20, 28.

***) Ibid. 11, 26. †) Ibid. 14, 21. ††) Cf. Exod. 23, 4. Deuteron. 22, 1—3. †††) Prouerb. 14, 27.

οὐχὶ τοὺς ἐπήλυδας *) ἀγαπᾶν κελεύει, οὐ μόνον
ὡς φίλους καὶ συγγενεῖς, ἀλλ' ὡς ἑαυτοῦ κατὰ
τε σῶμα καὶ ψυχὴν; ναὶ μὴν καὶ τὰ ἔθνη τετίμη-
κεν καὶ τοῖς γε κακῶς πεποιηκόσιν οὐ μισοπονη-
5 ρεῖ. ἀντικρὺς γοῦν φησὶν οὐ βδελύξῃ Αἰγύπτιον,
ὅτι πάροικος ἐγένου κατ' Αἴγυπτον **) ἦτοι τὸν
ἔθνηκόν ἢ καὶ πάντα τὸν κοσμικὸν Αἰγύπτιον προσ-
ειπῶν. τοὺς τε πολεμίους ***) κὰν ἤδη τοῖς τείχε-
σιν ἐφρεστῶτες ὧσιν, ἐλεῖν τὴν πόλιν πειρώμενοι μή-
10 πω νομίζεσθαι πολεμίους, ἄχρις ἂν αὐτοὺς ἐπικηρου-
κευσάμενοι προσκαλέσωνται πρὸς εἰρήνην. ναὶ μὴν
καὶ τῇ αἰχμαλώτῳ †) οὐ πρὸς ὕβριν ὁμιλεῖν κελεύει,
ἀλλὰ τὰς λ' ἡμέρας ἐπιτρέψας, φησὶ, πενθῆσαι ὡς
βούλεται, μεταμφιάσας ὕστερον ὡς γαμετῇ νόμῳ
15 συνέρχου· οὔτε γὰρ ἐφ' ὕβρει τὰς συνοουσίας οὐδὲ
μὴν διὰ μισθαργίαν ὡς ἑταίρας, ἀλλ' ἢ διὰ μόνην
τῶν τέκνων τὴν γένεσιν, γίνεσθαι τὰς ὁμιλίας ἀξιοῖ.

§. 89. Ὁρῶς φιλανθρωπίαν μετ' ἐγκρατείας;
P. τῷ ἐρῶντι κυρίῳ τῆς αἰχμαλώτου γεγονότι οὐκ ἐπι-
172 τρέπει χαρίζεσθαι τῇ ἡδονῇ, ἀνακόπτει δὲ τὴν ἐπι-
8ylb. θυμίαν διαστήματι μεμετρημένῳ καὶ προσέτι ἀποκεί-
ρει τῆς αἰχμαλώτου καὶ τὰς τρίχας, ἵνα τὸν ἐφύβρι-
στον δυσωπήσῃ ἔρωτα· εἰ γὰρ λογισμὸς ἀναπείθει
γῆμαι καὶ γενομένης αἰσχροῦς ἀνθ' ἔξεται. ἔπειτα ἐάν
25 τις τῆς ἐπιθυμίας κατάκορος γενόμενος μηκέτι κοι-
νωεῖν τῇ αἰχμαλώτῳ καταξιώσῃ, μηδὲ πιπρῶσκειν
ταύτην ἐξεῖναι διατάττεται, ἀλλὰ μηδὲ ἔτι θεράπαι-
ναν ἔχειν, ἐλευθέραν δὲ εἶναι καὶ τῆς οἰκετίας ἀπαλ-
λάττεσθαι βούλεται, ὡς μὴ γυναικὸς ἑτέρας ἐπεισελ-
30 θούσης πάθῃ τι τῶν κατὰ ζηλοτυπίαν ἀνηκέστων. P.

§. 90. Τί δὲ καὶ ἐχθρῶν ὑποζύγια ἀχθοφο-476.
ροῦντα συνεπικουφίζειν καὶ συνεγείρειν προστάσσει; Pott.

*) Cf. Exod. 22, 21. 23, 9. Leuit. 19, 10. 33 sq.
Numer. 15, 12 sq. **) Deuteron. 23, 7. ***) Cf. Ibid.
20, 10. †) Cf. Ibid. 21, 10 sq.

πόρωθεν διδάσκων ἡμᾶς ὁ κύριος ἐπιχαιρεκακίαν μὴ ἀσπάζεσθαι μηδὲ ἐφήδεσθαι τοῖς ἐχθροῖς, ἵνα τοῦτοις ἐγγυμνασασμένους ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν προσεύχασθαι διδάξῃ. οὔτε γὰρ φθονεῖν καὶ ἐπὶ τοῖς τοῦ σπέλας ἀγαθοῖς λυπεῖσθαι προσῆκεν, οὐδὲ μὴν ἐπὶ τοῖς τοῦ πλησίον κακοῖς ἡδονὴν καρποῦσθαι. κὰν πλανώμενον μέντοι, φησὶν, ἐχθροῦ τινὸς ὑποζύγιον εὗρης, τὰ τῆς διαφορᾶς παραλιπὼν ὑπεκκαύματα ἀπαγαγὼν ἀπόδος· τῇ γὰρ ἀμνηστία ἔπεται ἢ καλοκάγαθία, καὶ ταύτῃ ἢ τῆς ἐχθρας διάλυσις. ἐντεῦθεν εἰς ὁμόνοιαν καταρτιζόμεθα, ἢ δὲ εἰς εὐδαιμονίαν χειραγωγεῖ. κὰν τὸν ἐξ ἔθους ἐχθρὸν ὑπολάβῃς, παραλογιζόμενον δὲ τοῦτον ἀλόγως ἦτοι ἐπιθυμία ἢ καὶ θυμῷ καταλάβῃς, ἐπίστρεψον αὐτὸν εἰς καλοκάγαθίαν *).

15 §. 91. Ἄρα ἤδη καταφαίνεται φιλόανθρωπος καὶ χρηστός ὁ νόμος «ὁ εἰς Χριστὸν παιδαγωγῶν» θεός τε ὁ αὐτὸς ἀγαθὸς μετὰ δικαιοσύνης ἀπ' ἀρχῆς εἰς τέλος ἐκάστῳ γένει προσφρῶς εἰς σωτηρίαν κεχρημένος. ἐλεᾶτε, φησὶν ὁ κύριος **), ἵνα ἐλεηθῆτε· ἀφίετε ἵνα 20 ἀφεθῆ ὑμῖν· ὡς ποιεῖτε, οὕτως ποιηθήσεται ὑμῖν· ὡς δίδοτε, οὕτως δοθήσεται ὑμῖν· ὡς κρίνετε, οὕτως κριθήσεσθε· ὡς χρηστεύεσθε, οὕτως χρηστευθήσεται ὑμῖν· ὡς μέτρω μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν ***). ἔτι τοὺς τροφῇ δουλεύοντας ἀτιμάζεσθαι κωλύει, τοῖς 25 τε ἐκ δανείων καταδουλωθεῖσιν ἐκεχειρίαν τῆς εἰς πᾶν δίδωσιν ἐνιαυτῷ ἐβδόμῳ †). ἀλλὰ καὶ ἰκέτας ἐκδιδόναι εἰς κόλασιν κωλύει. παντὸς οὖν μᾶλλον ἀληθὲς τὸ λόγιον ἐκεῖνο, «ὥσπερ δοκιμάζεται χρυσὸς καὶ ἄργυρος εἰς κάμινον, οὕτως ἐκλέγεται καρδίας ἀνθρώπων κύριος ††)· καὶ «ὁ μὲν ἐλεήμων ἀνὴρ Ρ. μακροθυμεῖ, ἐν παντί τε μεριμνῶντι ἔνεστι σοφία, ἐμ-477. πεσεῖται γὰρ μέριμνα ἀνδρὶ νοήμονι, φροντιστῆς τε Ρομ.

*) Galat. 3, 24. **) Cf. Matth. c. 5 — 7. Luc. c. 6.

***) Matth. 7, 2. †) Cf. Levit. 25, 39 sqq. Exod. 21, 2 sqq. Deuteron. 15, 12 sqq. ††) Prouerb. 17, 3.

ὧν ζωὴν ζητήσῃ, καὶ ὁ ζητῶν τὸν θεὸν εὕρησιν γνῶσιν μετὰ δικαιοσύνης, οἱ δὲ ὀρθῶς ζητήσαντες αὐτὸν εἰρήνην εὕρουσιν *). ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ Πυθαγόρας τὸ ἡμέρον τὸ περὶ τὰ ἄλογα ζῶα παρὰ τοῦ νόμου εἰληφέναι.

§. 92. Ἀντίκα τῶν γεννωμένων κατὰ τε τὰς ποιμένας κατὰ τε τὰ αἰπόλια καὶ βοσκόλια τῆς παραχορήμα ἀπολαύσεως μηδὲ ἐπὶ προφάσει θυσῶν διηγόρευσεν ἐκγόνων τε ἔνεκα καὶ μητέρων εἰς ἡμερότητα τὸν ἄνθρωπον κάτωθεν ἀπὸ τῶν ἀλόγων ζῶων ἀνατρέφων. χάρισαι γοῦν, φησὶ, τῇ μητρὶ τὸ ἐκγονοῦ καὶν ἐπὶ τὰς πρώτας ἡμέρας, εἰ γὰρ μηδὲν ἀναιτίως γίνεται, γάλα τε ἐπομβροεῖται ταῖς τετοκυλαῖς εἰς διατροφήν τῶν ἐκγόνων ἀποσπῶν τῆς τοῦ γάλακτος οἰκονομίας τὸ τεχθὲν ἀτιμάζει τὴν φύσιν. δυσωπήσθωσαν οὖν Ἕλληνες καὶ εἴ τις ἕτερός ἐστι τοῦ νόμου κατατρέχων, εἰ ὁ μὲν καὶ ἐπ' ἀλόγων ζῶων χρηστεύεται, οἱ δὲ καὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐκτιθέασιν ἔγχονα, καίτοι μακρόθεν καὶ προφητικῶς ἀνακόπτοντος αὐτῶν τὴν ἀγριότητα τοῦ νόμου διὰ τῆς προειρημένης ἐντολῆς, εἰ γὰρ τῶν ἀλόγων τὰ ἔγχονα διαζεύγνυσθαι τῆς τεκούσης πρὸ τῆς γαλακτουχίας ἀπαγορεύει, πολὺ πλέον ἐπ' ἀνθρώπων τὴν ὠμὴν καὶ ἀτιθάσσευτον προθεραπεύει γνώμην, ἵν' εἰ καὶ τῆς φύσεως, μαθήσεως γοῦν μὴ καταφρονῶσιν.

§. 93. Ἐρίφων μὲν γὰρ καὶ ἀρνῶν ἐμφορεῖσθαι ἐπιτέτραπται, καὶ τις ἴσως ἀπολογία τῷ διαζεύξαντι τῆς τεκούσης τὸ ἐκγονοῦ, ἢ δὲ τοῦ παιδίου ἐκθεσις τίνα τὴν αἰτίαν ἔχει; ἐχορῆν γὰρ μηδὲ τὴν ἀρχὴν γοῦμαι τῷ μηδὲ παιδοποιεῖσθαι γλιχομένῳ ἢ δι' ἡδονῆς ἀκρασίαν παιδοκτόνον γεγονέναι. πάλιν αὖ ὁ Π. χρηστὸς νόμος ἀπαγορεύει ἡμέρα τῇ αὐτῇ συγκατα-478. θύειν ἐκγονοῦ καὶ μητέρα. ἐντεῦθεν καὶ Ῥωμαῖοι Ροῦτ. εἰ καὶ τις ἔγκυος καταδικασθεῖη τὴν ἐπὶ θανάτῳ, οὐ

*) Proverb. 19, 11. 16, 23. 17, 12.

πρότερον ξῶσιν ὑποσχεῖν τὴν τιμωρίαν πρὶν ἢ ἐκτε-
κεῖν. ἄντικρυς γοῦν καὶ ὅσα τῶν ζώων κυφορεῖ ὁ
νόμος οὐκ ἐπιτρέπει ἄχρις ἂν ἀποτέκη σφαγιάζεσθαι,
μακρόθεν ἐπισχῶν τὴν εὐχέριαν τῶν εἰς ἄνθρωπον
ἀδικούντων. οὕτως ἄχρι καὶ τῶν ἀλόγων ζώων τὸ
ἐπιεικὲς ἀπέτεινεν, ἵνα ἐν τοῖς ἀνομογενέσι ἀσκήσαν-
τες πολλῇ τινὶ περιουσίᾳ φιλανθρωπίας ἐν τοῖς ὁμο-
γενέσι χρησώμεθα.

§. 94. Οἱ δὲ καὶ περιλακτίζοντες τὰς γαστέρας
10 πρὸ τῆς ἀποτέξεως ζώων τινῶν ἵνα δὴ γάλακτι ἀνα-
κεκραμένην σάρκα θοινάζονται τάφρον τῶν κυφορου-
μένων τὴν εἰς γένεσιν κτισθεῖσαν μήτραν πεποιήκασι,
διαρρήδην τοῦ νομοθέτου κελεύοντος, ἄλλ' οὐδὲ ἐψή-
σεις ἄρα ἐν γάλακτι μητρὸς αὐτοῦ" *)· μὴ γὰρ γι-
15 νέσθω ἢ τοῦ ζῶντος τροφή ἢ δυσμα τοῦ ἀναιρεθέν-
τος ζώου φησὶν ἢ σὰρξ, μηδὲ τὸ τῆς ζωῆς αἴτιον
συνεργὸν τῇ τοῦ σώματος καταναλώσει γινέσθω. ὁ
δὲ αὐτὸς νόμος διαγορεύει „βοῦν ἀλοῶντα μὴ φμιοῦν”·
δεῖ γὰρ καὶ „τὸν ἐργάτην τροφῆς ἀξιοῦσθαι” **).
P. ἀπαγορεύει τε ἐν ταυτῷ καταξενγνύναι πρὸς ἄροτον
173 γῆς βοῦν καὶ ὄνον ***), τάχα μὲν καὶ τοῦ περὶ τὰ
Sylb. ζῶα ἀνοικείου στοχασάμενος, δηλῶν δ' ἅμα μηδένα
τῶν ἐτέροεθνῶν ἀδικεῖν καὶ ὑπὸ ζυγὸν ἄγειν οὐδὲν
ἔχοντας αἰτιάσασθαι ἢ ὅτι τὸ ἀλλογενὲς, ὅπερ ἔστιν P.
ἀναίτιον, μήτε κακία μήτε ἀπὸ κακίας ὁρμώμενον. 479.
25 ἔμοι δὲ δοκεῖ καὶ μηνύειν ἢ ἀλληγορία μὴ δεῖν ἐπί-Ρου-
σης καθαρῷ καὶ ἀκαθάρτῳ, πιστῷ τε καὶ ἀπίστῳ
τῆς τοῦ λόγου μεταδιδόναι γεωργίας, διότι τὸ μὲν
ἔστι καθαρὸν ὁ βοῦς, ὄνος δὲ τῶν ἀκαθάρτων λε-
λόγισται.

30 §. 95. Δαψιλευόμενος δὲ τῇ φιλανθρωπίᾳ ὁ
χρηστὸς λόγος μηδὲ ὅσα τῆς ἡμέρου ὕλης ἔστι †),

*) Deuteron. 14, 21. **) Ibid. 25, 4. 1 Timoth.
5, 8. cll. Luc. 10, 7. Matth. 10, 10. ***) Deuteron.
22, 10. †) Cf. Ibid. v. 20. 19 sq.

δενδροτομεῖν ταῦτα προσήκον εἶναι διδάσκει, μηδὲ μὴν κείρειν ἐπὶ λύμῃ στάχυν πρὸ τοῦ θερισμοῦ, ἀλλὰ μηδὲ συνόλως καρπὸν ἡμερον διαφθείρειν μήτε τὸν γῆς μήτε τὸν τῆς ψυχῆς, οὐδὲ γὰρ τὴν τῶν πολεμίων χώραν τέμνειν ἔα. καὶ μὴν καὶ γεωργικοὶ παρὰ τοῦ νόμου καὶ ταῦτα ὠφέληνται, κελεύει γὰρ τὰ νεόφυτα τῶν δένδρων ἐπὶ τριετίαν ἑξῆς τιθηνεῖσθαι τὰς τε περιττὰς ἐπιφύσεις ἀποτέμνοντας ὑπὲρ τοῦ μὴ βαρυνόμενα πιέζεσθαι καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ κατακερματιζομένης τῆς

10 τροφῆς δι' ἔνδειαν ἕξασθενεῖν, γυροῦν τε καὶ περισκάπτειν ὡς μηδὲν παραβλαστάνον κωλύῃ τὴν αὔξησιν. τὸν τε καρπὸν οὐκ ἔα δρέπεσθαι ἀτελεῖ ἕξ ἀτελῶν, ἀλλὰ μετὰ τριετίαν ἔτει τετάρτῳ καθιερώσαντα τὴν ἀπαρχὴν τῷ θεῷ μετὰ τὸ τελεωθῆναι τὸ δένδρον.

15 §. 96. Εἴη δ' ἂν οὗτος ὁ τῆς γεωργίας τύπος διδασκαλίας τρόπος, διδάσκων δεῖν τὰς παραφύσεις τῶν ἁμαρτιῶν ἐπικόπτειν καὶ τὰς συναναθαλλούσας τῷ γονίμῳ καρπῷ ματαίας τῆς ἐννοίας πύας, ἔστ' ἂν τελεωθῇ καὶ βέβαιον γένηται τὸ ἔργον τῆς πίστεως.

20 τῷ τε γὰρ τετάρτῳ ἔτει, ἐπεὶ καὶ χρόνον χρεῖα τῷ κατηχομένῳ βεβαίως, ἢ τετράς τῶν ἀρετῶν καθιεροῦται τῷ θεῷ τῆς τρίτης ἤδη μόνης συναπτούσης ἐπὶ τὴν τοῦ κυρίου τετάρτην ὑπόστασιν. Θυσία δὲ αἰνέσεως ὑπὲρ ὀλοκαυτώματα· οὗτος γὰρ σοί", φησὶ,

25 δίδωσιν ἰσχὺν ποιῆσαι δύναμιν" *). εἰν δὲ φωτισθῇ P. σοὶ τὰ πράγματα λαβὼν καὶ κτησάμενος ἰσχὺν 480. ἐν γνώσει ποιεῖ δύναμιν. ἐμφαίνει γὰρ διὰ τούτων Pott. τὰ τε ἀγαθὰ τὰς τε δωρεὰς παρὰ τοῦ θεοῦ χορηγεῖσθαι, καὶ δεῖν ἡμᾶς διακόνους γενομένους τῆς

30 θείας χάριτος σπείρειν τὰς τοῦ θεοῦ εὐποιίας καὶ τοὺς πλησιάζοντας κατασκευάζειν καλοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς, ἵνα ὡς ὅτι μάλιστα ὁ μὲν σώφρων τοὺς ἐγκρατεῖς, ὁ δὲ ἀνδρεῖος τοὺς γενναίους συνετούς τε ὁ φρόνιμος καὶ δίκαιος τοὺς δικαίους ἐκτελεῖ.

ο) Deuteron. 8, 18.

Cap. XIX.

§. 97. Οὗτός ἐστιν ὁ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ὁ γνωστικὸς ὁ μιμούμενος τὸν θεὸν καθόσον οἶόν τε, μηδὲν παραλιπὼν τῶν εἰς τὴν ἐνδεχομένην ὁμοίωσιν, ἑγκρατευόμενος, ὑπομένων, δικαίως βιούς, βασιλεύων τῶν παθῶν, μεταδιδούς ὧν ἔχει, ὡς οἷός τε ἐστὶν εὐεργετῶν καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ. οὗτος „μέγιστος“, φησὶν, „ἐν τῇ βασιλείᾳ ὅς ἂν ποιῇ καὶ διδάσκη“ *) μιμούμενος τὸν θεὸν τῷ παραπλήσια χαρίζεσθαι, κοι-
 10νωφελεῖς γὰρ αἱ τοῦ θεοῦ δωρεαί. „ὅς δ' ἂν ἐγ-
 χειρῇ τι πράσσειν μεθ' ὑπερηφανίας, τὸν θεὸν παρο-
 ξύνει“ **) φησὶν. ἀλαζονεία γὰρ ψυχῆς ἐστὶ κακία, ἀφ' ἧς καὶ τῶν ἄλλων κακιῶν μετανοεῖν κελεύει ἁρ-
 μοζομένοις τὸν βίον ἐξ ἀναρμοστίας πρὸς τὴν ἀμείνω
 15μεταβολὴν διὰ τῶν τριῶν τούτων, στόματος, καρδίας, χειρῶν.

§. 98. Σύμβολον δ' ἂν εἴη ταῦτα πράξεως μὲν αἱ χεῖρες, βουλής δὲ ἡ καρδία καὶ λόγου στόμα. καλῶς οὖν ἐπὶ τῶν μετανοούντων εἴρηται τὸ λόγιον
 20ἐκεῖνο· τὸν θεὸν εἶλον σήμερον εἶναί σου θεὸν, καὶ κύριος εἴλετό σε σήμερον γενέσθαι λαὸν αὐτῷ (***)). P. τὸν γὰρ σπεύδοντα θεραπεύειν τὸ ὄν οἰκέτην ὄντα
 25ἐξοικειοῦται ὁ θεός. κἂν εἷς ἦ τὸν ἀριθμὸν, ἐπ' ἴσης P. τῷ λαῷ τετίμηται, μέρος γὰρ ὧν τοῦ λαοῦ συμπλη-
 30ρωτικὸς αὐτοῦ γίνεται ἀποκατασταθεὶς ἐξ οὗ ἦν, κα-
 λεῖται δὲ καὶ ἐκ μέρους τὸ πᾶν. αὕτη δὲ ἡ εὐγένεια, ἐν τῷ ἐλέσθαι καὶ συνασκήσαι τὰ κάλλιστα διαδεί-
 κνυται, ἐπεὶ τί τὸν Ἀδὰμ ὠφέλησεν ἢ τοιαύτη αὐτοῦ
 30εὐγένεια; πατὴρ δὲ αὐτοῦ θνητὸς οὐδεὶς, αὐτὸς γὰρ
 30ἀνθρώπων τῶν ἐν γενέσει πατὴρ. τὰ μὲν αἰσχροῦ οὗ-
 τος προθύμως εἴλετο ἐπόμενος τῇ γυναικί, τῶν δὲ

*) Matth. 5, 19. **) Numer. 15, 30. ***) Deuteron. 26, 17 sq.

ἀληθῶν καὶ καλῶν ἠμέλησεν, ἐφ' οἷς θνητὸν ἀθανάτου βίον, ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος ἀνθυπηλλάξατο.

§. 99. Νῶε δὲ ὁ μὴ οὕτω γενόμενος ὡς ὁ Ἀδάμ ἐπισκοπῇ θεῖα διασώζεται, φέρων γὰρ αὐτὸν ἀνέθηκε τῷ θεῷ. τὸν τε Ἀβραάμ ἐκ τριῶν παιδοποιησάμενον γυναικῶν οὐ δι' ἡδονῆς ἀπόλαυσιν, δι' ἐλπίδα δὲ οἶμαι τοῦ πληθῦναι τὸ γένος ἐν ἀρχῇ εἰς μόνος διαδέχεται κληρονόμος τῶν πατρῶων ἀγαθῶν, οἱ δὲ ἄλλοι διωκίσθησαν τῆς συγγενείας, ἐκ τε αὐτοῦ διδύμων 10γενομένων ὁ νεώτερος κληρονομεῖ εὐάρεστος τῷ πατρὶ γενόμενος, καὶ τὰς εὐχὰς λαμβάνει, δουλεύει δὲ ὁ πρεσβύτερος αὐτῷ· ἀγαθὸν γὰρ μέγιστον τῷ φαύλῳ τὸ μὴ αὐτεξούσιον. ἡ δὲ οἰκονομία αὕτη καὶ προφητικὴ καὶ τυπικὴ. ὅτι δὲ τοῦ σοφοῦ πάντα ἔστι 15σαφῶς μηνύει λέγων, «διότι ἠλέησέν με ὁ θεός, ἔστι P. μοὶ πάντα» *). ἐνὸς γὰρ δεῖν ὁρέγεσθαι διδάσκει δι' 482. οὗ τὰ πάντα γέγονεν καὶ τοῖς ἀξίοις τὰ ἐπηγγελημένα Pott. νέμεται.

§. 100. Κληρονόμον οὖν τὸν σπουδαῖον γενόμενον 20τῆς βασιλείας συμπολίτην διὰ τῆς θείας σοφίας ἀναγράφει καὶ τῶν πάλαι δικαίων τῶν κατὰ τὸν νόμον καὶ πρὸ νόμου νομίμως βεβιωκότων ὧν αἱ πράξεις νόμοι γέγονασιν εἰς ἡμᾶς. πάλιν τε αὖ βασιλέα τὸν σοφὸν διδάσκων τοὺς μὴ ὁμοφύλους ποιεῖ λέγοντας αὐτῷ, 25 «βασιλεὺς παρὰ θεοῦ σὺ ἐν ἡμῖν εἶ» **). ἐθελουσίῳ P. γνώμη τῶν ἀρχομένων διὰ ζῆλον ἀρετῆς ὑπακουόντων τῷ σπουδαίῳ. Πλάτων δὲ ὁ φιλοσόφος εὐδαιμονίας τέλος τιθέμενος ὁμοίωσιν θεῷ φησὶν αὐτὴν 30δογματι τοῦ νόμου—αἱ γὰρ μεγάλαι φύσεις καὶ γυμναὶ παρθῶν εὐστοχοῦσί πως περὶ τὴν ἀλήθειαν, ὡς φησὶν ὁ Πυθαγόρειος Φίλων τὰ Μωϋσέως ἐξηγούμενος—, εἴτε καὶ παρὰ τινὰν τότε λογίων ἀναδίδαχθεὶς αἴτε μαθήσεως αἰεὶ διηρῶν. φησὶ γὰρ ὁ νόμος, «ὀπίσω

*) Genes. 33, 11.

**) Ibid. v. 6.

κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν πορεύεσθε καὶ τὰς ἐντολάς μου φυλάξετε” *). τὴν μὲν γὰρ ἕξομοίωσιν ὁ νόμος ἀκολουθίαν ὀνομάζει, ἡ δὲ τοιαύτη ἀκολουθία κατὰ δύναμιν ἕξομοιοί”. „γίνεσθε”, φησὶν ὁ κύριος 5 „ἐλεήμονες καὶ οἰκτίρμονες ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων ἐστίν” **).

§. 101. Ἐντεῦθεν καὶ οἱ Στωϊκοὶ τὸ ἀκολουθῶν τῇ φύσει ζῆν τέλος εἶναι ἐδογματίσαν τὸν θεὸν εἰς φύσιν μετονομάσαντες εὐπρεπῶς, ἐπειδὴ ἡ φύσις καὶ εἰς 10 φυτὰ καὶ εἰς σπαρτὰ καὶ εἰς δένδρα καὶ εἰς λίθους διατείνει. σαφῶς τοίνυν εἴρηται· „ἄνδρες κακοὶ οὐ νοοῦσι νόμον, οἱ δὲ ἀγαπῶντες νόμον προβάλλουσιν ἑαυτοῖς τεύχος” ***). „σοφία” γὰρ „πανούργων ἐπιγνώσεται τὰς ὁδοὺς αὐτῆς, ἄνοια δὲ ἀφρόνων ἐν πλάνῃ” †). ἐπὶ P. 15 τίνα γὰρ ἐπιβλέψω, ἀλλ’ ἢ ἐπὶ τὸν προῶν καὶ ἡσύ-483. χιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους” ††); ἡ προφητεία Proub. λέγει. τριττὰ δὲ εἶδη φιλίας διδασκόμεθα, καὶ τούτων τὸ μὲν πρῶτον καὶ ἄριστον τὸ κατ’ ἀρετὴν, στερεὰ γὰρ ἢ ἐκ λόγου ἀγάπη. τὸ δὲ δεύτερον καὶ 20 μέσον κατ’ ἀμοιβὴν, κοινωνικὸν δὲ τοῦτο καὶ μεταδοτικὸν καὶ βιωφελές, κοινὴ γὰρ ἢ ἐκ χάριτος φιλία. τὸ δὲ ὑστατον καὶ τρίτον ἡμεῖς μὲν τὸ ἐκ συνηθείας φαρμέν, οἱ δὲ τὸ κατ’ ἡδονὴν τρεπτὸν καὶ μεταβλητόν.

§. 102. Καί μοι δοκεῖ παγκάλως Ἰππόδαμος ὁ 25 Πυθαγόρειος γράφειν· τῶν φιλῶν ἃ μὲν ἐξ ἐπιστάμας θεῶν, ἃ δ’ ἐκ παροχῆς ἀνθρώπων, ἃ δὲ ἐξ ἀδονῆς ζώων. οὐκοῦν ἢ μὲν τίς ἐστὶ φιλοσόφου φιλία, ἢ δὲ ἀνθρώπου, ἢ δὲ ζώου. τῶ γὰρ ὄντι εἰκὼν τοῦ θεοῦ ἀνθρώπος εὐεργετῶν, ἐν ᾧ καὶ αὐτὸς εὐ- 30 εργετεῖται, ὥσπερ γὰρ ὁ κυβερνήτης ἅμα σώζει καὶ σώζεται. διὰ τοῦτο ὅταν τις αἰτῶν τύχη, οὐ φησὶ τῶ δίδοντι καλῶς ἔδωκας, ἀλλὰ καλῶς εἴληφας. οὕτω λαμβάνει μὲν ὁ δίδους, δίδωσι δὲ ὁ λαμβάνων.

*) Deuteron. 13, 4. **) Luc. 6, 36. ***) Prouerb. 28, 4 sq. † Ibid. 14, 8. ††) Iesai. 66, 2.

“δίκαιοι δὲ οἰκτείρουσι καὶ ἐλεοῦσι” *), „χρηστοὶ δὲ ἔσονται οἰκήτορες γῆς, ἄκακοι δὲ ὑπολειφθήσονται ἐπ’ αὐτῆς, οἱ δὲ παρανομοῦντες ἐξολοθρευθήσονται ἀπ’ αὐτῆς” **). καὶ μοι δοκεῖ τὸν πιστὸν προμαντευόμενος Ὀμηρος εἰρηκέσαι, δὸς φίλω’. ἐχθρῶ δὲ ἐπικουρητέον ἵνα μὴ μείνη ἐχθρὸς, ἐπικουρία γὰρ εὐνοία μὲν συνδεῖται, λύεται δὲ ἐχθρα. ἀλλ’ εἰ καὶ προθυμία πρόκειται καθὸ ἐὰν ἔχη εὖ πρόσδεκτος, οὐ καθὸ οὐκ ἔχει· οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ἡμῖν δὲ θλίψις, ἀλλ’ ἐξ ἰσότητος ἐν τῷ νῦν καιρῷ” ***)) καὶ 10 τὰ ἐξῆς, „ἐσκόρπισεν, ἔδωκεν τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα” †) ἡ γραφὴ λέγει· τὸ γὰρ κατ’ εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ὡς καὶ πρόσθεν εἰρήκαμεν, οὐ τὸ κατὰ σῶμα μνηύεται, οὐ γὰρ θέμις θνητὸν ἀθανάτῳ ἐξομοιοῦσθαι, ἀλλ’ ἢ κατὰ νοῦν 15 καὶ λογισμὸν, ᾧ καὶ τὴν πρὸς τὸ εὐεργετεῖν καὶ τὴν πρὸς τὸ ἄρχεῖν ὁμοιότητα προσηκόντως ὁ κύριος ἐνσφραγίζεται· οὐ γὰρ αἱ ἡγεμονίαι σωμάτων ποιότησιν, ἀλλὰ διανοίας κρίσεισι κατορθοῦνται, βουλαῖς γὰρ P. ἀνδρῶν ὁσίων εὖ μὲν οἰκοῦνται πόλεις, εὖ δ’ οἶκος. 484.
Ροι.

20

Cap. XX.

§. 103. “Ἡ γε μὴν καρτερία καὶ αὐτὴ εἰς τὴν θείαν ἐξομοίωσιν βιάζεται δι’ ὑπομονῆς ἀπάθειαν καρπουμένη, εἰ τῷ ἔναυλα τὰ ἐπὶ τὸν Ἀνανίαν ἱστορούμενα. ὧν εἷς καὶ Δανιὴλ ὁ προφήτης ἦν θείας 25 πίστεως πεπληρωμένος. Βαβυλῶνα ᾧκει Δανιὴλ καθάπερ ὁ μὲν Λῶτ τὰ Σόδομα, τὴν Χαλδαίων δὲ γῆν ὁ Ἀβραάμ ὁ μετ’ ὀλίγον φίλος τοῦ θεοῦ. κατήγαγεν οὖν εἰς ὄρυγμα θηρίων ἐμπλεων τὸν Δανιὴλ ὁ Βαβυλωνίων βασιλεὺς, ἀνήγαγε δὲ αὐτὸν ἀβλαβῆ ὁ ἀπάν- 30 των βασιλεὺς ὁ πιστὸς κύριος. ταύτην κτήσεται τὴν

*) Proverb. 21, 26. **) Ibid. 2, 21 sq. ***) 1 Corinth. 8, 12 sq. †) Ps. 112, 9.

ὑπομονὴν ὁ γνωστικὸς ἢ γνωστικὸς, εὐλογῆσαι πειρο-
ζόμενος ὡς ὁ γενναῖος Ἰωβ, ὡς Ἰωρᾶς εὐξεται κατα-
πινόμενος ὑπὸ κήτους.

§. 104. Καὶ ἡ πίστις αὐτὸν ἀποκαταστήσει Νι-
5νεύιταις προφητεύοντα, κἂν μετὰ λεόντων καθειροθῆ, ἡμερώσει τὰ θηρία, κἂν εἰς πῦρ ἐμβληθῆ, δροσιοθή-
σεται, ἀλλ' οὐκ ἐκπυρωθήσεται, μαρτυρήσει νύκτωρ,
μαρτυρήσει μεθ' ἡμέραν, ἐν λόγῳ, ἐν βίῳ, ἐν τρόπῳ
μαρτυρήσει· σύνοικος ἐν τῷ κυρίῳ, ὀαριστῆς τε καὶ
10συνέστιος κατὰ τὸ πνεῦμα διαμένει καθαρὸς μὲν τὴν
σάρκα, καθαρὸς δὲ τὴν καρδίαν, ἡγιασμένος τὸν λό-
γον. „ὁ κόσμος τούτῳ”, φησὶν, „ἑσταύρωται καὶ
αὐτὸς τῷ κόσμῳ” *). οὗτος τὸν σταυρὸν τοῦ σω-
τῆρος περιφέρων ἔπεται κυρίῳ μετ' ἰχνιον ὥστε θεὸς
15ἅγιος ἁγίων γενόμενος.

§. 105. Πάσης τοίνυν ἀρετῆς μεμνημένος ὁ
θεῖος νόμος ἀλείφει μάλιστα τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τὴν
ἐγκράτειαν, θεμέλιον ἀρετῶν κατατιθέμενος ταύτην,
καὶ δὴ προπαιδεύει ἡμᾶς εἰς τὴν περιποίησιν τῆς
20ἐγκρατείας ἀπὸ τῆς τῶν ζώων χρήσεως ἀπαγορευῶν
μεταλαμβάνειν τῶν ὅσα φύσει πύονα καθάπερ τὸ τῶν
συνῶν γένος εὐσαρκότατον τυγχάνον, τρυφητιῶσι γὰρ
ἢ τοιαύτη χρῆσις χορηγεῖται. λέγεται γοῦν τινὰ τῶν
φιλοσοφούντων ἐτυμολογοῦντα τὴν ὕν θῦν εἶναι φά-
25ναι, ὡς εἰς θύσιν καὶ σφαγὴν μόνον ἐπιτήδειον, δε-
δόσθαι γὰρ τῷδε τῷ ζώῳ ψυχὴν πρὸς οὐδὲν ἕτερον
ἢ ἔνεκα τοῦ τὰς σάρκας σφριγᾶν. τῶν τε ἰχθύων
ὁμοίως ἀπηγόρευσε μεταλαμβάνειν στέλλων ἡμῶν τὰς
ἐπιθυμίας ἐκείνων οἷς μήτε πτερόγια μήτε λεπίδες
30εἶσιν, εὐσαρκία γὰρ καὶ πύοτι τῶν ἄλλων ἰχθύων
P. οὔτοι διαφέρουσιν.

175 §. 106. Ἐντεῦθεν οἶμαι καὶ τὰς τελετὰς οὐ μόνον P.
Sylb. των τινῶν ζώων ἀπαγορευεῖν ἀπτεσθαι, ἀλλ' ἔστιν ἀ485.
καὶ τῶν καταθνομένων ὑπεξείλετο τῆς χρήσεως μέρη P.ου.

*) Gal. 6, 14.

δι' αἰτίας ἄς ἴσασιν οἱ μύσται, εἰ δὴ γαστροῦ καὶ τῶν ὑπὸ γαστέρα κρατητέον δῆλον ὡς ἄνωθεν παρελήφραμεν παρὰ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ νόμου τὴν ἐπιθυμίαν ἐκκόπτειν. γένοιτο δ' ἂν τελείως τοῦτο, εἰ τοῦ ὑπεκκαύματος τῆς ἐπιθυμίας τῆς ἡδονῆς λέγω, ἀνυποκρίτως καταγνοίημεν. φασὶ δὲ αὐτῆς εἶναι τὴν ἔννοιαν κίνησιν λείαν καὶ προσηνῆ μετὰ τινος αἰσθήσεως. ταύτῃ δουλεύοντα τὸν Μενέλειον μετὰ τὴν Ἰλίου ἄλωσιν φασὶν ὀρμήσαντα τὴν Ἑλένην ἀνελεῖν ὡς κακῶν τοσοῦτων αἰτίαν γενομένην, ὅμως οὐ κατισχύσαι προῦσαι ἡττηθέντ' αὐτῷ κάλλει δι' οὗ ἐπὶ τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἡδονῆς ἀφίκετο.

§. 107. Ὅθεν ἐπισκώπτοντες οἱ τραγωδοποιοὶ ὀνειδιστικῶς ἐπεβόησαν αὐτῷ,
 15 σὺ δ' ὡς ἐσεῖδες μαστὸν ἐκβαλὼν ξίφος
 φίλημ' ἐδέξω, προδότιν αἰκάλλων κύνα.
 καὶ πάλιν·

ἄρ' εἰς τὸ κάλλος ἐκκεκώφηνται ξίφη;
 ἐγὼ δὲ ἀποδέχομαι τὸν Ἀντισθένην τὴν Αφροδί-
 20 τῆν λέγοντα κἂν κατατοξεύσαιμι, εἰ λάβοιμι, ὅτι
 πολλὰς ἡμῶν καλὰς καὶ ἀγαθὰς γυναῖκας διέφθειρεν.
 τὸν τε ἔρωτα κακίαν φησὶ φύσεως ἧς ἡττους ὄντες οἱ
 κακοδαίμονες θεὸν τὴν νόσον καλοῦσιν· δείκνυται γὰρ
 διὰ τούτων ἡττᾶσθαι τοὺς ἀμαθεστέρους δι' ἄγνοιαν
 25 ἡδονῆς ἢ οὐ γρη προσίεσθαι κἂν θεὸς λέγηται
 τουτέστι κἂν θεόθεν ἐπὶ τὴν τῆς παιδοποιίας χρεῖαν
 δεδομένη τυγχάνῃ. καὶ ὁ Ξενοφῶν ἀντικρὺς κακίαν
 λέγων τὴν ἡδονὴν φησιν· ὦ τλήμων, τί δὲ σὺ ἀγα-
 θὸν οἶσθα ἢ τί καλὸν σκοπεῖς; ἦτις οὐδὲ τὴν τῶν
 30 ἡδέων ἐπιθυμίαν ἀναμένεις, πρὶν μὲν πεινῆν ἐσθίουσα,
 πρὶν δὲ διψῆν πίνουσα καὶ ἵνα μὲν ἡδέως φάγῃς
 ὄψοποιούς μηχανωμένη, ἵνα δὲ ἡδέως πίνῃς οἶνους
 πολυτελεῖς παρασκευάζῃ, καὶ τοῦ θέρους χιόνα περι-
 θέουσα ζητεῖς, ἵνα δὲ κατακοιμηθῇς ἡδέως οὐ μόνον P.
 35 τὰς κλίνας μαλθακάς, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπόβαθρα ταῖς
 κλίναις παρασκευάζῃ. Pott.

§. 108. Ὄθεν ὡς ἔλεγεν Ἀρίστιων πρὸς ὄλον τὸ τετράχορδον, ἡδονὴν, λύπην, φόβον, ἐπιθυμίαν, πολλῆς δεῖ τῆς ἀσκήσεως καὶ μάχης,

οὗτοι γὰρ, οὗτοι καὶ διὰ σπλάγγνων ἔσω

5. χωροῦσι καὶ κυκῶσιν ἀνθρώπων κέαρ.

καὶ γὰρ τῶν σεμνῶν οἰομένων εἶναι τοὺς θυμοὺς ἢ ἡδονὴ κηρίνους ποιεῖ κατὰ Πλάτωνα, ὅτι ἐκάστη ἡδονὴ τε καὶ λύπη προσπασσαλοῖ τῷ σώματι τὴν ψυχὴν τοῦ γε μὴ ἀφορίζοντος καὶ ἀποσταυροῦντος ἑαυ-
 10 τὸν τῶν παθῶν. «ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτοῦ», φησὶν ὁ κύριος, «σώσει αὐτήν» *), ἤτοι ῥησοκινδύ-
 νως ὑπὲρ τῆς σωτῆρος αὐτὴν ἐπιδιδούς ὡς αὐτὸς ὑπὲρ ἡμῶν πεποίηκεν ἢ ἀπολέσας αὐτήν ἐκ τῆς πρὸς τὸν συνήθη βίον κοινωνίας. ἔαν γὰρ ἀπολύσαι καὶ
 15 ἀποστῆσαι καὶ ἀφορίσαι — τοῦτο γὰρ ὁ σταυρὸς ση-
 μαίνει — τὴν ψυχὴν ἐθελήσης τῆς ἐν τούτῳ τῷ ζῆν τέρψεώς τε καὶ ἡδονῆς, ἔξεις αὐτήν ἐν τῇ ἐλπίδι τῇ προσδοκωμένῃ εὐρημένῃ καὶ ἀναπεπαιμένην.

§. 109. Εἴη δ' ἀντοῦτο μελέτη θανάτου, εἰ μόναις
 20 ταῖς κατὰ φύσιν μεμετροημέναις ὀρέξεσι μηδὲν ὑπερορι-
 ζούσαις τῶν κατὰ φύσιν, ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἢ παρὰ φύσιν ἔνθα τὸ ἁμαρτητικὸν γύεται, ἀρκεῖσθαι βουλοίμεθα.

ἐνδύσασθαι οὖν δεῖ τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ πρὸς τὸ
 «δύνασθαι ἡμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβό-
 25 λου» **), ἐπεὶ τὰ ὄπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ, πρὸς καθάρσεις ὀχυρωμά-
 των λογισμοὺς καθαιροῦντες καὶ πᾶν ὑψωμα ἐπαιρό-
 μενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ ***), ὁ
 30 θεὸς φησὶν ἀπόστολος. ἀνδρὸς δὴ χρεία ὅστις θαν-
 μαστῶς καὶ ἀσυγχύτως τοῖς πράγμασι χρήσεται ἀφ' ὧν τὰ πάθη ὀρμᾶται, οἷον πλούτῳ καὶ πενίᾳ καὶ P.
 δόξῃ καὶ ἀδοξίᾳ, ὑγείᾳ καὶ νόσῳ, ζωῇ καὶ θανάτῳ, 487.

Pott.

*) Matth. 10, 39. Marc. 8, 35. **) Ephes. 6, 11.

***) 2 Corinth. 10, 4 sq.

πόνω καὶ ἡδονῇ. ἵνα γὰρ ἀδιαφόρως τοῖς διαφόροις χρήσωμαι, πολλῆς ἡμῖν δεῖ διαφορᾶς ἕτε προκεκακωμένοις ἀσθενείᾳ πολλῇ καὶ προδιαστροφῇ κακῆς ἀγωγῆς τε καὶ τροφῆς μετὰ ἀμαθίας προαπολελευκόσιν.

§. 110. Ὁ μὲν οὖν ἀπλοῦς λόγος τῆς καθ' ἡμᾶς φιλοσοφίας τὰ πάθη πάντα ἐναπερείσματα τῆς ψυχῆς φησὶν εἶναι τῆς μαλθακῆς καὶ εἰκόσης καὶ οἷον ἐναποσφραγίσματα τῶν πνευματικῶν δυνάμεων, 10 πρὸς ἃς ἡ πάλη ἡμῖν. ἔργον γὰρ εἶμι ταῖς κακούργοις δυνάμεσιν ἐνεργεῖν τι τῆς ἰδίας ἕξεως παρ' ἕκαστα πειρᾶσθαι εἰς τὸ καταγωνίσασθαι καὶ ἐξιδιοποιήσασθαι τοὺς ἀπειπαμένους αὐτάς. ἔπεται δ' εἰκότως τοὺς μὲν καταπαλαίεσθαι, ὅσοι δὲ ἀθλητικώτερον τὸν ἀγῶνα 15 μεταχειρίζονται πάμμαχον ἀγωνισάμεναι καὶ μέχρι τοῦ στεφάνου χωρήσασαι αἱ προειρημέναι δυνάμεις ἐν πολλῷ τῷ λύθρῳ, τότε δὴ ἀπαυδῶσι θαυμάζουσαι τοὺς νικηφόρους. τῶν γὰρ κινουμένων ἃ μὲν καθ' ὁρμῆν καὶ φαντασίαν κινεῖται, ὡς τὰ ζῶα, τὰ δὲ κατὰ 20 μετὰθεσιν ὡς τὰ ἄψυχα. κινεῖσθαι δὲ καὶ τῶν ἀψύχων τὰ φυτὰ μεταβατικῶς φασὶν εἰς αὐξήσιν, εἴ τις αὐτοῖς ἄψυχα εἶναι συγχωρήσει τὰ φυτὰ.

§. 111. Ἐξεως μὲν οὖν οἱ λίθοι, φύσεως δὲ τὰ φυτὰ, ὁρμῆς τε καὶ φαντασίας τῶν τε αὐτῶν δυνεῖν τῶν 25 προειρημένων καὶ τὰ ἄλογα μετέχει ζῶα. ἡ λογικὴ δὲ δύναμις ἰδία οὕσα τῆς ἀνθρωπείας ψυχῆς οὐχ ὡσαύτως τοῖς ἀλόγοις ζώοις ὁρμῶν ὀφείλει, ἀλλὰ καὶ P. διακρίνειν τὰς φαντασίας καὶ μὴ συναποφέρεσθαι 176 αὐταῖς. αἱ τοίνυν δυνάμεις περὶ ὧν εἰρήκαμεν κάλλη 871b. καὶ δόξας καὶ μοιχείας καὶ ἡδονὰς καὶ τοιαύτας τινὰς φαντασίας δελεαστικὰς προτείνουσι ταῖς εὐεπιφόροις ψυχαῖς καθάπερ οἱ ἀπελαύνοντες τὰ θρέμματα θαλάλους προσιέντες, εἴτα κατασοφισάμεναι τοὺς μὴ διακρίνειν δυννηθέντας τὴν ἀληθῆ ἀπὸ ψεύδους ἡδονὴν 35 καὶ τὸ ἐπὶ κηρόν τε καὶ ἐφύβριστον ἀπὸ τοῦ ἁγίου κάλλους ἄγουσιν δουλωσάμεναι. ἕκαστη δὲ ἀπάτη συν-

εχῶς ἐναπερειδομένη τῇ ψυχῇ τὴν φαντασίαν ἐν αὐτῇ τυποῦται. καὶ δὴ τὴν εἰκόνα ἔλαθεν περιφέρουσα τοῦ πάθους ἢ ψυχῇ τῆς αἰτίας ἀπό τε τοῦ δελέατος καὶ τῆς ἡμῶν συγκαταθέσεως γινομένης.

5 §. 112. Οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Βασιλείδην προσαρτή-Ρ. ματα τὰ πάθη καλεῖν εἰώθασιν, πνεύματά τινα ταῦτα 488. κατ' οὐσίαν ὑπάρχειν προσηρητημένα τῇ λογικῇ ψυχῇ Pott. κατὰ τινα τάραχον καὶ σύγχυσιν ἀρχικὴν, ἄλλας τε αὐτῶν πνευμάτων νόθους καὶ ἑτερογενεῖς φύσεις προσεπι-
10 φύεσθαι ταύταις, οἷον λύκον, πιθήκον, λέοντος, τράγου, ὧν τὰ ιδιώματα περὶ τὴν ψυχὴν φανταζόμενα τὰς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς τοῖς ζώοις ἐμφορῶς ἕξομοιοῦν λέγουσιν· ὧν γὰρ ιδιώματα φέρουσι, τούτων τὰ ἔργα μιμοῦνται, καὶ οὐ μόνον ταῖς ὁρμαῖς καὶ
15 φαντασίαις τῶν ἀλόγων ζώων προσοικειοῦνται, ἀλλὰ καὶ φυτῶν κινήματα καὶ κάλλη ζηλοῦσι διὰ τὸ καὶ φυτῶν ιδιώματα προσηρητημένα φέρειν.

§. 113. Ἔχει δὲ καὶ ἕξωθεν ιδιώματα οἷον ἀδάμαντος σκληρίαν. ἀλλὰ μὲν πρὸς τὸ δόγμα τοῦτο
20 διαλεξόμεθα ὕστερον, ὁπηνίκα περὶ ψυχῆς διαλαμβάνομεν, νῦν δὲ τοῦτο μόνον παρασημειωτέον, ὡς δουρείου τινὸς ἵππου κατὰ τὸν ποιητικὸν μῦθον, εἰκόνα σώζει ὁ κατὰ Βασιλείδην ἄνθρωπος ἐν ἐνὶ σώματι τοσοῦτων πνευμάτων διαφόρων στρατὸν ἐγκε-
25 κολπισμένος. αὐτὸς γοῦν ὁ τοῦ Βασιλείδου υἱὸς Ἰσίδωρος ἐν τῷ περὶ προσφρυῶς ψυχῆς συναισθόμενος τοῦ δόγματος οἷον ἑαυτοῦ κατηγορῶν γράφει κατὰ λέξιν· ἔάν γάρ τινι πεῖσμα δῶς, ὅτι μὴ ἔστιν ἢ ψυχῇ μονομερῆς, τῇ δὲ τῶν προσαρτημάτων βία
30 τὰ τῶν χειρόνων γίνεται πάθη, πρόφρασιν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἕξουσιν οἱ μοχθηροὶ τῶν ἀνθρώπων λέγειν, ἐβιάσθην, ἀπηνέχθην, ἄκων ἔδρασα, μὴ βουλόμενος ἐνήργησα, τῆς τῶν κακῶν ἐπιθυμίας αὐτὸς ἠγησάμενος καὶ οὐ μαχεσάμενος ταῖς τῶν προσαρτημάτων βίαις.

35 §. 114. Δεῖ δὲ τῷ λογιστικῷ κρείττονας γενομένους τῆς ἐλάττονος ἐν ἡμῖν κτίσεως φανῆναι κρα-

τοῦντας· δύο γὰρ δὴ ψυχὰς ὑποτίθεται καὶ οὗτος ἐν ἡμῖν καθάπερ οἱ Πυθαγόρειοι περὶ ὧν ὕστερον ἐπισκεψόμεθα. ἀλλὰ καὶ Οὐαλεντῖνος πρὸς τινὰς ἐπιστέλλων αὐταῖς λέξεσι γράφει περὶ τῶν προσαρ-
 5τημάτων· εἷς δέ ἐστιν ἀγαθὸς, οὗ παρορησία ἢ διὰ P.
 τοῦ υἱοῦ φανέρωσις, καὶ δι' αὐτοῦ μόνου δύναται 489.
 ἢ ἡ καρδία καθαρὰ γενέσθαι παντὸς πονηροῦ Pott.
 πνεύματος ἐξωθουμένου τῆς καρδίας. πολλὰ γὰρ ἐνοικοῦντα αὐτῇ πνεύματα οὐκ εἶα καθαρεύειν, ἕκα-
 10στον δὲ αὐτῶν τὰ ἴδια ἐκτελεῖ ἔργα πολλαχῶς ἐν-
 βριζόντων ἐπιθυμίαις οὐ προσηκούσαις. καὶ μοι δοκεῖ ὁμοίον τι πάσχειν τῷ πανδοχείῳ ἢ καρδία· καὶ γὰρ ἐκεῖνο κατατιροῦται τε καὶ ὀρύττεται καὶ πολ-
 λάκις κόπρου πίμπλαται ἀνθρώπων ἀσελγῶς ἐμμενόν-
 15των καὶ μηδὲ μίαν πρόνοιαν ποιουμένων τοῦ χωρίου, καθάπερ ἄλλοτριον καθεστῶτος. τὸν τρόπον τοῦτον καὶ ἡ καρδία μέχρι μὴ προνοίας τυγχάνει, ἀκάθαρ-
 τος οὕσα, πολλῶν οὕσα δαιμόνων οἰκητήριον, ἐπειδὴν δὲ ἐπισκέπῃται αὐτὴν ὁ μόνος ἀγαθὸς πατήρ, ἡγία-
 20σται καὶ φωτὶ διαλάμπει, καὶ οὕτω μακαρίζεται ὁ ἔχων τὴν τοιαύτην καρδίαν, ὅτι ὕψεται τὸν θεόν·

§. 115. Τίς οὖν ἡ αἰτία τοῦ μὴ προνοεῖσθαι ἐξ ἀρχῆς τὴν τοιαύτην ψυχὴν, εἰπάτωσαν ἡμῖν. ἦτοι γὰρ οὐκ ἔστιν ἀξία — καὶ πῶς ὥσπερ ἐκ μετανοίας ἢ
 25 πρόνοια πρόσσεισιν αὐτῇ; — ἢ φύσις σωζομένη ὡς αὐ-
 τὸς βούλεται τυγχάνει καὶ ἀνάγκη ταύτην ἐξ ἀρχῆς διὰ συγγένειαν προνοουμένην μηδὲ μίαν παρείδυσιν τοῖς ἀκαθάρτοις παρέχειν πνεύμασιν ἐκτὸς εἰ μὴ βια-
 σθείη καὶ ἀσθενὴς ἐλεγχθείη. εἰάν γὰρ δῶ μετανοή-
 30 σασαν αὐτὴν ἐλέσθαι τὰ κρείττω, τοῦτ' ἐκεῖνος ἄκων ἔρει ὅπερ ἡ παρ' ἡμῖν ἀλήθεια δογματίζει, ἐκ μετα-
 βολῆς πειθηνίου, ἀλλ' οὐκ ἐκ φύσεως, τὴν σωτηρίαν. ὥσπερ γὰρ αἱ ἀναθυμιάσεις αἱ τε γῆθεν αἱ τε ἀπὸ τελ-
 μάτων εἰς ὁμίχλας συνίστανται καὶ νεφελώδεις συστρο-
 35 φὰς, οὕτως αἱ τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν ἀναδόσεις

καχεξίαν προστρέβονται ψυχῇ κατασκεδαννύουσαι τὰ εἰδωλα τῆς ἡδονῆς ἐπίπροσθεν τῆς ψυχῆς.

§. 116. Ἐπισκοτοῦσι γοῦν τῷ φωτὶ τῷ νοερῷ ἐπισπωμένης τῆς ψυχῆς τὰς ἐκ τῆς ἐπιθυμίας ἀνα-
 5 δόσεις καὶ παχυνούσης τὰς συστράφας τῶν παθῶν ἐνδελεχεία ἡδονῶν, χρυσὸς δὲ ἀπὸ γῆς οὐκ αἴρεται βῶλος, ἀλλ' ἀφεψόμενος διυλίζεται, ἔπειτα καθαρὸς γενόμενος, χρυσὸς ἀκούει, γῆ κεκαθαυμένη. αἰτεῖσθε γὰρ καὶ δοθήσεται ὑμῖν *) τοῖς ἐξ ἑαυτῶν ἐλέσθαι
 10 τὰ κάλλιστα δυναμένοις λέγεται. ὅπως δ' ἡμεῖς τοῦ διαβόλου τὰς ἐνεργείας καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα εἰς τὴν τοῦ ἁμαρτωλοῦ ψυχὴν ἐπισπείρειν φαιμέν, οὐ μοι δεῖ πλείονων λόγων παράθεμένῳ μάρτυν τὸν ἀποστολικὸν Βαρνάβαν, ὁ δὲ τῶν ἑβδομήκοντα ἦν καὶ συνεργὸς
 15 τοῦ Παύλου κατὰ λέξιν ὡδὲ πως λέγοντα· πρὸ τοῦ P. ἡμᾶς πιστεῦσαι τῷ θεῷ ἦν ἡμῶν τὸ οἰκητήριον 490. τῆς καρδίας φθαρτὸν καὶ ἀσθενὲς ἀληθῶς οἰκοδομητὸς ναὸς διὰ χειρὸς, ὅτι ἦν πλήρης μὲν εἰδωλο-
 P. λατρείας καὶ ἦν οἶκος δαιμόνων διὰ τὸ ποιεῖν ὅσα 177 ἦν ἐναντία τῷ θεῷ.

Sylb. §. 117. Τὰς ἐνεργείας οὖν τὰς τοῖς δαιμονίοις καταλλήλους ἐπιτελεῖν φησὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, οὐχὶ δὲ αὐτὰ τὰ πνεύματα ἐν τῇ τοῦ ἀπίστου κατοικεῖν ψυχῇ λέγει. διὰ τοῦτο καὶ ἐπιφέρει· προσέχετε
 25 ἵνα ὁ ναὸς τοῦ κυρίου ἐνδόξως οἰκοδομηθῇ πῶς, μάθετέ τε λαβόντες τὴν ἄφρσιν τῶν ἁμαρτιῶν· καὶ ἐλπίσαντες ἐπὶ τὸ ὄνομα γενώμεθα καινοὶ, πάλιν ἐξ ἀρχῆς κτιζόμενοι, οὐ γὰρ οἱ δαίμονες ἡμῶν ἀπελευν-
 80 ονται, ἀλλ' αἱ ἁμαρτίαι, φησὶν, ἀφίενται, ἅς ὁμοίως ἐκείνοις ἐπιτελοῦμεν πρὶν ἢ πιστεῦσαι. εἰκότως οὖν ἀντέθηκε τὰ ἐπιφερόμενα· διὸ ἐν τῷ κατοικητηρίῳ ἡμῶν ἀληθῶς ὁ θεὸς, κατοικεῖ ἐν ἡμῖν πῶς ὁ λόγος αὐτοῦ τῆς πίστεως, ἢ κλησὶς αὐτοῦ τῆς ἐπαγγελίας, ἢ σοφία τῶν δικαιοματιῶν, αἱ ἐντολαὶ τῆς διδαχῆς.

*) Matth. 7, 7.

οἶδα ἐγὼ αἰρέσει τινὶ ἐντυχῶν, καὶ ὁ ταύτης προϊστάμενος διὰ τῆς χρήσεως ἔφρασκεν τῆς ἡδονῆς ἡδονῇ μάχεσθαι, αὐτομολῶν πρὸς ἡδονὴν διὰ προσποιητοῦ μάχης ὁ γενναῖος οὗτος γνωστικός, ἔφρασκε γὰρ δὴ αὐτὸν καὶ γνωστικὸν εἶναι, ἐπεὶ οὐδὲ μέγα ἔλεγεν τὸ ἀπέχεσθαι ἡδονῆς μὴ πεπειραμέναν, ἐν αὐτῇ δὲ γενόμενον μὴ κρατεῖσθαι, ὅθεν γυμνάζεσθαι δι' αὐτῆς ἐν αὐτῇ.

§. 118. Ἐλάνθανεν δὲ ἑαυτὸν κατασοφιζόμενος ὁ ἄθλιος τῇ φιληδόνῳ τέχνῃ. ταύτη δῆλον οὖν τῇ 10δοξῇ καὶ Ἀρίστιππος ὁ Κυρηναῖος προσέβαλλεν τοῦ τὴν ἀλήθειαν ἀγχοῦντος σοφιστοῦ. ὀνειδιζόμενος οὖν ἐπὶ τῷ συνεχῶς ὀμιλεῖν τῇ ἑταίρῳ τῇ Κορινθίᾳ, ἔχω γὰρ ἔλεγεν Λαίδα καὶ οὐκ ἔχομαι ὑπὸ αὐτῆς. τοιοῦτοι δὲ καὶ οἱ φάσκοντες ἑαυτοὺς Νικολάῳ ἐπε- 15σθαι ἀπομνημόνευμά τι τὰνδρὸς φέροντες ἐκ παρα-Ρ. τροπῆς τὸ δεῖν παραχρῆσθαι τῇ σαρκί. ἀλλ' ὁ μὲν 491. γενναῖος κολούειν δεῖν ἐδήλου τὰς τε ἡδονὰς τὰς τε Pott. ἐπιθυμίας, καὶ τῇ ἀσκήσει ταύτη καταμαραίνειν τὰς τῆς σαρκὸς ὀρμὰς τε καὶ ἐπιθέσεις. οἱ δὲ εἰς ἡδονὴν 20τράγων δίκην ἐκχυθέντες οἷον ἐφυβρίζοντες τῷ σώματι καθηδνπαθοῦσιν, οὐκ εἰδότες ὅτι τὸ μὲν ῥακοῦται φύσει ῥευστὸν ὄν, ἡ ψυχὴ δὲ αὐτῶν ἐν βορβόρῳ κακίας κατορθώνεται δόγμα ἡδονῆς αὐτῆς, οὐχὶ δὲ ἀνδρὸς ἀποστολικοῦ μεταδιωκόντων. τίνι γὰρ οὗτοι Σαρδανα- 25πάλλου διαφέρουσιν; οὗ τὸν βίον δηλοῖ τὸ ἐπίγραμμα· ταῦτ' ἐγὼ ὅσ' ἔφαγον καὶ ἐφύβρισα καὶ μετ' ἔρωτος τέρεπν' ἔπαθον, τὰ δὲ πολλὰ καὶ ὄλβια κεῖνα λέλειπται. καὶ γὰρ ἐγὼ σποδός εἰμι Νίνου μεγάλης βασιλεύσας. καθόλου γὰρ οὐκ ἀναγκαῖον τὸ τῆς ἡδονῆς πάθος, 30ἐπακολούθημα δὲ χρεῖαις τισὶ φρεσικαῖς, πείνη, δίψη, ῥίγη, γάμω.

§. 119. Εἰ γοῦν ταύτης δίχα πιεῖν οἷον τε ἢ ἢ τροφῆς προσίεσθαι ἢ παιδοποιεῖν, ἐδείχθη ἂν οὐδὲ μία ἑτέρα χρεῖα ταύτης. οὔτε γὰρ ἐνέργεια οὔτε διά- 35θεσις οὐδὲ μὴν μέρος τι ἡμέτερον ἡδονῇ, ἀλλ' ὑπουργίας ἕνεκα παρήλθεν εἰς τὸν βίον ὥσπερ τοὺς ἄλλας

φασὶ τῆς παραπέψεως τῆς τροφῆς χάριν. ἡ δὲ ἀφηνιά-
 σασα καὶ τοῦ οἴκου κατακρατήσασα πρώτην ἐπιθυμίαν
 γεννᾷ ἔφεσιν καὶ ὄρεξιν οὐσαν ἄλογον τοῦ κεχαρισμένου
 αὐτῆ, καὶ τὸν Ἐπίκουρον τέλος εἶναι τοῦ φιλοσόφου
 5 ἀνέπεισε θέσθαι τὴν ἡδονήν. θειάζει γοῦν σαρκὸς ἐν-Ρ.
 σταθὲς κατάστημα καὶ τὸ περὶ ταύτης πιστὸν ἔπι-492.
 σμα. τί γὰρ ἕτερον ἢ τροφή ἢ φιλήδονος λιχνεία καὶ Ροι.
 πλεονασμὸς περιέργος πρὸς ἡδυπάθειαν ἀνειμένων; ἐμ-
 φαντικῶς ὁ Διογένης ἐν τινι τραγωδίᾳ γράφει·

10 οἱ τῆς ἀνάνδρου καὶ διεσκατωμένης
 τροφῆς ὑφ' ἡδοναῖσιν ἀχθέντες κέαρ
 πονεῖν θέλοντες οὐδὲ βαιά.

καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις ὅσα αἰσχροῦς μὲν εἴρηται, ἐπαξίως
 δὲ τῶν φιληδόνων.

15 §. 120. Διό μοι δοκεῖ θείως ὁ νόμος ἀναγκαιῶς
 τὸν φόβον ἐπαρτᾶν, ἐν εὐλαβείᾳ καὶ προσοχῇ τὴν
 ἀμεριμνίαν ὁ φιλόσοφος κτήσεται τε καὶ τηρήσῃ
 ἀδιάπτωτός τε καὶ ἀναμάρτητος ἐν πᾶσι διαμένων.
 οὐ γὰρ ἄλλως εἰρήνη καὶ ἐλευθερία περιγίνεται ἢ
 20 διὰ τῆς ἀπαύστου καὶ ἀναπαυδῆτου πρὸς τὰς τῶν
 παθῶν ἡμῶν ἀντιμαχίσεως. οὗτοι γὰρ οὐδ' ἀνταγωνι-
 σταὶ παχεῖς καὶ Ὀλυμπικοὶ σφηκῶν ὡς εἰπεῖν εἰσὶ
 δριμύτεροι καὶ μάλιστα ἢ ἡδονὴ οὐ μόνον μεθ' ἡμέ-
 ραν, ἀλλὰ καὶ νύκτωρ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἐνυπνίοις μετὰ
 25 γοητείας δელεαστικῶς ἐπιβουλεύουσα καὶ δάκνουσα.
 πῶς οὖν ἔτι δίκαιοι κατατρέχειν τοῦ νόμου Ἑλληνες
 φόβῳ καὶ αὐτοὶ τὴν ἡδονὴν δουλοῦσθαι διδάσκον-
 τες; ὁ γοῦν Σωκράτης φυλάσσεσθαι κελεύει τὰ ἀνα-
 πείθοντα μὴ πεινῶντας ἐσθίειν καὶ μὴ διψῶντας πίνειν
 30 καὶ τὰ βλέμματα καὶ τὰ φιλήματα τῶν καλῶν ὡς χα-
 λεπώτερον σκορπίων καὶ φαλάγγων ἰὸν ἐπιέναι πεφυκότα.

§. 121. Καὶ Ἀντισθένης δὲ μανῆναι μᾶλλον
 ἢ ἡσθῆναι αἰρεῖται, ὃ τε Θηβαῖος Κράτης·
 τῶν δέ,

35 φησί,

κράτει ψυχῆς ἦθει ἀγαλλομένη,

οὐθ' ὑπὸ * χρυσῶν δουλουμένη οὐθ' ὑπὲρ ἐρώτων
τηξιπόθων,

οὐθ' ἔτι συνέμποροί εἰσι φιλόβρι. καὶ τὸ ὅλον ἐπιλέγει
ἡδονῇ ἀνδραποδώδει ἀδούλωτοι καὶ ἄκαμπτοι, P.
5 ἀθάνατον βασιλείαν ἐλευθερίαν τ' ἀγαπῶσιν. 493.
οὗτος ἐν ἄλλοις εὐθυρορημόνως γράφει τῆς εἰς τὰ ἄφρο-Ροιι.
δίσια ἀκατασχέτου ὁρμῆς κατάπλασμα εἶναι λιμὸν,
εἰ δὲ μὴ, βρόχον. Ζήνωνι δὲ τῷ Στωϊκῷ τὴν δι-
δασκαλίαν μαρτυροῦσι καίτοι διασύροντες οἱ κωμι-
10κοὶ ὧδέ πως*

φιλοσοφίαν κενὴν γὰρ οὗτος φιλοσοφεῖ·
πεινῆν διδάσκει καὶ μαθητὰς λαμβάνει·
εἰς ἄρτος, ὄψον ἰσχᾶς, ἐπιπιεῖν ὕδωρ.

§. 122. Πάντες δὴ οὗτοι οὐκ αἰσχύνονται σα-
15φῶς ὁμολογεῖν τὴν ἐκ τῆς εὐλαβείας ὠφέλειαν, ἢ
P. δὲ ἀληθῆς καὶ οὐκ ἄλογος σοφία οὐ λόγους ψιλοῖς
178 καὶ θεσπίσμασι πεποιθυῖα, ἀλλὰ σκεπαστηρίοις ἀτρώ-
sylv. τοῖς καὶ μυστηρίοις δραστικοῖς ταῖς θεαίαις ἐντολαῖς
συγγυμνασία τε καὶ συνασκήσει μελετῶσα δύναμιν
20θεαίαν κατὰ τὸ ἐμπνεόμενον μέρος αὐτῆς ὑπὸ τοῦ
λόγου λαμβάνει. ἤδη γοῦν καὶ τοῦ ποιητικοῦ Διὸς
τὴν αἰγίδα γράφουσι.

δεινὴν, ἣν πέρι μὲν πάντῃ φόβος ἐστεφάνωται,
ἐν δ' Ἑρις, ἐν δ' Ἀλήθῃ, ἐν δὲ κρυόεσσα Ἰωκὴ·
25 ἐν δὲ τε Γοργεῖῃ κεφαλῇ δεινοῖο πελώρου,
δεινὴ τε σμερδνὴ τε, Διὸς τέρας αἰγιόχοιο *).

§. 123. Τοῖς δὲ τὸ σωτήριον διοραῖν ὁρθῶς
δυναμένοις οὐκ οἶδα εἴ τι φίλτερον φανήσεται τῆς τε
σεμνότητος τοῦ νόμου καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ εὐ-
30λαβείας. ἀλλὰ γὰρ ὅταν ὑπέρονον ἄδειν λέγῃται
ὥσπερ καὶ ὁ κύριος ἐπὶ τινος, ἵνα μὴ τινες τῶν ζη-
λούντων αὐτὸν ἔκτονον καὶ ἀπόχορδον ἄσωσιν, οὕτως
ἀκούω, οὐχ ὡς ὑπέρονον, ἀλλὰ τοῖς μὴ βουλομένοις
ἀναλαβεῖν τὸν θεῖον ζυγὸν τούτοις ὑπέρονον· τοῖς

*) Homer. Iliad. ε. ν. 739—742.

γὰρ ἀτόνοις καὶ ἀσθενικοῖς τὸ μέτριον ὑπέρονον Ρ. δοκεῖ, καὶ τοῖς ἀδίκους ἀκροδίκαιον τὸ ἐπιβάλλον. 494. ὅσους γὰρ διὰ τὸ φιλικῶς πρὸς ἁμαρτίας ἔχειν ἢ συγ-Ροττ. γνώμη παρεισέρχεται, οὗτοι τὴν ἀλήθειαν ἀπήκειαν ὑπο-5 λαμβάνουσιν καὶ τὴν αὐστηρίαν ἀποτομίαν, καὶ ἀνη-λεῖ τὸν μὴ συναμαρτάνοντα μηδὲ συγκατασπώμενον.

§. 124. Εὖ γοῦν ἢ τραγωδία ἐπὶ τοῦ Ἄιδου γράφει·

πρὸς δ' οἷον ἦξις δαίμον' ὡς ἐρώμενον;
10 ὅς οὔτε τοῦπεικῆς οὔτε τὴν χάριν
ἦδει, μόνην δ' ἔστεργε τὴν ἀπλῶς δίκην.

καὶ γὰρ εἰ μηδὲ πω ποιεῖν τὰ μὴ προσταττόμενα ὑπὸ τοῦ νόμου οἷοί τέ ἐστε, ἀλλύ τοι συνορῶντες ὡς ὑποδείγματα ἡμῖν ἔκκειται κάλλιστα ἐν αὐτῷ τρέφειν καὶ 15 αὐξῆν τὸν ἔρωτα τῆς ἐλευθερίας δυνάμεθα· καὶ τῆδε ὠφελοίμεθ' ἂν κατὰ δύναμιν προθυμότερον, τὰ μὲν προκαλούμενοι, τὰ δὲ μιμούμενοι, τὰ δὲ καὶ δυσωπούμενοι. οὔτε γὰρ οἱ παλαιοὶ δίκαιοι κατὰ νόμον βιώσαντες ἀπὸ δρυὸς ἦσαν παλαιφάτου οὐδ' ἀπὸ πέτρης *), τῷ 20 γοῦν βουληθῆναι γνησίως φιλοσοφεῖν ὅλους αὐτοὺς φέροντες ἀνέτεσαν τῷ θεῷ καὶ εἰς πίστιν ἐλογίσθησαν.

§. 125. Καλῶς ὁ Ζήνων ἐπὶ τῶν Ἰνδῶν ἔλεγεν ἕνα Ἰνδὸν παροπτώμενον ἐθέλειν ἰδεῖν ἢ πάσας τὰς περὶ πόνου ἀποδείξεις μαθεῖν. ἡμῖν δὲ ἄφθονοι μαρ- 25 τύρων πηγαὶ ἐκάστης ἡμέρας ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν θεωρούμεναι παροπτωμένων ἀνασκιנדυλευομένων, τὰς κεφαλὰς ἀποτεμνομένων. τούτους πάντας ὁ παρὰ τοῦ νόμου φόβος εἰς Χριστὸν παιδαγωγήσας συνήσκησε τὸ εὐλαβῆς καὶ δι' αἱμάτων ἐνδείκνυσθαι. «ὁ θεὸς 30 ἔστη ἐν συναγωγῇ θεῶν, ἐν μέσῳ δὲ θεοὺς διακρι-νεῖ» **). τίνας τούτους; τοὺς ἡδονῆς κρείττονας, τοὺς τῶν παθῶν διαφέροντας, τοὺς ἕκαστον ὧν πράσσουν ἐπισταμένους, τοὺς γνωστικούς, τοὺς τοῦ κόσμου μείζονας. καὶ πάλιν· «ἐγὼ εἶπα, θεοὶ ἐστε καὶ υἱοὶ

*) Cf. Homer. Odys. τ. 163. **) Psalm. 82, 1.

ὑψίστου πάντες” *)· τίσι λέγει ὁ κύριος; τοῖς παραι-
 τουμένοις ὡς οἶόν τε πᾶν τὸ ἀνθρώπινον. καὶ ὁ
 ἀπόστολος λέγει ὑμεῖς γὰρ οὐκέτι ἐστὲ ἐν σαρκί, P.
 ἀλλ’ ἐν πνεύματι” **). καὶ πάλιν λέγει ἐν σαρκὶ ὄντες
 50ῦ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα” ***). “σὰρξ” γὰρ Pott.
 “καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ κληρονομήσει οὐ δύναται,
 οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ” †); “ἰδοὺ
 δὲ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκετε” ††) διελέγχων ἡμᾶς
 τὸ πνεῦμα εἶρηκεν.

10 §. 126. Χρῆ τοίνυν συνασκεῖν αὐτοὺς εἰς εὐ-
 λάβειαν τῶν ὑποπιπτόντων τοῖς πάθεσι φυγαδεύον-
 τας κατὰ τοὺς ὄντως φιλοσόφους τὰ πασχητιῶντα τῶν
 βρωμάτων καὶ τὴν παρὰ τὴν κοίτην ἐκλυτον ἄνεσιν
 καὶ τὴν τροφήν καὶ τὰ εἰς τροφήν πάθη ἄλλοις εἶναι
 15 ἄθλον βαρὺ, ἡμῖν δὲ οὐκέτι, δῶρον γὰρ τοῦ θεοῦ
 σωφροσύνη τὸ μέγιστον, “αὐτὸς γὰρ εἶρηκεν, οὐ μὴ σε
 ἀνώ, οὐδ’ οὐ μὴ σε ἐγκαταλείπω” †††), ἄξιον κρί-
 νας διὰ τὴν γνησίαν αἵρεσιν. οὕτω τοίνυν ἡμᾶς εὐ-
 λαβῶς προσιέναι πειρωμένους ἐκδέξεται ὁ χρηστὸς
 20 τοῦ κυρίου ζυγὸς ἐκ πίστεως εἰς πίστιν ††††) ἐνὸς
 ἡνίοχου κατὰ προκοπὴν ἐλαύνοντος ἕκαστον ἡμῶν εἰς
 σωτηρίαν, ὅπως ὁ προσήκων τῆς εὐδαιμονίας περιγέ-
 νηται καρπός. γίνεται δὲ ἡ ἄσκησις κατὰ τὸν Κῶνον
 25 Ἱπποκράτην οὐ μόνον τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ τῆς
 ψυχῆς ὑγίεια ἀοκνή πόνων, ἀκορή τροφῆς.

Cap. XXI.

§. 127. Ἐπίκουρος δὲ ἐν τῷ μὴ πεινῆν μηδὲ
 διψῆν μήτε ῥιγοῦν τὴν εὐδαιμονίαν τιθέμενος τὴν
 ἰσοθεὸν ἐπεφώνησε φωνὴν ἀσεβῶς εἰπὼν ἐν τούτοις
 30 κἂν Διὶ πατρὶ μάχεσθαι ὡσπερ ὄων σκατοφάγων καὶ

*) Psalm. 82, 6. **) Roman. 8, 9. ***) 1 Corinth.
 10, 3. †) Ibid. 15, 50. ††) Psalm. 82, 7. †††) Hebr.
 13, 5. ††††) Cf. Matth. 11, 30. Roman. 1, 17.

οὐχὶ τῶν λογικῶν καὶ φιλοσόφων τὴν μακαρίαν νίκην
 δογματίζων, τῶν γὰρ ἀπὸ τῆς ἡδονῆς ἀρχομένων τοὺς
 τε Κυρηναίικους εἶναι καὶ τὸν Ἐπίκουρον, τούτους
 γὰρ τέλος εἶναι λέγειν διαορήδην τὸ ἡδέως ζῆν, τέ-
 5 λειον δὲ ἀγαθὸν μόνον τὴν ἡδονὴν, ὃ δὲ Ἐπίκουρος
 καὶ τὴν τῆς ἀλγηδότος ὑπεξαίρεσιν ἡδονὴν εἶναι λέγει,
 αἰρετὸν δὲ εἶναι φησὶν ὃ πρῶτον ἐξ ἑαυτοῦ ἐφ' ἑαυτὸ
 ἐπισπᾶται, πάντως δηλονότι ἐν κινήσει ὑπάρχον. Δει-
 νόμαχος δὲ καὶ Καλλιφῶν τέλος εἶναι ἔφρασαν πᾶν
 10 τὸ κατ' αὐτὸν ποιεῖν ἕνεκα τοῦ ἐπιτυγχάνειν ἡδονῆς
 καὶ τυγχάνειν, ὃ τε Ἰερώνυμος ὁ περιπατητικὸς P.
 τέλος μὲν εἶναι τὸ ἀσχήτως ζῆν, τελικὸν δὲ ἀγαθὸν 496.
 μόνον τὴν εὐδαιμονίαν. καὶ Διόδωρος ὁμοίως ἀπὸ Ρουί.
 τῆς αὐτῆς αἰρέσεως γενόμενος τέλος ἀποφαίνεται τὸ
 15 ἀσχήτως καὶ καλῶς ζῆν.

§. 128. Ἐπίκουρος μὲν οὖν καὶ οἱ Κυρηναῖκοι
 τὸ πρῶτον οἰκεῖον φασὶν ἡδονὴν εἶναι, ἕνεκα γὰρ
 ἡδονῆς παρελθοῦσα, φασὶν, ἢ ἀρετὴ ἡδονὴν ἐνεποίησε.
 κατὰ δὲ τοὺς περὶ Καλλιφῶντα ἕνεκα μὲν τῆς ἡδο-
 P. νῆς παρεισηλῶσεν ἢ ἀρετῆ, χρόνον δὲ ὕστερον τὸ περὶ
 179 αὐτὴν κάλλος κατιδοῦσα ἰσότιμον ἑαυτὴν τῇ ἀρ-
 Syll. χῆ, τουτέστι τῇ ἡδονῇ, παρέσχευ. οἱ δὲ περὶ τῶν
 Ἀριστοτέλη τέλος ἀποδιδόασιν εἶναι τὸ ζῆν κατ' ἀρε-
 25 τὴν, οὔτε δὲ τὴν εὐδαιμονίαν οὔτε τὸ τέλος παντὶ
 καὶ τύχαις ἀβουλήτοις περιπίπτοντα τὸν σοφὸν καὶ
 διὰ ταῦτα ἐκ τοῦ ζῆν ἀσμένως ἐθέλοντα διαφεύγειν
 μὴ εἶναι μήτε μακρῶν μήτ' εὐδαίμονα, δεῖ γὰρ καὶ
 χρόνον τιτὸς τῇ ἀρετῇ, οὐ γὰρ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ περι-
 30 γίκεται, ἢ καὶ ἐν τελείᾳ συνίσταται, ἐπεὶ μὴ ἔστιν,
 ὡς φασὶ, παῖς εὐδαίμων ποτέ· τέλειος δ' ἂν εἴη
 χρόνος ὁ ἀνθρώπινος βίος. συμπληροῦσθαι τοίνυν
 τὴν εὐδαιμονίαν ἐκ τῆς τριγενείας τῶν ἀγαθῶν. οὐτ'
 οὖν ὃ πένης οὐδ' ὃ ἄδοξος, ἀλλ' οὐδ' ὃ ἐπίνοσος,
 35 ἀλλ' οὐδ' ἂν οἰκέτης ἢ τις κατ' αὐτούς.

§. 129. Πάλιν δ' αὖ Ζήνων μὲν ὁ Στωϊκὸς τέλος ἡγεῖται τὸ κατ' ἀρετὴν ζῆν, Κλεάνθης δὲ τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν ἐν τῷ εὐλογιστεῖν, ὃ ἐν Ρ. τῇ τῶν κατὰ φύσιν ἐκλογῇ κεῖσθαι διελάμβανεν. 497. 50 τε Ἀντίπατρος ὁ τούτου γνώριμος τὸ τέλος κεῖ- Ρου. σθαι ἐν τῷ διηρηκῶς καὶ ἀπαράβατως ἐκλέγεσθαι μὲν τὰ κατὰ φύσιν, ἀπεκλέγεσθαι δὲ τὰ παρὰ φύσιν ὑπολαμβάνει. Ἀρχέδηαός τε αὖ οὕτως ἐξηγεῖτο εἶναι τὸ τέλος ἐκλεγόμενος τὰ κατὰ φύσιν μέγιστα καὶ κυ- 10 ριώτατα, οὐχ οἷόν τε ἕντα ὑπερβαίνειν. πρὸς τούτοις ἔτι Παναίτιος τὸ ζῆν κατὰ τὰς δεδομένας ἡμῖν ἐκ φύσεως ἀφορμὰς τέλος ἀπεφῆνατο. ἐπὶ πᾶσι τε ὁ Ποσειδάωνιος τὸ ζῆν θεωροῦντα τὴν τῶν ὅλων ἀλη- 15 θειαν καὶ τάξιν καὶ συγκατασκευάζοντα αὐτὴν κατὰ ἰσὺν δονατὸν, κατὰ μηδὲν ἀγόμενον ὑπὸ τοῦ ἀλόγου μέρους τῆς ψυχῆς. τινὲς δὲ τῶν νεωτέρων Στωϊκῶν οὕτως ἀπέδοσαν τέλος εἶναι, τὸ ζῆν ἀκολουθῶν τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ. τί δὴ σοὶ Ἀρίστωνα καταλέγοιμι; τέλος οὗτος εἶναι τὴν ἀδιαφορίαν ἔφη, τὸ 20 δὲ ἀδιάφορον ἀπλῶς ἀδιάφορον ἀπολείπει. ἢ τὰ Ἡριλλοῦ εἰς μέσον παράγοιμι; τὸ κατ' ἐπιστήμην ζῆν τέλος εἶναι τίθησιν Ἡριλλος. τοὺς γὰρ ἐκ τῆς ἀκαδημίας νεωτέρους ἀξιοῦσί τινες τέλος ἀποδιδόναι τὴν ἀσφαλῆ πρὸς τὰς φαντασίας ἀποχὴν. ναὶ μὴν Λύ- 25 κος ὁ περιπατητικὸς τὴν ἀληθινὴν χαρὰν τῆς ψυχῆς τέλος ἔλεγεν εἶναι, ὡς Λεύκιμος τὴν ἐπὶ τοῖς καλοῖς. Κριτόλαος δὲ ὁ καὶ αὐτὸς περιπατητικὸς τελειότητα ἔλεγεν κατὰ φύσιν εὐροοῦντος βίου, τὴν ἐκ τῶν τριῶν γενῶν συμπληρουμένην προγονικὴν τελειότητα μηνύων. 30 §. 130. Οὐκ οὖν ἐπὶ ταύτοις ἀρκουμένους κατα- παυστέον, φιλοτιμητέον δὲ ὡς ἐνὶ μάλιστα καὶ τὰ πρὸς τῶν φυσικῶν δογματιζόμενα περὶ τοῦ προκει- μένου παραθέσθαι. Ἀναξαγόραν μὲν γὰρ τὸν Κλα- ζομένιον τὴν θεωρίαν φάναι τοῦ βίου τέλος εἶναι καὶ 35 τὴν ἀπὸ ταύτης ἑλευθερίαν λέγουσιν, Ἡράκλειτόν τε τὸν Ἐφέσιον τὴν εὐαρέστησιν. Πυθαγόραν δὲ ὁ

Ποντικός Ἡρακλείδης ἱστορεῖ τὴν ἐπιστήμην τῆς τε-Ρ.
 λειότητος τῶν ἀρετῶν τῆς ψυχῆς εὐδαιμονίαν εἶναι 498.
 παραδεδωκέναι. ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀβδηρίται τέλος ὑπάρ- Pott.
 χειν διδάσκουσιν, Δημόκριτος μὲν ἐν τῷ περὶ τέλους
 5 τὴν εὐθυμίαν, ἣν καὶ εὐεστώ προσηγόρευσε, καὶ
 πολλάκις ἐπιλέγει· τέρασι γὰρ καὶ ἀτεροπῆ οὖρος
 τῶν περιηκμακότων· Ἐκαταῖος δὲ αὐτόρκειαν, καὶ
 δὴ Ἀπολλόδοτος ὁ Κυζικηνὸς τὴν ψυχαγωγίαν, καθά-
 10 περ Νανσιφάνης τὴν ἀκαταπληξίαν· ταύτην γὰρ ἔφη
 ὑπὸ Δημοκρίτου ἀθαμβίην λέγεσθαι· ἔτι πρὸς τού-
 τοις Διότιμος τὴν παντέλειαν τῶν ἀγαθῶν ἦν εὐεστώ
 προσαγορεύεσθαι τέλος ἀπέφηεν· πάλιν Ἀντισθένης
 μὲν τὴν ἀτυφίαν, οἱ δὲ Ἀννιζέριοι καλούμενοι ἐκ
 τῆς Κρονηαῖκῆς διαδοχῆς τοῦ μὲν ὅλου βίου τέλος
 15 οὐδὲν ὁρισμένον ἔταξαν, ἐκάστης δὲ πράξεως ἴδιον
 ὑπάρχειν τέλος τὴν ἐκ τῆς πράξεως περιγινομένην
 ἡδονήν· οὗτοι οἱ Κρονηαῖκοι τὸν ὅρον τῆς ἡδονῆς
 Ἐπικούρου, τουτέστι τὴν τοῦ ἀλγοῦντος ὑπεξαιρέσιν,
 ἀθετοῦσιν, νεκροῦ κατάστασιν ἀποκαλοῦντες, χαίρειν γὰρ
 20 ἡμᾶς μὴ μόνον ἐπὶ ἡδοναῖς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ὀμιλίαις καὶ
 ἐπὶ φιλοτιμίαις· ὁ δὲ Ἐπίκουρος πᾶσαν χαρὰν τῆς
 ψυχῆς οἶεται ἐπὶ πρωτοπαδούσῃ τῇ σαρκὶ γενέσθαι.

Cap. XXII.

§. 131. Ὁ τε Μητροδώρος ἐν τῷ περὶ τοῦ μετ-
 25 ζονα εἶναι τὴν παρ' ἡμᾶς αἰτία πρὸς εὐδαιμονίαν τῆς
 ἐκ τῶν πραγμάτων ἀγαθόν, φησὶ, ψυχῆς τί ἄλλο
 ἢ τὸ σαρκὸς εὐσταθὲς κατὰσθημα καὶ τὸ περὶ ταύτης
 πιστὸν ἔλπισμα; καὶ μὴν Πλάτων ὁ φιλόσοφος διττὸν P.
 εἶναι τὸ τέλος φησὶν, τὸ μὲν μεδεκτόν τε καὶ πρῶτον ἐν 499.
 30 αὐτοῖς ὑπάρχον τοῖς εἶδεσιν, ὃ δὴ καὶ τὰγαθόν προσ- Pott.
 ονομάζει, τὸ δὲ μετέχον ἐκείνου καὶ τὴν ἀπ' αὐτοῦ δεχό-
 μενον ὁμοιότητα, ὃ περὶ ἀνθρώπου γίνεται τοὺς μετα-
 ποιουμένους ἀρετῆς τε καὶ τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας.
 διὸ καὶ Κλεάνθης ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ ἡδονῆς τὸν

Σωκράτην φησὶ παρ' ἑκάστα διδάσκειν, ὡς ὁ αὐτὸς δίκαιός τε καὶ εὐδαίμων ἀνὴρ καὶ τῷ πρώτῳ διελόντι τὸ δίκαιον ἀπὸ τοῦ συμφέροντος κατὰ ῥᾶσθαι ὡς ἀσεβές τι πρᾶγμα δεδρακότι, ἀσεβεῖς γὰρ τῷ ἦντι οἱ εὐτὸ συμφέρον ἀπὸ τοῦ κατὰ νόμον χωρίζοντες. αὐτὸς δὲ ὁ Πλάτων τὴν εὐδαιμονίαν τὸ εὖ τὸν δαίμονα ἔχειν, δαίμονα δὲ λέγεσθαι τὸ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἡγεμονικόν, τὴν δὲ εὐδαιμονίαν τὸ τελειότατον ἀγαθὸν καὶ πληρέστατον λέγει. ὅτε δὲ βίον ὁμολογούμενον καὶ σύμφωνον αὐτὴν ἀποκαλεῖ, καὶ ἔσθ' ὅτε τὸ κατ' ἀρετὴν τελειότατον, τοῦτο δὲ ἐν ἐπιστήμῃ τοῦ ἀγαθοῦ τίθεται καὶ ἐν ἑξομοιώσει τῇ πρὸς τὸν θεόν, ὁμοίωσιν ἀποφαινώμενος δίκαιον καὶ ὅσιον μετὰ φρονήσεως εἶναι. ἢ γὰρ οὐχ οὕτως τινὲς τῶν ἡμετέρων τὸ μὲν κατ' εἰκόνα εὐθείως κατὰ τὴν γένεσιν εἰληφέναι τὸν ἀνθρώπον, τὸ κατ' ὁμοίωσιν δὲ ὕστερον κατὰ τὴν τελείωσιν μέλλειν ἀπολαμβάνειν ἐκδέχονται.

§. 132. Αὐτίκα ὁ Πλάτων τὴν ὁμοίωσιν ταύτην μετὰ ταπεινοφροσύνης ἔσεσθαι τῷ ἐναρέτῳ διδάσκων ἐκεῖνό που ἐρμηνεύει, «πᾶς ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται» *). λέγει οὖν ἐν τοῖς νόμοις· ὁ μὲν δὴ θεὸς, ὡσπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχὴν τε καὶ μέσσα καὶ τελευτὴν τῶν πάντων ἔχων εὐθείαν περαίνει κατὰ φύσιν περιπορευόμενος, τῷ δὲ αἰεὶ ξυνέπεται τῶν ἀπολειπομένων τοῦ θείου νόμου τιμωρός· ὁρᾷς ὅπως καὶ αὐτὸς εὐλάβειαν προσάγει τῷ θείῳ νόμῳ; ἐπιφέρει γοῦν· ἦς ὁ μὲν εὐδαιμονήσειν μέλλων ἐχόμενος ξυνέπεται ταπεινὸς καὶ κεκοσμημένος· εἴτα τούτοις τὰ ἀκόλουθα συνάψας καὶ τῷ φόβῳ νοουθήσας ἐπιφέρει· τίς οὖν δὴ πρᾶξις φίλη καὶ ἀκόλουθος θεῷ; μία καὶ ἓνα λόγον ἔχουσα ἀρχαῖον, ὅτι τῷ μὲν ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ὄντι μετρίῳ φίλον ἂν εἴη, τὰ δὲ ἀμετρα οὔτε ἀλλήλοις οὔτε τοῖς ἐμμέτροις. τὸν οὖν τῷ P.

500.
Pott.

*) Luc. 14, 11.

Θεῷ προσφιλεῖ γενησόμενον εἰς δύναμιν ὅτι μάλιστα καὶ αὐτὸν τοιαῦτον ἀναγκαῖον γίνεσθαι.

§. 133. Καὶ κατὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον ὁ μὲν σώφρων ἡμῶν Θεῷ φίλος — ὅμοιος γάρ — ὁ τε μὴ σώφρων ἀνόμιός τε καὶ διάφορος. τοῦτο ἀρχαῖον εἶναι φήσας τὸ δόγμα τὴν ἐκ τοῦ νόμου εἰς αὐτὸν ἤκουσαν διδασκαλίαν ἠνίξαιτο, καὶ τῷ Θεωτήτῳ τὰ κακὰ ἀμφὶ τὴν θνητὴν φύσιν καὶ τόνδε τὸν τόπον περιπαλεῖν ἐξ ἀνάγκης δοῦς ἐπιφέρει· διὸ καὶ πειρασθαι
 10 χροῖ ἐνθένδε ἐκεῖσε φεύγειν ὅτι τάχιστα, φυγὴ δὲ ὁμοίωσις Θεῷ κατὰ τὸ δυνατόν, ὁμοίωσις δὲ δίκαιον καὶ ὅσιον μετὰ φρονήσεως γενέσθαι. Σπεύσιππός τε ὁ Πλάτωνος ἀδελφιδεὺς τὴν εὐδαιμονίαν φησὶν ἔξιν εἶναι τελείαν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσιν, ἢ ἔξιν ἀγα-
 15 θῶν, ἧς δὴ καταστάσεως ἅπαντας μὲν ἀνθρώπους ὄρεξιν ἔχειν, στοχάζεσθαι δὲ τοὺς ἀγαθούς τῆς ἀοχλησίας. εἶεν δ' ἂν αἱ ἀρεταὶ τῆς εὐδαιμονίας ἀπεργαστικάι. Ξενοκράτης τε ὁ Χαλκηδόνιος τὴν εὐδαιμονίαν ἀποδίδωσι κτήσιν τῆς οἰκείας ἀρετῆς καὶ τῆς
 20 ὑπηρετικῆς αὐτῇ δυνάμεως. εἶτα ὡς μὲν ἐν ᾧ γίνε-ται φαίνεται λέγων τὴν ψυχὴν, ὡς δ' ὅφ' ἂν τὰς ἀρετάς, ὡς δ' ἐξ ἧν ὡς μερῶν τὰς καλὰς πράξεις καὶ τὰς σπουδαίας ἔξεις τε καὶ διαθέσεις καὶ κινήσεις καὶ σχέσεις, ὡς τούτων οὐκ ἔνευ τὰ σωματικὰ
 25 καὶ τὰ ἐκτός. ὁ γὰρ Ξενοκράτους γνώριμος Πολέμων φαίνεται τὴν εὐδαιμονίαν ἀντάρκειαν εἶναι βουλούμενος ἀγαθῶν πάντων ἢ τῶν πλείστων καὶ μεγίστων. δογματίζει γοῦν χωρὶς μὲν ἀρετῆς μηδέ ποτε ἂν εὐδαιμονίαν ὑπάρχειν, δίχα δὲ καὶ τῶν σωματικῶν καὶ
 30 τῶν ἐκτός τὴν ἀρετὴν ἀντάρκη πρὸς εὐδαιμονίαν εἶναι.

§. 134. Καὶ τὰ μὲν ὡςδε ἐχέτω, αἱ δὲ ἀντιρρήσεις αἱ πρὸς τὰς εἰρημένας δόξας κατὰ καιρὸν τεθή-
 35 σονται, ἡμῖν δὲ αὐτοῖς εἰς τέλος ἀτελεύτητον ἀφικέ-σθαι πρόκειται πειδομένοις ταῖς ἐντολαῖς, τουτέστι τῷ
 Θεῷ, καὶ κατ' αὐτὰς βιώσασιν ἀνεπιλήπτως καὶ ἐπι-στημόνως διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ θελήματος γνώσεως, ἢ

τε πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον ὡς οἶόν τε ἕξομοίωσις τέλος
 ἔστι καὶ εἰς τὴν τελείαν νόθεσίαν διὰ τοῦ νιοῦ ἀπο-
 κατάστασις δοξάζουσα αἰετὸν τὸν πατέρα διὰ τοῦ μεγάλου
 ὑποχρεώσεως τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συγκληρονόμους καταξιώ-
 σαντος ἡμᾶς εἰπεῖν καὶ ὁ μὲν ἀπόστολος συντόμως τὸ
 τέλος ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ διαγράφων λέγει
 γυνὴ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλω-
 θέντες δὲ τῷ θεῷ ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγια-
 σμὸν, τὸ δὲ τέλος ζωὴν αἰώνιον^{*)}. διττὴν δὲ εἰδὼς τὴν P.
 10 ἐλπίδα τὴν μὲν προσδοκωμένην, τὴν δὲ ἀπειλημμένην 501.
 ἤδη τέλος διδάσκει τὴν τῆς ἐλπίδος ἀποκατάστασιν Pott.
 ἢ γὰρ ὑπομονὴ^{**)}, φησὶ, „δοκιμὴν, ἢ δὲ δοκιμὴ ἐλ-
 πίδα, ἢ δὲ ἐλπίς οὐ κατασχύνει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ
 θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ πνεύματος
 15 ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν^{**)}. δι' ἣν ἀγάπην καὶ εἰς
 τὴν ἐλπίδα ἀποκατάστασις ἦν „ἀνάπαυσιν“ ἀλλα-
 γῶ λέγει ἀποκεῖσθαι ἡμῖν.

§. 135. Τὰ ὅμοια καὶ παρὰ τῷ Ἰεζεκιήλ εὔροις
 ἂν οὕτως ἔχοντα. „ἡ ψυχὴ ἁμαρτάνουσα αὐτὴ ἀπο-
 20 θανεῖται καὶ ἀνὴρ ὡς ἂν γένηται δίκαιος καὶ ποιήσῃ
 κρίμα καὶ δικαιοσύνην ἐπὶ τὰ ὄρη οὐκ ἔφαγεν καὶ
 τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ οὐκ ἤρεν ἐπὶ τὰ εἰδῶλα οἴκου
 Ἰσραὴλ καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον οὐκ ἐμίανεν
 καὶ πρὸς γυναῖκα ἐν καιρῷ ἀκαθαρσίας αὐτῆς οὐ
 25 προσῆλθεν” — οὐ γὰρ ἐφύβριστον τὴν ἀνθρώπου σπο-
 ρὰν εἶναι βούλεται — „καὶ ἄνδρα” φησὶ „μὴ κα-
 κώσῃ, ἐνεχύρασμα ὀφειλοντος ἀποδώσει, ἄρπαγμα οὐ
 μὴ ἀρπάσῃ τὸν ἄρτον αὐτοῦ πεινῶντι δώσει, καὶ
 πλεονασμὸν οὐ λήψεται, ἐξ ἀδικίας ἀποστρέψει τὴν
 30 χεῖρα αὐτοῦ, κρίμα ἀληθινὸν ποιήσῃ ἀνὰ μέσον ἀν-
 δρῶν καὶ τοῦ πλησίον, ἐν τοῖς δικαιώμασί μου πορεύ-
 σεται καὶ τὰ δικαιώματά μου ἐφύλαξε τοῦ ποιῆσαι
 ἀλήθειαν, δίκαιός ἐστι, ζωὴ ζήσεται, λέγει ἁδωναῖ.

* Roman. 6, 22. **) Ibid. 5, 4 sq.

κύριος" *). ὁ τε Ἡσαΐας τὸν μὲν πιστεύσαντα εἰς σεμνότητα βίου, τὸν γνωστικὸν δὲ εἰς ἐπίστασιν παρακαλῶν μὴ τὴν αὐτὴν εἶναι ἀρετὴν ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ παριστάς ᾧ δέ φησι· “ζητήσατε τὸν κύριον καὶ ἔν τῷ εὐρίσκειν αὐτὸν ἐπικαλέσασθε, ἥνικα δ' ἂν ἐγγίξῃ ὑμῖν, ἀπολειπέτω ὁ ἀσεβὴς τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ καὶ ἀνήρ ἀνομος τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐπιστραφήτω πρὸς κύριον καὶ ἐλεηθήσεται” ἕως “καὶ τὰ διακοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς διανοίας μου” **).

10 §. 136. Ἡμεῖς τοίνυν κατὰ τὸν γενναῖον
 P. ἀπόστολον ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχό-
 181 μεθα, ἐν γὰρ Χριστῷ οὔτε περιτομὴ τι ἰσχύει
 Sylb. οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀπάγης ἐνεργουμένη" ***). ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἕκαστον ὑμῶν
 15 τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν πρὸς τὴν πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος” ἕως “κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα” †). τὰ ὅμοια τῷ Παύλῳ καὶ ἡ πανάρετος σοφία λέγει· “ὁ δὲ ἐμοῦ ἀκούων κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι πεποιδῶς” ††) ἢ P.
 20 γὰρ τῆς ἐλπίδος ἀποκατάστασις ὁμωνύμως ἐλπίς εἰ-502.
 ρηται· διὰ τοῦ “κατασκηνώσει” τῇ λέξει παγκάλως Pott.
 προσέθηκε τὸ “πεποιδῶς”, δεικνὺς τὸν τοιοῦτον ἀναπεπαῦσθαι ἀπολαβόντα ἢ ἠλπιζεν ἐλπίδα, διὸ καὶ ἐπιφέρει “καὶ ἠσυχάσει ἀφόβως ἀπὸ παντὸς κακοῦ”.
 25 ἄντικρυς δὲ ὁ ἀπόστολος ἐν τῇ προτέρᾳ τῶν πρὸς Κορινθίους διαρρηθὴν φησί· “μιμηταὶ μου γίνεσθε καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ” †††), ἵνα γένηται ἐκεῖνο, εἰ ὑμεῖς ἐμοῦ, ἐγὼ δὲ Χριστοῦ, ὑμεῖς οὖν μιμηταὶ Χριστοῦ γίνεσθε, Χριστὸς δὲ Θεοῦ. “τὴν ἐξομοίωσιν”
 30 τοίνυν τῷ Θεῷ εἰς ὅσον οἶόν τε ἦν δίκαιον καὶ ὅσιον μετὰ φρονήσεως γενέσθαι”, σκοπὸν τῆς πίστεως ὑποτίθεται, τέλος δὲ τὴν ἐπὶ τῇ πίστει τῆς ἐπαγγελίας

*) Ezech. 18, 4 — 9. **) Iesai. 55, 6 sq. 9. ***) Galat. 5, 5 sq. †) Hebr. 6, 11. 20. ††) Prouerb. 1, 33. †††) 1 Corinth. 11, 1.

ἀποκατάστασιν. ἐκ τούτων οὖν αἱ πηγαὶ τῶν περὶ
τέλους δογματισάντων ὡς προειρήκαμεν βλύζουσιν.
ἀλλὰ τούτων μὲν αἴτις.

Cap. XXIII.

5 §. 137. Ἐπεὶ δὲ ἡδονὴ καὶ ἐπιθυμία ὑποπίπτειν
γάμῳ δοκεῖ καὶ περὶ τούτου διαληπτέον. γάμος μὲν
οὖν ἐστὶ σύνοδος ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἢ πρώτη κατὰ
νόμον ἐπὶ γνησίων τέκνων σπορᾶ. ὁ γοῦν κωμικὸς
Μένανδρος,

10 παίδων,
φησὶ,

ἐπ' ἀρότῳ γνησίων

δίδωμί σοι γὰρ τὴν ἐμαντοῦ θυγατέρα.

ζητοῦμεν δὲ εἰ γαμητέον, ὅπερ τῶν κατὰ [τί] πρὸς τί
15 πῶς ἔχειν ὠνομασμένον ἐστίν. τίμη γὰρ γαμητέον,
ὅπερ καὶ πῶς ἔχοντι καὶ τίμη καὶ πῶς ἔχουσαν· οὔτε
γὰρ παντὶ γαμητέον οὔτε πάντοτε, ἀλλὰ καὶ χρόνος
ἐστίν. ἐν ᾧ καθήκει, καὶ πρόσωπον ᾧ προσήκει, καὶ
ἡλικία μέχρι τίνος. οὔτε οὖν παντὶ γαμητέον πᾶ-
20 σαν οὔτε πάντοτε, ἀλλ' οὐδὲ παντελῶς καὶ ἀναίδην,
ἀλλὰ τὸ πῶς ἔχοντι καὶ ὁποῖαν καὶ ὅποτε δεῖ καὶ
χάριν παίδων καὶ τὴν κατὰ πάντα ὁμοίαν καὶ μὴ
βία ἢ ἀνάγκη στέργουσαν τὸν ἀγαπῶντα ἄνδρα.

§. 138. Ὄθεν ὁ Ἀβραάμ φησιν ἐπὶ τῆς γυναι-
25 κὸς σκηπτόμενος ὡς ἀδελφῆς, ἀδελφή μοί ἐστιν ἐκ
πατρὸς, ἀλλ' οὐκ ἐκ μητρὸς, ἐγένετο δέ μοι καὶ εἰς
'γυναῖκα' *), τὰς ὁμομητρούς μὴ δεῖν ἄγεσθαι πρὸς
γάμον διδάσκων. ἐπίωμεν δὲ ἐν βραχεῖ τὴν ἱστορίαν.
Πλάτων μὲν οὖν ἐν τοῖς ἐκτὸς ἀγαθοῖς τάττει τὸν Ρ.
30 γάμον, ἐπισκευάσας τὴν ἀθανασίαν τοῦ γένους ἡμῶν 503.
καὶ οἶονεὶ διαμονὴν τινὰ παισὶ παίδων μεταλαμπα-Ρουτ.
δευομένην. Δημόκριτος δὲ γάμον καὶ παιδοποιίαν,
παραιτεῖται διὰ τὰς πολλὰς ἐξ αὐτῶν ἀηδίας τε καὶ

*) Genes. 20, 12:

ἀφορκῶς ἀπὸ τῶν ἀναγκαιοτέρων. συγκατατάσσεται
 δὲ αὐτῷ καὶ Ἐπίκουρος καὶ ὅσοι ἐν ἡδονῇ καὶ ἀσ-
 χλησίᾳ, ἔτι δὲ καὶ ἀλυπία τὰγαθὸν τίθενται. ἔτι κατὰ
 μὲν τοὺς ἀπὸ τῆς στοᾶς ἀδιάφορον ὃ τε γάμος ἢ τε
 παιδοτροφία, κατὰ δὲ τοὺς ἐκ τοῦ περιπάτου ἀγα-
 θόν. συλλήβδην οὗτοι μέχρι γλώττης ἀγαθόντες τὰ
 δόγματα ἡδοναῖς ἐδουλώθησαν, οἱ μὲν παλλακίσιν, οἱ
 δὲ ἑταίραις μεираκίοις τε οἱ πλείστοι κεχρημένοι. ἢ
 σοφῇ δὲ ἐκείνῃ τετρακτὺς ἐν τῷ κήπῳ μετὰ τῆς ἑταί-
 10ρας ἔργοις ἐκύδαινον τὴν ἡδονήν.

§. 139. Οὐκ ἂν οὖν ἐκφύγοιεν τὴν βουζύγιον
 ἀρὰν ὅσοι μὴ δοκιμάζοντες σφίσι συμφέρειν τινα
 ἑτέροις ταῦτα παρακελεύονται ποιεῖν, ἢ αὖ τοῦμπα-
 λιν. τοῦτο βραχέως ἢ γραφῇ δεδήλωκεν εἰρηκῆ, 15
 ὁ μισεῖς, ἄλλω οὐ ποιήσεις* *). πλὴν οἱ γάμον δοκι-
 μάζοντες ἢ φύσις ἡμᾶς ἐποίησεν φασὶν εὐθέτους
 πρὸς γάμον, ὡς δῆλον ἐκ τῆς σωμάτων κατασκευῆς
 τῶν τε ἀρρένων καὶ τῶν θηλειῶν, καὶ τὸ ἀυξάνεσθε
 καὶ πληθύνεσθε***) συνεχῶς ἐπιβοῶνται. εἰ δὲ καὶ
 20ταῦθ' οὕτως ἔχει, ἀλλ' αἰσχροὸν γε αὐτοῖς δοκεῖ τὸ
 καὶ τῶν ἀλόγων ζώων τὸν ὑπὸ Θεοῦ δημιουργηθέντα
 ἄνθρωπον ἀκρατέστερον εἶναι, ἢ τὴν ἐπιμιξίαν οὐ
 ποιεῖται πρὸς πολλὰ καὶ ἀναίδην, ἀλλὰ πρὸς ἓν καὶ
 ὁμόφυλον, οἷαι αἱ πελειάδες καὶ αἱ φάσσαι καὶ τὸ
 25τρυγόνων γένος καὶ ὅσα τούτοις παραπλήσια. ἔτι
 φασὶν, ὃ ἄτεκνος τῆς κατὰ φύσιν τελειότητος ἀπο-
 λείπεται ἄτε μὴ ἀντικαταστήσας τῇ χώρᾳ τὸν οἰκεῖον
 διάδοχον, τέλειος γὰρ ὁ πεποιηκὼς ἐξ αὐτοῦ τὸν ὁ-Ρ.
 μοιον, μᾶλλον δὲ ἐπειδὴν κάκεινον τὸ αὐτὸ πεποιη-504.
 30κότα ἐπίδη, τούτέστιν ὅταν εἰς τὴν αὐτὴν καταστή-Ροι.
 ση φύσιν τὸ τεκνωθὲν τῷ τεκνώσαντι.

§. 140. Γαμητέον οὖν πάντως καὶ τῆς πατρί-
 δος ἕνεκα καὶ τῆς τῶν παιδῶν διαδοχῆς καὶ τῆς τοῦ

*) Tob. 4, 16.

**) Genes. 1, 28.

κόσμου τὸ ὅσον ἐφ' ἡμῶν συντελειώσεως, ἐπεὶ καὶ γάμον τινὰ οἰκτείρουσιν οἱ ποιηταὶ ἡμιτελῆ *) καὶ ἄπαιδα, μακαρίζουσι δὲ τὸν ἀμφιδαλῆ. αἱ δὲ σωματικαὶ νόσοι μάλιστα τὸν γάμον ἀναγκαῖον δεικνύουσαι, ἢ γὰρ τῆς γυναικὸς κηδεμονία καὶ τῆς παραμονῆς ἢ ἐκτένεια τὴν ἐκ τῶν ἄλλων οἰκείων καὶ φίλων ἔοικεν ὑπερτίθεσθαι προσκαρτερήσεις, ὅσα τῇ συμπαθείᾳ διαφέρειν καὶ προσεδρεύειν μάλιστα πάντων προαιρεῖται, καὶ τῇ ὄντι κατὰ τὴν γραφὴν 10 ἀναγκαῖα „βοηθός.” **)

§. 141. Ὁ γοῦν κωμικὸς Μένανδρος καταδραμῶν τοῦ γάμου, ἀλλὰ καὶ τὰ χρήσιμα ἀντιτιθεῖς ἀποκρίνεται τῷ εἰπόντι,

α. πρὸς τὸ προᾶγμ' ἔχω

15 κακῶς. β. ἐπαρισστερῶς γὰρ αὐτὸ λαμβάνεις. εἴτ' ἐπιφέρει·

τὰ δυσχερῆ τε καὶ τὰ λυπήσαντά σε

ὄρας ἐν αὐτῷ, τὰ δ' ἀγάθ' οὐκ ἐπιβλέπεις.

P. καὶ τὰ ἐξῆς. βοηθεῖ δὲ ὁ γάμος καὶ ἐπὶ τῶν προ- 182. βεβηκότων τῷ χρόνῳ παριστάς τὴν γαμετὴν ἐπιμε- 8ylb. λομένην καὶ τοὺς ἐκ ταύτης παῖδας γηροβοσκούς ἐκτρέφων.

παῖδες γὰρ ἀνδρὶ κατθανόντι κληδόνες

γεγάσι. φελλοὶ δ' ὡς ἄγουσι δίκτυον

25 τὸν ἐκ βυθοῦ κλωστήρα σώζοντες λίνου

κατὰ τὸν τραγικὸν Σοφοκλέα. οἳ τε νομοθέται οὐκ ἐπιτρέπουσι τὰς μεγίστας ἀρχὰς τοῖς μὴ γαμήσασι μετεῖναι.

αὐτίκα ὁ τῶν Λακίωνων νομοθέτης οὐκ P. ἀγαμίον μόνον ἐπιτίμιον ἔστησεν, ἀλλὰ μονογαμίον 505.

30 καὶ ὀψιγαμίον καὶ μονοδιαιτησίας, ὃ δὲ γενναῖος Πλά- Pott.

των καὶ τροφήν γυναικὸς ἀποτίνειν εἰς τὸ δημόσιον κελεύει τὸν μὴ γήμαντα καὶ τὰς καθηκούσας δαπάνας ἀποδιδόναι τοῖς ἀρχουσιν, εἰ γὰρ μὴ γήμαντες

*) Cf. Homer. Iliad. β. 700.

**) Genes. 2, 18.

οὐ παιδοποιήσονται τὸ ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀνδρῶν
σπάνιν ποιήσουσιν καὶ καταλύσουσι τὰς τε πόλεις
καὶ τὸν κόσμον τὸν ἐκ τούτων.

§. 141. Τὸ δὲ τοιοῦτον ἀσεβὲς θείαν γένεσιν
σκαταλύνοντων. ἤδη δὲ ἄνανδρον καὶ ἀσθενὲς τὴν
μετὰ γυναικὸς καὶ τέκνων φεύγειν συμβίωσιν, οὗ γὰρ
ἢ ἀποβολὴ κακὸν ἐστὶ, τούτου πάντως ἢ κτῆσις ἀγα-
θόν· ἔχει δ' οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. ἀλλὰ μὴν
ἢ τῶν τέκνων ἀποβολὴ τῶν ἀνωτάτω κακῶν ἐστὶ,
10 φασί. ἢ οὖν τῶν τέκνων κτῆσις ἀγαθόν. εἰ δὲ
τοῦτο, καὶ ὁ γάμος.

ἄνευ δὲ πατρὸς,
φησὶ,

τέκνον οὐκ εἴη πότ' ἄν,
15 ἄνευ δὲ μητρὸς οὐδὲ συλλαβὴ τέκνου.
πατέρα δὲ γάμος ποιεῖ ὡς μητέρα ἀνήρ.

§. 142. Εὐχὴν οὖν μεγίστην καὶ Ὅμηρος τί-
θειται ἄνδρα τε καὶ οἶκον^{*)}, ἀλλ' οὐχ ἀπλῶς, μετὰ
ὁμοφροσύνης δὲ τῆς ἐσθλῆς. ὁ μὲν γὰρ τῶν ἄλ-
20 λων γάμος ἐφ' ἡδοναθείᾳ ὁμονοεῖ, ὁ δὲ τῶν φιλοσο-
φούντων ἐπὶ τὴν κατὰ λόγον ὁμόνοιαν ἄγει ὁ μὴ τὸ
εἶδος^{**)}, ἀλλὰ τὸ ἦθος ἐπιτρέπων ταῖς γυναιξὶ κο-
σμεῖσθαι μὴδ' ὡς ἐρωμέναις χρῆσθαι ταῖς γαμεταῖς
προστάτων τοῖς ἀνδράσι σκοπὸν πεποιημένοις τὴν
25 τῶν σωματίων ὕβριν, ἀλλ' εἰς βοήθειαν παντὸς τοῦ
βίου καὶ τὴν ἀρίστην σωφροσύνην περιποιεῖσθαι τὸν
γάμον. πυρῶν γὰρ οἶμαι καὶ κριθῶν τε αὐτὰ κατὰ
τοὺς οἰκείους καιροὺς καταβαλλομένων σπερμάτων^{P.}
τιμιώτερός ἐστιν ὁ σπειρόμενος ἄνθρωπος, ὃ πάντα^{506.}
30 φύεται, κακεῖνά γε καὶ νήφοντες καταβάλλουσι τὰ^{Pott.}
σπέρματα οἱ γεωργοί. πᾶν οὖν εἴ τι ῥυπαρὸν καὶ
μειοκλυμένον ἐπιτήδευμα ἀφαγιστέον τοῦ γάμου,
ὡς μὴ ὄνειδισθῆμεν τὴν τῶν ἀλόγων ζώων σύνοδον

^{*)} Cf. Homer. Odys. ζ. v. 181. ^{**)} Cf. 1 Timoth. 2, 9. 2 Petr. 2, 3.

τῆς ἀνθρώπινης συζυγίας συνάδουσιν τῇ φύσει μάλλον κατὰ τὸν ὁμολογούμενον Ἰσoronθορόν.

§. 143. Τὰ γοῦν ἔνια αὐτῶν ὧ κελεύεται καιροῦ εὐθέως ἀπαλλάττεται καταλιπόντα τὴν δημιουργίαν τῇ ἑδιοικήσει, τοῖς τραγωδοποιοῖς δὲ ἡ Πολυξένη καίτοι ἀποσφαττομένη ἀναγράφεται, ἀλλὰ καὶ θνήσκουσα ὁμῶς πολλὴν πρόνοιαν πεποιῆσθαι τοῦ εὐσχημόνως πεσεῖν, κρούτους ἢ κρούτειν ὄμματ' ἀρρένων ἐχοῖν. ἦν δὲ κακείνη γάμος ἢ συμφορά. τὸ ὑποπεσεῖν οὖν
10 καὶ παραχωρῆσαι τοῖς πάθειν ἐσχάτη δουλεία, ὡς περ ἀμέλει τὸ κρούτειν τούτων ἐλευθερία μόνη. ἡ γοῦν θεία γραφή τοὺς παραβάτας τῆς ἐντολᾶς πεπεῦσθαι λέγει τοῖς ἄλλογενέσι, τουτέστιν ἁμαρτίαις ἀνοικείαις τῇ φύσει, ἄχρις ἂν ἐπιστρέψαντες μετανοήσωσι.

15 §. 144. Καθαρόν οὖν τὸν γάμον ὡς περ τι ἱερόν ἀγαθὸν τῶν μαινόντων φυλακτέον, ἀνεγειρομένοις μὲν ἐκ τῶν ὑπνῶν μετὰ κυρίου, ἀπιοῦσι δὲ εἰς ἕπνον μετ' εὐχαριστίας καὶ εὐχομένοις,
ἡμὲν ὅτ' εὐνάξῃ καὶ ὅτ' ἂν φῶς ἱερόν ἔλθῃ. *)

20 μαρτυρομένοις τὸν κύριον παρ' ὅλον ἡμῶν τὸν βίον, τὸ μὲν θεοσεβεῖν τῇ ψυχῇ κεκτημένοις, τὸ σῶφρον δὲ μέχρι καὶ τοῦ σώματος ἄγουσιν. Θεοφιλὲς γὰρ τῷ ὄντι ἀπὸ τῆς γλώττης ἐπὶ τὰ ἔργα τὸ κόσμιον διαχειραγωγεῖν, ὁδὸς δὲ ἐπ' ἀναισχοντίαν ἢ αἰσχρολογία, καὶ
25 τέλος ἀμφοῖν ἡ αἰσχροεργία. ὅτι δὲ γαμεῖν ἢ γραφή συμβουλεύει οὐδὲ ἀφίστασθαι ποτε τῆς συζυγίας ἐπιτρέπει ἀντικρὺ νομοθετεῖ. οὐκ ἀπολύσεις γυναῖκα πλὴν εἰ μὴ ἐπὶ λόγῳ πορνείας **)· μοιχείαν δὲ ἡγείται τὸ ἐπιγῆμαι ζῶντος θατέρον τῶν κεχωρισμένων.

30 §. 145. Ἀνύποπτον δὲ εἰς διαβολὴν δείκνυσθε γυναῖκα τὸ μὴ καλλωπίζεσθαι μηδὲ μὴν κοσμεῖσθαι πέρα τοῦ πρέποντος εὐχαῖς καὶ δαίσεσι προσανέχουσαν ἐκτενῶς, τῆς μὲν ἐξόδους τῆς οἰκίας φυλαττο-

*) Homer. Odyss. v. **) Matth. 5, 32. 19, 9. Marc. 10, 11 sq. Luc.

μένην τὰς πολλὰς, ἀποκλείουσαν δ' ὡς οἶόν τε αὐ-
 τὴν τῆς πρὸς τοὺς οὐ προσήκοντας προσόψεως,
 προὔργιαίτερον τιθεμένην τῆς ἀκαίρου φλυαρίας τὴν
 οἰκουρίαν. ὁ δὲ ἀπολελυμένην λαμβάνων γυναῖ-
 5κα μοιχᾶται *) φησὶν, «ἐὰν» γὰρ «τις ἀπολύσῃ»
 γυναῖκα μοιχᾶται αὐτήν,» τοῦτέστιν ἀναγκάζει μοι-
 607. χευθῆναι. οὐ μόνον δὲ ὁ ἀπολύσας αἴτιος γίνεται
 τούτου, ἀλλὰ καὶ ὁ παραδεξιόμενος αὐτήν, ἀφορμὴν
 παρέχων τοῦ ἁμαρτῆσαι τῇ γυναικί· εἰ γὰρ μὴ δέ-
 10χοιτο, ἀνακάρημι πρὸς τὸν ἄνδρα.

§. 146. Ἐὶ οὖν ὁ νόμος **); πρὸς ἀναστο-
 λὴν τῆς εὐεπιφορίας τῶν παθῶν ἀκαιρεῖσθαι προσ-
 15τάττει τὴν μοιχευθεῖσαν καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐλεγχθεῖ-
 σαν. ἐὰν δὲ ἱερεία ἦ, πυρὶ παραδίδοσθαι προσ-
 15τάττει ***)· λιθοβολεῖται δὲ καὶ ὁ μοιχός, ἀλλ'
 οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, ἵνα μηδὲ ὁ θάνατος αὐ-
 τοῖς κοινός ἦ. οὐ δὲ μάχεται τῷ εὐαγγελίῳ ὁ νό-
 20μος, συνάδει δὲ αὐτῷ. πῶς γὰρ οὐχὶ ἐνός ὄν-
 20σασα ζῆ μὲν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀπέθανεν δὲ ταῖς ἐπιτολαῖς,
 ἡ δὲ μετανόησασα οἶον ἀναγεννηθεῖσα κατὰ τὴν ἐπι-
 25στροφὴν τοῦ βίου πηλιγενεσίαν ἔχει ζωῆς, τεθνηκυίας
 P. μὲν τῆς πόρνῆς τῆς παλαιᾶς, εἰς βίον δὲ παρελθούσης
 183. αὐτῆς τῆς κατὰ τὴν μετάνοιαν γεννηθείσης. μαρτυ-
 30Sylb. ρεῖ τοῖς εἰρημένοις διὰ Ἰεζεκιήλ τὸ πνεῦμα λέγον·
 «οὐ βούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ
 ἐπιστρέψαι» †). ἀντίκα λιθόλευστοι γίνονται ὡς
 ἂν διὰ σκληροκαρδίαν ἀποθανόντες τῷ νόμῳ, ᾧ μὴ
 ἐπέσθῃσαν, τῇ δὲ ἱερείᾳ ἐπιτείνεται τὰ τῆς κολάσεως
 300τε «ὡ πλείον ἐδόθη, οὗτος καὶ ἀπαιτηθήσεται» ††)
 περιγεγράφω καὶ ὁ δεύτερος ἡμῶν ἐνθάδε σκρῶμα-
 300τεὺς διὰ τὸ μῆκος τε καὶ πλῆθος τῶν κεφαλαιῶν.

*) Luc. 16, 18. **) Levit. 20, 10. Denteron. 22, 22.

***) Levit. 29, 9. †) Ezech. 33, 11. ††) Luc. 12, 48.

Κ Λ Η Μ Ε Ν Τ Ο Σ Ρ.

ΤΟΤ

508.

Pott.

Α Λ Ε Ξ Α Ν Δ Ρ Ε Ω Σ

Τ Ω Ν

ΣΤΡΩΜΑΤΕΩΝ ΛΟΓΩΝ Ὁ ΤΡΙΤΟΣ.

CLEMENTIS ALEXANDRINI STROMATUM LIBER TERTIUS.

Argumentum.

Cap. I. Basilidae sententiam de continentia et nuptiis refutat (§. 1—4.). C. II. item Carpocratis et Epiphani de feminarum communitate (§. 5—11.). C. III. qua tenus Plato aliisque e veteribus praeiuerint Marcionistis aliisque haereticis, qui a nuptiis ideo abstinent quia creaturam malum existimant et nasci homines in poenam opinantur (§. 12—24.). C. IV. quibus praetextibus vtantur haeretici ad omnis generis licentiam et lubricum exercendam (§. 25—39.). C. V. duo genera haereticorum notat: prius illorum qui omnia omnibus licere pronunciant, quos refutat (§. 40—44.). C. VI. secundum genus aggreditur, illorum scilicet qui ex impia de deo omnium condidit sententia continentiam exercent (§. 45—56.). C. VII. qua in re Christianorum continentia eam quam sibi vindicant philosophi antecellat (§. 57—60.). C. VIII. deinceps locos sacrae scripturae ab haereticis ad vituperandum matrimonium adductos explicat: ac primum quidem verba apostoli ep. ad Roman. 6, 14. ab haereticorum perversa interpretatione vindicat (§. 61. 62.). C. IX. dictum Christi ad Salomen exponit; quod tanquam in vituperationem nuptiarum prolatum haeretici allegabant (§. 63—67.). C. X. verba Christi Matth. 28, 20. mystice exponit (§. 68—70.). C. XI. legis et Christi man-

datum de non concupiscendo exponit (§. 71—78.). C. XII. verba apostoli 1 ep. ad Corinth. 7, 5. 39 sq. aliosque sacrae scripturae locos eo spectantes explicat (§. 79—90.). C. XIII. Iulii Cassiani haeretici verbis respondet: item loco quem ex euangelio apocrypho idem adduxerat (§. 91—93.). C. XIV. de 2 ep. ad Corinth. 11, 3. et Ephes. 4, 24. exponit (§. 94. 95.). C. XV. de 1 ep. ad Corinth. 7, 1. Luc. 14, 26. Iesai. 56, 2 sq. explicat (§. 96—99.). C. XVI. item Ierem. 20, 14. Iob. 14, 3. Psalm. 50, 5. 1 ep. ad Corinth. 9, 27. (§. 100. 101.), C. XVII. qui nuptias et generationem malas asserunt, ii et dei creationem et ipsam euangeli dispensationem vituperant (§. 102—104.). C. XVIII. duas extremas opiniones hac in re esse vitandas: primam illorum qui creatoris odio a nuptiis abstinent; alteram illorum qui hinc occasionem arripiunt nefariis libidinibus indulgendi (§. 105—110.).

Cap. I.

§. 1. Οἱ μὲν οὖν ἀμφὶ τὸν Οὐαλεντίνον ἀνωθεν ἐκ τῶν θείων προβολῶν τὰς συζυγίας καταγαγόντες εὐαρεστοῦνται γάμῳ, οἱ δὲ ἀπὸ Βασιλείδου ἐπυθόμενων φασὶ τῶν ἀποστόλων μὴ ποτε ἄμεινόν ἐστι τὸ μὴ γαμεῖν ἀποκρίνασθαι λέγουσι τὸν κύριον, ὃ οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, εἰσὶ γὰρ εὐ-509. νοῦχοι, οἱ μὲν ἐκ γενετῆς, οἱ δὲ ἐξ ἀνάγκης^{*)}. Ποι. ἔξηγοῦνται δὲ τὸ ρητὸν ὡδέ πως φυσικὴν τινεσ
10 ἔχουσι πρὸς γυναῖκα ἀποστροφὴν ἐκ γενετῆς, οἵτινες τῇ φυσικῇ ταύτῃ συγκράσει χρώμενοι καλῶς ποιῶσι μὴ γαμοῦντες. οὗτοι, φασὶν, εἰσὶν οἱ ἐκ γενετῆς εὐ-
νοῦχοι, οἱ δὲ ἐξ ἀνάγκης, ἐκεῖνοι οἱ θεατρικοὶ ἀσκη-
ταὶ, οἵτινες διὰ τὴν ἀνθολκὴν τῆς εὐδοξίας κρατοῦ-
15 σιν ἑαυτῶν, οἱ δὲ ἐκτετμημένοι κατὰ συμφορὰν εὐ-
νοῦχοι γεγονάσι κατὰ ἀνάγκην. οἱ τοίνυν κατὰ ἀνάγκην, οὐ κατὰ λόγον εὐνοῦχοι γίνονται, οἱ δὲ ἕνεκα τῆς αἰωνίου βασιλείας εὐνοχίσαντες ἑαυτοὺς διὰ τὰ

^{*)} Similia leguntur Matth. 19, 11 sq.

ἐκ τοῦ γάμου φασὶ συμβαίνοντα τὸν ἐπιλογισμὸν τοῦτον λαμβάνουσιν τὴν περὶ τὸν πορισμὸν τῶν ἐπιτηδείων ἀσχολίαν δεδιότες.

§. 2. Καὶ τὸ ἄμεινον γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι, εἰ μὴ εἰς πῦρ ἐμβάλης τὴν ψυχὴν σου λέγειν τὸν ἀπόστολον νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἀντέχων καὶ φοβούμενος μὴ τῆς ἐγκρατείας ἀποπέσης, πρὸς γὰρ τὸ ἀντέχειν γενομένη ψυχὴ μερίζεται τῆς ἐλπίδος. ἀντέχου τοί- P. νων, φησὶ κατὰ λέξιν ὁ Ἰσίδωρος ἐν τοῖς ἡθικοῖς 510. 10μαχίμης γυναικὸς, ἵνα μὴ ἀποσπασθῆς τῆς χάριτος Pott. τοῦ Θεοῦ, τό τε πῦρ ἀποσπερματίσας εὐσυνειδήτως προσεύχη. ὅταν δὲ ἡ εὐχαριστία σου, φησὶν, εἰς αἰτησίαν ὑποπέση καὶ στήῃ τὸ λοιπὸν οὐ κατορθῶσαι, ἀλλὰ μὴ σφαλῆναι, γάμησον. ἀλλὰ νέος τίς ἐστίν ἢ 15πένης ἢ κατωφεροῦς καὶ οὐ θέλει γῆμαι κατὰ τὸν λόγον, οὗτος τοῦ ἀδελφοῦ μὴ χωριζέσθω, λεγέτω ὅτι εἰσελήλυθα ἐγὼ εἰς τὰ ἅγια, οὐδὲν δύναμαι παθεῖν· ἐὰν δὲ ὑπόνοιαν ἔχη, εἰπάτω, ἀδελφε ἐπίθες μοὶ τὴν 20χειρα, ἵνα μὴ ἁμαρτήσω, καὶ λήψεται βοήθειαν καὶ νοσητήν καὶ αἰσθητήν, θελησάτω μόνον ἀπαρτίσαι τὸ καλὸν καὶ ἐπιτεύξεται.

§. 3. Ἐνίοτε δὲ τῷ μὲν στόματι λέγομεν, οὐ θέλομεν ἁμαρτήσαι, ἡ δὲ διάνοια ἔγκειται ἐπὶ τὸ ἁμαρτάνειν. ὁ τοιοῦτος διὰ φόβον οὐ ποιεῖ ὃ θέλει 25· ἵνα μὴ ἡ κόλασις αὐτῷ ἐλλογισθῆ, ἡ δὲ ἀνθρωπότης ἔχει τινὰ ἀναγκαῖα καὶ φυσικὰ μόνα, ἔχει τὸ περιβάλλεσθαι ἀναγκαῖον καὶ φυσικὸν, φυσικὸν δὲ τὸ τῶν ἀφροδισίων, οὐκ ἀναγκαῖον δέ. ταύτας παρεθέμην τὰς φωνὰς εἰς ἔλεγχον τῶν μὴ βιούντων ὁρ- 30θῶς Βασιλειδιανῶν, ὡς ἦτοι ἐχόντων ἐξουσίαν καὶ τοῦ ἁμαρτεῖν διὰ τὴν τελειότητα ἢ πάντως γε σωθησομένων φύσει· κἂν νῦν ἁμαρτωσι διὰ τὴν ἔμφυτον ἐκλογὴν, ἐπεὶ μηδὲ ταυτὰ αὐτοῖς πρόπτειν συγχω-

*) 1 Corinth. 7, 9.

ροῦσιν οὐ προπιάτορες τῶν δογμάτων. μὴ τοίνυν ὑποδύομενοι τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἐν ἔθνεσιν ἀκρατεστάτων ἀκολαστότερον βιοῦντες βλασφημίαν τῷ ὀνόματι προστριβέσθωσαν· «οἱ γὰρ τοιοῦτοι Ρ. 5 ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι» ἕως «ὧν τὸ τέλος 511. ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν» *). Ρομ.

§. 4. Ἐγκράτεια τοίνυν σώματος ὑπεροψία κατὰ τὴν πρὸς Θεὸν ὁμολογίαν. οὐ μόνον γὰρ περὶ τὰ ἀφροδίσια, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰ ἄλλα ἃ ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχὴ κακῶς οὐκ ἀρκουμένη τῆς ἀναγκαίους, ἡ ἐγκράτεια ἀναστρέφεται. ἔστι δὲ καὶ περὶ τὴν γλῶσσαν καὶ περὶ τὴν κτῆσιν καὶ περὶ τὴν χρῆσιν καὶ περὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἐγκράτεια. οὐ διδάσκει δ' αὐτὴ σωφρονεῖν μόνον ἢ γὰρ παρέχει σωφροσύνην ἡμῖν δύνα- 15 μιν οὔσα καὶ Θεία χάρις. τίνα οὖν τοῖς ἡμετέροις δοκεῖ περὶ τοῦ προκειμένου λεχτέον. ἡμεῖς εὐνοχίαν μὲν καὶ οἷς τοῦτο δεδώρηται ὑπὸ Θεοῦ μακαρίζομεν, μονογαμίαν δὲ καὶ τὴν περὶ τὸν ἕνα γάμον σεμνότητα θαυμάζομεν, συμπάσχειν δὲ δεῖν λέγοντες 20 καὶ «ἀλλήλων τὰ βύρα βαστάζειν» **), μὴ ποτέ τις δοκῶν καλῶς ἐστάναι καὶ αὐτὸς πέση ***). περὶ δὲ τοῦ δευτέρου γάμου «εἰ πυροὶ» φησὶν ὁ ἀπόστολος, «γάμησον» †).

Cap. II.

25 §. 5. Οἱ δὲ ἀπὸ Καρποκράτους καὶ Ἐπιφάνους ἀναγόμενοι κοινὰς εἶναι τὰς γυναῖκας ἀξιοῦσιν, ἔξ ὧν ἡ μεγίστη κατὰ τοῦ ὀνόματος ἐρρῶν βλασφημία. Ἐπιφάνης οὗτος οὐ καὶ τὰ συγγράμματα κομίζεται υἱὸς ἢν Καρποκράτους καὶ μητρὸς Ἀλεξαν- 30 δρείας τοῦνομα, τὰ μὲν πρὸς πατρὸς Ἀλεξανδρεὺς, ἀπὸ δὲ μητρὸς Κεφαλληνεὺς, ἔζησε δὲ τὰ πάντα

*) 2 Corinth. 11, 13. 15. **) Galat. 6, 2. ***) Cf. 1 Corinth. 10, 12. †) Ibid. 7, 9.

Ρ. ἔτη ἑπτακαίδεκα καὶ θεὸς ἐν Σάμῃ τῆς Κεφαλληνίας
 184. τετίμηται, ἔνθα αὐτῷ ἱερὸν ὄντων λίθων, βωμοὶ,
 8ylb. τεμένη, μουσεῖον ὠκοδόμηται τε καὶ καθιέρωται,
 καὶ συνιόντες εἰς τὸ ἱερὸν οἱ Κεφαλλῆνες κατὰ νομ-
 5μηνίαν γενέθλιον ἀποθέουσιν θύουσιν Ἐπιφάνει,
 σπένδουσί τε καὶ εὐωχοῦνται καὶ ὕμνοι λέγονται.
 ἐπαιδευθῆ μὲν οὖν παρὰ τῷ πατρὶ τὴν τε ἐγκύκλιον
 παιδείαν καὶ τὰ Πλάτωνος, καθηγήσατο δὲ τῆς μο-Ρ.
 ναδικῆς γνώσεως, ἀφ' οὗ καὶ ἡ τῶν Καρποκρατία-512.
 10τῶν αἴρεσις. Ρουμ.

§. 6. Λέγει τοίνυν οὗτος ἐν τῷ περὶ δικαιο-
 σύνης τὴν δικαιοσύνην τοῦ θεοῦ κοινωνίαν τινὰ
 εἶναι μετ' ἰσότητος. ἴσος γέ τοι πανταχόθεν ἕκτα-
 θεὸς οὐρανὸς κύκλῳ τὴν γῆν περιέχει πᾶσαν, καὶ
 15πάντας ἢ νῦξ ἐπ' ἴσης ἐπιδείκνυται τοὺς ἀστέρας,
 τὸν τε τῆς ἡμέρας αἴτιον καὶ πατέρα τοῦ φωτὸς
 ἡλίου ὁ θεὸς ἐξέχεεν ἄνωθεν ἴσον ἐπὶ γῆς ἅπασι
 τοῖς βλέπειν δυναμένοις, οἱ δὲ κοινῇ πάντες βλέπου-
 σιν, ἐπεὶ μὴ διακρίνει πλούσιον ἢ πένητα ἢ δῆμον
 20ἄρχοντα, ἄφρονάς τε καὶ τοὺς φρονοῦντας, θηλείας
 ἄρσενας, ἑλευθέρους δούλους, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀλόγων
 παρὰ τοῦτο ποιεῖται τι, πᾶσι δὲ ἐπ' ἴσης τοῖς ζώοις
 κοινὸν αὐτὸν ἐκχέας ἄνωθεν ἀγαθοῖς τε καὶ φαύλοις
 τὴν δικαιοσύνην ἐμπεδοῖ μηδενὸς δυναμένου πλεῖον
 25ἐχεῖν μηδὲ ἀφαιρεῖσθαι τὸν πλησίον, ἵν' αὐτὸς τὸ
 κάκεινον φῶς διπλασιάσας ἔχη. ἡλίου κοινὰς τρο-
 φὰς ζώοις ἅπασιν ἀνατέλλει δικαιοσύνης τε τῆς
 κοινῆς ἅπασιν ἐπ' ἴσης δοθείσης, καὶ εἰς τὰ τοιαῦτα
 βοῶν γένος ὁμοίως γίνεται ὡς αἱ βόες, καὶ συῶν ὡς
 30οἱ σύες, καὶ προβάτων ὡς τὰ πρόβατα καὶ τὰ λοιπὰ
 πάντα, δικαιοσύνη γὰρ ἐν αὐτοῖς ἀναφαίνεται ἢ κοι-
 νότης, ἔπειτα κατὰ κοινότητα πάντα ὁμοίως κατὰ
 γένος σπείρεται, τροφή τε κοινὴ χαμαὶ νεμομένοις
 ἀνεῖται πᾶσι τοῖς κτήνεσι καὶ πᾶσιν ἐπ' ἴσης οὐδενὶ
 35νόμῳ κρατουμένῃ, τῇ δὲ παρὰ τοῦ δίδόντος κελεύ-

σαντος χορηγία συμφώνως ἅπασι δικαιοσύνη πα-
ροῦσα.

§. 7. Ἄλλ' οὐδὲ τὰ τῆς γενέσεως νόμον ἔχει
γεγραμμένον — μετεγράφη γὰρ ἂν —, σπείρουσι δὲ
5καὶ γεννῶσιν ἐπ' ἰσῆς κοινωνίαν ὑπὸ δικαιοσύνης ἔμ-
φυτον ἔχοντες κοινῇ πᾶσιν ἐπ' ἰσῆς. ὀφθαλμὸν
εἰς τὸ βλέπειν ὁ ποιητὴς τε καὶ πατὴρ πάντων δι-
καιοσύνη νομοθετήσας τῇ παρ' αὐτοῦ παρέσχεν, οὐ
διακρίνας θήλειαν ἄρρενος, οὐ λογικὸν ἀλόγου καὶ
10καθάπαξ οὐδενὸς οὐδέν, ἰσότητι δὲ καὶ κοινότητι
μερίσας τὸ βλέπειν ὁμοίως ἐνὶ κελεύματι πᾶσι κεχά-
ρισται. οἱ νόμοι δὲ, φησὶν, ἀνθρώπων ἀμαθίαν κο-
λάζειν μὴ δυνάμενοι παρανομεῖν ἐδίδαξαν, ἢ γὰρ P.
ιδιότης τῶν νόμων τὴν κοινωνίαν τοῦ Θεοῦ νόμου 513.
15κατέτεμεν καὶ παρατρῶγει, μὴ συνιῆς τὸ τοῦ ἀπο-
στόλου ῥητὸν, λέγοντος, “διὰ νόμου τὴν ἀμαρτίαν
ἔγνω” *)), τό τ' ἐμὸν καὶ τὸ σὸν φησι διὰ τῶν νό-
μων παρεισελθεῖν, μηκέτι εἰς κοινότητα, κοινὰ τε
γὰρ καρπουμένων μήτε γῆν μήτε κτήματα, ἀλλὰ
20μηδὲ γάμον κοινῇ γὰρ ἅπασιν ἐποίησε τὰς ἀμπέλους
αἱ μὴ στρουθὸν μήτε κλέπτῃν ἀπαρονοῦνται καὶ τὸν
οἴτον οὕτως καὶ τοὺς ἄλλους καρπούς. ἢ δὲ κοινω-
νία παρανομηθεῖσα καὶ τὰ τῆς ἰσότητος ἐγέννησε
θρεμμάτων καὶ καρπῶν κλέπτῃν.

25 §. 8. Κοινῇ τοίνυν ὁ Θεὸς ἅπαντα ἀνθρώπων
ποιήσας καὶ τὸ θῆλυ τῶ ἄρρει κοινῇ συναγαγὼν
καὶ πάνθ' ὁμοίως τὰ ζῶα κολλήσας τὴν δικαιοσύνην
ἀνέφηρεν κοινωνίαν μετ' ἰσότητος. οἱ δὲ γεγονότες
οὕτω τὴν συνάγουσαν κοινωνίαν τὴν γένεσιν αὐτῶν
30ἀπηνήθησαν, καὶ φησιν, ὁ μίαν ἀγόμενος ἔχεται δυ-
ναμένον κοινωνεῖν ἁπάντων ὡσπερ ἀπέφηρε τὰ λοιπὰ
τῶν ζώων. ταῦτα εἰπὼν κατὰ λέξιν πάλιν ὁμοίως
αὐταῖς ταῖς λέξεσιν ἐπιφέρει· “τὴν γὰρ ἐπιθυμίαν

*) Cf. Roman. 3, 20. 7, 7.

εὐτονον καὶ σφοδροτέραν ἐνεποίησε τοῖς ἄρρεσιν εἰς τὴν τῶν γενῶν παραμονήν, ἣν οὔτε νόμος οὔτε ἔθος οὔτε ἄλλοτιτῶν ὄντων ἀφανίσαι δύναται. Θεοῦ γὰρ ἐστὶ δόγμα. καὶ πῶς ἔτι οὗτος ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς ἐξετάσθαι λόγῳ ἀντικρὺς καὶ τὸν νόμον καὶ τὸ εὐαγγέλιον διὰ τούτων καθαιρῶν; ὁ μὲν γὰρ φησιν, «οὐ μοιχεύσεις» *), τὸ δὲ «πᾶς ὁ προσβλέπων κατ' ἐπιθυμίαν ἤδη ἐμοίχευσεν» **) λέγει. τὸ γὰρ «οὐκ ἐπιθυμήσεις» ***) πρὸς τοῦ νόμου λεγόμενον τὸν
 10 ἵνα δείκνυσι Θεὸν διὰ νόμον καὶ προφητῶν καὶ εὐαγγελίου κηρυσσόμενον· λέγει γὰρ «οὐκ ἐπιθυμήσεις τῆς τοῦ πλησίον». ὁ πλησίον δὲ οὐχ ὁ Ἰουδαῖος τῷ Ἰουδαίῳ, ἀδελφὸς γὰρ καὶ ταυτότης τοῦ πνεύματος, λείπεται δὴ πλησίον τὸν ἄλλοεθνή λέγειν. πῶς
 15 γὰρ οὐ πλησίον ὁ οἶός τε κοινωνῆσαι τοῦ πνεύματος; οὐ γὰρ μόνων Ἑβραίων, ἀλλὰ καὶ ἐθνῶν πατρὸς Ἀβραάμ †).

§. 9. Εἰ δὲ ἡ μοιχευθεῖσα καὶ ὁ εἰς αὐτὴν πορνεύσας θανάτῳ κολάζεται, δῆλον δήπου τὴν ἐντολὴν τὴν λέγουσαν «οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον» περὶ τῶν ἐθνῶν διαγορεύειν, ἵνα τις κατὰ νόμον καὶ τῆς τοῦ πλησίον καὶ τῆς ἀδελφῆς ἀποσχόμενος ἀντικρὺς ἀκούσῃ παρὰ τοῦ κυρίου· «ἐγὼ δὲ λέγω οὐκ ἐπιθυμήσεις». ἡ δὲ τοῦ «ἐγὼ» μορίου P.
 25 προσθήκη προσεχεστέραν δείκνυσι τῆς ἐντολῆς τὴν 14. ἐνέργειαν. καὶ ὅτι θεομαχεῖ ὁ τε Καρποκράτης ὁ Ρομ. τ' Ἐπιφάνης ἐν αὐτῷ τῷ πολυθρῦλῳ βιβλίῳ τῷ περὶ δικαιοσύνης λέγων, ὡδέ πως ἐπιφέρει κατὰ λέξιν· ἔνθεν ὡς γελοῖον εἰρηκότος τοῦ νομοθέτου
 30 ῥῆμα τοῦτο ἀκουστέον «οὐκ ἐπιθυμήσεις» πρὸς τὸ γελοιώτερον εἰπεῖν τῶν τοῦ πλησίον, αὐτὸς γὰρ ὁ τὴν ἐπιθυμίαν δοὺς ὡς συνέχουσιν τὰ τῆς γενέσεως ταύτην ἀφαιρεῖσθαι κελεύει μηδενὸς αὐτὴν ἀφελῶν

*) Exod. 20, 13. **) Matth. 5, 28. ***) Exod. 20, 17. †) Cf. Deuteron. 22, 22.

ζώου; τὸ δὲ τῆς τοῦ πλησίον γυναικὸς ἰδιότητα τὴν κοινωνίαν ἀναγκάζων ἔτι γελοιότερον εἶπεν.

P. §. 10. Καὶ ταῦτα μὲν οἱ γεγραῖοι Καρποκρα-
185.τιανοὶ δογματίζουσι. τούτους φασὶ καὶ τινὰς ἄλλους
Sylb.ζηλωτὰς τῶν ὁμοίων κακῶν εἰς τὰ δεῖπνα ἀθροί-
ζομένους, οὐ γὰρ ἀγάπην εἶπομι ἂν ἔγωγέ τὴν συνέ-
λευσιν αὐτῶν, ἄνδρας ὁμοῦ καὶ γυναῖκας, μετὰ δὴ τὸ
κορεσθῆναι ἐν πλησιονῇ τῇ καπρῖσῃ φασὶ τὸ καται-
σχῦνον αὐτῶν τὴν πορνικὴν ταύτην δικαιοσύνην ἐκ-
10ποδῶν ποιησαμένους φῶς τῇ τοῦ λύχνου περιτροπῇ
μίγνυσθαι, ὅπως ἐθέλοιεν, αἷς βούλοιντο, μελετήσαν-
τας δὲ ἐν τοιαύτῃ ἀγάπῃ τὴν κοινωνίαν μεθ' ἡμέραν
ἤδη παρ' ὧν ἂν ἐθελήσωσι γυναικῶν ἀπαιτεῖν τὴν
τοῦ Καρποκρατείου, οὐ γὰρ θεμῖς εἶπεῖν θείου, νό-
15μου ὑπακοήν. τοιαῦτα δὲ οἶμαι ταῖς κυνῶν καὶ σῶν
καὶ τράγων λαγνείαις νομοθετεῖν τὸν Καρποκράτην
ἔδει. δοκεῖ δέ μοι καὶ τοῦ Πλάτωνος παρακηχοῦναι
ἐν τῇ πολιτείᾳ φαιμένον κοινὰς εἶναι τὰς γυναῖκας
πάντων, κοινὰς μὲν τὰς πρὸ τοῦ γάμου τῶν αἰτεῖ-
P.
20σθαι μελλόντων καθάπερ καὶ τὸ θέατρον κοινόν¹⁵.
τῶν θεωμένων φάσκοντος, τοῦ προκαταλαβόντος δὲ^{Ροι.}
ἐκάστην ἐκάστου εἶναι καὶ οὐκ ἔτι κοινήν τὴν γεγα-
μημένην.

§. 11. Ξάνθος δὲ ἐν τοῖς ἐπιγραφομένοις μα-
25γικοῖς μίγνυνται δὲ, φησὶν, οἱ μάγοι μητράσι καὶ
θυγατράσι, καὶ ἀδελφαῖς μίγνυσθαι θεμιτὸν εἶναι,
κοινὰς τε εἶναι τὰς γυναῖκας οὐ βία καὶ λάθρα, ἀλ-
λά συναινούντων ἀμφοτέρων, ὅταν θέλη γῆμαι ὁ ἕτε-
ρος τὴν τοῦ ἑτέρου. ἐπὶ τούτων οἶμαι καὶ τῶν
30ὁμοίων αἰρέσεων προφητικῶς Ἰούδαν ἐν τῇ ἐπιστολῇ
εἰρηκέναι. «ὁμοίως μέντοι καὶ οὗτοι ἐνυπνιαζόμενοι»,
ὁ γὰρ ὑπάρ τῇ ἀληθείᾳ ἐπιβάλλουσιν, ἕως «καὶ τὸ
στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα» *).

*) Ind. 8, 17.

Cap. III.

§. 12. Ἦδη δὲ εἰ αὐτὸς τε ὁ Πλάτων καὶ οἱ Πυθαγόρειοι καθάπερ ὄν ὕστατον καὶ οἱ ἀπὸ Μαρκίωνος κακὴν τὴν γένεσιν ὑπελήφισαν, πολλοῦ γε εἶδει κοινὰς αὐτὸν ὑποτάσσειν τὴν γενεάκας· ἀλλ' οἱ μὲν ἀπὸ Μαρκίωνος φέσιν κακὴν ἐκ τῆς ἄλλης κακῆς καὶ ἐκ δικαίου γενομένην δημιουργοῦ, τῷ δὲ ἄλλο γὰρ μὴ βουλόμεναι τὸν κόσμον τὸν ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ γενομένον συμπληροῦν ἀπέχεσθαι γάμου βούλονται, ἀντιτασσόμενοι τῷ ποιητῇ τῷ σφίον καὶ σπεύδοντες πρὸς τὸν κεκληκότα ἀγαθόν, ἀλλ' οὐ τὸν αἴσφρασι θεὸν ἐν ἄλλῳ τρόπῳ, εἶδεν οὐδὲν ἴδιον καταλείπειν ἐνταῦθα βουλόμενοι οὐ τῇ προαιρέσει γίνονται ἐγκρατεῖς, τῇ δὲ πρὸς τὸν πεποιηκότα ἐχθρὰ μὴ βουλόμενοι χρῆσθαι τοῖς ἐπ' αὐτοῦ κτισθεῖσιν. ἀλλ' οὗτοι γε ἀσεβεῖ θεομαχία τῶν κατὰ φύσιν ἐκ-Ρ. στάντες λογισμῶν τῆς μακροθυμίας καὶ χρηστότη-516. τος τοῦ θεοῦ καταφρονοῦντες, εἰ καὶ μὴ γαμεῖν Ροτ. ἐθέλουσιν, ἀλλὰ τροφαῖς χρῶνται ταῖς κτισταῖς καὶ τὸν ἀέρα τοῦ δημιουργοῦ ἀναπνεύουσιν, αὐτοῦ τε ὄντες ἔργα καὶ ἐν τοῖς αὐτοῦ κατυμένοντες, τὴν τε ξένην, ὡς φασί, γινώσκουσαν εὐαγγελίζονται καὶ κατὰ τοῦτο χάριν ἐρωκέναι τῷ κυρίῳ τοῦ κόσμου ἠφελόντες καθ' ὃ ἐνταῦθα εὐηγγελίσθησαν.

§. 13. Ἀλλὰ πρὸς μὲν τούτους ὁπόταν τὸν περὶ ἀρχῶν, διαλαμβάνομεν λόγον ἀκριβέστατα διαλεξόμεθα, οἱ φιλόσοφοι δὲ ὧν ἐμνήσθημεν παρ' ὧν τὴν γένεσιν κακὴν εἶναι ἀσεβῶς ἐκμαθόντες οἱ ἀπὸ Μαρκίωνος καθάπερ ἰδίῳ δόγματι φρονάττονται οὐ φύσει κακὴν βούλονται τὴν τὴν εἶναι, ἀλλὰ τῇ ψυχῇ τῇ τὸ ἀληθὲς διαδόουση, κατέγουσι γὰρ ἐνταῦθα τὴν ψυχὴν θεῖαν οὖσαν καθάπερ εἰς κολαστήριον τὸν κόσμον, ἀποκαθαίρεισθαι δὲ ταῖς ἐνσωματωμέναις ψυχαῖς προσήκει κατ' αὐτούς. κάστιν τὸ δόγμα τοῦτο 350 ὁ τοῖς ἀπὸ Μαρκίωνος ἔτι, τοῖς δὲ ἐνσωματωσθαι

καὶ μετενδεῖσθαι καὶ μεταγγίζεσθαι τὰς ψυχὰς ἀξιοῦ-
σιν οἰκεῖον, πρὸς οὓς ἄλλος ἂν εἴη καιρὸς λέγειν ὀπη-
νίκα ἂν περὶ ψυχῆς διαλαμβάνωμεν.

§. 14. Ἡράκλειτος γοῦν κακῶν φαίνεται τὴν
γένεσιν, ἐπειδὴν, φησὶ, γινόμενοι ζῶειν ἐθέλωσι
μόρους τὴν ἔχειν, μᾶλλον δὲ ἀναπαύεσθαι, καὶ παῖδας
καταλείπουσι μόρους γενέσθαι. δῆλος δὲ αὐτῷ συμ-
φερόμενος καὶ Ἐμπεδοκλῆς λέγων·

κλαῦσά τε καὶ κώκυσα ἰδὼν ἀσυνήθεα χῶρον·
10καὶ ἔτι·

ἔκ μὲν γὰρ ζῶων ἐτίθει νεκρὰ εἶδ' ἀμείβων.
καὶ πάλιν·

ὦ πόποι, ἦ δειλὸν θνητῶν γένος, ὦ δυσάνολβον· P.
οἶων ἐξ ἐρίδων ἔκ τε στοναχῶν ἐγένεσθε. 517.

15λέγει δὲ καὶ ἡ Σίβυλλα· Pott.

ἄνθρωποι θνητοὶ καὶ σάρκινοι, οὐδὲν ἕοντες·

ὁμοίως τῷ γράφοντι ποιητῇ,
οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιον *).

§. 15. Ναὶ μὴν καὶ Θέογνις τὴν γένεσιν δει-
20κνυσι κακὴν ᾧδὲ πῶς λέγων·

πάντων μὲν μὴ φῦναι ἐπιχθονίοισιν ἄριστον,
μηδ' ἔσσορᾶν ἀγὰς ὀξέος ἡλίου·

φύντα δ' ὅπως ὠκίστα πύλας Αἴδαο περῆσαι,
ἀκόλουθα δ' αὐτοῖς καὶ ὁ τῆς τραγωδίας ποιητῆς
25Εὐριπίδης γράφει·

ἔδει γὰρ ἡμᾶς σύλλογον ποιουμένους
τὸν φύντα θρηνεῖν εἰς ὅσ' ἔρχεται κακὰ,
τὸν δ' αὖ θανόντα καὶ πόνων πεπαιμένον
χαίροντας εὐφημοῦντας ἐκπέμπειν δόμων.

30καὶ αὖτις τὰ ὅμοια οὕτως ἔρει·

τίς δ' οἶδεν εἰ τὸ ζῆν μὲν ἔστι κατθανεῖν,
τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν;

§. 16. Ταυτὸν δὲ τούτοις φαίνεται καὶ Ἡρό-
δοτος ποιῶν λέγοντα τὸν Σόλωνα· ὧ Κροῖσε, πᾶς

*) Homer. Odys. σ. γ. 130.

ἄνθρωπος ἐστὶ συμφροῆς² καὶ ὁ μῦθος δὲ αὐτῷ σα-
φῶς ὁ περὶ τοῦ Κλεόβιδος καὶ Βίτωνος οὐκ ἄλλο τι
βούλεται, ἀλλ' ἢ ψέγειν μὲν τὴν γένεσιν, τὸν θάνατον
δὲ ἐπαινεῖν.

P. οἴη περ φύλλων γενεῆ, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν *) P.

186 Ὅμηρος λέγει. Πλάτων δὲ ἐν Κρατύλῳ Ὀρφεῖ τὸν 518.

8ylh. λόγον ἀκατίθησι τὸν περὶ τοῦ κολάζεσθαι τὴν ψυχὴν Pott.

ἐν τῷ σώματι, λέγει δὲ ὧδε· καὶ γὰρ σῆμά τινές φα-
σιν αὐτὸ εἶναι τῆς ψυχῆς, ὡς τεταμμένης ἐν τῷ νῦν
10 παρόντι· καὶ δίοτι τοῦτο σημαίνει ἢ ἂν σημαίη ἢ
ψυχῇ, καὶ ταύτη σῆμα ὀρθῶς καλεῖσθαι. δοκοῦσι
μέντοι μάλιστα θέσθαι οἱ ἀμφὶ Ὀρφέα τοῦτο τὸ
ὄνομα ὡς δίκην διδούσης ὧν δὴ ἔνεκα δίδωσιν.

§. 17. Ἄξιον δὲ καὶ τῆς Φιλολάου λέξεως μνη-
15 μονεῦσαι, λέγει γὰρ ὁ Πυθαγόρειος ὧδε· μαρτυ-
ρέονται δὲ καὶ οἱ παλαιοὶ θεολόγοι τε καὶ μάντις
ὡς διὰ τινος τιμωρίας ἢ ψυχὰ τῷ σώματι συνέζευ-
κται καὶ καθάπερ ἐν σώματι τούτῳ τέθραπται· ἀλλὰ
καὶ Πίνδαρος περὶ τῶν ἐν Ἐλευσίνι μυστηρίων λέγων
20 ἐπιφέρει·

ὄλβιος ὅστις ἰδὼν ἐκεῖνα κόιλαν
εἶδεν ὑποχθόνα· οἶδεν μὲν βίου ** τελευτάν,
οἶδεν δὲ διόσδοτον ἀρχάν.

Πλάτων τε ἀκολούθως ἐν Φαίδωνι οὐκ ὀκνεῖ γρά-
25 φειν ὧδε πως· καὶ οἱ τὰς τελετὰς δὲ ἡμῖν οὔτοι
καταστήσαντες οὐκ ἄλλο τι ἕως μετὰ θεῶν τε οἴ-
κῃσει· τί δὲ ὅταν λέγη, ἕως ἂν τὸ σῶμα ἔχωμεν
καὶ συμπεφυρμένη ἡμῶν ἢ ψυχῇ ἢ μετὰ τοιούτου
κακοῦ, οὐ μῆποτε κτησώμεθα ἐκεῖνο ἱκανῶς οὐ ἐπι-
30 θνυοῦμεν; οὐχὶ αἰτίαν τῶν μεγίστων κακῶν τὴν γέ-
νεσιν αἰνίσσεται; κἂν τῷ Φαίδωνι ἐπιμαρτυρεῖ· κιν-
δυνεύουσι γὰρ ὅσοι τυγχάνουσιν ὀρθῶς ἀπτόμενοι
φιλοσοφίας λεληθῆναι τοὺς ἄλλους, ὅτι οὐδὲν ἄλλο
αὐτοῖ ἐπιτηδεύουσιν ἢ ἀποθνήσκειν τε καὶ τεθνάναι.

*) Homer. Iliad. ζ. ν. 146.

18. Καὶ πάλιν οὐκ ὀνόμαζεν καὶ ἐνταῦθα ἢ τοῦ
 φιλοσόφου ἡ γῆ μάλιστα ἀτιμάζει τὸ σῶμα καὶ φεύ-
 γει ἀπ' αὐτοῦ, ζητεῖ δὲ ἀντὶ κατ' αὐτὴν γίνεσθαι.
 καὶ μὴ τι συνάδει τῷ θείῳ ἀποστόλῳ λέγοντι τα- P.
 19. βλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ὑψοῦται ἐκ τοῦ σώ- 519.
 20. 81 μίματος τοῦ θανάτου τούτου *) ; εἰ μὴ τὴν δημοφρο- P. 11.
 21. 110 σύνην τῶν εἰς κακίαν ὑποσεσχημένων σώμα θανάτου
 τοσούτως λέγει. τὴν τε συνοσίαν γενέσεως ὑψοῦσαν ἀρ-
 10 γῆν καὶ πρὸ τοῦ Μαρξίου ἀποστρεφόμενος φησὶνε-
 11 10ται ἐν τῷ πρώτῳ τῆς πολιτείας ὁ Πλάτων, ἐκαινῶν
 γὰρ τὸ γῆρας ἐπιφέρει ὅτι εὖ ἴσθαι ὅτι ἔμοιγε ὅσον
 αἱ ἄλλαι αἱ κατὰ τὸ σῶμα ἡδοναὶ ἀποιμαθαίνονται,
 τοσοῦτον ἀύξονται αἱ περὶ τοὺς λόγους ἐπιθυμία τε
 καὶ ἡδοναί. τῆς τε τῶν ἀφροδισίων χοίσεως ἐπι-
 15 15 πηθηθεὶς εὐφῆμαι ἄρθρωπε, ὡς μενέστατε μέντοι
 αὐτὸ ἀπέφυγον ὡς περ λυττωντά τινα καὶ ἄγριον δε-
 16 16 σπότην ἀποφυγόν.
 17 17 §. 19. Πάλιν δ' ἐν τῷ Φαίδωνι τὴν γένεσιν
 κακίζων γράφει. ὁ μὲν οὖν ἐν ἀπορορήτοις λεγόμενος
 20 20 περὶ αὐτῶν λόγος ὡς ἐν τῇ προορῇ ἐσμέν οἱ ἄνθρω-
 ποι. καὶ αὐθις οἱ δὲ δὴ ἀνδρόξεωσι διαφερόντως πρὸς τὸ
 ὀσίως βιώναι, οὗτοί εἰσιν οἱ τῶνδε μὲν τῶν τύπων
 ἐν τῇ γῇ ἐλευθεροῦμενοί τε καὶ ἀπαλλαττόμενοι ὡς περ
 25 25 δεσμωτηρίων, ἀνω δὲ εἰς τὴν καθαράν οἴκησιν ἀφι-
 26 26 γιγνούμενοι. ἀλλ' ὅμως οὕτως ἔχον αἰσθεται τῆς διοι-
 κήσεως καλῶς ἐχοῦσης καὶ φησιν, οὐ δεῖ δὴ ἑαυτὸν
 ἐκ ταύτης λύνειν οὐδέ ἀποδιδράσκειν, καὶ συνελόντι
 εἰπεῖν κακὴν λογίζεσθαι τὴν ὕλην, ἀφορμὴν οὐ πα-
 30 30 ρέσχει τῷ Μαρξίῳ εὐσεβῶς αὐτὸς εἰπὼν περὶ τοῦ
 31 31 νόμου τάδε. παρὰ μὲν γὰρ τοῦ συνδέοντος πάντα
 τὰ καλὰ κέκτηται, παρὰ δὲ τῆς ἐμπροσθεν ἕξεως
 ὅσα χαλεπὰ καὶ ἄδικα ἐν οὐρανῷ γίνεται, ταῦτα ἐξ
 ἐκείνης αὐτὸς τε ἔχει καὶ τοῖς ζώοις ἐναπεροχάζεται.

*) Roman. 7, 24.

§. 20. Ἐτι δὲ σαφέστερον ἐπιφέρει, τούτων δὲ αὐτῷ τὸ σωματοειδὲς τῆς συγκρούσεως αἴτιον τὸ τῆς πάλαι ποτὲ φύσεως σύντροφον, ὅτι πολλῆς ἦν μετέχον ἀταξίης πρὶν εἰς τὸν νῦν κόσμον ἀφικέσθαι. οὐδὲν δὲ ἦττον κὰν τοῖς νόμοις ὀδύρεται τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος λέγων ὡδε· θεοὶ δὲ οἰκτεῖραντες τὸ τῶν ἀνθρώπων ἐπίπονον πεφυκὸς γένος ἀναπαύλας τε αὐτοῖς τῶν πόνων ἐτάξαντο τὰς τῶν ἐορτῶν ἀμοιβάς. ἔν τε τῇ Ἐπινομίδι καὶ τὰς αἰτίας τοῦ οἴκτου ἰοδύεισι καὶ τάδε λέγει· ὥς ἐξ ἀρχῆς τὸ γενέσθαι χαλεπὸν ἅπαντι ζῶω πρῶτον μὲν τὸ μετασχεῖν τῆς τῶν Ρ. κνουμένων ἕξεως, ἔπειτ' αὐτὸ γίνεσθαι καὶ ἔτι τρέφεσθαι καὶ παιδεύεσθαι διὰ πόνων μυρίων γίγνεται Ροι. ζῦμπαντα, ὡς φάμεν ἅπαντες.

15 §. 21. Τί δέ; οὐχὶ καὶ Ἡράκλειτος θάνατον τὴν γένεσιν καλεῖ; Πυθαγόρας δὲ καὶ τῷ ἐν Γοργία Σωκράτει ἐμφερῶς ἐν θῆς φησί, θάνατός ἐστιν ὀκόσα ἐγεροθέντες ὀρέομεν, ὀκόσα δὲ εὔδοντες ὕπνος. ἀλλὰ τούτων μὲν ἄλλως, ἐπειδὴν δὲ περὶ τῶν ἀρχῶν 20 διαλαμβάνομεν, τότε καὶ τὰς ἐναντιότητας ταύτας ὡς οἱ τε φιλόσοφοι αἰνίσσονται οἱ τε περὶ Μαρκίωνα δογματίζουσιν ἐπισκεψώμεθα· πλὴν οὐκ ἀσφαῶς δεδειχθαι ἡμῖν νομίζω τὰς ἀφορμὰς τῶν ξένων δογμάτων τὸν Μαρκίωνα παρὰ Πλάτωνος ἀχαρίστως τε 25 καὶ ἀμαθῶς εἰληφέναι.

§. 22. Ὁ δὲ περὶ ἐγκρατείας ἡμῖν προβαίνετω λόγος. ἐφάσκομεν δὲ τὴν δυσχρηστίαν ὑφορωμένους Ἑλλήνας πολλὰ εἰς τὴν γένεσιν τῶν παιδῶν ἀποφθέγγασθαι, ἀθέως δὲ ἐκδεξαμένους ταῦτα τοὺς περὶ 30 Μαρκίωνα ἀχαριστεῖν τῷ δημιουργῷ. λέγει γὰρ ἡ τραγωδία·

τὸ μὴ γενέσθαι κρεῖττον ἢ φῦναι βροτούς.
ἔπειτα παῖδας τὸν πικραῖς ἀλγηδόσι
τίκτω τεκοῦσα δ' ἦν μὲν ἄφρονας τέκω,
35 στένω ματαίως εἰσορῶσα μὲν κακούς,

χρηστούς δ' ἀπολέσασθ' ἦν δὲ καὶ σεσωσμένους
 τήκω τάλαιναν καρδίαν ὀροωδία.
 τί τοῦτο δὴ τὸ χρηστόν; οὐκ ἄρκει μίαν
 ψυχὴν ἀπολύειν καὶ τὸ τοῦδ' ἔχειν πόνους;

P. καὶ ἔθ' ὁμοίως·

187 ἔμοιγε νῦν τε καὶ πάλαι δοκεῖ

Sylb. παῖδας φυτεύειν οὐποτ' ἀνθρώπους ἐχρήν
 πόνους ὀρωντας εἰς ὕσους φυτεύομεν.

ἐν δὲ τοῖς αὖθις λεγομένοις καὶ τὴν αἰτίαν τῶν κα-P.

10 κῶν ἐναργῶς ἐπὶ τὰς ἀρχὰς ἐπανάγει λέγων ὡδε 521.

ὃ δυστυχεῖν φῦς καὶ κακῶς πεπραγένοι
 ἀνθρώπος ἐγένου καὶ τὸ δυστυχῆς βίου
 ἐκείθεν ἔλαβες, ὅθεν ἅπασιν ἤρξάτο
 τρέφειν ὃδ' αἰθῆρ ἐνδιδοὺς θνητοῖς προάς.

15 μή νυν τὰ θνητὰ θνητὸς ὦν ἀγνωμίονει.

πάλιν δ' αὖ τὰ ὅμοια τούτοις ὡδε ἀποδίδωσι

θρησκῶν δ' ὄλβιος ** οὐδέεις

οὐδ' εὐδαιμόνων·

οὐπω γὰρ ἔφν τις ἄλυπος.

20 καὶ εἴτ' αὖθις·

φεῦ φεῦ βροτείων πημάτων ὄσαι τύχαι,

ὄσαι δὲ μορφαί, τέρμα δ' οὐκ εἶποι τις ἄν.

καὶ ἔθ' ὁμοίως

τῶν γὰρ ἐν βροτοῖς

25 οὐκ ἔστιν οὐδὲν διὰ τέλους εὐδαιμονοῦν.

§. 24. Ταύτη οὖν φασὶ καὶ τοὺς Πυθαγορείους
 ἀπέχεσθαι ἀφροδισίων. ἐμοὶ δὲ ἔμπαλιν δοκοῦσι γα-
 μεῖν μὲν παιδοποιίας ἕνεκα, τῆς δὲ ἐξ ἀφροδισίων
 ἡδονῆς ἐθέλειν κρατεῖν μετὰ τὴν παιδοποιίαν. ταύτη
 30 μυστικῶς ἀπαγορεύουσι κνάμοις χρῆσθαι, οὐχ ὅτι
 πνευματοποιὸν καὶ δύσπεπτον καὶ τοὺς ὀνείρους τε-
 ταραγμένους ποιεῖ τὸ ὄσπριον, οὐδέ μὴν ὅτι ἀνθρώ-
 που κεφαλῇ ἀπέικασται κνάμος κατὰ τὸ ἐπύλλιον
 ἐκεῖνο,

35 ἴσόν τοι κνάμους τρώγειν κεφαλὰς τε τοκῆων·

μᾶλλον δὲ ὅτι κύριοι ἐσθιόμενοι ἀτόκους ἐργάζονται τὰς γυναῖκας. Θεόφραστος γοῦν ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν φυσικῶν αἰτίων τὰ κελύφη τῶν κυμάτων περὶ τὰς Ρ. ρίζας τῶν νεοφύτων δένδρων περιτιθέμενα ξηραίνειν⁵²². τὰ φνόμενα ἱστορεῖ, καὶ αἱ κατοικίδια δὲ ὄρνιθες Ροι. συνεχῶς ταῦτα σιτούμεναι ἀτόκοι γίνονται.

Cap. IV.

§. 25. Τῶν δὲ ἀφ' αἵρέσεως ἀγομένων Μαρκίωνος μὲν τοῦ Ποντικῶν ἐπεμνήσθημεν δι' ἀντίτι-
 10 ξιν τὴν πρὸς τὸν δημιουργὸν τὴν χρῆσιν τῶν κοσμι-
 κῶν παραιτουμένου. γίνεται δὲ αὐτῷ τῆς ἐγκρατείας αἴτιος, εἴ γε τοῦτο ἐγκράτειαν ῥητέον, αὐτὸς ὁ δημιουργός, πρὸς ὃν ὁ Θεομήχος οὗτος γήγας ἀνθεστά-
 15 ναι οἰόμενος ἄκων ἐστὶν ἐγκρατῆς κατατρέχων καὶ
 τῆς κτίσεως καὶ τοῦ πλάσματος, κἂν συγχρήσωνται
 τῇ τοῦ κυρίου φωνῇ λέγοντος τῷ Φιλίππῳ, ἄφες
 τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς, σὺ δὲ
 ἀκολούθει μοι^{*)}. ἀλλ' ἐκεῖνο σκοπεῖτως ὡς τὴν
 20 ὁμοίαν τῆς σαρκὸς πλάσιν καὶ Φίλιππος φέρει νε-
 κρὸν οὐκ ἔχων μεμιαμμένον. πῶς οὖν σαρκίον ἔχων
 νεκρὸν οὐκ εἶχεν; ὅτι ἔξανέστη τοῦ μνήματος τοῦ
 κυρίου τὰ πάθη νεκρώσαντος, ζήσαντος δὲ Χριστοῦ.
 ἐπεμνήσθημεν δὲ καὶ τῆς κατὰ Καρποκράτην ἀθέσμου
 25 γυναικῶν κοινωνίας, περὶ τε τῆς Νικολάου ῥήσεως
 διαλεχθέντες ἐκεῖνο παρελείπομεν. ὡραία, φησὶ,
 γυναῖκα ἔχων οὗτος μετὰ τὴν ἀνάληψιν τὴν τοῦ σω-
 τῆρος πρὸς τῶν ἀποστόλων ὄνειδισθεὶς ζηλοτυπίαν
 εἰς μέσον ἀγαγὼν τὴν γυναῖκα γῆμαι τῷ βουλομένῳ
 30 ἐπέτρεψεν· ἀκόλουθον γὰρ εἶναι φασὶ τὴν προῤῥixin
 ταύτην ἐκείνη τῇ φωνῇ τῇ ὅτι παραχρήσασθαι τῇ Ρ.
 σαρκὶ δεῖ. καὶ δὴ κατακολουθήσαντες τῷ γενομένῳ⁵²³.
 τῷ τε εἰρημένῳ ἀπλῶς καὶ ἀβασανίστως ἐκπορνεύου-Ροι.
 σιν ἀναίδην οἱ τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ μετιόντες.

*) Matth. 8, 22. Luc. 9, 60.

§. 26. Πουδάνομαι δ' ἔγωγε τὸν Νικόλαον
 μηδεμίᾳ ἑτέρᾳ παρ' ἣν ἔγημεν κεχοῆσθαι γυναικί,
 τῶν τ' ἐκείνου τέκνων θηλείας μὲν καταγηροῦσθαι παρ-
 θένους, ἄφθορον δὲ διαμεῖναι τὸν υἱόν. ὧν οὕτως
 5 ἐχόντων ἀποβολή πάθους ἦν εἰς μέσον τῶν ἀποστό-
 λων ἢ τῆς ζηλοτυπουμένης ἐκκύκλησις γυναικὸς, καὶ
 ἢ ἐγκράτεια τῶν περισπουδάστων ἡδονῶν τὸ παρα-
 χοῆσθαι τῇ σαρκί" ἐδίδασκεν. οὐ γὰρ οἶμαι ἐβού-
 λοντο κατὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ἐντολήν "δυσὲ κυρίοις
 10 δουλεύειν" ^{*)}, ἡδονῇ καὶ θεῷ. λέγουσι γοῦν καὶ τὸν
 Ματθίαν οὕτως διδάξαι "σωκί μὲν μάχεσθαι καὶ
 παραχοῆσθαι μηδὲν αὐτῇ πρὸς ἡδονὴν ἀκόλαστον
 ἐνδιδόντα, ψυχὴν δὲ αὔξειν διὰ πίστεως καὶ γνώσεως".
 §. 27. Εἰσὶν δ' οἱ τὴν πάνδημον Ἀφροδίτην
 15 κοινωνίαν μυστικὴν ἀναγορεύουσιν ἐνοβρίζοντες καὶ
 τῷ ὀνόματι λέγεται γὰρ καὶ τὸ ποιεῖν τι κακὸν ἐρ-
 γάζεσθαι, ὡσπερ ἂν καὶ τὸ ἀγαθὸν τι ποιεῖν ὁμο-
 νόμως ἐργάζεσθαι, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ κοινωνία, ἀγα-
 θὴν δὲ καὶ ἐν μεταδόσει ἀργυρίου καὶ τροφῆς καὶ
 20 στολῆς, οἱ δὲ καὶ τὴν ὁποῖαν δῆπαρ' οὖν ἀφροδι-
 σίων συμπλοκὴν κοινωνίαν ἀσεβῶς κεκλήκασιν. φασὶ
 γοῦν τινὰ αὐτῶν ἡμετέρα παρθένω ὄραία τὴν ὄψιν
 προσελθόντα φάναι γέγραπται "παντὶ τῷ αἰτοῦν-
 τί σε δίδου" ^{**)}, τὴν δὲ σεμνῶς πάντ' ἀποκρίνωσθαι
 25 μὴ συνιεῖσαι τὴν τάνθρωπον ἀσέλγειαν. ἀλλὰ περὶ
 γάμου τῇ μητρὶ διαλέγοντ' ἂν τῆς ἀθεότητος, καὶ
 30 τῶν τοῦ κυρίου φωνῶν διαφεύδονται οἱ τῆς ἀσελ-
 γείας κοινωνοὶ δι' τῆς λαγνείας ἀδελφοὶ ὄνειδος οὐ
 φιλοσοφίας μόνον, ἀλλὰ καὶ παντὸς τοῦ βίου οἱ πα-
 30 ραχαράσσοιτες τὴν ἀλήθειαν, μᾶλλον δὲ κατασκά-
 πτοντες ὡς οἶόν τε αὐτοῖς, ἢ γε τρισάθλιοι τὴν τε
 σαρκίην κατὰ τὴν φηγουσαστικὴν κοινωνίαν ἱερο-
 φαντοῦσι καὶ ταύτην οἶονται εἰς τὴν βασιλείαν αὐ-
 τοῦς ἀνάγειν τοῦ θεοῦ.

^{*)} Matth. 6, 24. Luc. 16, 3. ^{**)} Matth. 5, 42. Luc. 6, 30.

§. 28. Εἰς τὰ χαριαιτυπεῖα μὲν οὖν ἢ τοιαῦδε εἰσάγει κοινωνία, καὶ δὴ συμμετοχοὶ εἶεν αὐτοῖς οἱ σῆς καὶ οἱ τράγοι, εἶεν δ' ἂν ἐν ταῖς μίλλοσι παρ' αὐτοῖς ἐλπίσιν αἱ προεσιτῶσαι τοῦ τέγους πόροναι ἀπὸ τῶν εἰσδεχόμενων τοὺς βουλομένους ἅπαντας. ἡμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν Χριστὸν, εἴ γε αὐτὸν ἤκουσατε καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, καθὼς ἐστὶν ἀλήθεια ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἀποθέσθαι ὑμᾶς τὰ κατὰ τὴν P. προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν 188 φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, ἀνα-
 8ylb. νεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοῦς ὑμῶν καὶ ἐνδύ-
 σασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ θεὸν κτι-
 σθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας" *),
 κατὰ τὴν ἔξομοίωσιν τοῦ Θεοῦ. „γίνεσθε οὖν μι-
 15μητὰ τοῦ Θεοῦ ὡς τέκνα ἀγαπητὰ, καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ὑμᾶς καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ Θεῷ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας. πορνεία δὲ καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία ἢ πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν 20 ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις, καὶ αἰσχροῦτης καὶ μωρο-
 λογία" **) καὶ γὰρ ἀπὸ τῆς φωνῆς ἀγνεύειν μελε-
 τῶν διδασκῶν ὁ ἀπόστολος γράφει· τοῦτο γὰρ ἴστε γινώσκοντες ὅτι πᾶς πόρονος" καὶ τὰ ἑξῆς ἕως „μᾶλ-
 λον δὲ καὶ ἐλέγχετε" ***).

25 §. 29. Ἐρρῶν δὲ αὐτοῖς τὸ δόγμα ἔκ τινος ἀποκρούφου, καὶ δὴ παραθήσομαι τὴν λέξιν τὴν τῆς τούτων ἀσελγείας μητέρα, καὶ εἴτε αὐτοὶ τῆς βίβλου συγγραφεῖς, ὅρα τὴν ἀπόνοιαν, εἰ καὶ Θεοῦ διαψεύ-
 30δονται δι' ἀκρασίαν, εἴτε ἄλλοις περιτυχόντες τὸ κα-
 λὸν τοῦτο ἐνόησαν δόγμα διεστραμμένως ἀκηκοότες, ἔχει δὲ οὕτως τὰ τῆς λέξεως· ἐν ἧν τὰ πάντα, ἐπεὶ δὲ ἔδοξεν αὐτοῦ τῇ ἐνότῃ μὴ εἶναι μόνη, ἐξῆλ-
 θεν ἀπ' αὐτοῦ ἐπίπνοια καὶ ἐκοινώρησεν αὐτῇ καὶ

*) Ephes. 4, 20 — 24. **) Ibid. 5, 1 — 4. ***) Ibid. v. 5 — 11.

ἐποίησεν τὸν ἀγαπητὸν, ἐκ δὲ τούτου ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἐπίπνοια, ἣ κοινωνήσας ἐποίησεν δυνάμεις μήτε δραθῆναι μήτε ἀκουσθῆναι δυναμένας ἕως ἐπ' ὀνόματος ἰδίου ἐκάστην. εἰ γὰρ καὶ οὗτοι καθάπερ οἱ ἀπὸ Οὐαλεντίνου πνευματικὰς ἐτίθεντο κοινωνίας, ῥ. ἴσως τις αὐτῶν τὴν ὑπόληψιν ἐπεδέξατο, σαρκικῆς δὲ ὕβρεως κοινωνίαν εἰς προφητείαν ἀγίαν ἀνάγειν ἀπε-
 25
 30
 35
 40
 45
 50
 55
 60
 65
 70
 75
 80
 85
 90
 95
 100
 105
 110
 115
 120
 125
 130
 135
 140
 145
 150
 155
 160
 165
 170
 175
 180
 185
 190
 195
 200
 205
 210
 215
 220
 225
 230
 235
 240
 245
 250
 255
 260
 265
 270
 275
 280
 285
 290
 295
 300
 305
 310
 315
 320
 325
 330
 335
 340
 345
 350
 355
 360
 365
 370
 375
 380
 385
 390
 395
 400
 405
 410
 415
 420
 425
 430
 435
 440
 445
 450
 455
 460
 465
 470
 475
 480
 485
 490
 495
 500
 505
 510
 515
 520
 525
 530
 535
 540
 545
 550
 555
 560
 565
 570
 575
 580
 585
 590
 595
 600
 605
 610
 615
 620
 625
 630
 635
 640
 645
 650
 655
 660
 665
 670
 675
 680
 685
 690
 695
 700
 705
 710
 715
 720
 725
 730
 735
 740
 745
 750
 755
 760
 765
 770
 775
 780
 785
 790
 795
 800
 805
 810
 815
 820
 825
 830
 835
 840
 845
 850
 855
 860
 865
 870
 875
 880
 885
 890
 895
 900
 905
 910
 915
 920
 925
 930
 935
 940
 945
 950
 955
 960
 965
 970
 975
 980
 985
 990
 995

§. 30. Τοιαῦτα καὶ οἱ ἀπὸ Προδίκου ψευδω-
 10
 15
 20
 25
 30
 35
 40
 45
 50
 55
 60
 65
 70
 75
 80
 85
 90
 95
 100
 105
 110
 115
 120
 125
 130
 135
 140
 145
 150
 155
 160
 165
 170
 175
 180
 185
 190
 195
 200
 205
 210
 215
 220
 225
 230
 235
 240
 245
 250
 255
 260
 265
 270
 275
 280
 285
 290
 295
 300
 305
 310
 315
 320
 325
 330
 335
 340
 345
 350
 355
 360
 365
 370
 375
 380
 385
 390
 395
 400
 405
 410
 415
 420
 425
 430
 435
 440
 445
 450
 455
 460
 465
 470
 475
 480
 485
 490
 495
 500
 505
 510
 515
 520
 525
 530
 535
 540
 545
 550
 555
 560
 565
 570
 575
 580
 585
 590
 595
 600
 605
 610
 615
 620
 625
 630
 635
 640
 645
 650
 655
 660
 665
 670
 675
 680
 685
 690
 695
 700
 705
 710
 715
 720
 725
 730
 735
 740
 745
 750
 755
 760
 765
 770
 775
 780
 785
 790
 795
 800
 805
 810
 815
 820
 825
 830
 835
 840
 845
 850
 855
 860
 865
 870
 875
 880
 885
 890
 895
 900
 905
 910
 915
 920
 925
 930
 935
 940
 945
 950
 955
 960
 965
 970
 975
 980
 985
 990
 995

§. 31. Ἀλλὰ πῶς κατὰ θεὸν πολιτεύεται ὁ πύση
 25
 30
 35
 40
 45
 50
 55
 60
 65
 70
 75
 80
 85
 90
 95
 100
 105
 110
 115
 120
 125
 130
 135
 140
 145
 150
 155
 160
 165
 170
 175
 180
 185
 190
 195
 200
 205
 210
 215
 220
 225
 230
 235
 240
 245
 250
 255
 260
 265
 270
 275
 280
 285
 290
 295
 300
 305
 310
 315
 320
 325
 330
 335
 340
 345
 350
 355
 360
 365
 370
 375
 380
 385
 390
 395
 400
 405
 410
 415
 420
 425
 430
 435
 440
 445
 450
 455
 460
 465
 470
 475
 480
 485
 490
 495
 500
 505
 510
 515
 520
 525
 530
 535
 540
 545
 550
 555
 560
 565
 570
 575
 580
 585
 590
 595
 600
 605
 610
 615
 620
 625
 630
 635
 640
 645
 650
 655
 660
 665
 670
 675
 680
 685
 690
 695
 700
 705
 710
 715
 720
 725
 730
 735
 740
 745
 750
 755
 760
 765
 770
 775
 780
 785
 790
 795
 800
 805
 810
 815
 820
 825
 830
 835
 840
 845
 850
 855
 860
 865
 870
 875
 880
 885
 890
 895
 900
 905
 910
 915
 920
 925
 930
 935
 940
 945
 950
 955
 960
 965
 970
 975
 980
 985
 990
 995

*) Roman. 6, 16. **) Matth. 5, 28.

χρώμενος ἀπρόσκοπος τοῖς πολίταις διαβιοῖ; πῶς δὲ καὶ τοῖς ὑπὸ τῶν ἔθνῶν μεμίσσημένοις διὰ τὸ μὴ πράσσειν τὰ ὑπὸ τῶν νόμων διηγορευμένα, ταυτέστι τοῖς ἀδίκοις καὶ ἀκρατέσι καὶ πλεονέκταις καὶ μοιχοῖς τὰς αὐτὰ πράσσοντες θεὸν ἐγνωκέναι μόνοι λέγουσιν; ἐχοῖν γὰρ αὐτοὺς καὶ ἐν τοῖς ἀλλοτρίαις παρόντας καλῶς βιοῦν, ἵνα δὴ τῷ ὄντι τὸ βασιλικὸν ἐνδείξωνται.

§. 32. Ἦδη δὲ καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις νομοθέ-
10ταις καὶ τῷ θεῷ νόμῳ ἀπεχθάνονται παρανόμως βιοῦν ἐπαινηρημένοι. ὁ γοῦν ἐκκεκτήσας τὸν πόρον *) εὐλαβούμενος πρὸς τοῦ θεοῦ δείκνυται ἐν τοῖς ἀριθμοῖς. „καὶ ἐὰν εἴπωμεν”, φησὶν ὁ Ἰωάννης ἐν τῇ ἐπιστολῇ, „ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ’ αὐτοῦ”, του-
15τέστι μετὰ τοῦ θεοῦ, „καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατῶ—P. μεν, ψευδόμεθα καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν, ἐὰν526. δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατῶμεν ὡς αὐτὸς ἐν τῷ φωτὶ, Pott. κοινωνίαν ἔχομεν μετ’ αὐτοῦ καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρῖζει ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας” **).

20 §. 33. Πόθεν οὖν κρείττους εἰσὶ τῶν κοσμικῶν οἱ τοιαῦτα πράσσοντες καὶ τοῖς χειρίστοις τῶν κοσμικῶν ὅμοιοι; ὅμοιοι γὰρ οἶμαι τὰς φύσεις οἱ καὶ τὰς πράξεις ὅμοιοι, ὧν δὲ ὑπερφέρειν κατὰ τὴν εὐγένειαν ἀξιοῦσι, τούτων καὶ τοῖς ἡθεσιν ὑπερέχειν ὀφείλουσιν, ὅπως
25τὸν εἰς τὴν φυλακὴν συγκλεισμὸν διαφύγωσιν. ὄντως γὰρ ὡς ὁ κύριος ἔφη, „ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλείω τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων, οὐκ εἰσελεύσεσθε εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ” ***).
περὶ δὲ τῆς τῶν βρωμάτων ἐγκρατείας δείκνυται ἐν
30τῷ Δανιὴλ †), συνελόντι δ’ εἰπεῖν, περὶ ὑπακοῆς ὁ Δαβὶδ ψάλλον λέγει, „ἐν τίνι κατορθώσει νεώτερος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ”; καὶ παραχοῆμα ἀκούει, „ἐν τῷ φυλάσσεσθαι τὸν λόγον σου ἐν ὅλῃ καρδίᾳ” ††).

*) Cf. Numer. 25, 8. **) Ioann. 1, 6 sq. ***) Matth. 5, 20. †) Dan. c. 1. ††) Psalm. 119, 9.

ὁ τε Ἰερεμίας φησὶ, τὰδε λέγει κύριος· κατὰ τὰς ὁδοὺς τῶν ἔθνων μὴ πορεύσησθε (*).

§. 34. Ἐντεῦθεν ἄλλοι τινὲς κινήθέντες μικροὶ καὶ οὐτιδανοὶ τὸν ἄνθρωπον ὑπὸ διαφόρων δυνάμεων σπλασθῆναι λέγουσι, καὶ τὰ μὲν μέχρις οὐρανοῦ θεοειδεστέρας τέχνης εἶναι, τὰ ἔνεσθε δὲ τῆς ἥττονος, οὗ δὴ χάριν ὁρέγεσθαι συνουσίας. κέληθε δὲ αὐτοὺς ὅτι καὶ τὰ ἀνωτέρω μέρη τῆς τροφῆς ὀρίγνεται καὶ λαγνέει τισὶν, ἐναντιοῦνται δὲ καὶ τῷ Χριστῷ πρὸς τὰς φαρισαίους εἰρηκότε τὸν αὐτὸν θεὸν καὶ P. τὸν «ἐκτός» ἡμῶν καὶ τὸν «ἔσω» **) ἄνθρωπον πε- 189 ποιηκέναι. ἀλλὰ καὶ ἡ ὕρεξις οὗ τοῦ σώματός ἐστι, Sylb. καὶ διὰ τὸ σῶμα γίνηται. ἄλλοι τινὲς οὗς καὶ ἀντιτάκτας καλοῦμεν λέγουσιν, ὅτι ὁ μὲν θεὸς ὁ τῶν 15 ὄλων πατὴρ ἡμῶν ἐστὶ φύσει, καὶ πάνθ' ὅσα πεποίηκεν ἀγαθὰ ἐστίν· εἷς δὲ τις τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγονότων ἐπέσπειρεν τὰ ζιζάνια τῆν τῶν κακῶν φύσιν γεννήσας, οἷς καὶ δὴ πάντας ἡμᾶς περιέβαλεν ἀντιτάκτας ἡμᾶς τῷ πατρὶ. διὸ δὴ καὶ αὐτοὶ ἀντιτασ- 20 σόμεθα τούτῳ εἰς ἐκδικίαν τοῦ πατρὸς ἀντιπράσσοντες τῷ βουλήματι τοῦ δευτέρου. ἐπεὶ οὖν οὗτος «ὁ μοιχεύσεις» εἶρηκεν, ἡμεῖς, φησὶ, μοιχεύομεν ἐπὶ κατὰ P. λύσει τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ. 527.

§. 35. Φαίημεν δ' ἂν καὶ πρὸς τούτους, ὅτι τοὺς P. 25 ψευδοπροφήτας καὶ τοὺς ὅσοι τὴν ἀλήθειαν ὑποκρίνονται ἐξ ἔργων γινώσκεσθαι παρειλήφαμεν. διαβάλλεται δὲ ὑμῶν τὰ ἔργα· πῶς ἔτι τῆς ἀληθείας ἀντέχεσθαι ὑμᾶς ἔρεϊτε; ἢ γὰρ οὐδὲν ἐστὶ κακόν καὶ οὐκ ἔτι μέμψεως ἄξιον ὃν αἰτιάσθε ὡς ἀντιτεταγμένον 30 τῷ θεῷ, οὐδὲ κακοῦ τινὸς γέγονε ποιητικός — συναναιρεῖται γὰρ τῷ κακῷ καὶ τὸ δένδρον —, ἢ εἰ ἐστὶ τὸ πονηρὸν ἐνυπάρξει εἰπάτωσαν ἡμῖν τί λέγουσιν εἶναι τὰς δοθείσας ἐντολὰς περὶ δικαιοσύνης, περὶ ἐγκρατείας, περὶ ὑπομονῆς, περὶ ἀνεξικακίας καὶ τῶν

*) Jerem. 10, 2. **) Luc. 11, 40.

τούτοις ὁμολῶν; φράσας ἢ ἀστείας; καὶ εἰ μὲν φράση
εἴη τὰ πλείστα ἀπαγορεύουσα ποιεῖν τῶν αἰσχρῶν ἢ
ἐντολῶν, καθ' ἑαυτῆς νομοθετήσει ἢ κινῆσαι ἐπὶ κατα-
κύσει τῇ ἰδίᾳ, ὅπερ ἀδύνατον· εἰ δὲ ἀγαθῆ, ἀντιτασ-
σόμενοι ταῖς ἀγαθαῖς ἐντολαῖς ἀγαθῶ ἀντιτάσσονται
καὶ τὰ κακὰ πράσσειν ὁμολογοῦσιν.

§. 36. Ἡ δὲ καὶ ὁ πιστῆρ αὐτὸς ὃ πείθεσθαι
ἄξιουσιν μόνω τὸ μισεῖν καὶ τὸ λυιδορεῖν κεκώλυκεν
καὶ μετὰ τοῦ ἀντιδίκου βαδίζων φίλος αὐτοῦ πει-
10 θράθητι ἀπαλλαγῆναι" *) φησὶν· ἢ τοίνον καὶ τῆν
Χριστοῦ παραινέσιν ἀρνήσονται ἀντιτασσόμενοι τῶ
ἀντιτεταγμένω, ἢ φίλοι γινόμενοι τούτῳ οὐκ ἀν-
τιδικήσουσιν· τί δαί; οὐκ ἴστε ὃ γεννάει — ὡς
πρὸς παρόντας γὰρ εἶπον ἄν — ὅτι ταῖς καλῶς
15 ἐχούσαις ἐντολαῖς μαχόμενοι τῇ ἰδίᾳ ἀντίστασθε
σωτηρία; οὐ γὰρ τὰ διαγορευθέντα χρησίμως, ἀλλ'
ἑαυτοὺς καταστρέφετε. καὶ ὁ μὲν κύριος τὰ
ἀγαθὰ ὑμῶν ἔργα λαμψάτω" **) ἔφη, ὑμεῖς δὲ τὰς
ἀσελγείας ὑμῶν ἐκφανεῖς ποιεῖτε. ἄλλως τε εἰ τὰς
20 ἐντολάς καταλύειν τοῦ νομοθέτου θέλετε, τί δήποτε
τὸ μὲν "οὐ μοιχεύσεις" καὶ "οὐ παιδοφθορήσεις"
καὶ ὅσα εἰς ἐγκράτειαν συμβάλλεται καταλύειν ἐπι-
χειρεῖτε δι' ἀκρουσίαν τῆν σφῶν, οὐ καταλύετε δὲ χει-
μιῶνα τὸν ὑπ' αὐτοῦ γενόμενον, ἵνα θέρος ποιήσητε
25 μεσοῦντος ἔτι τοῦ χειμῶνος, οὐδὲ γῆν πλωτῆν, βατῆν
δὲ θάλασσαν ἐργάζεσθε; καθάπερ οἱ τὰς ἱστορίας
συνταξάμενοι τὸν βάροβαρον ἐθέλησαι Ξέρξην.

§. 37. Τί δ' οὐχὶ πάσαις ταῖς ἐντολαῖς ἀντι-
τάσσασθε; εἰπόντος γὰρ "αὐξάνεσθε καὶ πληθύνε-
30 σθε" ***) ὑμῶς τοὺς ἀντιτεταγμένους ἐχοῖν μηδ' P.
ὅλως συνουσία χοῖσθαι, καὶ εἰπόντος ἔδωκα ὑμῖν 28.
πάντα εἰς τροφάς καὶ ἀπολαύσεις" †) ὑμῶς ἐχοῖν Pott.
μηδενὸς ἀπολαύειν. ἀλλὰ καὶ ὄφθαλμὸν ἀντὶ ὄφθαλ-

*) Matth. 5, 25. Luc. 12, 58. **) Matth. 5, 16.

***) Gen. 1, 28. 9, 1. †) Ibid. 1, 29. 9, 2 sq.

μουῶν *) λέγοντος ὑμᾶς ἐχοῖν μὴ ἀποδιδόναι ἀντί-
 ταξιν ἀντιτάξει, καὶ τὸν κλέπτην κελεύσαντος τετρα-
 πλοῦν ἀποδιδόναι **) ὑμᾶς ἐχοῖν καὶ προσδοῦναι
 τῷ κλέπτῃ· ὁμοίως τε αὐτῷ καὶ τῇ «ἀγαπήσεις τὸν
 ἐκύριον» ***) ἐντολῇ ἀντιτασσομένους ἔδει οὐδὲ τὸν
 τῶν ὄλων θεὸν ἀγαπῆσαι, καὶ πάλιν εἰπόντος «οὐ
 ποιήσεις γλυπτὸν, οὐδὲ χωνευτὸν» †) ὑμᾶς ἀκόλου-
 θον ἦν καὶ τὰ γλυπτὰ προσκυνεῖν. πῶς οὖν οὐκ
 ἀσεβεῖτε ἀντιτασσομένοι μὲν ὡς φατε τῷ δημιουρ-
 10 γῶ, τὰ δὲ ὁμοία ταῖς πόρναις καὶ τοῖς μοιχοῖς ἐξη-
 λωκότες; πῶς δὲ οὐκ αἰσθάνεσθε μείζονα ποιοῦντες
 ὄν ὡς ἀσθενῆ νομίζετε; εἶπερ ὁ βούλεται τοῦτο γίνε-
 ται, ἀλλ' οὐχὶ ἐκείνο ὅπερ ἠθέλησεν ὁ ἀγαθός. ἔμ-
 παλιν γὰρ ἀσθενῆς δεικνύται πῶς ὑμῶν αὐτῶν ὁ
 15 ἰσχυρότερος ὡς φατε πατήρ.

§. 38. Ἀναλέγονται δὲ καὶ οὗτοι ἐκ τινῶν προ-
 φητικῶν περικοπῶν λέξεις ἀπανθισάμενοι καὶ συγκα-
 τύσαντες κακῶς κατ' ἀλληγορίαν εἰρημένας ἐξ εὐθείας
 λαβόντες, γεγράφθαι γὰρ φησιν· «ἀντέστησαν θεῷ
 20 καὶ ἐσώθησαν» ††). οἱ δὲ καὶ τῷ ἀναιδεῖ θεῷ προσ-
 τιθέασιν, δέχονται δὲ ὡς βουλήν παρηγγελμένην τὸ
 λόγιον τοῦτο καὶ σωτηρίαν σφίσι λογίζονται τὸ ἀν-
 θίστασθαι τῷ δημιουργῷ. τῷ μὲν οὖν ἀναιδεῖ θεῷ
 οὐ γέγραπται· εἰ δὲ καὶ οὕτως ἔχοι, τὸν κεκλημένον
 25 διάβολον, ὃ ἀνόητοι, ἐξακούσατε ἀναιδῆ ἢ ὡς δια-
 βάλλοντα τὸν ἄνθρωπον ἢ ὡς κατήγορον τῶν
 ἁμαρτανόντων ἢ ὡς ἀποστάτην. ὁ γοῦν λαὸς ἐφ'
 οὐ εἶρηται ἢ περικοπῇ παιδευόμενοι ἐφ' οἷς ἡμαρτον
 βαρέως φέροντες καὶ στένοντες διεγόγγυζον τὴν εἰρη-
 30 μένην λέξιν, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ἔθνη παρανομοῦντα οὐ
 κολάζεται, αὐτοὶ δὲ μόνοι παρ' ἕκαστα κολοῦνται·
 ὡς καὶ Ἰερεμίαν εἰρηκέναι, «διὰ τί ὁδὸς ἀσεβῶν εὐο-

*) Exod. 21, 24. **) Cf. Ibid. 22, 1. ***) Deuteron.
 6, 5. †) Ibid. 27, 15. ††) Malach. 3, 15.

δοῦται” *), ὁμοιον τούτῳ τὸ παρὰ τῷ Μαλαχίᾳ τὸ προειρημένον, “ἀντέστησαν θεῷ καὶ ἐσώθησαν”· ἠρημιζόμενοι γὰρ οἱ προφῆται οὐ μόνον τινὰ ἀκούειν λέγουσι παρὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ διαγγέλλοντες δείκνυνται κατὰ ἀνθρωποφορὰν τὰ πρὸς τοῦ λαοῦ θουλούμενα, ὡς ἐπιζητήματά τινα ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀναφέροντες, ἐξ ὧν καὶ τὸ προκείμενον τυχάνει ὀητόν.

§. 39. Καὶ μὴ τι πρὸς τούτους ὁ ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ ἀποτεινόμενος γράφει, καὶ μὴ καθὼς βλασφημούμεθα καὶ καθὼς φασί τινες ἡμῶς λέγειν, ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακὰ, ἵνα ἔλθῃ Ῥ. τὰ ἀγαθὰ, ὧν τὸ κριμα ἐνδικόν ἐστιν” **). αὐτοῖς 29. εἰσιν οἱ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν φωνῆς τόνῳ διαστρέ- Ρου. Ρ. φαντες τὰς γραφὰς πρὸς τὰς ἰδίας ἡδονὰς, καὶ τι- 21 190 νῶν προσιδιῶν καὶ στιγμῶν μεταθέσει τὰ παραγ- 8ylb. γελθέντα σωφρόνως τε καὶ συμφερόντως βιαζόμενοι πρὸς ἡδοναθείας τὰς ἑαυτῶν· οἱ παροξύνοντες τὸν θεὸν τοῖς λόγοις ὑμῶν”, ὁ Μαλαχίας φησὶ, “καὶ εἴπατε, ἐν τίνι παρωξύναμεν αὐτόν; ἐν τῷ λέγειν ὑμῶς, 20 πᾶς ὁ ποιῶν πονηρὸν ἀγαθὸς ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐν αὐτοῖς αὐτὸς ἠνδύκησεν· καὶ πᾶν ἐστὶν ὁ θεὸς τῆς δικαιοσύνης” ***).

Cap. V.

§. 40. Ἴν’ οὖν μὴ ἐπὶ πλείον ὀνηχίζοντες τὸν τόπον πλειόνων ἀτόπων αἱρέσεων ἐπιμενήμεθα μηδ’ αὖ καθ’ ἑκάστην αὐτῶν λέγειν πρὸς ἑκάστην ἀναγκαζόμενοι ἀσχυνώμεθά τε ἐπ’ αὐτοῖς καὶ ἐπὶ μήκιστον τὰ ὑπομνήματα προάγωμεν· φέρε εἰς δύο διελόντες πράγματα 30 ἀπάσας τὰς αἱρέσεις ἀποκρινώμεθα αὐτοῖς. ἢ γὰρ τοι ἀδιαφόρως ζῆν διδάσκουσι, ἢ τὸ ὑπέρτονον ἄγουσαι ἐγκράτειαν διὰ δυσσεβείας καὶ φιλαπεχθημοσύνης

*) Jerem. 12, 1. **) Roman. 3, 8. ***) Malach. 2, 17.

καταγγέλλουσι· πρότερον δὲ περὶ τοῦ προτέρου δια-
ληπτόν τμήματος· εἰ πάντα ἔξεσιν ἐλεῖσθαι βίον
ἄλλον ὅτι καὶ τὸν μετ' ἐγκρατείας, καὶ εἰ πᾶς βίος
ἀκίνδυνος ἐκλεκτῶ δήλῳ ὅτι μετὰ ἀρετῆς καὶ σωφρο-
5 δύνῃς πολὺ μᾶλλον ἀκίνδυνος· δοθείσης γὰρ ἔξου-
σίας τῷ κυρίῳ τοῦ σαββάτου εἶπερ ἀκολούτως βιω-
σαι ἀνεύθυνον εἶναι, πολλῶ μᾶλλον ὁ κοσμίως πολι-
τευσάμενος οὐχ ὑπεύθυνος ἔσται· πάντα μὲν γὰρ
ἔξεσιν, ἀλλ' ἂν πάντα συμφέρει· *) φησὶν ὁ ἀπό-
10 στολος· εἰ δὲ καὶ πάντα ἔξεσιν, ὁ δὲ καὶ τὸ
σωφροειν.

§. 41. Ὅσπερ οὖν ὁ τῆ ἔξουσία εἰς τὸ κατ'
ἀρετὴν βιώσαι συγχρησάμενος ἐπαινετός, οὕτω πολὺ
μᾶλλον ὁ τὴν ἔξουσίαν ἡμῖν δεδοκῶς ἐλευθέραν καὶ
15 κυρίαν· καὶ συγχωρήσας ἡμῖν βιοῦν ὡς βουλόμεθα
σεμνὸς καὶ προσκυνητός, μὴ ζήσας δουλεύειν ἡμῶν
κατὰ ἀνάγκην τὰς αἰρέσεις καὶ τὰς φυγὰς. εἰ δὲ τὸ
ἀδελφὸς ἐκάτερος ἔχει ὁ τε ἀκρασίαν ὁ τε ἐγκράτειαν
ἐλόμενος, ἀλλὰ τὸ σεμνὸν οὐχ ὁμοιον· ὁ μὲν γὰρ
20 εἰς ἡδονὰς ἔξουσίας σώματι χαρίζεται, ὁ δὲ σώφρων
τὴν κυρίαν τοῦ σώματος φυγὴν ἐλευθεροῖ τῶν πα-
θῶν· κἂν ἐπ' ἐλευθερίᾳ κεκλήσθαι λέγωσιν ἡμῶς,
μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφοριῆν τῆ σαρκὶ
παρέχωμεν **) κατὰ τὸν ἀπόστολον· εἰ δὲ ἐπιθυμία
25 χαριστέον, καὶ τὸν ἐπονείδιστον βίον ἀδιάφορον ἡγη-
τέον ὡς αὐτοὶ λέγουσιν ἥτοι πάντα ταῖς ἐπιθυμίαις
πιστέον· καὶ εἰ τοῦτο, τὰ ἀσελγέστατα καὶ ἀνοσιώ-
30 τατα πρακτέον ἅπαντα ἐπομένους τοῖς ἀναπειθουσιν
ἡμᾶς· ἢ τῶν ἐπιθυμιῶν τινὰς ἐκκλινοῦμεν καὶ οὐκ ἔστι
ἄδιαφόρος βιωτέον οὐδὲ ἀνιδίην δουλευτέον τοῖς
ἀτιμοτάτοις μέρεσιν ἡμῶν, γαστροὶ καὶ αἰδοίσις, δι'
ἐπιθυμίαν κολακευόντων τὸν ἡμέτερον νεκρῶν. τρέφε-
ται γὰρ καὶ ζωοποιεῖται διακονουμένη εἰς ἀπόκλισιν
ἐπιθυμία, καθάπερ ἑρπυλιν κολουομένη μαρμύρεται.

*) 1° Corinth. 6, 18. 10, 23. **) Cf. Galat. 5, 13.

5050 §. 42. Πῶς δὲ ἐστὶ δυνατόν ἠτιηθέντα τῶν
 τοῦ σώματος ἡδονῶν ἐξομοιοῦσθαι τῷ κοίτῳ ἢ γινώ-
 σιν ἔχειν θεοῦ πάσης γὰρ ἡδονῆς ἐπιθυμίας κατώ-
 χει, ἐπιθυμίας δὲ οὐλύπη τις καὶ φροντίς διὰ ἐνδοξίαν
 5055 ὁμοιομένην τινός, ὡς οὐκ ἄλλο τί μοι δοκοῦσιν πῶς
 τούτου ἐπακροημένοι τὸν τρόπον, ἀλλ' ἢ τὸ λεγόμε-
 νον ὅτι τοῦτο, ὅτι ἐστὶν ἡ ἐπιθυμία ἢ ἡ φροντία ἢ ἡ
 ἐπιστάσις ἢ ἡ ἀσφάλεια ἢ ἡ ἀσφάλεια ἢ ἡ ἀσφάλεια ἢ ἡ ἀσφάλεια
 10 ὁμοιοῦσθαι ἐαυτοῖς ἀφραδέων κακῶν γῶν *) καὶ ἐς
 10 ὁμοιοῦσθαι εἰ μὲν οὖν πάντα ἐξῆν καὶ μηδὲν ἢ θεός ἀπο-
 τυχεῖν τῆς ἐλπίδος διὰ πρῶτας πονηρίας, ἴσως ἦν ἄν
 15 τις αὐτοῖς πρόφασιν τῶν βίων κακῶς τε καὶ ἐλεει-
 νῶς. ἐπεὶ δὲ βίος τις ἦν μακάριος δι' ἐντολίῳ ἐπι-
 15 τῶν εἰρημίων τινός, μηδὲ ἀγνωροῦντας τῶν προση-
 κόντων καὶ ἐλάχιστον ἢ ἐπεσθαι ἢ ἄν ὁ λόγος ἦν
 20 ται, εἰ σφάλεται αὐτῶν, ἀδυνατίῳ κακῶ περιπεσεῖν. ἢ
 ἀνάγκη, κατακολουθήσασθαι τῆς θείας γράφης καὶ ἴσως
 20 ἄδυνουσιν αἱ πεπιστευότες ἐξομοιοῦσθαι κατὰ δύναμιν
 20 τῶν πρῶτων οὐκ ἀδιαιρέτως βιωτέον, ἀλλὰ καθαρευτέρως
 εἰς δύναιμι τῶν ἡδονῶν καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν ἐπιμελη-
 25 τέον τε τῆς ψυχῆς, ἢ πρὸς μόνον τῶν θείων διατελε-
 στέον. καθαρὸς γὰρ ὢν καὶ πάσης κακίας ἀπηλα-
 25 γμένος ὁ νοῦς δεκτικὸς πῶς ὑπέσχει τῆς τοῦ θεοῦ
 25 δυνάμεως ἀνισταμένης ἐν αὐτῷ τῆς θείας εἰκότος
 καὶ πᾶς ὁ ἔχων ἐλπίδα ταύτην ἐπὶ τῷ κοίτῳ ἀγνί-
 30 ζει, φησὶν, ἑαυτὸν, καθὼς ἐκεῖνος ἀγνός ἐστιν (*).
 §. 43. Θεοῦ δὲ γινώσιν λαβεῖν τοῖς ἐπιθυμίας
 τῶν παθῶν ἄγοιμένοις ἀδύνατον οὐκ οὐκ οὐδὲ τῆς
 30 ἐλπίδος τυχεῖν μηδὲ μίαν τοῦ θεοῦ γινώσιν πεποιθη-
 μένοις, καὶ τοῦ μὲν ἀποτογγάνοιτος τοῦδε τοῦ τέλους
 ἢ τοῦ θεοῦ ἀγνοία κατηγορεῖν ἔοικε, τὸ δὲ ἀγνοεῖν
 τὸν θεόν ἢ τοῦ βίου πολυταίᾳ παροστήσειν. πάντα P.
 πασι γὰρ ἀδύνατον ἄμα τε καὶ ἐπιστήματα εἶναι δὲ 1.
 Pott.

*) Cf. Homer. Odys. σ. vi. 72. *) 1. Joann. 3, (3.

καὶ τὴν τοῦ σώματος κολακείαν ἐπαισχύνεσθαι· οὐδὲ
 γὰρ συνάδειν παρὰ δύναται τὸ ἀγαθὸν τῇ ἡδονῇ ἢ
 μόνον εἶναι τὸ καλὸν ἀγαθὸν ἢ καὶ μόνον καλὸν τὸν
 κύριον καὶ μόνον ἀγαθὸν τὸν θεὸν καὶ μόνον ἐρα-
 5 στόν. ἐν Χριστῷ δὲ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειρο-
 ποιῆται ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῆς σαρκός, ἐν
 τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ *)· εἰ οὖν συνηγέρθητε
 τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω ἤκηίτε, τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ
 τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· ἀπαθάνετε γὰρ καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέ-
 10 κρουπταὶ σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, οὐχὶ δὲ πορ-
 νεία ἢ ἀσχοῦσιν. τοῦ νεκρώσατέ οὖν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ
 τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν,
 δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ, ἀποθέσθωσαν οὖν
 καὶ αὐτοὶ ὀργὴν, θυμὸν, κακίαν, βλασφημίαν, εἰσχρο-
 15 λογίαν ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν ἀπεκδυσάμενοι τὸν
 παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἐνδοσά-
 P. μνοι τὸν νέον τὸν ἀνοικαινόμενον εἰς ἐπίγνωσιν καὶ
 19 εἰκόνα τοῦ κτίσαντός αὐτόν **)· τοιοῦτος
 Sylh. §. 44. Τὰ γὰρ τῆς πολιτείας ἐλέγχει σαφῶς
 20 τοῦς ἐγνωκότας τὰς ἐντολάς, ἐπεὶ οἶος ὁ λόγος τοῖος
 ὁ βίος· ἀπὸ δὲ τῶν καρπῶν τὸ δένδρον, οὐκ ἀπὸ
 τῶν ἀνθῶν καὶ πετάλων γνωρίζεται· ἢ γινώσκεις οὖν
 ἐκ τοῦ καρποῦ καὶ τῆς πολιτείας, οὐκ ἐκ τοῦ
 λόγου καὶ τοῦ ἄρθου· οὐ γὰρ λόγον ψιλὸν εἶναι
 25 τὴν γνώσιν φάμεν, ἀλλὰ τινα ἐπιστήμην θείαν· καὶ
 φῶς ἐκεῖνο τὸ ἐν τῇ ψυχῇ ἐγγειόμενον ἐκ τῆς κατὰ
 τὰς ἐντολάς ὑπακοῆς τὸ πάντα κατὰ δὴλα ποιοῦν τὰ
 τε ἐν γενέσει αὐτόν τε τὸν ἄνθρωπον ἑαυτὸν τε γι-
 νόσκειν παρασκευάζον καὶ τοῦ θεοῦ ἐπίβολον καθί-
 30 στασθαι διδάσκον· ὡς γὰρ ὀφθαλμὸς ἐν σώματι,
 τοῦτο ἐν τῷ νῷ ἢ γινώσκεις· μηδὲ λεγόντων ἐλευθε-
 ρίαν τὴν ὑπὸ ἡδονῆς δουλείαν, καθάπερ οἱ τὴν χο-
 ῖλὴν γλυκεῖαν· ἡμεῖς γὰρ ἐλευθερίαν μεμαθήκαμεν
 ἢ· ὁ κύριος ἡμᾶς ἐλευθεροῦ μόνος ἀπολύων τῶν

*) Coloss. 2, 11. **) Ibid. 3, 4—10.

ἡδονῶν τε καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν ἄλλων παθῶν
 ὃ λέγων· ἔγνωκα τὸν κύριον καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ,
 μὴ τηρῶν ψεύστης ἐστίν καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια
 οὐκ ἔστιν” *)). Ἰωάννης λέγει·

5 **Cap. VI.**

§. 45. Τοῖς δὲ εὐφρόμως δι' ἐγκρατείας ἀσεβοῦ-
 σιν εἰς τε τὴν κτίσιν καὶ τὸν ἄγμον δημιουργὸν τὸν
 παντοκράτορα μόνον θεὸν καὶ διδάσκουσι μὴ δεῖν
 παραδέχεσθαι γάμον καὶ παιδοποιίαν μηδὲ ἀντεισάγειν P.
 10 τῷ κόσμῳ δυστυχήσοντάς ἐτέρους μηδὲ ἐπιχορηγεῖν 532.
 τῷ θανάτῳ τροφήν ἐκείνα λεκτέον· πρῶτον μὲν τὸ τοῦ Pott.
 ἀποστόλου Ἰωάννου καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γε-
 γόνασιν, ὃθεν ἐγνώκαμεν ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν· ἐξ
 15 ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν· εἰ γὰρ ἦσαν
 15 ἐξ ἡμῶν μεμενῆκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν” **). ἔπειτα
 καὶ διαστρεπτέον αὐτοὺς τὰ ὑπ' αὐτῶν φερόμενα
 διαλύοντάς ὡδέ πως· τῇ Σαλώμῃ ὁ κύριος πυνθα-
 νομένη, μέχρι πότε θάνατος ἰσχύσει; οὐχ ὡς κακοῦ
 τοῦ βίου ὄντος καὶ τῆς κτίσεως πονηρᾶς, μέχρις ἂν,
 20 εἶπεν, ὑμεῖς αἱ γυναῖκες τίχετε, ἀλλ' ὡς τὴν ἀκο-
 λουθίαν τὴν φυσικὴν διδάσκων· γενέσει γὰρ πάντως
 ἔπεται καὶ φθορά.

§. 46. Τρυφῆς μὲν οὖν καὶ πάσης ἀκοσμίας
 ἡμᾶς ὁ νόμος ἐξάγειν προήρηται, καὶ τοῦτό ἐστιν
 25 αὐτοῦ τέλος, ἐκ τῆς ἀδικίας ἡμᾶς εἰς δικαιοσύνην
 ὑπάγειν, γάμους τε αἰρουμένους σώφρονας καὶ παι-
 δοποιίας καὶ πολιτείας· ὁ δὲ κύριος οὐ καταλύειν
 τὸν νόμον ἀφικνεῖται, ἀλλὰ πληρῶσαι” ***). πληρῶ-
 30 σαι δὲ οὐχ ὡς ἐνδεεῖ, ἀλλὰ τῷ τὰς κατὰ νόμον προ-
 σφητείας ἐπιτελεῖς γενέσθαι κατὰ τὴν αὐτοῦ παρου-
 σίαν, ἐπεὶ τὰ τῆς ὀρθῆς πολιτείας καὶ τοῖς δικαίως
 βεβιωκόσι πρὸ τοῦ νόμου διὰ τοῦ λόγου ἐκηρύσσετο.

*) 1 Ioann. 2, 4. **) Ibid. v. 18 sq. ***) Matth. 5, 17.

οὐ τοίνυν πολλοὶ τὴν ἀγαθήν οὐκ εἰδότες σώματα
 πολιτεύονται, ἀλλ' οὐ πνεύματα. γῆ δὲ καὶ ἀποδὸς
 τὸ σῶμα ἄνευ πνεύματος. αὐτίκα μοιχεύειν ἐξ ἐνθυ-
 μήσεως κρίνει ὁ κύριος. τὴ γὰρ, οὐκ ἔστι καὶ γάμος
 ἐγκρατῶς χοῆσθαι καὶ μὴ πειρᾶσθαι διαλύειν ὁ
 συνέλευξεν ὁ θεός *); ἢ τοιαῦτα γὰρ διδάσκουσιν οἱ
 τῆς συζυγίας μερισταί, δι' οὓς καὶ τὸ ὄνομα βλασφη-
 μεῖται. μισροὶν δὲ εἶναι τὴν συνουσίαν λέγοντες οὐ-
 τοὶ οἱ τὴν ἀστυσίαν καὶ αὐτοὶ ἐκ συνουσίας εἰληφύ-
 10τες πῶς οὐκ ἂν εἴεν μιαινοί; τῶν δὲ ἁγιασθέντων
 ἁγίων θῆμαι καὶ τὸ σπέρμα.
 §. 47. Ἠγιασθαι μὲν οὐν ἡμῖν ὀφείλει, οὐ μόνον
 τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος καὶ ὁ βίος καὶ τὸ σῶμα.
 110 ἐπεὶ τὴν λόγῳ ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἠγιασθαι λέγει
 15τὴν γυναῖκα ὑπὸ τοῦ ἀνδρός, ἢ τὸν ἄνδρα ὑπὸ
 τῆς γυναικός **); τί δὲ ἐστὶν ὅπερ ὁ κύριος εἶπεν πρὸς
 τοὺς περὶ τοῦ ἀπαστασίου πυνθανομένους, εἰ ἔξεστιν
 ἀπολῦσαι γυναῖκα Μωϋσέως ἐπιτρέψαντος; πρὸς τὴν
 σκληροκαρδίαν ὑμῶν, φησὶν, ὁ Μωϋσῆς ταῦτα ἔγρα-
 20ψεν, ὑμεῖς δὲ οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι τῷ πρωτοπλάστῳ ὁ
 θεός εἶπεν, ἔσεσθε οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν; ὥστε ὁ P.
 ἀπολῦσον τὴν γυναῖκα χωρὶς λόγου πορνείας ποιήσας
 αὐτὴν μοιχευθῆναι ***). ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνάστα-
 25σιν, φησὶν, οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται †)· καὶ
 γὰρ περὶ τῆς κοιλίας καὶ τῶν βρωμάτων εἴρηται
 τὰ βρώματα τῆ κοιλίας καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασι,
 ὁ δὲ θεός καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει ††).
 τούτους ἐπισημαίνων τοὺς δὲ τὴν κάρων καὶ τῶν
 30 τῆν οἰομένους, ἵνα μὴ ἀδεῶς ἐσθίοιεν καὶ ὀχεθοῖεν.
 §. 48. Εἰ γοῦν τὴν ἀνάστασιν ἀπειλήφασι, ὡς
 αὐτοὶ λέγουσι, καὶ διὰ τοῦτο ἀθετοῦσι τὸν γάμον,

*) Cf. Matth. 19, 6. Marc. 10, 9. **) Cf. 1 Corinth. 7, 14. ***) Cf. Matth. 19, 3 sqq. Marc. 10, 2 sqq. †) Cf. Matth. 22, 30. Marc. 12, 23. Luc. 20, 35. ††) 1 Corinth. 6, 13.

μηδὲ ἐσθιέμεσιν μηδὲ πινέμεσιν· καταργεῖσθαι γὰρ ἔφη τὴν κοιλίαν καὶ τὰ βρώματα ὁ ἀπόστολος ἐν τῇ ἀναστάσει· πῶς οὖν καὶ πεινώσῃ καὶ δαψύσῃ καὶ τὴν σάρκα πύσχοι καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ὁ διὰ Χριστοῦ τελείαν τὴν προσδοκωμένην ἀνάστασιν λαβὼν οὐ πείσεται; ἀλλ' οἱ καὶ τὰ εἶδωλα σεβόμενοι βρωμάτων τε ἕμια καὶ ἀφροδισίων ἀπέχονται· οὐκ ἔστι δὲ ἡ βασιλεία Θεοῦ βρώσις καὶ πόσις^{*)} φησὶν. ἀμίλει διὰ φροντίδος ἔστι καὶ τοῖς μάγοις οἴνου τε 10 ὄμοιο καὶ ἐμπύχων καὶ ἀφροδισίων ἀπέχεσθαι λατρεύουσιν ἀγγέλοις καὶ δαίμοσιν. ὡς δὲ ἡ ταπεινοφροσύνη πραότης ἔστιν, οὐκ ἔστι κακοαχία σώματος, οὕτω καὶ ἡ ἐγκράτεια ψυχῆς ἀρετὴ ἢ οὐκ ἐν φανερῷ, ἀλλ' ἐν ἀποκρούσει.

15 §. 49. Εἰσὶν θ' οἱ πορνείαν ἀντικροῦς τὸν γάμον λέγουσι καὶ ὑπὸ τοῦ διαβόλου ταύτην παραδίδοσθαι δογματίζουσι, μιμείσθαι δ' αὐτοὺς οἱ μεγάλαυχοὶ φασὶ τὸν κύριον μήτε γήμαντα μήτε τι ἐν τῷ κόσμῳ κτησάμενον· μᾶλλον παρὰ τοὺς ἄλλους 20 νενοηκέναι τὸ εὐαγγέλιον κενώμενοι. λέγει δὲ αὐτοῖς ἡ γραφή· «ὑπερηφάνοις ὁ Θεὸς ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν»^{**)}. εἴτ' οὐκ ἴσασι τὴν αἰτίαν τοῦ μὴ γῆμαι τὸν κύριον· πρῶτον μὲν γὰρ P. τὴν ἰδίαν νύμφην εἶχεν τὴν ἐκκλησίαν· ἔπειτα δὲ 192 οὐδὲ ἄνθρωπος ἦν κοινός, ἵνα καὶ βοηθοῦ τινὸς Sylb. κατὰ σάρκα δεηθῇ· οὐδὲ τεκνοποιήσασθαι ἦν αὐτῷ ἀναγκαῖον αἰδώς μένοντι καὶ μόνῳ υἱῷ Θεοῦ γεγρονότι. αὐτὸς δὲ οὗτος ὁ κύριος λέγει, ὃ ὁ Θεὸς συνέλεξεν ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω^{***)}. καὶ πάλιν· 30 ὥσπερ δὲ ἦν ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε, ἦσαν γαμοῦντες γαμίζοντες, οἰκοδομοῦντες φυτεύοντες, καὶ ὡς ἦν ἐν ταῖς ἡμέραις Λώτ, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ

*) Roman. 14, 17. **) Iacob. 4, 6. 1 Petr. 5, 5. ***) Matth. 19, 6. Marc. 10, 9.

ἀνθρώπου *). καὶ ὅτι οὐ πρὸς τὰ ἔθνη λέγει, ἐπιφέρει· ἄρα ἐλθὼν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εὐρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς **); καὶ πάλιν· οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστροῖς ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις P. 5ταῖς ἡμέραις ***). καίτοι καὶ ταῦτα ἀλληγορεῖται. 534. διὰ τοῦτο οὐδὲ τοὺς καιροὺς ὥρισεν οὓς ὁ πατήρ P. 501. ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἔξουσίᾳ †), ἵνα διαμένη κατὰ τὰς γενεάς ὁ κόσμος.

§. 50. Τὸ δὲ οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον 10 τοῦτον, εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι οἵτινες ἐγεννήθησαν οὕτως, καὶ εἰσιν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰσιν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ὁ δὲ δυναμικὸς χωρεῖν, χωρεῖτω ††). οὐκ ἴσασιν ὅτι μετὰ 15 τὴν τοῦ ἀποστασίου ῥῆσιν πυνθομένων τινῶν, ὅτι ἔαν οὕτως ἢ ἢ αἰτία τῆς γυναικὸς οὐ συμφέροι τῷ ἀνθρώπῳ γαμῆσαι, τότε ὁ κύριος ἔφη, οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται †††). τοῦτο γὰρ οἱ πυνθανόμενοι μαθεῖν 20 ἰβουλήθησαν, εἰ συγχωρεῖ καταγνωσθείσης ἐπὶ πορνείᾳ γυναικὸς καὶ ἐκβληθείσης ἑτέραν γῆμαι. φασὶ δὲ καὶ ἀθλητὰς οὐκ ὀλίγους ἀφροδισίων ἀπέχεσθαι δι' ἄσκησιν σωματικὴν ἐγκρατενομένους, καθάπερ τὸν Κροτωνιάτην Ἀστύλον καὶ Κρίσωνα τὸν 25 Ἰμέραιον. καὶ Ἀμοιβενὸς δὲ ὁ καθαρωδὸς νεόγαμος ὢν ἀπέσχετο τῆς νύμφης ὃ τε Κυρηναῖος Ἀριστοτέλης Λαΐδα ἐρῶσαν ὑπερώρα μόνος.

§. 51. Ὁμοιωκῶς οὖν τῇ ἑταίρᾳ ἢ μὴν ἀπέξιν αὐτὴν εἰς τὴν πατρίδα, εἰ συμπράξειεν αὐτῷ 30 τινὰ πρὸς τοὺς ἀνταγωνιστὰς, ἐπειδὴ διεπράξατο, χαριέντως ἐκτελῶν τὸν ὄρκον, γραψάμενος αὐτῆς ὡς

*) Cf. Matth. 24, 27. Luc. 17, 28. **) Ibid. 18, 8. ***) Matth. 24, 19. Marc. 13, 17. Luc. 21, 23. †) Act. 1, 7. ††) Matth. 19, 11 sq. †††) Ibid. v. 10.

ὅτι μάλιστα ὁμοιοτάτην εἰκόνα, ἀνέστησεν εἰς Κυ-
 ρήνην, ὡς ἱστορεῖ Ἰστρος ἐν τῷ περὶ ἰδιότητος ἄθλων.
 ὥστ' οὐδ' ἡ εὐκονχία ἐνάρετον, εἰ μὴ δι' ἀγάπην γί-
 νοιτο τὴν πρὸς τὸν Θεόν. αὐτίκα περὶ τῶν βδελυσ-
 σομένων τὸν γάμον Παῦλος ὁ μακάριος λέγει· «ἐν ὑστέ-
 ροις καιροῖς ἀποστήσονται τινες τῆς πίστεως προσέχοντες
 πνεύμασι πλάνης καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων, κω-
 λόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων» *). καὶ πάλ-
 λιν λέγει· «μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβενέτω ἐν ἐδέλω-
 10 θρησκείᾳ ταπεινοφροσύνης καὶ ἀφειδία σώματος» **).
 ὁ δὲ αὐτὸς κακεῖνα γράφει· «δέδεσαι γυναικί; μὴ
 ζῆτει λύσιν· λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζῆτει γυ-
 ναῖκα» ***). καὶ πάλιν· «ἕκαστος δὲ τὴν ἑαυτοῦ
 γυναῖκα ἔχετω, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς» †).

15 §. 52. Τί δέ; οὐχὶ καὶ οἱ παλαιοὶ δίκαιοι εὐ-Ρ.
 χαρίστως τῆς κτίσεως μετελάμβανον; οἱ δὲ καὶ ἐπαι-535.
 δοποιήσαντο γήμαντες ἐγκρατῶς. καὶ τῷ μὲν Ἠλία Ροιτ.
 οἱ κόρακες ἔφερον τροφήν ἄρτους καὶ κρέα· καὶ Σα-
 μουὴλ δὲ ὁ προφήτης ὃν καταλελοίπει κωλεὸν ἐξ ὧν
 20 ἡσθιε φέρων ἔδωκε τῷ Σαοὺλ φαγεῖν. οἱ δὲ καὶ
 τούτους ὑπερφέρειν λέγοντες πολιτεία καὶ βίω, αὐδὲ
 συγκριθῆναι ταῖς ἐκείνων πράξεσι δυνήσονται. «ὁ μὴ
 ἐσθίων» τοίνυν «τὸν ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενεῖτω, ὁ δὲ
 25 ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ κρινέτω· ὁ Θεὸς γὰρ
 αὐτὸν προσελάβετο» ††). ἀλλὰ καὶ ὁ κύριος περὶ
 ἑαυτοῦ λέγων· «ἦλθεν», φησὶν, «Ἰωάννης μήτε ἐσθίων
 μήτε πίνων, καὶ λέγουσι δαιμόνιον ἔχει. ἦλθεν ὁ
 30 υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν·
 ἰδοὺ ἄνθρωπος φαγὸς καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν
 καὶ ἁμαρτωλός» †††). ἢ καὶ τοὺς ἀποστόλους ἀπο-
 δοκιμάζουσι; Πέτρος μὲν γὰρ καὶ Φίλιππος ἐπαιδο-

*) 1 Timoth. 4, 1. 3. **) Coloss. 2, 18. 23. ***) 1 Cor.
 7, 27. †) Ibid. 2, 5. ††) Rom. 14, 3. †††) Matth. 11,
 18 sq.

ποιήσαντο, Φίλιππος δὲ καὶ τὰς θυγατέρας ἀνδράσιν ἐξέδωκεν.

§. 53. Καὶ ὁ γε Παῦλος οὐκ ὀκνεῖ ἐν τινι ἐπιστολῇ τὴν αὐτοῦ προσαγορεύειν σύζογον ἢν οὐ περιεκόμιζεν διὰ τὸ τῆς ὑπηρεσίας εὐσταλές. λέγει ὅν ἐν τινι ἐπιστολῇ· «οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι» *); ἀλλὰ οὗτοι μὲν οἰκείως τῇ διακονίᾳ ἀπερισπάστῳ τῷ κηρύγματι προσανέχοντες οὐχ ὡς γαμετὸς, ἀλλ' ὡς ἀδελφὰς περιήγον τὰς γυναῖκας συνδιακόνους ἐσομένας πρὸς τὰς οἰκουροὺς γυναῖκας, δι' ὧν καὶ εἰς τὴν γυναικωνίτιν ἀδιαβλήτως παρεισεδύετο ἡ τοῦ κυρίου διδασκαλία. ἴσμεν γὰρ καὶ ὅσα περὶ διακόνων γυναικῶν ἐν τῇ ἐτέρᾳ πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῇ ὁ γενναῖος διατάσσεται Παῦλος. ἀλλὰ μὴν ὁ αὐτὸς οὗτος κέκραγεν, ὡς «οὐκ ἔστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρωσὶς καὶ πόσις», οὐδὲ μὴν ἀποχὴ οἴνου καὶ κρεῶν, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ **). τίς αὐτῶν μηλωτὴν καὶ ζώνην δερματίνην ἔχων περιέρχεται ὡς Ἡλίας; τίς δὲ σάκκον περιβέβληται γυνὸς τὰ ἄλλα καὶ ἀνυπόδετος ὡς Ἡσαΐας; ἢ περιζώμα μόνον λενοῦν, ὡς Ἰερειῖας; Ἰωάννου δὲ τὴν ἐνστασιν τὴν γνωστικὴν τοῦ βίου τίς μιμήσεται; ἀλλὰ καὶ οὕτω βιοῦντες ἠὲ χαρίστον τῷ κτίσαντι οἱ μακάριοι προφήται.

§. 54. Ἡ δὲ Καρποκράτους δικαιοσύνη καὶ τῶν ἐπ' ἴσης αὐτῷ τὴν ἀκόλαστον μετιόντων κοινωνίαν ὡδέ πως καταλύεται. ἅμα γὰρ τῷ φάναι «τῷ αἰτοῦντί σε δὸς» ἐπιφέρει καὶ τὸν θέλοντα δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῆς ***). ταύτην διδάσκων τὴν κοινωνίαν, οὐχὶ δὲ τὴν λάγνον. πῶς δὲ ὁ αἰτῶν καὶ λαμβάνων καὶ δανειζόμενος ἀπὸ μηδενὸς ὑπάρχοντος τοῦ ἔχοντος καὶ δίδοντος καὶ δανειζοντος; τί δ' ὅταν ὁ κύριος φῆ· «ἐπείνασα καὶ ἐχορτάσατέ με· ἐδίψησα

*) 1 Corinth. 9, 5. **) Roman. 14, 17. ***) Math. 5, 42.

καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἤμην καὶ συνηγάγετέ με, γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με” *)· εἶτα ἐπιφέρει· “ἐφ’ ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε” **). οὐχὶ δὲ τὰ αὐτὰ καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ διασθήκῃ νομοθετεῖ; ὁ δίδους πτωχῷ δανείζει θεῷ” καὶ “μὴ ἀπόσχη εὖ ποιεῖν ἐνδεεῖ” ***), φησὶν.

§. 55. Καὶ πάλιν, “ἐλεημοσύνη καὶ πίστις μὴ ἐκλιπέτωσαν σὲ” ****) εἶπεν. “πενία” δὲ “ἄνδρα ταπεινοῦ, χεῖρες δὲ ἀνδρῶν πλουτίζουσιν” *****). ἐπιφέρει ἰδοὺ, ἴδου ἀνὴρ, ὃς οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ τὸ ἀργύριον αὐτοῦ, ἀποδεκτὸς γίνεται”· καὶ “λύτρον ψυχῆς ἀν-Ρ. δρὸς ὁ ἴδιος πλοῦτος κρίνεται” †). οὐχὶ διασαφειῖ537. ἀντικρως; ὡς οὖν ἐξ ἐναντίων ὁ κόσμος σύγκειται Pott. ὡσπερ ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ ††), ξηροῦ τε καὶ 15 ὑγροῦ, οὕτω καὶ τῶν δίδόντων καὶ τῶν λαμβανόντων. πάλιν τε αὖ ὅταν εἴπῃ· “εἰ θέλεις τέλειος γενέσθαι, πωλήσας τὰ ὑπάρχοντα δὸς πτωχοῖς” †††), λέγει τὸν καυχώμενον ἐπὶ τῷ “πάσας τὰς ἐντολάς ἐκ νεότητος τηρησέμεν”· οὐ γὰρ πεπληρώκει τὸ 20 ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν”. τότε δὲ ὑπὸ τοῦ κυρίου συντελειούμενος ἐδιδάσχετο δι’ ἀγάπην μεταδιδόναι.

§. 56. Καλῶς οὖν πλουτεῖν οὐ κακώτερον, ἀλλὰ γὰρ τὸ ἀδίκως καὶ ἀπλήστως πλουτεῖν· “κίησις” γὰρ 25 “ἐπισπενδομένη μετὰ ἀνομίας ἐλάττων γίνεται” ††††). “εἰαί” γὰρ “οἱ σπείροντες πλείονα ποιοῦσι, καὶ οἱ συνάγοντες ἐλάττωσιν” †††††). περὶ ὧν γέγραπται, “ἐσχόρπισεν, ἔδωκεν τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα” ††††††). ὁ μὲν γὰρ 30 “σπείρων καὶ πλείονα συνάγων” οὗτός ἐστιν ὁ διὰ

*) Matth. 25, 35 sq. **) Ibid. v. 40. ***) Prouerb. 19, 17. ****) Ibid. 3, 27. *****) Ibid. v. 3. †) Ibid. 10, 4. ††) Ibid. 13, 8. †††) Matth. 19, 16. Marc. 10, 17. Luc. 18, 18. ††††) Prouerb. 13, 11. †††††) Ibid. 11, 24. ††††††) Psalm. 112, 9.

τῆς ἐπιγείου καὶ προσκυρίου μεταδόσεως τὰ οὐράνια
 κτώμενος καὶ τὰ αἰώνια, ἕτερος δὲ ὁ μηδενὶ μεταδι-
 δούς κενῶς καὶ θησανοῖζων ἐπὶ τῆς γῆς ὅπου σῆς
 καὶ βρώσις ἀφανίζεται^{*)}. περὶ οὗ γέγραπται, «συν-
 δάγων τοὺς μισθοὺς συνήγαγεν εἰς δεσμὸν τετυγμέν-
 νον^{**)}. τούτου «τὴν χώραν εὐφραῖσαι» λέγει ἐν
 τῷ εὐαγγελίῳ ὁ κύριος, ἔπειτα τοὺς καρποὺς ἀποδέ-
 σθαι βουληθέντα «οἰκοδομησόμενον ἀποθήκας μακί-
 νας» κατὰ τὴν προσωποποιίαν εἰπεῖν πρὸς λαόν, **10**
 «ἔχεις ἀγαθὰ πολλὰ ἀποκείμενύ σοι εἰς ἔτη πολλὰ,
 φύγε, πῆε, εὐφραίνου· ἄφρου οὖν, ἔφη, ταύτη γὰρ
 τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ. ἅ οὖν
 ἠτοίμασας, τὴν γένηται^{***)}».

Cap. VII.

15 §. 57. Ἡ μὲν οὖν ἀνθρωπίνη ἐγκράτεια ἢ κατὰ
 τοὺς φιλοσόφους λέγω τοὺς Ἑλλήνων τὸ διαμάχεσθαι
 τῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ μὴ ἐξυπηρετεῖν αὐτῇ εἰς τὰ ἔργα
 ἐπαγγέλλεται, ἢ καθ' ἡμᾶς δὲ τὸ μὴ ἐπιθυμεῖν, οὐχ
 ἵνα τις ἐπιθυμῶν καρτερῇ, ἀλλ' ὅπως καὶ τοῦ ἐπι-
20θυμεῖν ἐγκρατεύηται. λαβεῖν δὲ ἄλλως οὐκ ἔστι τὴν
 ἐγκράτειαν ταύτην ἢ χάριτι τοῦ Θεοῦ. διὰ τοῦτο
 εἶπεν· «αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν^{†)}», ταύτην ἔλα-
 βεν τὴν χάριν καὶ ὁ Μωϋσῆς τὸ ἐνδεές σῶμα περι-
 κείμενος, ἵνα τεσσαράκοντα ἡμέρας μήτε πεινάσῃ μήτε
25διψήσῃ. ὡς δὲ ὑγιαίνειν ἀμεινον τοῦ νοσοῦντα περὶ
 ὑγείας διαλέγεσθαι, οὕτω τὸ εἶναι φῶς τοῦ περὶ
 φωτὸς λαλεῖν καὶ ἢ κατὰ ἀλήθειαν ἐγκράτεια τῆς
 ὑπὸ τῶν φιλοσόφων διδασκομένης. οὐ γὰρ ἄπου φῶς,
 ἐκεῖ σκότος, ἔνθα δὲ ἔστιν ἐπιθυμία ἐγκαθεζομένη
30μόνη τυγχάνουσα κἂν τῇ ἐνεργείᾳ ἡσυχάζῃ τῇ διὰ τοῦ
 σώματος τῇ μνήμῃ συνουσιάζει πρὸς τὸ μὴ παρόν.

^{*)} Matth. 6, 19. ^{**)} Aggae. 1, 6. ^{***)} Luc. 12,
 16 — 20. ^{†)} Matth. 7, 7.

58. Καθόλου δὲ ἡμῖν προεῖτα ὁ λόγος περὶ Ρ.
 10 χάμου περὶ τε τροφῆς καὶ τῶν ἄλλων, μηδὲν 538.
 κατ' ἐπιθυμίαν ποιεῖν, θελεῖν δὲ μόνον ἐκεῖνα τὰ Ρου.
 ἀναγκαῖα, οὐ γὰρ ἔσμεν ἐπιθυμίας τέκνα, ἀλλὰ θε-
 5 λήματος, καὶ τὸν ἐπὶ παιδοποιῶν γήμαντα ἐγκράτειαν
 ἀσκησάμενοι, ὡς καὶ ἐπιθυμῶν τῆς γυναικὸς τῆς
 10 ἑαυτοῦ, ἢ ἀγαπᾶν ὀφείλει, σεμνῶ καὶ σώφροσι παι-
 δοποιούμενος θελήματι, οὐ γὰρ τῆς σαρκὸς πρό-
 15 νοιαν ποιεῖσθαι εἰς ἐπιθυμίας" ἐμάθομεν, "εὐσχημό-
 10 τως δὲ ὡς ἐν ἡμέρᾳ" τῷ Χριστῷ καὶ τῇ κυριακῇ
 10 τῇ φοβερῇ ἀγωγῇ περιπατοῦντες, μὴ κώμοις καὶ
 μέθαις, μὴ κριταῖς καὶ ἀσελείαις, μὴ ἔρισι καὶ ζή-
 15 λοις" *).
 59. Ἀλλὰ γὰρ οὐ μόνον περὶ τι ἐν εἶδος τὴν
 15 ἐγκράτειαν συκοφάνῃ προσέκει, τούτέστι τὰ ἀφροδίσια,
 ἀλλὰ γὰρ καὶ περὶ τὰ ἄλλα ὅσα σπαταλῶσα ἐπιθυ-
 20 μεῖ ἢ ψυχῇ ἡμῶν κορυφῶν ἀρκομένη τοῖς ἀναγκαίοις,
 περιεργαζομένη δὲ τὴν χλιδὴν ἐγκράτειά ἐστιν ἀρ-
 γυρίου καταφροσῖν, τρυφῆς, κτήσεως, θείας καταμε-
 20 γαλοφροσῖν, στόματος κρατεῖν, κυριεύειν λογισμῶν
 τῶν πονηρῶν. ἤδη δὲ καὶ ἄγγελοι τινες ἀκρατεῖς
 γενόμενοι ἐπιθυμῶν ἀλόγους ἀυθαγάθην δεῦρο κατα-
 25 πεπτώκασιν. Οὐαλεντίνος δὲ ἐν τῇ πρὸς Ἀγαθόποδα
 ἐπιστολῇ πάντα, φησὶν ὑπομείνας ἐγκρατῆς ἦν,
 30 θεότητα Ἰησοῦς εἰργάζετο, ἥσθιεν καὶ ἔπινεν ἰδίως
 οὐκ ἀποδιδῶς τὰ βρώματα, τσαύτη ἦν αὐτῷ ἐγ-
 κρατείας δύνάμις, ὥστε καὶ μὴ φθαρῆναι τὴν τροφήν
 ἐν ταῦτά, ἐπεὶ τὸ φθείρεσθαι αὐτὸς οὐκ εἶχεν. ἡμεῖς
 μὲν οὖν δι' ἀγάπην εἶναι πρὸς τὸν κύριον καὶ δι'
 30 αὐτὸ τὸ καλὸν ἐγκράτειαν ἀσπάζομεθα τὸν νεῶν τοῦ
 πνεύματος ἀγιάζοντες, καλὸν γὰρ "διὰ τὴν βασιλείαν
 τῶν οὐρανῶν εὐχαριζέειν ἑαυτὸν" (**). πάσης ἐπιθυ-
 35 μίας καὶ καθαρίζειν τὴν συνείδησιν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων
 εἰς τὸ λατρεύειν θεῷ ζῶντι" (***)

*) Roman. 13, 12—14. **) Matth. 19, 12. ***) Hebr. 9, 14.

§. 60. Οἱ δὲ διὰ τὸ μῖσος τὸ πρὸς τὴν σάρκα τῆς
κατὰ γάμον συναλλαγῆς καὶ τῆς τῶν καθηκόντων βρω-
μάτων μεταλήψεως ἀχαρίστως ἀπαλλάττεσθαι ποθοῦν-
τες ἀμαθεῖς τε καὶ ἄθεοι, ἀλόγως ἐγκρατεῖσθαι
ἑκατάπερ τὰ πλείστα τῶν ἄλλων ἔθνων. Βραχυῖναι
γοῦν οὔτε ἔμψυχον ἐσθίουσιν οὔτε οἶνον πίνουσιν,
ἀλλ' οἱ μὲν αὐτῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὡς ἡμεῖς
P. τὴν τροφήν προσίενται. ἔνιοι δ' αὐτῶν διὰ τριῶν
194. ἡμερῶν ὡς φησιν Ἀλέξανδρος ὁ πολυτίτωρ ἐν τοῖς P.
Sylb. Ἰνδικοῖς καταφρονοῦσι δὲ θανάτου καὶ παρ' 539.
οὐδὲν ἠγοῦνται τὸ ζῆν, πείθονται γὰρ εἶναι καλιγ-Ρου.
γενεσίαν, ἃ δὲ σέβουσιν Ἡρακλέα καὶ Πάνα. οἱ κα-
λούμενοι δὲ σεμνοὶ τῶν Ἰνδῶν γυμνοὶ διαιτῶνται
τὸν πάντα βίον, οὗτοι τὴν ἀλήθειαν ἀσχοῦσι
15 καὶ περὶ τῶν μελλόντων προσηγγέουσι καὶ σέβουσι
τινα πυραμίδα, ὑφ' ἣν δοτέα τινὸς θεοῦ κρύβουσιν
ἀποκειῖσθαι. οὔτε δὲ οἱ γυμνοσοφισταὶ οὐδ' οἱ λεγό-
μενοι σεμνοὶ γυναίξιν χρώνται, παρὰ φύσιν γὰρ τοῦτο
καὶ παράνομον δοκοῦσι, δι' ἣν αἰτίαν σφᾶς αὐτοὺς
20 ἄγνοους τηροῦσι, παρθενεύουσι δὲ καὶ αἱ σεμναί. δο-
κοῦσι δὲ παρατηρεῖν τὰ οὐράνια καὶ διὰ τῆς τούτων
σημειώσεως τῶν μελλόντων προσηγγεῖσθαι τινα.

Cap. VIII.

§. 61. Ἐπεὶ δὲ οἱ τὴν ἀδιαφορίαν εἰσάγοντες,
25 βιαζόμενοι τινὰς ὀλίγας γραφὰς συνηγορεῖν αὐτῶν
τῇ ἡδοναθείᾳ οἴονται, ἀτὰρ δὴ κακέτην ἁμαρτία
γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει, οὐ γὰρ ἐστε ὑπὸ νόμου, ἀλλ'
ὑπὸ χάριν *) καὶ τινὰς ἄλλας τοιαύτας ὧν ἐπὶ
τοιούτοις μεμνήσθαι οὐκ εὐλογον, οὐ γὰρ ἐπισκευά-
30 ζων ναῦν πειρατικὴν, φέρε δὴ διὰ βραχέων διακόψω-
μεν αὐτῶν τὴν ἐγγείρησιν. αὐτὸς γὰρ ὁ γεννηῖος
ἀπόστολος τῇ προειρημένῃ λέξει ἐπιφέρων ἀπολύσεται

*) Roman. 6, 14.

τὰ ἔγκλημα· τί οὖν; ἁμαρτήσωμεν, ὅτι οὐκ ἔσμεν ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο" *). οὕτως ἐνθέως καὶ προφητικῶς καταλύει παραχρῆμα τῆς σοφιστικῆν τῆς ἡδονῆς τέχνην.

5 §. 62. Οὐ συνειῶσιν οὖν ὡς ἔοικεν ὅτι τοὺς πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ ἵνα κομίσηται ἕκαστος διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακόν" **). ἵνα ἃ διὰ τοῦ σώματος ἔπραξέν τις ἀπολάβῃ, 10 ὥστε εἴ τις ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις", οὐκ ἔτι ἁμαρτητική, "τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν"· ἀπελουσάμεθα τὸν βίον τὸν παλαιόν. "ἴδοῦ γὰρ γέγονε καινὰ" ***), ἀγνεία ἐκ πορνείας καὶ ἐγκράτεια ἐξ ἀκρασίας, δικαιοσύνη ἐξ ἀδικίας. "τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνης 15 καὶ ἀνομία; ἢ τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; τίς δὲ συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς Βελίαρ; τίς μερίς πιστῶ μετὰ ἀπίστου; τίς δὲ συγκατάθεσις ναῶ Θεοῦ μετὰ εἰδώλων" †); "ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας καθαρῶσμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκός καὶ πνεύματος ἐπιτελοῦντες ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ" ††).

Cap. IX.

§. 63. Οἱ δὲ ἀντιτασσόμενοι τῇ κτίσει τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς εὐφήμου ἐγκρατείας κάκεινα λέγουσι τὰ πρὸς 25 Σαλώμην εἰρημένα, ὧν πρότερον ἐμνήσθημεν· φέρεται δὲ οἶμαι ἐν τῷ κατ' Αἰγυπτίους εὐαγγελίῳ. φασὶ Ρ. γὰρ, ὅτι αὐτὸς εἶπεν ὁ σωτῆρ, ἦλθον καταλύσαι τὰ 540. ἔργα τῆς θηλείας· θηλείας μὲν τῆς ἐπιθυμίας, ἔργα Ρου. δὲ γένεσιν καὶ φθοράν. τί οὖν ἂν εἴποιεν; κατελύθη 30 ἡ διοίκησις αὐτῆ; οὐκ ἂν φήσαιεν, μένει γὰρ ἐπὶ τῆς αὐτῆς οἰκονομίας ὁ κόσμος. ἀλλ' οὐκ ἐψεύσατο ὁ

*) Roman. 6, 15. **) 2 Corinth. 5, 10. ***) Ibid. v. 16 sq. †) Ibid. 6, 14—16. ††) Ibid. 7. 1.

κύριος, τῷ ὄντι γὰρ τὰ τῆς ἐπιθυμίας κατέλυσεν
 ἔργα, φιλαργυρίαν, φιλονεικίαν, φιλοδοξίαν, γυναικο-
 μανίαν, παιδερασίαν, ὀψοφαγίαν, ἄσωτίαν καὶ τὰ
 τούτοις ὅμοια, τούτων δὲ ἡ γένεσις φθορὰ τῆς ψυ-
 5 χῆς εἴ γε «νεκροὶ τοῖς παραπτώμασι» *) γινόμεθα·
 καὶ αὕτη ἡ θήλεια ἀκρασία ἦν. γένεσιν δὲ καὶ φθο-
 ρὰν τὴν ἐν κτίσει προηγουμένως γίνεσθαι ἀνάγκη
 μέχρι παντελοῦς διακρίσεως καὶ ἀποκαταστάσεως
 ἐκλογῆς, δι' ἣν καὶ αἱ τῷ κόσμῳ συμπεφυρμένοι οὐ-
 10 σίται τῇ οικειότητι προσνέμονται.

§. 64. Ὄθεν εἰκότως περὶ συντελείας μηρόσαν-
 τος τοῦ λόγου ἡ Σαλώμη φησὶ, «μέχρι τίνος οἱ ἄν-
 15 θρωποι ἀποθνήσκουσι; ἄνθρωπον δὲ καλεῖ ἡ γραφή
 διχῶς, τὸν τε φαινόμενον καὶ τὴν ψυχὴν, πάλιν τε
 τὸν σωζόμενον καὶ τὸν μὴ· καὶ θάνατος ψυχῆς
 ἢ ἁμαρτία λέγεται. διὸ καὶ παρατετηρημένως ἀπο-
 κρίνεται ὁ κύριος, «μέχρις ἂν τίκτωσιν αἱ γυναῖκες»,
 20 τούτῃσι· «μέχρις ἂν αἱ ἐπιθυμίαι ἐνεργῶσι.» διὰ
 τοῦτο ἵσπερ δι' ἐνὸς ἀνθρώπου ἢ ἁμαρτίας εἰς τὸν
 κόσμον εἰσῆλθεν καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος
 εἰς πάντας ἀνθρώπους διῆλθεν ἐφ' ᾧ πάντες ἡμαρ-
 25 τον, καὶ ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδάμ μέχρι
 Μωϋσέως**), φησὶν ὁ ἀπόστολος· φυσικῆ δὲ ἀνάγκη
 θείας οἰκονομίας γενέσει θάνατος ἐπεταί, καὶ συνόδῳ
 30 ψυχῆς καὶ σώματος ἢ τούτων διάλυσις ἀκολουθεῖ.
 εὐδὲ ἔνεκεν μαθήσεως καὶ ἐπιγνώσεως ἢ γένεσις, ἀπο-
 καταστάσεως δὲ ἢ διάλυσις· ὡς δὲ αἰτία θανάτου
 35 ἡ διὰ τὸ τίκτειν ἢ γυνὴ νομίζεται, αὐτὰ καὶ ζωῆς διὰ
 τὴν αὐτὴν αἰτίαν ληθθήσεται ἡγεμονίαν.

§. 65. Ἀντίκα ἢ προκατάρξις τῆς παραβά-
 40 σεως ἐστὶ ζωὴ***) προσηγόρευθη διὰ τὴν τῆς διαδο-
 χῆς αἰτίαν τῶν τε γεννώμενων τῶν τε ἁμαρτανόντων
 γίνεται, ὁμοίως δικαίων ὡς καὶ ἀδίκων μήτηρ, ἐκά-
 45 στου ἡμῶν ἑαυτὸν δικαιούτος ἢ ἔμπαλιν ἀπειθῆ

*) Ephes. 2, 5. **) Roman. 5, 12, 14. ***) Genes. 3, 20.

κατασκευάζοντος. ὅθεν οὐχ ἠγοῦμαι ἕγωγε μυσάτε-
 σθαι τὴν ἐν σαρκὶ ζωὴν τὸν ἀπόστολον, ὁπηρῆκα ἂν P.
 φῆ· ἀλλ' ἐν πάσῃ παρουσίᾳ ὡς πάντοτε καὶ κῆν 541.
 μεγαλυνθήσεται Χριστός ἐν τῷ σώματί μου εἴτε Pott.
 542 ζωῆς εἴτε διὰ θανάτου, ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χρι-
 στός, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος. εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν
 σαρκὶ καὶ τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου, τί αἰρήσομαι, οὐ
 γνωρίζω, συνέχομαι τε ἐκ τῶν δύο τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς
 τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι· πολλῷ γὰρ κρεῖτ-
 10τονον, τὰ δὲ ἐπιμένειν τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι'
 ἡμᾶς* ἐκεδείξατο γὰρ οἶμαι διὰ τούτων σαφῶς
 τῆς μὲν ἐξόδου τοῦ σώματος τὴν πρὸς θεὸν ἀγάπησι
 15τελείωσιν εἶναι, τῆς δὲ ἐν σαρκὶ παρουσίας τὴν εὐ-
 χάριστον διὰ τοὺς σωθῆναι δεομένους ὑπομονῆς.
 P. § 66. Τί δέ; οὐχὶ καὶ τὰ ἐξῆς τῶν πρὸς Σά-
 195, λώμην εἰρημένων ἐπιφέρουσιν οἱ πάντα μᾶλλον ἢ
 Sylb τῷ κατὰ τὴν ἀλήθειαν εὐαγγελικῶν στοιχήσαντες κα-
 20νόνι; φαιμένης γὰρ αὐτῆς, καλῶς οὖν ἐποίησα μὴ
 τεκοῦσα, ὡς οὐ δεόντως τῆς γενέσεως παραλαμβάνο-
 20μένης, ἀμετρεῖται λέγων ὁ κύριος, πᾶσαν φάγε βοτάνη-
 νην, τὴν δὲ πικρὰν ἔχουσαν μὴ φάγῃς· σημαίνει
 γὰρ καὶ διὰ τούτων ἐφ' ἡμῶν εἶναι καὶ οὐκ ἐξ-
 25ἀνάγκης κατὰ κώλυσιν ἐντολῆς ἢ τοι τὴν ἐγκράτειαν
 ἢ καὶ τὸν γάμον, καὶ ὅτι ὁ γάμος συνοράζεται πρὸς
 25τῆ κτίσει προσδιασασθῶν.
 § 67. Μὴ ποτ' οὖν ἀμάρτημά τις ἠγείσθω,
 τὸν γάμον τὸν κατὰ λόγον, εἰ μὴ πικρὰν ὑπολαμβάνει
 παιδαγωγίαν — πολλοῖς γὰρ ἔμπαλιν ἀτεκνία λυ-
 30πηρότατον — μὴτ' ἂν πικρὰ ἢ παιδοποιμα φαίνεται,
 30τινι μεταπερισπῶσα τῶν θεῶν διὰ τὰς χρεμίδεις
 ἀσχολίας. μὴ φέρον δ' οὗτος εὐκόλως τὸν μισήθη-
 βίον ἐπιθυμῆι τοῦ γάμου, ἐπεὶ τὸ εὐάρεστον μετὰ
 σωφροσύνης ἀβλαβές καὶ κύριος ἕκαστος ἡμῶν τυγ-
 χάνει τῆς περὶ τέκνων γονῆς αἰρέσεως. συνορῶ δ'

*) Philipp. 1, 20—24.

ὅπως τῇ προφάσει τοῦ γάμου οἱ μὲν ἀπισχημένοι τοῦ-
του μὴ κατὰ τὴν ἁγίαν γνώσιν εἰς μισανθρωπίαν
ὑπερορήσαν και τὸ τῆς ἀγάπης οἴχεται παρ' αὐτοῖς,
110 οὐδὲ ἐνσχεθέντες και ἠδονπαθήσαντες τῇ τοῦ νόμου
συμπεριφορᾷ ὡς φησὶν ὁ προφήτης "παρωμοιώθη-
σαν τοῖς κτήνεσιν" *).

Cap. X.

§. 68. Τίνας δὲ οἱ δύο και τρεῖς ὑπάρχουσιν
ἐν ὀνόματι Χριστοῦ συναγόμενοι παρ' οἷς μέσος P.
10 ἐστὶν ὁ κύριος **); ἢ οὐχὶ ἄνδρα και γυναῖκα και
τέκνον τοὺς τρεῖς λέγει, ὅτι ἄνδρὶ γυνὴ διὰ Θεοῦ
ἀρμόζεται. ἀλλὰ καὶ εὐζωνός τις εἶναι θέλη, οὐχ
αἰσούμενος τὴν παιδοποιίαν διὰ τὴν ἐν παιδοποιίᾳ
ἀσχολίαν, "μενέτω", φησὶν ὁ ἀπόστολος, ἄγαμος ὡς
15 καὶ γώ ***). βούλεσθαι γὰρ λέγειν τὸν κύριον ἐξη-
γοῦνται, μετὰ μὲν τῶν πλειόνων τὸν δημιουργὸν εἶ-
παι τὸν γενεσιουργὸν Θεόν, μετὰ δὲ τοῦ ἐνός τοῦ
ἐκλεκτοῦ τῶν σωτήρα, ἄλλου δηλονότι Θεοῦ τοῦ ἀγα-
20 Θεοῦ υἱὸν πεφικᾶται τὸ δ' οὐχ ὁσῶς, ἔχει, ἀλλ'
ἐστὶ μὲν και μετὰ τῶν σωφρονῶς γημάντων και
τεκνοποιουσάντων ὁ Θεὸς δι' υἱοῦ, ἐστὶ δὲ και μετὰ
τοῦ ἐγκριτεσσαμένου λογικῶς ὁ αὐτὸς ἰσοαιῶς Θεός.
εἶεν δ' ἂν και ἄλλως οἱ μὲν τρεῖς θυμὸς τε και
ἐπιθυμία και λογισμὸς, σᾶς δὲ και ψυχὴ και πνεῦ-
25 μεν κατ' ἄλλον λόγον.

§. 69. Τάχα δὲ και τὴν κλήσιν τὴν τε ἐκλο-
γὴν δευτέραν και τρίτον τὸ εἰς τὴν πρώτην τιμὴν
κατατασσόμενον γένος αἰνίσσεται ἢ προειρημένη τριάς.
μεθ' ὧν ἡ πανεπίσκοπος τοῦ Θεοῦ δύναμις ἀμερῶς
30 μεριστή. ὁ τοίνυν ταῖς κατὰ φύσιν ἐνεργείαις τῆς
ψυχῆς ἐν δέοντι χρώμενος ἐπιθυμεῖ μὲν ἴδν καταλ-

*) Psalm. 49, 12. 20.
**) 1 Corinth. 7, 8.

°°) Cf. Matth. 18, 20.

λήλων, μισεῖ δὲ τὰ βλάπτοντα, καθὼς αἱ ἐντολαὶ
 προστάττουσιν· ἐνευλογήσεις γὰρ, φησὶ, τὸν εὐλο-
 γοῦντα καὶ καταράσῃ τὸν καταρώμενον· ὅταν δὲ
 καὶ τούτων ὑπερναβὰς τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ἐπιθυ-
 μίας ἔργῳ ἀγαπήσῃ τὴν κτίσιν διὰ τὸν πάντων θεόν
 τε καὶ ποιητὴν γνωστικῶς βιώσεται ἕξιν ἐγκρατείας
 ἄπονον περιπεποιημένος κατὰ τὴν πρὸς τὸν σωτή-
 ρα ἕξομοίωσιν, ἐνώσας τὴν γνῶσιν, πίστιν, ἀγάπην,
 εἰς ὧν ἐνθένδε τὴν κρίσιν καὶ πνευματικὸς ὄντως,
 10 ἀπαράδεκτος τῶν κατὰ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ἐπιθυ-
 μίαν διαλογισμῶν πάντῃ πάντως, ὁ κατ' εἰκόνα ἐκ-
 τελούμενος τοῦ κυρίου πρὸς αὐτοῦ τοῦ τεχνίτου ἄν-
 θρωπος τέλειος, ἄξιος ἤδη τοῦ ἀδελφὸς πρὸς τοῦ
 κυρίου ὀνομάζεσθαι, φίλος ἅμα οὗτος καὶ υἱὸς ἐστίν.
 15 οὕτως οἱ δύο καὶ οἱ τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνάγονται
 τὸν γνωστικὸν ἄνθρωπον.

§. 70. Εἴη δ' ἂν καὶ ἡ ὁμόνοια τῶν πολλῶν
 ἀπὸ τῶν τριῶν ἀριθμουμένη μεθ' ὧν ὁ κύριος, ἢ μία
 ἐκκλησία, ὁ εἰς ἄνθρωπος, τὸ γένος τὸ ἐν. ἢ μὴ τι
 20 μετὰ μὲν τοῦ ἐνὸς τοῦ Ἰουδαίου ὁ κύριος νομο-
 θετῶν ἦν, προφητεύων δὲ ἤδη καὶ τὸν Ἱερεμίαν 543.
 ἀποστέλλων εἰς Βαβυλῶνα, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἕξ ἔθνῶν Ρομ.
 διὰ τῆς προφητείας καλῶν, συνῆγε λαοὺς τοὺς δύο,
 τρίτος δὲ ἦν ἐκ τῶν δυεῖν κτιζόμενος εἰς καινὸν ἄν-
 25 θρωπον, ὃ δὴ ἐμπεριπατεῖ τε καὶ κατοικεῖ *) ἐν
 αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ. νόμος τε ὁμοῦ καὶ προφητῆται σὺν
 καὶ τῷ εὐαγγελίῳ ἐν ὀνόματι Χριστοῦ εἰς μίαν συνά-
 γονται γνῶσιν. οὐκοῦν οἱ διὰ μῖσος μὴ γαμοῦντες
 ἢ δι' ἐπιθυμίαν ἀδιαφόρως τῇ σαρκὶ καταχρώμενοι
 30 οὐκ ἐν ἀριθμῷ τῶν σωζομένων ἐκείνων μεθ' ὧν ὁ
 κύριος.

*) Cf. Ephes. 2, 10. 2 Corinth. 6, 16.

Cap. XI.

§. 71. Τούτων ἄδε ἐπιδεδειγμένων φέρε ἀπόσαι τούτοις τοῖς κατὰ τὰς αἱρέσεις σοφισταῖς ἐναντιοῦνται γραφαὶ ἤδη παραθώμεθα, τὸν κανόνα τῆς κατὰ ἕλόγον τήρουμένης ἐγκρατείας μηνύοντες. ἑκάστη δὲ τῶν αἱρέσεων τὴν οἰκείως ἐνισταμένην γραφὴν ὁ συνῶν ἐπιλεγόμενος κατὰ καιρὸν χρήσεται πρὸς κατάλυσιν τῶν παρὰ τὰς ἐντολὰς δογματιζόντων. ἄνωθεν μὲν οὖν ὁ νόμος ὡσπερ προειρήκαμεν τὸ «οὐκ ἐπιθυμήσεις τῆς τοῦ πλησίον» *), τῆς τοῦ κυρίου προσεχοῦς κατὰ τὴν νέαν διαθήκην φωνῆς προσαναπεφώνηκεν τῆς αὐτῆς αὐτοπροσώπως λεγούσης· «ἤκούσατε τοῦ νόμου παραγγέλλοντος· οὐ μοιχεύσεις, ἐγὼ δὲ λέγω· οὐκ ἐπιθυμήσεις» **). ὅτι γὰρ σωφρόνως ἐβούλετο ταῖς γαμεταῖς χρῆσθαι τοὺς ἄνδρας ὁ νόμος καὶ ἐπὶ μόνῃ παιδοποιῶ δῆλον ἐκ τοῦ καλύειν μὲν «τῇ αἰχμαλώτῳ» ***) παραχρῆμα ἐπιμίγνυσθαι τὸν ἄγαμον, ἐπιθυμήσαντος δὲ ἀπαξ τριᾶκοντα πενθεῖν ἐπιτρέπειν ἡμέρας κειραμένη καὶ τὰς τριῆρας, εἰ δὲ μηδ' οὕτως μαραίνοιτο ἢ ἐπιθυμία, τότε παιδοποιεῖσθαι δεδοκιμασμένης τῆς ὁρμῆς τῆς κραινοῦσης κατὰ τὴν προθεσμίαν τοῦ χρόνου εἰς ὄρεξιν εὐλογον.

§. 72. Ὅθεν οὐ δείξειαι ἐγκύμονι πλησιάσαντα 25 τῶν προησβυτέρων τινὰ κατὰ τὴν γραφὴν, ἀλλ' ὕστερον μετὰ τε τὴν κνοφορίαν μετὰ τε τὴν τοῦ τε- P. χθέντος γαλακτουχίαν εὔροις ἢ πάλιν πρὸς τῶν ἄν- 196 δρῶν γνωσκομένας τὰς γυναῖκας. αὐτίκα τοῦτον Sylb. εὔρήσεις τὸν σκοπὸν καὶ τὸν τοῦ Μωϋσέως πα- 30 τέρα φυλάσσοντα τριετίαν διάλιπόντα μετὰ τὴν τοῦ Ἰαβρῶν ἀποκίησιν γεννήσαντα τὸν Μωϋσέα. ἢ τε αὖ Λευιτικὴ φυλὴ τοῦτον φυλάσσουσα τὸν τῆς φύσεως

*) Exod. 20, 17. **) Matth. 5, 27. ***) Deuteron. 21, 11—13.

νόμον ἐκ Θεοῦ ἐλάττων τὸν ἀριθμὸν παρὰ τὰς ἄλλας εἰς τὴν προκατηγγελμένην εἰσῆλθε γῆν, οὐ γὰρ ῥαδίως ἀνέξαιμι γένος εἰς πολυπληθείαν σπειραίντων μὲν τῶν ἀνδρῶν τῶν τὸν κατὰ τοὺς νόμους γάμον ἑναδεδεγμένων, ἀναμενόντων δὲ οὐ τὴν κροφορίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν γαλακτουχίαν.

§. 73. Ὅθεν εἰκότως καὶ ὁ Μωϋσῆς κατ' ὀλίγον εἰς ἐγκράτειαν προβιβάζων τοὺς Ἰουδαίους "τριῶν ἡμερῶν" *) κατὰ τὸ ἐξῆς ἀπεσχημένους ἀφροδισίου ἡδο- P. 101ης προσέταξεν ἐπακούειν τῶν Θείων λόγων. "ἡμεῖς οὖν 544. ναοὶ τοῦ Θεοῦ ἐσμεν, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης, ὅτι ἐνοι-Ρου. κήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω καὶ ἔσομαι αὐτῶν Θεὸς καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι καθὼς" **), εἰς κατὰ τὰς ἐντολὰς πολιτευόμεθα εἴτε ὁ καθ' ἕκαστον ἡμῶν εἴτε 15καὶ ἄθροα ἢ ἐκκλησία. διὸ ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐ- τῶν καὶ ἀφορίσθητε, λέγει κύριος, καὶ ἀκαθάρτων μὴ ἄπτεσθε, καὶ γὰρ εἰσδέξομαι ὑμᾶς καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρας, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυ- 20γατέρας, λέγει κύριος παντοκράτωρ". οὐ τῶν γεγα- μνηκότων ὡς φασιν, ἀλλὰ τῶν ἐθνῶν τῶν ἐν πόρνεία βιούντων ἔτι, πρὸς δὲ καὶ τῶν προειρημένων αἰρέ- σεων ἀφορίσθῆναι ὡς ἀκαθάρτων καὶ ἀθέων κελεύει προφητικῶς ἡμᾶς.

§. 74. Ὅθεν καὶ ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς ὁμοίους 25ἀποτεινόμενος τοῖς εἰρημένοις. "ταύτας οὖν ἔχετε τὰς ἐπαγγελίας", φησὶν, "ἀγαπητοὶ, καθαρῶσμεν ἑαυτῶν τὰς καρδίας ἀπὸ παντός μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ" ***). "ζῆλω γὰρ ὑμᾶς Θεοῦ ζήλω, ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἐν 30ἀνδρὶ παρθένον ἀγνήν παραστήσαι τῷ Χριστῷ" †). ἐκκλησία δὲ ἄλλον οὐ γαμεῖ τὸν νυμφίον κεκτημένη, ἀλλ' ὁ καθ' ἕκαστον ἡμῶν ἢν ἂν βούληται κατὰ τὸν νόμον γαμεῖν τὸν πρῶτον λέγω γάμον ἔχει τὴν ἐξου-

*) Exod. 19, 20. **) 2 Corinth. 6, 16—18. ***) Ibid. 7, 1. †) Ibid. 11, 2 sq.

σίαν. φοβοῦμαι δὲ μή πως ὡς ὁ ὄφις ἐξηπάτησεν
Ἐὔαν ἐν τῇ πανουργίᾳ φθαρῆ τὰ νοήματα ὑμῶν
ἀπὸ τῆς ἀπλότητος τῆς εἰς τὸν Χριστὸν, σφόδρα
εὐλαβῶς καὶ διδασκαλικῶς εἴρηκεν ὁ ἀπόστολος.

5 §. 75. Διὸ καὶ ὁ θαυμάσιος Πέτρος φησὶν,
“ἀγαπητοὶ, παρακαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδή-
μους ἀπέχεσθαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν αἵτινες
στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς, τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν
καλὴν ἔχοντες ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ
10 θέλημα τοῦ Θεοῦ ἀγαθοποιούντας φιμοῦν τὴν τῶν
ἀφρόνων ἀνθρώπων ἐργασίαν, ὡς ἐλεύθεροι καὶ μὴ
ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν,
ἀλλ’ ὡς δοῦλοι Θεοῦ” (*). ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Παῦ-
λος ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ γράφει “οἵτινες
15 ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ;
ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα
καταργηθῆ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας” (**). ἕως μηδὲ
παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρ-
τίᾳ” (***)).

20 §. 76. Καὶ δὴ ἐνταῦθα γενόμενος δοκῶ μοι
μὴ παραλείπειν ἀνεπισημέλιον ὅτι τὸν αὐτὸν Θεὸν
διὰ νόμου καὶ προφητῶν καὶ εὐαγγελίου ὁ ἀπόστολος
κηρύσσει, τὸ γὰρ “οὐκ ἐπιθυμήσεις” ἐν τῷ εὐαγγε-
λίῳ γεγραμμένον τῷ νόμῳ περιτίθησιν ἐν τῇ πρὸς
25 Ῥωμαίους ἐπιστολῇ, ἵνα εἰδῶς τὸν διὰ νόμου καὶ
προφητῶν κηρύσσοντα καὶ τὸν δι’ αὐτοῦ εὐαγγελι-
σθέντα πατέρα. φησὶ γὰρ “τί ἐροῦμεν; ὁ νόμος ἁ-
μαρτία; μὴ γένοιτο, ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνωσθε
54 εἰ μὴ διὰ νόμου, τὴν τε γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ἤδειν, Rom.
30 εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν· οὐκ ἐπιθυμήσεις” †). καὶ
οἱ ἀντιτασσόμενοι τῶν ἑτεροδόξων προσαποτεινόμενοι
τὸν Παῦλον τῷ κτίστῃ εἰρηκέναι ὑπολάβωσι τὰ ἑξῆς
“οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί, τουτέστιν ἐν τῇ

*) 1 Petr. 2, 11 sq. 15 sq. **) Roman. 1, 2. 6.
***) Ibid. v. 13. †) Ibid. 7, 7.

σαρκί μου αγαθόν" *) , ἀλλ' ἀναγινωσκόντων τὰ προειρημένα καὶ τὰ ἐπιφερόμενα, προσεῖπε γὰρ, "ἀλλ' ἢ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία" **) , δι' ἣν ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν ὅτι "οὐκ οἰκεῖ ἐν τῇ σαρκί μου αγαθόν".

§. 77. Ἐπομένως ἐπήγαγεν· "εἰ δὲ ὁ οὐ θέλω, τοῦτο ἐγὼ ποιῶ, οὐκ ἔτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλ' ἢ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία", ἥτις ἀντιστρατευομένη τῷ νόμῳ τῷ Θεοῦ καὶ τοῦ νοῦς μου", φησὶν, "αἰχμαλωτίζει με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας ἵνα ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου. ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου" ***); πάλιν τε αὖ — κἀμινει γὰρ οὐδ' ὅπως τις οὖν ὠφελῶν — οὐκ ὀκνεῖ ἐπιλέγειν· "ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος ἠλευθέρωσέν με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου, ἐπεὶ διὰ τοῦ υἱοῦ ὁ Θεὸς κατέκρινεν τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα" †). πρὸς τούτοις ἔτι ἐπισαφηνίζων τὰ προειρημένα ἐπιβοᾷ· "τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν δι' ἁμαρτίαν" ††) δηλῶν ὡς ὅτι μὴ νεὼς, τάφος δ' ἐστὶν ἐτι τῆς ψυχῆς· ὀπηνίκα γὰρ ἁγιασθῆ τῷ Θεῷ, "τὸ πνεῦμα" ἐποίησε τοῦ ἐγείραντος ἐκ νεκρῶν Ἰησοῦν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὃς ζωοποιήσῃ καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν".

§. 78. Ἀδίδις οὖν τοῖς φιληρόνοις ἐπιπλήτταν ἐκεῖνα προστίθησι· "τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος, ὅτι οἱ κατὰ σάρκα ζῶντες τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσιν, καὶ τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἔχθρα εἰς θεὸν, τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται. οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες" οὐχ ὡς τινες δογματίζουσι "θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται", ἀλλ' ὡς προειροκάμεν. εἶτα

*) Roman. v. 18. **) Ibid. v. 17. ***) Ibid. v. 20, 23 sq. †) Ibid. 8, 2-4. ††) Ibid. v. 10 sq.

P. πρὸς ἀντιδιαστολήν τοῦτων τῇ ἐκκλησίᾳ φησίν· ὑμεῖς
 197 δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἶπα πνεύ-
 Sylb. μα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ
 οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. εἰ δὲ Χριστὸς ἐν
 5 ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν δι' ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα
 ζῶν διὰ δικαιοσύνην. ἄρα οὖν ἀδελφοί ὀφειλέται
 ἔσμεν οὐ τῇ σαρκὶ τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν· εἰ γὰρ κατὰ
 σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν, εἰ δὲ πνεύματι τὰς
 πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε. ὅσοι γὰρ
 10 πνεύματι θεοῦ ἄγονται οὗτοί εἰσιν υἱοὶ θεοῦ *) P.
 και πρὸς τὴν ευγενίαν καὶ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν 546.
 τὴν καταπιτυσιως ὑπο τῶν ἑτεροδόξων εἰσαγομένην Rom.
 ἐπ' ἀσελγία καυχωμένων ἐπιφέρει λέγων· οὐ γὰρ
 ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλὰ ἐλά-
 15 βετε πνεῦμα υἱοθεσίας ἐν ᾧ κράζομεν ἀββᾶ ὁ πα-
 τὴρ **) , τουτέστιν εἰς τοῦτο ἐλάβομεν, ἵνα γινώσκω-
 μεν τοῦτον ᾧ προσευχόμεθα τὸν τῷ ὄντι πατέρα, τὸν
 τῶν ὄντων μόνον πατέρα, τὸν εἰς σωτηρίαν παι-
 δεύοντα ὡς πατέρα καὶ τὸν φόβον ἀπειλεῖ.

20

Cap. XII.

§. 79. Ἡ δὲ ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν σχολά-
 ζουσα τῇ προσευχῇ ***) συζυγία ἐγκρατείας ἐστὶ διδα-
 σκαλία, προσέθηκε γὰρ τὸ μὲν ἐκ συμφώνου, ἵνα
 μή τις διαλύσῃ τὸν γάμον, πρὸς καιρὸν δὲ ὡς μή
 25 κατὰ ἀνάγκην ἐπιτηδεύω τὴν ἐγκράτειαν ὁ γήμιας
 ὀλισθήσῃ ποτὲ εἰς ἁμαρτίαν, φειδοῖ μὲν τῆς ἑαυτοῦ
 συζυγίας, ἐπίθυμια δὲ ἀλλοτριᾶ περιπεσών. ᾧ λό-
 γῳ καὶ τὸν ἀσχημονεῖν ἑαυτὸν ἐπὶ τῇ παρθενοτροφίᾳ
 ὑπολαμβάνοντα καλῶς εἰς γάμον ἐκδώσειν τὴν θυ-
 30 γατέρα ἔλεγεν. ἡ πρόθεσις τε ἐκάστου τοῦ τε ἑαν-
 τὸν ἐννοχίσαντος τοῦ τε αὐτῷ γάμῳ διὰ παιδοποιίαν

*) Roman. 8, 5—10. 13—15. **) 1 Corinth. 7, 5.

***) Roman. 7, 2.

συζεύξαντος ἀνένδοτος πρὸς τὸ ἥτιον διαμέειν ὀφεί-
 λει. εἰ μὲν γὰρ ἐπιτεῖναι οἷός τε ἔσται τὸν βίον με-
 λίζονα ἀξίαν ἐν θεῷ αὐτὸς ἐαυτῷ περιποιήσεται καθυ-
 ρῶς ἅμα καὶ λελογισμένως ἐγκρατευσάμενος, εἰ δὲ
 ὑπερβίως ὄν εἴλετο κανόνα εἰς μελίζονα δόξαν, ἐπειτα
 ἀποπέση πρὸς τὴν ἐλπίδα, ἔχει γὰρ ὡσπερ ἡ εὐνοῦ-
 χία οὕτω καὶ ὁ γάμος ἰδίας λειτουργείας καὶ διακο-
 νίας τῷ κυρίῳ διαφερούσας, τέκνων λέγω κήδεσθαι
 καὶ γυναικὸς, πρῶτασις γὰρ ὡς ἔοικεν τῶν κατὰ γά-
 10μον τελεῶν ἢ τῆς συζυγίας οἰκειότης γίνεται τὴν πρό-
 κειαν πάντων ἀναδεδειγμένω κατὰ τὸν οἶκον τὸν κοι-
 νῶν, αὐτίκα φησὶν ἐπισκόπους δεῖ καθίστασθαι
 τοῦ ἐκ τοῦ ἰδίου οἴκου καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀπάσης
 προϊστάσθαι μελετήσαντας. ἕκαστος οὖν ἐν ᾧ ἐκλή-
 15θη ἕστω τὴν διακονίαν ἐκτελείτω, ἵνα ἐλευθερὸς ἐν
 Χριστῷ γένηται τὸν οἰκεῖον τῆς διακονίας ἀπολαμ-
 βάνων μισθόν.

§. 80. Πάλιν τε αὖ περὶ τοῦ νόμου διωλεγό-
 μενος ἀλληγορία χρηόμενος, ἡ γὰρ ὑπανδρὸς γυνή,

20 φησὶ, τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμος καὶ τὰ ἐξῆς οὐ
 αὐτῆς τε ἡ γυνή δέδεται ἐφ' ὅσον ζῆ χρόνον. ὁ P.
 ἀπὸ αὐτῆς, ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, ἐλευθερά ἐστὶν γὰρ
 25 μνηθῆναι μόνον ἐν κυρίῳ, μακαρία δέ ἐστιν, ἐὰν οὐ
 τως μείνῃ κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην (*). ἀλλ' ἐπὶ μὲν
 τῆς προτέρας περικοπῆς, ἐθανατώθητε, φησὶ, τῶν
 νόμων, οὐ τῷ γάμῳ, εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἕτερω
 τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγεσθέντι (**), νόμφην καὶ ἐκκλησίαν,
 ἢ ἀγνὴν εἶναι δεῖ τῶν τε ἔνδοξον ἐννομιῶν τῶν ἐναν-
 30 τίων τῇ ἀληθείᾳ τῶν τε ἐξώθεν πειραζόντων, τοῦ
 ἑσθι τῶν τὰς αἰρέσεις μετιόντων καὶ πορνεύειν ἀπὸ
 τοῦ ἐνὸς ἀνδρὸς ἀναπειθόντων τοῦ πατοκράτορος
 θεοῦ, ἵνα μὴ ὡς ἁθροῖς ἐξηπάτησεν Ἡβαν, τὴν λε-
 γομένην ζῶν (***) καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τῆς κατὰ τὰς

(*) 1 Corinth. 9, 39. sq. III (***) Roman. 7, 4. 10. 2
 Corinth. 11, 3.

αἱρέσεις λίχνον παιδαγωγίας παραβῶμεν τὰς ἐντολάς.
ἢ δευτέρα δὲ περικοπὴ μονογαμίαν ἴστησιν. οὐ γὰρ
ὡς τινες ἐξηγήσαντο δέσιν γυναικὸς πρὸς ἄνδρα τὴν
σαρκὸς πρὸς τὴν φθορὰν ἐπιπλοκὴν μὴνύεσθαι ὑπο-
στοπητέον, τῶν γὰρ ἀντικρὺς διαβάλλω προσαπτόντων
τὴν τοῦ γάμου εὐφρασίαν ἀθέων ἀνθρώπων ἐπίνοιαν
κατηγορεῖ καὶ κινδυνεύει βλασφημεῖσθαι ὁ κομοδέ-
της.

§. 81. Τατιανὸν οἶμαι τὸν Σύρον τὰ τοιαῦτα
10τολμῶν δογματίζειν. γράφει γοῦν κατὰ λέξιν ἐν τῷ
περὶ τοῦ κατὰ τὸν σωτήρα καταρτισμοῦ· συμφωνίαν
μὲν οὖν ἀρμόζει προσευχῇ, κοινωνία δὲ φθορᾶς λύει
τὴν ἐντευξίν. πάνυ γοῦν δυσωπητικῶς διὰ τῆς συγ-
χωρήσεως εἶργει, πάλιν γὰρ „ἐπὶ ταυτὰ” συγχωρήσας
15 „γενέσθαι διὰ τὸν σατακᾶν καὶ τὴν ἀκρασίαν” *),
τὸν πειθησόμενον „δυναὶ κυρίαῖς μέλλειν δουλεύ-
ειν” **) ἀπεφώνητο, διὰ μὲν συμφωνίας θεῷ, διὰ δὲ
τῆς ἄσυμφωνίας ἀκρασία καὶ πορκεία καὶ διαβόλω·
ταῦτα δὲ φησι τὸν ἀπάστολον ἐξηγούμενος, σαφίζεται
20δὲ τὴν ἀλήθειαν δι’ ἀληθοῦς ψεύδος κατασκευάζων.
Ἐκκρασίαν μὲν γὰρ καὶ πορκείαν διαβολικὰ εἶναι
ἐπάδη καὶ ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν, γάμου δὲ τοῦ σώ-
φρονος μεδιτεύσει συμφωνία ἐπὶ τε τὴν εὐχὴν ἐγκρα-
τῶς ἄγουσα ἐπὶ τε τὴν παιδοποιίαν μετὰ σεμνότητος
25νημφεύουσα. γνώσις γοῦν καὶ ὁ τῆς παιδοποιίας
καιρὸς πρὸς τῆς γραφῆς εἶρηται, ἐπειδὴν φῆ· „ἔγνω
δὲ Ἀδὰμ Ἐῦαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ συλλαβοῦσα P.
ἔτεκεν υἱὸν, καὶ ἐπωνόμασεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Σὴθ, 548.
ἔσανέστησεν γὰρ μοι ὁ θεὸς σπέρμα ἕτερον ἀντι-
30 ἄβελ” ***). ὁρῶς εἰς τίνε βλασφημοῦσιν οἱ μυσαιτό-
μενοι τὴν σώφρονι σποράν καὶ τῷ διαβόλω προσά-
πτεσθαι γενέσιν, οὐ γὰρ θεὸν ἀπλῶς προσεῖπεν ὁ τῆ
τοῦ ἄφθρου προτάξει τὸν παντοκράτορα δηλώσας.

§ (**) Corinth. 7, 5: 11 (***) Matth. 26, 24. (****) Genes.
4, 25.

82. Ἡ δὲ ἐπιφορὰ τοῦ ἀποστόλου καὶ
 πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ γίνεσθαι διὰ τὸν σατανᾶν *)
 ἐκεῖνο προανακόπτει μὴ εἰς ἐπιθυμίας ἑτέρας ἐκτρα-
 πῆναι ποτε, οὐ γὰρ ἀποκρούεται τέλεον τῆς
 σφύσεως ὁρέξεις δυσωπούσα ἢ πρόσκαιρος συμφωνία.
 P. δι' ἣν εἰσάγει πάλιν τὴν συζυγίαν τοῦ γάμου οὐκ εἰς
 198 ἀκρασίαν καὶ πορνείαν καὶ τὸ τοῦ διαβόλου ἔργον,
 87b. ἀλλ' ὅπως μὴ ὑποπέσῃ ἀκρασία καὶ πορνεία καὶ
 διαβόλω. χωρίζει δὲ καὶ τὸν παλαιὸν ἄνδρα καὶ τὸν
 10καινὸν ὁ Τατιανὸς, ἀλλ' οὐχ ὡς ἡμεῖς φαιμέν, πα-
 λαιὸν μὲν ἄνδρα τὸν νόμον, καινὸν δὲ τὸ εὐαγγέλιον.
 συμφωνοῦμεν αὐτῷ καὶ αὐτοὶ λέγοντες πληρὸν οὐχ
 ἢ βούλεται ἐκεῖνος καταλύων τὸν νόμον ὡς ἄλλου
 θεοῦ, ἀλλ' ὁ αὐτὸς ἀνὴρ καὶ κύριος παλαιὰ καινίζων
 150ὸ πολυγαμίαν ἐτι συγχωρεῖ τότε γὰρ ἀπῆτει ὁ
 θεός, ὅτε αὐξάνεσθαι καὶ πληθύνειν ἐχοῖν, μονογα-
 μίαν δὲ εἰσάγει διὰ παιδοποιίαν καὶ τὴν τοῦ οἴκου
 κηδεμονίαν εἰς ἣν βοηθὸς ἐδόθη ἡ γυνή, καὶ εἰ τι
 ὁ ἀπόστολος δι' ἀκρασίαν καὶ πύρωσιν κατὰ συγγνώ-
 20μην δευτέρου μεταδίδωσι γάμου, ἐπεὶ καὶ οὗτος οὐχ
 ἁμαρτάνει μὲν κατὰ διαθήκην, οὐ γὰρ κεκόλυται
 πρὸς τοῦ νόμου, οὐ πληροῖ δὲ τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέ-
 λιον πολιτείας τὴν κατ' ἐπίτασιν τελειότητα, δόξαν
 δὲ αὐτῷ οὐράνιον περιποιεῖ μείνας ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ
 25τὴν διαλυθεῖσαν θανάτῳ συζυγίαν ἄχραντον φυλάσ-
 σων καὶ τῇ οἰκονομίᾳ πειθόμενος εὐαρέστως καθ'
 ἣν ἀπερίσπαστος τῆς τοῦ κυρίου γέγονε λειτουργείας.
 οὐδὲ μὴν τὸν ἀπὸ τῆς κατὰ συζυγίαν κοίτης ὁμοίως
 ὡς πάλαι βαπτίζεσθαι καὶ νῦν προστύσσει ἡ θεία
 30διὰ κυρίου πρόνοια. οὐ γὰρ ἐπ' ἀνάγκης παιδοποιίας
 ἀφίστησι τοὺς πιστεύοντας δι' ἑνὸς βαπτίσματος εἰς
 τὸ παντελὲς τῆς ὁμιλίας ἀπολούσας ὁ κύριος, εἰ
 καὶ τὰ πολλὰ Μωϋσέως δι' ἑνὸς περιλαβὼν βα- P.
 πτίσματος.

549. Pott.

*) 1 Corinth. 7, 5.

κὸς σὰς ἐστίν, οὕτω τὸ ἐκ πνεύματος πνεῦμα^{*)}
 οὐ μόνον κατὰ τὴν ἀποκρίσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν
 μάθησιν. ἀπὸ τῆς ἁγίας τῆς τέκνης^{**)}, τὰ εὐαρε-
 στῆσεις τῷ θεῷ τῶν κυριακῶν λόγων ταμπευσάτων
 τὴν ψυχὴν. προσηλα γούρ καὶ γάμος γεχώρισται,
 ἐπεὶ μακρὰν ἀφένθηκε τοῦ θεοῦ ἐπιτάβολος, καὶ
 ὑμεῖς οὖν ἐθαυρατώθητε τῷ νόμῳ διὰ τοῦ σαμιάτος
 τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἐτέροις τῷ ἐκ νε-
 κρῶν ἐγερόντι^{***)} ἀποσυνέξακούετω γὰρ προσεχῆς
 10 ὑπὲρ κούους γενομένους, ἐπεὶ καὶ κατὰ τὴν ἀλήθειαν
 τοῦ νόμου τῷ αὐτῷ κυρίῳ ἀπακούομεν πόρωθεν P.
 παρὰ κελουμένω. 550.
 85. Καὶ μή τι ἐπὶ τῶν ποιούτων εἰκότως P. α.
 τὸ πνεῦμα^{†††} ἰσχυρῶς λέγει, ὅτι ἐν ὑστέροις και-
 15 ροῖς, ἀποστήσονται τινες τῆς πίστεως προσέχοντες
 πνεύμασι πλάνοις καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων ἐν
 ὑποκρίσει ψευδολόγων κεκαυτηριασμένων τὴν συνεί-
 20 δησιν καὶ κωλύοντων γαμῆν ἀπέχεσθαι βρωμάτων,
 ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν μετ' εὐχαριστίας τοῖς
 20 πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν ὅτι πᾶν κτίσμα
 θεοῦ καλὸν καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον μετ' εὐχαριστίας
 λαμβανόμενον. ἀγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ
 ἐντεύξεως^{††††} ἐπάναγκες μὲν οὖν οὐ κωλυτέον γα-
 25 μῆν οὐδὲ μὴν κρεωφαγεῖν ἢ οἰνοποτεῖν, γέγραπται
 25 γὰρ καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα μηδὲ πίνειν οἶνον,
 εἰάν διὰ προσκόμιματος ἐσθίῃ^{†††††} καὶ καλὸν μέ-
 30 νειν ὡς καὶ γὰρ^{†††††}, ἀλλ' ὁ τε χρώμενος μετ' εὐχαρι-
 30 στίας^{†††††} ὁ τε αὖ μὴ χρώμενος καὶ αὐτὸς μετ'
 εὐχαριστίας^{†††††} μετὰ τε ἐγκρατοῦς ἀπολαύσεως βιούτω
 30 κατὰ λόγον.

§. 86. Καὶ καθόλου πᾶσαι αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ
 ἀποστόλου σωφροσύνην καὶ ἐγκράτειαν διδάσκουσαι

*) Ioann. 3, 6. **) 1 Corinth. 7, 14. ***) Roman. 7, 4. (†††††) 1 Timoth. 4, 1—4. (†††††) Roman. 14, 21. (†††††) 1 Corinth. (7, 8. (†††††) Roman. 14, 19.

περὶ τε γάμων περὶ τε παιδοποιίας περὶ τε οἶκον
 διοικήσεως κυρίας ὄσας ἐντολάς περιέχουσαι οὐδαμοῦ
 γάμον ἠθέτησαν τὸν σώφρονα, ἀλλὰ τὴν ἀκολουθίαν
 σώζουσαι τοῦ νόμου πρὸς τὸ εὐαγγέλιον ἀποδέχον-
 100 ται ἐκάτερον τὸν τε εὐχαρίστως τῷ θεῷ γάμῳ κε-
 χρημένον σώφρονως τὸν τε εὐνουχίᾳ ὡς ὁ κύριος
 βούλεται συμβιῶντα, καθὼς „ἐκλήθη ἕκαστος” ἐλά-
 105 μενος ἀπταιστίως καὶ τελείως. (καὶ „ἦν ἡ γῆ τοῦ
 Ἰακώβ ἐπαινουμένη παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν” *), φησὶν
 τοῦ προφήτης τὸ σκεῦος τοῦ πνεύματος αὐτὸς δόξάζων.
 P. κατατρέχει δέ τις γενέσεως φθαρτὴν καὶ ἀπολλυμέ-
 199 νην λέγων, καὶ βιάζεται τις ἐπὶ τεκνοποιίας λέγων
 200 „εἰρημέναι τὸν σωτήρα, ἐπὶ γῆς μὴ θησανρίζειν ὅπου
 150 σῆς καὶ βροῦσας ἀφρακίξει” **). καὶ τὰ τοῦ προφή-
 155 ττου προσπαραιτιθέει ταῦτοις οὐκ αἰσχύνεται „πάν-
 160 τες ἡμεῖς ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσεσθε καὶ σῆς βρω-
 165 σεται ἡμᾶς” ***). ἀλλ’ οὐδὲ ἡμεῖς ἀντιλέγομεν τῇ
 φροσῇ ὅτι φθαρτὰ ἡμῖν τὰ σώματα καὶ φύσει ῥεν-
 170 στά. τάχα δ’ ἂν καὶ οἷς διελέγετο ὡς ἀμαρτωλοῖς
 20 προφητεύει φθαρὰν, ὁ σωτὴρ δὲ οὐ περὶ τεκνοποιίας
 21 κίρηκεν, ἀλλ’ εἰς μετάδοσιν κοινωνίας προστρέπων τοὺς
 22 κτᾶσθαι μόνον τὴν τοῦ πλοῦτου περιορισίαν, ἐπικου-
 23 ρεῖν δὲ τοῖς θεομένοις μὴ βουλομένους. P.
 §. 87. Αὐτὸ φησὶν, „ἐργάζεσθε μὴ τὴν ἀπολλυ-551.
 23 αἰνήν βρωῶσιν, ἀλλὰ τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰῶνος
 24 νιον” †). ὁμοίως δὲ κακεῖνα κομίζουσι τὸ ῥητόν
 25 „οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος ἐκείνου” τὰ περὶ νεκρῶν ἀναστά-
 26 σεως „οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται” ††). ἀλλὰ
 27 τὸ ἐρώτημα τοῦτο καὶ τοὺς πνυθανομένους αὐτοὺς
 30 ἐὰν ἀναπεμπάσῃται τις, οὐκ ἀποδοκιμάζοντα τὸν γά-
 31 μον εὐρήσει τὸν κύριον, θεραπεύοντα δὲ τὴν κατὰ
 32 τὴν ἀνάστασιν τῆς σαρκικῆς ἐπιθυμίας προσδοκίαν.
 33 τὸ δὲ „οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου” †††), οὐ πρὸς ἀν-

*) Sophon. 3, 19. **) Matth. 6, 19. (***) Iesai. 50, 9.
 †) Ioann. 6, 27. ††) Luc. 20, 25. †††) Ibid. v. 34.

τιδιαστολήν τῶν ἄλλου τινὸς αἰῶνος υἱῶν εἶρηκεν,
 ἀλλ' ἐπ' ἴσης τῶ· οἱ ἐν τούτῳ γενόμενοι τῷ αἰῶνι,
 διὰ τὴν γένεσιν υἱοὶ ὄντες γενῶσιν καὶ γεννῶνται, ἐπεὶ
 μὴ ἄνευ γενέσεώς τις τόνδε τὸν βίον παρελεύσεται,
 5 ἀλλ' ἤδε ἡ γένεσις τὴν ὁμοίαν ἐπιδεχομένη φθορὰν
 οὐκ ἔτι ἀναμένει τὸν ἅπαξ τοῦ βίου κεχωρισμένον.
 «εἰς μὲν οὖν ὁ πατήρ ἡμῶν ὃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς» *)
 ἀλλὰ καὶ ἀπάντων πατὴρ κατὰ τὴν δημιουργίαν αὐ-
 τός· μὴ καλέσητε οὖν ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς πατέ-
 10 ρα ***) φησὶν, οἷον μὴ αἴτιον ἠγάθησθε τὸν σπεί-
 ροντα ὑμᾶς τὴν κατὰ σάρκα σπορὰν τῆς οὐσίας ὑ-
 μῶν, ἀλλὰ συναίτιον γενέσεώς, μᾶλλον δὲ διάκονον
 γενέσεως.

§. 88. Οὕτως οὖν ἐπιστραφέντας ἡμᾶς αὐθις
 15 ὡς τὰ παιδία γενέσθαι βούλεται, τὸν ὅπως πατέρα
 ἐπιγνόντας, δι' ἕδατος ἀναγεννηθέντας, ἄλλης ταύτης
 οὐσῆς ἐν τῇ κτίσει σπορᾶς. καὶ φησιν, «ὁ ἄγαμος
 μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ὁ δὲ γαμήσας πῶς ἄρῃσει
 τῇ γυναικί» ***)· τί δέ; οὐκ ἔξεσσι καὶ τῇ γυναικί
 20 κατὰ θεὸν ἀρῃσκοντας εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ; οὐχὶ δὲ
 ἐφείτῃ καὶ τῷ γεγαμηκότῃ σὺν καὶ τῇ σύζυγίᾳ με-
 ριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου; ἀλλὰ καθάπερ «ἡ ἄγαμος
 μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ἡ ἅγια καὶ τῷ σώματι
 καὶ τῷ πνεύματι», οὕτω καὶ ἡ γεγαμημένη τὰ τοῦ
 25 ἀνδρός καὶ τὰ κυρίου μεριμνᾷ ἐν κυρίῳ, ἵνα ἡ ἅγια
 καὶ τῷ σώματι καὶ τῷ πνεύματι· ἀμφω γὰρ ἅγιοι
 ἐν κυρίῳ, ἡ μὲν ὡς γυνή, ἡ δὲ ὡς παρθένος· πρὸς
 ἐντροπήν δὲ καὶ ἀνακοπήν τῶν εὐεπιφόρων εἰς τὸν
 30 δεύτερον γάμον ἁρμονίως ὁ ἀπόστολος ὑπέροτονον
 φθέγγεται καὶ αὐτίκα φησὶ, «πᾶν ἁμάρτημα ἔκτος
 τοῦ σώματός ἐστιν, ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα
 ἁμαρτάνει» †).

*) Matth. 23, 9. **) Ibidem. ***) 1 Corinth. 7,
 32 — 34. †) Ibid. 6, 18.

§. 89. Εἰ δὲ πορνείαν τὸν γάμον τολμᾷ τις λέγειν πάλιν ἐπὶ τὸν νόμον καὶ τὸν κύριον ἀνατρέχων βλάσφημεῖ. ὡς γὰρ ἡ πλεονεξία πορνεία λέγεται τῆς Ρ. ἀνταρκεία ἐναντιουμένη, καὶ ὡς εἰδωλολατρεία ἐκ 552. τοῦ ἐνός εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπινέμησις ἐστὶ Θεοῦ, ἴσως ἢ πορνεία ἐκ τοῦ ἐνός γάμου εἰς τοὺς πολλοὺς ἐστὶν ἐκπτώσις, τριχῶς γὰρ ὡς εἰρήκαμεν ἢ τε πορνεία ἢ τε μοιχεία παρὰ τῷ ἀποστόλῳ λαμβάνεται. ἐπὶ τούτων ὁ προφήτης φησὶ „ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν ἐπρόσθητε”. καὶ πάλιν „κατεμιάνθη ἐν γῆ ἄλλοτριᾷ” *) τὴν τε κοιωνίαν μιανὰν ἡγούμενος τὴν ἄλλοτρίῳ σώματι συμπλακείσαν καὶ μὴ τῷ κατὰ συζυγίαν εἰς παιδοποιίαν διδομένῳ. ὅθεν καὶ ὁ ἀπόστολος, „βούλομαι οὖν”, φησὶ „νεωτέρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λουδορίας χάριν. ἤδη γὰρ τινες ἐξεστράπησαν ὀπίσω τοῦ σατανᾶ” **).

§. 90. Ναὶ μὴν καὶ τὸν τῆς μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα πάντῳ ἀποδέχεται κἂν προεσβύτερος ἢ κἂν διάκονος κἂν λαϊκὸς ἀνεπιλήπτως γάμῳ χρώμενος, „σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας”. πάλιν τε αὐτὸς ὁ σωτήρ τοὺς Ἰουδαίους „γενεᾶν” εἰπὼν „πονηρὰν καὶ μοιχαλίδα” διδάσκει μὴ ἐγκωκότας νόμον ὡς ὁ νόμος βούλεται, παραδόσει δὲ τῆς τῶν προεσβυτέρων καὶ ἐντάλμασιν ἄνθρωπον κατηκολουθηκότας” ***). μοιχεύειν τὸν νόμον, οὐχ ὡς ἄνδρα καὶ κύριον τῆς παρθενίας αὐτῶν δεδομένον, τάχα δὲ καὶ ἐπιθυμίαις δεδουλωμένους ἄλλοκότοις, οἶδεν αὐτοὺς, δι’ ἃς καὶ συνεχῶς δουλόμενοι ταῖς ἁμαρτίαις ἐπιπράσκοντο τοῖς ἄλλοφύλοις, ἐπεὶ παρὰ γε τοῖς Ἰουδαίοις οὐκ ἦσαν ἀποδειγμένοι γυναῖκες κοιναί, ἀλλὰ καὶ ἡ μοιχεία ἀπηγόρευτο. ὁ δὲ εἰπὼν „γυναῖκα ἔγημα καὶ οὐ δύναμαι ἐλθεῖν” †) εἰς τὸ δεῖπνον τὸ θεῖον ὑπόδει-

*) Iesai. 50, 1. **) 1 Timoth. 5, 19 sq. ***) 2 Timoth. 2, 15. †) Luc. 14, 19.

γμα ἦν εἰς ἔλεγχον τῶν διὰ ἡδονὰς ἀφισταμένων τῆς
 θείας ἐντολῆς, ἐπεὶ τούτῳ τῷ λόγῳ οὐδ' οἱ πρὸ τῆς
 παρουσίας δίκαιοι οὐδ' οἱ μετὰ τὴν παρουσίαν γεγα-
 μηκότες κἂν ἀπόστολοι ὡσι σωθήσονται. κἂν ἐκεῖνο
 προκομίσωσιν αὐθις, ὡς καὶ ὁ προφήτης φησὶν·
 «ἐπαλαιώθην ἐν πᾶσι τοῖς ἐχθροῖς μου» *)· ἐχθροὺς
 τὰς ἁμαρτίας ἀκουέτωσαν, μία δέ τις ἁμαρτία, οὐχ
 ὁ γάμος, ἀλλ' ἡ πορνεία, ἐπεὶ καὶ τὴν γένεσιν εἰπά-
 τωσαν ἁμαρτίαν καὶ τὸν τῆς γενέσεως κτίστην.

10

Cap. XIII.

§. 91. Τοιούτοις ἐπιχειρεῖ καὶ ὁ τῆς δοκίσεως
 ἐξάρχων Ἰούλιος Κασσιανός. ἐν γοῦν τῷ περὶ ἐγκρα-
 τείας ἢ περὶ εὐνουχίας κατὰ λέξιν φησὶν· καὶ μηδεὶς
 λεγέτω, ὅτι ἐπειδὴ τοιαῦτα μόρια ἔσχομεν ὡς τὴν μὲν
 15 θήλειαν οὕτως ἐσχηματίσθαι, τὸν δὲ ἄρρενα οὕτως,
 τὴν μὲν πρὸς τὸ δέχεσθαι, τὸν δὲ πρὸς τὸ ἐνσπείρειν,
 P. συγκεχωρησθαι τὸ τῆς ὀμιλίας παρὰ θεοῦ. εἰ γὰρ ἦν P.
 200 παρὰ θεοῦ εἰς ὃν σπεύδομεν ἢ τοιαύτη διασκευή, 553.
 8ylb. οὐκ ἂν ἐμακάρισεν τοὺς εὐνούχους, οὐδ' ἂν ὁ προ- Pott.
 20 φήτης εἰρήκει, «μὴ εἶναι ξύλον ἄκαρπον» **) αὐτοὺς,
 μεταλαβὼν ἀπὸ τοῦ δένδρου ἐπὶ τὸν κατὰ προαίρε-
 σιν ἄνθρωπον ἑαυτὸν τῆς τοιαύτης ἐννοίας εὐνουχί-
 ζοντα'.

§. 92. Καὶ ἔτι ἐπαγωνιζόμενος τῇ ἀθέῳ δόξῃ
 25 ἐπιφέρει· πῶς δὲ οὐκ ἂν καὶ εὐλόγως τις αἰτιῶτο
 τὸν σωτῆρα, εἰ μετέπλασεν ἡμᾶς καὶ τῆς πλάνης
 ἀπήλλαξεν καὶ τῆς κοινωνίας τῶν μορίων καὶ προσ-
 θεμάτων καὶ αἰδοίων; τὰ παραπλήσια τῷ Τατιανῷ
 κατὰ τοῦτο δογματίζων. ὁ δ' ἐκ τῆς Οὐαλεντίνου
 30 ἐξεφοίτησε σχολῆς. διὰ τοῦτό τοι ὁ Κασσιανός φησι·
 πυνθανομένης τῆς Σαλώμης πότε γνωσθήσεται τὰ

*) Psalm. 6, 7. **) Iesai. 56, 3.

περὶ ὧν ἤρετο, ἔφη ὁ κύριος, ὅταν τὸ τῆς αἰσχύνης ἔνδυμα πατήσητε καὶ ὅταν γένηται τὰ δύο ἐν καὶ τὸ ἄρρεν μετὰ τῆς θηλείας οὔτε ἄρρεν οὔτε θῆλυ'.

§. 93. Πρῶτον μὲν οὖν ἐν τοῖς παραδεδομένοις ἡμῶν τέτταρσιν εὐαγγελίοις οὐκ ἔχομεν τὸ ῥητὸν, ἀλλ' ἐν τῷ κατ' Αἰγυπτίους. ἔπειτα δὲ ἀγνοεῖν μοι δοκεῖ ὅτι θυμὸν μὲν ἄρρενα ὀρμῆν, θήλειαν δὲ τὴν ἐπιθυμίαν αἰνίττεται, οἷς ἐνεργήσασι μετάνοια ἔπεται καὶ αἰσχύνῃ. ὅταν οὖν μήτε τις θυμῷ μήτ' ἐπιθυμία χαρισάμενος, ἃ δὴ καὶ ἐξ ἔθους καὶ τροφῆς κακῆς ἀυξήσαντα ἐπισκιάζει καὶ ἐγκαλύπτει τὸν λογισμόν, ἀλλ' ἀποδυσάμενος τὴν ἐκ τούτων ἀχλὺν ἐκ μετανοίας κατασχνθεῖς πνεῦμα καὶ ψυχὴν ἐνώσει κατὰ τὴν τοῦ λόγου ὑπακοήν, τότε ὡς καὶ ὁ Παῦλός φησιν οὐκ ἐν 15 ἐν ὑμῖν οὐκ ἄρρεν, οὐ θῆλυ" *). ἀποστάσα γὰρ τοῦδε τοῦ σχήματος ᾧ διακρίνεται τὸ ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ ψυχὴ μετατίθεται εἰς ἔνωσιν οὔθ' ἕτερον οὔσα. ἔγχεῖται δὲ ὁ γενναῖος οὗτος Πλατωνικώτερον θείαν οὔσαν τὴν ψυχὴν ἄνωθεν ἐπιθυμία θηλυθῆ- 20 σαν δεῦρο ἤκειν εἰς γένεσιν καὶ φθοράν.

Cap. XIV.

§. 94. Αὐτίκα βιάζεται τὸν Παῦλον ἐκ τῆς ἀπάτης τὴν γένεσιν συνιστάναι λέγειν διὰ τούτων· 25 φοβοῦμαι δὲ μὴ ὡς ὁ ὄφις Εὐάν ἐξηπάτησεν φθορῇ τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἀπλότητος τῆς εἰς τὸν P. Χριστόν" **). ἀλλὰ καὶ ὁ κύριος ἐπὶ τὰ πεπλανη- 554 μένα ὁμολογουμένως ἦλθε ***) , πεπλανημένα δὲ οὐκ Pott. ἄνωθεν εἰς τὴν δεῦρο γένεσιν, κτίστης γὰρ ἡ γένεσις 30 καὶ κτίσις τοῦ παντοκράτορος, ὅς οὐκ ἂν ποτε ἐξ ἀμεινόνων εἰς τὰ χεῖρω κατάγοι ψυχὴν, ἀλλ' εἰς

*) Galat. 3, 28.
Matth. 18, 11 sq.

**) 2 Corinth. 11, 3.

***) Cf.

τοὺς πεπλανημένους τὰ νοήματα εἰς ἡμᾶς ὁ σωτὴρ ἀφί-
κετο, ἃ δὴ ἐκ τῆς κατὰ τὰς ἐντολὰς παρακοῆς ἐφθά-
ρη φιληδονούντων ἡμῶν, τάχα ποὶ προλαβόντος ἡμῶν
τὸν καιρὸν τοῦ πρωτοπλάστου καὶ πρὸ ὥρας τῆς
5 τοῦ γάμου χάριτος ὀρεχθέντος καὶ διαμαρτόντος, ὅτι
«πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι ἤδη
ἐμοίχευσεν αὐτήν» *), οὐκ ἀναμείνας τὸν καιρὸν τοῦ
θελήματος.

§. 95. Ὁ αὐτὸς οὖν ἦν ὁ κύριος καὶ τότε κρι-
10 τῶν τὴν προλαβοῦσαν τὸν γάμον ἐπιθυμίαν. ὅταν
οὖν ὁ ἀπόστολος εἶπη, «ἐνδύσασθε τὸν καινὸν ἄν-
θρωπον τὸν κατὰ θεὸν κτιζόμενον» **) ἡμῖν λέγει
τοῖς πεπλασμένοις ὑπὸ τῆς τοῦ παντοκράτορος βουλή-
σεως ὡς πεπλάσμεθα, παλαιὸν δὲ οὐ πρὸς γένεσιν καὶ
15 ἀναγέννησιν φησιν, ἀλλὰ πρὸς τὸν βίον τὸν τε ἐν πα-
ρακοῇ τὸν τε ἐν ὑπακοῇ. «χιτῶνας δὲ δερματί-
νους» ***) ἡγεῖται ὁ Κασσιανὸς τὰ σώματα περὶ ὧν
ἕστερον καὶ τοῦτον καὶ τοὺς ὁμοίως αὐτῷ δογματί-
ζοντας πεπλανημένους ἀποδείξομεν, ὅταν περὶ τῆς
20 ἀνθρώπου γενέσεως τὴν ἐξήγησιν ἐπομένως τοῖς προ-
λεχθῆναι δεομένοις μεταχειριζόμεθα, ἐπεὶ, φησὶν,
οἱ ὑπὸ τῶν γηίνων βασιλευόμενοι καὶ γεννῶσι καὶ
γεννῶνται, «ἡμῶν δὲ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανῷ ἐξ οὗ
καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα» †). καλῶς οὖν εἰρησθαι
25 καὶ ταῦτα ἴσμεν ἡμεῖς, ἐπεὶ ὡς ξένοι καὶ παρεπιδη-
μοῦντες πολιτεύεσθαι ὀφείλομεν, οἱ γαμοῦντες ὡς μὴ
γαμοῦντες, οἱ κτώμενοι ὡς μὴ κτώμενοι, οἱ παιδο-
ποιοῦντες ὡς θνητοὺς γεννῶντες, ὡς καταλείψοντες
τὰ κτήματα, ὡς καὶ ἄνευ γυναικὸς βιωσόμενοι ἐὰν
30 δέη, οὐ προσπαθῶς τῇ κτήσει χρώμενοι, μετ' εὐχαρι-
στίας δ' ἀπάσης καὶ μεγαλοφρονοῦντες.

*) Matth. 5, 28. **) Ephes. 4, 24. ***) Ge-
nes. 3, 21. †) Philipp. 2, 20.

Cap. XV

§. 96. *Αὐθίς* τε ὅταν φῆ· «καλὸν ἀνθρώπῳ
 γυναικὸς μὴ ἄπτεσθαι, διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος
 τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω» *)· οἷον ἐπεξηγούμενος
 5 πάλιν λέγει, «ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς» **).
 οὐ γὰρ τοῖς ἐγκρατῶς χρωμένοις τῷ γάμῳ ἐπὶ παι-
 δοποιῖα μόνῃ «διὰ τὴν ἀκρασίαν» φησὶν, ἀλλὰ τοῖς P.
 καὶ πέρα παιδοποιῖας προβαίνειν ἐπιθυμοῦσιν, ὡς 555.
 μὴ πολὺ ἐπινεύσας ὁ δὲ ἐναντίας ἐκκνυμένη τὴν ὄρε-Ρου.
 10 ξιν εἰς ἀλλοτρίας ἡδονάς. τάχα δὲ ἐπὶ τοῖς δικαίως
 βιοῦσιν ἀνθίσταται διὰ ζῆλον καὶ ἀντιφιλονεικεῖ, ὑπά-
 γεσθαι τούτους τῷ ἑαυτοῦ τάγματι βουλόμενος ἀφορ-
 μὰς δὲ ἐγκρατείας ἐπιπόνου παρέχειν τούτοις βούλε-
 ται.

15 §. 97. *Εὐκότως* οὖν φησὶ, «κρεῖττον γαμεῖν ἢ
 πυροῦσθαι» ***), ὅπως «ὁ ἀνὴρ ἀποδιδῶ τῇ γυναικὶ
 τὴν ὀφειλὴν καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρὶ, καὶ μὴ ἀποστε-
 ρῶσιν ἀλλήλους» ****) τῆς διὰ τῆς θείας εἰς γένεσιν
 δοθείσης βοηθείας. «ὅς δ' ἂν μὴ μισήσῃ», φασὶ,
 20 «πατέρα ἢ μητέρα ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ἑμὸς εἶναι
 μαθητῆς οὐ δύναται» †). οὐ τὸ γένος μισεῖν πα-
 ρακελεύεται. «τίμα γὰρ» φησὶ «πατέρα καὶ μητέρα
 ἵνα εὖ σοὶ γένηται» ††), ἀλλὰ μὴ ἀπάγου, φησὶν,
 ἀλόγοις ὄρμαῖς μηδὲ μὴν τοῖς πολιτικοῖς ἔθεσι συν-
 25 ἄπτου, οἶκος μὲν γὰρ ἐκ γένους συνίσταται, πόλεις
 δὲ ἐξ οἴκων, καθὼς καὶ ὁ Παῦλος τοὺς περὶ γάμον
 ἀσχολουμένους «κόσμῳ ἀρέσκειν» †††) ἔφη. πάλιν ὁ
 κύριός φησιν, «ὁ γήμας μὴ ἐκβαλλέτω καὶ ὁ μὴ
 γαμήσας μὴ γαμείτω» ††††), ὁ κατὰ πρόθεσιν εὐ-
 30 νουχίας ὁμολογήσας μὴ γῆμαι ἄγαμος διαμενέτω.

*) 1 Corinth. 7, 1 sq. **) Ibid. v. 5. ***) Ibid.
 7, 9. ****) Ibid. v. 3. 5. †) Luc. 14, 26. ††) Exod.
 20, 12. †††) 1 Corinth. 7, 33. ††††) Ibid. v. 10 sq.

P. §. 98. Ἀμφοτέροις γοῦν ὁ αὐτὸς κύριος διὰ 201 τοῦ προφήτου Ἡσαΐου τὰς καταλλήλους δίδωσιν
 Sylb. ἐπαγγελίας ὡδὲ πως λέγων· «μὴ λεγέτω ὁ εὐνοῦχος
 ὅτι ξύλον εἰμι ξηρόν. τάδε λέγει ὁ κύριος τοῖς εὐ-
 5 νούχοις· ἐὰν φυλάξητε τὰ σάββατά μου καὶ ποιήσητε
 πάντα ὅσα ἐντέλλομαι, δώσω ὑμῖν τόπον κρείττονα
 υἱῶν καὶ θυγατέρων» *), οὐ γὰρ μόνον ἡ εὐνουχία
 δικαιοῦ οὐδὲ μὴν τὸ τοῦ εὐνούχου σάββατον, ἐὰν μὴ
 ποιήσῃ τὰς ἐντολάς. τοῖς γαμήσασι δὲ ἐπιφέρει καὶ
 10 φησιν· οἱ ἐκλεκτοί μου οὐ πονέσουσιν εἰς κενὸν οὐδὲ
 τεκνοποιήσουσιν εἰς κατάραν, ὅτι σπέρμα εὐλογημέ-
 νον ἐστὶν ὑπὸ κυρίου» **). τῷ γὰρ κατὰ λόγον τε-
 κνοποιησαμένῳ καὶ ἀναθρεψαμένῳ καὶ παιδεύσαντι
 ἐν κυρίῳ καθάπερ καὶ τῷ διὰ τῆς ἀληθοῦς κατηχή-
 15 σεως γεννήσαντι κεῖται τις μισθὸς ὡσπερ καὶ τῷ ἐκ-
 λεκτῷ σπέρματι. ἄλλοι δὲ «κατάραν» τὴν παιδο- P.
 ποιῶν ἐκδέχονται καὶ οὐ συνιεῖσι κατ' αὐτῶν ἐκεῖ-556.
 νων λέγουσαν τὴν γραφήν. οἱ γὰρ τῷ ὄντι τοῦ κυ- Pott.
 ρίου ἐκλεκτοὶ οὐ δογματίζουσιν οὐδὲ τεκνοποιοῦσιν
 20 τὰ εἰς κατάραν ὡσπερ αἱ αἱρέσεις.

§. 99. Εὐνοῦχος τοίνυν οὐχ ὁ κατηναγκασμένος
 τὰ μόρια οὐδὲ μὴν ὁ ἄγαμος εἴρηται, ἀλλ' ὁ ἄγονος
 ἀληθείας. «ξύλον» οὗτος «ξηρόν» ἦν πρότερον,
 ὑπακούσας δὲ τῷ λόγῳ καὶ «φυλάξας τὰ σάββατα»
 25 κατὰ ὑποχρῆν ἁμαρτημάτων καὶ ποιήσας τὰς ἐντολάς
 ἐντιμότερος ἔσται τῶν ἄνευ πολιτείας ὀρθῆς λόγῳ
 μόνῳ παιδευομένων. «τεκνία», φησὶν, «ὀλίγον ἔτι
 μεθ' ὑμῶν εἰμι» ***), ὁ διδάσκαλος. διὸ καὶ Παῦ-
 λος Γαλάταις ἐπιστέλλων φησὶ· «τεκνία μου οὗς
 30 πάλιν ὡδίνω ἄχρῃς οὗ μορφωθῆ Χριστὸς ἐν ὑμῖν» †).
 πάλιν τε αὖ Κορινθίαις γράφων· «ἐὰν γὰρ μυρίους
 παιδαγωγὸς ἔχητε ἐν Χριστῷ», λέγει, «ἀλλ' οὐ πολ-
 λὸς πατέρας, ἐν γὰρ Χριστῷ διὰ τοῦ εὐαγγελίου

*) Iesai. 56, 3—5. **) Ibid. 65, 23. ***) Ioann. 13, 33. †) Galat. 4, 19.

ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα" *)). διὰ τοῦτο οὐκ εἰσελεύσεται εὐνοῦχος εἰς ἐκκλησίαν Θεοῦ" **) ὁ ἄγονος καὶ ἄκαρπος καὶ πολιτεία καὶ λόγῳ, ἀλλ' οἱ μὲν εὐνουχίσαντες ἑαυτοὺς" ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν" ***) μακάριοι οὗτοί εἰσιν οἱ τοῦ κόσμου νηστεύοντες.

Cap. XVI.

§. 100. "Ἐπικατάρατος" δὲ ἡ ἡμέρα ἐν ἣ ἐτέχθη, καὶ μὴ ἔστω ἐπενκτέα" ****) ὁ Ἰερεμίας 10 φησὶν, οὐ τὴν γένεσιν ἀπλῶς ἐπικατάρατον λέγων, ἀλλ' ἀποδυσπετιῶν ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι τοῦ λαοῦ καὶ τῇ ἀπειθείᾳ, ἐπιφέρει γοῦν· "διὰ τί γὰρ ἐγεννήθη τὸ βλέπειν κόπους καὶ πόνους; καὶ διετέλεσαν ἐν αἰσχύνῃ αἱ ἡμέραι μου" †); αὐτίκα πάντες οἱ κη- 15 ρύσσοντες τὴν ἀλήθειαν διὰ τὴν ἀπίθειαν τῶν ἀκουόντων ἐδιώκοντό τε καὶ ἐκινδύνεον. διὰ τί γὰρ οὐκ ἐγένετο ἡ μήτρα τῆς μητρὸς μου τάφος, ἵνα μὴ ἴδω τὸν μόχθον τοῦ Ἰακώβ καὶ τὸν κόπον τοῦ γένους Ἰσραὴλ" ††), Ἐσδρας ὁ προφήτης λέγει. "οὐδεις καθαρός ἀπὸ ῥύπου", Ἰώβ φησιν, "οὐδ' εἰ μία ἡμέρα ἡ ζωὴ αὐτοῦ" †††). λεγέτωσαν ἡμῖν, ποῦ ἐπόρευεν τὸ γεννηθὲν παιδίον; ἢ πῶς ὑπὸ τὴν τοῦ Ρ. Ἀδάμ ὑποπέπτωκεν ἄραν τὸ μηθὲν ἐνεργῆσαν; ἀπο- 557. λείπεται δὲ αὐτοῖς ὡς ἔοικεν ἀκολούθως λέγειν τὴν Pott. 25 γένεσιν εἶναι κακὴν, οὐ τὴν τοῦ σώματος μόνην, ἀλλὰ καὶ τὴν τῆς ψυχῆς δι' ἣν καὶ τὸ σῶμα, καὶ ὅταν ὁ Δαβὶδ εἴπῃ, "ἐν ἁμαρτίαις συνελήφθην καὶ ἐν ἀνομίαις ἐκίσθησέν με ἡ μήτηρ μου" ††††), λέγει μὲν προφητικῶς μητέρα τὴν Εὐάν, ἀλλὰ "ζώντων Εὐά

*) 1 Corinth. 23, 1. **) Deuteron. 23, 1. ***) Matth. 19, 12. ****) Jerem. 20, 14. †) Ibid. v. 18. ††) Esdr. 5, 35. †††) Iob. 14, 4 sq. ††††) Psalm. 51, 5.

μήτηρ" ἐγένετο, καὶ εἰ ἐν ἁμαρτία συνελήφθη",
 ἀλλ' οὐκ αὐτὸς ἐν ἁμαρτίᾳ οὐδὲ μὴν ἁμαρτία αὐτός.
 §. 101. Εἰ δὲ καὶ πᾶς ὁ ἐπιστρέφων ἐξ ἁμαρτίας
 ἐπὶ τὴν πίστιν ἀπὸ τῆς ἁμαρτωλοῦ οἶον μηρὸς ἐπὶ
 5 τὴν ζωὴν ἐπιστρέφει, μαρτυρήσει μοι εἰς τῶν δώδεκα
 προφητῶν φήσας, "εἰ δὴ πρωτότοκα ὑπὲρ ἀσεβείας
 καρπὸν κοιλίας μου ὑπὲρ ἁμαρτίας ψυχῆς μου" *),
 οὐ διαβάλλει τὸν εἰπόντα, "αὐξάνεσθε καὶ πληθύνε-
 10 σθε" **), ἀλλὰ τὰς πρώτας ἐκ γενέσεως ὁρμᾶς καθ'
 10 ἄς Θεὸν οὐ γινώσκωμεν, "ἀσεβείας" λέγει. εἰ δέ τις
 κατὰ τοῦτο λέγει κακὴν τὴν γένεσιν καὶ κατ' ἐκεῖνο
 εἰπάτω ἀγαθὴν, καθὸ ἐν αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν γινώ-
 σκωμεν. "ἐκνήψατε δικαίως καὶ μὴ ἁμαρτάνετε, ἀγνο-
 σίαν γὰρ Θεοῦ τινὲς ἔχουσι" ***), δηλαδὴ οἱ ἁμαρ-
 15 τάνοντες. "ἐπειδὴ ἡ πάλη ἡμῖν οὐ πρὸς αἷμα καὶ P.
 σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰ πνευματικά" †). δυνατοὶ δὲ 558.
 ἐκπειρᾶσαι οἱ κοσμοκράτορες τοῦ σκότους", διὰ τοῦ-Pott.
 το αἰ συγγνώμαι. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος, "αὐτό
 μου τὸ σῶμα ὑποπιέζω καὶ δουλαγωγῶ", φησὶν, ὅτι
 20 πᾶς ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται" ††), ἀντὶ
 τοῦ εἰς πάντα ἐγκρατεύεται, οὐ πάντων ἀπεχόμενος,
 ἀλλ' οἷς ἔκριεν ἐγκρατῶς χρώμενος. "ἐκεῖνοι μὲν
 ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἵνα ἄ-
 φθαρτον", νικῶντες ἐν τῇ πάλῃ, οὐχὶ δὲ ἀκονιτι
 25 στεφανακούμενοι. ἦδη τινὲς καὶ τῆς παρθένου τὴν
 χήραν εἰς ἐγκράτειαν προτείνουσι, καταμεγαλοφρονή-
 σασαν ἧς πεπείραται ἡδονῆς.

Cap. XVII.

§. 102. Εἰ δὲ γένεσις κακὸν, ἐν κακῷ λεγόντων
 30 οἱ βλάσφημοι τὸν γενέσεως μετεκληφῶτα κύριον, ἐν
 κακῷ τὴν γεννήσασαν παρθένον. οἴμοι τῶν κακῶν,

*) Mich. 6, 7. **) Genes. 1, 28. ***) 1 Corinth.
 15, 34. †) Ephes. 6, 12. ††) 1 Corinth. 9, 27. 25.

βλασφημοῦσι τὸ βούλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ μυστήριον τῆς κτίσεως τὴν γένεσιν διαβάλλοντες. διὰ ταῦτα ἡ δόκησις Κασσιανῶ, διὰ ταῦτα καὶ Μαρκίωνι, καὶ μὴν καὶ Οὐαλεντίνῳ τὸ σῶμα τὸ ψυχικόν, ὅτι φασὶν ὁ ἄνθρωπος παρωμοιώθη τοῖς κτήνεσιν εἰς συνδυασμὸν ἀφικνούμενος, ἀλλ' ὅταν ἐπιβαίνειν ἀλλοτρίᾳ κοίτῃ ὀργήσας ὡς ἀληθῶς θελήσῃ, τότε τῷ ὄντι ὁ τοιοῦτος ἐκθηριού-**P.**ται, «ἵπποι θηλυμανεῖς ἐγενήθησαν ἕκαστος ἐπὶ τὴν ⁵⁵⁹γυναῖκα τοῦ πλησίον ἐχρεμέτιζεν» *). καὶ ἀπὸ τῶν **Pott.****P.** ἀλόγων ζώων τὴν ἐπιτήδευσιν τῆς συμβουλίας ὁ ὄφις **202** εἰληφῶς καὶ παραπίστας τῇ κοινωνίᾳ τῆς Εὐσας **Sylb.** συγκαταθέσθαι τὸν Ἀδὰμ λέγει, ὡς ἂν μὴ φύσει ταύτῃ κεχρημένων τῶν πρωτοπλάστων, ὡς ἀξιοῦσί τινες, ἡ κτίσις πάλιν βλασφημεῖται ἀσθενεστέρον **15** τοὺς ἄνθρώπους τῆς τῶν ἀλόγων φύσεως πεποιηκῆ, οἷς κατηκολούθησαν οἱ πρωτόπλαστοι τοῦ Θεοῦ.

§. 103. Εἰ δὲ ἡ μὲν φύσις ἤγεν αὐτοὺς ὡς καὶ τὰ ἄλογα πρὸς παιδοποιίαν, ἐκινήθησαν δὲ θῆτον ἢ προσῆκον ἦν ἔτι νέοι πεφυκότες ἀπάτη **20** παραχθέντες, δικαία μὲν ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς οὐκ ἀναμείναντας τὸ βούλημα, ἀγία δὲ ἡ γένεσις δι' ἣν ὁ κόσμος συνέστηκεν, δι' ἣν αἱ οὐσίαι, δι' ἣν αἱ φύσεις, δι' ἣν ἄγγελοι, δι' ἣν δυνάμεις, δι' ἣν ψυχαι, δι' ἣν ἐντολαί, δι' ἣν νόμος, δι' ἣν τὸ εὐαγγέ- **25** λιον, δι' ἣν ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ, «καὶ πᾶσα οὐρὸς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου, καὶ ὁ μὲν χόρτος ξηραίνεται, τὸ δὲ ἄνθος καταπίπτει, ἀλλὰ τὸ ῥῆμα τοῦ κυρίου μένει» **) τὸ χοῖσιν τὴν ψυχὴν καὶ ἐνώσαν τῷ πνεύματι. πῶς δ' ἄνευ τοῦ **30** σώματος ἡ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν καθ' ἡμᾶς οἰκονομία τέλος ἐλάμβανεν; ὅπου γε καὶ αὐτὸς ἡ κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας ἐν σαρκὶ μὲν ἀηδῆς διελήλυθεν καὶ ἄμορφος εἰς τὸ ἀειδὲς καὶ ἀσώματον τῆς θείας αἰτίας ἀποβλέπειν ἡμᾶς διδάσκων. «δένδρον γὰρ ζωῆς»,

*) Ierm. 5, 8. **) Iesai. 40, 6 sq.

φησὶν ὁ προφήτης, „ἐν ἐπιθυμίᾳ ἀγαθῇ γίνεται” *), διδάσκων ἐπιθυμίας ἀστείουσ καὶ καθαράς τὰς ἐν τῷ ζῶντι κυρίῳ.

§. 104. Ἦδη δὲ ἐθέλουσι τὴν ἀνδρὸς κατὰ γάμον πρὸς γυναῖκα ὁμιλίαν „γνώσιν” εἰρημένην ἀμαρτίαν εἶναι, ταύτην γὰρ ὑπὸ τῆς βρώσεως μηνύεσθαι „τοῦ ξύλου τοῦ καλοῦ καὶ πονηροῦ” **), διὰ τῆς τοῦ „ἔγνω” ***) σημασίας παράβασιν ἐντολῆς διδάσκουσιν. εἰ δὲ τοῦτο καὶ ἡ τῆς ἀληθείας γνώσις 10 βρωσὶς ἐστὶ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς. ἐστὶν οὖν κάκεινον τοῦ ξύλου μεταλαβεῖν τὸν σώφρονα γάμον, προεῖρηται δὲ ἡμῖν ὡς καὶ καλῶς καὶ κακῶς ἐστὶ χρήσασθαι τῷ γάμῳ, καὶ τοῦτ' ἐστὶ τὸ ξύλον „τῆς γνώσεως”, ἂν μὴ παρανομιῶμεν τὸν γάμον. τί δέ; οὐχὶ ὁ σω- 15 τῆρ ὡσπερ τὴν ψυχὴν, οὕτω δὲ καὶ τὸ σῶμα ἰατοτῶν παθῶν; οὐκ ἂν δὲ εἰ ἐχθρὰ ἢ σὰρξ ἦν τῆς ψυχῆς, ἐπετείχιζεν αὐτῇ τὴν ἐχθρὰν δι' ὑγιείας ἐπισκιάζων. „τοῦτο δὲ φημι ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα P. βασιλείαν θεοῦ κληρονομησαὶ οὐ δύναται, οὐδὲ ἡ 560. 20 φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ” †), ἡ γὰρ ἀμαρ- Pott. τία „φθορὰ” οὐσα οὐ δύναται κοινωνίαν ἔχειν μετὰ „τῆς ἀφθαρσίας”, ἥτις ἐστὶ δικαιοσύνη. „οὕτως ἀνόητοι”, φησὶν, „ἐστέ; ἐναρξάμενοι πνεύματι νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖτε” ††).

25'

Cap. XVIII.

§. 105. Τὴν δικαιοσύνην τοίνυν καὶ τὴν ἁρμονίαν τοῦ σωτηρίου σεμνὴν οὐσαν καὶ βεβαίαν οἱ μὲν ἐπέτειναν ὡς ἐπεδείξαμεν βλασφημῶς ἐκδεχόμενοι μετὰ πάσης ἀθεότητος τὴν ἐγκράτειαν, ἐξὸν ἐλέ- 30 σθαι τὴν εὐνουχίαν κατὰ τὸν ὑγιῆ κανόνα μετ' εὐσεβείας, εὐχαριστοῦντα μὲν ἐπὶ τῇ δοθείσῃ χάριτι, οὐ

*) Proverb. 13, 12. **) Genes. 3, 5. ***) Ibid. 4, 1. †) 1 Corinth. 15, 50. ††) Galat. 3, 3.

μισοῦντα δὲ τὴν κτίσιν οὐδὲ ἔξουθενοῦντα τοὺς γε-
γαμηκότας, κτιστὸς γὰρ ὁ κόσμος, κτιστὴ καὶ ἡ εὐ-
νουχία, ἀμφω δὲ εὐχαριστούντων ἐν οἷς ἐτάχθησαν, εἰ
γινώσκουσι καὶ ἐφ' οἷς ἐτάχθησαν. οἱ δὲ ἀφηνιά-
55σαντες ἔξυβρισαν, ἔπποι θηλυμανεῖς" τῷ ὄντι γε-
νόμενοι καὶ ἐπὶ τὰς τῶν πλησίον χρεμετίζοντες" *)·
αὐτοὶ τε ἀκατασχέτως ἐχόμενοι καὶ τοὺς πλησίον
ἀναπείθοντες φιληδονεῖν, ἀθλίως ἐπαίοντες ἐκείνων
τῶν γραφῶν, "τὸν σὸν κληρὸν βάλε ἐν ἡμῖν, κοινὸν
10δὲ βαλάντιον κτησώμεθα πάντες καὶ μαρσίππιον ἐν
γενηθήτω ἡμῖν" **).

§. 106. Διὰ τούτους ὁ αὐτὸς προφήτης συμ-
βουλεύων ἡμῖν λέγει· "μὴ πορευθῆς ἐν ὁδῷ μετ'
αὐτῶν, ἐκκλινὸν τὸν πόδα σου ἐκ τῶν τρίβων αὐτῶν,
15οὐ γὰρ ἀδίκως ἐκτείνεται δίκτυα πτερωτοῖς, αὐτοὶ
γὰρ αἱμάτων μετέχοντες θησαυρίζουσιν ἑαυτοῖς κα-
κά" ***), τουτέστι τῆς ἀκαθαρσίας ἀντιποιούμενοι
καὶ τοὺς πλησίον τὰ ὅμοια ἐκδιδάσκοντες, "πολεμι-
σταί, πληῆκται ταῖς οὐραῖς αὐτῶν" †), κατὰ τὸν προ-
20φήτην ἄς κέρκους Ἕλληνες καλοῦσιν. εἶεν δ' ἂν οὓς
αἰνίσσεται ἡ προφητεία καταφερεῖς, ἀκρατεῖς, οἱ ταῖς
οὐραῖς αὐτῶν πολεμισταί, σκότους καὶ "ὄργῆς τέ-
κνα" ††), μαιφόνου αὐτῶν τε αὐθένται καὶ τῶν
πλησίον ἀνδροφόνοι. "ἐκκαθάρατε τὴν παλαιὰν ζύ-
25μην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα" †††), ὁ ἀπόστολος ἡμῖν
ἐμβοᾷ. καὶ πάλιν ἀσχάλλων ἐπὶ τοιούτοις τισὶ δια-
τάττεται μὴ συναναμίγνυσθαι, "ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνο-
μαζόμενος ἢ πόρονος ἢ πλεονέκτης ἢ εἰδωλολάτρης ἢ
λοίδορος ἢ μέθυσος ἢ ἄρπαξ τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνε-
30σθίειν". "ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμιω ἀπέθανον", λέ-
γει, "ἵνα θεῷ ζήσω, Χριστῷ συνεσταύρωμαι, ζῶ δὲ
οὐκ ἔτι ἐγώ", ὡς ἔξων κατὰ τὰς ἐπιθυμίας, "ζῆ δὲ

*) Jerem. 5, 8. **) Proverb. 1, 14. ***) Ibid.
v. 15 — 17. †) Apocalyps. 9, 10. ††) Ephes. 2, 3.
†††) 1 Corinth. 5, 7.

ἐν ἐμοὶ Χριστὸς” *) διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν ὑπακοῆς P. ἀγνῶς καὶ μακαρίως. ὥστε τότε μὲν ἔζων ἐν σαρκὶ 561. σαρκικῶς, “ὁ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκὶ ἐν πίστει ζῶ τῇ Ρου. τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ”.

5 §. 107. “Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθῃτε καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθῃτε” **), τῆς ἐναντίας πολιτείας ἀποτρέπων ἡμᾶς ὁ κύριος λέγει, ἐπεὶ “ἡ καταστροφή ἀνδρῶν παρανόμων κακῆ. καὶ αὐταὶ εἰσιν αἱ ὁδοὶ πάντων τῶν συντελούντων τὰ ἄνομα” ***). οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ”, φησὶν ὁ κύριος, “καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ μὴ ἐγεννήθη ἢ ἓνα τῶν ἐκλεκτῶν μου σκανδαλίσει” ****). “κρεῖττον ἦν αὐτῷ περιτεθῆναι μύλον καὶ καταποντισθῆναι εἰς θάλασσαν, ἢ ἓνα τῶν ἐκλεκτῶν μου διαστρέψαι” *****). τὸ γὰρ ὄνομα 15 τοῦ Θεοῦ βλασφημεῖται δι’ αὐτούς” †). “ὅθεν γενναίως ὁ ἀπόστολος, “ἔγραψα ὑμῖν”, φησὶν, “ἐν τῇ ἐπιστολῇ μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνος” ††) ἕως “τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι” †††). καὶ ὅτι οὐ τὸν γάμον προ- 203 νεῖαν λέγει ἐπιφέρει, “ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ κολλώ- sylb. μενος τῇ πόρνη ἐν σώμα ἔστιν” ††††); ἢ πόρνην τις ἔρει τὴν παρθένον πρὶν ἢ γῆμαι; “καὶ μὴ ἀποστερεῖτε”, φησὶν, “ἀλλήλους, εἰ μὴ ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν” †††††). διὰ τῆς “ἀποστερεῖτε” λέ- 25 ξεως τὸ ὀφελλημα τοῦ γάμου τὴν παιδοποιίαν ἐμφαίνων, ὅπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐδήλωσεν εἰπὼν, “τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλὴν ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρὶ” ††††††).

30 §, 108. Μεθ’ ἣν ἔκτισιν κατὰ τὴν οἰκουρίαν καὶ τὴν ἐν Χριστῷ πίστιν βοηθὸς, καὶ ἔτι σαφέστε-

*) Galat. 2, 19 sq. **) Matth. 10, 5. ***) Pro- uerb. 1, 18 sq. ****) Matth. 26, 24. *****) Ibid. 18, 6 sqq. †) Roman. 2, 24. ††) 1 Corinth. 5, 11. †††) Ibid. 6, 13. ††††) Ibid. 6, 16. †††††) Ibid. 7, 5. ††††††) Ibid. v. 3.

ρον εἰπὼν, «τοῖς γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' ὁ κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι, ἐὰν δὲ χωρισθῆ; μενέτω ἄγαμος ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω, καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι. τοῖς δὲ λοιποῖς λέγω, ἐγὼ, οὐχ ὁ κύριος, εἴ τις ἀδελφὸς» *) ἕως «νῦν δὲ ἅγια ἐστὶ» **). τί δὲ λέγουσι πρὸς ταῦτα οἱ τοῦ νόμου κατατρέχοντες καὶ τοῦ γάμου ὡς κατὰ νόμον συγκεχωρημένου, μονονουχὶ δὲ καὶ κατὰ τὴν διαθήκην τὴν καινὴν; τί πρὸς ταύτας εἰπεῖν ἔχουσι τὰς νομοθεσίας οἱ τὴν σποράν καὶ τὴν γένεσιν μυστατιόμενοι; ἐπεὶ καὶ τὸν ἐπίσκοπον τοῦ οἴκου καλῶς προϊστάμενον***) νομοθετεῖ τῆς ἐκκλησίας ἀφηγεῖσθαι, Ρ. οἴκον δὲ κυριακὸν «μιάς γυναικὸς» συνίστησι συζυ-562. γία. Ρομ.

15 §. 109. «Πάντα οὖν καθαρὰ τοῖς καθαροῖς», λέγει, «τοῖς δὲ μεμιασμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρόν, ἀλλὰ μεμίεται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις» †). ἐπὶ δὲ τῆς παρὰ τὸν κανόνα ἡδονῆς, «μὴ πλανᾶσθε», φησὶν, «οὔτε πόρνοι οὔτε εἰδωλο-20 λάτραι οὔτε μοιχοὶ οὔτε μαλακοὶ οὔτε ἀρσενοκοῖται οὔτε πλεονέκται οὔτε κλέπται, οὐ μέθυσοι, οὐ λοιδόροι, οὐχ ἄρπαγες βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν, καὶ ἡμεῖς μὲν ἀπελουσάμεθα» ††), οἱ ἐν τούτοις γενόμενοι, οἱ δὲ εἰς ταύτην ἀπολούοντες τὴν 25 ἀσέλγειαν ἐκ σωφροσύνης εἰς πορνείαν βαπτίζουσι ταῖς ἡδοναῖς καὶ τοῖς πάθεσι χαρίζεσθαι δογματίζοντες, ἀκρατεῖς ἐκ σωφρόνων εἶναι διδάσκοντες καὶ τὴν ἐλπίδα τὴν σφῶν ταῖς τῶν μορίων ἀναισχυντίαις προσανέχοντες, ἀποκηρύκτους εἶναι τῆς βασιλείας τοῦ 30 Θεοῦ, ἀλλ' οὐκ ἐγγράφους τοὺς φοιτητὰς παρασκευάζοντες, ψευδωνύμου γνώσεως προσηγορίᾳ τὴν εἰς τὸ ἐξώτερον σκότος ὁδοιπορίαν ἐπανηρημένοι. «τὸ λοι-

*) 1 Corinth. v. 10 — 12. **) Ibid. v. 14. ***) 1 Timoth. 3, 2. 4. Tit. 1, 6. †) Tit. 1, 15. ††) 1 Corinth. 6, 9 — 11.

πὸν, ἀδελφοὶ, ὅσα ἀληθῆ, ὅσα σεμνὰ, ὅσα δίκαια, ὅσα ἄγνα, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφημα, εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε, ὅσα καὶ ἐμάθετε, ἃ καὶ παρελάβετε καὶ ἠκούσατε καὶ ἴδετε ἐν ἐμοὶ, σταῦτα πρόσσετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν" *).

§. 110. Καὶ ὁ Πέτρος ἐν τῇ ἐπιστολῇ τὰ ὅμοια λέγει· ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς θεὸν, τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἠγνικότες ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας" **), ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε, διότι γέγραπται ἅγιοι ἔσεσθε, διότι ἐγὼ ἅγιος" ***). ἀλλὰ γὰρ πέρα 15 τοῦ δέοντος ἢ πρὸς τοὺς ψευδωνύμους τῆς γνώσεως ὑποκριτὰς ἀναγκαία γενομένη ἀντιλογία εἰς μακρὸν ἀπήγαγεν ἡμᾶς καὶ ἐξέτεινε τὸν λόγον. ὅθεν καὶ ὁ τρίτος ἡμῖν τῶν κατὰ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν γνωστικῶν ὑπομνημάτων στρωματεὺς τοῦτο ἔχει τὸ 20 πέρασ.

*) Philipp. 4, 8 sq. **) 1 Petr. 1, 21 sq. ***) Ibid. v. 14 — 16.

Κ Λ Η Μ Ε Ν Τ Ο Σ Π.

ΤΟΥ

563.

Pott.

Α Λ Ε Ξ Α Ν Δ Ρ Ε Ω Σ

ΤΩΝ

ΣΤΡΩΜΑΤΕΩΝ ΛΟΓΩΝ 'Ο ΤΕΤΑΡΤΟΣ.

CLEMENTIS ALEXANDRINI
STROMATUM LIBER QUARTUS.

Argumentum.

Cap. I. Ordo dicendorum (§. 1 — 3.). C. II. cur libri isti *στροματεῖς* dicantur (§. 4 — 7.). C. III. in quo vera hominis praestantia consistat (§. 8 — 12.). C. IV. martyri laudes (§. 13 — 18.). C. V. de doloris, paupertatis aliarumque rerum externarum contemptu (§. 19 — 24.). C. VI. aliquot beatitudinum capita exponit (§. 25 — 41.). C. VII. beatos esse qui deī causa sanguinem profundant (§. 42 — 56.). C. VIII. in ecclesia feminas non minus quam viros et seruos pariter ac liberos martyri esse candidatos (§. 57 — 71.). C. IX. quae Christus de martyri beneficiis dixerit colligit in vnum atque illustrat (§. 72 — 77.). C. X. grauer reprehendit illos qui iudicibus se offerebant (§. 78. 79.). C. XI. grauer respondet obiectioni, *si deus vestri curam gerit, cur patimini?* (§. 80 — 82.). C. XII. Basilidae sententiam martyrium supplicii genus existimantis refutat (§. 83 — 90.). C. XIII. Valentini nenas de mortis abolitione redarguit (§. 91 — 96.). C. XIV. de dilectione omnium, etiam inimicorum (§. 97. 98.). C. XV. de vitando scandalo (§. 99. 100.). C. XVI. alios sacrae scripturae locos de constantia (*παρρησία*), patientia, caritate martyrum illustrat (§. 101 — 106.). C. XVII. citationem bene longam ex epistola Clementis ad Corinthios huc spectantem affert

(§. 107 — 112.). C. XVIII. rursus de caritate et de reprimendis cupiditatibus (§. 113 — 119.). C. XIX. tam mulieres quam viros esse perfectionis obtinendae capaces, quod etiam heroinarum apud exterós exemplis confirmat (§. 120 — 126.). C. XX. uxoris bene moratae officium describit (127 — 131.). C. XXI. perfectum sine vere gnosticum describit (§. 132 — 136.). C. XXII. talem neque metu poenae neque spe praemi officium facere, sed solius boni et pulcri ratione habita (§. 137 — 148.). C. XXIII. ob quam rationem talis a rebus sensui iucundis quam maxime potest absteineat, meliorum scilicet intuitu (§. 149 — 154.). C. XXIV. de poenarum a deo inflictarum ratione et fine (§. 155. 156.). C. XXV. in cognitione et amore dei sitam esse veram perfectionem (157 — 164.). C. XXVI. quo modo corpore et rebus mundanis utatur vere perfectus (§. 165 — 174.).

Cap. I.

§. 1. *Ἀκόλουθον δ' ἂν οἶμαι περὶ τε μαρτυρίου διαλαβεῖν καὶ τίς ὁ τέλειος, οἷς ἐμπεριληφθήσεται κατὰ τὴν ἀπαίτησιν τῶν λεχθησομένων τὰ παρεσπόμενα καὶ ὡς ὁμοίως τε φιλοσοφητέον δούλω τε καὶ ἐλευθέρῳ κἂν ἀνὴρ ἢ γυνή τὸ γένος τυγχάνη, τὰ τε ἐξῆς περὶ τε πίστεως καὶ περὶ τοῦ ζητεῖν προσαποπληρώσαντες τὸ συμβολικὸν εἶδος παραθησόμεθα, ἵν' ὡς ἐν ἐπιδρομῇ τὸν ἠθικὸν συμπερανόμενοι λόγον κεφαλαιωδῶς παραστήσωμεν τὴν εἰς Ἑλληνας ἐκ τῆς βαρβάρου φιλοσοφίας διαδοθεῖσαν P. ὠφέλειαν. μεθ' ἣν ὑποτύπωσιν ἢ τε πρὸς τοὺς 564. Ἑλληνας καὶ ἢ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους κατ' ἐπιτομὴν Pott. τῶν γραφῶν ἐκθεσις παραδοθήσεται καὶ ὅσα ἐν τοῖς 15 πρὸ τούτου στρωματεῦσι κατὰ τὴν τοῦ προοιμίου εἰσβολὴν ἐν ἐνὶ προθεμένους τελειώσειν ὑπομνήματι τῷ πλήθει τῶν πραγμάτων ἀναγκαίως δουλεύουσι περιλαβεῖν οὐκ ἐξεγένετο.*

§. 2. *Ἐπὶ τούτοις ὕστερον πληρωθείσης ὡς ἐνι 20 μάλιστα τῆς κατὰ τὰ προκείμενα ἡμῖν ὑποτυπώσεως τὰ περὶ ἀρχῶν φυσιολογηθέντα τοῖς τε Ἑλλησι τοῖς*

τε ἄλλοις βαρβάροις ὅσον ἤκον εἰς ἡμᾶς αἱ δόξαι
 ἔξιστορητέον καὶ πρὸς τὰ κυριώτατα τῶν τοῖς φιλο-
 σόφοις ἐπινενοημένων ἐγχειρητέον. οἷς ἐπόμενον ἂν
 εἶη μετὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῆς θεολογίας τὰ περὶ προ-
 φητείας παραδεδομένα διαλαβεῖν, ὡς καὶ τὰς γραφὰς
 αἷς πεπιστεύκαμεν κυρίας οὐσας ἕξ αὐθεντείας παν-
 τοκρατορικῆς ἐπιδείξαντας προῖέναι δι' αὐτῶν εἰρημῶ
 δύνασθαι ἀπάσαις ἐντεῦθεν ταῖς αἰρέσεσιν ἕνα δεικνύ-
 ναι θεὸν καὶ κύριον παντοκράτορα τὸν διὰ νόμον
 P. καὶ προφητῶν, πρὸς δὲ καὶ τοῦ μακαρίου εὐαγγελίου
 204. γνησίως κεκηρυγμένον. πολλαὶ δὲ ἡμᾶς αἱ πρὸς τοὺς
 Syb. ἑτεροδόξους ἀντιρρήσεις ἐκδέχονται πειρωμένους τὰ
 τε ὑπ' αὐτῶν προκομιζόμενα ἐγγράφως διαλύεσθαι
 πείθειν τε αὐτοὺς καὶ ἄκοντας, δι' αὐτῶν ἐλέγχοντας
 15τῶν γραφῶν.

§. 3. Τελειωθείσης τοίνυν τῆς προθέσεως ἡμῖν
 ἀπάσης ἐν οἷς εἰς θελήσει τὸ πνεῦμα ὑπομνήμασι πρὸς
 τὴν κατεπέλουσαν ἐξυπηρετούμενοι χρεῖαν — πολλὴ
 γὰρ ἡ τῶν προλεγομένων ὀφείλεσθαι τῆς ἀληθείας
 20ἀνάγκη —, τότε δὴ τὴν τῷ ὄντι γνωστικὴν φυσιολογίαν
 μέτεμεν τὰ μικρὰ πρὸ τῶν μεγάλων μνηθέντες μυ-
 στηρίων, ὡς μηδὲν ἐμποδῶν τῇ θεῷ ὄντως ἱεροσφαι-
 τία γίνεσθαι προκεκαθαρισμένων καὶ προδιατετυπωμέ-
 νων τῶν προῖστορηθῆναι καὶ προπαράδοθῆναι δεόν-
 25των. ἡ γοῦν κατὰ τὸν τῆς ἀληθείας κανόνα γνωστικῆς
 παραδόσεως φυσιολογία, μᾶλλον δὲ ἐποπτεία, ἐκ τοῦ
 περὶ κοσμογονίας ἤρτηται λόγον, ἐνθένδε ἀναβαίνουσα
 ἐπὶ τὸ θεολογικὸν εἶδος. ὅθεν εἰκότως τὴν ἀρχὴν
 τῆς παραδόσεως ἀπὸ τῆς προφητευθείσης ποιησόμεθα
 30γενέσεως ἐν μέρει καὶ τὰ τῶν ἑτεροδόξων παρατιθέ-
 μενοι καὶ ὡς οἶόν τε ἡμῖν διαλύεσθαι πειρώμενοι.
 ἀλλὰ γὰρ τὸ μὲν γεγράφεται ἦν θεός γε ἐθέλη καὶ
 ὅπως ἂν ἐμπνέη, νυνὶ δὲ ἐπὶ τὸ προκείμενον μετιτέον
 καὶ τὸν ἡθικὸν ἀποπληρωτέον λόγον.

P.

565.

Pott.

Cap. II.

§. 4. Ἔστω δὲ ὑμῖν τὰ ὑπομνήματα ὡς πολ-
 λάκις εἶπομεν διὰ τοὺς ἀναίδην ἀπέρωτος ἐντυγχάνον-
 τας ποικίλα ὡς αὐτό που τοῦνομά φησι διεστρω-
 μένα ἀπ' ἄλλου εἰς ἄλλο συνεχῆς μετιόντα καὶ ἕτερον
 μὲν τι κατὰ τὸν εἰρμόν τῶν λόγων μηνύοντα, ἐνδει-
 κνύμενα δὲ ἄλλο τι. χρυσοῦν γὰρ οἱ διζήμενοι, φη-
 σὶν Ἡράκλειτος, γῆν πολλὴν ὀρούσουσι καὶ εὐρί-
 σκουσιν ὀλίγον, οἱ δὲ τοῦ χρυσοῦ ὄντως γένους τὸ
 10 συγγενῆς μεταλλεύοντες εὐρήσουσι τὸ πολὺ ἐν ὀλίγῳ,
 εὐρήσει γὰρ τὸν συνήσοντα ἓνα ἢ γραφή. συλλαμ-
 βάνουσι μὲν οὖν πρὸς τε ἀνάμνησιν πρὸς τε ἔμφρασιν
 ἀληθείας τῷ οἴῳ τε ζητεῖν μετὰ λόγου οἱ τῶν ὑπο-
 μνημάτων στρωματεῖς. δεῖ δὲ καὶ ἡμᾶς τούτοις
 15 προσεκπονεῖν καὶ προσεφευρίσκειν ἕτερα, ἐπεὶ καὶ τοῖς
 ὁδὸν ἀπιοῦσιν ἦν οὐκ ἴσασιν ἀρκεῖ τὴν φέρουσαν
 ὑποσημῆναι μόνον.

§. 5. Βαδιστέον δὲ τὸ μετὰ τοῦτο ἤδη τὴν καὶ
 λοιπὴν ἑαυτοῖς ἐξευρητέον, ὡσπερ φασὶ καὶ δούλῳ τινὶ
 20 χρωμένῳ ποτὲ τί ἂν ποιῶν τὸν δεσπότην ἀρέσαιοτο
 ἀνειπεῖν τὴν Πυθίαν, εὐρήσεις ἐν ζήτησῃ. χαλε-
 πὸν οὖν τῷ ὄντι ὡς ἔοικεν λανθάνον κάλὸν ἐξευρεῖν,
 ἐπεὶ τῆς ἀρετῆς ἰδρὼς πρόκειται,

μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐς αὐτὴν
 25 καὶ τροχὸς τὸ πρῶτον ἐπὶ δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,
 ῥηιδίῃ δὲ ἔπειτα πέλει, χαλεπὴ περ ἑοῦσα *).
 «στενὴ» γὰρ τῷ ὄντι «καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς» κυ-
 ρίου, καὶ «βιάστων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ»·
 ὁθεν «ζῆτει», φησὶ «καὶ εὐρήσεις» **), τῆς βασιλι-
 30 κῆς ὄντως ἐχόμενος ὁδοῦ καὶ μὴ παρεκτρέχων.

§. 6. Εἰκότως οὖν πολὺ τὸ γόνιμον ἐν ὀλίγῳ
 σπερμάτων ἐμπεριεχομένων τῆδε τῆ πραγματεία

*) Hesiod. ἔργ. καὶ ἡμ. v. 287 — 290. **) Cf. Matth.
 7, 14. 11, 12. 7, 7.

δογμάτων, ὡσπερ τὸ „παιμβότανον τοῦ ἀγροῦ” *), φησὶν ἡ γραφή. ἢ καὶ τὴν ἐπιγραφὴν κυρίαν ἔχουσιν οἱ τῶν ὑπομνημάτων στρωματεῖς ἀτεχνῶς κατὰ τὴν παλαιὰν ἐκείνην ἀπηνθισμένην προσφορὰν περὶ 57ς ὁ Σοφοκλῆς γράφει·

ἦν μὲν γὰρ οἶος μαλλὸς, ἦν δὲ κάμπελων
σπονδὴ τε καὶ ῥάξ εὖ τεθησαυρισμένη,
ἐνὴν δὲ παγκάρπεια συμμιγῆς ὀλαῖς
λίπος τ' ἔλαιον καὶ τὸ ποικιλώτατον P.

10 ἕξανθῆς μελίσσης κηρόπλαστον ὄργανον. 566.

§. 7. Αὐτίκα οἱ στρωματεῖς ἡμῶν κατὰ τὸν Ρομ. γεωργὸν Τιμοκλέους τοῦ κωμικοῦ,

σῦκ', ἔλαιον, ἰσχάδας,
μέλι προσοδεύουσι, καθάπερ ἐκ παμφόρου χωρίου.
15δι' ἦν εὐκαρπίαν ἐπιφέρει·

σὺ μὲν εἰρεσιώνην, οὐ γεωργίαν λέγεις,
ἐπιφωνεῖν γὰρ εἰώθεσαν Ἀθηναῖοι·
εἰρεσιώνη σῦκα φέρει καὶ πίονας ἄρτους
καὶ μέλι ἐν κοτύλῃ καὶ ἔλαιον ἀναψήσασθαι.

20χρὴ τοίνυν πολλάκις ὡς ἐν τοῖς πλοκάνοις διασειόν-
τας καὶ ἀναρριπτοῦντας τὴν πολυμιγίαν τῶν σπερ-
μάτων τὸν πυρὸν ἐκλέγειν.

Cap. III.

§. 8. Οἱ πολλοὶ δὲ τῇ τῶν χειμῶνων καταστά-
25σει ὁμοίαν ἔχουσι τὴν διάθεσιν ἀνέδραστόν τε καὶ
ἀλόγιστον.

πόλλ' ἀπιστία δέδρακεν ἀγαθὰ [καὶ] πίστις κακὰ·
ὅ τε Ἐπίχαρμος,
μέμνασ' ἀπιστεῖν,
30φησὶν,

ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν·
αὐτίκα τὸ μὲν ἀπιστεῖν τῇ ἀληθείᾳ θάνατον φέρει,

*) Iob. 5, 25.

ὡς τὸ πιστεύειν ζωὴν, ἔμπαλιν δὲ τὸ πιστεύειν τῷ
 ψεύδει, ἀπιστεῖν δὲ τῇ ἀληθείᾳ εἰς ἀπώλειαν ὑποσύ-
 ρει. ὁ αὐτὸς λόγος ἐπὶ τε ἐγκρατείας καὶ ἀκρασίας.
 ἐγκρατεύεσθαι μὲν γὰρ ἀγαθοεργίας κακίας ἔργον,
 5 ἀπέχεσθαι δὲ ἀδικίας σωτηρίας ἀρχή. ἢ μοι δοκεῖ
 τὸ σάββατον δι' ἀποδοχῆς κακῶν ἐγκράτειαν αἰνίσ-
 σεσθαι καὶ τί ποτ' ἐστὶν ὧ διαφέρει θηρίων ἀνθρώ-
 πος. τούτου τε αὖ οἱ τοῦ θεοῦ ἄγγελοι σοφώτεροι.
 «ἠλάττωσας αὐτὸν», φησὶ, βραχὺ τι παρ' ἀγγέλου *)·
 10 οὗ γὰρ ἐπὶ τοῦ κυρίου ἐκδέχονται τὴν γραφὴν — καί
 τοι κακῆνος σάρκα ἔφερεν —, ἐπὶ δὲ τοῦ τελείου
 καὶ γνωστικοῦ τῷ χρόνῳ καὶ τῷ ἐνδύματι ἔλαττον-P.
 μένου παρὰ τοὺς ἀγγέλους. οὐκ οὐκ ἄλλο τι σοφίαν567.
 παρὰ τὴν ἐπιστήμην λέγω, ἐπεὶ μὴ διαφέρει ζωὴ ζωῆς, Pott.
 15 κοινὸν γὰρ τῇ φύσει τῇ θνητῇ, τουτέστι τῷ ἀνθρώ-
 πῳ πρὸς τὸ ἀθανασίας κατηξιωμένον τὸ ζῆν, ἔξιν
 θεωρίας τε καὶ ἐγκρατείας πατέρου διαφέροντος.
 §. 9. Ἡ μοι δοκεῖ καὶ Πυθαγόρας σοφὸν μὲν
 εἶναι τὸν θεὸν λέγων μόνον, ἐπεὶ καὶ ὁ ἀπόστολος ἐκ
 20 τῆ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῆ γράφει· εἰς ὑπακοὴν πί-
 Ρ. στωσ εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος μόνου σοφῷ
 205. θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ **)·, ἐαυτὸν δὲ διὰ φιλίαν
 Sylb. τὴν πρὸς τὸν θεὸν φιλόσοφον. «διελέγετο» γοῦν
 «Μωϋσεῖ», φησὶν, «ὁ θεὸς ὡς φίλος φίλῳ» ***). τὸ
 25 μὲν οὖν ἀληθὲς τῷ θεῷ σαφὲς ἀντίκα τὴν ἀλήθειαν
 γεννᾷ, ὁ γνωστικὸς δὲ ἀληθείας ἔρα. «ἴσθι», φησὶ,
 «πρὸς τὸν μύρμηκα, ὃ ὀκνηρὸν, καὶ μελίττης γενοῦ
 μαθητῆς †), ὁ Σολομὼν λέγει· εἰ γὰρ ἐκάστου τῆς
 οἰκείας φύσεως ἔργον ἐν καὶ βρῶς ὁμοίως καὶ ἵππου
 30 καὶ κυνὸς, τί ἂν φήσαιμεν τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἔργον
 τὸ οἰκεῖον; ἔοικεν δ' οἶμαι κενταύρῳ Θετταλικῷ πλύ-
 σματι ἐκ λογικοῦ καὶ ἀλόγου συγκείμενος ψυχῆς καὶ
 σώματος, ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα γῆν τε ἐργάζεται καὶ

*) Psalm. 8, 5. **) Ioann. 16, 26 sq. ***) Exod. 33, 11. Proverb. 6, 6. 8.

σπεύδει εἰς γῆν, τέταται δὲ ἡ ψυχὴ πρὸς τὸν θεόν, ἢ γε διὰ φιλοσοφίας τῆς ἀληθοῦς παιδευομένη πρὸς τοὺς ἄνω σπεύδει συγγενεῖς ἀποστραφεῖσα τῶν τοῦ σώματος ἐπιθυμιῶν, πρὸς τε ταύταις πόνου τε καὶ φόβου καίτοι πρὸς ἀγαθοῦ καὶ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὸν φόβον ἐδείξαμεν. εἰ γὰρ „διὰ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας” *), ὡς οἱ κατατρέγοντες τοῦ νόμου φασὶ καὶ „ἄχρη νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ” **), ἀλλὰ „χωρὶς νόμου ἁμαρτία νεκρὰ” ***) ἀντάδομεν αὐτοῖς. 10 ὅταν γὰρ ἀφέλης τὸ αἴτιον τοῦ φόβου τὴν ἁμαρτίαν, ἀφεῖλες τὸν φόβον, πολὺ δὲ ἔτι κόλασιν, ὅταν ἀπῆ τὸ πεφυκὸς ἐπιθυμεῖν. „δικαίῳ γὰρ οὐ κεῖται νόμος” †) P. ἡ γραφὴ φησιν. 568.

§. 10. Καλῶς οὖν Ἡράκλειτος, δίκης ὄνομα, Pott. 15 φησιν, οὐκ ἂν ἤδεσαν, εἰ ταῦτα μὴ ἦν, Σωκράτης δὲ νόμον ἕνεκα ἀγαθῶν οὐκ ἂν γενέσθαι. ἀλλ’ οὐδὲ τοῦτο ἔγνωσαν οἱ κατήγοροι ὡς ὁ ἀπόστολός φησιν ὅτι „ὁ ἀγαπῶν τὸν πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται, τὸ γὰρ οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις καὶ 20 εἰ τις ἑτέρα ἐντολὴ ἐν τούτῳ μόνῳ ἀνακεφαλαιοῦται τῷ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν” ††). ταύτη ποῦ, „ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου”, φησιν, „ἐξ ὅλης καρδίας σου, καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν”. εἰ δὲ „ὁ τὸν πλησίον ἀγαπῶν κα- 25 κὸν οὐκ ἐργάζεται” καὶ „πᾶσα ἐντολὴ ἐν τούτῳ ἀνακεφαλαιοῦται τῷ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον” †††), αἱ τὸν φόβον ἐπαρτώσαι ἐντολαὶ ἀγάπην, οὐ μῖσθος κατασκευάζουσιν.

§. 11. Οὐκὸν πάθος τοῦ φόβου γεννητικὸς ὁ νόμος. „ὥστε ὁ νόμος ἅγιος” καὶ τῷ ὄντι „πνευμα- 30 τικὸς” ††††) ἐστι κατὰ τὸν ἀπόστολον. δεῖ δὲ ὡς εἰσὶ τὴν γε τοῦ σώματος φύσιν καὶ τὴν τῆς ψυχῆς οὐσίαν πολυπραγμονήσαντας τὸ ἑκατέρου τέλος καταλαβέσθαι

*) Roman. 3, 20. **) Ibid. 5, 13. ***) Ibid. 7, 9. †) 1 Timoth. 1, 9. ††) Roman. 13, 18. 10. 9. †††) Luc. 10, 27. Matth. 22, 37. 39. ††††) Roman. 7, 12. 14.

καὶ μὴ τὸν θάνατον ἡγεῖσθαι κακόν· «ὅτε γὰρ δοῦ-
λοι ἦτε τῆς ἁμαρτίας», φησὶν ὁ ἀπόστολος, «ἐλευ-
θεροὶ ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ. τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε
τότε ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; τὸ γὰρ τέλος ἐκεί-
νων θάνατος, νῦν δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρ-
τίας, δουλωθέντες δὲ τῷ θεῷ ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν
εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος ζωῆν αἰώνιον, τὰ γὰρ
ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος, τὸ δὲ χάρισμα τοῦ
θεοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν» *).

10 §. 12. Κινδυνεύει τοίνυν δεδειχθαι θάνατος μὲν
εἶναι ἢ ἐν σώματι κοινωνία τῆς ψυχῆς ἁμαρτητικῆς
οὔσης, ζωὴ δὲ ὁ χωρισμὸς τῆς ἁμαρτίας. πολλοὶ δὲ
οἱ ἐν ποσὶ χάρακες καὶ τάφροι τῆς ἐπιθυμίας, τὰ τε
ὀργῆς καὶ θυμοῦ βάρυθρα, ἃ διαπηδᾶν ἀνάγκη καὶ
15 πᾶσαν ἀποφεύγειν τὴν τῶν ἐπιβουλῶν ἀνασκευὴν τὸν
μηκέτι «δι' ἐσόπτρου» **) τὴν γνῶσιν τοῦ θεοῦ κατο-
ψόμενον·

ἡμῖσι γὰρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
ἀνέρος, εὐτ' ἂν μιν κατὰ δούλιον ἡμαρ ἔλῃσι ***)·
20 «δούλους» δὲ τοὺς «ὑπὸ ἁμαρτίαν καὶ ταῖς ἁμαρτίαις
πεπραμένους» †) τοὺς φιληδόνους καὶ φιλοσωμάτους
οἶδεν ἢ γραῖφή· καὶ θηρία μᾶλλον ἢ ἀνθρώπους, τοὺς
παρομοιωθέντας τοῖς κτήνεσι θηλυμανεῖς ἄπλους ἐπὶ P.
τὰς τῶν πλησίον χρεμετίζοντας, ὄνος ὑβριστῆς" ὁ ἀκό-569.
25 λαστος, «λύκος ἄγριος" ὁ πλεονεκτικὸς, καὶ «ὄφις" ††) Pott.
ὁ ἀπατεών. ὁ τοίνυν τοῦ σώματος ἀπὸ τῆς ψυχῆς
χωρισμὸς ὁ παρ' ὕλον τὸν βίον μελετώμενος τῷ φι-
λοσόφῳ προθυμίαν κατασκευάζει γνωστικὴν εὐκόλως
δύνασθαι φέρειν τὸν τῆς φύσεως θάνατον διάλυσιν
30 ὄντα τῶν πρὸς τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς δεσμῶν· «ἐμοὶ
γὰρ κόσμος ἐσταύρωται καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ" †††) λέγει,

*) Roman. 6, 20 — 23. **) 1 Corinth. 12, 12. ***) Homer.
Odys. β. v. 322 sq. †) Cf. Roman. 6, 17. 20. 3, 9. 7, 14.
††) Cf. Psalm, 48, 12. 20. Ierem. 5, 8 sq. †††) Galat.
6, 14.

βιω δὲ ἤδη ἐν σαρκὶ ὄν ὡς ἐν οὐρανῷ πολιτευόμενος” *).

Cap. IV.

§. 13. Ὄθεν εἰκότως καλούμενος ὁ γνωστικὸς ὑπακούει ῥαδίως καὶ τῷ τὸ σωματίον αἰτοῦντι φέρων προσδίδωσι καὶ τὰ πάθη προαποδύμενος τοῦ σαρκίου ταῦτα οὐχ ὑβρίζων τὸν πειράζοντα, παιδεύων δὲ οἶμαι καὶ ἐλέγχων

ἐξ οἷης τιμῆς καὶ οἴου μήκεος ὄλβου,

10 ὡς φησιν Ἐμπεδοκλῆς ὧδε λιπὼν μετὰ θνητῶν ἀναστρέφεται. οὗτος ὡς ἀληθῶς μαρτυρεῖ αὐτῷ μὲν τὸ εἶναι πιστῷ γνησίῳ πρὸς τὸν θεόν, τῷ πειράζοντι δὲ μάτην ἐζηλωκέναι τὸν δι' ἀγάπης πιστὸν, τῷ δ' αὖ κυρίῳ τὴν ἐνθεον πρὸς τὴν διδασκαλίαν πειθῶ, ἧς
15 οὐκ ἀποστήσεται θανάτου φόβῳ, ναὶ μὴν καὶ τοῦ κηρύγματος τὴν ἀλήθειαν συμβεβαιοῖ ἔργῳ δυνατὸν εἶναι δεικνὺς τὸν πρὸς ὃν σπεύδει θεόν. θαυμάσαις ἂν τὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἐναργῶς διδάσκει εὐχαρίστως ἐνούμενος πρὸς τὸ συγγενές, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
20 τῷ τιμίῳ αἵματι τοὺς ἀπίστους δυσωπῶν.

§. 14. Οὗτος οὖν φόβῳ τὸ ἀρνείσθαι Χριστὸν διὰ τὴν ἐκτολὴν ἐκκλίνει, ἵνα δὴ φόβῳ μύρτυς γένηται. οὐ μὴν οὐδὲ ἐλπίδι δωρεῶν ἡτοιμασμένων πιπράσκων τὴν πίστιν ἀγάπη δὲ πρὸς τὸν κύριον
25 ἀσμενέστατα τοῦδε τοῦ βίου ἀπολυθήσεται, χάριν ἴσως καὶ τῷ τῆν αἰτίαν παρασχομένῳ τῆς ἐνθένδε
P. ἐξόδου καὶ τῷ τὴν ἐπιβουλήν τεχνασαμένῳ ἐγνωκῶς
206. πρόφασιν εὐλογον λαβὼν ἣν οὐκ αὐτὸς παρέσχεν
Sylb. ἑαυτὸν ἐπιδείξαι ὅς ἐστι, τῷ μὲν δι' ὑπομονῆς,
30 δι' ἀγάπης δὲ κυρίῳ, δι' ἧς ἀνεδείκνυτο τῷ κυ-
P. ρίῳ καὶ πρὸ τῆς γενέσεως τὴν προαίρεσιν τοῦ
570. μαρτυρήσαντος εἰδῶτι. εὐθαροσῆσας τοίνυν πρὸς Ρομ.

*) Philipp. 2, 20.

φίλον τὸν κύριον ὑπὲρ οὗ καὶ τὸ σῶμα ἐκὼν ἐπιδέ-
 δωκεν, πρὸς δὲ καὶ τὴν ψυχὴν ὡς οἱ δικασταὶ προσ-
 εδόκησαν ἔρχεται, φίλε κασίνγητε ποιητικῶς γε
 ἀκούσας πρὸς τοῦ σωτήρος ἡμῶν διὰ τὴν τοῦ βίου
 ὁμοιότητα. αὐτίκα τελείωσιν τὸ μαρτύριον καλοῦ-
 μεν οὐχ ὅτι τέλος τοῦ βίου ὁ ἄνθρωπος ἔλαβεν ὡς
 οἱ λοιποὶ, ἀλλ' ὅτι τέλειον ἔργον ἀγάπης ἐνεδείξατο,
 καὶ οἱ παλαιοὶ δὲ τῶν παρ' Ἑλλήσι τῶν ἐν πολέμῳ
 ἀποθανόντων τὴν τελευτὴν ἐπαινοῦσιν οὐ τὸ βιαίως
 10 ἀποθνήσκειν συμβουλευόντες, ἀλλ' ὅτι ὁ κατὰ πόλε-
 μον τελευτῶν ἀδελφὸς τοῦ θανεῖν ἀπήλλακται ἀποτιμη-
 θείς τοῦ σώματος καὶ οὐ προκαμῶν τῇ ψυχῇ οὐδὲ
 καταμιλακισθεὶς οἷα περὶ τὰς νόσους πάσχουσιν οἱ
 ἄνθρωποι, ἀπαλλάττονται γὰρ θηλυκευόμενοι καὶ
 15 ἰδιμερόμενοι τοῦ ζῆν.

§. 15. Διὰ ταῦτα οὐδὲ καθαρὰν ἀπολύουσιν
 τὴν ψυχὴν, ἀλλ' ὡσπερ μολυβδίδας τὰς ἐπιθυμίας
 μετ' ἑαυτῆς φερομένην, εἰ μὴ τινες τούτων ἐλλόγιμοι
 κατ' ἀρετὴν γέγονασιν. εἰσὶ δὲ καὶ οἱ ἐν πολέμῳ
 20 μετ' ἐπιθυμιῶν ἀποθνήσκουσιν, οὐδὲν οὗτοι διαφέ-
 ροντες, εἰ καὶ νόσῳ κατεμαραίνοντο. εἰ τοίνυν ἡ
 πρὸς θεὸν ὁμολογία μαρτυρία ἐστὶ, πᾶσα ἡ καθαρῶς
 πολιτευσάμενη ψυχὴ μετ' ἐπιγνώσεως τοῦ θεοῦ ἢ ταῖς
 ἐντολαῖς ἐπακηκουῖα μάστις ἐστὶ καὶ βίῳ καὶ λόγῳ,
 25 ὅπως ποτὲ τοῦ σώματος ἀπαλλάττηται, οἷον αἷμα τὴν
 πίστιν ἀνὰ τὸν βίον ἅπαντα, πρὸς δὲ καὶ τὴν ἔξοδον
 προσχέουσα. αὐτίκα ὁ κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ φη-
 σὶν, ὅς ἂν καταλείψη πατέρα ἢ μητέρα ἢ ἀδελφούς
 καὶ τὰ ἑξῆς ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου καὶ τοῦ ὀνόματός
 30 μου *) μακάριος οὗτος, οὐ τὴν ἀπλῆν ἐμφαίνων
 μαρτυρίαν, ἀλλὰ τὴν γνωστικὴν, ὡς κατὰ τὸν κανόνα
 τοῦ εὐαγγελίου πολιτευσάμενος διὰ τῆς πρὸς τὸν κύ-
 ριον ἀγάπης, γινώσκει γὰρ σημαίνει ἡ τοῦ ὀνόματος
 εἶδησις καὶ ἡ τοῦ εὐαγγελίου νόησις, ἀλλ' οὐ ψιλῆν

*) Matth. 19, 29. Marc. 10, 29. 30.

τὴν προσηγορίαν, ἀπολιπεῖν μὲν γένος τὸ κοσμικόν, ἀπολιπεῖν δὲ οὐσίαν καὶ κτῆσιν πᾶσαν διὰ τὸ ἀπροσπαθῶς βιοῦν. μήτηρ γοῦν ἢ πατρὶς καὶ τροφὸς ἀλληγορεῖται, πατέρες δὲ οἱ νόμοι οἱ πολιτικοί. ἅ δὲ ἕπεροπτεόν εὐχαρίστως τῷ μεγαλόφρονι δικαίῳ ἔνεκεν τοῦ φίλον γενέσθαι τῷ θεῷ καὶ τυχεῖν τῶν δεξιῶν μερῶν τοῦ ἀγιάσματος καθάπερ καὶ οἱ ἀπόστολοι Ρ. πεποιήκασιν. 571

§. 16. Εἶτα Ἡράκλειτος μὲν φησιν ἀρηιφά-Ρου
10τους θεοὶ τιμῶσι καὶ ἄνθρωποι, καὶ Πλάτων ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς πολιτείας γράφει· τῶν δὲ δὴ ἀποθανόντων ἐπὶ στρατείας ὅς ἂν εὐδοκμήσας τελευτήσῃ, ἄρ' οὐ πρῶτον μὲν φήσομεν τοῦ χρυσοῦ γένους εἶναι; πάντων γε μάλιστα. τὸ δὲ χρυσοῦν γένος πρὸς
15θεῶν ἐστὶ τῶν κατ' οὐρανὸν καὶ τὴν ἀπλανῆ σφαῖραν, οἱ μάλιστα τὴν ἡγεμονίαν ἔχουσι τῆς κατ' ἀνθρώπους προνοίας. τινὲς δὲ τῶν αἰρετικῶν τοῦ κυρίου παρακηκοότες ἀσεβῶς ἅμα καὶ δειλῶς φιλοζωοῦσι, μαρτυρίαν λέγοντες ἀληθῆ εἶναι τὴν τοῦ ὄν-
20τως ὄντος γνῶσιν θεοῦ, ὅπερ καὶ ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν, φονέα δὲ εἶναι αὐτὸν ἑαυτοῦ καὶ ἀνθέντην τὸν διὰ θανάτου ὁμολογήσαντα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα δειλίας σοφίσματα εἰς μέσον κομίζουσι. πρὸς οὓς εἰρήσεται ὅποταν καιρὸς ἀπαιτῆ. διαφέρονται γὰρ ἡμῖν περὶ
25ἀρχάς.

§. 17. Λέγομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τοὺς ἐπιπηδήσαντας τῷ θανάτῳ, εἰσὶ γὰρ τινες οὐχ ἡμέτεροι μόνου τοῦ ὀνόματος κοινωνοὶ, οἱ δὲ αὐτοὺς παραδιδόντες σπεύδουσι τῇ πρὸς τὸν δημιουργὸν ἀπεχθεῖα οἱ ἄθλιοι
30θανατοῦντες. τούτους ἐξάγειν ἑαυτοὺς ἀμαρτύρως λέγομεν κἂν δημοσίᾳ κολάζονται. οὐ γὰρ τὸν χαρακτῆρα σώζουσι τοῦ μαρτυρίου τοῦ πιστοῦ τὸν ὄντως θεὸν μὴ γνωρίσαντες, θανάτῳ δὲ ἑαυτοὺς ἐπιδιδόασιν κενῶ, καθάπερ καὶ οἱ τῶν Ἰνδῶν γυμνοσο-
35φισταὶ ματαίῳ πυρί. ἐπεὶ δ' οἱ ψευδῶννοι οὗτοι τὸ σῶμα διαβάλλουσι, μαθέτωσαν ὅτι καὶ ἡ τοῦ σώ-

ματος εὐαρμοστία συμβάλλεται τῇ διανοίᾳ πρὸς τὴν εὐφροσύνην.

§. 18. Δι' ὃ ἐν τῷ τρίτῳ τῆς πολιτείας ὁ Πλάτων εἶπεν, ὅτι μάλιστα ἐπιβοῶνται μάρτυρα τὴν γένεσιν κακίζοντα, ἐπιμελεῖσθαι σώματος δεῖν ψυχῆς ἕνεκα ἁρμονίας, δι' οὗ βιοῦν τέ ἐστι καὶ ὀρθῶς βιοῦν καταγγέλλοντα τῆς ἀληθείας τὸ κήρυγμα· διὰ γὰρ τοῦ ζῆν καὶ τῆς ὑγείας ὀδεύοντες ἐκμανθάνομεν τὴν γνῶσιν. ὧ δὲ οὐδὲ τὸ τυχὸν προσελθεῖν ἐστὶν P. 10 εἰς ἕψος ἄνευ τοῦ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις εἶναι καὶ δι' 572. αὐτῶν πάντα ποιεῖν τὰ πρὸς τὴν γνῶσιν συντείνοντα P. 101. τὸ εὖ ζῆν τούτῳ πῶς οὐχ αἰρετέον; ἐν γοῦν τῷ ζῆν τὸ εὖ ζῆν κατορθοῦται, καὶ εἰς ἕξιν αἰδιότητος παραπέμπεται ὁ διὰ σώματος μελετήσας εὐζωίαν.

15

Cap. V.

§. 19. Θαυμάζειν δὲ ἄξιον καὶ τῶν Στωικῶν οἷτινές φασὶ μηδὲν τὴν ψυχὴν ὑπὸ τοῦ σώματος διατίθεσθαι μήτε πρὸς κακίαν ὑπὸ τῆς νόσου μήτε πρὸς ἀρετὴν ὑπὸ τῆς ὑγείας, ἀλλ' ἀμφοτέρω 20 ταῦτα λέγουσιν ἀδιάφορα εἶναι. καίτοι καὶ Ἰωβ *) ἐγκρατείας ὑπερβολῆ καὶ πίστεως ὑπεροχῆ πένης μὲν ἐκ πλουσίου, ἀτιμος δὲ ἐξ ἐνδόξου, αἰσχρὸς δὲ ἐκ καλοῦ καὶ νοσηρὸς ἐξ ὑγιεινοῦ γενόμενος ἡμῖν τέ ἐστὶ παράδειγμα ἀγαθὸν ἀναγεγραμμένος, 25 δνσωπῶν τὸν πειρούσαντα, εὐλογῶν τὸν πλάσαντα, φέρων οὕτω τὰ δεύτερα ὡς καὶ τὰ πρότερα, διδάσκων εὖ μάλα τοῖς περιστατικοῖς ἅπασιν οἷόν τε εἶναι καλῶς χρῆσθαι τὸν γνωστικόν. καὶ ὅτι γε εἰκόνες τὰ P. παλαιὰ κατορθώματα εἰς τὰ ἡμεδαπὰ ἐπανορθώματα 207. ἔκκεινται ἐμφαίνων ὁ ἀπόστολος, ὥστε τοὺς δεσμούς Sylb. μου", φησὶ, "φανερὸς ἐν Χριστῷ γενέσθαι ἐν ὄλω τῷ πραιτωρίῳ καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσι καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς

*) Iob. c. 1.

μὸν περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ λαλεῖν” *), ἐπεὶ καὶ τὰ μαρτύρια ἐπιστροφῆς ἐστὶ παραδείγματα ἐνδόξως ἡγιασμένα. “ὅσα γὰρ ἡ γραφὴ λέγει εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν ἐγράφη, εἶνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν τῆς παρακλήσεως” **).

§. 20. Ἔοικε δὲ πως παρούσης ἀληθόνος ἡ ψυχὴ νεύειν ἀπ’ αὐτῆς καὶ τίμιον ἡγεῖσθαι τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς παρούσης ὀδύνης. ἀμέλει κατ’ ἐκεῖνο καιροῦ καὶ μαθημάτων ῥηθυμει ὀπηνίκα καὶ αἱ ἄλλαι ἀπημέληνται ἀρεταί. καὶ οὐ δήπου τὴν ἀρετὴν αὐτὴν πάσχειν φαμέν, οὐδὲ γὰρ νοσεῖ ἡ ἀρετὴ, ὃ δὲ ἀμφοῖν μετεσχηκῶς ἀρετῆς καὶ νόσου ὑπὸ τοῦ κατεπειπόντος θλίβεται, κἂν μὴ καταμεγαλοφρονῶν τύχη, ὃ μηδέπω
15 τὴν ἕξιν τῆς ἐγκρατείας περιποιησάμενος ἐξίσταται ἴσον P. τε εὐρίσκεται τῷ φεύγειν τὸ μὴ οὐ ὑπομεῖναι. 573.

§. 21. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ πενίας, ἐπεὶ Pott. καὶ αὐτὴ τῶν ἀναγκαίων, τῆς θεωρίας λέγω καὶ τῆς καθαρῶς ἀναμαρτησίας, ἀπασχολεῖν βιάζεται τὴν ψυχὴν περὶ τοὺς πορισμοὺς διατρίβειν ἀναγκάζουσα τὸν μὴ ὅλον ἑαυτὸν δι’ ἀγάπης ἀνατεθεικῶτα τῷ Θεῷ. ὡσπερ ἔμπυλιν ἢ τε ὑγίεια καὶ ἢ τῶν ἐπιτηδείων ἀφθονία ἐλευθέραν καὶ ἀνεμπόδιστον φυλάσσει τὴν ψυχὴν καὶ εὖ χρῆσθαι τοῖς παροῦσι γινώσκουσαν.
25 “θλίψιν γὰρ”, φησὶν ὁ ἀπόστολος, “τῇ σαρκὶ ἔξουσιν οἱ τοιοῦτοι, ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι, θέλω γὰρ ὑμᾶς ἀμερίμους εἶναι πρὸς τὸ εὐσχημον καὶ εὐπάρεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπᾶστως” ***).

§. 22. Τούτων οὖν ἀνθεκτέον οὐ δι’ αὐτὰ, 30 ἀλλὰ διὰ τὸ σῶμα, ἢ δὲ τοῦ σώματος ἐπιμέλεια διὰ τὴν ψυχὴν γίνεται ἐφ’ ἣν ἡ ἀναφορὰ. ἐν ταύτῃ γὰρ μαθεῖν ἀνάγκη τὸν γνωστικῶς πολιτευόμενον τὰ προσήκοντα, ἐπεὶ τό γε μὴ εἶναι τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν ὡμο-

*) Philipp. 1, 13 sq. **) Roman. 15, 4. ***) 1 Corinth. 7, 28. 22, 35.

λόγηται ἐκ τοῦ κακῶς εἶναι τινὰς ἡδονάς. τούτῳ τῷ λόγῳ ἀναφαίνεται τὸ ἀγαθὸν κακὸν καὶ τὸ κακὸν ἀγαθόν. ἔπειτα δὲ εἴ τινὰς μὲν αἰρούμεθα τῶν ἡδονῶν, τινὰς δὲ φεύγομεν, οὐ πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀλγηδόνων ὁ αὐτὸς λόγος, ὧν τὰς μὲν ὑπομένομεν, τὰς δὲ φεύγομεν, ἡ δὲ αἵρεσις καὶ φυγὴ κατ' ἐπιστήμην γίνεται· ὥστε τὴν ἐπιστήμην εἶναι τὸ ἀγαθὸν οὐ τὴν ἡδονὴν, δι' ἣν ἔστιν ὅτε καὶ τὴν ποιὰν ἡδονὴν αἰρησόμεθα.

10 §. 23. Ἀντίκα ὁ μάρτυς ἡδονὴν τὴν δι' ἐλπίδος διὰ τῆς παρουσίας ἀλγηδόνος αἰρεῖται. εἰ δὲ κατὰ μὲν δίψαν ἢ ἀλγηδῶν νοεῖται, κατὰ τὴν πόσιν δὲ ἢ ἡδονή, ποιητικὴ τῆς ἡδονῆς ἢ ἀλγηδῶν ἢ προὑπάρξασα γίνεται ἀγαθοῦ δὲ ποιητικὸν τὸ κακὸν οὐκ ἂν γένοιτο· αὐθιέτερον 15 οὖν κακόν. ὁ μὲν οὖν Σιμωνίδης, καθάπερ καὶ Ἄρι-Ρ. σιοτέλης,

ὑγιαίνειν μὲν ἄριστον ἀνδρὶ **, 574. Pott.

γράφει, δεύτερον δὲ φῦαν καλὸν γενέσθαι,

20 τὸ τρίτον δὲ πλουτεῖν ἀδόλως.

καὶ ὁ Μεγαρεὺς Θεόγυις·

κρῆ πενήτην φεύγοντα καὶ εἰς βαθυκῆτα πόντον ῥιπτεῖν καὶ πετρεῶν, Κύρνε, κατ' ἡλιβάτων.

ἔμπαλιν δὲ Ἀντιφάνης ὁ κωμικὸς,

25 ὁ Πλοῦτος,

φησὶ,

θατέρου

πλέον βλέποντας παραλαβῶν τυφλοὺς ποιεῖ.

30 §. 34. Ἀντίκα πρὸς τῶν ποιητῶν τυφλὸς ἐκ γενετῆς κηρύττεται·

καὶ οἱ γείνατο κοῦρον ὃς οὐκ ἠλέκτορα εἶδεν, φησὶν ὁ Χαλκιδεὺς Εὐφορίων. κακὸν οὖν ἦν τι παιδεύμ', εἰς εὐανδρίαν

ὁ πλοῦτος ἀνθρώποισιν αἱ τ' ἄγαν τροφαί,

35 ἐν τῷ Ἀλεξάνδρῳ ὁ Εὐριπίδης πεποίηκεν. εἴρηται γέ, ἢ πενία

σοφίαν ἔλαχε διὰ τὸ δυστυχῆς,
 ἢ φιλοχρηματία δὲ οὐ Σπάρταν μόνον, ἀλλὰ καὶ Ρ.
 πᾶσαν πόλιν ἔλοι ἄν. οὐκ οὐκ μόνον τοῦτο νόμισμα⁵⁷⁵
 λευκὸς ἄργυρος Pott.
 5 ἢ χρυσὸς ἐστίν, ἀλλὰ κἀρετὴ βροτοῖς,
 ὡς φησὶν ὁ Σοφοκλῆς.

Cap. VI.

§. 25. Ὁ σωτὴρ ἡμῶν ὁ ἅγιος καὶ ἐπὶ τῶν
 πνευματικῶν καὶ ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν τὴν πενίαν καὶ
 10 τὸν πλοῦτον καὶ τὰ τούτοις ὅμοια ἔταξεν, εἰπὼν γὰρ
 „μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης” *) σα-
 φῶς ἡμᾶς διδάσκει ἐν πάσῃ περιστάσει τὸν μάρτυρα
 ζητεῖν, ὅς ἐάν πτωχὸς ἢ διὰ δικαιοσύνην μαρτυρεῖ
 δικαιοσύνην ἀγαθὸν εἶναι ἢ ἠγάπησεν, „κἂν πεινῇ
 15 κἂν διψῇ διὰ δικαιοσύνην” **), μαρτυρεῖ δικαιοσύ-
 νην τὸ ἄριστον τυγχάνειν.

§. 26. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ κλαίων καὶ ὁ πενθῶν
 διὰ δικαιοσύνην μαρτυρεῖ τῷ βελτίστῳ νόμῳ εἶναι
 καλῶ. ὡς οὖν „τοὺς δεδιωγμένους”, οὕτω δὲ καὶ
 20 τοὺς πεινῶντας καὶ τοὺς διψῶντας διὰ δικαιοσύνην
 „μακαρίους” λέγει, ὁ τὸν γνήσιον ἀποδεχόμενος πόθον
 ὃν οὐδὲ λιμὸς διακόψαι ἴσχυσεν. „κἂν τὴν δικαιοσύ-
 νην αὐτὴν πεινώσι μακάριοι”, „μακάριοι δὲ καὶ οἱ πτω-
 χοὶ ***) εἴτε πνεύματι εἴτε περιουσίᾳ διὰ δικαιοσύνην δῆ-
 25 λον ὄτι. μή τι οὖν οὐχ ἀπλῶς τοὺς πένητας, ἀλλὰ τοὺς
 ἐθελήσαντας διὰ δικαιοσύνην πτωχοὺς γενέσθαι τούτους
 μακαρίζει τοὺς καταμεγαλοφρονήσαντας τῶν ἐνταῦθα
 τιμῶν εἰς περιποίησιν τᾶγαθοῦ. ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς
 καλοὺς τὸ ἦθος καὶ τὸ σῶμα δι' ἀγνείαν γενομένους,
 30 τοὺς τε εὐγενεῖς καὶ ἐνδόξους, τοὺς διὰ δικαιοσύνην
 εἰς υἰοθεσίαν ἐληλακότας καὶ διὰ τοῦτο „εἰληφῶτας
 ἕξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι καὶ ἐπάνω ὄψεων καὶ

*) Matth. 5, 10. **) Ibid. v. 6. ***) Ibid. v. 3.

σκορπίων περιπατεῖν, κυριεύειν τε καὶ δαιμόνων καὶ
 τῆς τοῦ ἐντικειμένου στρατιᾶς” *).

§. 27. Καὶ ὅλως ἡ κυριακὴ ἀσκησις ἀπάγει
 τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος εὐχαρίστως, εἴ γε καὶ αὐτὴ
 5 αὐτὴν κατὰ μετάθεσιν ἀποσπᾷ. ὁ γὰρ ἐρῶν τὴν
 P. ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτὴν, καὶ ὁ ἀπολέσας εὐρή-
 208. σει αὐτὴν” **), ἢ μόνον τὸ ἐπίκηρον ἡμῶν ἐπιβά-
 Syb. λωμεν τῇ τοῦ Θεοῦ ἀφθαρσίᾳ. Θέλημα δὲ τοῦ
 Θεοῦ ἐπίγνωσις τοῦ Θεοῦ, ἣτις ἐστὶ κοινωνία ἀφθαρ-
 10 σαίως. ὁ τοίνυν ἐπιγνώσκων κατὰ τὸν τῆς μετανοίας
 λόγον ἁμαρτωλὸν τὴν ψυχὴν ἀπολέσει αὐτὴν τῆς
 ἁμαρτίας ἧς ἀπέσπασται, ἀπολέσας δὲ εὐρήσει κατὰ
 τὴν ὑπακοὴν τὴν ἀναζήσασαν μὲν τῇ πίστει, ἀποθα-
 15 ροῦσαν δὲ τῇ ἁμαρτίᾳ. τοῦτ' οὖν ἐστὶ τὸ εὐρεῖν τὴν
 ψυχὴν τὸ γνῶναι ἑαυτὸν.

§. 28. Τὴν δὲ μεταστροφὴν τὴν ἐπὶ τὰ θεῖα
 οἱ μὲν Στωικοὶ ἐκ μεταβολῆς φασὶ γενέσθαι μετα-
 βαλοῦσης τῆς ψυχῆς εἰς σοφίαν, Πλάτων δὲ τῆς ψυχῆς
 ἐπὶ τὰ ἀμείνω περιαγωγὴν λαβοῦσης καὶ μεταστροφὴν
 20 ἐκ νυκτερινῆς τινὸς ἡμέρας. αὐτίκα εὐλογον ἔξαγω- P.
 γὴν τῷ σπονδαίῳ συγχωροῦσι καὶ οἱ φιλόσοφοι, εἰ 576.
 τις τοῦ πράσσειν αὐτὸν οὕτως τηρήσειεν αὐτῶν, ὡς Pott.
 μήκετι ἀπολελείθαι αὐτῷ μηδὲ ἐλπίδα τῆς προύξεως,
 ὃ δὲ ἐκβιασάμενος δικαστῆς ἀρνεῖσθαι τὸν ἠγαπη-
 25 μένον, διελέγχειν μοι δοκεῖ τὸν φίλον τῷ Θεῷ καὶ
 τὸν μῆ. ἐνταῦθα οὐδὲ σύγκρισις ἐτι ἀπολείπεται τί
 ἂν τις καὶ μάλλον ἔλοιτο, ἀπειλὴν ἀνθρωπίνην ἢ
 τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ· καὶ πῶς ἢ τῶν κακῶν πρά-
 30 ξεων ἀπογῆ μείωσις τε καὶ σβέσις τῶν κακῶν εὐρί-
 σκεται καθαιρουμένης τῆς ἐνεργείας αὐτῶν διὰ τῆς
 ἀπουσίας, καὶ ταῦτ' ἐστὶ, “πώλησόν σου τὰ ὑπάρ-
 χοντα καὶ δός πτωχοῖς καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι” ***),
 τουτέστιν τοῖς ὑπὸ τοῦ κυρίου λεγομένοις ἔπον.

*) Ioann. 1, 12. Luc. 10, 19. **) Ioann. 12, 25.
 Matth. 10, 39. ***) Ibid. 19, 21.

§. 29. Ὑπάρχοντα δέ φασί τινες αὐτὸν εἰρηκέναι τὰ ἐν τῇ ψυχῇ ἀλλότρια, καὶ πῶς τοῖς πτωχοῖς ταῦτα διανέμεται οὐκ ἔχουσιν εἰπεῖν, ἀλλ' ὁ θεὸς γὰρ πάντα πᾶσι μερίζει κατ' ἀξίαν δικαίας οὔσης τῆς οἰκονομίας. καταφρονήσας οὖν, φησὶ, τῶν ὑπαρχόντων ἃ ὁ θεὸς μερίζει διὰ τῆς σῆς μεγαλειότητος, ἔπου τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις σπεύδων πρὸς τὴν τοῦ πνεύματος ἄνοδον, οὐκ ἀποχῆ κακῶν μόνον δικαιωθεῖς, πρὸς δὲ καὶ τῇ κυριακῇ τελειωθεῖς εὐποία. ἀντίκα 10 τὸν καυχώμενον τελείως τὰ ἐκ τοῦ νόμου προστάγματα πεπληρωκέναι διήλεγχε, μὴ τὸν πλησίον ἀγαπήσαντα, εὐεργεσίαν δὲ ἀγάπη ἐπαγγέλλεται ἢ κυριόουσα τοῦ σαββάτου κατ' ἐπανάβασιν γραστικῆν. δεῖν δ' οἶμαι μήτε διὰ φόβον κολάσεως μήτε διὰ 15 τινα ἐπαγγελίαν δόσεως, δι' αὐτὸ δὲ τὸ ἀγαθὸν προσεληλυθέναι τῷ σωτηρίου λόγῳ.

§. 30. Οἱ τοιοῦτοι ἐκ δεξιῶν ἴστανται τοῦ ἀγιάσματος, οἱ δὲ διὰ τῆς τῶν φθαρτῶν δόσεως οἰόμενοι ἀντικαταλλάσσεσθαι τὰ τῆς λαθαρσίας ἐν τῇ τῶν 20 δυνεῖν ἀδελφῶν παραβολῇ μίσθιοι κέκληνται *), καὶ μὴ τί γε ἐνταῦθα τὸ „καθ' ὁμοίωσιν καὶ εἰκόνα” **), ἀνακύπτει ἵν' οἱ μὲν κατὰ τὴν πρὸς τὸν σωτήρα ὁμοίωσιν συμπολιτεύωνται, οἱ δὲ ἐξ εὐωνύμων ἰστάμενοι κατὰ τὴν τούτων εἰκόνα. τοῖα τοίνυν ἐστίν, 25 ἀπὸ τῆς ἀληθείας μιᾶς ῥίζης ἀμφοῖν ὑποκειμένης, Ρ. αἱρέσεως δὲ οὐκ ἴσης, μᾶλλον δὲ τῆς κατὰ τὴν αἰ-577. ρεσιν διαφορᾶς οὐκ ἴσης. διαφέρει δ' οἶμαι τὸ Ρου. κατὰ μίμησιν ἐλέσθαι τοῦ κατὰ γνώσιν ἐλομένου ὡς τὸ πεπυρωμένον καὶ τὸ πεφωτισμένον. φῶς οὖν τῆς 30 κατὰ τὴν γραφὴν ὁμοιότητος ὁ Ἰσραὴλ, ὁ δὲ ἄλλος εἰκῶν. τί δὲ βούλεται ἢ τοῦ Ααζάρου παραβολῆ ***)) τῷ κυρίῳ πλοσίου καὶ πένητος εἰκόνα δεικνύουσα; τί δὲ „οὐδεὶς δύναται δυοὶ δουλεύειν κυρίοις, θεῷ

*) Luc. 15, 11. **) Genes. 1, 26. ***) Luc. 16, 9.

καὶ μαμωνᾶ^{*)} *); τὴν φιλαργυρίαν οὕτως ὀνομάσαν-
τος τοῦ κυρίου.

§. 31. Αὐτίκα εἰς τὴν κλήσιν τοῦ δείπνου οἱ
φιλοκτῆμονες κληθέντες **) οὐκ ἀπαντῶσιν, οὐδὲ διὰ
5 τὸ κεκλήσθαι, ἀλλὰ διὰ τὸ προσπαθῶς κεκτῆσθαι. «αἱ
ἀλώπεκες» ἄρα «φωλεοὺς ἔχουσι» ***). τοὺς ἀμφὶ τὸν
μεταλλευόμενον καὶ γεωρρυχούμενον διατρίβοντας πλοῦ-
τον κακοήθεις ἀνθρώπους καὶ γηγενεῖς ἀλώπεκας προ-
σεῖπεν. ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τοῦ Ἡρώδου· «ὑπάγετε, εἴ-
10 πατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ· ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ
λάσεις ἀποτελῶ σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ τρίτῃ τε-
λειοῦμαι†). «πετεινὰ γὰρ οὐρανοῦ» ††) τοὺς
οὐρανῶ τῶν ἄλλων ὀρνέων διακεκριμένους καθαροὺς
τῷ ὄντι τοὺς εἰς τὴν τοῦ οὐρανοῦ λόγον γνῶσιν
15 πτητικοὺς προσεῖπεν. οὐ γὰρ δὴ μόνον πλούτου καὶ
δόξης καὶ γάμου, ἀλλὰ καὶ πενίας τῷ μὴ φέροντι
μυρίαί φροντίδες, καὶ μὴν ταύτας ἐν τῇ παραβολῇ
τοῦ τετραμεροῦς σπόρου ἠνίξατο τὰς μερίμνας †††),
«τὸ σπέρμα τοῦ λόγου» φήσας «τὸ εἰς ἀκάνθας» καὶ
20 φραγμοὺς «πεσὸν συμπνιγῆναι» ὑπὲρ αὐτῶν καὶ μὴ
καρποφορῆσαι δυνηθῆναι.

§. 32. Μαθεῖν οὖν ἀνάγκη ὅπως ἐκάστῳ τῶν
προσπιπτόντων χρησιτέον ὡς δι' εὐζωίας γνωστικῆς
εἰς ἕξιν αἰδίου συνασκηθῆναι ζωῆς. «εἶδον γὰρ»
25 φησὶ «τὸν ἀσεβῆ ὑπερουψούμενον καὶ ἐπαιρούμενον ὡς
τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου καὶ παρῆλθον», λέγει ἡ
γράφη, «καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν, καὶ ἐζήτησα αὐτὸν καὶ
οὐχ εὗρέθη ὁ τόπος αὐτοῦ. φύλασσε ἀκακίαν καὶ
ἴδε εὐθύτητα, ὅτι ἔστιν ἐγκατάλειμμα ἀνθρώπῳ εἰρη-
30 νικῶ» ††††). οὗτος δ' ἂν εἴη ὁ ἀνυποκρίτως ἕξ

*) Matth. 6, 24. Luc. 16, 13. **) Cf. Matth. 22, 2.
Luc. 14, 16. ***) Matth. 8, 20. Luc. 11, 58. †) Ibid.
13, 32. ††) Matth. 8, 20. Luc. 11, 58. †††) Matth.
13, 4. Luc. 8, 5. ††††) Psalm. 37, 35 — 37.

ὅλης καρδίας πιστεύων καὶ πάσῃ τῇ ψυχῇ γαληνιῶν·
 ὁ γὰρ λαὸς ὁ ἕτερος τοῖς χεῖλεσι τιμᾷ, ἢ δὲ καρ-
 δία αὐτοῦ πόρρω ἄπεστιν ἀπὸ κυρίου” *). „τῷ στό- **P.**
 ματι αὐτῶν εὐλογοῦσι, τῇ δὲ καρδία αὐτῶν κατα- **578.**
 ῥῶνται” **). ἠγάπησαν αὐτὸν ἐν τῷ στόματι αὐ- **Ρου.**
 τῶν καὶ τῇ γλώσσῃ αὐτῶν ἐψεύσαντο αὐτόν. ἢ δὲ
 καρδία αὐτῶν οὐκ εὐθεῖα μετ’ αὐτοῦ οὐδὲ ἐπιστώ-
 θησαν ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ” ***).

§. 33. Διὰ τοῦτο ἄλλαλα γενηθήτω πάντα τὰ
 10 χεῖλη τὰ δόλια” ****), καὶ „γλώσσαν μεγαλορήμονα,
 τοὺς εἰπόντας τὴν γλῶσσαν ἡμῶν μεγαλυνοῦμεν, τὰ
P. χεῖλη ἡμῶν παρ’ ἡμῖν ἐστὶ, τίς ἡμῶν κύριός ἐστιν;
 209. ἀπὸ ταλαιπωρίας τῶν πτωχῶν καὶ τοῦ στεναγμοῦ τῶν
Sylb. πενήτων νῦν ἀναστήσομαι, λέγει κύριος, θήσομαι
 15 ἐν σωτηρίῳ, παρησιάζομαι ἐν αὐτῷ” †). ταπεινο-
 φροσύντων γὰρ ἐστὶν ὁ Χριστὸς οὐκ ἐπαιρομένων
 ἐπὶ τὸ ποίμνιον αὐτοῦ. „μὴ θησαυρίζετε” τοίνυν
 ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς ὅπου σὴς καὶ βροῦσις
 ἀφανίζει καὶ κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι” ††).
 20 τάχα μὲν τοὺς φιλοκτήμονας ὀνειδιζὼν λέγει ὁ κύριος,
 τάχα δὲ καὶ τοὺς ἀπλῶς μερμηνητάς τε καὶ φροντι-
 στάς, ἤδη δὲ καὶ τοὺς φιλοσωμάτους, ἔρωτες γὰρ
 καὶ νόσοι καὶ οἱ φαῦλοι διαλογισμοὶ διορύσσουσι τὸν
 λογισμὸν καὶ τὸν ὅλον ἄνθρωπον, ὁ δὲ τῷ ὄντι θη-
 25 σαυρὸς ἡμῶν ἐνθα ἢ συγγένεια τοῦ νοῦ ἐπὶ τὸ κοινω-
 νικὸν τῆς δικαιοσύνης παραδίδωσιν, ἐμφαίνων δεῖν
 ἀποδιδόναι τῇ σνηθείᾳ τῆς παλαιᾶς ἀναστροφῆς
 τὰ ὑπ’ αὐτῆς ἡμῖν περικτηθέντα καὶ ἐπὶ τὸν Θεὸν
 ἀνατρέχειν ἔλεον αἰτουμένους. οὗτός ἐστι τῷ ὄντι
 30 „βαλλάντιον μὴ παλαιούμενον” †††), ἐφόδιον ζωῆς
 αἰδίου, „θησαυρὸς ἀνέκλειπτος ἐν οὐρανῷ”, ὅτι „ἐλεῶν
 ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ” ††††) φησὶ κύριος.

*) Iesai. 29, 13. **) Psalm. 62, 4. ***) Ibid. 38,
 36 sq. ****) Ibid. 31, 18. †) Ibid. 12, 3 — 5. ††) Matth.
 6, 19. †††) Luc. 12, 33. ††††) Roman. 9, 15. Exod. 33, 19.

§. 34. Λέγουσι δὲ ταῦτα καὶ τοῖς θέλουσι διὰ τὴν δικαιοσύνην πτωχεῦσαι, ἀκηκόασι γὰρ διὰ τῆς ἐντολῆς ὅτι «πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος ὁδὸς ἀπάγει εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ πολλοὶ οἱ διερχόμενοι δι' αὐτῆς» *). 500 σου περὶ ἄλλου τινός, ἀλλὰ περὶ ἄσωτίας καὶ φιλογυ- νίας, φιλοδοξίας, φικαρχίας καὶ τῶν ὁμοίων διαλέγε- ται παθῶν· «ἄφρον» γὰρ, οὕτως ἔφη, «ὅτι τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἀπαιτοῦσί σου τὴν ψυχὴν, ἃ δὲ ἤτοι- 10 μασας αὐτῇ τίτι γένηται» **); καὶ τὰ μὲν τῆς ἐντο- λῆς ὧδε ἔχει κατὰ λέξιν· {«φυλάσσεσθε τοίνυν ἀπὸ πάσης πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ τὰ ὑπάρχοντά ἐστιν ἡ ζωὴ αὐτοῦ» ***). «τί γὰρ ὠφε- 15 λεῖται ἄνθρωπος ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος P. ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ» †); «διὰ τοῦτο λέγω· 579. μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, μηδὲ τὸ Pott. σῶμα τί περιβάλητε, ἡ γὰρ ψυχὴ πλείων ἐστὶ τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος» ††). καὶ πάλιν, «οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὅτι χρεῖζετε τούτων ἀπάν- 20 των, ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ τὴν δικαιοσύνην, ταῦτα γὰρ μεγάλα, τὰ δὲ μικρὰ» καὶ περὶ τὸν βίον ταῦτα «προστεθήσεται ὑμῖν» †††).

§. 35. Ἄρ' οὐκ ἄντικρος τὸν γνωστικὸν μεθέ- 25 πειν ἡμᾶς πυρακελεύεται βίον, ἔργῳ τε καὶ λόγῳ ζη- τεῖν τὴν ἀλήθειαν προτρέπει; πλούσιον τοίνυν οὐ τὴν δόσιν, ἀλλὰ τὴν προαίρεσιν λογιζέται ὁ παιδεύων τὴν ψυχὴν Χριστός. Ζαχαῖον τοίνυν, οἱ δὲ Ματ- θίαν φασίν, ἀρχιτελώνην ἀκηκοῦτα τοῦ κυρίου κα- ταξιώσαντος πρὸς αὐτὸν γενέσθαι, «ἰδοὺ τὰ ἡμίση 30 τῶν ὑπαρχόντων μου δίδωμι ἐλεημοσύνην», φάναι, «κύριε· καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, τετραπλοῦν ἀποδίδωμι» ††††). ἔφ' οὗ καὶ ὁ σωτὴρ εἶπεν· «ὁ

*) Matth. 7, 13. **) Luc. 12, 20. ***) Ibid. v. 15.

†) Matth. 16, 26. ††) Ibid. 6, 31. Luc. 12, 22 sq.

†††) Matth. 6, 32 sq. Luc. 12, 30. ††††) Cf. Luc. 19, 8 — 10.

υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔλθων σήμερον τὰ ἀπολωλὸς εὗ-
 ρεν". πάλιν τε αὖ θεασάμενος εἰς τὸ γαζοφυλάκιον
 τὸν μὲν πλούσιον ἀναλόγως τῇ κτήσει βεβληκότα,
 τὴν δὲ χῆραν χαλκοῦς δύο πλείυν ἔφη τὴν χῆραν
 ὑβεβληκέναι πάντων, ὃ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ περισσεύμα-
 τος, ἡ δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως συνεισήνεγκεν *).

§. 36. "Ὅτι δὲ πάντα ἐπὶ τὴν παιδευσιν τῆς
 ψυχῆς ἀνήγαγεν, „μακάριοι", φησὶν, „οἱ πραεῖς, ὅτι
 αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν" **). πραεῖς δὲ εἰσιν
 10οἱ τὴν ἄπιστον μάχην τὴν ἐν τῇ ψυχῇ καταπεπαν-
 κότες θυμοῦ καὶ ἐπιθυμίας καὶ τῶν τούτοις ὑποβε-
 βλημένων εἰδῶν. πραεῖς δὲ τοὺς κατὰ προαίρεσιν, οὐ
 κατ' ἀνάγκην ἐπαινεῖ. εἰσὶ γὰρ παρὰ κυρίῳ καὶ μι-
 σθοὶ καὶ μοναὶ πλείονες ***) κατὰ ἀναλογίαν βίων.
 15 „ὅς γὰρ ἂν δέξηται", φησὶ, „προφήτην εἰς ὄνομα
 προφήτου μισθὸν προφήτου λήψεται, καὶ ὅς ἂν δέ-
 ξηται δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου λή-
 ψεται, καὶ ὅς ἂν δέξηται ἓνα τῶν μαθητῶν τούτων
 τῶν μικρῶν τὸν μισθὸν οὐκ ἀπολέσει" †). πάλιν τε
 20αὐτὰς κατ' ἀξίαν διαφορὰς τῆς ἀρετῆς, εὐγενεῖς
 ἀμοιβὰς διὰ τῶν ὠρῶν τῶν οὐχ ὁμοίων τὸν ἀριθμὸν,
 πρὸς δὲ καὶ τοῦ ἐκάστῳ τῶν ἐργατῶν ἀποδοθέντος P.
 ἴσου μισθοῦ, τουτέστι τῆς σωτηρίας, ἣν τὸ δηνάριον 580.
 αἰνίσσεται, τὸ ἐπ' ἴσης δίκαιον μεμήνηκεν διὰ τῶν P. 20.
 25κατὰ τὰς ἀκαταλλήλους ὥρας ἐργασαμένων ††).

§. 37. Ἔργασονται μὲν οὖν κατὰ τὰς μονὰς
 τὰς ἀναλόγους ὧν κατηξιώθησάν γεραῖν συνεργοῦς
 τῆς ἀρρήτου οἰκονομίας καὶ λειτουργίας. οἱ δὲ δὴ
 ἂν δόξωσι διαφερόντως πρὸς τῷ ὁσίως βιώναι προσ-
 30κεκλήσθαι, φησὶν ὁ Πλάτων, οὗτοί εἰσιν οἱ τῶνδε
 μὲν τῶν ἐν τῇ γῇ ἐλευθερούμενοί τε καὶ ἀπαλλαττό-
 μενοι, ὥσπερ δεσμωτηρίων, ἄνω δὲ εἰς καθαρὰν οἴ-
 κησιν ἀφικνούμενοι. διὰ σαφεστέρων τε αὖ τὸ

*) Cf. Luc. 31, 1. Marc. 12, 41. **) Matth. 5, 5.

***) Cf. Ioann. 14, 2. †) Matth. 10, 41 sq. ††) Ibid. 20, 1 sq.

αὐτὸ ὧδέ πως λέγει· τούτων δὲ αὐτῶν οἱ ἐν φιλοσοφίᾳ ἱκανῶς καθηράμενοι ἄνευ τε σωματίων ζῶσι τὸ παράπαν εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον²⁵, καίτοι σχήματά τινα περιτίθησι ταῖς μὲν ἀέρινα αὐτῶν, ταῖς δὲ καὶ πύρινα²⁶. ἔτι ἐπιφέρει, καὶ εἰς οἰκήσεις ἔτι τούτων καλλίους ἀφικνοῦνται, ἄς οὐδὲ ῥάδιον δηλῶσαι οὐδὲ ὁ χρόνος ἱκανὸς ἐν τῷ παρόντι²⁷. ὅθεν εἰκότως „μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται”²⁸ *). οἱ γὰρ μετανοήσαντες ἐφ’ οἷς κακῶς προβεβιώκασιν εἰς τὴν κλῆσιν παρέσσονται· τοῦτο γὰρ ἔστι τὸ παρακληθῆναι. τοῦ μετανοοῦντος δὲ τρόποι δύο, ὁ μὲν κοινότερος φόβος ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσιν, ὁ δὲ ἰδιαιτέρος ἢ δυσωπία ἢ πρὸς ἑαυτὴν τῆς ψυχῆς ἐκ συνειδήσεως, εἴτ’ οὖν ἐνταῦθα εἴτε καὶ ἀλλαγῇ, ἐπεὶ μηδεὶς τόπος ἀργὸς εὐποιίας Θεοῦ.

§. 38. Πάλιν φησὶν· „μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται”. ὁ δὲ ἔλεος οὐχ ἢ τινὲς Ρ. τῶν φιλοσόφων ὑπειλήφασιν λύπη ἐπ’ ἀλλοτριαῖς συμφοραῖς, μᾶλλον δὲ ἀστεῖόν τί ἐστίν ὡς οἱ προφῆται 210. λέγουσιν· „ἔλεον γὰρ”, φησὶ, „θέλω καὶ οὐ θυσίαν²⁹”). ἐλεήμονας δ’ εἶναι βούλεται οὐ μόνον τοὺς ἔλεον ποιοῦντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐθέλοντας ἐλεεῖν κἂν μὴ δύνωνται, οἷς κατὰ προαίρεσιν τὸ ἐνεργεῖν πάρεστιν, ἐνίοτε γὰρ βουλόμεθα δι’ ἀργυρίου δόσεως ἢ διὰ σωματικῆς σπουδῆς ἔλεον ποιῆσαι, ὡς δεομένῳ ἐπαρκέσαι ἢ νοσοῦντι ὑποουργῆσαι ἢ ἐν περιστάσει γενομένῳ Ρ. 25. παραστῆναι, καὶ οὐχ οἷοί τέ ἐσμεν ἦτοι διὰ 581. πέναν ἢ νόσον ἢ γῆρας, φυσικὴ γὰρ νόσος καὶ Ρ. 26. τοῦτο, ἐξυπηρετῆσαι τῇ προαίρεσει ἐφ’ ὧν ὀρμώμεθα 30. μὴ δυνηθέντες ἐπὶ τέλος ἀγαγεῖν ὃ βεβουλήμεθα. τῆς αὐτῆς τιμῆς μεθέξουσιν τοῖς δυνηθεῖσιν οἱ βεβουλημένοι, ὧν ἡ προαίρεσις ἴση κἂν πλεονεκτῶσιν ἕτεροι τῇ περιουσίᾳ.

§. 39. Ἐπεὶ δὲ τῶν ἀπαγόντων εἰς τὴν τελείωσιν τῆς σωτηρίας ὁδοὶ εὐρίσκονται δύο ἔργα καὶ

*) Matth. 5, 4. 7. **) Hos. 6, 6. Matth. 9, 13. 12, 7.

γνώσις, „μακαρίους” εἶπεν „τοὺς καθαρούς τὴν καρδίαν, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται” *). καὶ τῷ ὄντι τὸ ἀληθές σκοπῶμεν, ἢ γνώσις τοῦ ἡγεμονικοῦ τῆς ψυχῆς κάθαρσις ἐστὶ καὶ ἐνέργειά ἐστὶν ἀγαθή. ἀγαθὰ γοῦν τὰ μὲν αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ, τὰ δὲ μετέχοντα τῶν ἀγαθῶν ὡς τὰς καλὰς πράξεις φαιμέν, ἄνευ δὲ τῶν μεταξὺ αὐτῶν δὴ ὕλης ἐπέχει τάξιν οὐδ' αἰ ἀγαθαὶ οὐδ' αἰ κακαὶ συνίστανται πράξεις, οἷον ζωῆς λέγω καὶ ὑγιείας, τῶν τε ἄλλων τῶν ἀναγκαίων ἢ περιστα-
 10 τικῶν. καθαρούς οὖν κατὰ τὰς σωματικὰς ἐπιθυμίας καὶ τοὺς ἀγίους διαλογισμοὺς τοὺς εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ ἀφικνουμένους εἶναι βούλεται, ὅταν μηδὲν ἔχη νόθον ἐπιπροσθεῖν τῇ δυνάμει ἑαυτοῦ τὸ ἡγεμονικόν.

15 §. 40. Ὅταν τοίνυν ἐνδιατρίψῃ τῇ θεωρίᾳ τῷ θεῷ καθαρῶς ὁμιλῶν ὁ γνωστικῶς μετέχων τῆς ἀγίας ποιότητος προσεχέστερον ἐν ἕξει γίνεται ταυτότητος ἀπαθοῦς, ὡς μηκέτι ἐπιστήμην ἔχειν καὶ γνώσιν κεκτησθαι, ἐπιστήμην δὲ εἶναι καὶ γνώσιν. „μακάριοι”
 20 τοίνυν „οἱ εἰρηνοποιοὶ” **). τὸν ἀντιστρατηγοῦντα νόμον τῷ φρονήματι τοῦ νοῦ ἡμῶν τοῦ θυμοῦ τὰς ἀπειλὰς καὶ τῆς ἐπιθυμίας τὰ δειλάτα, τὰ τε ἄλλα πάθη ὅσα πολεμεῖ τὸν λογισμὸν τιθασσεύσαντες καὶ ἐξηρεμώσαντες, οἱ μετ' ἐπιστήμης ἔργων τε ἀγαθῶν
 25 καὶ λόγου ἀληθοῦς καταβιώσαντες εἰς υἰοθεσίαν ἀποκατασταθήσονται τὴν προσφιλεστέραν. εἴη δ' ἂν ἡ τελεία εἰρηνοποίησις ἢ ἐπὶ παντὶ τῷ συμβαίνοντι ἄτρεπτον φυλάσσοι τὸ εἰρηρικόν, ἀγίαν τε καὶ καλὴν τὴν διοίκησιν λέγουσα ἐν ἐπιστήμῃ θεῶν καὶ
 30 ἀνθρωπίνων πραγμάτων καθεστῶσα, δι' ἧς τὰς ἐν τῷ κόσμῳ ἐναντιότητας ἀρμονίαν κτίσεως καλλίστην λογίζεται. εἰρηνοποιοῦσι δὲ καὶ τοὺς ἐνταῦθα πολεμουμένους τοῖς τῆς ἁμαρτίας στρατηγήμασι μεταδιδάσκοντες ἐπὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν εἰρήνην μετιέναι.

*) Matth. 5, 8. **) Ibid. v. 9.

§. 41. Κεφάλαιον δ' οἶμαι πάσης ἀρετῆς κύριος παιδεύων ἡμᾶς τὸ δεῖν γνωστικώτερον δι' ἀγάπην τὴν πρὸς τὸν Θεὸν θανάτου καταφρονεῖν· «μακάριοι», φησὶν, «οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, P. 582. ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται» *). ἢ ὡς τινες τῶν μετατιθέντων τὰ εὐαγγέλια, «μακάριοι», φησὶν «οἱ δεδιωγμένοι ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης, ὅτι αὐτοὶ ἔσονται τέλειοι. καὶ μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκα ἐμοῦ, ὅτι ἔξουσι τόπον ὅπου οὐ διωχθήσονται». «καὶ μακάριοί ἐστε ὅταν οἱ ἄνθρωποι μισήσωσιν ὑμᾶς, ὅταν ἀφορίσωσιν, ὅταν ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου» **). ἔὰν μὴ βδελυσσώμεθα δηλονότι τοὺς διώκοντας καὶ ὑπομένωμεν τὰς παρ' αὐτῶν τιμωρίας, μὴ μισοῦντες αὐτούς, 15 βράδιον ἢ προσεδοκήσαμεν πεπειραῖσθαι διανοούμενοι, ἀλλὰ κάκεῖνο γινώσκοντες πρόφασιν εἶναι μαρτυρίου τὸν ὄντιν' οὖν πειρασμόν.

Cap. VII.

§. 42. Εἶτα ὁ μὲν ψευδόμενος καὶ ἑαυτὸν ἀπίστον δείξας καὶ μεταστὰς εἰς τὴν τοῦ διαβόλου στρατείαν ἐν τίνι, οἴόμεθα, ἔστι κακῶ; ψεύδεται τοίνυν τὸν κύριον, μᾶλλον δὲ τὴν ἑαυτοῦ διέψευσται ἐλπίδα ὅς οὐ πιστεύει τῷ Θεῷ οὐ πιστεύει δὲ ὁ μὴ ποιῶν ἢ ἐνετείλατο. τί δέ; οὐχ ἑαυτὸν ἀρνεῖται ὁ ἀρνούμενος τὸν κύριον; οὐ γὰρ ἀφαιρεῖται τῆς κυρίας τὸν δεσπότην ὃ γε καὶ στερίσκων αὐτὸν τῆς πρὸς ἐκεῖνον οἰκειότητος. ὁ τοίνυν ἀρνούμενος τὸν σωτῆρα ἀρνεῖται τὴν ζωὴν, ὅτι «ζωὴ ἦν τὸ φῶς» ***). ὀλιγοπίστους τούτους †) οὐ λέγει, ἀλλὰ ἀπίστους καὶ ὑποκριτὰς, τὸ μὲν ὄνομα ὑπογεγραμμένους, τὸ δ' εἶναι πιστοὺς ἀρνούμενους. πιστὸς δὲ εἴρηται καὶ δοῦλος

*) Matth. 5, 10. **) Luc. 6, 22. ***) Ioann. 1, 4.
†) Cf. Matth. 6, 30.

καὶ φίλος. ὥστε εἴ τις ἑαυτὸν ἀγαπᾷ ἀγαπᾷ τὸν κύριον καὶ ὁμολογεῖ τὴν σωτηρίαν, ἵνα σώσῃ τὴν ψυχὴν.

§. 43. Καίτοι κἂν ὑπεραποθάνῃς τοῦ πλησίον δι' ἀγάπην, πλησίον δὲ ἡμῶν τὸν σωτῆρα ὑπολάβῃς, θεὸς γὰρ ἐγγίζων ὁ σώζων πρὸς τὸ σωζόμενον ἐλέχθη, θάνατον ἐλόμενος διὰ ζωὴν καὶ σεαυτοῦ μᾶλ-Ρ. λον ἢ ἐκείνου ἕνεκεν παθῶν. καὶ μή τι διὰ τοῦτο 583. ἀδελφὸς εἴρηται, ὁ δι' ἀγάπην τὴν πρὸς τὸν θεόν 584. παθῶν διὰ τὴν ἰδίαν ἔπαθε σωτηρίαν, ὃ τε αὖ διὰ τὴν 10 ἰδίαν ἀποθνήσκων σωτηρίαν διὰ τὴν ἀγάπην ὑπομένει τοῦ κυρίου. καὶ γὰρ αὐτὸς ζωὴ ὢν δι' οὗ ἔπαθεν παθεῖν ἠθέλησεν, ἵνα τῷ πάθει ζήσωμεν αὐτοῦ. τί με λέγετε κύριε κύριε, φησὶ, «καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω» *); ὁ μὲν γὰρ «τοῖς χείλεσιν ἀγαπᾷν λαὸς, τὴν δὲ καρδίαν 15 μακρὰν ἔχων ἀπὸ τοῦ κυρίου» **) ἄλλος ἐστίν, ἄλλω πεπεισμένος, καὶ τούτῳ ἑκὼν ἑαυτὸν πέπρακεν, ὅσοι δὲ τὰς ἐντολὰς τοῦ σωτῆρος ἐπιτελοῦσιν καθ' ἐκάστην προᾶξιν μαρτυροῦσι, ποιοῦντες μὲν ὃ θέλει, ἀκολούθως δὲ ὀνομάζοντες τὸν κύριον καὶ δι' ἔργου 20 μαρτυροῦντες ὃ πείθονται εἶναι «οἱ τὴν σάρκα σὺν Ρ. ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ τοῖς παθήμασι σταυρώσαντες. 211. εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν» ***), Sylb. λέγει. «ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθορὰν, ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα 25 ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον» †).

§. 44. Τοῖς δὲ ἀθλοῖς τῶν ἀνθρώπων θέναντος εἶναι ὁ βιαιότατος ἢ δι' αἵματος μαρτυρία τοῦ κυρίου δοκεῖ, οὐκ εἰδόσι τῆς ὄντως οὔσης ζωῆς ἀρχὴν εἶναι τὴν τοιαύτην τοῦ θανάτου πύλην, καὶ οὔτε 30 τὰς τιμὰς τὰς μετὰ θάνατον τῶν ὁσίως βεβιωκότων οὔτε τὰς κολάσεις τῶν ἀδίκως καὶ ἀσελγῶς πεπολιτευμένων συνεῖναι βούλονται οὐκ ἐκ τῶν ἡμετέρων μόνον λέγω γραφῶν, σχεδὸν γὰρ πᾶσαι αἱ ἐντολαὶ ταῦ-

*) Cf. Luc. 6, 46. **) Iesai, 29, 13. ***) Galat. 5, 24 sq. †) Ibid. 6, 8.

τα μηνύουσιν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν οικείων ἐθέλουσιν ὑπακοῦσαι λόγων. Θεανὸν γὰρ ἡ Πυθαγορικὴ γράφει. ἦν γὰρ τῷ ὄντι τοῖς κακοῖς εὐωχία ὁ βίος, πονηρευσαμένοις ἔπειτα τελευτῶσιν, εἰ μὴ ἦν ἀθάνατος ἡ ψυχὴ, δέσματον ὁ θάνατος. καὶ Πλάτων ἐν Φαίδωνι· εἰ μὲν γὰρ ἦν ὁ θάνατος τοῦ παντός ἀπαλλαγὴ καὶ τὰ ἐξῆς.

§. 45. Οὐκ ἔστιν οὖν κατὰ τὸν Αἰσχέλου Τηλέφον νοεῖν ἀπλήν οἶμον εἰς Αἴδου φέρειν, ὁδοὶ δὲ πολλαὶ, καὶ ἀπάγουσαι ἁμαρτίαι. πολυπλανεῖς τούτους, Ρ. 10 ὡς ἔοικε, τοὺς ἀπίστους διακωμωδῶν Ἀριστοφάνης 584.

ἄγε δὲ φύσιν ἄνδρες ἀμαυρόβιοι, φύλλων γενεᾷ Pott.
προσόμοιοι,
ὀλιγοδρανέες, πλάσματα κηροῦ, σκισειδέα φύλλ',
ἀμενηνοί,

15 ἀπτῆνες, ἐφημέριοι.

καὶ ὁ Ἐπίχαρμος,

αὐτὰ φύσις ἀνθρώπων, ἄσκοι πεφουσιμημένοι.

ἡμῖν δὲ ὁ σωτὴρ εἶρηκεν, «τὸ πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής» *). διότι «τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς 20 ἔχθρα εἰς θεὸν» ὁ ἀπόστολος ἐξηγεῖται, «τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται, οὐδὲ γὰρ δύναται, οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται». καὶ ἐπεκδιηγούμενος ἐπιφέρει, ἵνα μὴ ὡς Μαρκίων ἀχαρίστως ἐκδέξηται τις τὴν δημιουργίαν κακὴν· «εἰ δὲ 25 Χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν δι' ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην». πάλιν τε αὖ· «εἰ» γὰρ «κατὰ σάρκα ζῆτε μέλλετε ἀποθνήσκειν, λογίζομαι γὰρ ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι 30 εἰς ἡμᾶς, εἶπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν, ὡς συγκληρονόμοι Χριστοῦ.

§. 46. Οἶδαμεν δὲ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθόν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσι, ὅτι οὓς προέγνω καὶ προώρισεν συμμόρ-

*) Matth. 26, 41.

φους τῆς εἰκότος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν
 πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς, οὓς δὲ προώρισεν,
 τούτους καὶ ἐκάλεσεν, οὓς δὲ ἐκάλεσεν, τούτους καὶ
 ἐδικαίωσεν, οὓς δὲ ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξα-
 55σεν" *). ὄρας δι' ἀγάπην διδασκομένην μαρτυρίαν.
 κἂν δι' ἀμοιβὴν ἀγαθῶν ἐθελήσης μαρτυρῆσαι, ἀ-
 κούση πάλιν. τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν, ἐλπίς δὲ
 βλεπόμενη οὐκ ἔστιν ἐλπίς, ὃ γὰρ βλέπει τις, τί καὶ
 ἐλπίζει; εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν ἐλπίζομεν, δι' ὑπομο-
 10νῆς ἀπεκδεχόμεθα" **). ἀλλ' εἰ καὶ πάσχομεν διὰ
 δικαιοσύνην, μακάριοι", φησὶν ὁ Πέτρος. "τὸν δὲ
 φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταραχθῆτε, κύριον
 δὲ τὸν Χριστὸν ἀγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν,
 ἔτοιμοι δὲ ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαὶν παντὶ τῷ αἰτοῦντι
 15ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος, ἀλλὰ μετὰ P.
 πραύτητος καὶ φόβου συνείδησιν ἔχοντες ἀγαθῆν, ἵνα 585.
 ἐν ᾧ καταλαλεῖσθε κατασινδῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες Pott.
 τὴν καλὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἐν Χριστῷ. κρεῖττον
 γὰρ ἀγαθοποιοῦντας εἰ θέλοι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ
 20πάσχειν ἢ κακοποιοῦντας" ***).

§. 48. Κἂν τις ἐρεσχελῶν λέγῃ, καὶ πῶς οἶόν
 τέ ἐστι τὴν σάρκα τὴν ἀσθενῆ πρὸς τὰς δυνάμεις
 καὶ τὰ πνεύματα τῶν ἔξουσιῶν ἀνδίστασθαι; ἀλλ'
 ἐκεῖνο γνωρίζετω ὅτι τῷ παντοκράτορι καὶ τῷ κυρίῳ
 25θαρροῦντες ἀντιπολιτευόμεθα ταῖς ἀρχαῖς τοῦ σκό-
 τος καὶ τῷ θανάτῳ. "ἔτι σοὺ λαλοῦντος", φησὶν,
 "ἐρεῖ, ἰδοὺ πάρεμι" †). ὄρα τὸν ἀήττητον βοη-
 θόν, τὸν ὑπερασπίζοντα ἡμῶν. "μὴ ξενίζεσθε τοί-
 νυν", ὁ Πέτρος λέγει, "τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει πρὸς
 30πειρασμὸν ὑμῖν γινομένη ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνον-
 τος, ἀλλὰ καθὸ κοινωνεῖτε τοῖς τοῦ Χριστοῦ παθή-
 μασι, χαίρετε ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης
 αὐτοῦ χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι, εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν ὀνόματι

***) Roman. 7, 7. 8. 10. 13. 18. 17. 28—30. **) Ibid.
 v. 24. 25. ***) 1 Petr. 3, 14—17. †) Iesai. 58, 9.

Χριστοῦ. μακάριοι ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ τοῦ τοῦ θεοῦ πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπαύεται" *)· καθάπερ γέγραπται ὅτι ἕνεκεν σοῦ θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς· ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερηκώμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς" **).

§. 49. Ἄ δ' ἐκλύθεσθαι τῆς ἐμῆς χοήζεις φρενός,

οὐτ' ἂν καταίθων οὔτε κρατὸς ἐξ ἄκρου
10 δεινούς καθιείς-πρίονας εἰς ἄκρους πόδας
πύθοι ἂν, οὐδ' εἰ δεσμὰ πάντα προσβάλοις·

ἀφόβως ἀνδρείζομένη παρὰ τῇ τραγωδίᾳ λέγει γυνή·
ἢ τε Ἀντιγόνη τοῦ Κρεοντίου καταφρονοῦσα κηρύγ-
ματος θαρσοῦσά φησιν·

15 οὐ γὰρ τί μοι Ζεὺς ἦν ὁ κηρύσσων τάδε·

θεὸς δὲ ἡμῖν κηρύσσει καὶ πιστέον αὐτῷ· καρδία
γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ἠμολο-
γεῖται εἰς σωτηρίαν· λέγει γοῦν ἡ γραφή· πᾶς ὁ πι-
στεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ κατασχυνθήσεται" ***). εἰκότως
20 οὖν Σιμωνίδης γράφει· ἔστι τις λόγος, τὰν ἀρετῶν
ναίειν δυσαμβάτοις ἐπὶ πέτραις, νῦν δὲ μιν θοὰν
χῶρον ἄγνόν ἀμφέπειν, οὐδὲ πάντων βλεφάροις θνα-
τῶν ἐσοπιὸς ὧ μὴ δακέθνυμος ἰδρῶς ἐνδοθεν μόλη· P.
ἴκητ' εἰς ἄκρον ἀνδρείας.

586.

Pott.

25 §. 50. Καὶ ὁ Πίνδαρος,
ρέων δὲ μέριμναι σὺν πόνοις εἰλισσόμεναι
δόξαν εὐρίσκοντι, λάμπει δὲ χρόνος
ἔργα μετ' αἰθέρα λαμπευθέντα.

ταύτης τῆς ἐννοίας καὶ Αἰσχύλος ἐπιλαβόμενός φησι·

*) 1 Petr. 4, 12 — 14. **) Roman. 8, 36 sq. ***) Ibid. 10, 10 sq.

τῷ πονοῦντι δ' ἐκ Θεῶν

P. ὀφείλεται τέκνωμα τοῦ πόνου κλέος.

212 μόροι γὰρ μέζονες μέζονας μοίρας λαγχάνουσι' καθ'
 Syll. Ἡράκλειτον.

τίς δ' ἐστὶ δοῦλος τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὢν;

5 οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς πνεῦμα δουλείας πάλιν
 εἰς φόβον, ἀλλὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ.
 μὴ οὖν ἐπαισχυνθῆς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν
 μηδὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ*), τῷ Τιμοθέῳ γρά-
 φει. εἴη δ' ἂν ὁ τοιοῦτος „ὁ κολλώμενος τῷ ἀγα-
 10 θῷ", κατὰ τὸν ἀπόστολον, „ἀποστειγῶν τὸ πονηρὸν,
 ἀγάπην ἔχων ἀνυπόκριτον" **). ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν
 ἕτερον νόμον πεπλήρωκεν" ***). εἰ δὲ ὁ Θεὸς τῆς ἐλ-
 πίδος οὗτός ἐστιν ὃ μαρτυροῦμεν, ὡσπερ οὖν ἐστὶ,
 τὴν ἐλπίδα ἡμῶν ὁμολογοῦμεν εἰς τὴν ἐλπίδα σπεύ-
 15 δοντες. οἱ δὲ μέγιστοι „τῆς ἀγαθωσύνης πεπληρω-
 μένοι", φησί, „πίσεως τῆς γνώσεως" †).

§. 51. Ἰνδῶν, οἱ φιλόσοφοι Ἀλεξάνδρῳ λέγουσι
 τῷ Μακεδόνι, σώματα μὲν μετάξεις ἐκ τόπου εἰς τό-
 πον, ψυχὰς δ' ἡμετέρας οὐκ ἀναγκάσεις ποιεῖν ἢ μὴ
 20 βουλόμεθα, πῦρ ἀνθρώποις μέγιστον κολαστήριον,
 τούτου ἡμεῖς καταφρονοῦμεν. κἀντεῦθεν Ἡράκλειτος
 ἐν ἀπὶ πάντων κλέος ἤρεϊτο, τοῖς δὲ πολλοῖς πα-
 ραχωρεῖν ὁμολογεῖ καὶ κορῆσθαι οὐχ ὡσπερ χτήνεσι.

τοῦ σώματος γὰρ οὐνεχ' οἱ πολλοὶ πόνοι,
 25 τοῦδ' εἴνεκ' οἶκον στεγανὸν ἐξευρήκαμεν
 λευκὸν τ' ὁρύττειν ἄργυρον σπείρειν τε γῆν,
 τὰ τ' ἄλλ' ὅσ' ἡμεῖς ὀνόμασιν γινώσκομεν.

§. 52. Τοῖς μὲν οὖν πολλοῖς ἡ ματαιοπονία
 αὕτη αἰρετή, ἡμῖν δὲ ὁ ἀπόστολός φησι· „τοῦτο δὲ
 30 γινώσκομεν ὅτι ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος ἡμῶν συνεσταύ-

*) 2 Timoth. 1, 7 sq. Rom. 8, 15. **) Roman. 12, 9.
 ***) Ibid. 13, 8. †) Ibid. 15, 13 sq.

1 ρωται, ἵνα καταργηθῆ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας τοῦ Ρ.
 12 μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ" *)· ἅρ' οὐκ 587.
 10 ἔμφρανῶς κακεῖνα ἐπιφέρει ὁ ἀπόστολος δεικνὺς τὸν Ρotti.
 κατασχετημὸν τῆς πίστεως παρὰ τοῖς πολλοῖς; δο-
 5 κῶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέ-
 δειξεν ὡς ἐπιθανατίους, ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ
 κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις ἄχρι τῆς ἄρτι
 ὥρας, καὶ πεινώμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν
 καὶ κολαφιζόμεθα καὶ ἀστατοῦμεν καὶ κοπιῶμεν ἐρ-
 10 γασζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσὶ, λοιδορούμενοι ἐδλογού-
 μεν, διωκόμεθα ἀνεχόμεθα, δυσφημούμενοι παρακα-
 λοῦμεν, ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθη-
 μεν" **).

11 53. Τοιαῦτα καὶ τὰ τοῦ Πλάτωνος ἐν πολι-
 15 τείᾳ· καὶ στρεβλῶται ὁ δίκαιος καὶ ἐξορύττεται τῷ
 ὀφθαλμῷ, ὅτι εὐδαιμόνιον ἔσται· οὐκ οὐκ ἐπὶ τῇ ψυχῇ
 τὸ τέλος ἔξει ποτὲ ὁ γνωστικός κείμενον, ἀλλ' ἐπὶ
 αὐτῷ τῷ εὐδαιμονεῖν αἰεὶ καὶ τῷ μακαρίῳ εἶναι βα-
 20 ρυτικῶ τε φίλῳ τοῦ θεοῦ, καὶ ἀτιμία τις περιβάλλη
 τοῦτον φυγῇ τε καὶ δημεύσει καὶ ἐπὶ πᾶσι θανάτω
 οὐκ ἀποσπασθήσεται ποτὲ τῆς ἐλευθερίας καὶ κρυψι-
 τάτης πρὸς τὸν θεὸν ἀγάπης, καὶ πάντα στέγει καὶ
 πάντα ὑπομένει" ***). καλῶς πάντα τὴν θεῖαν διοι-
 κεῖν πρόνοιαν πάπεισται ἡ ἀγάπη. παρακαλῶ οὖν
 25 ἡμᾶς, μιμηταί μου γίνεσθε" †), φησὶν.

12 54. Ὁ μὲν οὖν πρῶτος βαθμὸς τοῦ σώμα-
 15 τος ἢ μετὰ φόβου διδασκαλία δι' ἣν ἀπεχόμεθα
 τῆς ἀδικίας, δεύτερος δὲ ἡ ἐλπίς δι' ἣν ἐφιέμεθα
 τῶν βελτίστων, τελειοῖ δὲ ἡ ἀγάπη ὡς προσῆκόν ἐστι
 30 γνωστικῶς ἤδη παιδεύουσα. Ἕλληνες γὰρ οὐκ οἶδ'
 ὅπως ἀνάγκη δεδοκότες ἀλόγῳ τὰ συμβαίνοντα, ἀ-
 κούοντες πείθεσθαι ὁμολογοῦσιν. ὁ γοῦν Εὐριπίδης
 λέγει·

1. Ibid. Ὁ Roman. 6, 6. Ibid. **) 1 Corinth. 4, 9. 11 — 13.
 **) Ibid. 13, 7. †) Ibid. 4, 16.

ἃ γοῦν παραινῶ, ταῦτά μου δέξαι γίνουαι. ¹ ἐφ' ἃ μὲν οὐδείς ὅστις οὐ ποιεῖ βροτῶν, ² θάπτει τε τέχνη γὰρ αὐτῶν σπείρει τέχνη, αὐτὸς τε θνήσκει. καὶ ταῦτα ἀχθονται βροτοί. ³ εἶτα ἐπιφέρει ταῦτα δεῖ ⁴ ἀπέγειν ἄπερ δεῖ κατὰ φύσιν διεκπερᾶν οὐ δεινὸν οὐδέν τι ἰσχυροῦ βροτοῖς. ⁵ 55. Πρόκειται δὲ τοῖς κείνους τελείωσιν σπουδουσιν ἢ γινῶσιν ἢ λογικῇ, ἧς θεμέλιος ἢ ἀγία τριάς, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, μετῴκτε τούτων ἢ ἀγάπη ⁶). ἀμέλει πάντα ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέροι πάντα ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ, φησὶν ὁ ἀπόστολος. καὶ μηδὲς τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ ἑτέρου ⁷). ἀσχολεῖν ὁμοῦ καὶ διδάσκειν δύνασθαι οἰκοδομοῦντι καὶ ἐπιδοκομοῦντι. ὅτι μὲν γὰρ τῶν κυρίου ἢ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς ἐμολύγηται, ἀλλ' ἢ συνειδήσις τοῦ ἁσθενήσαντος ἐπιφέρειται. συνειδήσις δὲ λέγω οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἑτέρου. ἵνα τί γὰρ ἢ ἐλευθερία μου κοινεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως; εἰ ἐγὼ χαίρω μετέχω, τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἐγὼ εὐχαριστῶ; εἴτε ὄν ἔσθ' ἔτετε εἴτε πίνετε εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε ⁸). γὰρ σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες οὐ κατὰ ἄρκα στρατευόμεθα, τὰ ἄρκα ἄπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικὰ, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς κατάρτασιν ὀφθαλμῶν, λογισμοῦς καταρτιοῦντες καὶ πάν ὑψώμα ἐπαιρούμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ κυρίου ⁹). ¹⁰ 56. Τούτοις ὁ γνωστικὸς τοῖς ὕλοις κοινωσόμενος, ἰὼ κύριε, ἀφῆσθαι καὶ περιστάσει καὶ λάβε ἐπίδειξιν, ἵτω τὸ δεινὸν τοῦτο, κινδύκων ὑπερφρονῶ διὰ τὴν πρὸς σὲ ἀγάπην.

1) 1 Corinth. 13, 13. 2) Ibid. 10, 23 sq. 3) Ibid. v. 26. 28 — 31. 4) 2 Corinth. 10, 3 — 5. 5) Ibid.

ὁ θούνεκ' ἀρετῇ τῶν ἐν ἀνθρώποις μόνη
 οὐκ ἐκ θυράων τὰ πείριρα λαμβάνει,
 αὐτὴ δ' ἐαυτὴν ἀθλα τῶν πόνων ἔχει.
 ἐνδύσασθε οὖν ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ ἅγιοι καὶ ἡγα-
 5 πημένοι σπλάγγνα οἰκτιριῶν, χρηστότητα, ταπεινο-
 φροσύνην, πραότητα, μακροθυμίαν, ἐπὶ πᾶσι δὲ τού-
 τοις τὴν ἀγάπην, ἧ ἔστι σύνδεσμος τῆς τελειότητος,
 καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ βραβεύετω ἐν ταῖς καρ-
 10 δίαις ὑμῶν εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἐνὶ σώματι, καὶ
 13 εὐχάριστοι γίνεσθε" *) οἱ ἐν σώματι ἔτι ὄντες, κα-
 15 13 θάπερ οἱ παλαιοὶ δίκαιοι ἀπάθειαν ψυχῆς καὶ ἀτα-
 16 1b. ραξίαν καρποῦμενοι.

P.
589.
Pott.

Cap. VIII.

§. 57. Ἐπεὶ οὐ μόνον Αἰσώπιοι καὶ Μακεδό-
 15 νες καὶ Λάκωνες στρεβλούμενοι ἐκαρτέρουν, ὡς φησὶν
 Ἐρατοσθένης ἐν τοῖς περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, ἀλλὰ
 καὶ Ζήνων ὁ Ἐλεάτης ἀναγκαζόμενος κατειπεῖν τι
 τῶν ἀπορρήτων ἀντίσχευεν πρὸς τὰς βασάνους οὐδὲν
 20 ἕξομολογούμενος, ὅς γε καὶ τελευτῶν τὴν γλῶσσαν
 20 ἐκτροῶγων προσέπτυσεν τῷ τυράννῳ, ὃν οἱ μὲν Νέαρ-
 χον, οἱ δὲ Δήμυλον προσαγορεύουσιν. ὁμοίως δὲ
 καὶ Θεόδοτος ὁ Πυθαγόρειος ἐποίησεν καὶ Παῦλος
 ὁ Λακύνου γνώριμος, ὡς φησὶ Τιμόθεος ὁ Περγα-
 25 μηνὸς ἐν τῷ περὶ τῆς τῶν φιλοσόφων ἀνδρείας καὶ
 25 Ἀχάϊκος ἐν τοῖς ἠθικοῖς. ἀλλὰ καὶ Πρόστομος ὁ
 Ῥωμαῖος ληφθεὶς ὑπὸ Πευκετίωνος οὐχ ὅπως τι τῶν
 κερυμμένων οὐκ ἐδήλωσεν, ἀλλὰ καὶ τὴν χεῖρα ἐπὶ
 τοῦ πυρὸς θεῖς καθάπερ εἰς χαλκὸν κατέθηκεν ἀ-
 30 τρέπτω πάντῳ τῷ παραστήματι. τὰ γὰρ Ἀναξάροχου
 30 σιωπῶν, πίστε', ἐπιβοῶντος, τὸν Ἀναξάροχου θύ-
 λακον, Ἀναξάροχον γὰρ οὐ πτίσσεις' ὀπηνίκα πρὸς
 τοῦ τυράννου ὑπέροις σιδηροῖς ἐπίσσετο.

*) Coloss. 3, 12, 14 sq.

§. 58. Οὐτ' οὖν ἢ τῆς εὐδαιμονίας ἔλπις οὐθ' ἢ πρὸς τὸν θεὸν ἀγάπη δυσανασχετεῖ πρὸς τὰ ὑποπίπτοντα, μένει δὲ ἔλευθέρα καὶν θηρίοις τοῖς ἀγριωτάτοις καὶν τῷ παμφάγῳ ὑποπέση πυρὶ καὶν κατακτείνηται βασάνοις τυραννικαῖς, ταῖς θείαις ἀπαρτωμένη φιλίαις ἀδούλωτος ἄνω περιπολεῖ τὸ σῶμα παραδοῦσα τοῖς τούτου μόνου ἔχεσθαι δυναμένοις. λέγε- P. ται δὲ ἔθνος βάρβαρον οὐκ ἄγευστον φιλοσοφίας 590. πρεσβύτην αἰροῦνται πρὸς Ζάμολξιν ἥρωα κατ' ἔτος. Pott. 100 δὲ Ζάμολξισ ἦν τῶν Πυθαγόρου γνωρίμων.

§. 59. Ἀποσφάττεται οὖν ὁ δοκιμώτατος κριθεῖς ἀνωμένων τῶν φιλοσοφησάντων μὲν, οὐχ αἰρεθέντων δέ, ὡς ἀποδοκιμασμένων εὐδαίμονος ὑπηρεσίας. μεστή μὲν οὖν πᾶσα ἢ ἐκκλησία τῶν μελετησάντων τὸν ζῶπυρον θάνατον εἰς Χριστὸν παρ' ὄλον τὸν βίον καθάπερ ἀνδρῶν, οὕτω δὲ καὶ γυναικῶν σωφρόνων. ἔξεστι γὰρ τῷ καθ' ἡμᾶς πολιτευομένῳ καὶ ἄνευ γραμμάτων φιλοσοφεῖν καὶν βάρβαρος ἢ καὶ Ἕλλην καὶν δοῦλος καὶν γέρον καὶν παιδίον καὶν γυνή, 20κοινή γὰρ ἀπάντων τῶν ἀνθρώπων τῶν γε ἐλομένων ἢ σωφροσύνη. ὁμιολόγηται δ' ἡμῖν τὴν αὐτὴν φύσιν κατὰ γένος ἕκαστον τὴν αὐτὴν καὶ ἴσχειν ἀρετὴν.

§. 60. Οὐκ ἄλλην τοίνυν πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα φύσιν ἔχει ἢ γυνή, ἄλλην δὲ ὁ ἀνὴρ φαίνεται, 25ἀλλ' ἢ τὴν αὐτὴν, ὥστε καὶ τὴν ἀρετὴν. εἰ δὲ ἀνδρὸς ἀρετὴ σωφροσύνη δῆπουθεν καὶ δικαιοσύνη καὶ ὅσαι ταύταις ἀκόλουθοι νομίζονται ἀνδρὶ μόνῳ ἐναρέτω εἶναι προσήκει, γυναικὶ δὲ ἀκολάστῳ καὶ ἀδίκῳ. ἀλλὰ ἀπρεπὲς τοῦτο καὶ λέγειν. σωφροσύνης οὖν 30ἐπιμελητέον καὶ δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ἀπάσης ὁμοίως μὲν γυναικὶ, ὁμοίως δὲ ἀνδρὶ, ἔλευθέρω τε καὶ δούλῳ, ἐπεὶ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀρετὴν εἶναι τῆς αὐτῆς φύσεως συμβέβηκεν. τὸ μὲν τοίνυν τὴν αὐτὴν εἶναι φύσιν τοῦ θήλεος πρὸς τὸ ἄρρεν 35καθὸ θῆλυ ἐστὶν οὐ φαμέν, πάντως γὰρ τινὰ καὶ δια-

φορὰν ὑπάρχειν προσῆκεν ἑκατέρῳ τούτων δι' ἣν τὸ μὲν θῆλυ αὐτῶν, τὸ δὲ ἄρρεν γέγονεν· τὸ γοῦν κυφορεῖν καὶ τὸ τίθειν τῇ γυναικὶ προσεῖναι φαιμεν, καθὸ θήλεια τυγχάνει, οὐ καθὸ ἄνθρωπος. εἰ δὲ ἄμην δὲν ἦν τὸ διάφορον ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, τὰ αὐτὰ ἂν ἑκάτερον αὐτῶν ἔδρα τε καὶ ἔπασχεν.

§. 61. Ἦι μὲν τοίνυν ταυτὸν ἔστι καθὸ ψυχῆ, ταύτῃ ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἀφίξεται ἀρετὴν· ἣ δὲ διάφορον, κατὰ τὴν τοῦ σώματος ἰδιότητα, ἐπὶ τὰς κνή- P. 10
 σεις καὶ τὴν οἰκουρίαν. “θέλω γὰρ ὑμᾶς”, φησὶν 591.
 ὁ ἀπόστολος, εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ Pott.
 ὁ Χριστός, κεφαλὴ δὲ γυναικὸς ὁ ἀνὴρ· οὐ γὰρ ἔστιν ἐκ γυναικὸς ἀνὴρ, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρὸς. πλὴν οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς, οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς 15
 ἐν κυρίῳ” *). ὡς γὰρ σώφρονα τὴν ἄνδρα καὶ τῶν ἡδονῶν κρείττονα δεῖν εἶναι φαιμεν, οὕτω καὶ τὴν γυναικα σώφρονά τε ὁμοίως ἀξιώσοιμεν εἶναι καὶ πρὸς τὰς ἡδονὰς διαμάχεσθαι μεμελετηκυῖαν· λέγω δὲ· πνεύματι περιπατεῖτε καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ 20
 μὴ τελέσητε”, ἡ ἀποστολικὴ συμβουλεύει ἐντολή· “ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκὸς. ταῦτα” οὖν “ἀντίκειται” οὐχ ὡς κακὸν ἀγαθῷ, ἀλλ' ὡς συμφερόντως μαχόμενα.

25 §. 62. Ἐπιφέρει γοῦν, ἵνα μὴ ἂν θέλητε ταῦτα ποιῆτε. φανερὰ δὲ ἔστι τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς, ἃ τινὰ ἔστι, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδωλολατρεία, φαρμακεῖαι, ἐχθραὶ, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοὶ, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἰρέσεις, φθόνοι, μέθυ, κῶμοι, καὶ τὰ 30
 ὁμοια τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν καθὼς καὶ προεῖπον ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν. ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἔστιν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἐγ-

*) 1 Corinth. 11, 3. 8. 11.

κράτεια, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης" *). ^{«σάρκα»} οἶμαι, τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ὡς ^{«πνεῦμα»} τοὺς δικαίους εἶρηκεν. καὶ μὴν τὸ τῆς ἀνδρείας πρὸς τὸ εὐθαρσές καὶ τὸ ὑπομονητικὸν παραληπτέον, ὡς ^{«τῷ»} εὐτύπτοντι τὴν σιαγόνα παραταθῆναι τὴν ἑτέραν καὶ τῷ τὸ ἱμάτιον αἶροντι καὶ τοῦ χιτῶνος παραχωρεῖν" **) θυμοῦ κρατοῦντας ἐρωμένως. οὐ γὰρ τινὰς Ἀμαζόνας τὰ πολεμικὰ ἀνδρείας ἀσχοῦμεν τὰς γυναῖκας, ὅπου γε καὶ τοὺς ἀνδρας εἰρηνικοὺς
10 εἶναι βουλόμεθα.

§. 63. Ἀκούω δ' ἔγωγε καὶ Σαυρομάτιδας γυναῖκας πολέμῳ χρωμένας ἀνδρῶν οὐκ ἔλαττον, καὶ Σακίδας ἄλλας αἱ τοξεύουσιν εἰς τοῦπίσω φεύγειν προσποιούμεναι τοῖς ἀνδράσιν ἐπ' ἴσης. οἶδα καὶ P. τὰς πλησίον τῆς Ἰβηρίας γυναῖκας ἔργῳ καὶ πόνῳ P. 214 χρωμένας ἀνδρικῶ, κἂν πρὸς τὸ ἀποκῦειν γένωνται 592. Syll. οὐδὲν ἀνείσασ τῶν πρακτέων, ἀλλ' ἐν αὐτῇ πολ- Pott. λάκις τῇ ἀμίλλῃ τῶν πόνων ἢ γυνὴ ἀποκῦήσασα τὸ βρέφος ἀνελομένη οἴκαδε φέρει. ἤδη γοῦν αἱ γυναῖ- 20 κες οὐδὲν ἔλαττον τῶν ἀρρένων καὶ οἰκουροῦσι καὶ θηρεύουσι καὶ τὰς ποιμένας φυλάττουσι.

Κρησσα κύων ἐλάφοιο κατ' ἰχθιον ἔδραμε γοργῶς. φιλοσοφητέον οὖν καὶ ταῖς γυναῖξιν ἐμφερώς τοῖς ἀνδράσι κἂν βελτίους οἱ ἄρρενες τὰ πρῶτα ἐν πᾶσι 25 φερόμενοι τυγχάνωσιν, ἐκτὸς εἰ μὴ καταμαλακισθεῖεν.

§. 64. Ἀναγκαῖον οὖν σύμπαντι τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει παιδεία τε καὶ ἀρετὴ, εἴ γε ἐπὶ τὴν εὐδαιμονίαν σπεύδοιεν. καὶ πῶς οὐ μάτην Εὐριπίδης ποικίλως γράφει; ποτὲ μὲν,
30 πᾶσα γὰρ ἀνδρὸς κακίων ἄλοχος
κἂν ὁ κράτιστος
γῆμη τὴν εὐδοκιμοῦσαν.
ποτὲ δέ, πᾶσα γὰρ δούλη ἐστὶν ἀνδρὸς ἢ σώφρων

*) Galat. 5, 16 sq. 19—22.

**) Luc. 6, 29.

γυνή,

ἢ δὲ μὴ σώφρων ἀνοία τὸν ξυνόνθ' ὑπερφρονεῖ'.

οὐ μὲν γὰρ * * κρείσσον καὶ ἄρειον,

ἢ ὁθ' ὁμοφρονέοντε νοήμασιν οἶκον ἔχητον,

5 ἀνήρ ἢ δὲ γυνή *).

κεφαλὴ τοίνυν τὸ ἡγεμονικόν. εἰ δὲ κύριος κεφαλὴ τοῦ ἀνδρός, κεφαλὴ δὲ γυναικὸς ὁ ἀνήρ, κύριος ὁ ἀνήρ τῆς γυναικὸς, εἰκὼν καὶ δόξα Θεοῦ **)

§. 65. Διὸ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους γράφει·

10 ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Θεοῦ, αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὡς τῷ κυρίῳ, ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐστὶ κεφαλὴ τῆς γυναικὸς ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, αὐτὸς ὁ σωτὴρ τοῦ σώματος. ἀλλ' ὡς ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ Χριστῷ, οὕτως καὶ 15 αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παντί. οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν τὴν ἐκκλησίαν· οὕτω καὶ οἱ ἄνδρες ὀφεί- P. λουσιν ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυτῶν 593. σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἑαυτὸν Pott. 20 ἀγαπᾷ· οὐδεὶς γὰρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίση- σεν" ***).

§. 66. Κὰν τῇ πρὸς Κολοσσαεῖς· «αἱ γυναῖκες», φησὶν, «ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν ὡς ἀνήκει ἐν κυρίῳ. οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας καὶ μὴ 25 πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς. τὰ τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσι κατὰ πάντα, τοῦτο γὰρ εὐάρεστον τῷ κυρίῳ. οἱ πατέρες μὴ ἔρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν. οἱ δοῦλοι ὑπακούετε τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείαις ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν 30 ἀπλότῃ καρδίᾳ φοβούμενοι τὸν κύριον, καὶ πᾶν ὃ ἐὰν ποιῆτε ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ δουλεύοντες καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες ὅτι ἀπὸ κυρίου ἀπολήψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας, τῷ

*) Homer. Odys. ζ. v. 182. **) 1 Corin. 11, 3. 7.

***) Ephes. 5, 21 — 25. 28 sq.

γὰρ κυρίῳ Χριστῷ δουλεύετε, ὁ γὰρ ἄδικος κομίσεται ὃ ἠδίκησεν καὶ οὐκ ἔστι προσωποληψία. οἱ κυριοὶ τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχετε εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανῷ *)), ὅπου οὐκ ἔνι Ἑλλήν καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος Σκύθης, δοῦλος ἐλεύθερος, ἀλλὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός **).

§. 68. Εἰκὼν δὲ τῆς οὐρανίου ἐκκλησίας ἡ ἐπίγειος, ὅπερ εὐχόμεθα καὶ «ἐπὶ γῆς γενέσθαι τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ὡς ἐν οὐρανῷ» ***). «ἐνδυσάμενοι σπλάγγνα οἰκτιροῦ, χρησιμότητα, ταπεινοφροσύνην, πραότητα, μακροθυμίαν, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς ἕαν τις πρὸς τινα ἔχη μομφήν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἔχαρίσατο ἡμῖν, οὕτως καὶ ἡμεῖς. ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις ἡ ἀγάπη ὃ ἔστι σύνδεσμος τῆς τελειότητος, καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἐνὶ σώματι, καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε †). οὐδὲν γὰρ κωλύει πολλάκις τὴν αὐτὴν παρατίθεσθαι 20γραφὴν εἰς ἐντροπὴν Μαρκιῶνος ἣν πῶς μεταβάλλεται πεισθεῖς, εὐχάριστον δεῖν μαθῶν τὸν πιστὸν εἶναι τῷ δημιουργῷ θεῷ τῷ καλέσαντι ἡμᾶς καὶ εὐαγγελισαμένῳ ἐν σώματι.

§. 69. Σαφῆς ἡμῖν ἐκ τούτων ἡ ἐκ πίστεως 25ἐνότης καὶ τίς ὁ τέλειος δέδεικται, ὥστε καὶ ἀκόντων τινῶν καὶ τὰ πλεῖστα ἐνισταμένων κἂν κολάσεις ἐπαρτῶνται πρὸς τοῦ ἀνδρὸς ἢ πρὸς τοῦ δεσπότη φιλοσοφήσει ὃ τε οἰκέτης ἢ τε γυνή. ναὶ μὴν καὶ ἐλεύθερος κἂν τυράννου θάνατος ἀπειλῆται τούτῳ 30κἂν ἐπὶ δικαστήρια ἄγῃται καὶ εἰς κινδύνους ἐσχάτους περιέλκῃται περὶ τε τῆς κτήσεως ἀπάσης κινδυνεύση οὐκ ἀφέξεται τῆς θεοσεβείας οὐδ' ὅπως τιρ. οὖν, οὐδὲ ἀπαυδήσει ποτὲ ἢ μὲν γυνὴ φαύλω συνοί-594

Pott.

*) Coloss. 3, 18—25. 4, 1. **) Ibid. 3, 11.

***) Matth. 6, 10. Luc. 11, 2. †) Coloss. 3, 12—15.

κοῦσα ἀνδρὶ, ὁ δὲ υἱὸς ἐὰν φαῦλον ἔχη πατέρα ἢ
 πονηρὸν δεσπότην ὁ οἰκέτης, τῆς ἀρετῆς ἐχόμενοι
 γενναίως, ἀλλ' ὡς ἀνδρὶ ἀποθνήσκειν καλὸν ὑπὲρ τε
 ἀρετῆς ὑπὲρ τε ἐλευθερίας ὑπὲρ τε ἑαυτοῦ, ὡσαύ-
 5τως καὶ γυναικί, οὐ γὰρ τῆς τῶν ἀρρένων φύσεως
 τοῦτο ἴδιον, ἀλλὰ τῆς τῶν ἀγαθῶν.

§. 70. Πιστῶς οὖν καὶ ὁ πρεσβύτερος καὶ ὁ νέος
 καὶ ὁ οἰκέτης ὑπακούων ταῖς ἐντολαῖς βιώσεται τε
 καὶ ἐὰν δέη τεθνήσκει, ὅπερ ἂν εἴη διὰ θανάτου
 10ζωοποιηθῆναι. ἴσμεν γοῦν καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας
 καὶ οἰκέτας πολλάκις ἀκόντων πατέρων καὶ δεσποτῶν
 καὶ ἀνδρῶν βελτίστους γεγονέναι. οὐκ οὖν ἔλαττον
 προθυμεῖσθαι χρὴ τοὺς μέλλοντας θεοσεβῶς ζῆσειν
 ἐπειδὴν εἴργειν αὐτούς τινες δοκῶσιν, ἀλλὰ πολὺ
 15πλέον οἶμαι προσήκειν σπεύδειν τε καὶ ἀγωνίζεσθαι
 διαφερόντως, ὅπως ἂν μὴ ἠττηθέντες ἀποπτέσωσι
 τῶν ἀρίστων καὶ ἀναγκαιοτάτων βουλευμάτων. οὐ
 γὰρ οἶμαι σύγκρισιν ἐπιδέχεσθαι πότερον ἄμεινον
 θειασώτην γενέσθαι τοῦ παντοκράτορος ἢ τὸ τῶν
 P. δαιμόνων ἐλέσθαι σκότος. τὰ μὲν γὰρ ἄλλων ἕνεκα
 215πραττόμενα ἡμῖν ἐκάστοτε πράτταμεν ἂν εἰς ἐκείνους
 Sylb. ἀποβλέπειν πειρώμενοι, ὧν ἕνεκα γίνεσθαι δοκεῖ,
 μέτρον ἠγούμενοι τοῦτο τὸ ἐν ἐκείνοις κεχαρισμένον,
 ἃ δὲ αὐτῶν μᾶλλον ἢ τινῶν ἑτέρων, ταῦτα ἂν ἡμῖν
 25γίγνωιτο μετὰ τῆς ἴσης σπουδῆς ἐὰν τε ἄρῃσκειν τισὶ
 δοκῇ ἐὰν τε καὶ μή.

§. 71. Εἰ δὴ τῶν ἀδιαφόρων ἕνια τοιαύτην
 εἴληχε τιμὴν ὥστε καὶ ἀκόντων τινῶν αἰρετὰ εἶναι
 δοκεῖν, πολὺ δὲ πλεον τὴν ἀρετὴν περιμάχητον νο-
 30μιστέον, μὴ εἰς ἄλλο τι ἀφορῶντας, ἀλλὰ εἰς αὐτὸ
 τὸ καλῶς πραχθῆναι δυνάμενον ἐὰν τε ἑτέροις δοκῇ
 τισὶν ἐὰν τε καὶ μή. καλῶς οὖν καὶ Ἐπίκουρος Με-
 νοικεῖ γράφων· μήτε νέος τις ὢν μελλέτω φιλοσο-
 φεῖν μήτε γέρον ὑπάρχων κοπιᾷτω φιλοσοφῶν, οὔτε
 35γὰρ ἄωρος οὐδεὶς ἔστιν οὔτε πάρωρος πρὸς τὸ κατὰ

ψυχὴν ὑγιαίνειν³. ὁ δὲ λέγων ἢ μήπω τοῦ φιλοσοφεῖν ὑπάρχειν ὥραν ἢ παρεληλυθέναι τὴν ὥραν ὁμοίος ἐστὶ τῷ λέγοντι πρὸς εὐδαιμονίαν ἢ μήπω παρεῖναι τὴν ὥραν ἢ μηκέτ' εἶναι τὴν ὥραν. ὥστε φιλοσοφῆ-
 5τέον καὶ νεωτέρω καὶ γέροντι, τῷ μὲν ὅπως γηράσκων **P.**
 νεάζῃ τοῖς ἀγαθοῖς διὰ τὴν χάριν τῶν γεγονότων, 595.
 τῷ δὲ ὅπως νέος ἅμα καὶ παλαιὸς ἢ διὰ τὴν ἀφο-**Pott.**
 βίαν τῶν μελλόντων³.

Cap. IX.

10 §. 72. Περὶ δὲ τοῦ μαρτυρίου διαρρήδην ὁ
 κύριος εἶρηκεν, καὶ τὰ διαφόρως γεγραμμένα συντά-
 ξομεν. «λέγω δὲ ὑμῖν πᾶς ὃς ἐὰν ὁμολογήσῃ ἐν
 ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
 15θρώπου ὁμολογήσῃ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων
 τοῦ Θεοῦ, τὸν δὲ ἀρνησάμενόν με ἐνώπιον τῶν ἀν-
 θρώπων ἀπαρνήσομαι αὐτὸν ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέ-
 λων» *). «ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με ἢ τοὺς ἐμοὺς
 λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτω-
 λῷ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν,
 20ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν
 ἀγγέλων αὐτοῦ» **). «πᾶς οὖν ὅστις ἐὰν ὁμολογήσῃ
 ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων ὁμολογήσω καὶ γὰρ
 ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρα-
 25νοῖς» ***). «ὅταν δὲ φέρωσιν ὑμᾶς εἰς τὰς συνα-
 γωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας μὴ προμε-
 ριμνᾶτε πῶς ἀπολογηθῆτε ἢ τί εἶπητε, τὸ γὰρ
 ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ τί δεῖ
 εἰπεῖν» †).

§. 73. Τοῦτον ἐξηγούμενος τὸν τόπον Ἡρα-
 30κλέων ὁ τῆς Οὐαλεντίνου σχολῆς δοκιμώτατος κατὰ
 λέξιν φησὶν ὁμολογίαν εἶναι τὴν μὲν ἐν τῇ πίστει

*) Luc. 12, 8. **) Marc. 8, 38. ***) Matth. 10, 32.

†) Luc. 12, 11 sq.

καὶ πολιτεία, τὴν δὲ ἐν φωνῇ. ἡ μὲν οὖν ἐν φωνῇ ὁμολογία καὶ ἐπὶ τῶν ἔξουσιῶν γίνεται, ἣν μόνην, φησὶν, ὁμολογίαν ἡγοῦνται εἶναι οἱ πολλοὶ, οὐχ ὑγιῶς, δύνανται δὲ ταύτην τὴν ὁμολογίαν καὶ οἱ ὑποκριταὶ ὁμολογεῖν. ἀλλ' οὐδ' εὐρεθήσεται οὗτος ὁ λόγος καθολικῶς εἰρημένος, οὐ γὰρ πάντες οἱ σωζόμενοι ὁμολόγησαν τὴν διὰ τῆς φωνῆς ὁμολογίαν καὶ ἐξῆλθον, ἐξ ὧν Ματθαῖος, Φίλιππος, Θωμᾶς, Λευῖς καὶ ἄλλοι πολλοί. καὶ ἔστιν ἡ διὰ τῆς φωνῆς ὁμολογία 100ὸ καθολικὴ, ἀλλὰ μερικὴ. καθολικὴ δὲ ἦν νῦν λέγει τὴν ἐν ἔργοις καὶ πράξεσι καταλλήλοις τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως. ἔπεται δὲ ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ καὶ ἡ μερικὴ ἡ ἐπὶ τῶν ἔξουσιῶν, ἐὰν δέη καὶ ὁ λόγος αἰρῆ, ὁμολογήσει γὰρ οὗτος καὶ τῇ φωνῇ ὀρθῶς 15προομολογήσας πρότερον τῇ διαθέσει.

§. 74. Καὶ καλῶς ἐπὶ μὲν τῶν ὁμολογούντων P. “ἐν ἐμοὶ” εἶπεν, ἐπὶ δὲ τῶν ἀρνούμενων τὸ “ἐμέ” 596. προσέθηκεν. οὗτοι γὰρ κἂν τῇ φωνῇ ὁμολογήσωσιν Pott. αὐτὸν, ἀρνοῦνται αὐτὸν τῇ πράξει μὴ ὁμολογοῦντες, 20μόνοι δ' ἐν αὐτῷ ὁμολογοῦσιν οἱ ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ὁμολογία καὶ πράξει βιοῦντες, ἐν οἷς καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ ἐνειλημμένος αὐτοὺς καὶ ἐχόμενος ὑπὸ τούτων, διόπερ “ἀρνήσασθαι ἐαυτὸν οὐδέποτε δύναται” *). ἀρνοῦνται δὲ αὐτὸν οἱ μὴ ὄντες ἐν αὐτῷ, οὐ γὰρ 25εἶπεν, “ὅς ἀρνήσεται ἐν ἐμοὶ”, ἀλλ' “ἐμέ”. οὐδεὶς γὰρ ποτε ὦν ἐν αὐτῷ ἀρνεῖται αὐτόν. τὸ δὲ “ἐμ-προσθεν τῶν ἀνθρώπων” καὶ τῶν σωζομένων καὶ τῶν ἐθνικῶν δὲ ὁμοίως παρ' οἷς μὲν καὶ τῇ πολιτεία, παρ' οἷς δὲ καὶ τῇ φωνῇ. διόπερ ἀρνήσασθαι 30αὐτὸν οὐδέποτε δύνανται, ἀρνοῦνται δὲ αὐτὸν οἱ μὴ ὄντες ἐν αὐτῷ.

§. 75. Ταῦτα μὲν ὁ Ἡρακλέων, καὶ τὰ μὲν ἄλλα φαίνεται ὁμοδοξεῖν ἡμῖν κατὰ τὴν περικοπὴν

*) 2 Timoth. 2, 13.

ταύτην, ἐκεῖνο δὲ οὐκ ἐπέστησεν ὅτι εἰ καὶ μὴ πρά-
 ξει τινὲς καὶ τῷ βίῳ „ὁμολόγησαν τὸν Χριστὸν
 ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων”, τὸ μέντοι κατὰ φωνὴν
 ὁμολογεῖν ἐν δικαστηρίοις καὶ μέχρι θανάτου βασα-
 νιζομένους μὴ ἀρνεῖσθαι ἀπὸ διαθέσεως πεπιστευκέ-
 ναι φαίνονται, διάθεσις δὲ ὁμολογουμένη καὶ μάλι-
 στα ἢ μηδὲ θανάτῳ τρεπομένη ὑφ’ ἓνα πάντων τῶν
 παθῶν ἃ δὴ διὰ τῆς σωματικῆς ἐπιθυμίας ἐγεννᾶτο
 ἀποκοπὴν ποιεῖται· ἔστι γὰρ ὡς ἔπος εἰπεῖν ἐπὶ
 10 τέλει τοῦ βίου ἀθροῖα κατὰ τὴν πράξιν μετάνοια καὶ
 ἀληθῆς εἰς Χριστὸν ὁμολογία ἐπιμαρτυροῦσης τῆς
 φωνῆς· εἰ δὲ „τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς” ἐν ἡμῖν
 μαρτυρεῖ, πῶς ἔτι ὑποκριταὶ οὗς φωνὴ μόνη μαρ-
 τυρεῖν εἴρηκεν; δοθήσεται δὲ τισιν ἐὰν συμφέρῃ ἀπο-
 15 λογήσασθαι, ἵνα διὰ τε τῆς μαρτυρίας διὰ τε τῆς
 ὁμολογίας ὠφελῶνται οἱ πάντες, ἰσχυροποιούμενοι
 μὲν οἱ κατ’ ἐκκλησίαν, θαυμάζοντες δὲ καὶ εἰς πίστιν
 ὑπαγόμενοι οἱ ἐξ ἔθνῶν τὴν σωτηρίαν πολυπραγμο-
 κήσαντες, οἱ λοιποὶ δὲ ὑπ’ ἐκκλησίως κατεχόμενοι.

20 §. 76. Ὡστε τὸ ὁμολογεῖν ἐκ παντὸς δεῖ, ἐφ’
 ἡμῖν γὰρ, ἀπολογεῖσθαι δὲ οὐκ ἐκ παντὸς, οὐ γὰρ
 καὶ τοῦτο ἐφ’ ἡμῖν. ὃ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗ-
 τος σωθήσεται” *)· ἐπεὶ τίς οὐκ ἂν τῶν ἐν φρονούν-
 των βασιλεύειν ἐν θεῷ, ἀλλ’ οὐ δουλεύειν ἔλοιτα;
 25 θεὸν οὖν ὁμολογοῦσι” τινες „εἰδέναι” κατὰ τὸν
 ἀπόστολον, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες
 καὶ ἀπειθεῖς καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκι-
 P. μοι” **)· οἱ δὲ κἂν ταῦτο μόνον ὁμολογήσωσιν ἐν
 216 τι κατεπράξαντο ἐπὶ τέλει ἔργον ἀγαθόν· ἔοικεν
 Syll. οὖν τὸ μαρτύριον ἀποκάθαρσις εἶναι ἁμαρτιῶν μετὰ
 δόξης· αὐτίκα ὁ ποιμὴν φησιν, ἐκφρεύσεσθε τὴν ἐνέφ-Ρ.
 γειαν τοῦ ἀγρίου θηρίου, ἐὰν ἡ καρδία ὑμῶν γένη-597.
 ται καθαρὰ καὶ ἄμωμος· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ κύ-Ρου.

*) Matth. 24, 13.

**) Tit. 1, 16.

ριος, „ἐξηγήσατο ὑμᾶς ὁ σατανᾶς”, λέγει, „σινιάσαι, ἐγὼ δὲ παρητησάμην” *).

§. 77. Μόνος τοίνυν ὁ κύριος διὰ τὴν τῶν ἐπιβουλευόντων αὐτῷ ἀνθρώπων καὶ τὴν τῶν ἀπίστων ὑποκόπασιν, „ἐπιεν τὸ ποτήριον” **). ὃν μιμούμενοι οἱ ἀπόστολοι ὡς ἂν τῷ ὄντι γνωστικοὶ καὶ τέλειοι ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν ἄς ἐπήξαν ἔπαθον. οὕτως οὖν καὶ οἱ κατ' ἴχνος τὸ ἀποστολικὸν πορευόμενοι γνωστικοὶ ἀναμάρτητοί γε εἶναι ὀφείλουσι καὶ δι' ἀγάπην τὴν πρὸς τὸν κύριον ἀγαπᾶν καὶ τὸν πλησίον, ἢ εἰ καλοῖη περιστάσις ὑπὲρ ἐκκλησίας ἀσκανδάλιστοι τὰς θλίψεις ὑπομένοντες „τὸ ποτήριον πίωσιν”. ὅσοι δὲ ἔργῳ μὲν παρὰ τὸν βίον, λόγῳ δὲ, ἐν δικαστηρίῳ μαρτυροῦσι καὶ ἐλπίδα ἐκδεχόμενοι καὶ φόβον ὑφοριόμενοι βελτίους οὗτοι τῶν στόματι μόνον ὁμολογοῦντων τὴν σωτηρίαν. ἀλλ' εἰ καὶ ὑπερβαίῃ τις ἐπὶ τὴν ἀγάπην τῷ ὄντι μακάριος οὗτος καὶ γνήσιος μάρτυς τελείως ὁμολογήσας καὶ ταῖς ἐντολαῖς καὶ τῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου, ὃν ἀγαπήσας ἀδελφὸν ἐγνώρισεν ὅλον ἑαυτὸν ἐπιδοῦς διὰ τὸν θεὸν οἷον παρακαταθήκην ἐγνωμόνως καὶ ἀγαπητικῶς ἀποδιδούς τὸν ἀπαιτούμενον ἄνθρωπον.

Cap. X.

§. 78. Ἐπὰν δ' ἔμπαλιν εἶπῃ, „ὅταν διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην” ***). οὐχ ὡς κακὸν τὸ διώκεσθαι παραινεῖ φεύγειν οὐδ' ὡς θάνατον φοβουμένους διὰ φυγῆς ἐκκλίνειν προστάττει τοῦτον, βούλεται δὲ ἡμᾶς μηδενὶ αἰτίους μηδὲ συναιτίους κακοῦ τινὸς γίνεσθαι σοφίσιν τε αὐτοῖς, πρὸς δὲ καὶ τῷ διώκοντι καὶ τῷ ἀναιροῦντι, τρόπον γάρ τινα προσαγγέλλει ἑαυτὸν

*) Luc. 22, 31 sq.
10, 23.

**) Matth. 20, 22.

***) Ibid.

περίστασθαι, ὁ δὲ παρακούων τολμηρὸς καὶ ῥιποκίνδυνος.

§. 79. Εἰ δὲ ὁ ἀναιρῶν „ἄνθρωπον Θεοῦ” εἰς Θεὸν ἁμαρτάνει καὶ τοῦ ἀποκτινύνοντος αὐτὸν ἔνοχος καταδίσταται ὁ ἑαυτὸν προσάγων τῷ δικαστηρίῳ· οὗτος δ’ ἂν εἴη ὁ μὴ περιστελλόμενος τὸν διωγμὸν ἀλώσιμον διὰ θράσος παρέχων ἑαυτὸν, οὗτός ἐστι τὸ P. ὅσον ἐφ’ ἑαυτῷ ὁ συνεργὸς γινόμενος τῆ τοῦ διώκοντος 598. πονηρίᾳ, εἰ δὲ καὶ προσερεθίζοι, τέλειον αἴτιος, 10. ἐκκαλούμενος τὸ θηρίον. ὡς δ’ αὐτως καὶ αἰτίαν μάχης παράσχη τινὰ ἢ ζημίας ἢ δίκης ἢ ἔχθρας ἀφορμὴν ἐγέννησε διωγμοῦ. διὰ ταῦτ’ οὖν μηδεὸς ἀντέχεσθαι τῶν ἐν τῷ βίῳ προσιέτακται ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τῷ αἴροντι τὸ ἱμάτιον καὶ τὸν χιτῶνα προσδιδόναι^{*)}. οὐχ ἵνα ἀπροσπαθεῖς διαμένωμεν μόνον, ἀλλ’ ὡς μὴ ἀντιποιούμενοι τοὺς ἐπιδικαζομένους ἐφ’ ἑαυτοὺς ἀγριαινόμεν καὶ δι’ ἡμῶν ἐπὶ τὴν τοῦ ὀνόματος διακινῶμεν βλασφημίαν.

Cap. XI.

20 §. 80. Ναί φασιν, εἰ κήδεται ὑμῶν ὁ Θεός, τί δήποτε διώκεσθε καὶ φρονεύεσθε ἢ αὐτὸς ὑμᾶς εἰς τοῦτο ἐκδίδωσιν; ἡμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνομεν τοῖς περιστατικοῖς περιπίπτειν ἡμᾶς τὸν κύριον βουληθῆναι, ἀλλὰ προφητικῶς τὰ συμβήσεσθαι μέλλοντα προειρη- 25 κέναι, ὡς διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ διωχθησόμεθα, φρονευθησόμεθα, ἀνασκινδυλευθησόμεθα. ὥστ’ οὐ διώκεσθαι ἠθέλησεν ἡμᾶς, ἀλλ’ ἃ πεισόμεθα προεμήρυσεν διὰ τῆς τοῦ συμβήσεσθαι προυγορευέσεως εἰς καρτερίαν γυμνασίας ἢ τὴν κληρονομίαν ἐπηγγείλατο. 30 καί τοι οὐ μόνον, ἀλλὰ μετὰ πολλῶν κολαζόμεθα. ἀλλ’ ἐκεῖνοι, φασὶ, κακοῦργοι τυγχάνοντες δικαίως ὑπίσχουσι τὴν τιμωρίαν.

*) Luc. 6, 29.

§. 81. Ἄκοντες οὖν μαρτυροῦσιν ἡμῖν τὴν δικαιοσύνην τοῖς διὰ δικαιοσύνην ἀδίκως κολαζομένοις. ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἀδικον τοῦ δικαστοῦ τῆς προνοίας ἄπτεται, δεῖ γὰρ κύριον εἶναι τὸν κριτὴν τῆς ἑαυτοῦ γνώμης, μὴ νευροσπαστούμενον ἀψύχων δίκην ὀργάνων ἀφορμᾶς ἴσως μόνον παρὰ τῆς ἔξωθεν αἰτίας λαμβάνοντα. δοκιμάζεται γοῦν ἐν ᾧ κρίνει καθάπερ καὶ ἡμεῖς κατὰ τε τὴν τῶν αἰρετῶν ἐκλογὴν κατὰ τε τὴν ὑπομονὴν καὶ μὴ ἀδικῶμεν, ἀλλ' ὡς ἀδικαῖσιν ἡμῖν ὁ δικαστὴς ἀφορᾷ, οὐ γὰρ οἶδεν τὰ καθ' ἡμᾶς οὐδὲ θέλει μαθεῖν, προλήψει δὲ συναπάγεται κενῆ, διὸ καὶ κρίνεται. διώκουσι τοίνυν ἡμᾶς οὐκ ἀδίκους εἶναι καταλαβόντες, ἀλλ' αὐτῷ μόνῳ τῷ Χριστιανοῦς εἶναι τὸν βίον ἀδικεῖν ὑπολαμβάνοντες αὐτοὺς οὕτω πολιτενομένους καὶ τοὺς ἄλλους τὸν ὅμοιον αἰρεῖσθαι βίον προστρεπομένους.

§. 82. Διὰ τί δὲ οὐ βοηθεῖσθε διακόμενοι; P. φασί. τί γὰρ καὶ ἀδικούμεθα ὡς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς 599. Θανάτῳ ἀπολυόμενοι πρὸς τὸν κύριον καὶ καθάπερ Pott. ἡλικίας μεταβολὴν, οὕτω δὲ καὶ βίου ἐναλλαγὴν ὑπομένοντες; εἰ δὲ εὖ φρονοῖμεν χάριν εἰσόμεθα τοῖς τὴν ἀφορμὴν τῆς ταχείας ἀποδημίας παρεσχημένοις, εἰ δὲ μὴ, φαῦλοί τινες ἄνδρες εἶναι τοῖς πολλοῖς ἐδοκοῦμεν ἡμεῖς. εἰ ἦδουσαν δὲ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀλήθειαν, πάντες μὲν ἂν ἐπέπῃδιον τῇ ὁδῷ, ἐκλογὴ δὲ οὐκ ἂν ἦν. ἀλλὰ γὰρ ἡ ἡμετέρα πίστις, „φῶς” οὕσα „τοῦ κόσμου” *), ἐλέγχει τὴν ἀπιστίαν. ἐμὲ μὲν γὰρ Ἄνυτός τε καὶ Μέλητος ἀποκτείνειεν μὲν τ' ἂν, βλάπτειεν δ' ἂν οὐδ' ὅπως τι οὖν. οὐ γὰρ οἶμαι θεμιτὸν εἶναι τὸ ἄμεινον πρὸς τοῦ χειρόνος βλάπτεσθαι. ὥστε θαρροῦντα ἡμῶν ἕκαστον λέγειν. „κύριος ἐμοὶ βοηθός, οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος” **). „δικαίων

*) Matth. 5, 14.

**) Psalm. 118, 6.

γὰρ ψυχαὶ ἐν χειρὶ Θεοῦ, καὶ οὐ μὴ ἄψηται αὐτῶν βύσανος" *).

Cap. XII

§. 83. Βασιλείδης δὲ ἐν τῷ εἰκοστῷ τρίτῳ τῶν
 5 ἐξηγητικῶν περὶ τῶν κατὰ τὸ μαρτύριον κολαζομέ-
 P. των αὐταῖς λέξεσι τάδε φησί· φημὶ γὰρ τὸ ὀπό-
 217 σοι ὑποπίπτουσι ταῖς λεγομέναις θλίψεσιν ἦτοι ἡ-
 Syb. μαρτηκότες ἐν ἄλλοις λανθάνοντες πταίσμασιν εἰς
 τοῦτο ἄγονται τὸ ἀγαθὸν χρησιότητι τοῦ περιάγον- P.
 10τος, ἄλλα ἐξ ἄλλων ὄντως ἐγκαλούμενοι ἵνα μὴ ὡς 600.
 κατάδικοι ἐπὶ κακοῖς ὁμολογουμένοις πάθωσι, μηδὲ Pott.
 λουιδροῦμενοι ὡς ὁ μοιχὸς ἢ ὁ φονεὺς, ἀλλ' ὅτι Χρι-
 στιανοὶ πεφυκότες, ὅπερ αὐτοὺς παρηγορήσει μηδὲ
 πάσχειν δοκεῖν, κἂν μὴ ἡμαρτηκῶς δ' ὅλως τις ἐπὶ
 15 τὸ παθεῖν γένηται σπάνιον μὲν, ἀλλ' οὐδὲ οὗτος κατ'
 Ἐπιβουλήν· δυνάμειός τι πείσεται, ἀλλὰ πείσεται ὡς
 ἐπάσχει καὶ τὸ κήπιον τὸ δοκοῦν οὐχ ἡμαρτηκέναι.
 §. 84. Εἶθ' ὑποβῶς πάλιν ἐπιφέρει· ὡς οὖν
 τὸ κήπιον οὐ προημαρτηκὸς ἢ ἐνεργῶς μὲν οὐχ
 20 ἡμαρτηκὸς οὐδὲν ἐν ἑαυτῷ, τῷ δὲ τὸ ἁμαρτῆσαι
 ἔχον, ἐπὶ ὑποβληθῆ τῷ παθεῖν ἐνεργεῖται τε, πολ-
 λὰ κερδαῖνον δύσκολα· οὕτως δὲ κἂν τέλειος μηδὲν
 ἡμαρτηκῶς ἔργῳ τύχη, πάσχη δὲ καὶ πάθῃ, ταῦτό
 ἐπάθειν ἐμφερῶς τῷ κήπιῳ, ἔχον μὲν ἐν ἑαυτῷ τὸ
 25 ἁμαρτηκῶν, ἀφορμὴν δὲ πρὸς τὸ ἡμαρτηκέναι μὴ
 λαβῶν οὐχ ἡμάρτανεν· ὥστ' οὐχ αὐτῷ τὸ μὴ ἁμαρ-
 τῆσαι λογιστέον· ὡς γὰρ ὁ μοιχεῦσαι θέλων μοιχὸς
 ἐστὶ κἂν (τοῦ μοιχεῦσαι μὴ ἐπιτύχη, καὶ ὁ ποιῆσαι
 φόνην θέλων ἀνδροφόνος ἐστὶ κἂν μὴ δύνηται φο-
 30 νεῦσαι, οὕτως δὲ καὶ τὸν ἀκαμάρτητον ὃν λέγω ἐὰν
 ἴδῃ πάσχοντα κἂν μηδὲν ἢ κακὸν πεπραγῶς κακὸν
 ἐρῶ τὸ θέλειν ἁμαρτάνειν· πάντ' ἐρῶ γὰρ μᾶλλον
 ἢ κακὸν τὸ προνοῦν ἐρῶ.

*) Sapient. 3, 2.

§. 85. Εἶθ' ὑποβὰς καὶ περὶ τοῦ κυρίου ἀντι-
 κρουσ ὡς περὶ ἀνθρώπου λέγει· ἐὰν μέντοι παραλι-
 πῶν τούτους ἀπαντας τοὺς λόγους ἔλθῃς ἐπὶ τὸ δυσ-
 ωπεῖν με διὰ προσώπων τινῶν, εἰ τύχοι, λέγων, ὁ
 5 δεῖνα οὖν ἤμαρτεν, ἔπαθεν γὰρ ὁ δεῖνα, ἐὰν μὲν
 ἐπιτρέπῃς ἔρω, οὐχ ἤμαρτεν μὲν, ὁμοίός τε ἦν τῷ
 πάσχοντι νηπίῳ, εἰ μέντοι σφοδρότερον ἐκβιάσαιο τὸν
 λόγον, ἔρω, ἀνθρωπον ὄντιν' ἂν ὀνομάσῃς ἀνθρω-
 πον εἶναι, δίκαιον δὲ τὸν θεόν. «καθαρός γὰρ οὐ-
 10 δεῖς», ὡσπερ εἶπέ τις, «ἀπὸ ῥύπου» *). ἀλλὰ τῷ
 Βασιλείδῃ ἢ ὑπόθεσις προαμαρτήσασάν φησι τὴν
 ψυχὴν ἐν ἐτέρῳ βίῳ τὴν κόλασιν ὑπομένειν ἐνταῦ-
 θα, τὴν μὲν ἐκλεκτὴν ἐπιτίμως διὰ μαρτυρίου, τὴν
 ἄλλην δὲ καθαιρομένην οἰκεία κολάσει. καὶ πῶς
 15 τοῦτο ἀληθὲς ἐφ' ἡμῖν κειμένον τοῦ ὁμολογῆσαι καὶ
 κολασθῆναι ἢ μή; λύεται γὰρ ἐπὶ τοῦ ἀρνησομένου P.
 ἢ κατὰ τὸν Βασιλείδην πρόνοια. 601.

§. 86. Ἐρῶ τοίνυν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ κρατηθέν-
 20 τος ὁμολογητοῦ, πότερον μαρτυρήσει καὶ κολασθῆ-
 σεται κατὰ τὴν πρόνοιαν ἢ οὐ. ἀρνούμενος γὰρ οὐ
 κολασθήσεται. εἰ δὲ καὶ τῆς ἀποβάσεως καὶ τοῦ
 μὴ δεῖν κολασθῆναι τοῦτον φήσει τὴν ἀπώλειαν τῶν
 ἀρνησομένων ἐκ προνοίας ἄκων προσημαρτυρήσει. πῶς
 δὲ ἔτι μισθὸς ὁ ἐνδοξότατος ἐν οὐρανῷ ἀπόκειται
 25 τῷ μαρτυρήσαντι διὰ τὸ μαρτυρῆσαι; εἰ δὲ τῶν ἀ-
 μαρτητικῶν οὐκ εἶασεν ἢ πρόνοια ἐπὶ τὸ ἁμαρτεῖν
 ἔλθεῖν, ἄδικος γίνεται κατ' ἄμφω, καὶ τὸν διὰ δι-
 καιοσύνην εἰς κόλασιν ἐλκόμενον μὴ ῥυομένη, καὶ
 τὸν ἀδικεῖν ἐθελήσαντα ῥυσαμένη, τοῦ μὲν ποιήσαν-
 30 τος δι' ὧν ἐβουλήθη, τῆς δὲ κωλυσάσης τὸ ἔργον
 καὶ μὴ δικαίως περιέποντος τὸν ἁμαρτητικόν.

§. 87. Πῶς δὲ οὐκ ἄθεος θειάζων μὲν τὸν
 διάβολον, ἀνθρωπον δὲ ἁμαρτητικὸν τολμήσας εἰπεῖν
 τὸν κύριον; πειράζων γὰρ ὁ διάβολος εἰδὼς μὲν ὁ

*) Iob. 14, 4.

ἔσμεν, οὐκ εἰδὼς θεὸν εἰ ὑπομενοῦμεν, ἀλλὰ ἀποσεῖσαι τῆς πίστεως ἡμᾶς βουλόμενος καὶ ὑπάγεσθαι ἐαυτῷ πειράζει, ὅπερ καὶ μόνον ἐπιτέτραπται αὐτῷ διὰ τε τὸ ἡμᾶς ἐξ ἑαυτῶν σώζεσθαι δεῖν ἀφορμῆς παρὰ 5 τῆς ἐντολῆς εἰληφότης διὰ τε τὸν καταισχυρισμὸν τοῦ πειράσαντος καὶ ἀποτεχόντος διὰ τε τὴν ἰσχυροποίησιν τῶν κατὰ τὴν ἐκκλησίαν διὰ τε τὴν συνείδησιν τῶν θαυμασάντων τὴν ὑπομονήν. εἰ δὲ τὸ μαρτύριον ἀνταπόδοσις διὰ κολάσεως καὶ ἡ πίστις καὶ ἡ 10 διδασκαλία δι' ἧς τὸ μαρτύριον, συνεργοὶ ἄρα αὐταὶ κολάσεως ἢ τίς ἂν ἄλλη μείζων ἀπέμψασις γένοιτο; ἀλλὰ πρὸς μὲν τὰ δόγματα ἐκεῖνα, εἰ μετενσωματοῦται ἡ ψυχὴ καὶ περὶ τοῦ διαβόλου κατὰ τοὺς οἰκεῖους λεχθήσεται καιροῦς, νυνὶ δὲ τοῖς εἰρημένοις 15 καὶ ταῦτα προσθῶμεν ποῦ ἔτι ἡ πίστις κατὰ ἀνταπόδοσιν τῶν προημαρτημένων τοῦ μαρτυρίου γινόμενου, ποῦ δὲ ἡ ἀγάπη ἢ πρὸς τὸν θεὸν διὰ τὴν ἀλήθειαν διωκομένη καὶ ὑπομένουσα, ποῦ δὲ ἔπαινος ὁμολογήσαντος ἢ ψόγος ἀρνησαμένου, εἰς τί δὲ ἔτι 20 χορηγίμη ἢ πολιτεία ἢ ὀρθὴ τὸ νεκρῶσαι τὰς ἐπιθυμίας καὶ μηδὲν τῶν κτισμάτων μισεῖν.

§. 88. Εἰ δὲ ὡς αὐτὸς φησιν ὁ Βασιλείδης ἐν μέρει ἐκ τοῦ λεγομένου θελήματος τοῦ θεοῦ ὑπελήφμεν, τὸ ἡγαπηκῆναι ἅπαντα ὅτι λόγον ἀποσώζουσι πρὸς τὸ πᾶν ἅπαντα, ἕτερον δὲ τὸ μηδενὸς P. 25 ἐπιθυμεῖν, καὶ τρίτον μισεῖν μηδὲ ἓν, θελήματι τοῦ θεοῦ καὶ κολάσεις ἔσονται ὅπερ ἀσεβὲς ἐννοεῖν. Pott. οὔτε γὰρ ὁ κύριος θελήματι ἔπαθεν τοῦ πατρὸς οὔθ' οἱ διωκόμενοι βουλήσει τοῦ θεοῦ διώκονται, ἐπεὶ 30 οὐδὲν θάτερον ἢ καλὸν τι ἔσται διωγμὸς διὰ τὴν βούλησιν τοῦ θεοῦ, ἢ ἀθῶοι οἱ διατιθέντες καὶ θλίβοντες. ἀλλὰ μὴν οὐδὲν ἄνευ θελήματος τοῦ κυρίου τῶν ὄλων. λείπεται δὲ συντόμως φάναι τὰ τοιαῦτα συμβαίνειν μὴ κωλύσαντος τοῦ θεοῦ, τοῦτο γὰρ μό- 35 νον σώζει καὶ τὴν πρόνοιαν καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ θεοῦ.

§. 89. Οὐ τὸ ἐνεργεῖν τοίνυν αὐτὸν τὰς θλίψεις οἶσθαι χορή, μὴ γὰρ εἴη τοῦτο ἐννοεῖν, ἀλλὰ μὴ κωλύειν τοὺς ἐνεργοῦντας πεπεισθαι προσῆκεν, καταχοῆσθαι τε εἰς καλὸν τοῖς τῶν ἐναντίων τολμημασιν. «καθελῶ γοῦν φησὶ τὸν τοῖχον καὶ ἔσται εἰς P. καταπάτημα» *) παιδευτικῆς τέχνης τῆς τοιάδε αὐ- 218 τῆς οὔσης προνοίας ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων διὰ τὰς Sylb. οἰκειάς ἐκάστον ἁμαρτίας, ἐπὶ δὲ τοῦ κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων διὰ τὰς ἡμῶν. αὐτίκα ὁ θεῖος ἀπό- 10στολος· «τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ», φησὶν, «ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας, εἰδέναι ἐκάστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν 15κύριον, τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ διότι ἐκδικος ὁ κύριος περὶ πάντων τούτων καθὼς καὶ προείπομεν ὑμῖν καὶ διεμαρτυράμεθα, οὐ γὰρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσία, ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ. τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν 20οὐκ ἄνθρωπον ἀθετεῖ, ἀλλὰ τὸν θεὸν τὸν καὶ δόντα τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον εἰς ὑμᾶς» **). διὰ τοῦτο οὖν τὸν ἁγιασμὸν ἡμῶν οὐκ ἐκωλύθη παθεῖν ὁ κύριος.

§. 90. Εἰ τοίνυν ἀπολογούμενός τις αὐτῶν λέγοι κολάζεσθαι μὲν τὸν μάρτυρα διὰ τὰς πρὸ τῆσδε 25τῆς ἐνσωματώσεως ἁμαρτίας, τὸν καρπὸν δὲ τῆς κατὰ τόνδε τὸν βίον πολιτείας αὐθις ἀπολήψεσθαι, οὕτω γὰρ διατετάχθαι τὴν διοίκησιν, πευσόμεθα αὐτοῦ εἰ ἐκ προνοίας γίνεται ἢ ἀνταπόδοσις. εἰ μὲν γὰρ μὴ εἴη τῆς θείας διοικήσεως οἴχεται ἢ οἰκονο- 30μία τῶν καθαρσίων καὶ πέπτωκεν ἢ ὑπόθεσις αὐτοῖς, εἰ δὲ ἐκ προνοίας τὰ καθάρσια ἐκ προνοίας καὶ αἱ κολάσεις. ἢ πρόνοια δὲ εἰ καὶ ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος, ὡς φάναι, κινεῖσθαι ἄρχεται, ἀλλ' ἐγκατεσπάρη ταῖς οὐσίαις σὺν καὶ τῇ τῶν οὐσιῶν γενέσει πρὸς τοῦ τῶν

*) Iesai. 5, 5. **) Thessal. 4, 3—8.

ἄλλων θεοῦ. ὧν οὕτως ἐχόντων ἀνάγκη ὁμολογεῖν αὐ-
 τοὺς ἢ τὴν κόλασιν μὴ εἶναι ἄδικον καὶ δικαιοπρα-
 γοῦσιν οἱ καταδικάζοντες καὶ διώκοντες τοὺς μάρτυ-Ρ.
 ρας, ἢ ἐκ θελήματος ἐνεργεῖσθαι τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς 603.
 5διωγμούς. οὐκέτι οὖν ὁ πόνος καὶ ὁ φόβος ὡς ποτ.
 αὐτοὶ λέγουσιν ἐπισυμβαίνει τοῖς πράγμασιν ὡς ὁ
 ἴδὸς τῷ σιδήρῳ, ἀλλ' ἐκ βουλήσεως ἰδίας προσέρχεται
 τῇ ψυχῇ.

Cap. XIII.

10 §. 91. Καὶ περὶ μὲν τούτων πολλὸς ὁ λόγος
 ὅσον ἐν ὑστέρω σκοπεῖν ἀποκείσεται κατὰ καιρὸν
 διαλαμβάνουσιν, Οὐαλεντίνος δὲ ἐν τινὶ ὁμιλίᾳ κατὰ
 λέξιν γράφει· ἀπ' ἀρχῆς ἀθάνατοὶ ἔστε καὶ τέκνα
 ζωῆς ἔστε αἰωνίας, καὶ τὸν θάνατον ἠθέλετε μερί-
 15σασθαι εἰς ἑαυτοὺς ἵνα δαπανήσητε αὐτὸν καὶ ἀνα-
 λώσητε καὶ ἀποθάνῃ ὁ θάνατος ἐν ὑμῖν καὶ δι' ὑμῶν.
 ὅταν γὰρ τὸν μὲν κόσμον λύητε, ὑμεῖς δὲ μὴ κατα-
 λύσθε, κυριεύετε τῆς κτίσεως καὶ τῆς φθορᾶς ἀπάσης.
 φύσει γὰρ σωζόμενον γένος ὑποτίθεται καὶ αὐτὸς ἐμφε-
 20ρῶς τῷ Βασιλείδῃ, ἄνωθεν δὲ ἡμῖν δεῦρο τοῦτο δὴ
 τὸ διάφορον γένος ἐπὶ τὴν τοῦ θανάτου καθαίρεσιν
 ἤκειν, θανάτου δὲ γένεσιν ἔργον εἶναι τοῦ κτίσαντος
 τὸν κόσμον. διὸ καὶ τὴν γραφὴν ἐκείνην οὕτως ἐκ-
 25δέχεται, “οὐδεὶς ὄψεται τὸ πρόσωπον τοῦ θεοῦ καὶ
 ζήσεται” *) ὡς θανάτου αἰτίου. περὶ τούτου τοῦ
 θεοῦ ἐκεῖνα αἰνύττεται γράφων αὐταῖς λέξεσιν, ὅπό-
 σον ἐλάττων ἢ εἰκὼν τοῦ ζῶντος προσώπου, τοσοῦ-
 τον ἦσσαν ὁ κόσμος τοῦ ζῶντος αἰῶνος.

§. 92. Τίς οὖν αἰτία τῆς εἰκότος; μεγαλωσύνη
 30τοῦ προσώπου παρεσχημένου τῷ ζωγράφῳ τὸν τύπον,
 ἵνα τιμηθῇ δι' ὀνόματος αὐτοῦ, οὐ γὰρ αὐθεντικῶς
 εὐρέθη μορφή, ἀλλὰ τὸ ὄνομα ἐπλήρωσαν τὸ ὑστε-

*) Exod. 23, 20.

ῥῆσαν ἐν πλάσει. συνεργεῖ δὲ καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ ἀό-
 ρατον εἰς πίστιν τοῦ πεπλασμένου, τὸν μὲν γὰρ δη-
 μιουργὸν ὡς Θεὸν καὶ πατέρα κληθέντα εἰκόνα τοῦ
 ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ προφήτην προσεῖπεν, ζωγράφον
 5 δὲ τὴν σοφίαν ἧς τὸ πλάσμα ἢ εἰκὼν, εἰς δόξαν τοῦ
 ἀοράτου, ἐπεὶ ὅσα ἐκ συζυγίας προέρχεται πληρώμα-
 τά ἐστιν, ὅσα δὲ ἀπὸ ἐνὸς εἰκόνες. ἐπεὶ δὲ τὸ φαι-
 νόμενον αὐτοῦ οὐκ ἐστιν ἢ ἐκ μεσότητος ψυχῆ ἔρ-
 χεται τὸ διαφέρον, καὶ τοῦτ' ἐστὶ τὸ ἐμφύσημα τοῦ
 10 διαφέροντος πνεύματος καὶ καθ' ὅλου ὃ ἐμπνεῖται
 τῇ ψυχῇ τῇ εἰκόνι τοῦ πνεύματος, καὶ καθ' ὅλου τὰ
 ἐπὶ τοῦ δημιουργοῦ λεγόμενα τοῦ κατ' εἰκόνα γενο-
 μένου, ταῦτ' ἐν εἰκόνας αἰσθητῆς μοῖρα ἐν τῇ γενέ-
 σει περὶ τὴν ἀνθρωπογονίαν προπεφητεῦσθαι λέγουσι. P.
 15 καὶ δὴ μετάγουσι τὴν ὁμοιότητα καὶ ἐφ' ἑαυτοὺς 604.
 ἄγνωστον τῷ δημιουργῷ τὴν τοῦ διαφέροντος ἐπέν- Pott.
 Θεσιν πνεύματος γεγενῆσθαι παραδιδόντες.

§. 93. Ὅταν μὲν οὖν περὶ τοῦ ἕνα εἶναι τὸν
 Θεὸν τὸν διὰ νόμου καὶ προφητῶν καὶ εὐαγγελίου
 20 κηρυσσόμενον διαλαμβάνωμεν καὶ πρὸς τοῦτο διαλε-
 ξόμεθα, ἀρχικὸς γὰρ ὁ λόγος, πρὸς δὲ τὸ κατεπεῖ-
 γον ἀπαντητέον. εἰ ἐπὶ τὸ καταλῦσαι θάνατον ἀφι-
 κνεῖται τὸ διαφέρον γένος, οὐχ ὁ Χριστὸς τὸν θάνα-
 τον κατήργησεν, εἰ μὴ καὶ αὐτὸς αὐτοῖς ὁμοούσιος
 25 λεχθεῖν, εἰ δ' εἰς τοῦτο κατήργησεν ὡς μὴ τοῦ δια-
 φέροντος ἄπτεσθαι γένους, οὐχ οὗτοι τὸν θάνατον
 καταργοῦσιν οἱ ἀντίμιμοι τοῦ δημιουργοῦ οἱ τῆς ἐκ
 μεσότητος ψυχῆς τῇ σφετέρᾳ εἰκόνι ἐμφυσῶντες τὴν
 30 ζωὴν τὴν ἀκαθεῖν κατὰ τὴν τοῦ δόγματος αἴρεσιν,
 αὐτὰν διὰ τῆς μητρὸς τοῦτο συμβαίνει λέγωσιν, ἀλλὰ
 35 αὐτὰν εἰ σὺν Χριστῷ καταστρατεύεσθαι τοῦ θανάτου
 λέγουσιν ὁμολογούντων τὸ δόγμα τὸ κεκοιμημένον, ὡς
 τῆς θείας τοῦ δημιουργοῦ κατατρέχειν τολμῶσι δυνά-
 μεως, τὴν κτίσιν τὴν αὐτοῦ ὡς κρείττους ἐπανορθού-
 35 μενοι, πειρώμενοι σώζειν τὴν ψυχικὴν εἰκόνα, ἣν αὐ-
 τὸς ῥύσασθαι τῆς φθορᾶς οὐ κατίσχυσεν. εἴη δ' ἄν

καὶ ὁ κύριος ἀμείνων τοῦ δημιουργοῦ θεοῦ, οὐ γὰρ ἂν ποτε ὁ υἱὸς τῷ πατρὶ διαφιλονεικοίη καὶ ταῦτα ἐν θεοῖς.

§. 94. Ὅτι δὲ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ υἱοῦ πατὴρ
 5ὸ δημιουργὸς τῶν συμπάντων ὁ παντοκράτωρ κύριος,
 P. εἰς ἐκείνων ἀνεβαλόμεθα τὴν σκέψιν καθ' ἣν πρὸς
 219 τὰς αἰρέσεις ὑπεσχήμεθα διαλέξασθαι, τοῦτον εἶναι
 Sylb. μόνον δεικνύντες τὸν ὑπ' αὐτοῦ κεκηρυγμένον. ἀλλ'
 ἡμῖν γε ὁ ἀπόστολος εἰς τὴν τῶν θλίψεων ὑπομονὴν
 10γράφων, «καὶ τοῦτο», φησὶν, «ἀπὸ θεοῦ, ὅτι ὑμῖν χά-
 ρισθή τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πι-
 στεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν· τὸν αὐ-
 τὸν ἀγῶνα ἔχοντες, οἷον εἶδετε ἐν ἐμοί, καὶ νῦν ἀκού-
 ετε ἐν ἐμοί. εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν Χριστῷ, εἴ
 15τι παραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοινωνία πνεύματος,
 εἴ τινα σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοὶ, πληρώσατέ μου τὴν
 χαρὰν· ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχον-
 τες, σύμφυχοι, τὸ ἐν φρονοῦντες. εἰ δὲ σπένδεται
 ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ τῇ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως χαίρων
 20καὶ συγχαίρων*), πρὸς οὓς ὁ λόγος τῷ ἀποστόλῳ,
 τοὺς Φιλιππησίους «συμμετόχους τῆς χάριτος» κα-
 λῶν, πῶς αὐτοὺς «συμφύχους» **) καὶ ψυχικοὺς λέ-
 γει; ὁμοίως καὶ περὶ Τιμοθέου καὶ ἑαυτοῦ γράφων·
 «οὐδένα γὰρ ἔχω», φησὶν «ἰσόψυχον, ὅστις γνησίως
 25περὶ τὰ ὑμῶν μεριμνήσει· οἱ πάντες γὰρ τὰ ἑαυ-
 τῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ» ***).

§. 95. Μὴ τοίνυν ψυχικοὺς ἐν ὀνειδους μέρει
 λεγόντων ἡμῶς οἱ προειρημένοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Φρόνες· P.
 ἤδη γὰρ καὶ οὗτοι τοὺς τῇ νέα προφητεία μὴ 605.
 30προσέχοντας ψυχικοὺς καλοῦσιν, πρὸς οὓς ἐν τοῖς Pott.
 περὶ προφητείας διαλεξόμεθα. ἀγάπην οὖν ἀσκεῖν
 τὸν τέλειον χρῆ, κἀνθένδε ἐπὶ τὴν θεῖαν φιλίαν

*) Philipp. 1, 29. 30. 2, 1 sq. 17. **) Ibid. 1, 7.

***) Ibid. 2, 20 sq.

σπεύδειν δι' ἀγάπην ἐκτελοῦντα τὰς ἐντολάς. τὸ δὲ ἀγαπᾶν τοὺς ἐχθροὺς οὐκ ἀγαπᾶν τὸ κακὸν λέγει οὐδὲ ἀσέβειαν ἢ μοιχείαν ἢ κλοπὴν, ἀλλὰ τὸν κλέπτειν καὶ τὸν ἀσεβῆ καὶ τὸν μοιχὸν, οὐ καθὸ ἁμαρτάνει καὶ ἢ ποιᾷ ἐνεργεῖα μολύνει τὴν ἀνθρώπου προσηγορίαν, καθὸ δὲ ἀνθρωπός ἐστι καὶ ἔργον θεοῦ· ἀμέλει τὸ ἁμαρτάνειν ἐνεργεῖα κεῖται οὐκ οὐσία, διὸ οὐδὲ ἔργον θεοῦ.

§. 96. Ἐχθροὶ δὲ οἱ ἁμαρτάνοντες εἴρηται θεοῦ·
 10οὶ ἐχθροὶ δὴ τῶν ἐντολῶν αἷς μηδὲ ὑπακηκόασι γενόμενοι ὡσπερ φίλοι οἱ ὑπακηκόετες οἱ μὲν διὰ τὴν ἀπαλλοτριώσιν τὴν ἐκ προαιρέσεως προσαγορευθέντες, οὐθὲν γὰρ ἢ ἔχθρα οὐδ' ἢ ἁμαρτία ἄνευ τοῦ ἐχθροῦ καὶ τοῦ ἁμαρτάνοντος, καὶ τὸ μηδενὸς ἐπιθυμεῖν, οὐχ ὡς ἀλλοτριῶν
 15τῶν ἐπιθυμητῶν ὄντων, πόθον μὴ ἔχειν διδάσκει, καθάπερ ὑπειλήφασιν οἱ τὸν κτίστην ἄλλον εἶναι παρὰ τὸν πρῶτον θεὸν δογματίζοντες, οὐθ' ὡς ἐβδελυγμένης καὶ κακῆς οὐσης τῆς γενέσεως, ἄθεοι γὰρ αἱ δόξαι αὐταί· ἀλλότρια δὲ ἡμεῖς φασὲν τὰ τοῦ κόσμου οὐχ
 20ὡς ἄτοπα, οὐδ' ὡς οὐχὶ τοῦ θεοῦ τοῦ πάντων κυρίου· ἀλλ' ἐπειδὴ μὴ καταμένομεν ἐν αὐτοῖς τὸν πάντα αἰῶνα, κτήσει ὄντα ἀλλότρια καὶ τῶν κατὰ διαδοχὴν ὑπάρχοντι, χεῖρει δὲ ἐκάστου ἡμῶν ἴδια δι' οὓς καὶ ἐγένετο, πλὴν ἐφ' ὅσον γε αὐτοῖς ἀναγκαῖον συμπα-
 25ρεῖναι. κατὰ φυσικὴν τοίνυν ὕρεξιν χρηστέον τοῖς κεκωλυμένοις καλῶς, πᾶσαν ὑπερέκπτωσιν καὶ συμπάθειαν παραιτουμένους.

Cap. XIV.

§. 97. Ὅση καὶ χρησιμότης, ἀγαπᾶτε τοὺς
 30ἐχθροὺς ὑμῶν", λέγει, "εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμῶν. καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμῖν" *) καὶ τὰ ὅμοια· οἷς προστίθῃσιν, "ἵνα γένησθε υἱοὶ τοῦ

*) Matth. 5, 44 sq.

πατρός ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς”, τὴν ἑξομοίωσιν τὴν πρὸς Θεὸν αἰμισσόμενος. πάλιν δ’ αὖ φησὶν, ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ, ἕως οὗτου εἴ ἐν τῇ ὁδῷ μετ’ αὐτοῦ” *). ἀντίδικος δὲ οὐ τὸ σῶμα ὡς τινες βούλονται, ἀλλ’ ὁ διάβολος καὶ οἱ τούτῳ ἑξομοιούμενοι, ὁ συνοδεύων ἡμῖν δι’ ἀνθρώπων τῶν ζηλούντων τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν τῷ ἐπιγίῳ τῷδε βίῳ. οὐχ οἷόν τε οὖν μὴ παθεῖν τὰ ἐχθίστα τοὺς ὁμολο-Ρ. γούντας μὲν ἑαυτοὺς εἶναι τοῖς τοῦ Χριστοῦ, ἐν δὲ 606. 10 τοῖς τοῦ διαβόλου καταγινομένους ἔργοις· γέγραπται Ρομ. γὰρ, „μὴ ποτε παραδῶ σε τῷ κριτῇ, ὁ κριτὴς δὲ τῷ ὑπηρέτῃ”, τῆς ἀρχῆς τοῦ διαβόλου.

§. 98. „Πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος”, ὁ κατ’ ἐπιφορὰν τῶν διωκόντων, οὔτε ζωὴ”, ἢ κατὰ 15 τὸν βίον τοῦτον, οὔτε ἄγγελοι”, οἱ ἀποστάται, „οὔτε ἀρχαί”, ἀρχὴ δὲ τῷ Σατανᾷ ὁ βίος ὃν εἴλετο, τοιαῦται γὰρ αἱ κατ’ αὐτὸν ἀρχαί τε καὶ ἐξουσίαι τοῦ σκότους, „οὔτε τὰ ἐνεσιῶτα”, ἐν οἷς ἐσμὲν κατὰ τὸν τοῦ βίου χρόνον ὡς τοῦ μὲν στρατιώτου ἢ ἐλ- 20 πῆς, τοῦ ἐμπόρου δὲ τὸ κέρδος, οὔτε ὕψωμα οὔτε βᾶθμοι, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα”, κατ’ ἐνέργειαν τὴν οἰκείαν ἀνθρώπῳ ἀντιπράττειν τῇ πίστει τοῦ προαιρουμένου, κτίσις δὲ σπυριανήμιως καὶ ἐνέργεια λέγεται ἔργον ἡμέτερον οὕσα· ἢ τοιαύδε ἐνέργεια „οὐ δυνή- 25 σεται ἡμᾶς χωρῖσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν” **). ἔχεις συγκεφαλαίωσιν γνωστικῶν μάρτυρος.

Cap. XV.

§. 99. „Οἶδαμεν δὲ ὅτι πάντες γινώσκοντες ἔχομεν” 30 τὴν κοινὴν ἐν τοῖς κοινοῖς καὶ τὴν ὅτι εἰς Θεός, πρὸς πιστοὺς γὰρ ἐπέστελλεν· ὅθεν ἐπιφέρει, „ἀλλ’ οὐκ ἐν

*) Matth. 5, 24. **) Roman. 8, 38 sq.

πᾶσιν ἢ γνώσις" ἐν ὀλίγοις παραδιδόμενη. εἰσὶ δὲ οἱ φάσι τὴν περὶ τῶν εἰδωλοθύτων γνώσιν οὐκ ἐν πᾶσι φέρειν, „μὴ πως ἡ ἔξουσία ἡμῶν πρόσκομμα τοῖς ἀσθενέσι γένηται, ἀπόλλυται" γὰρ „ὁ ἀσθενῶν δεῖ σὴ γνώσει" *). κἂν φάσκωσι, „πάν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἀγοράζειν δεῖ" **), κατὰ πεῦσιν ἐπάγοντες τὸ „μηδὲν ἀνακρίνοντας", ἐπ' ἴσης τῶ ἀνακρίνοντας γελοῖαν ἐξηγήσιν παραθήσονται. ὁ γὰρ ἀπόστολος, „πάντα", φησὶ τὰ ἄλλα ὠνεῖσθε ἐκ μα-
 10 κέλλου μηδὲν ἀνακρίνοντας", καθ' ὑπεξαίρεσιν τῶν δηλουμένων κατὰ τὴν ἐπιστολὴν τὴν καθολικὴν τῶν ἀποστόλων ἀπάντων, „σὺν τῇ εὐδοκίᾳ τοῦ ἁγίου πνεύματος" ***), τῇ γεγραμμένῃ μὲν ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων, διακομισθεῖσθαι δὲ εἰς τοὺς πιστοὺς
 15 δι' αὐτοῦ διακονοῦντος τοῦ Παύλου· ἐμήνυσαν γὰρ P. „ἐπάναγκες" ἀπέχεσθαι δεῖν „εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος
 220 καὶ πικτῶν καὶ πορνείας, ἐξ ὧν διατηροῦντας Sylb. ἑαυτοὺς εὖ πράξειν". ἕτερον οὖν ἐστὶ τὸ εἰρημέ-
 νον πρὸς τοῦ ἀποστόλου· „μὴ οὐκ ἔχομεν ἔξουσίαν
 20 φαγεῖν καὶ πιεῖν; μὴ οὐκ ἔχομεν ἔξουσίαν ἀδελφὴν P. γυναῖκα περιάγειν; ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι καὶ 607.
 οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου καὶ Κηφᾶς; ἀλλ' οὐκ ἐχρη-
 25 σάμεθα τῇ ἔξουσίᾳ ταύτῃ", φησὶν· „ἀλλὰ πάντα στέγομεν, ἵνα μὴ ἐγκοπὴν δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ
 Χριστοῦ" †). ἦτοι φορτία περιάγοντες δέον εὐλύ-
 τους εἰς πάντας εἶναι, ἢ ἐπόδειγμα τοῖς θελουσιν ἐγκρατεῦσθαι γινόμενοι, μὴ οἰκοδομούμενοι εἰς τὸ
 ἀηδῶς τὰ παρατιθέμενα ἐσθίειν καὶ ὡς ἔτυχεν ὁμι-
 30 λεῖν τῇ γυναικί, μάλιστα δὲ τοὺς τηλικαύτην οἰκονο-
 μίαν πεπεισμένους ὑπόδειγμα τοῖς μανθάνουσιν ἄχραντον ἐκκεῖσθαι προσήκει.

§. 100. „Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων· πᾶσιν ἑμμαντὸν ἐδούλωσα", φησὶν, „ἵνα τοὺς πάντας κερ-

* *) 1 Corinth. 8, 1. 7. 9. 11. ** *) Ibid. 10, 25.
 *** *) Actor. 15, 24 sq. †) 1 Corinth. 9, 4 sq. 12. 19. 25.

δήσω, καὶ πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται”· ἀλλὰ τοῦ κυρίου ἢ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐ-
 τῆς” *). διὰ τὴν συνείδησιν οὖν ἀφεκτέον ὦν
 ἀφεκτέον. “συνείδησιν δὲ λέγω, οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ”·
 ὕγνωστικὴ γὰρ, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἑτέρου ἵνα μὴ κακῶς
 οἰκοδομηθῆ ἁμαθία μιμούμενος ὃ μὴ γινώσκει κατα-
 φρονητῆς ἀντὶ μεγαλόφρονος γινόμενος. ἵνα τί γὰρ
 ἢ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως;
 εἰ ἐγὼ χάριτι μετέχω τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ
 10 εὐχαριστῶ; πάντα οὖν ὅσα ποιεῖτε εἰς δόξαν Θεοῦ
 ποιεῖτε”· ὅσα ὑπὸ τὸν κανόνα τῆς πίστεως ποιεῖν
 ἐπιτέτραπται.

Cap. XVI.

§. 101. “Καρδία μὲν πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην,
 15 στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν”. λέγει γοῦν ἡ
 γραφή, “πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ’ αὐτῶ, οὐ καταισχυνθή-
 σεται”, τουτέστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως ὃ κηρύσσομεν,
 ὅτι ἐὰν ὁμολογήσης τὸ ῥῆμα τῶ στόματί σου ὅτι
 κύριος Ἰησοῦς καὶ πιστεύσης ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι
 20 ὁ Θεὸς ἠγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν σωθήσῃ” **). ἄντι-
 κρυς τελείαν δικαιοσύνην ὑπογράφει ἔργω τε καὶ
 θεωρίᾳ πεπληρωμένην. “εὐλογητέον οὖν τοὺς διώ-
 κοῦτας· εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε” ***). “ἢ γὰρ
 καυχῆσιν ἡμῶν, αὐτῆ ἐπὶ τὸ μαρτύριον τῆς συνει-
 25 δήσεως ἡμῶν ὅτι ἐν ἀγνόητι καὶ εἰλικρινείᾳ Θεὸν
 ἔγνωμεν” †), δι’ ὀλίγης ταύτης προφάσεως τὸ τῆς
 ἀγάπης ἔργον ἐνδεικνύμενοι, ὅτι “οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρ-
 κικῇ, ἀλλ’ ἐν χάριτι Θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῷ
 κόσμῳ”.

30 §. 102. Ταῦτα μὲν περὶ τῆς γνώσεως ἢ ἀπό-
 στολοσῆ τὴν δὲ κοινὴν διδασκαλίαν τῆς πίστεως,

*) 1 Corinth. 10, 28 — 31. **) Roman. 10, 10 sq.
 8 sq. ***) Ibid. 12, 14. †) 2 Corinth. 1, 12.

“ὁσμὴν γνώσεως” *) εἶρηκεν ἐν τῇ δευτέρῃ πρὸς Ρ. Κορινθίους. “ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον ἡμέρας τὸ 608. αὐτὸ κάλυμμα τοῖς πολλοῖς ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς Pott. παλαιᾶς διαθήκης μένει” *); μὴ ἀνακαλυπτόμενον κατὰ 5τὴν πρὸς τὸν κύριον ἐπιστροφῆν. διὰ τοῦτο καὶ ἀνάστασιν ἔδειξε τοῖς διοραῖν δυναμένοις τὴν ἔτι ἐν σαρκὶ τοῦ βίου ἔρποντος ἐπὶ κοιλίαν. ἔνθεν καὶ “γεννήματα ἐχιδνῶν” ***) τοὺς τοιοῦτους ἐκάλεσεν τοὺς φιληδόνους, τοὺς γαστροὶ καὶ αἰδοίοις δουλεύοντας, 10καὶ τὰς ἀλλήλων διὰ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας ἀποτέμνοντας κεφαλὰς. “τεκνία, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ, μηδὲ γλώσσῃ”, Ἰωάννης τελείους εἶναι διδάσκων, “ἀλλ’ ἐν ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ, ἐν τούτῳ γνωσόμεθα ὅτι 15ἐκ τῆς ἀληθείας ἐσμέν” ****). εἰ δὲ “ἀγάπη ὁ θεὸς”, ἀγάπη καὶ ἡ θεοσέβεια, “φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ 20ἀγάπῃ, ἀλλ’ ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον” †). “αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν” ††). πάλιν τε αὐτῷ γνωστικῶ ποθοῦντι γενέσθαι γέγραπται, “ἀλλὰ τύπος 20γίνου τῶν πιστῶν, ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πίστει, ἐν ἀγνεΐᾳ” †††). πίστεως γὰρ, οἶμαι, τελειότης πρὸς τὴν κοινὴν διαστέλλεται πίστιν.

§. 103. Καὶ δὴ γνωστικοῦ κανόνα ὁ θεῖος ἀπόστολος διὰ τῶνδε παρίστησιν, τοῦτο μὲν γράφων· “ἐγὼ γὰρ ἔμαθον ἐν οἷς εἰμι αὐτάρκης εἶναι· οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν, ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι· πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με” ††††). τοῦτο δὲ καὶ πρὸς ἐν- 30τροπὴν ἄλλοις διαλεγόμενος οὐκ ὀκνεῖ λέγειν· “ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἀθλήσιν ὑπεμείνατε παθημάτων·

*) 2 Corinth. 2, 14. **) Ibid. 3, 14. ***) Matth. 3, 7. ****) 1 Ioann. 3, 18. 19. †) Ibid. 4. 16. 18. ††) Ibid. 5, 3. †††) 1 Timoth. 4, 12. ††††) Philipp. 4, 11 — 13.

τοῦτο μὲν ὄνειδισμοῖς τε καὶ θλίψεσι θεατριζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφόμενων γεννηθέντες. καὶ γὰρ τοῖς δεσμοῖς μὲν συνεπαθήσατε, καὶ τὴν ἀρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε γινώσκοντες ἔχειν ἑαυτοὺς κρείττονα ὑπαρξιν καὶ μένουσαν. μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παρησίαν ὑμῶν ἣτις ἔχει μεγάλην μισθαποδοσίαν, ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρεῖαν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ποιήσαντες κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν· ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον ὁ ἐρχόμενος ἤξει καὶ οὐ χρονεῖ. ὁ δὲ δίκαιός μου ἐκ πίστεως ζήσεται. καὶ ἐὰν ὑποστείληται οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχὴ μου ἐν αὐτῷ· ἡμεῖς P. δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως 609. εἰς περιποίησιν" *) ψυχῆς. Ρου.

15 §. 104. Εἰτά σοι συμῆνος ὑποδειγμάτων θείων παρίστησιν. ἢ γὰρ οὐ πίστεϊ", φησὶ, δι' ὑπομονῆς κατώρθωσαν οἱ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πείραν λαβόντες, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς; ἐλιθάσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, περιήλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακονχοῦμενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιός ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαιῖσι καὶ ταῖς ὄπαῖς τῆς γῆς. καὶ πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως οὐκ ἐκομίσαντο τὴν 25 ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ". ἀπολείπεται νοεῖν τὸ κατὰ παρασιώπησιν εἰρημένον "μόνοι".

P. §. 105. Ἐπιφέρει γοῦν, "περὶ ἡμῶν κρείττον 221. τι προειδομένον τοῦ θεοῦ, ἀγαθὸς γὰρ ἦν, ἵνα μὴ Sylb. χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι. τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχοντες περιχείμενον ἡμῖν νέφος ἅγιον καὶ διειδὲς μαρτύρων ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν" **). ὅτι μὲν

*) Hebr. 10, 32 — 39. **) Ibid. 11, 36 — 40. 12, 1 sq.

οὐν μίαν σωτηρίαν λέγει ἐν Χριστῷ τῶν δικαίων καὶ ἡμῶν σαφῶς μὲν εἶρηκεν πρότερον, οὐδὲν δὲ ἤττον καὶ περὶ Μωϋσέως λέγων ἐπιφέρει· «μείζονα πλοῦτον ἠγησάμενος τῶν Αἰγύπτου θησαυρῶν τὸν ὄνειδισμόν τοῦ Χριστοῦ· ἀπέβλεπε γὰρ εἰς τὴν μισθοποδοσίαν· πίστει κατέλιπεν Αἴγυπτον μὴ φοβηθεῖς τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως, τὸν γὰρ ἄόρατον ὡς ὄρων ἔκαρτέρησεν» *). ἡ θεία σοφία περὶ τῶν μαρτύρων λέγει· «ἔδοξαν ἐν ὀφθαλμοῖς ἀφρόνων τεθῆναι καὶ 10 ἐλογίσθη κάκωσις ἢ ἔξοδος αὐτῶν, καὶ ἡ ἀφ' ἡμῶν πορεία σύντριμμα· οἱ δὲ εἰσιν ἐν εἰρήνῃ, καὶ γὰρ ἐν ὄψει ἀνθρώπων ἐὰν κολασθῶσιν ἢ ἐλπίς αὐτῶν ἀθανασίας πλήρης» **).

§. 106. Εἶτα ἐπάγει κάθαρσιν ἔνδοξον τὸ μαρ- 15 τύριον διδάσκουσα, «καὶ ὀλίγα παιδευθέντες μεγάλα εὐεργετηθήσονται, ὅτι ὁ θεὸς ἐπείρασεν αὐτούς», τουτέστιν εἰς δοκίμιον καὶ δυσωπίαν τοῦ πειράζοντος, εἶασεν αὐτὸς πειρασθῆναι, «καὶ εὗρεν αὐτούς ἀξίους ἑαυτοῦ», υἱοὺς κληθῆναι δηλονότι, «ὡς χρυσὸν ἐν 20 χωνευτηρίῳ ἐδοκίμασεν αὐτούς καὶ ὡς ὀλοκάρπωμα θυσίας προσεδέξατο αὐτούς, καὶ ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς αὐτῶν ἀναλάμψουσι καὶ ὡς σπινθῆρες ἐν καλάμῃ διαδραμοῦνται, κρινοῦσιν ἔθνη καὶ κρατήσουσι λαῶν, καὶ βασιλεύσει αὐτῶν κύριος εἰς τοὺς αἰῶνας» ***).

§. 107. Ναὶ μὴν ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπι- στολῇ ὁ ἀπόστολος Κλήμης καὶ αὐτὸς ἡμῖν τύπον P. τινὰ τοῦ γνωστικοῦ ὑπογράφων λέγει· τίς γὰρ 610. παρεπιδημήσας πρὸς ὑμᾶς τὴν πανάρετον καὶ βε- Pott. 30 βαίαν πίστιν ὑμῶν οὐκ ἐδοκίμασεν, τὴν τε σώφρονα καὶ ἐπιεικῆ ἐν Χριστῷ εὐσέβειαν οὐκ ἐθαύμασεν, καὶ

*) Hebr. 11, 26 sq. **) Sapient. 3, 2 — 4. ***) Ibid. v. 5 — 8.

τὸ μεγαλοπρεπὲς τῆς φιλοξενίας ὑμῶν ἦθος οὐκ ἐκή-
 ρυξεν, καὶ τὴν τελείαν καὶ ἀσφαλῆ γνῶσιν οὐκ ἐμα-
 κάρισεν; ἀπροσωπολήπτως γὰρ πάντα ἐποιεῖτε, καὶ
 ἐν τοῖς νομίμοις τοῦ Θεοῦ ἐπορεύεσθε καὶ τὰ ἑξῆς.
 5εῖτ' ἐμφανέστερον· ἀτενίσωμεν οὖν εἰς τοὺς τελείως
 λειτουργήσαντας αὐτοῦ τῇ μεγαλοπρεπεῖ δόξῃ, λάβω-
 μεν Ἐνώχ ὃς ἐν ὑπακοῇ δίκαιος εὐρεθεὶς μετετέθη,
 καὶ Νῶε ὃς πιστεύσας διεσώθη, καὶ Ἀβραὰμ ὃς
 διὰ πίστιν καὶ φιλοξενίαν „φίλος Θεοῦ” *), πατὴρ δὲ
 10τοῦ Ἰσαὰκ προσηγορεύθη. διὰ φιλοξενίαν καὶ εὐσε-
 βειαν Ἀὐτ ἐσώθη ἐκ Σοδόμων, διὰ πίστιν καὶ φι-
 λοξενίαν ἐσώθη Ῥαὰβ ἡ πόρνη, δι' ὑπομονὴν καὶ
 πίστιν ἐν δέρμασιν αἰγείοις καὶ μηλωταῖς καὶ τρι-
 χῶν καμηλείων πλέγμασιν περιεπάτησαν κηρούσσαντες
 15τὴν βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ, λέγομεν δὲ Ἡλίαν καὶ Ρ.
 Ἐλισσαῖον, Ἰεζεκιήλ τε καὶ Ἰωάννην, τοὺς προφήτας. 611.

Pott.

§. 108. Ὁ γὰρ τοι „φίλος Θεοῦ” διὰ πί-
 στιν ἐλευθέρων κληθεὶς Ἀβραὰμ οὐκ ἐπήροθη τῇ
 δόξῃ, μετριοπαθῶν δὲ ἔλεγεν, „ἐγὼ δὲ εἰμι γῆ
 20καὶ σποδός” **). περὶ τε τοῦ Ἰῶβ οὕτως γέγρα-
 πται· „Ἰῶβ δὲ ἦν δίκαιος καὶ ἀμειμπτος, ἀλη-
 θινὸς καὶ Θεοσεβῆς, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς κα-
 κοῦ” ***). οὗτος ὁ νικήσας δι' ὑπομονῆς τὸν πειρά-
 σαντα καὶ μαρτυρήσας ἅμα καὶ μαρτυρηθεὶς ὑπὸ
 25τοῦ Θεοῦ ὃς ταπεινοφροσύνης ἀντέχεται καὶ λέγει,
 „οὐδεὶς καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου, οὐδ' εἰ μιᾶς ἡμέρας
 ἢ ζωῆ αὐτοῦ” †). Μωϋσῆς „ὁ πιστὸς Θεράπων ἐν
 ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ” ††), πρὸς τὸν χρηματίζοντα ἐκ τῆς
 βύτου, εἶπεν, „τίς εἰμι ἐγὼ, ὅτι με πέμπεις; ἐγὼ δὲ
 30εἰμι ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσος” φωνὴν κυρίου
 διὰ γλώσσης ἀνθρωπίνης διακονῆσαι. καὶ πάλιν,
 „ἐγὼ δὲ εἰμι ἀτμὶς ἀπὸ χύτρας” †††). „Θεὸς γὰρ

*) Iacob. 2, 23. **) Genes. 18, 27. ***) Iob. 1, 1.

†) Ibid. 14, 4 sq. ††) Hebr. 3, 5. †††) Exod. 3, 11. 4, 10.

ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν” *).

§. 109. Ναὶ μὴν καὶ Δαβὶδ, ἐφ’ οὗ μαρτυρῶν ὁ κύριος λέγει, “εὗρον ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, Δαβὶδ, τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ, ἐν ἐλαίῳ ἁγίῳ ἔχρισά αὐτόν” **), ἀλλὰ καὶ αὐτὸς λέγει πρὸς τὸν Θεόν, “ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρισμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου, ἐπιπλεῖον πλῆνόν με ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου καὶ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας μου καθάρισόν με, ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω, καὶ ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διὰ παντός”. ἔπειτα τὴν οὐχ ὑποπίπτουσαν νόμῳ αἰνιττόμενος ἁμαρτίαν γνωστικῶς μετριοπαθῶν ἐπιφέρει· “σοὶ μόνῳ ἤμαρτον καὶ τὸν πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα” ***). λέγει γάρ που ἡ γραφή· “πνεῦμα κυρίου, λύχνος, ἐρευνῶν τὰ ταμεῖα τῆς γαστροῦς” †). καὶ ὅσῳ τις δικαιοπραγῶν γνωστικώτερος γίνεται, προσεχέστερον τούτῳ τὸ πνεῦμα τὸ φωτεινόν. οὕτως ἐγγίζει τοῖς δικαίοις ὁ κύριος καὶ οὐδὲν κέληθεν αὐτόν τῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν διαλογισμῶν ὧν ποιούμεθα· τὸν κύριον Ἰησοῦν λέγω, τὸν τῷ παντοκρατορικῷ θελήματι ἐπίσκοπον τῆς καρδίας ἡμῶν· οὗ τὸ αἷμα ὑπὲρ ἡμῶν ἠγιάσθη.

§. 110. Ἐντραπῶμεν οὖν τοὺς προηγουμένους Ρ. 25 ἡμῶν καὶ αἰδεσθῶμεν τοὺς πρεσβυτέρους, τιμήσω-612. μεν τοὺς νέους, παιδεύσωμεν τὴν παιδείαν τοῦ Θεοῦ. Pott. μακάριος γὰρ ὅς ἂν διδάσκη καὶ ποιῇ τὰ τοῦ κυρίου κατ’ ἀξίαν· μεγαλόφρονος δὲ ἐννοίας ἐστὶν καὶ θεωρητικῆς τῆς ἀληθείας. τὰς γυναῖκας ἡμῶν ἐπὶ τὸ 30 ἀγαθὸν διορθωσώμεθα, τὸ ἀξιαγάπητον ἦθος τῆς ἀγνείας, φησὶν, ἐνδειξάσθωσαν· τὸ ἀκέραιον τῆς πραύτητος αὐτῶν βούλημα ἀποδειξάτωσαν· τὸ ἐπιεικὲς τῆς γλώσσης αὐτῶν διὰ τῆς σιγῆς φανερὸν ποιησά-

*) Iacob. 4, 6. 1 Petr. 5, 5. **) Psalm. 89, 21.

***) Ibid. 51, 1 — 4. †) Prouerb. 20, 27.

P. τωσαν, τὴν ἀγάπην αὐτῶν μὴ κατὰ προσκλίσεις, ἀλλὰ
 222. πᾶσι τοῖς φοβουμένοις τὸν θεὸν ὁσίως ἴσην παρε-
 Syb. χέτωσαν. τὰ τέκνα ἡμῶν τῆς ἐν Χριστῷ παιδείας
 μεταλαβέτωσαν, μαθέτωσαν τί ταπεινοφροσύνη παρὰ
 5 θεῷ ἰσχύει, τί ἀγάπη ἀγνή παρὰ θεῷ δύναται, πῶς
 ὁ φόβος τοῦ κυρίου καλὸς καὶ μέγας, σώζων πάντας
 τοὺς ἐν αὐτῷ ὁσίως ἀναστρεφομένους ἐν καθαρᾷ καρ-
 10 δία, ἐρευνητῆς γὰρ ἐννοιῶν καὶ ἐνθυμημάτων· οὗ
 ἢ πνοὴ αὐτοῦ ἐν ἡμῖν ἐστὶ, καὶ ὅταν θέλῃ, ἀνέλει
 10 αὐτήν.

§. 111. Ταῦτα δὲ πάντα βεβαιοῖ ἢ ἐν Χριστῷ
 πίστις „δεῦτε τέκνα“, ὁ κύριος λέγει· „ἀκούσα-
 τέ μου, φόβον κυρίου διδάξω ὑμᾶς. τίς ἐστὶν ἄν-
 15 θρωπος ὁ θέλων ζωὴν ἀγαπῶν ἡμέρας ἰδεῖν ἀγα-
 15 θᾶς“; εἶτα ἐβδομάδος καὶ ὄγδοῦδος μυστήριον γνω-
 στικὸν ἐπιφέρει· „παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ
 κακοῦ καὶ χεῖλη σου τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον, ἔκκλινον
 ἀπὸ κακοῦ καὶ ποίησον ἀγαθόν, ζήτησον εἰρήνην
 καὶ δίωξον αὐτήν“. γινώσιν γὰρ αἰνίττεται διὰ τού-
 20 των μετὰ τε ἀποχῆς κακῶν μετὰ τε ἐνεργείας ἀγα-
 θῶν ἔργω τε καὶ λόγῳ τελειοῦσθαι διδάσκων. „ὄφθαλ-
 μοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν
 αὐτῶν, πρόσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποιούντας κακὰ τοῦ
 25 ἐξολοθρεῦσαι ἐκ γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτῶν“.

§. 112. „Ἐκέκραξεν δὲ ὁ κύριος καὶ εἰσήκουσε,
 καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων ἐρρούσατο αὐτόν“ *).
 „πολλαὶ μὲν γὰρ μάστιγες τῶν ἁμαρτωλῶν, τοὺς δὲ P.
 ἐλπίζοντας ἐπὶ κύριον ἔλεος κυκλώσει“ **). πλήθους 613.
 ἐλέου περιέχεσθαι τὸν ἐλπίζοντα γνησίως λέγει· ὅτι Pott.
 30 ὃ ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ γέγραπται, διὰ
 Ἰησοῦ Χριστοῦ ἢ ἀσύνητος καὶ ἐσκοτισμένη διάνοια
 ἡμῶν ἀναθάλλει εἰς τὸ φῶς. διὰ τούτου ἠθέλησεν
 ὁ δεσπότης τῆς ἀθανάτου γνώσεως ἡμᾶς γενῶσθαι
 ῥητότερον καὶ τὸ τῆς γνώσεως ἰδίωμα ἐμφαίνων

*) Psalm. 34, 12 — 19. **) Ibid. 32, 10.

ἐπήγαγεν. προδήλων οὖν ὄντων ἡμῖν τούτων καὶ ἐκκεκυφότες εἰς τὰ βάθη τῆς θείας γνώσεως πάντα τάξει ποιεῖν ὀφείλομεν, ὅσα ὁ δεσπότης ἐπιτελεῖν ἐκέλευσεν, κατὰ καιροὺς τεταγμένους. ὁ σοφὸς τοίνυν ἐνδεικνύσθω τὴν σοφίαν αὐτοῦ μὴ λόγοις μόνον, ἀλλ' ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς· ὁ ταπεινόφρων μαρτυρεῖτω μὴ ἑαυτῷ, ἀλλ' ἐν τῷ ὕψ' ἑτέρου αὐτὸν μαρτυρεῖσθαι· ὁ ἀγνὸς τῇ σαρκὶ μὴ ἀλαζονευέσθω, γινώσκων ὅτι ἕτερός ἐστιν ὁ ἐπιχορηγῶν αὐτῷ τὴν ἐγκράτειαν. 10 ὁρᾶτε ἀδελφοί, ὅσω πλείονες κατηξιώθημεν γνώσεως, τοσοῦτω ὑποκείμεθα μᾶλλον κινδύνῳ.

Cap. XVIII.

§. 113. Ἡ σεμνὴ οὖν τῆς φιλανθρωπίας ἡμῶν 15 καὶ ἀγνή ἀγωγή κατὰ τὸν Κλήμεντα τὸ κοινωφελὲς ζητεῖ ἕαν τε μαρτυρῇ ἕαν τε καὶ παιδεύῃ ἔργῳ τε καὶ λόγῳ, διττῷ δὲ τούτῳ, ἀγράφῳ τε καὶ ἐγγράφῳ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη, τὸ ἀγαπᾶν τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον, αὕτη εἰς τὸ ἀνεκδιήγητον ὕψος ἀνάγει 20 «ἀγάπη καλύπτει πλήθος ἁμαρτιῶν» *). ἀγάπη, πάντα ἀνέχεται, πάντα μακροθυμεῖ, ἀγάπη κολλᾷ ἡμᾶς τῷ Θεῷ, πάντα ποιεῖ ἐν ὁμονοίᾳ· ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐτελειώθησαν πάντες οἱ ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ· διχα ἀγάπης οὐδὲν εὐάρεστον τῷ Θεῷ· τῆς τε- 25 λειότητος αὐτῆς οὐκ ἐστὶν ἐξήγησις, φησί. τίς ἱκανὸς ἐν αὐτῇ εὐρεθῆναι, εἰ μὴ οὗς ἂν αὐτὸς P. καταξιώσῃ ὁ Θεός; αὐτίκα ὁ ἀπόστολος Παῦλος, 614. «ἕαν τὸ σῶμά μου ἐπιδῶ», φησὶν, «ἀγάπην δὲ μὴ Pott. ἔχω, χαλκός εἰμι ἢ ἡχῶν καὶ κύμβαλον ἀλαλάζον» **). 30 ἢν μὴ ἐκ διαθέσεως ἐκλεκτῆς, δι' ἀγάπης γνωστικῆς μαρτυρήσω, λέγει, φόβῳ δέ.

§. 114. Εἴπερ οὖν καὶ μισθῷ προσδοκωμένῳ ἐπικροτῶν τὰ χεῖλη εἰς μαρτυρίαν κυρίου, ὁμολο-

*) Iac. 5, 20. 1 Petr. 4, 8. **) 1 Corinth. 13, 1. 3.

γῆσω κύριον, κοινός εἰμι ἄνθρωπος, οὐ γινώσκων. ἔστι γὰρ καὶ ὁ λαὸς ὁ τοῖς χεῖλεσιν ἀγαπῶν, ἔστι καὶ ἄλλος παραδιδούς τὸ σῶμα, ἵνα καυθήσεται. «κἂν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου» *), φησὶν, οὐ δεκατὰ τὸν τῆς κοινωνίας τῆς ἀγαπητικῆς λόγον, ἀλλὰ κατὰ τὸν τῆς ἀνταποδόσεως ἢ παρὰ τοῦ εὐεργετούμενου ἀνθρώπου ἢ παρὰ τοῦ ἐπηγγελημένου κυρίου. «κἂν ἔχω πῦσαν τὴν πίστιν ὥστε ὄρη μεθιστάναι» καὶ τὰ ἐπισκοτοῦντα ἀποβαλεῖν πάθῃ. «μὴ δι' ἀγά-
10πην δέ» πιστωθῶ τῷ κυρίῳ, «οὐθέν εἰμι» **), ὡς πρὸς σύγκρισιν τοῦ γνωστικῶς μαρτυροῦντος εἰς πλῆθος καὶ τὸ μηδὲν διαφέρον λογιζόμενος. αἱ γενεαὶ δὲ πᾶσαι ἀπὸ Ἀδάμ. ἕως τῆσδε τῆς ἡμέρας παρήλθον. ἀλλ' οἱ ἐν ἀγάπῃ τελειωθέντες κατὰ τὴν τοῦ
15θεοῦ χάριν ἔχουσι χώραν εὐσεβῶν, οἱ φανερωθήσονται ἐν τῇ ἐπισκοπῇ τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ.

§. 115. Ἡ ἀγάπη ἀμαρτάνειν οὐκ ἔα, ἣν δὲ καὶ περιπέση ἄκων τοιαύτη τινὶ περιστάσει διὰ τὰς παρεμπιπτώσεις τοῦ ἀντικειμένου, μιμησάμενος τὸν
20Δαβὶδ ψαλεῖ. «ἔξομολογήσομαι τῷ κυρίῳ, καὶ ἄρῃσει αὐτῷ ὑπὲρ μόσχον νέον, φέροντα κέρατα καὶ ὄπλῆς. ἰδέτωσαν πτωχοὶ καὶ εὐφρανθήτωσαν» ***). λέγει γάρ. «θῦσον τῷ θεῷ θυσίαν αἰνέσεως καὶ ἀπόδος τῷ κυρίῳ τὰς εὐχὰς σου καὶ ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ
25θλίψεώς σου. καὶ ἐξελοῦμαί σε καὶ δοξάσεις με» ****). «θυσία γὰρ τῷ θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον» †). «ἀγάπη τοίνυν καὶ ὁ θεὸς» ††) εἴρηται, ἀγαθὸς ὢν. οὐ «ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται» †††), μήτε ἀδικοῦσα μήτε ἀνταδοκοῦσά ποτε,
30ἀγαθοποιοῦσα δὲ πρὸς πάντας ἀπαξιαπλῶς κατ' εἰκόνα θεοῦ. «πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη» καθάπερ ††††) ὁ Χριστὸς, τουτέστιν ἡ παρουσία τοῦ ἀγαπῶν-

*) 1 Corinth. 13, 3. **) Ibid. v. 2. ***) Psalm. 69, 30 — 32. ****) Ibid. 50, 14 sq. †) Ibid. 51, 17. ††) Ioh. 4, 8. 16. †††) Roman. 13, 14. ††††) Ibidem.

τος ἡμᾶς κυρίου, καὶ ἡ κατὰ Χριστὸν ἀγαπητικὴ ἡμῶν διδασκαλία τε καὶ πολιτεία. ἀγάπη γοῦν τὸ μὴ μοι-
P. χεῦσαι καὶ τὸ μὴ ἐπιθυμῆσαι τῆς τοῦ πλησίον τε-615.
λειοῦται, φόβῳ πρότερον κεκωλυμένον. τὸ αὐτὸ Pott.
5 γοῦν ἔργον διαφορὰν ἴσχει, ἢ διὰ φόβον γενόμενον,
ἢ δι' ἀγάπην τελεσθὲν καὶ ἦτοι διὰ πίστεως ἢ καὶ
γνωστικῶς ἐνεργοῦμενον.

P. §. 116. Εἰκότως γοῦν καὶ τούτων διάφορα, τῷ
616. μὲν γνωστικῶ ἠτοίμασται, « ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν,
Sylb. οὐδὲ οὖς ἤκουσεν οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου
10 ἀνέβη » *)· τῷ δὲ ἀπλῶς πεπιστευκότι μαρτυρεῖ
« ἑκατονταπλασίονα » **) ὧν ἀπολέλοιπεν, ἦν ἐπαγ-
γελίαν εἰς σύνεσιν ἀνθρώπων πίπτειν συμβέβηκεν.
ἐνταῦθα γενόμενος ἀνεμνήσθη τινὸς φάσκοντος ἑαυ-
τὸν γνωστικόν. ἐξηγούμενος γὰρ τὸ « ἐγὼ δὲ λέγω,
15 ὁ ἐμβλέψας τῇ γυναικὶ πρὸς ἐπιθυμίαν ἤδη μεμοί-
χευκεν » ***), οὐ ψικὴν τὴν ἐπιθυμίαν ἡξίου κρίνε-
σθαι, ἀλλὰ ἐὰν τῇ ἐπιθυμίᾳ τὸ κατ' αὐτὴν ἔργον
περαιτέρω τῆς ἐπιθυμίας χωροῦν ἐν ἑαυτῇ ἐκτελῆ-
ται· ἢ γὰρ ὄναρ τῇ φαντασίᾳ συγκαταχοῆται ἤδη
20 καὶ τῷ σώματι.

§. 117. Λέγουσιν οὖν οἱ τὰς ἱστορίας συντα-
ξάμενοι Βοκχόριδος τοῦ δικαίου κρίσιν τοιάνδε. ἐρῶν
ἑταίρας νεανίας πείθει μισθῶ τινὶ ὠρισμένῳ τὴν
παῖδα ἀφικέσθαι τῇ ὑστεραία πρὸς αὐτόν. προλα-
25 βούσης ὄναρ τῆς ἐπιθυμίας τὴν παῖδα παρ' ἐλπίδα
κορεσθεῖς ἤκουσαν τὴν ἐρωμένην κατὰ τὸ τεταγμέ-
νον εἶργει τῆς εἰσόδου, ἢ δὲ ἐκμαθοῦσα τὸ γεγονὸς
ἀπήτει τὸν μισθὸν καὶ τῆδὲ πως αὐτὴ τὴν ἐπιθυ-
μίαν τῷ ἔραστῇ πεπληρωμέναι λέγουσα. ἦκαν οὖν
30 ἐπὶ τὸν κριτὴν. τὸ βυλάντιον οὗτος τοῦ μισθώμα-
τος τὸν νεανίσκον προτείνειν κελεύσας, ἐν ἡλίῳ δὲ,
τὴν ἑταίραν λαβέσθαι προσέταξεν τῆς σκιᾶς· χαριέν-

*) 1 Corinth. 2, 9. Iesai. 64, 4. **) Matth. 19, 29.
Marc. 10, 29 sq. ***) Matth. 5, 28.

τως εἰδῶλον μισθώματος ἀποδιδόναι κελεύσας εἰδώ-Ρ.
λου συμπλοκῆς. 616.

§. 118. Ὀνειρώττει μὲν οὖν τις συγκαθεμένης^{Ρου.}
τῆ φαντασίᾳ τῆς ψυχῆς, ὕπαρ δὲ ὀνειρώττει ὁ πρὸς
5 ἐπιθυμίαν βλέπων, οὐ μόνον ὡς ἐκεῖνος ἔλεγεν ὁ δῆ-
θεν γνωστικός, ἐὰν ἅμα τῆ ὕψει τῆς γυναικὸς συλ-
λάβῃ κατ' ἐννοίαν τὴν ὁμιλίαν, τοῦτο γὰρ ἤδη ἔργον
ἐστὶν ἐπιθυμίας ὡς ἐπιθυμίας, ἀλλ' ἐὰν εἰς κάλλος
σώματος βλέψῃ τις, ὁ λόγος φησὶ, καὶ αὐτῷ ἢ σὰρξ
10 εἶναι κατ' ἐπιθυμίαν δόξῃ καλῇ, σαρκικῶς ἰδὼν καὶ
ἁμαρτητικῶς δι' οὗ τεθαύμακεν κρίνεται· ἔμπαλιν
γὰρ ὁ δι' ἀγάπην τὴν ἀγνὴν προσβλέπων τὸ κάλλος
οὐ τὴν σάρκα ἠγεῖται, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν καλὴν, τὸ
σῶμα οἶμαι ὡς ἀνδριάντα θαυμάσας, δι' εὗ κάλλους
15 ἐπὶ τὸν τεχνίτην καὶ τὸ ὄντως καλὸν αὐτὸς αὐτὸν
παραπέμπει, σύμβολον ἅγιον τὸν χαρακτήρα τῆς δι-
καιοσύνης τὸν φωτεινὸν ἐπιδεικνύμενος τοῖς ἐφεστῶσι
τῆ ἀνόδῳ ἀγγέλοις, τὸ χρῖσμα τῆς εὐαρεστῆσεως λέ-
γω, τὴν ποιότητα τῆς διαθέσεως τὴν ἐπικειμένην τῇ
20 ψυχῇ κατ' ἐπιχώρησιν τοῦ ἁγίου πνεύματος γεγα-
νωμένην.

§. 119. Ταύτην τὴν δόξαν τὴν ἐκλάμψασαν
ἐπὶ τοῦ προσώπου Μωϋσέως *) ὁ λαὸς οὐχ οἷός τε
ἦν προσβλέπειν, διὸ καὶ κάλυμμα ἐλάμβανε τῆς δό-
25 ξης πρὸς τοὺς σαρκικῶς θεωμένους. τοὺς μὲν γὰρ
ἐπαγομένους τινὰ τῶν κοσμικῶν κατέχουσιν οἱ τὸ
τέλος ἀπαιτοῦντες τοῖς σφετέροις βαρουμένους πά-
θει, τὸν δὲ γυμκὸν μὲν τῶν ὑποπιπτόντων τῷ τέλει,
πλήρη δὲ γνώσεως καὶ τῆς ἐξ ἔργων δικαιοσύνης
30 συνεχόμενοι παραπέμπουσι τὸν ἄνδρα, σὺν καὶ τῷ
ἔργῳ μακαρίσαντες· «καὶ τὸ φύλλον αὐτοῦ οὐκ ἀπορ-
ρῆσεται», τοῦ ζωτικῆς ξύλου, τοῦ κατὰ τὰς διεξό-
δους τῶν ὑδάτων τετραμμένου^{55**}). καρποφόροις δὲ
ὁ δίκαιος ἀπεικάζεται δένδροις, οὐ μόνον τοῖς κατὰ

*) Exod. 34, 29 sq.

**) Psalm. 1, 3.

τὴν τῶν μεταρσίων θυσίαν· ἦσαν δὲ καὶ ταῖς Ρ. τῶν θυσιῶν προσαγωγαῖς παρὰ τῷ νόμῳ οἱ τῶν 617. ἱερείων μωμοσκόποι. ὄρεξιν οὖν ἐπιθυμίας διακρί- Pott. νουσιν οἱ περὶ ταῦτα δεινοί, καὶ τὴν μὲν ἐπὶ ἡδοναῖς 5 καὶ ἀκολασία τάπτουσιν ἄλογον οὖσαν, τὴν δὲ ὄρεξιν ἐπὶ τῶν κατὰ φύσιν ἀναγκαίων λογικὴν ὑπάρχουσαν κίνησιν.

Cap. XIX.

10 §. 120. Ταύτης τοὶ τῆς τελειότητος ἕξεστιν ἐπ' ἴσης μὲν ἀνδρὶ, ἐπ' ἴσης δὲ καὶ γυναικὶ μεταλαβεῖν. αὐτίκα οὐχ ὁ Μωϋσῆς μόνος ἀκούσας παρὰ τοῦ Θεοῦ, 15 «λελάληκα πρὸς σὲ ἅπαξ καὶ δις λέγων· ἐώρακα τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ ἰδοὺ ἐστι σκληροτράχηλος, ἔασόν με ἕξολοθρεῦσαι αὐτοὺς καὶ ἐξάλειψω τὸ ὄνομα αὐτῶν ὑποκάτωθεν τοῦ οὐρανοῦ καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα καὶ θαυμαστὸν καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ τοῦτο» *)· ἀποκρίνεται δεόμενος μὴ τὸ ἑαυτοῦ σκοπῶν, ἀλλὰ τὴν κοινὴν σωτηρίαν· «μηδαμῶς κύριε, ἄφες τὴν ἁμαρτίαν 20 τῷ λαῷ τούτῳ ἢ καμὲ ἐξάλειψον ἐκ βίβλου ζώντων» **). ὅση τελειότης τοῦ συναποθανεῖν ἐθελήσαντος τῷ λαῷ ἢ σώζεσθαι μόνος· ἀλλὰ καὶ Ἰουδαῖοι ἢ ἐν γυναιξὶ τελειωθεῖσα ἐν συγκλεισμῷ τῆς πόλεως γενομένης δεηθεῖσα τῶν πρεσβυτέρων εἰς 25 μὲν τὴν παρεμβολὴν τῶν ἄλλοφύλων ἐξέρχεται, τοῦ παντὸς καταφρονήσασα κινδύνου ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἑαυτὴν ἐπιδοῦσα τοῖς πολεμίοις ἐν πίστει Θεοῦ· λαμβάνει δ' εὐθὺς τὰ πύχειρα τῆς πίστεως ἀριστεύσασα γυνὴ κατὰ τοῦ πολεμίου τῆς πίστεως, κυρία τῆς Ὀλο- 30 φέρου γενομένη κεφαλῆς.

§. 121. Πάλιν τε αὖ ἡ τελεία κατὰ πίστιν Ἐσθήρ ὀνομένη τὸν Ἰσραὴλ τυραννικῆς ἐξουσίας καὶ

*) Deuteron. 11, 13 sq. **) Exod. 32, 32.

τῆς τοῦ σατραποῦ ἀμότητος, μόνη γυνή νηστεύειαι
 τεθλιμμέναις πρὸς μυρίας ὀπλισαμένας ἀντετάξατο **P.**
 δεξιὰς τυραννικὸν διὰ πίστεως ἀναλύουσα δόγμα· **618.**
 καὶ δὴ τὸν μὲν ἐτιθάσσευσεν, ἀνέστειλεν δὲ τὸν **Pott.**
5 Ἀμῶν καὶ τὸν Ἰσραὴλ τῇ θελείᾳ πρὸς τὸν θεὸν δεή-
 σει ἀπαθῆ διεφύλαξεν. σιωπῶ γὰρ Σουσάνναν καὶ
 τὴν Μωϋσέως ἀδελφὴν, ὡς ἡ μὲν συνεστρατήγησεν
 τῷ προφήτῃ πασῶν ἐξάρχουσα τῶν κατὰ σοφίαν
 παρ' Ἑβραίοις εὐδοκίμων γυναικῶν, ἡ δὲ σεμνότητος
10 ὑπερβολῇ καὶ μέχρι θανάτου χωροῦσα πρὸς τῶν
 ἀκολάστων ἑραστῶν κατακρινομένη μάρτυς ἀγνείας
 ἔμεινεν ἀρρεπής.

§. 122. Ναὶ μὴν Δίων ὁ φιλόσοφος Λυσιδί-
 κην τινὰ γυναικῆ ἱστορεῖ δι' ὑπερβολὴν αἰδοῦς αὐτῷ
P. χιτῶνι λούεσθαι, Φιλωτέραν δὲ ὅποτε μέλλοι εἰσιέναι
224. τὴν πύελον, ἡσυχῇ ἐπαναστέλλεσθαι τὸν χιτῶνα κα-
Sylb. θόσον τὰ γυμνά τὸ ὕδωρ ἔσκεπεν· εἶτα κατ' ὀλίγον
 ἀνδρὶς ἀμιοῦσαν ἐπενδύσασθαι. ἡ γὰρ οὐχὶ καὶ βα-
 σάνουρ ἠνεγκεν ἀνδρείως Λέαινα ἡ Ἀττικὴ συνειδυῖα
20 αὐτῇ τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἀρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονα τὴν
 κατὰ Ἰππάρχου ἐπιβουλήν; οὐδ' ὅπως τι οὖν ἐξεῖπεν
 εὖ μάλα στρεβλουμένη. φασὶ δὲ καὶ τὰς Ἀργολικὰς
 ἠγουμένης αὐτῶν Τελεσίλλης τῆς ποιητρίας Σπαρ-
 τιάτας τοὺς ἀλκίμους τὰ πολέμια φανείσας μόνον
25 τρέφασθαι καὶ ἐκείναις τὸ ἀδεῆς τοῦ θανάτου περι-
 ποιήσασθαι. τὰ ὅμοια λέγει καὶ ὁ τὴν Δαναΐδα
 πεποιηκὼς ἐπὶ τῶν Δαναοῦ θυγατέρων ᾠδῆ·
 καὶ τότε ἄρ' ὠπλίζοντο θαῶς Δαναοῖο θυγατρεις,
 πρόσθεν ἑυρρεῖος ποταμοῦ Νεῖλοιο ἄνακτος,
30 καὶ τὰ ἐξῆς.

123. Ἄιδουσι δὲ οἱ λοιποὶ τῶν ποιητῶν τὴν
 Ἀττικῆς ἐν θήρᾳ ὠκύτητα καὶ τὴν Ἀντικλείας
 φιλοστοργίαν καὶ τὴν Ἀλκίσιδος φιλανδρίαν καὶ
 τὴν Μακαρίδος καὶ τῶν Ἰακινθίδων εὐψυχίαν. τί

δαί; οὐχὶ Θεανῶ μὲν ἢ Πυθαγορικῇ εἰς τοσοῦτον ἦκεν φιλοσοφίας ὡς πρὸς τὸν περιέργως ἀπιδόντα καὶ εἰπόν- P. τα καλὸς ὁ πῆχυς, ἀλλ' οὐ δημόσιος ἀποκρί- 619. νασθαι. τῆς αὐτῆς φέρεται σεμνότητος κακεῖνο τὸ Pott. ἀπόφθεγμα· ἐρωτηθεῖσα γὰρ ποσταία γυνὴ ἀπὸ ἀνδρὸς εἰς τὸ θερμοφόριον κάτεισιν; ἀπὸ μὲν ἰδίου καὶ παραχρῆμα ἔφη, ἀπὸ δὲ τοῦ ἀλλοτρίου οὐδεπώποτε. καὶ μὴν καὶ Θεμιστῶ ἢ Ζωίλου ἢ Λαμψακηνῇ ἢ Λεοντέως γυνὴ τοῦ Λαμψακηνοῦ τὰ Ἐπικούρεια 10 ἐφιλοσόφει καθάπερ Μυῖα ἢ Θεανοῦς θυγάτηρ τὰ Πυθαγόρεια καὶ Ἀριγνώτη ἢ τὰ περὶ Διονυσίου γραψαμένη· αἱ γὰρ Διοδώρου τοῦ Κρόνου ἐπικληθέντος θυγατέρες πᾶσαι διαλεκτικαὶ γεγονασιν, ὡς φησι Φίλων ὁ διαλεκτικὸς ἐν τῷ Μενεξένῳ, ὧν τὰ 15 ὀνόματα παρατίθεται τάδε· Μενεξένη, Ἀργεία, Θεόγνις, Ἀρτεμισία, Παντάκλεια, μέμνημαι καὶ Κυρικῆς τινός, Ἰππαρχία δὲ ἐκαλεῖτο ἢ Μαρωνίτις, ἢ Κράτητος γυνή, ἐφ' ἣ καὶ τὰ γυνογάμεια ἐν τῇ ποικίλῃ ἐτέλεστο.

20 §. 124. Ἀρήτη δὲ ἢ Ἀριστίππου Κυρηναϊκῇ τὸν μητροδίδακτον ἐπικληθέντα ἐπαίδευσεν Ἀρίστιππον. παρὰ Πλάτωνί τε ἐφιλοσόφουν Λασθένεια ἢ Ἀρκαδία καὶ Ἀξιοθέα ἢ Φλιασία, Ἀσπασίας γὰρ τῆς Μιλησίας περὶ ἧς καὶ οἱ κωμικοὶ πολλὰ δὴ κατα- 25 γράφουσιν Σωκράτης μὲν ἀπέλαυσεν εἰς φιλοσοφίαν, Περικλῆς δὲ εἰς ῥητορικὴν. παραπέμπομαι τοίνυν τὰς ἄλλας διὰ τὸ μῆκος τοῦ λόγου, μήτε τὰς ποιητρίας καταλέγων Κόρινναν καὶ Τελέσιλλαν, Μυῖαν P. τε καὶ Σαπφῶ, ἢ τὰς ζωγράφους καθάπερ Εἰρήνην 620. 30 τὴν Κρατίνου θυγατέρα καὶ Ἀναξάνδραν τὴν Νεάλ- Pott. κους, ὡς φησι Δίδυμος ἐν συμποσιακοῖς.

§. 125. Ἡ δὲ Κλεοβούλου θυγάτηρ τοῦ σοφοῦ καὶ Λινδίων μοναρχοῦντος τῶν ξένων τῶν πατρῶων οὐκ ἠδεῖτο ἀπονίπτειν τοὺς πόδας, ἐπεὶ καὶ ἡ τοῦ Ἀβραάμ γυνὴ Σάρρα ἢ μακαρία αὐτὴ «τοὺς ἐγκου-

φίας” *) παρεσκεύασε τοῖς ἀγγέλοις, καὶ βασιλικαὶ
 κόραι παρὰ τοῖς Ἑβραίοις τὰ πρόβατα ἔνεμον, ὅθεν
 καὶ ἡ παρ’ Ὀμήρῳ Ναυσικάα ἐπὶ τοὺς πλυνοὺς ἦε.
 ἔλοιτ’ ἂν οὖν ἡ σώφρων πρῶτον μὲν πείθειν τὸν ἄν-
 5δρα κοινωνὸν αὐτῇ γίνεσθαι τῶν πρὸς εὐδαιμονίαν
 φερόντων, εἰ δὲ ἀδυνάτως ἔχοι, μόνη σπενδέτω ἐπ’
 ἀρετὴν, πάντα μὲν τῷ ἀνδρὶ πειδομένη ὡς μηδὲν
 ἄκοντος ἐκείνου προᾶξαι ποτε πλὴν ὅσα εἰς ἀρετὴν τε
 καὶ σωτηρίαν διαφέρειν νομίζεται, ἀλλὰ καὶ εἰ καὶ
 10τις εἴργοι τῆς τοιαύτης διαθέσεως ἀνυποκρίτως ὁρ-
 μῶσαν ἦτοι γυναῖκα ἢ καὶ θεράπαιναν οὐκ ἄλλο τι
 φαίνεται τὸ τηλικάδε δρῶν ὁ τοιοῦτος, ἢ δικαιοσύνης
 μὲν καὶ σωφροσύνης ἀπάγειν προηρημένος, ἀδίκον δὲ
 ἅμα καὶ ἀκόλαστον παρασκευάζειν βεβουλημένος τὸν
 15οἶκον τὸν ἑαυτοῦ.

§. 126. Οὐχ οἷόν τε οὖν ἐστὶν ἄνδρα ἢ γυναῖκα
 ἐν ὄρωσιν ἐλλόγιμον γενέσθαι μὴ μαθήσει μήτε με-
 λέτη τε καὶ ἀσκήσει προσχρησαμένους, τὴν δὲ ἀρετὴν
 οὐκ ἐπ’ ἄλλοις τισὶν εἶναι φαιμέν ἢ πάντων μάλιστα
 20ἐφ’ ἡμῖν. τὰ μὲν οὖν ἄλλα εἴργειν δύναται τις
 προσπολεμῶν, τὸ δ’ ἐφ’ ἡμῖν οὐδαμῶς, οὐδ’ ἂν μάλ-
 ιστα ἐνίστατο, θεόδοτον γὰρ τὸ δῶρον καὶ οὐχ
 ὑποπίπτον ἄλλω τινί. ὅθεν ἀκολασία μὲν οὐκ ἄλλου
 τινὸς ἂν δοξάζοιτο εἶναι κακὸν ἢ τοῦ ἀκολασταίνον-
 25τος, σωφροσύνη δὲ ἀγαθὸν αὐτοῦ τὸ σωφρονεῖν
 δυναμένου.

Cap. XX.

§. 127. Φίλανδρον μετὰ σεμνότητος ὑπογράφει
 γυναῖκα Εὐριπίδης παραινῶν·
 30 εὐλογεῖν δ’ ὅταν τι λέξη χορῆ δοκεῖν κἂν μὴ λέγη.
 κάκπονεῖν ἂν τῷ ξυνόντι πρὸς χάριν μέλλη λέγειν.
 καὶ αὐθὶς πού τούτοις τὰ ὅμοια·

*) Genes. 18, 6.

ἤδὲ δ' ἦν κακόν τι πράξει συσχυθροπάζειν πόσει
 ἄλοχον ἐν κοινῷ τε λύτης ἡδονῆς τ' ἔχειν μέρος.
 τό τε πρᾶον καὶ φιλόστοργον ὧδέ πως ὑποδεικνύειν
 κἂν ταῖς συμφοραῖς ἐπιφέρει·

5 σοὶ δ' ἔγωγε καὶ νοσοῦντι συννοσοῦσ' ἀνέξομαι
 καὶ κακῶν τῶν σῶν συνοίσω. κοῦδέν ἐστὶ μοι
 πικρόν·

μετὰ γὰρ τῶν φίλων εὐτυχεῖν τε χρή. τί γὰρ δὴ τὸ
 φίλον ἄλλο πλὴν τόδε;

10 §. 128. „Αγιάζεται” γοῦν καὶ γάμος κατὰ
 λόγον” τελειούμενος, ἐὰν ἢ συζυγία ὑποπίπτῃ τῷ Θεῷ
 καὶ διοικῆται μετὰ „ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφο-
 ρία πίστεως ἠγνισμένων τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως
 πόνηρᾶς καὶ λελουμένων τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῷ καὶ
 P. ἐχόντων τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος, πιστὸς γὰρ ὁ
 225. ἐπαγγελιάμενος” *). χρῆ δὲ τὸν εὐδαίμονα γάμον
 Sylb. οὔτε πλούτῳ ποτὲ οὔτε κάλλει κρίνεσθαι, ἀλλ' ἀρετῇ.
 οὐδεμίαν,

φησὶν ἢ τραγωδία,

20 ὦνησε κάλλος εἰς πόσιν ξυνάορον,
 ἀρετῇ δ' ὦνησε πολλὰς· πᾶσα γὰρ ἀγαθὴ γυνὴ
 ἢ τις ἀνδρὶ συντέτηκε, σωφρονεῖν ἐπίσταται.

εἶτα οἶον παραινέσεις διδοῦσά φησι·

25 πρῶτα μὲν γε τοῦθ' ὑπάρχει κἂν ἄμορφος ἢ πόσις
 χρῆ δοκεῖν εὐμόρφον εἶναι τῇ γε νοῦν κεκτημένη.
 οὐ γὰρ ὀφθαλμὸς τὸ κρίνον ἐστίν, ἀλλὰ νοῦς, P.
 καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. πάνν γὰρ κυρίως ἢ γραφὴ 622.
 „βοηθὸν” **) εἶπεν τὴν γυναῖκα δεδόσθαι τᾶνδρὶ Pott.
 παρὰ τοῦ Θεοῦ.

30 §. 129. Δῆλον οὖν οἶμαι ὡς ἕκαστον τῶν προσ-
 πιπτόντων λυπηρῶν πρὸς τᾶνδρὸς κατὰ τὴν οἰκουρίαν

*) 1 Timoth. 4, 5. Hebr. 10, 22 sq. **) Genes. 2, 20.

λόγω θεραπεύειν μετὰ πειθοῦς προαιρήσεται, εἰ δὲ μὴ ὑπακούοι τότε ἤδη πειράσεται καθόσον οἶόν τε ἐστὶν ἀνθρωπίνῃ φύσει ἀναμάρτητον διεξάγειν βίον, εἴαν τε ἀποθνήσκῃ δέη μετὰ τοῦ λόγου εἴαν τε ζῆν, 5 συλλήπτουσα καὶ κοινωνὸν τῆς τοιαύτης πράξεως τὸν θεὸν εἶναι νομίζουσα, τὸν τῷ ὄντι παραστάτην καὶ σωτήρα εἰς τε τὸ παρὸν εἰς τε τὸ μέλλον, στρατηγόν τε καὶ ἡγεμόνα πάσης πράξεως ἐκεῖνον πεποιημένην, σωφροσίνην μὲν καὶ δικαιοσύνην ἔργον ἡγουμένην, τὸ 10 θεοφιλὲς δὲ ποιουμένην τέλος.

§. 130. Χαριέντως γοῦν ἐν τῇ πρὸς Τίτον ἐπιστολῇ ὁ ἀπόστολος δεῖν εἶναί φησι „τὰς πρεσβύτιδας ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖ μὴ διαβόλους μὴ οἶνω πολλῷ δεδουλωμένας, ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας 15 φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους, σώφρονας, ἀγνάς, οἰκουροὺς, ἀγαθὰς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίους ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημηῖται” *), „μᾶλλον δὲ” φησὶν „εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὕψεται τὸν κύριον, 20 ἐπισκοποῦντες μὴ τις πόρνος ἢ βέβηλος, ὡς Ἡσαΐ ὅς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια, καὶ μὴ τις ῥίζα πικρίας ἄνω φύουσα ἐνοχλήσῃ καὶ δι’ αὐτῆς μιανθῶσιν οἱ πολλοί” **).

§. 131. Εἰθ’ οἶον κολοφῶνα ἐπιθεῖς τῷ περὶ 25 γάμου ζητήματι ἐπιφέρει, „τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι καὶ ἡ καίτη ἀμίαντος, πόρνους δὲ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός” ***). ἐνὸς δὲ σκοποῦ καὶ ἐνὸς δὲ τέλους ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ δεδειγμένον, τὸν τέλειον ὁ Πέτρος ἐν τῇ ἐπιστολῇ φησὶ, „ὀλίγον ἄρτι εἰ δέον λυπηθέντες 30 ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς ἵνα τὸ δοκίμιον τῆς πίστεως ὑμῶν πολὺ τιμιώτερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου καὶ διὰ πυρὸς δεδοκιμασμένου εὔρεθῇ εἰς ἔπαι-

*) Tit. 2, 2 — 5. **) Hebr. 12, 13 — 17. ***) Ibid. 13 4.

νον καὶ δόξαν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὃν οὐκ εἰδότες ἀγαπᾶτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες, πιστεύοντες δὲ ἀγαλλιᾶσθε χαρᾷ ἀνεκκλήτῳ καὶ δεδοξασμένῳ, κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως σωτηρίαν ψυχῶν” *).
 Ἐδιδὸ καὶ Παῦλος καυχᾶται διὰ Χριστὸν γεγονέναι “ἐν κόποις περισσοτέρως ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως ἐν θανάτοις πολλάκις” **).

Cap. XXI.

§. 132. Ἐνταῦθα τὸ τέλειον εὐρίσκω πολλα-
 10 γῶς ἐκλαμβάνομενον κατὰ τὸν ἐν ἐκάστη κατορ-
 θοῦντα ἀρετῇ. τελειοῦται γοῦν τις καὶ ὡς εὐλαβῆς
 καὶ ὡς ὑπομονητικὸς καὶ ὡς ἐγκρατὴς καὶ ὡς ἐργά-
 τῆς καὶ ὡς μάρτυς καὶ ὡς γνωστικός· πάντα δὲ ὁμοῦ P.
 τέλειος οὐκ οἶδ’ εἴ τις ἀνθρώπων ἔτι ἀνθρωπος 623.
 15 ὢν, πλὴν μόνον ὃ δι’ ἡμῶν ἀνθρώπων ἐνδυσάμενος Pott.
 καὶ τοι κατὰ νόμον ψιλόν. τίς οὖν εἴη τέλειος; ὃς
 ἀποχῆν κακῶν ἐπαγγέλλεται, ὁδὸς δὲ ἐστὶν αὕτη ἐπί
 τε τὸ εὐαγγέλιον ἐπί τε τὴν εὐποιάν. ἀλλὰ νομικοῦ
 μὲν τελείωσις γνωστικῆ εὐαγγελίου πρόσληψις ἵνα γέ-
 20 νηται ὃ κατὰ νόμον τέλειος, οὕτω γὰρ προεδέσπισεν
 ὃ κατὰ νόμον Μωϋσῆς ἀκοῦσαι δεῖν ἵνα ἐκδεξώμεθα
 κατὰ τὸν ἀπόστολον πλήρωμα νόμου τὸν Χριστόν.
 ἐν εὐαγγελίῳ δὲ ἤδη προκόπτει ὃ γνωστικὸς οὐ βα-
 25 ρμῶ χρησάμενος τῷ νόμῳ μόνον, συνιείς δὲ αὐτὸν
 καὶ νοήσας ὡς παρέδωκε τοῖς ἀποστόλοις ὃ τὰς δια-
 θήκας δεδωκὼς κύριος. εἰ δὲ καὶ πολιτεύσαιτο ὀρ-
 θῶς, ὥσπερ οὖν ἀδύνατον δυσεργεία γνῶσιν ἐπακολου-
 30 θεῖν, μάρτυς τε ἐπὶ τοῖσδε ὀρθότατα ὁμολογήσας δι’
 ἀγάπην γένοιτο πλείονα τὴν ἀξίαν ὡς ἐν ἀνθρώποις
 λαμβάνων· οὐδ’ οὕτως φθάσει τέλειος ἐν σαρκὶ κλη-
 θεῖς, * ἐπεὶ τὴν προσηγορίαν ταύτην προείληφεν ἢ
 συμπεραίωσις τοῦ βίου φθάσαντος ἤδη τοῦ γνωστικοῦ

*) 1 Petr. 1, 6—9. **) 2 Corinth. 11, 23.

μάρτυρος τὸ τέλειον ἔργον ἐνδείξασθαι καὶ παραστή-
σαι κυρίως δι' ἀγάπης γνωστικῆς εὐχαρισθέντος αἵ-
ματος, παραπεμπομένου τὸ πνεῦμα.

§. 133. Μακάριος δ' ἔνθεν ἂν εἴη τέλειός τε
ἐν δίκῃ κηρυχθεῖη, ἵνα ἢ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως
ἢ τοῦ θεοῦ καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν, ὡς φησὶν ὁ ἀπόστο-
λος· μόνον τὸ προαιρετικὸν καὶ τὴν ἀγάπην σώζωμεν,
ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι, ἀπο-
ρούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι, διωκόμενοι, ἀλλ'
10 οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι, καταβαλλόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολ-
λύμενοι" *). χρὴ γὰρ τοὺς σπεύδοντας εἰς συντε-
λείωσιν κατὰ τὸν αὐτὸν ἀπόστολον «μηδεμίαν ἐν
μηδενὶ διδόναι προσκοπὴν ἀλλ' ἐν παντὶ συνιστάναι
ἑαυτοὺς οὐκ ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ». ἔστω δὲ
15 κατεπακαλούθημα πείθεσθαι καὶ τοῖς ἀνθρώποις, καὶ
γὰρ τούτοις εὐλογον διὰ τὰς ἐπηρεαζούσας βλασφημίας.
ἢ δὲ διασύστασις ἐν ἵπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν
ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν
ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις,
20 ἐν ἀγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, P.
ἐν πνεύματι ἀγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ, ἐν λόγῳ 624.
ἀληθείας, ἐν δυνάμει θεοῦ" **), ἵνα ὦμεν ναοὶ τοῦ
θεοῦ καθαρῶς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς
P. καὶ πνεύματος· καὶ γὰρ», φησὶν, «εἰσδέξομαι ὑμᾶς καὶ
226. ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς
Sylb. υἱοὺς καὶ θυγατέρας, λέγει κύριος παντοκράτωρ" ***).
ἐπιτελοῦμεν οὖν», φησὶν «ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ».
εἰ γὰρ καὶ λύπην ὁ φόβος γεννᾷ, «χαίρω», λέγω
«οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετά-
30 νοίαν, ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ θεὸν ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιω-
θῆτε ἐξ ἡμῶν, ἢ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς
σωτηρίαν ἀμεταμέλητον ἐργάζεται, ἢ δὲ τοῦ κόσμου

*) 2 Corinth. 4, 7—9. **) Ibid. 6, 3—7. ***) Ibid.
7, 1. 6, 16 sq. 19.

λύπη θάνατον κατεργάζεται. ἴδου γὰρ αὐτὸ τοῦτο τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς πόσῃν κατειργάσατο ὑμῖν σπουδῆν; ἀλλὰ ἀπολογία, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλὰ ἐκ-
5 δίκησιν· ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἀγνοῦς εἶναι τῷ πράγματι” *).

§. 134. Ταῦτα γνωστικῆς ἀσκήσεως προγυμνά-
σματα. ἐπεὶ δὲ ὁ παντοκράτωρ θεὸς αὐτὸς ἔδωκεν
τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ
10 εὐαγγελιστὰς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους πρὸς
τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον διακονίας, εἰς
οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ μέχρι κατα-
τήσομεν πάντες εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς
ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς
15 μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ” **),
σπευστέον ἀπανδροῦσθαι γνωστικῶς καὶ τελειοῦσθαι
ὡς ὅτι μάλιστα ἔτι ἐν σαρκὶ καταμένοντας ἐκ τῆς
τελείας ἐνθὲνδε ὁμοφροσύνης μελετήσαντας συνδρα-
μεῖν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν
20 τῆς τῷ ὄντι τελείας εὐγενείας τε καὶ συγγενείας εἰς
τὸ πλήρωμα τοῦ Χριστοῦ τὸ ἐκ καταρτισμοῦ τελείως
ἀπηρτισμένον. ἤδη συνορῶμεν ὅπη καὶ ὅπως καὶ
ὅποτε ὁ θεῖος ἀπόστολος τὸν τέλειον λέγει καὶ ὡς
τελείων ἐμφαίνει διαφορὰς. πάλιν τε αὖ ἐκάστῳ δι-
25 δοται ἢ φανέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον·
ὡ μὲν γὰρ δίδοται διὰ τοῦ πνεύματος λόγος σοφίας,
• ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ἑτέρῳ
πίστις ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ἄλλῳ δὲ χαρίσματα
ἰαμάτων ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα
30 δυνάμεων, ἄλλῳ προφητεία, ἄλλῳ διάκρισις πνευμά-
των, ἑτέρῳ γένη γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεῖα γλωσ-
σῶν· πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ P.
πνεῦμα διαιροῦν ἰδία ἐκάστῳ καθὼς βούλεται” ***). 625.

Pott.

*) 2 Corinth. 7, 1. 9 — 11. **) Ephes. 4, 11 — 13.

***) 1 Corinth. 12, 7 — 11.

§. 135. Ὡς οὕτως ἔχόντων οἱ μὲν προφήται ἐν προφητεία τέλειοι, οἱ δίκαιοι δὲ ἐν δικαιοσύνῃ καὶ οἱ μάρτυρες ἐν ὁμολογίᾳ, ἄλλοι δὲ ἐν κηρύγματι οὐκ ἀμέτοχοι μὲν τῶν κοινῶν ἀρετῶν, κατορθοῦντες 5δὲ ἐν οἷς ἐτάχθησαν, ἐπεὶ τίς ἂν εὖ φρονῶν εἴποι τὸν προφήτην οὐ δίκαιον; τί γάρ; οὐχὶ καὶ οἱ δίκαιοι ὡσπερ Ἀβραάμ προεφήτευσεν;

ἄλλω μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμῆια ἔργα,
ἄλλω δ' ὀρχηστὴν, ἑτέρω κίθαριν καὶ αἰοιδὴν.

16 Ὅμηρος λέγει. «ἀλλ' ἕκαστος ἴδιον ἔχει χάρισμα ἀπὸ θεοῦ, ὃ μὲν οὕτως, ὃ δὲ οὕτως» *), οἱ ἀπόστολοι δὲ ἐν πᾶσι πεπληρωμένοι.

§. 136. Εὐρήσεις γοῦν ἦν θελήσης ἐκ τῶν πράξεων καὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν τὴν γνῶσιν, τὸν 15 βίον, τὸ κήρυγμα, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἀγνείαν, τὴν προφητείαν. Ἰστέον μέντοι, ὅτι εἰ καὶ ὁ Παῦλος τοῖς χρόνοις νεάζει εὐθέως μετὰ τὴν τοῦ κυρίου ἀνάληψιν ἀκμάσας, ἀλλ' οὖν ἡ γραφὴ αὐτῷ ἐκ τῆς παλαιᾶς ἠροῖται διαθήκης ἐκεῖθεν ἀναπνέουσα καὶ 20 λαλοῦσα· ἡ γὰρ εἰς Χριστὸν πίστις καὶ ἡ τοῦ εὐαγγελίου γνῶσις ἐξηγήσις ἐστὶ καὶ τοῦ νόμου πλήρωσις. καὶ διὰ τοῦτο εἶρηται τοῖς Ἑβραίοις, «ἐὰν μὴ πιστεύσητε οὐ μὴ συνῆτε» **), τουτέστιν ἐὰν μὴ πιστεύσητε τῷ διὰ νόμου προφητεωθέντι καὶ ὑπὸ νόμου 25 θεσπισθέντι, οὐ συνήσετε τὴν διαθήκην τὴν παλαιὰν ἣν αὐτὸς κατὰ τὴν ἰδίαν ἐξηγήσατο παρουσίαν.

Cap. XII.

§. 137. Ὁ δὴ συνιῶν καὶ διορατικὸς οὗτός ἐστιν ὁ γνωστικός. ἔργον δὲ αὐτοῦ οὐχ ἡ ἀπογῆ 30 τῶν κακῶν, ἐπιβάθρα γὰρ αὐτῆ προκοπῆς μεγίστης, οὐδὲ μὴν ποιεῖν τι ἀγοθὸν ἦτοι διὰ φόβον, γέγραπται

*) 1 Corinth. 7, 7. **) Iesai. 7, 9.

γάρ· ποῦ φύγω καὶ ποῦ κρυβήσομαι ἀπὸ προσώπου σου; ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανὸν, σὺ ἐκεῖ εἶ, ἐὰν ἀπέλθω εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης ἐκεῖ ἡδεξιά σου, ἐὰν καταβῶ εἰς ἄβυσσους, ἐκεῖ τὸ πνεῦμά σου” *).

5 ἀλλ’ οὐδὲ δι’ ἐλπίδα τιμῆς ἐπηγγελμένης, εἴρηται γάρ, ἴδου κύριος καὶ ὁ μισθὸς αὐτοῦ, ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, ἀποδῆναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ” **).

10 “ὁ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν καὶ οὐς οὐκ ἤκουσεν καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν” ***). μόνη δ’ ἢ δι’ ἀγάπην εὐποιία ἢ δι’ αὐτὸ τὸ καλὸν αἰρετὴ τῷ γνωστικῷ.

§. 138. Αὐτίκα ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ τῷ κυρίῳ λέλεκται, “αἴτησαι παρ’ ἐμοῦ καὶ δώσω σοὶ P. ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου” †), αἴτημα τὸ βασι-626. 15 λικώτατον διδάσκων αἰτεῖσθαι τὴν τῶν ἀνθρώπων Pott. σωτηρίαν ἀμισθί, ἵνα δὴ ἡμεῖς κληρονομήσωμεν καὶ κτησώμεθα τὸν κύριον. ἔμπαλιν γὰρ χρείας τινὸς ἔτεκεν, ἵνα μοι τόδε γένηται καὶ τόδε μὴ γένηται, τῆς ἐπιστήμης ἐφιέσθαι τῆς περὶ τὸν θεὸν οὐκ ἴδιαν 20 γνωστικῷ, ἀπόχρη δ’ αὐτῷ αἰτία τῆς θεωρίας ἢ γνῶσις αὐτή. τολμήσας γὰρ εἶπομ’ ἂν, οὐ διὰ τὸ σώζεσθαι βούλεσθαι τὴν γνῶσιν αἰρήσεται ὁ δι’ αὐτὴν τὴν θεῖαν ἐπιστήμην μετέπων τὴν γνῶσιν· τὸ μὲν γὰρ νοεῖν ἐκ συνασκήσεως εἰς τὸ ἀεὶ νοεῖν ἐκτεῖ- 25 νεται, τὸ δὲ ἀεὶ νοεῖν οὐσία τοῦ γινώσκοντος κατὰ ἀνάγκησιν ἀδιάστατον γενομένη καὶ αἰδίου θεωρία ζῶσα ὑπόστασις μένει. εἰ γοῦν τις καθ’ ὑπόθεσιν προθεῖη τῷ γνωστικῷ πότερον ἐλέσθαι βούλοιτο, τὴν γνῶσιν τοῦ θεοῦ ἢ τὴν σωτηρίαν τὴν αἰώνιον, εἴη 30 δὲ ταῦτα κεχωρισμένα παντὸς μᾶλλον ἐν ταυτότητι P. ὄντα, οὐδὲ καθοτιοῦν διστάσας ἔλοιτ’ ἂν τὴν γνῶ- 227. σιν τοῦ θεοῦ, δι’ αὐτὴν αἰρετὴν κρίνας εἶναι τὴν Sylb.

*) Psalm. 139, 7—10. **) Iesai. 40, 10. 62, 11. Psalm. 62, 12. Apocalyps. 22, 12. Roman. 2, 6. ***) 1 Corinth. 2, 9. †) Psalm. 2, 8.

ἐπαναβεβηκῶσαν τῆς πίστεως δι' ἀγάπην εἰς γνῶσιν ἰδιότητα.

§. 139. Ἄντη τοίνυν ἡ πρώτη ἀγαθοποιία τοῦ τελείου, ὅταν μὴ διὰ τι χρεῖωδες τῶν εἰς αὐτὸν συντεινόντων γίνηται, κρίναντος δ' ὅτι καλὸν τὸ ἀγαθὸν ποιεῖν ἐκτενῶς ἢ ἐνέργεια φερομένη ἐν πᾶσι πράξει ἀγαθύνηται; οὐκ ἐφ' ὧν μὲν, ἐφ' ὧν δ' οὐ· ἀλλ' ἐν ἕξει εὐπορίας κατασταῖσα μήτε διὰ δόξαν ἔτι ἢ ὡς φασιν οἱ φιλόσοφοι τὴν εὐκλειαν μήτε διὰ μισθὸν εἴτε παρὰ ἀνθρώπων εἴτε ἐκ Θεοῦ· κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν τοῦ κυρίου τὸν βίον ἐκτελοίη. κῆν πως ἀγαθοεργοῦντι αὐτῷ ἐναντίον τι ἀπαντήσῃ, ὡς ἀγαθὴν τὴν ἀντιμισθίαν ἀμνησικακῶς προήσεται, ἐπὶ „δικαίους καὶ ἀδίκους” *) δίκαιος καὶ ἀγαθὸς γινόμενος. τοιοῦτοις τισὶν ὁ κύριος λέγει, „γίνεσθε ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν τέλειος” **). τούτῳ τέθνηκεν ἡ σὰρξ, ζῆν δὲ αὐτὸς μόνος ἀφιερῶσας τὸν τάφον εἰς ναὸν ἁγίον κυρίου, τὴν παλαιὰν ἁμαρτητικὴν ψυχὴν ἐπιστρέψας πρὸς Θεόν.

§. 140. Οὐκ ἐγκρατῆς οὗτος ἔτι, ἀλλ' ἐν ἕξει γέγονεν ἀπαθείας σχῆμα θεῖον ἐπενδύσασθαι ἀνα-Ρ. μένων. „ἐὰν ποιήσῃς”, φησὶν, „ἐλεημοσύνην μηδεὶς 627. γινωσκέτω, καὶ ἐὰν νηστεύσῃς, ἄλειψαι, ἵνα ὁ Θεὸς 207. μόνος γινώσκῃ” ***), ἀνθρώπων δὲ οὐδὲ εἷς. ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς ὁ ἐλεῶν ὅτι ἐλεεῖ γινώσκειν ὀφείλει· ἔσται γὰρ οὕτω ποτὲ μὲν οἰκτιρῶν, ἄλλοτε δὲ οὐ. ἐπὰν δὲ ἐν ἕξει ποιήσῃ τὸ εὐεργετητικόν, φύσιν ἀγαθοῦ μιμήσεται· ἢ δὲ διάθεσις καὶ φήσις ἔσται καὶ συνάσκησις. οὐ δεῖ δὲ ἀρθέντας μετατεθῆναι, ἀλλὰ βαδίζοντας ἀφικέσθαι οἱ δεῖ. τοῦτο γὰρ ἔστι „τὸ ἐλκεσθῆναι ὑπὸ τοῦ πατρὸς” †) διὰ πάσης τῆς στενῆς διελθόντας ὁδοῦ, τὸ ἄξιον γενέσθαι τὴν δύναμιν τῆς χάριτος παρὰ τοῦ Θεοῦ λαβεῖν, ἀκωλύτως ἀναδρα-

*) Matth. 5, 45. **) Ibid. v. 48. ***) Ibid. 6, 1 sq.

†) Ioann. 6, 44. Matth. 7, 13 sq.

μειν· κὰν μισῶσι τὸν ἐκλεκτὸν τινες, οἶδεν αὐτός τὴν
 ἄγνοϊαν αὐτῶν οἰκτεῖρων τῆς ἀμαθίας τὴν γνώμην
 αὐτῶν.

§. 141. Εἰκότως οὖν ἡ γνώσις αὐτῆ ἀγαπᾷ καὶ
 στοὺς ἀγνοοῦντας διδάσκει τε καὶ παιδεύει τὴν πᾶσαν
 κτίσιν τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ τιμᾶν. εἴ γε ἀγαπᾷ
 μεμάθηκε τὸν Θεόν, οὐχ ἔξει τὴν ἀρετὴν ἀπόβλητον
 οὗτος οὐδαμῶς οὔτε ὑπάρ οὔτε ὄναρ οὐδέ κατὰ
 φαντασίαν τινά· ἐπεὶ μὴδ' ἐξίσταται ποθ' ἑαυτῆς ἢ
 10 ἔξις ἀποπεσοῦσα τοῦ ἔξις εἶναι· εἴτ' οὖν ἔξις ἢ
 γνώσις εἴτε διάθεσις εἶναι λέγοιτο, τῷ γὰρ μὴ πα-
 ρεισιέναι ποτὲ ἐννοίας διαφόρους ἀναλλοίωτον τὸ
 ἡγεμονικὸν μένον οὐ προσλαμβάνει τινὰ ἑτεροίωσιν
 φαντασιῶν, τὰς ἐκ τῶν μεθήμερικῶν κινήσεων ἀνειδω-
 15 λοποιίας ὄνειρώττων· διὰ τοῦτό τοι καὶ ὁ κύριος
 „ἐργηγορέναι” *) παραγγέλλει, ὥστε μὴδὲ ὄναρ ἡμῶν
 παθαίνεσθαι ποτε τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ τῆς νυκτὸς
 τὴν πολιτείαν ὡς ἐν ἡμέρᾳ ἐνεργουμένην καθαρὰν
 καὶ ἀκηλίδωτον διαφυλάττειν προστάττει· αὐτῆ γὰρ
 20 ἢ κατὰ δύναμιν ἑξομοίωσις πρὸς Θεὸν τὸ φυλάττειν
 τὸν νοῦν ἐν τῇ κατὰ τὰ αὐτὰ σχέσει· αὐτῆ δὲ νοῦ
 σχέσις ὡς νοῦ, ἢ δὲ ποικίλη διάθεσις γίνεται τῇ
 πρὸς τὰ ὑλικά προσπαθεία.

§. 142. Ἡ μοι δοκοῦσιν εὐφρόνην κεκλημέναι
 25 τὴν νύκτα, ἐπειδὴ τηλικάδε ἡ ψυχὴ πεπαυμένη τῶν P.
 αἰσθήσεων συννεύει πρὸς αὐτὴν καὶ μᾶλλον μετέ-628.
 χει τῆς φρονήσεως. διὰ ταῦτ' οὖν καὶ αἱ τελεταὶ Pott.
 γίνονται νυκτὸς μάλιστα, σημαίνουσαι τὴν ἐν νυκτὶ
 τῆς ψυχῆς συστολήν ἀπὸ τοῦ σώματος. „Ἄρ' οὖν
 30 μὴ καθεύδωμεν ὡς οἱ λοιποὶ, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ
 νήφωμεν· οἱ γὰρ καθεύδοντες νυκτὸς καθεύδουσι καὶ
 οἱ μεθύσκοι μεθύουσι, ἡμεῖς δὲ ἡμέρας
 ὄντες νήφωμεν ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως καὶ
 ἀγάπης καὶ περικεφαλαίαν ἐλπίδα σωτηρίου” **).

*) Matth. 24, 42.

**) 1 Thessal. 5, 6—8.

§. 143. Ὅσα δ' αὖ περὶ ὕπνου λέγουσι τὰ
 αὐτὰ χρῆ καὶ περὶ θανάτου ἐξακούειν. ἐκάτερος
 γὰρ δηλοῖ τὴν ἀπόστασιν τῆς ψυχῆς ὁ μὲν μᾶλλον,
 ὁ δὲ ἥττον, ὅπερ ἐστὶ καὶ παρὰ Ἡρακλείτου λαβεῖν
 5 ἄνθρωπος ἐν εὐφροσύνῃ φάος ἄπτεται ἑαυτῷ ἀπο-
 θανῶν ἀποσβεσθεῖς, ζῶν δὲ, ἄπτεται τεθνεῶτος
 εὐδων ἀποσβεσθεῖς ὄψεις, ἐγρηγορῶς ἄπτεται εὐδον-
 τος. μακάριοι γὰρ οἱ εἰδότες τὸν κύριον" κατὰ
 τὸν ἀπόστολον ὅτι ὥρα ὑμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου ἐγερ-
 10 θῆναι· νῦν γὰρ ἐγγότερον ἡμῶν ἢ σιωτηρία ἢ ὅτε
 ἐπιστεύσαμεν, ἢ νύξ προέκοψεν, ἢ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν.
 ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, ἐνδυσώμεθα δὲ
 τὰ ὄπλα τοῦ φωτός" *). ἡμέραν δὲ τὸν υἱὸν ἀλλη-
 γορεῖ καὶ φῶς, τὰς τε αὖ παραγγελίας ὄπλα φωτός με-
 15 ταφορικῶς. ταύτῃ τοῖς λελουμένοις φασὶ δεῖν ἐπὶ τὰς
 ἱεροποιίας καὶ τὰς εὐχὰς ἵεναι καθαρούς καὶ λαμπρούς.

§. 144. Καὶ τοῦτο μὲν συμβόλου χάριν γίνε-
 σθαι τὸ ἐξωθεν κεκοσμηθῆναι τε καὶ ἡγνίσθαι, ἀγνεία
 δὲ ἐστὶ φρονεῖν ὅσια καὶ δὴ καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ βα-
 20 πτίσματος εἴη ἂν καὶ ἡ ἐκ Μωϋσέως παραδεδομένη
 τοῖς ποιηταῖς ὡδέ πως·

ἢ δ' ὑδρηναμένη καθαρὰ χροὶ εἶματ' ἔχουσα **).
 ἢ Πηνελόπη ἐπὶ τὴν εὐχὴν ἔρχεται· Τηλέμαχος δὲ,
 χεῖρας νιψάμενος πολιῆς ἁλὸς εὐχεῖ Ἀθήνη ***).

25 ἔθος τοῦτο Ἰουδαίων ὡς καὶ τὸ πολλάκις ἐπὶ κοίτῃ
 βαπτίζεσθαι. εὐ γοῦν κἀκεῖνο εἴρηται, ἴσθι μὴ λου-
 τρῷ, ἀλλὰ νόῳ καθαρός. ἀγνεία γὰρ οἶμαι τελεία P.
 ἢ τοῦ νοῦ καὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν διακοημάτων, 628.
 πρὸς δὲ καὶ τῶν λόγων εἰλικρίνεια καὶ τελευταῖα ἢ Pott.
 30 κατὰ τὰ ἐνύπνια ἀνεμάρτησία.

§. 145. Ἐκείνη δὲ οἶμαι ἀνθρώπου κάθαρσις,
 μετάνοια ἀπειρηθῆς καὶ βεβαιία, εἴ γε κατεγνωκότες
 ἑαυτῶν ἐπὶ ταῖς προγενομέναις πράξεσι προίτεμεν εἰς

*) Roman. 13, 11 sq. **) Odys. δ. 750. ***) Odys.
 β. 261.

τὸ πρόσθεν μετὰ ταῦτα νοήσαντες καὶ τὸν νοῦν ἔξα-
P. ναδύντες τῶν τε κατ' αἴσθησιν τερόντων καὶ τῶν
 228. πρόσθεν πλημμελημάτων. εἰ γοῦν τὴν ἐπιστήμην
Sylb. ἐτυμολογεῖν χρὴ καὶ ἀπὸ τῆς στάσεως τὴν ἐπιβο-
 5λὴν αὐτῆς ληπτέον, ὅτι ἴστησιν ἡμῶν ἐν τοῖς πρά-
 γμασι τὴν ψυχὴν ἄλλοτε ἄλλως πρότερον φερομέ-
 νην. ὡς αὐτως καὶ τὴν πίστιν ἐτυμολογητέον τὴν
 περὶ τὸ ὄν στάσιν τῆς ψυχῆς ἡμῶν, ἡμεῖς δὲ τὸν
 αἰεὶ καὶ ἐν πᾶσι δίκαιον ποθεῦμεν μαθεῖν, ὅς μήτε τὴν
 10 ἐκ τοῦ νόμου δεδιῶς κόλασιν μήτε τὴν τῶν συνόντων
 καὶ ἐπεξιόντων τοῖς πλημμεληθεῖσι μισοπονηρίαν εὐ-
 λαβούμενος μήτε τὸν ἐξ αὐτῶν τῶν ἀδικουμένων κίν-
 δυνον ὑφορώμενος διαμένει δίκαιος, ὁ γὰρ διὰ ταῦ-
 τα τοῦ πρώττειν τι τῶν ἀδίκων ἀπεχόμενος οὐχ
 15 ἐκὼν χρηστὸς, φόβῳ δὲ ἀγαθός. καὶ ὁ γε Ἐπίκουρος
 ἀδικεῖν ἐπὶ κέρδει τινὶ βούλεσθαι φησι τὸν κατ' αὐ-
 τὸν σοφόν· πίστιν γὰρ λαβεῖν περὶ τοῦ λαθεῖν οὐ
 δύνασθαι. ὥστε εἰ πιστήσεται λήσειν ἀδικήσει κατ'
 αὐτόν.

20 §. 146. Καὶ τοιαῦτα μὲν τὰ σκοτεινὰ δόγματα,
 εἰ δὲ καὶ ἐλπίδι τῆς ἐπὶ δικαίοις παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀ-
 μοιβῆς ἀφέξεται τις τοῦ ἀδικεῖν οὐδ' οὕτως ἐκὼν
 χρηστεύεται, ὡς γὰρ ἐκείνον ὁ φόβος οὕτω τοῦτον
 ὁ μισθὸς δικαιοῦ, μᾶλλον δὲ δίκαιον εἶναι δοκεῖν δεί-
 25 κνυσι. τὴν δὲ ἐλπίδα τὴν μετὰ θάνατον οὐ μόνον
 οἱ τὴν βάρβαρον σοφίαν μετιόντες ἴσασι τοῖς μὲν
 ἀγαθοῖς καλὴν, τοῖς δὲ φαύλοις ἔμπαλιν, ἀλλὰ καὶ
 οἱ Πυθαγόρειοι· τέλος γὰρ κάκεινοι τὴν ἐλπίδα ὑπη-
 γόρευον τοῖς φιλοσοφοῦσιν, ὅπου γε καὶ ὁ Σωκράτης
 30 ἐν Φαίδωνι μετὰ ἀγαθῆς ἐλπίδος φησὶ τὰς καλὰς ψυχὰς **P.**
 ἐνθένδε ἀπιέναι, καὶ πάλιν τοὺς πονηροὺς κακίζων **630.**
 ἀντιτίθησι· ζῶσι γὰρ μετὰ κακῆς ἐλπίδος λέγων **Pott.**
 συνάδειν τούτῳ καὶ ὁ Ἡράκλειτος φαίνεται δι' ὧν
 φησὶ περὶ τῶν ἀνθρώπων διαλεγόμενος, ἀνθρώπους
 35 μένει ἀποθανόντας ἄσσα οὐκ ἔλπονται οὐδὲ δοκέου-
 σιν'.

§. 147. Θεῖως οὖν ὁ Παῦλος Ῥωμαίοις ἀντι-
 κρουσ ἐπιστέλλει, „ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ
 δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλ-
 πὶς οὐ κατασχύνει” *). δι’ ἐλπίδα μὲν γὰρ τὴν
 5 μείλλουσιν ἢ ὑπομονή· ἐλπίς δὲ ὁμωνύμως καὶ ἡ
 τῆς ἐλπίδος ἀπόδοσις τε καὶ ἀποκατάστασις, ἢ καὶ
 οὐ κατασχύνει μὴ ὀνειδιζομένη ἔτι. ὁ δὲ ψιλῆ κλή-
 σει καθὸ κέκληται ὑπακούων οὔτε διὰ φόβον οὔτε
 διὰ ἡδονὰς ἐπὶ τὴν γνώσιν ἵεται, οὐ γὰρ περισκέπτε-
 10 ται εἰ τι λυσιτελὲς ἕξωθεν ἔπεται κέρδος ἢ ἀπώλου-
 σις αὐτῶ, ἀγάπη δὲ τοῦ ὄντος ἐραστοῦ ἐλκόμενος καὶ
 πρὸς τὸ δέον ἀγόμενος θεοσεβεῖ.

§. 148. Ὅθεν οὐδ’ εἰ καθ’ ὑπόθεσιν ἕξουσιαν
 λάβοι παρὰ τοῦ θεοῦ πράττειν τὰ ἀπηγορευμένα
 15 ἀτιμώρητός τε ὢν, οὐδ’ εἰ καὶ μισθὸν τὰ μακάρων
 ἀγαθὰ λήσασθαι ἐπὶ τοῖσδε ἐπαγγελίαν προσλάβοι,
 ἀλλ’ εἰ καὶ λήσασθαι τὸν θεὸν ἐφ’ οἷς πράττει πει-
 σθείη, ὅπερ ἀδύνατον, πρᾶξαι τι παρὰ τὸν λόγον
 τὸν ὁρθὸν ἐθέλῃσαι ποτ’ ἂν τὸ ὄντως καλὸν καὶ
 20 αἰρετὸν ἕξ ἑαυτοῦ καὶ ταύτῃ ἀγαπητὸν εἶναι ἀπαξ
 ἐλόμενος· οὐ γὰρ ἐν γαστρὸς βορᾷ τὸ χρηστὸν εἶναι
 διειλήφασμεν. ἀκήκοεν δ’ ἐκεῖνος ὡς „βοῶμα ἡμᾶς
 οὐ παραστήσει” **), οὐδὲ μὴν γάμος, ἀλλ’ οὐδὲ ἀπο-
 χὴ γάμου ἐν ἀγνωσίᾳ, ἀλλὰ τὸ κατ’ ἀρετὴν ἔργον τὸ
 25 γγνωστικὸν, ἐπεὶ καὶ ὁ κύων τὸ ζῶον τὸ ἄλογον ἐγ-
 κρατὲς λεγέσθω τὸν ἐπαιρούμενον τὴν βακτηρίαν δε-
 διὸς καὶ διὰ τοῦτο τοῦ ὕψου ἀπεχόμενον. τῶν τοιού-
 των εὖ ἴσθι ὅτι περιαιρεθεῖσα ἢ ὑπόσχεσις ἢ προε-
 30 πηγγελμένη καὶ ὁ φόβος περιγραφεῖς ὁ ἐπηπειλημέ-
 νος καὶ χωρισθεῖς ὁ κίνδυνος ὁ ἐπηρτημένος τὴν πρό-
 θεσιν ἐλέγχει.

*) Roman. 5, 3—5.

**) 1 Corinth. 8, 8.

Cap. XXIII.

§. 149. Οὐ γὰρ αὐτῇ τῇ φύσει τοῦ πράγματος οἰκειοῦται ὡς τῷ ὄντι γνωστικῶς καταλαβέσθαι, καλὰ μὲν εἶναι πάντα ὅσα εἰς χρῆσιν ἡμῶν ἐκτίσθη ὡς 5 γνάμον φέρε εἰπεῖν καὶ παιδοποιίαν μετὰ σωφροσύνης παρειλημμένα, καλοῦ δὲ εἶναι ἄμεινον τὴν πρὸς P. τὸ θεῖον ἕξομοίωσιν ἀπαθῆ καὶ ἐνάρετον γενέσθαι. 631. τοῖς δὲ ἕξωθεν εὐχρόστοις ἢ δυσχρόστοις προσαγο- Pott. μένοις τῶν μὲν ἀπέχονται, τῶν δ' οὐ· ἀλλὰ καὶ ὧν 10 ἀφίστανται μυσαιτόμενοι, ταῦτα φαίνονται τὴν κτίσιν καὶ τὸν δημιουργὸν διαβάλλοντες, κἂν τῷ δοκεῖν πιστῶς ἀναστρέφονται τὴν κρίσιν ἔχουσι ἀνόσιον, τὸ δὲ οὐκ ἐπιθυμήσεις οὔτε ἀνάγκης τῆς ἐκ φόβου δεῖται τῆς βιαζομένης ἀπέχεσθαι τῶν ἡδέων, οὔτε μι- 15 σθοῦ τοῦ δι' ἐπαγγελίας ἀναπείθοντος ἀνακόπτειν τὰς ὁμάς. οὔτε τὴν ὑπακοὴν διὰ τὴν ἐντολὴν, διὰ δὲ τὴν ἐπαγγελίαν αἰροῦνται οἱ διὰ τῆς ἐπαγγελίας ὑπακηκοότες τῷ θεῷ δαλέατι ἡδονῆς ἡρημένοι.

§. 150. Οὐδὲ μὲν ἢ τῶν αἰσθητῶν ἀποστροφή 20 τὴν πρὸς τὰ νοητὰ οἰκείωσιν ἀκολουθῶς ποιοίη ἂν, ἔμπαλιν δὲ ἢ πρὸς τὰ νοητὰ οἰκείωσις κατὰ φύσιν περιαγωγὴ τῷ γνωστικῷ ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν γίνεται κατ' ἐκλογὴν τῶν καλῶν τὰγαθὸν ἐλομένῳ γνωστικῶς, θαυμάζοντι μὲν τὴν γένεσιν καὶ ἀγιάζοντι τὸν 25 ποιητὴν, ἀγιάζοντι δὲ τὴν πρὸς τὸ θεῖον ἕξομοίωσιν· ἀτὰρ ἐγὼν ἐμὲ λύσομαι τῆς ἐπιθυμίας, φῆσαι, διὰ τὴν πρὸς σὲ οἰκείωσιν, κύριε. καλὴ γὰρ ἢ κτισθεῖσα δὴ οἰκονομία καὶ πάντα εὖ διοικεῖται, οὐδὲν ἀναιτίως γίνεται, ἐν τοῖς σοῖς εἶναι με δεῖ, παντοκράτορ, κἂν 30 ἐνταῦθα ὧ παρὰ σοί εἰμι· ἀδεῆς δ' εἶναι θέλω ἵνα σοὶ-συνεγγίξω δυνηθῶ, ὀλίγοις καὶ ἀρκεῖσθαι μελετῶν τὴν ἐκλογὴν τὴν δικαίαν τῶν καλῶν ἀπὸ τῶν ὁμοίων.

§. 151. Μυστικώτατα καὶ ὀσιώτατα ὁ ἀπόστολος διδάσκων ἡμᾶς τὴν ἀληθῶς εὐχάριστον ἐκλογὴν οὐ κατὰ ἀπεκλογὴν τῶν ἑτέρων ὡς φαύλων, ἀλλ' ὡς καλῶν καλλίονα ποιεῖσθαι μεμήνηκεν εἰπὼν· «ὥστε καὶ ὁ γαμιζων τὴν παρθένον αὐτοῦ καλῶς ποιεῖ, καὶ ὁ μὴ P. γαμιζων κρείσσον ποιεῖ πρὸς τὸ εὐσχημον καὶ εὐ· 229. πάρεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως» *). ἴσμεν δὲ Sylb. τὰ μὲν δυσπόριστα οὐκ ἀναγκαῖα, τὰ δὲ ἀναγκαῖα εὐπόριστα γεγενῆσθαι φιλαγαθῶς παρὰ τοῦ Θεοῦ. 10 διόπερ ὁ Δημόκριτος εὐ λέγει, ὡς ἡ φύσις τε καὶ διδαχὴ παραπλήσιόν ἐστι καὶ τὴν αἰτίαν συντόμως προσapoδεδώκαμεν, καὶ γὰρ ἡ διδαχὴ μεταρρουθμίζει τὸν ἄνθρωπον, μεταρρουθμοῦσα δὲ φυσιοποιεῖ, καὶ διήνεγκεν οὐδὲν ἢ φύσει πλασθῆναι τοιόνδε, ἢ χρόνῳ 15 καὶ μαθήσει μετατυπωθῆναι. ἄμφω δὲ ὁ κύριος παρέσχεται, τὸ μὲν κατὰ τὴν δημιουργίαν, τὸ δὲ κατὰ τὴν ἐκ τῆς διαθήκης ἀνάκτισίν τε καὶ ἀνανέω-P. σιν. τὸ δὲ συμφέρον τῷ κυριωτέρῳ τοῦτο αἰρετώ-632. τερον, κυριώτατον δὲ πάντων ἡ διάνοια. οὕτω τοι-Pott. 20 νυν τῷ ὄντι καλὰ φαίνεται ἡδιστα, παρ' αὐτοῦ πορίζεται ὃν ποθεῖ καρπὸν τὴν τῆς ψυχῆς εὐστάθειαν. «ὁ δὲ ἐμοῦ ἀκούων», φησὶν, «ἀναπαύσεται ἐπ' εἰρήνην πεποιθῶς καὶ ἡσυχάσει ἀφόβως ἀπὸ παντὸς κακοῦ» **). ἴσθι πεποιθῶς ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου καὶ τῇ 25 διανοίᾳ σου ἐπὶ τῷ Θεῷ***). τούτῳ δυνατὸν τῷ τρόπῳ τὸν γνωστικὸν ἤδη γενέσθαι Θεόν· «ἐγὼ εἶπα Θεοὶ ἐστε καὶ υἱοὶ ὑψίστου» †).

§. 152. Φησὶ δὲ καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς τῶν σοφῶν τὰς ψυχὰς Θεοῦς γίνεσθαι ὧδέ πως γράφων· 30 εἰς δὲ τέλος μάντις τε καὶ ὑμνοπόλοι καὶ ἱητροὶ, καὶ πρόμοι ἀνθρώποισιν ἐπιχθονίοισι πέλονται· ἔνθεν ἀναβλαστοῦσι Θεοὶ τιμῆσι φέριστοι.

*) 1 Corinth. 7, 38. 35. **) Proverb. 1. 33. ***) Ibid. 3, 5. †) Psalm. 102, 6.

ὁ μὲν οὖν ἄνθρωπος ἀπλῶς οὗτος κατ' ἰδέαν πλάσ-
 σεται τοῦ συμφυοῦς πνεύματος, οὐδὲ γὰρ ἀνείδεος
 οὐδ' ἀσχημάτιστος ἐν τῷ τῆς φύσεως ἐργαστηρίῳ
 δημιουργεῖται, ἔνθα μυστικῶς ἀνθρώπου ἐκτελεῖται
 ὕψεις κοινῆς οὔσης καὶ τῆς τέχνης καὶ τῆς οὐσίας, ὁ δέ
 τις ἄνθρωπος κατὰ τύπωσιν τὴν ἐγγινομένην τῇ ψυχῇ
 ὧν ἂν αἰρήσῃται χαρακτηρίζεται. ἢ καὶ τὸν Ἀδάμ τέ-
 λειον μὲν ὡς πρὸς τὴν πλάσιν γεγονέναι φασί, οὐ-
 δὲν γὰρ τῶν χαρακτηριζόντων τὴν ἀνθρώπου ἰδέαν
 10 τε καὶ μορφήν ἐνεδέξασεν αὐτῷ. ὁ δὲ ἐν τῷ γίνεσθαι
 τὴν τελείωσιν ἐλάμβανεν καὶ δι' ὑπακοῆς ἐδικαιοῦτο
 τοῦτο ἦν ἀπανδρούμενον τὸ ἐπ' αὐτῷ κείμενον, αἰτία
 δὲ ἐλομένου καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ κωλυθῆν ἐλουμένου,
 ὁ θεὸς ἀνάτιος· διττὴ γὰρ ἡ γένεσις, ἡ μὲν τῶν
 15 γεννωμένων, ἡ δὲ τῶν γινομένων.

§. 153. Καὶ ἡ μὲν τοῦ ἀνθρώπου ἀνδρεία ἐμ-
 παθοῦς ὄντος φασὶ κατὰ τὴν οὐσίαν ἀφοβὸν καὶ
 ἀήττητον τὸν μετέχοντα αὐτῆς ποιεῖ καὶ ἐστὶ δορυ-
 φόρος τοῦ νοῦ ὁ θυμὸς ἐν ὑπομονῇ καὶ καρτερίᾳ
 20 καὶ τοῖς ὁμοίοις, ἐπὶ δὲ τῇ ἐπιθυμίᾳ τάττεται καὶ ἡ
 σωφροσύνη καὶ ἡ σωτήριος φρόνησις, θεὸς δὲ ἀπα-
 θῆς ἀθυμὸς τε καὶ ἀνεπιθύμητος· καὶ οὐ ταύτῃ ἀ-
 φόβος ἢ τὰ δεινὰ ἐκκλίνει, οὐδὲ μὴν σώφρων ἢ τῶν P.
 ἐπιθυμιῶν ἄρχει, οὔτε γὰρ ἂν περιπέσοι τινὶ δεινῷ 633.
 25 ἢ τοῦ θεοῦ φύσις, οὔτε φεύγει ὁ θεὸς δειλίαν, ὡς Pott.
 περ οὐδὲ ἐπιθυμήσει ἵνα καὶ ἄρξῃ ἐπιθυμίας. μυσ-
 τικῶς οὖν ἐφ' ἡμῶν καὶ τὸ Πυθαγόρειον ἐλέγετο ἕνα
 γενέσθαι καὶ τὸν ἄνθρωπον δεῖν, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ὁ
 ἀρχιερεὺς εἰς ἐνὸς ὄντος τοῦ θεοῦ κατὰ τὴν ἀμετά-
 30 τρεπτον τοῦ αἰεὶ θεῖν τὰ ἀγαθὰ ἔξιν.

§. 154. Ἀντίκα ὁ σωτὴρ διὰ τῆς ἐπιθυμίας συνα-
 νήρει καὶ τὸν θυμὸν τιμωρίας ὄντα ἐπιθυμίαν, κα-
 θόλου γὰρ τὸ παθητικὸν παντὶ γένει ἐπιθυμίας. εἰς
 δὲ τὴν ἀπάθειαν θεούμενος ἄνθρωπος ἀχράντως μο-
 35 ναδικὸς γίνεται. καθάπερ οὖν οἱ ἐν θαλάττῃ ἀπὸ
 ἀγκύρας τονοῦμενοι ἔλκουσι μὲν τὴν ἀγκυραν, οὐκ

ἐκείνην δὲ ἐπισπῶνται, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἐπὶ τὴν ἄγκυραν, οὕτως οἱ κατὰ τὸν γνωστικὸν βίον ἐπισπῶμενοι τὸν Θεὸν ἑαυτοὺς ἔλαθον προσαγόμενοι πρὸς τὸν Θεόν, Θεὸν γὰρ ὁ Θεραπεύων ἑαυτὸν θεραπεύει. ἐν οὖν 5τῷ θεωρητικῷ βίῳ ἑαυτοῦ τις ἐπιμελεῖται θρησκευῶν τὸν Θεὸν καὶ διὰ τῆς ἰδίας εἰλικρινοῦς καθάρσεως ἐποπτεύει τὸν Θεὸν ἅγιον ἁγίως, ἣ γὰρ σωφροσύνη ἐν παραστάσει γενομένη ἑαυτὴν ἐπισκοποῦσα καὶ 10θεωροῦσα ἀδιαλείπτως ἑξομοιοῦται κατὰ δύναμιν Θεῷ.

10

Cap. XXIV.

§. 155. Ἀντίκα τὸ ἐφ' ἡμῶν ἐστὶν οὕπερ ἐπ' ἴσης αὐτοῦ τε κύριοί ἐσμεν καὶ τοῦ ἀντικειμένου αὐτῷ, ὡς τὸ φιλοσοφεῖν ἢ μὴ, καὶ τὸ πιστεῦειν ἢ 15ἀπιστεῖν. διὰ γοῦν τὸ ἑκατέρου τῶν ἀντικειμένων ἐπ' ἴσης εἶναι ἡμᾶς κυρίους δυνατὸν εὐρίσκεται τὸ ἐφ' ἡμῶν. καὶ δὴ αἱ ἐντολαὶ οἷαι τε γενέσθαι καὶ μὴ γενέσθαι ὑφ' ἡμῶν, οἷς εὐλόγως ἐπεται ἔπαινός τε καὶ ψόγος, οἷ τ' αὖ κολαζόμενοι ἕνεκεν τῶν γενομένων αὐτοῖς ἁμαρτημάτων ἐπ' αὐτοῖς μόνοις κολάζονται, 20παρῆλθε γὰρ τὰ γενόμενα οὐδὲ ἀγένητον γένοιτ' ἂν ποτε τὸ γενόμενον. ἀφίενται γοῦν πρὸς τοῦ κυρίου αἱ πρὸ τῆς πίστεως οὐχ ἵνα μὴ ὡς γενόμενα, ἀλλ' ὡς μὴ γενόμενα. πλὴν οὐδὲ πάσας ὁ Βασιλεῖδης P. φησὶ, μόνας δὲ τὰς ἀκουσίους καὶ κατὰ ἄγνοιαν ἀ-634. 25φίεσθαι, καθάπερ ἀνθρώπου τινὸς, ἀλλ' οὐ Θεοῦ P. τὴν τοσαύτην παρεχομένου δωρεάν. τούτῳ φησὶν ἡ γραφή, «ὑπέλαβες ἄνομε ὅτι ἕσομαι σοι ὅμοιος» *). ἀλλ' εἰ καὶ ἐπὶ ταῖς ἐκουσίοις κολαζόμεθα οὐχ ἵνα μὴ γένωνται γενόμενα, ἀλλ' ὅτι ἐγένοντο τιμωρούμεθα. 30κόλασις δὲ τὸν ἁμαρτήσαντα, οὐκ ὠφελεῖ εἰς τὸ μὴ πεπονηκέναι, ἀλλ' εἰς τὸ μηκέτι ἁμαρτάνειν μηδὲ μὴ ἄλλον τινὰ τοῖς ὁμοίοις περιπεσεῖν.

*) Psalm. 50, 21.

§. 156. Ἐνταῦθα οὖν ὁ ἀγαθὸς θεὸς διὰ τρεῖς ταύτας παιδεύει αἰτίας· πρῶτον μὲν ἵν' αὐτὸς ἀμείνων αὐτοῦ γένηται ὁ παιδευόμενος, εἰς ἔπειτα ὅπως οἱ δι' ὑποδειγμάτων σωθῆναι δυνάμενοι προανακρούωνται ἔνουθετούμενοι, καὶ τρίτον ὡς μὴ ὁ ἀδικούμενος εὐκαταφρόνητος ἢ καὶ ἐπιτήδειος ἀδικεῖσθαι. δύο δὲ καὶ 230. κολαστικὸς ὃν καὶ παιδευτικὸν εἰρήκαμεν· ἰστέον μὲν-
Sylb. τοι τοὺς μετὰ τὸ λουτρὸν τοῖς ἁμαρτήμασι περιπί-
10 πτοντας τούτους εἶναι τοὺς παιδευομένους, τὰ μὲν γὰρ προενεργηθέντα ἀφείδη, τὰ δὲ ἐπιγινόμενα ἐκκαθαί-
ρεται. περὶ τῶν ἀπίστων εἴρηται, «λελογίσθαι τού-
τους ὡς χροῦν ὃν ἐκρίπτει ὁ ἄνεμος ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς καὶ σταγόνα τὴν ἀπὸ κάδου» *).

15

Cap. XXV.

§. 157. Ὀλβιος ὅστις τῆς ἱστορίας ἔσχε μάθησιν μήτε πολιτῶν ἐπὶ πημοσύνη μήτ' εἰς ἀδίκους πράξεις ὁρμῶν,
20 ἀλλ' ἀθανάτου καθορῶν φύσεως κόσμον ἀγήρω πῆ τε συνέστη καὶ ὅπη καὶ ὅπως. τοῖς δὲ τοιούτοις οὐδέποτε ἀισχυρῶν ἔργων μελέτημα προσίξει.
25 εἰκότως οὖν καὶ Πλάτων τὸν τῶν ἰδεῶν θεωρητικὸν θεὸν ἐν ἀνθρώποις ἰήσεσθαι φησι, νοῦς δὲ χώρα ἰδεῶν, νοῦς δὲ ὁ θεός. τὸν ἀοράτου θεοῦ θεωρητικὸν θεὸν ἐν ἀνθρώποις ζῶντα εἴρηκεν. καὶ ἐν τῷ σοφιστῇ δὲ τὸν Ἐλεάτην ξένον διαλεκτικὸν ὄντα ὁ
30 Σωκράτης θεὸν ὠνόμασεν, οἷους τοὺς θεοὺς ξείνοισιν ἑοικότας ἄλλοδαποῖσιν ἐπιφοιτῶντας τοῖς ἕστεσιν **).

*) Cf. Homer. Odys. β. v. 485 sq. **) Psalm. 1. 4. Iesai. 40, 15.

ὅταν γὰρ ψυχὴ γενέσεως ὑπεξαναβῶσα καθ' ἑαυτὴν γεΡ.
ἢ καὶ ὁμιλῇ τοῖς εἶδεσιν, οἷός ἐστιν ὁ ἐν τῷ Θεαι-635.
τήτῳ κορυφαῖος, οἷον ἄγγελος ἤδη γενόμενος σὺνΡοτ.
Χριστῷ τε ἔσται θεωρητικὸς ὢν ἀεὶ τὸ βούλημα τοῦ
5 Θεοῦ σκοπῶν, τῷ ὄντι

οἷος πεπνυμένος, τοὶ δ' ὡς σκιαὶ αἴσσουσιν *)·

νεκροὶ γὰρ τοὺς ἑαυτῶν θάπτουσι νεκρούς. ὁθεν Ἰε-
ρεμίας λέγει· «πληρώσω αὐτὴν νεκρῶν γηγενῶν οὓς
ἐπαισεν ἡ ὀργή μου» **).

10 §. 158. Ὁ μὲν οὖν Θεὸς ἀναπόδεικτος ὢν οὐκ
ἔστιν ἐπιστημονικὸς, ὁ δὲ υἱὸς σοφία τέ ἐστι καὶ
ἐπιστήμη καὶ ἀλήθεια καὶ ὅσα ἄλλα τούτῳ συγγενῆ,
καὶ δὴ καὶ ἀπόδειξιν ἔχει καὶ διέξοδον, πᾶσαι δὲ αἱ
δυνάμεις τοῦ πνεύματος συλλήβδην μὲν ἐν τι-προῶγμα
15 γενόμεναι συντελοῦσιν εἰς τὸ αὐτὸ τὸν υἱόν, ἀπα-
ρέμφατος δὲ ἐστὶ τῆς περὶ ἐκάστης αὐτοῦ τῶν δυ-
νάμεων ἐννοίας. καὶ δὴ οὐ γίνεται ἀτεχνῶς ἐν ὡς
ἐν, οὐδὲ πολλὰ ὡς μέρη ὁ υἱὸς, ἀλλ' ὡς πάντα ἐν.
ἐνθεν καὶ πάντα, κύκλος γὰρ ὁ αὐτὸς πασῶν τῶν
20 δυνάμεων εἰς ἐν εἰλουμένων καὶ ἐνουμένων.

§. 159. Διὰ τοῦτο «ἄλφα καὶ ὦ» ***) ὁ λόγος
εἴρηται, οὗ μόνου τὸ τέλος ἀρχὴ γίνεται καὶ τελευ-
τᾶ πάλιν ἐπὶ τὴν ἄνωθεν ἀρχὴν οὐδαμοῦ διάστασιν
λαβών. διὸ δὴ καὶ τὸ εἰς αὐτὸν καὶ τὸ δι' αὐτοῦ
25 πιστεῦσαι μοναδικόν ἐστι γενέσθαι ἀπερισπάστως
ἐνούμενον ἐν αὐτῷ, τὸ δὲ ἀπιστῆσαι διατάσαι ἐστὶ
καὶ διστῆσαι καὶ μερισθῆναι. «διὰ τοῦτο τάδε λέ-
γει κύριος· πᾶς υἱὸς ἀλλογενῆς ἀπερίτμητος καρδία
καὶ ἀπερίτμητός ἐστι σαρκί», τουτέστιν ἀκάθαρτος
30 σῶματί τε καὶ πνεύματι, «οὐκ εἰσελεύσεται εἰς τὰ
ἅγια ἀπὸ τῶν ἀλλογενῶν ἐν μέσῳ οἴκου Ἰσραὴλ,
ἀλλ' ἢ οἱ Λευῖται» †). ἀλλογενεῖς δὲ εἴρηκεν τοὺς
μὴ πιστεῦσαι βουληθέντας, ἀλλ' ἀπιστεῖν ἐθέλοντας.

*) Odys. x. v. 495. **) Ierem. 33, 5. ***) Apoca-
lyps. 1, 8 sq. †) Ezech. 44, 9 sq.

§. 160. Μόνοι τοίνυν οἱ καθαρῶς βιοῦντες
 ἱερεῖς ὄντως τοῦ Θεοῦ. διὰ τοῦτο πασῶν περιτεμνο-
 μένων τῶν φυλῶν ἁγιώτεροι ἐλογίσθησαν αἱ εἰς ἀρ-
 χιερεῖς τε καὶ βασιλεῖς καὶ προφήτας χρίουσαι. ὁθεν
 5μηδὲ ἄπτεσθαι νεκρῶν αὐτοῖς κελεύει μηδ' ἐπεισιέ-**P.**
 ναι κατοικομένους, οὐχ ὡς μιαινοῦ τοῦ σώματος ὄν-**636.**
 τος, ἀλλ' ὡς τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀπειθείας σαρκικῆς **Pott.**
 τε αὐθης καὶ ἐνσωμάτου καὶ νεκρῆς καὶ διὰ τοῦτο
 βδελυκτῆς. μόνῳ οὖν πατρὶ καὶ μητέρι, νιῶ τε καὶ
 10θυγατρὶ τελευτήσαντι ἐπιτέτραπται ἐπεισιέναι τὸν
 ἱερέα, ὅτι συγγενεῖς οὗτοι σαρκὸς καὶ σπέρματος μό-
 νοι, παρ' ὧν τὴν προσεχῆ αἰτίαν τῆς εἰς τὸν βίον
 παρόδου καὶ ὁ ἱερεὺς εἴληφεν. καθαρίζονται δὲ καὶ
 οὗτοι ἡμέραις ἑπτὰ δι' ὅσων ἡ γένεσις τελειοῦται,
 15τῇ ἑβδόμῃ γὰρ ἡ ἀνάπαυσις θρησκευέται, τῇ δὲ
 ὀγδόῃ «ἰλασμόν προσφέρει» ******), ὡς ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ
 γέγραπται, καθ' ὃν ἰλασμόν τὸ λαβεῖν ἐστὶ τὴν ἐπαγ-
 γελίαν.

§. 161. Τέλειος δ' οἶμαι καθαρισμὸς ἢ διὰ
 νόμον καὶ προφητῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον πίστις ἴλεως
 20καὶ ἡ δι' ὑπακοῆς πάσης ἀγνεία σὺν καὶ τῇ ἀποθέ-
 σει τῶν κοσμικῶν εἰς τὴν ἐκ τῆς ἀπολαύσεως τῆς
 ψυχῆς εὐχάριστον τοῦ σκήνου ἀπόδοσιν. εἴτ' οὖν
 ὁ χρόνος εἴη ὁ διὰ τῶν ἑπτὰ περιόδων τῶν ἀριθμου-
 μένων εἰς τὴν ἀκροτάτην ἀνάπαυσιν ἀποκαθιστὰς
 25εἴτε ἑπτὰ οὐρανοὶ οὓς τινες ἀριθμοῦσι κατ' ἐπανά-
 βασιν εἴτε καὶ ἡ ἀπλανὴς χώρα ἢ πλησιάζουσα τῷ
 νοητῷ κόσμῳ ὀγδοῦς λέγοιτο, πλὴν ἐξαναδῦναι γενέ-
 σεως τε καὶ ἁμαρτίας χρῆναι λέγει τὸν γνωστικόν.
 ἐπὶ γοῦν ταῖς ἑπτὰ ἡμέραις τὸ ἱερεῖα ὑπὲρ ἁμαρ-
 30τιῶν θύεται, ἔτι γὰρ τροπῆς εὐλάβεια, καὶ τῆς ἑβδό-
 μης ἄπτεται περιφορῆς.

§. 162. Ἰωβ δὲ ὁ δίκαιος, «αὐτὸς», φησὶ,
 «γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρὸς μου, γυμνὸς καὶ

*) Ezech. v. 27.

ἀπελεύσομαι ἐκεῖ" *)), οὐ κτημάτων γυμνός, τοῦτο μὲν γὰρ μικρόν τε καὶ κοινόν, ἀλλ' ὡς δίκαιος γυμνός ἄπεισι κακίας τε καὶ ἁμαρτίας καὶ τοῦ ἐπομένου τοῖς ἀδίκως βιώσασιν ἀειδοῦς εἰδώλου, τοῦτο γὰρ ἦν ἐπὶ εἰρημένον, «ἐὰν μὴ στραφέντες γένησθε ὡς τὰ παιδιά" **), καθαροὶ μὲν τὴν σάρκα, ἅγιοι δὲ τὴν P. ψυχὴν κατὰ ἀποχὴν κακῶν ἔργων δεικνύντες ὅτι 637. τοιούτους ἡμᾶς εἶναι βούλεται, οἷους καὶ γεγέννη-Pou. κεν ἐκ μήτρας ὕδατος· γενέσεις γὰρ γενέσειν διαδεχο- 10 μὲνη κατὰ προκοπὴν ἀπαθανατίζειν βούλεται, «τιῶν δὲ ἀσεβῶν ὁ λύχνος σβεσθήσεται" ***).

§. 163. Ναὶ μὴν τὴν κατὰ τε σῶμα κατὰ τε ψυχὴν ἁγνείαν ἦν μέτεισιν ὁ γνωστικὸς ὁ πάνσοφος Μωϋσῆς ἐκπρεπῶς τῇ ἐπαναλήψει χρησάμενος ἐμή- 15 νυσεν τὸ ἀδιάφθορον τοῦ τε σώματος τῆς τε ψυχῆς διαγράφων ἐπὶ τῆς Ρεβέκκας ὡδὲ πως. ἡ δὲ παρ- θένος ἦν καλὴ, ἀνὴρ οὐκ ἔγνω αὐτήν" †). Ρεβέκκα δὲ ἐρμηνεύεται θεοῦ δόξα, θεοῦ δὲ δόξα ἀφθαρσία, P. αὕτη ἡ τῶ ὄντι δικαιοσύνη μὴ πλεονεκτεῖν πατέρω, 231. ὅλον δὲ εἶναι ἡγιασμένον νεῶν τοῦ κυρίου. δικαιο- Syb. σύνη οὖν ἐστὶν εἰρήνη βίου καὶ εὐστάθεια, ἐφ' ἣν ὁ κύριος ἀπέλυε λέγων, ἀπέλθε εἰς εἰρήνην" ††). Σα- λῆμ γὰρ ἐρμηνεύεται εἰρήνη, ἧς ὁ σωτὴρ ἡμῶν ἀνα- γράφεται βασιλεὺς ὃν φησι Μωϋσῆς Μελχισεδέκ 25 βασιλεὺς Σαλῆμ ὁ ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου", ὁ «τὸν οἶνον καὶ τὸν ἄροτον" †††) τὴν ἡγιασμένην διδοὺς τροφὴν εἰς τύπον εὐχαριστίας. καὶ δὴ ἐρμη- νεύεται ὁ Μελχισεδέκ βασιλεὺς δίκαιος, συνωνυμία δὲ ἐστὶ δικαιοσύνης καὶ εἰρήνης.

30 §. 164. Βασιλείδης δὲ ὑποστάτας, δικαιοσύνην δὲ καὶ τὴν θυγατέρα αὐτῆς τὴν εἰρήνην, ὑπολαμβά-

*) Iob. 1, 21. **) Matth. 18, 3. ***) Iob. 21, 17.
†) Genes. 24, 16. ††) Marc. 6, 34. †††) Genes. 14, 18. Hebr. 7, 1 sq.

νει ἐν ὄγδοάδι μένειν ἐνδιατεταγμένας. μετιτέον δὴ ἀπὸ τῶν φυσικωτέρων ἐπὶ τὰ προφανέστερα ἡθικά· ὁ γὰρ περὶ ἐκείνων λόγος μετὰ τὴν ἐν χερσὶ πραγματείαν ἔψεται. αὐτὸς οὖν ἡμᾶς ὁ σωτὴρ ἀτεχνῶς 5κατὰ τὴν τραγωδίαν μυσταγωγεῖ,

ὄρων ὄρωντας καὶ δίδωσιν ὄργια.

P.

κἂν πύθῃ,

638.

τὰ δ' ὄργι' ἐστὶ τίν' ἰδέαν ἔχοντά σοι;

Pott.

ἀκούσῃ πάλιν·

10 ἄρρητ' ἀβακχεύτοισιν εἰδέναί βροτῶν.

κἂν πολυπραγμονῇ τις ὅποια εἴη αὐθις ἀκουσάτω,

οὐ θέμις ἀκοῦσαι σ', ἔστι δ' ἄξι' εἰδέναί·

ἀσέβειαν ἀσκοῦντ' ὄργι' ἐχθαίρει θεοῦ·

ὁ θεὸς δὲ ἀναρχος ἀρχὴ τῶν ὅλων παντελῆς ἀρχῆς 15ποιητικὸς. ἥ μὲν οὖν ἐστὶν οὐσία ἀρχὴ τοῦ ποιητικοῦ τόπου, καθόσον ἐστὶν τὰγαθὸν τοῦ ἡθικοῦ· ἥ δ' αὖ ἐστὶ νοῦς τοῦ λογικοῦ καὶ κριτικοῦ τόπου, ὅθεν καὶ διδάσκαλος μόνος ὁ μόνος ὑψίστου ἀγνοῦ πατρὸς ὁ παιδεύων τὸν ἄνθρωπον.

20

Cap. XXVI.

§. 165. Οὐκ οὖν εὐλόγως οἱ κατατρέχοντες τῆς πλάσεως καὶ κακίζοντες τὸ σῶμα, οὐ συνορῶντες τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀνθρώπου ὀρθὴν πρὸς τὴν οὐρανοῦ θέαν γενομένην καὶ τὴν τῶν αἰσθήσεων ὀργανοποιίαν 25 πρὸς γνῶσιν συντείνουσαν τὰ τε μέλη καὶ μέρη πρὸς τὸ καλόν, οὐ πρὸς ἡδονὴν εὐθέτα. ὅθεν ἐπιδεκτικὸν γίνεται τῆς τιμιωτάτης τῷ θεῷ ψυχῆς τὸ οἰκητήριον τοῦτο, καὶ πνεύματος ἁγίου κατὰ τὸν τῆς ψυχῆς τε καὶ σώματος ἁγιασμὸν καταξιοῦται τῷ τοῦ σωτῆρος 30καταρτισμῷ τελειούμενον. καὶ δὴ ἡ ἀντακολουθία τῶν τριῶν ἀρετῶν περὶ τὸν ἄνθρωπον εὐρίσκειται τὸν γνωστικὸν ἡθικῶς τε καὶ φυσικῶς καὶ λογικῶς περὶ τὸ θεῖον πραγματευόμενον. σοφία μὲν γὰρ ἐπι-

στήμη τῶν θείων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων, δικαιοσύνη δὲ συμφωνία τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν, ὁσιότης δὲ θεραπεία τοῦ θεοῦ. εἰ δέ τις διαβάλλεσθαι τὴν σάρκα καὶ δι' αὐτῆς τὴν γένεσιν φάσκοι παρα-
 5 θείεις Ἡσαΐαν λέγοντα, πᾶσα σὺρξ χόρτος καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου, ἐξηράνθη ὁ χόρτος καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσεν· τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου μέ-Ρ.
 νει εἰς τὸν αἰῶνα" *), ἀκουσάτω ἐρμηνεύοντος τὸ 639.
 ζητούμενον διὰ Ἱερεμίου τοῦ πνεύματος, καὶ διέ-Ρott.
 10 σπειρα αὐτοῦς ὡς φρύγανα πετώμενα ὑπὸ ἀνέμου εἰς ἔρημον.

§. 166. Οὗτος ὁ κληρὸς καὶ μερὶς τοῦ ἀπει-
 θεῖν ὑμᾶς λέγει κύριος ὡς ἐπελάθου μου καὶ ἤλ-
 πισας ἐπὶ ψεύδεσι, καὶ γὰρ ἀποκαλύψω τὰ ὀπίσω σου
 15 ἐπὶ πρόσωπόν σου, καὶ ὀφθήσεται ἡ ἀτιμία σου, μοιχείᾳ σου καὶ χρεμετισμός σου" **) καὶ τὰ ἐξῆς.
 τοῦτο γὰρ "τὸ ἄνθος τοῦ χόρτου" ***) καὶ τὸ κα-
 τὰ σάρκα περιπατεῖν" †) καὶ "σαρκικούς εἶναι" ††)
 κατὰ τὸν ἀπόστολον ἐν ἁμαρτίαις ὄντας. κρεῖττον
 20 μὲν τοῦ ἀνθρώπου ὡμολόγηται ἡ ψυχὴ, ἥττον δὲ τὸ σῶμα, ἀλλ' οὔτε ἀγαθὸν ἡ ψυχὴ φύσει οὔτε αὐ κα-
 κὸν φύσει τὸ σῶμα, οὐδὲ μὴν ὃ μὴ ἔστιν ἀγαθὸν τοῦτο εὐθέως κακόν. εἰσὶ γὰρ οὖν καὶ μεσότητές
 τινες καὶ προηγμένα καὶ ἀποπροηγμένα ἐν ταῖς μέ-
 25 σοις. ἐχοῖν δὴ οὖν τὴν σύνθεσιν τοῦ ἀνθρώπου ἐν αἰσθητοῖς γενομένην ἐκ διαφόρων συνεστάναι, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἐναντίων σώματός τε καὶ ψυχῆς.

§. 167. Αἰεὶ τοίνυν αἱ ἀγαθαὶ πράξεις ὡς ἀμεί-
 νους τῷ κρεῖττονι τῷ πνεύματι κυρίῳ προσάπτονται,
 30 αἱ δὲ φιλήδονοι καὶ ἁμαρτητικαὶ τῷ ἥττονι τῷ ἁμαρ-
 τητικῷ περιτίθενται. αὐτίκα ἡ τοῦ σοφοῦ τε καὶ γνωστικοῦ ψυχὴ οἶον ἐπίξενουμένη τῷ σώματι σε-

*) Iesai. 40, 6. 8. **) Ierem. 13, 24 — 27. ***) Iacob. 1, 10. 1 Petr. 1, 24. †) 2 Corinth. 10, 2. ††) 1 Corinth. 3, 3.

μνῶς αὐτῷ καὶ τιμητικῶς προσφέρεται οὐ προσπαθῶς ὅσον οὐδέπω ἐὰν ὁ καιρὸς τῆς ἀποδημίας καλῆ ἀπολείπουσα τὸ σκῆνος. „πάροικος”, φησὶν, „ἐν τῇ γῆ καὶ παρεπίδημος ἐγὼ εἰμι μεθ’ ὑμῶν” *). καὶ ἐν-
 στεῦθεν ξένην τὴν ἐκλογὴν τοῦ κόσμου ὁ Βασιλείδης εἴληφε λέγειν ὡς ἂν ὑπερκόσμιον φύσει οὔσαν. τὸ δ’ οὐχ οὕτως ἔχει. ἐνὸς γάρ τὰ πάντα θεοῦ καὶ οὐκ ἂν τις εἴη φύσει τοῦ κόσμου ξένος, μιᾶς μὲν τῆς οὐσίας οὔσης, ἐνὸς δὲ τοῦ θεοῦ, ἀλλ’ ὁ ἐκλεκτὸς
 10 ὡς ξένος πολιτεύεται κτητὰ τε καὶ ἀπόκτητα εἰδῶς πάντα.

§. 168. Ὅσα δὲ τριττὰ εἶναι ἀγαθὰ οἱ Περιπατητικοὶ θέλουσι χρῆται αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ τῷ σώματι ὡς τις μακρὰν στελλόμενος ἀποδημίαν παντο-
 15 χεῖοις καὶ ταῖς παρ’ ὁδὸν οἰκῆσεσιν ἐπιμελούμενος μὲν καὶ κοσμικῶν τὸν τόπον ἐνθά καταλύει, ἀπολι-
 πῶν δὲ τὴν οἰκῆσιν καὶ τὴν κτῆσιν καθάπερ καὶ 640.
 τὴν χρῆσιν ἀπροσπαθῶς προθύμως τῷ ἀπάγοντι **Pott.**
 τοῦ βίου συνεπόμενος οὐδαμῶς ὀπίσω κατ’ οὐδεμίαν
 20 ἀφορμὴν ἐπιστρεφόμενος, εὐχαριστήσας μὲν ἐπὶ τῇ παροικίᾳ, εὐλογῶν δὲ ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ τὴν μονὴν ἀσπάζόμενος τὴν ἐν οὐρανῷ. „οἶδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκῆνους καταλυθῆ, οἰκοδομήν ἐκ θεοῦ ἔχομεν οἰκίαν ἀχειροποίητον αἰώνιον ἐν
 25 τοῖς οὐρανοῖς. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες, εἴ γε καὶ ἐνδυσάμενοι οὐ γυμνοὶ εὐρεθησόμεθα διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν οὐ διὰ εἰδους”, ὡς ὁ ἀπόστολος φησὶν. „εὐδοκοῦμεν δὲ μᾶλλον ἐκ-
 30 δημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν **P.** θεόν”. ἐν συγκρίσει δὲ τὸ „μᾶλλον”, ἢ δὲ σύγκρι-
 232.σις ἐπὶ τῶν καθ’ ὁμοίωσιν ὑποπιπτόντων, ὡς ὁ ἀν-
Sylb. δρειότερος ἀνδρείων ἀνδρειότερος, δειλῶν δὲ ἀνδρειότατος.

*) Genes. 23, 4. Psalm. 39, 12.

§. 169. "Ὄθεν ἐπήγαγεν· διὸ φιλοτιμούμεθα εἴτε ἐκδημοῦντες εἴτε ἐνδημοῦντες εὐάρεστοι εἶναι αὐτῷ *), τῷ ἐνὶ δηλονότι Θεῷ, οὐ τὰ πάντα ἔργον τε καὶ κτίσις, ὃ τε κόσμος καὶ τὰ ὑπερκόσμια. ἄγα-

σμαί τὸν Ἐπίχαρμον σαφῶς λέγοντα,
εὐσεβῆς [ἂν] νῶ πεφυκῶς οὐ πάθοις γ' οὐδὲν κακὸν
κατθανῶν, ἄνω τὸ πνεῦμα διαμένει κατ' οὐρανόν·

καὶ τὸν μελοποιὸν ἄδοντα

ψυχαὶ δ' ἀσεβέων ὑπουράνιοι
10 γαῖα πωτῶνται ἐν ἄλγεσι φονίσις
ὑπὸ ζεύγλαις ἀφύκτοις κακῶν,
εὐσεβέων δ' ἐπουράνιοι νόοισαι
μολπαῖς μάκαρα μέγαν αἰδοντ' ἐν ὕμνοις·

οὐκ οὐρανόθεν καταπέμπεται δεῦρο ἐπὶ τὰ ἥττω
15 ψυχῇ, ὃ Θεὸς γὰρ ἐπὶ τὰ ἀμείνω πάντα ἐργά-
ζεται, ἀλλ' ἢ τὸν ἄριστον ἐλομένη βίον ἐκ Θεοῦ
καὶ δικαιοσύνης γῆς οὐρανὸν ἀνταλλάσσειται.

§. 170. Εἰκότως οὖν γνώσεως ἐπίβολος ὁ Ἰωβ
γενόμενος, "νῦν οἶδα, εἶπεν, ὅτι πάντα δύνασαι, ἀδυ-
15 νατεῖ δέ σοι οὐθέν. τίς γὰρ ἀπαγγέλλει μοὶ ἃ οὐκ
ἤδειν, μεγάλα καὶ θαυμαστά ἃ οὐκ ἠπιστάμην;
ἐγὼ δὲ ἐφαίλισα ἑμαυτὸν ἠγησάμενος ἑμαυτὸν εἶναι
γῆν καὶ σποδόν" **). ὃ γὰρ ἐν ἀγνοίᾳ ὢν ἁμαρτη-
τικός τέ ἐστι καὶ γῆ καὶ σποδός, ὃ δ' ἐν γνώσει κα-
25 θεστῶς ἕξομοιούμενος Θεῷ εἰς ὅσον δύναται ἤδη
πνευματικός καὶ διὰ τοῦτο ἐκλεκτός. ὅτι δὲ τοὺς ἀ-
νοήτους καὶ ἀπαθεῖς γῆν καλεῖ ἡ γραφὴ σαφές ποιή-
σει Ἰερεμίας ὁ προφήτης κατὰ Ἰωακείμ καὶ τῶν ἀ-
δελφῶν αὐτοῦ λέγων, "γῆ, γῆ, ἄκουε λόγον κυ-
30 ρίου, γράψον τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐκκήρυκτον ἄν-
θρωπον" ***).

*) 2 Corinth. 5, 1 — 3. 7 — 9.

**) Job. 42, 2 sq. 6.

***) Jerem. 22, 29 sq.

§. 171. Ἄλλος δ' αὖ προφήτης φησὶν, «ἀκούε P. οὐρανὲ καὶ ἐνωτίζου γῆ» **), τὴν σύνεσιν ἀκοὴν 641. εἰπὼν, καὶ οὐρανὸν τὴν τοῦ γνωστικοῦ ψυχὴν, τὴν Pott. οὐρανοῦ καὶ τῶν θείων θέαν ἐπανηρομένου, καὶ 5 ταύτην Ἰσραηλίτην γεγονέναι· ἔμπαλιν γὰρ αὐτὸν ἐλό- μενον τὴν ἀμαθίαν καὶ τὴν σκληροκαρδίαν γῆν ἐ- ρηκεν καὶ τὸ «ἐνωτίζου» ἀπὸ τῶν ὀργάνων τῆς ἀκοῆς τῶν ὠτῶν προσηγόρευσεν, τὰ σαρκικὰ τοῖς προσανέ- χουσι τοῖς αἰσθητοῖς ἀπονεύμας. οὗτοι εἰσι περὶ ὧν 10 Μιχαίας ὁ προφήτης λέγει, «ἀκούσατε λαοὶ λόγον κυρίου οἱ συνοικοῦντες ὀδύνας» ***). καὶ ὁ Ἀβραάμ, «μηδαμῶς εἶπεν κύριος ὁ κρίνων τὴν γῆν» †), ἐπεὶ «ὁ ἀπιστήσας» κατὰ τὴν σωτήριον φωνὴν «ἤδη κέκριται» ††).

15 §. 172. Γέγραπται δὲ καὶ ταῖς Βασιλείαις ἡ κρίσις καὶ ἡ ἀπόφασις τοῦ κυρίου ὧδε ἔχουσα· «δι- καίων εἰσακούει ὁ θεὸς, ἀσεβεῖς δὲ οὐ σώζει· παρὰ τὸ μὴ βούλεσθαι εἰδέναι αὐτοὺς τὸν θεόν, ἄτοπα γὰρ οὐ συντελέσει ὁ παντοκράτωρ» †††). τί πρὸς 20 ταύτην ἔτι φθέγγονται τὴν φωνὴν αἱ αἱρέσεις ἀγα- θὸν θεὸν τὸν παντοκράτορα κηρυττούσης τῆς γρα- φῆς καὶ ἀνάτιον κακίας τε καὶ ἀδικίας, εἴ γε ἡ μὲν ἀγνοία διὰ τὸ μὴ γινώσκειν φύεται, ὁ θεὸς δὲ οὐδὲν ἄτοπον ποιεῖ. οὗτος γὰρ ἔστι», φησὶν, «ὁ θεὸς ἡμῶν 25 καὶ οὐκ ἔστι πλὴν αὐτοῦ σώζων» †††), «οὐδὲ γὰρ ἔστιν ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ» ††††), κατὰ τὸν ἀπό- στολον. σαφῶς δὲ ἔτι ὁ προφήτης τὴν βουλήν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν προκοπὴν τὴν γνωστικὴν διὰ τούτων διδάσκει, «καὶ νῦν Ἰσραὴλ τί κύριος ὁ θεός σου αἰ- 30 τεῖται παρὰ σοῦ, ἀλλ' ἢ φοβεῖσθαι κύριον τὸν θεόν σου καὶ πορεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ καὶ

*) Iesai. 1, 2. **) Mich. 1, 2. ***) Genes. 18, 25.
 †) Ioann. 3, 18. ††) Iob. 36, 7. 10. 12. 34, 12.
 †††) Iesai. 45, 21. ††††) Roman. 9, 4.

ἀγαπᾶν αὐτὸν καὶ λατρεύειν αὐτῷ μόνῳ” *) αἰτεῖται παρὰ σοῦ, τοῦ τὴν ἐξουσίαν ἔχοντος ἐλέσθαι τὴν σωτηρίαν.

§. 173. Τί τοίνυν οἱ Πυθαγόρειοι βουλόμενοι ἑμετὰ φωνῆς εὐχεσθαι κελεύουσιν; ἐμοὶ δοκεῖ οὐχ ὅτι τὸ θεῖον ὄντο μὴ δύνασθαι τῶν ἡσυχῆ φθεγγομένων ἐπαίειν, ἀλλ’ ὅτι δικαίας ἐβούλοντο εἶναι τὰς εὐχὰς ἅς οὐκ ἂν τις αἰδεσθείη ποιῆσθαι πολλῶν συνειδότην. ἡμεῖς δὲ περὶ μὲν τῆς εὐχῆς κατὰ και-
 10 ρὸν προϊόντος τοῦ λόγου διαληψόμεθα, τὰ δὲ ἔργα κεκραγότεα ἔχειν ὀφείλομεν, ὡς ἐν ἡμέρᾳ περιπα- P.
 τούντες” **). „λαμψάτω γὰρ σου τὰ ἔργα” ***) 642,
 „καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ πρὸ προσ- Pott.
 ὤπου αὐτοῦ. ἰδοὺ γὰρ ὁ θεὸς καὶ τὰ ἔργα αὐ-
 15 τοῦ” †). Θεὸν χρὴ μιμεῖσθαι εἰς ὅσον δύναιμις τῷ γνωστικῷ. ἐμοὶ δὲ καὶ οἱ ποιηταὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς παρὰ σφίσι θεοειδέας προσαγορεύειν δοκοῦσι καὶ δίους καὶ ἀντιθέους καὶ Διὶ μῆτιν ἀταλάντους, καὶ
 20 „κατ’ εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν” ††) περιτρώγοντες.

§. 174. Ὁ μὲν οὖν Εὐριπίδης
 χρούσεια δὴ μοι πτέρυγες περὶ νώτῳ,
 φησὶν,

καὶ τὰ Σειρήνων ἐρόεντα πέδιλα
 25 ἀρμόζεται,
 βάσομαι τ’ ἐς αἰθέρα πόλιν
 ἀεραθεὶς Ζηνὶ προσμίζων.

ἐγὼ δὲ ἂν εὐξαίμην τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ πε-
 ρῶσαι με εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ τὴν ἐμὴν, λέγουσι
 30 γὰρ καὶ οἱ Στωϊκοὶ τὸν μὲν οὐρανὸν κυρίως πόλιν,
 τὰ δὲ ἐπὶ γῆς ἐνταῦθα οὐκ εἶναι πόλεις, λέγεσθαι
 μὲν γὰρ, οὐκ εἶναι δέ· σπουδαῖον γὰρ ἢ πόλις

*) Deuteron. 10, 12. **) Roman. 13, 13. ***) Matth. 5, 16. †) Iesai. 62, 11. ††) Genes. 1, 26.

καὶ ὁ δῆμος ἀστεῖόν τι σύστημα καὶ πλῆθος ἀνθρώπων ὑπὸ νόμου διοικούμενον καθάπερ ἡ ἐκκλησία ὑπὸ λόγον ἀπολιόρκητος ἀτυράννητος πόλις ἐπὶ γῆς, θεῖον ἐπὶ γῆς, ὡς ἐν οὐρανῷ. εἰκόνας στήσδε τῆς πόλεως καὶ οἱ ποιηταὶ κτίζουσι γραφοντες, αἱ γὰρ Ὑπερβόρειοι καὶ Ἀριμάσπιοι πόλεις καὶ τὰ Ἠλύσια πεδία δικαίων πολιτεύματα ἴσμεν δὲ καὶ τὴν Πλάτωνος πόλιν παράδειγμα ἐν οὐρανῷ κειμένην.

LIPSIAE,
EX OFFICINA I. B. HIRSCHFELDI.

Von der
Bibliotheca sacra patrum ecclesiae Graecorum etc.

sind bis jetzt erschienen:

- P**ars I. enthält: Flav. Iosephi Iudaei opera omnia.
6. Vol. auf Druckpapier 5 Thlr. 6 gr.
auf Schreibpapier 6 Thlr. 6 gr.
Pars II. enthält: Philonis Iudaei opera omnia.
8. Vol. auf Druckpapier 6 Thlr. 8 gr.
auf Schreibpapier 8 Thlr. 4 gr.
Pars III. enthält: T. Flau. Clementis Alexandrini
opera omnia. Vol. 1. auf Druckpapier 21 gr.
auf Schreibpapier 1 Thlr. 4 gr.

In demselben Verlage sind erschienen:

- Ciceronis, M. Tulli Laelius siue de amicitia dialogus.
Mit erklärenden Anmerkungen für Schulen und
Gymnasien bearbeitet. Dritte, [von R. Klotz]
nach den vorhandenen Hilfsmitteln durchgängig
verbesserte Auflage. 8. 1829. 8 gr.
- Ciceronis, M. Tulli, Cato Maior siue de senectute
dialogus. Recens. R. Klotz. Accedunt annota-
tiones criticae. 8. 1831. 12 gr.
- Herodoti Halicarnassei Historiarum libri IX. co-
dicem Sanctrofti manus criptum denuo contulit nec
non reliquam lectionis varietatem commodius diges-
sit Thom. Gaisford. IV Tomi. 8. mai. 1824 —
1826. 7 Thlr. 16 gr.
- Klotz, R., quaestiones Tullianae. Liber primus.
8. 1830. 9 gr.
- — quaestiones criticae. Liber primus. 8 mai.
1831. 14 gr.
- Lucian's Göttergespräche, griechisch. Mit erklärenden
Anmerkungen und griechisch-deutschem Wortre-
gister. 3te durchaus berichtigte Ausgabe von Dr.
E. F. Poppo. 8. 1825. 12 gr.

- Lucian's Todtengespräche**, griechisch. Mit erklärenden und kritischen Anmerkungen und griechisch-deutschem Wortregister, herausgeb. von J. C. Bremer. Zweite Ausgabe, besorgt von A. Voigtländer. 8. 1824. 18 gr.
- Ovidii, P. Nasonis, Libri Tristium.** Zum Schulgebrauch herausgegeben, und mit erklärenden Anmerkungen und einem Namen-Register versehen. Zweite, ganz neu gearbeitete Auflage. 8 mai. 1829. 16 gr.
- Platonis Phaedrus recensuit Hermiae scholiis e Cod. Monac. XI. suisque commentariis illustravit F. Astius.** 8 mai. 1810. 1 Thlr. 12 gr.
- **Politia siue de re publica libri X. recensuit atque explicavit Fr. Astius. Accedunt additamenta ad commentarium in Platonis Phaedrum.** 8. mai. 1814. 2 Thlr. 16 gr.
- ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ**, Platons Gastmahl, ein Dialog. Hin und wieder verbessert und mit kritischen und erklärenden Anmerkungen, herausgegeben von F. A. Wolf. Neue nach den vorhandenen Hilfsmitteln durchgängig verbesserte Ausgabe. gr. 8. 1828. 18 gr.
- Plauti, M. Acci, Rudens, edidit F. V. Reiz.** Editio nova. 8 mai. 1826. 7 gr.
- Xenophontis Cyri disciplina, ad fidem maxime codicis Guelferbitani, cum selectis virorum doctorum suisque animadversionibus et indice verborum in usum juvenum liberalioris ingenii edidit E. Poppo.** 8 mai. 1821. 2 Thlr. 6 gr.
- **Expeditio Cyri, ad fidem optimorum librorum cum selectis virorum doctorum suisque adnotationibus et indice verborum in usum scholarum edidit E. Poppo.** 8 mai. 1827. 2 Thlr. 20 gr.
-

